

TIDSSKRIFT

FOR

LANDØKONOMI

UDGIVET AF

DET KGL. DANSKE LANDHUSHOLDNINGSSKAB

REDIGERET AF

H. HERTEL

1923

KØBENHAVN

AUGUST BANGS BOGHANDEL

TRYKT HOS NIELSEN & LYDICHE
(AXEL SIMMELKJÆR)

1923

INDHOLD.

	Side
Landbruget i 1922. Af Kontorchef <i>H. Hertel</i>	1
Bestyrelsesmødet i Landhusholdningsselskabet den 15. Decbr. 1922..	41
Nye Medlemmer af Landhusholdningsselskabet	44
Prisopgave	45
Udkomne Bøger	46
Mindre Meddelelser:	
Foredrag i Landhusholdningsselskabet.....	48
Svineavl og Flæskeproduktion i Nordamerikas Forenede Stater.	
Foredrag i Landhusholdningsselskabet den 17. Januar 1923. Af	
<i>Dr. Tage Ellinger</i>	49
Undersøgelser over Landbrugets Driftsforhold. V. Regnskabsresultater fra danske Landbrug i Aaret 1920—21. Af Forstander <i>J. C. Overgaard</i>	74
Generalforsamling i Landhusholdningsselskabet d. 15. Decbr. 1922..	88
Udkomne Bøger	110
Mindre Meddelelser:	
Foredrag i Landhusholdningsselskabet	112
Salpeterindustrien i Chile.....	112
Bretlands Indførsel 1922 af Smør, Flæsk og Æg.....	113
Frankrigs Landbrug efter Krigen	115
Kødforbruget i Belgien	116
En international Kvægavlskongres i Haag	116
Oprettelsen af Statens Forsøgsmejeri. Foredrag i Landhusholdningsselskabet den 31. Januar 1923. Af Forstander <i>A. P. Hansen</i>	117
Generalforsamling i Landhusholdningsselskabet d. 15. Decbr. 1922 (sluttet)	128

IV

	Side
Nogle Bemærkninger om Børnemælk og dens Betydning for Børnedødeligheden, Af Kredslæge Dr. <i>F. Ingerslev</i>	150
H. C. G. Tilemann. Af Kontorchef <i>H. Hertel</i>	155
Landhusholdningsselskabets Kontrol med Korn og Foderstoffer i 1922. Af Inspektør <i>James Høyer</i>	157
Svineavl og Flæskeproduktion i Nordamerikas Forenede Stater. (Diskussion)	165
Mindre Meddelelser:	
<i>Mathias Dall</i>	170
Foredrag i Landhusholdningsselskabet	171
Uddeling af Landhusholdningsselskabets Sølvbægre for Landboflid	172
Uddeling af Landhusholdningsselskabets Duelighedsmedaljer....	172
Indvandringen til Hovedstaden i Tiaaret 1911—20	172
Betænkning vedrørende Landhusholdningsselskabets Lærlinginstitution	173
Oprettelsen af Statens Forsøgsmejeri. Af Forstander <i>A. P. Hansen</i> . II.	192
De Blinde og Hønsenes Sprog og Ejendommeligheder. Af Statskonsulent <i>W. A. Kock</i>	207
Kapitelstaksterne for 1922	212
Bogammeldelser og udkomne Bøger	215
Mindre Meddelelser:	
Danmarks første lokale Landbrugskonsulent	218
Oprettelsen af mindre Landbrug	219
Kreaturbestanden i Tyskland	220
Vor Flæskeproduktion. Foredrag i Landhusholdningsselskabet den 14. Marts 1923. Af Forpagter <i>J. Theilmann</i>	221
Mælkeribruget i Danmark 1922. Af Statskonsulent <i>J. Brask</i> . I.	244
Bogammeldelse. Af Professor <i>L. Frederiksen</i>	258
Udkomne Bøger.....	262
Mindre Meddelelser:	
Prisopgaven vedrørende Anvisning til Fremstilling af dansk Roquefortost	263
Statshusmandsbrug oprettet i Finansaaret 1921—22	263
Slagtningerne af Svin i 1922	264
Ukrudtets Betydning for Plantesygdomme. Foredrag i Landhusholdningsselskabet den 14. Februar 1923. Af Professor, Dr. phil. <i>C. Ferdinandsen</i>	265
Mælkeribruget i Danmark 1922. Af Statskonsulent <i>J. Brask</i> . II....	281
Rugeovne i Ægypten. Af Statskonsulent <i>W. A. Kock</i>	295
Uddannelsen af kvindelige Husholdnings elever	297
Udkomne Bøger	299

V

	Side
Det danske Hedeselskabs Virksomhed og Fremtidsopgaver. Foredrag i Landhusholdningsselskabet d. 28. Februar 1923 af Folketingsmand <i>J. C. Christensen</i>	301
Husdyrbruget i 1922 med særligt Henblik paa Kvægbruget og Kvægavlen. Af Statskonsulent <i>Æxel Appel</i>	313
Statskonsulenternes Indberetninger for Aaret 1922. I—II. Af Statskonsulenterne <i>Th. Brask</i> og <i>A. P. Hansen</i>	334
Æg- og Fjerkræproduktionen i Kina. Af Statskonsulent <i>W. A. Kock</i> 341	
Mindre Meddelelser:	
Statskontrollerede Produktioner i 1922	343
Udenlandske Landarbejdere i Danmark.....	344
Danmarks Omsætning med Udlandet af Landbrugsprodukter og Hjelpestoffer for Landbruget i Aarene 1914—21. Af Konsulent <i>Ivar Dokken</i>	345
Statskonsulenternes Indberetninger. III—VI. Af Statskonsulenterne <i>Nic. Hørlyck</i> , <i>C. H. Ibsen</i> , <i>Johs. Jensen</i> og <i>N. Petersen</i>	372
Bogammeldelser og udkomne Bøger.....	385
Mindre Meddelelser:	
Nye Medlemmer af Landhusholdningsselskabet	391
Plovfabrikant <i>A. Jakobsen</i>	391
Mindesmærke for afdøde Statskonsulent <i>Fr. Hansen</i> og Hustru <i>Fru Anine Hansen</i>	392
Planteavlen 1922. Af Statskonsulent <i>K. Hansen</i>	393
Om Smaabrugsbevægelsen i de fire nordiske Lande. I. Af Sekretær <i>N. Siggaard</i>	422
Statskonsulenternes Indberetninger. VII. Af <i>W. A. Kock</i>	446
Udkomne Bøger	455
Mindre Meddelelser:	
Antallet af Jagttegn i 1922	456
Antallet af Studerende ved Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole	456
Hestene i 1922. Af Statskonsulent <i>Aug. Kjær</i>	457
Om Smaabrugsbevægelsen i de 4 nordiske Lande. II. Af Sekretær <i>N. Siggaard</i>	487
Statskonsulenternes Indberetninger. VIII og IX. Af Statskonsulent <i>Anton Christensen</i> og Statskonsulent <i>N. Balle</i>	496
Bogammeldelse. Af Statskonsulent <i>A. L. Søndergaard</i>	502
Udkomne Bøger	503
Mindre Meddelelser:	
Bestyrelsesmøde i Landhusholdningsselskabet	504
Landbrug i Alaska.....	504
Om Næringsværdi og Foderenhedsberegning. Af Professor <i>Holger Møllgaard</i>	505

VI

	Side
Bestyrelsesmødet i Landhusholdningsselskabet d. 17. Oktober 1923..	547
Statskonsulenternes Indberetninger. X. Af Statskonsulent <i>Aug. Kjær</i>	557
Bog anmeldelse. Af Sekretær <i>N. Siggaard</i>	559
Udkomne Bøger	560
Vejrforholdene i Landbrugsaaet 1922—23. Af Afdelingschef <i>H. Hansen</i>	561
Direktør Frederik Møller. Af Kontorchef <i>H. Hertel</i>	581
Dyrlæge J. J. Schmidt. Af Kontorchef <i>H. Hertel</i>	585
Statskonsulenternes Indberetninger. XI og XII. Af Statskonsulenterne <i>A. Appel</i> og <i>P. A. Mørkeberg</i>	587
Bog anmeldelse og udkomne Bøger	594

REGISTRE.

a) Emner.

	Side
»Aarboeg for Gartnere«	215
Aarsoversigt for 1922	1
Afsætning af dansk Sædefrø til Udlandet	142, 551
Alaska, Landbrug i —,	504
Almanakstykket for Aaret 1925	551
Antallet af Jagttegn i 1922	456
Antallet af Studerende ved Veterinær- og Landbohøjskolen	456
Arbejderforholdene i 1922	25
Avlen og Avlsarbejdet	324, 457
Belgien, Kødforbruget i —,	116
»Beretning om Landbrugsraadets Virksomhed 1922«	216
»Beretning om Statsfrøkontrollen 1921—22«. Ved K. Dorph Petersen	215
Bestyrelsesmøder i Landhusholdningsselskabet	41, 504, 547
Betænkning vedrørende Landhusholdningsselskabets Lærlingeinsti- tution	173
Boganmeldelser	74, 110, 215, 258, 385, 502, 559, 594
Bretland, Indførselen af Smør, Flæsk og Æg i 1922	113
Børnemælk og Børnedødelighed	150
Chile, Salpeterindustrien i —,	112
Dall, Mathias	170
Danmarks første lokale Landbrugskonsulent	218
Danmarks Mejeribrug 1922	244, 334, 372
»Danmarks Mejeri-Drifts-Statistik« 1922. Ved A. Axelsen Drejer....	385
Danmarks Omsætning med Udlandet af Landbrugsprodukter og Hjælpestoffer 1914—21	345
De Blinde og Hønsenes Sprog og Ejendommeligheder.....	207

VIII

	Side
»Den danske Landboret«. Af <i>H. Gram</i>	594
Det danske Hedeselskab	301
Det landøkonomiske Rejsbureau	128
»Die Lehre von der bäuerlichen Wirtschaft«. Af Alexander Tschajanow	559
Duelighedsmedaljer, Landhusholdningsselskabets —,	132, 172
Dyrkning af forskellige Foderplanter til Erstatning for indførte Foderstoffer	550
Faarene i 1922	19
Finland, Smaabrugsbvægelsen i —,	487
Fjerkræavl:	
Fjerkræavl i 1922	19, 446
De Blinde og Hønsenes Sprog	207
Rugeovne i Ægypten	295
Æg- og Fjerkræproduktionen i Kina	341
Flæskeproduktion, Vor —,	221
Foderenhedsberegning og Næringsværdi, Om —,	505
Foderstofhandelen i 1922	7
Fond til Landmænds Uddannelse	104
Foredrag i Landhusholdningsselskabet 48, 49, 112, 117, 165, 171, 192, 221, 265, 301	301
Forsøgsmejeriet, Statens —,	117, 192
Frankrigs Landbrug efter Krigen	115
Frøavl og Frømarkedet i 1922	9
Generalforsamling i Landhusholdningsselskabet 1922	88, 128
Handelen med Foderstoffer i 1922	7
— Korn	6
— Kunstgødning	12
Hedeselskabet	301
Hestene i 1922	13, 457, 557
Husdyrbruget i 1922	13, 313
»Husdyrenes Ernæringsfysiologi«. Af Professor Holger Møllgaard..	258
Husmandssagen i de 4 nordiske Lande	422, 487
Hædersbelønninger, Landhusholdningsselskabets —,	131, 172, 553
Hønsenes Sprog og de Blinde	207
Høsten 1922	2, 408
Indberetninger fra Statskonsulenterne	334, 372, 446, 496, 557
Indførselen af Landbrugsvarer m. m. i 1914—21	345
Indvandringen til Hovedstaden 1911—20.....	172
International Kvægavlskongres 1923	116
Internationalt Samarbejde	33

IX

	Side
Jagttegn i 1922	456
Jakobsen, A., Plovfabrikant	391
»Jydsk Andels-Foderstofforretning 1898—1923«. Af A. Axelsen Drejer	388
Jægerniester Skovs Legat.....	135, 555
K apitelstaksterne for 1922	212
Kina, Æg- og Fjerkræproduktionen i —,	341
Konsulentmødet i 1922	101
Kontrollen med Korn og Foderstoffer.....	104, 157
Kornhandelen i 1922	6
Kreaturbestanden i Tyskland	220
Kvægavlskongres i Haag	116
Kvægbruget i 1922	14, 313, 587, 591
Kunstgødning, Indførselen af — i 1922,	416
Kødforbruget i Belgien	116
L andarbejdere, udenlandske — i Danmark,	344
Landbrug i Alaska	504
Landbruget i 1922	1
Landbrugsjordens Benyttelse	393
Landbrugskonsulent, Danmarks første —,	218
Landbrugsskolerne i 1922	30
Landejendomssalg	26
Landmandsforsamling	28, 101
Landøkonomisk Litteratur i 1922	31
Landøkonomisk Rejsebureau i 1922	32, 128
Legater	135, 554, 555
Lærlingeinstitutionen	98, 139, 273, 548
M arkfrø, Ind- og Udførsel af — i 1922	420
Maskiner og Redskaber i 1922	23, 496
Meteorologisk Institut	135
Mindesmærke for Kammerherre C. Bech	556
— Statskonsulent Fr. Hansen og Hustru	392
Mælkeribuget i 1922	20, 244, 281, 334, 372
Møller, Fr., Direktør	581
N ordamerikas forenede Stater, Svineavl og Flæskeproduktion —	49, 165
Nye Medlemmer af Landhusholdningsselskabet	44, 391
Næringsværdi og Foderenhedsberegning, Om —,	505
Ø prettelsen af mindre Landbrug	219, 263
— Statens Forsøgsmejeri	117, 192

X

	Side
Pedersen-Bjergaards Legat	133, 554
Personalhistorie	34, 88, 155, 170, 391, 581, 585
Planteavlen i 1922	12, 393
Plantesygdomme, Ukrudtets Betydning for —,	265
Prisopgaver	45, 144, 263, 550
Produktionen og Udførselen af Fedevarer	320
Produktioner, Statskontrollerede — i 1922	343
Redskaber og Maskiner i 1922	23, 496
»Registerstambog for Heste af jydsk Race«. Ved Statskonsulent Aug. Kjær	502
»Regnskabsresultater fra danske Landbrug i Aaret 1920—21«. Ved Professor O. H. Larsen og Konsulent Dokken	74
Rejsbureau, det landøkonomiske —,	32, 128
Rugeovne i Ægypten.....	295
Salpeterindustrien i Chile	112
Samarbejde, internationalt —,	33
Schmidt, J. J., Dyr læge	585
Skadedyrs Optræden i 1922	4
Skrifter, Udgivelsen af —,	31, 144
Slagtingerne af Svin i 1922	264
Smaabrugsbevægelsen i de 4 nordiske Lande	422, 487
Statens Forsøgsmejeri	117, 192
Statshusmandsbrug i Danmark, Oprettelsen af — i 1922.....	219, 263
Statskonsulenten i den lettere Hesteavl	100
Statskonsulenternes Indberetning for 1922....	334, 372, 446, 496, 557, 587
Statskontrollerede Produktioner i 1922	343
Storbritannien, Indførsel af Smør, Flæsk og Æg i 1922.....	113
Svineavl og Flæskeproduktion i Nordamerikas forenede Stater..	49, 165
Svinene i 1922	18
Sølvbægre, Selskabets —,	131, 172, 553
Sølvmedaljer, Selskabets —,	132, 172
Tilemann, H. C. G., forhv. Godsinspektør	115
Tyskland, Kreaturbestanden i —,	220
Uddannelse af kvindelige Husholdningselever	297
Uddeling af Selskabets Sølvbægre og Sølvmedaljer	132, 172, 553
Udenlandske Landarbejdere	344
Udførselen af Landbrugsvarer m. m. i 1914—21	345
Udgivelsen af forskellige Skrifter	144, 550, 553
Udkomne Bøger	46, 110, 215, 262, 299, 385, 455, 503, 559, 597
Udvalget vedrørende Afsætning af Sædefrø	142, 551

XI

	Side
Ukrudtets Betydning for Plantesygdomme	265
Understøttelser fra Landhusholdningsselskabet	102
»Undersøgelser over Landbrugets Driftsforhold. V.« Ved O. H. Lar- sen og Ivar Dokken	74
Vejrforholdene i 1922—23	561
Virksomhedsplan og Budget, Selskabets — for 1923—24,	147
Vor Flæskeproduktion	221
Æg- og Fjerkræproduktion i Kina	341

b) Forfattere.

Appel, Axel, Statskonsulent.....	313, 587
Balle, N., Statskonsulent	499
Brask, Th. J., Docent, Statskonsulent	244, 281, 334
Christensen, Anton, Docent, Statskonsulent	391, 496
Christensen, J. C., Folketingsmand	301
Dokken, Ivar, Konsulent	345
Ellinger, Tage, Dr.	49
Ferdinandsen, C., Professor, Dr. phil.	265
Frederiksen, L., Professor	258
Hansen, A. P., Forstander	117, 192, 337
Hansen, H., Afdelingschef	561
Hansen, K., Statskonsulent	393
Hertel, H., Kontorchef	1, 155, 581, 585, 594
Hørlyck, N., Statskonsulent	372
Høyer, James, Inspektør	157
Ibsen, C. H., Statskonsulent	376
Ingerslev, Kredslæge, Dr.	150
Jensen, Johannes, Statskonsulent	377
Kjær, August, Statskonsulent	457, 557
Kock, W. A., Statskonsulent	207, 295, 341, 446

XII

	Side
Møllgaard, Holger, Professor	505
Mørkeberg, Peter Aug., Statskonsulent.....	591
Overgaard, J. C., Forstander	74
Pedersen, N., Statskonsulent	381
Siggaard, N., Sekretær	422, 487, 559
Søndergaard, A. L., Statskonsulent	502
Theilmann, J., Forpagter	221

c) Billeder.

Grafisk Fremstilling af Forholdet mellem Hestepriser og Hesteudførelsens Størrelse i 1922	466
Møller, Frederik, Direktør	581
Schmidt, J. J., Dyrlæge	585
Tilemann, H. C. G., forhenv. Godsinspektør	155

Landbruget i 1922*).

Af H. Hertel.

Den Nervøsitet, som stadig præger Evropa, gaar nu ikke faa Aar tilbage i Tiden, den har vedvaret mindst i det sidste Tiaar, lige siden Balkankrigen 1912—13, og endnu synes det at ville vare længe, før Europas Nervesystem falder til Ro. Krigen mellem Tyrkiet og Grækenland i den nære Orient har indvirket urovækkende paa 2 Verdensdele, og endnu 4 Aar efter, at Kampene paa de evropæiske Valpladser er ophørte, fortsættes Krigen mellem Staterne paa økonomiske, merkantile og andre Omraader. Næsten overalt hvorhen man ser, møder man et Race- og Fremmedhad af en uhyggelig Størrelse, Bestræbelser for at isolere sig, være sig selv nok, i alle Lande mer eller mindre fortvivlede Pengeforhold, i nogle saa ødelagte, at de drager Dyrtdid, Fattigdom og Klassehad med sig — overalt bølgende, usikre Forhold, ødelæggende for den Ro og Stabilitet, som er den nødvendige Forudsætning for det stadige og flittige Arbejde, paa hvilket Europas Genoprejsning maa bygges. Selvfølgelig har de omskiftelige Forhold i Udlandet i høj Grad været følt af vort Landbrug paa Grund af dets Afhængighed af de fremmede Markeder. Ogsaa for Landbruget har det forløbne Aar, ligesom dets nærmeste Forgængere, udadtil delvist været de bristede Forudsætnings, de kuldkastede Beregningers Aar.

*) Oversigten sluttet den 14. December 1922.

Ogsaa indadtil havde 1922 forskellige Poster paa sin Debetside, der var skadelige for den Arbejdsro, som er den første Betingelse for, at vort Erhvervsliv kan komme paa ret Køl. Navnlig 3 Forhold har præget Aaret: Lock-outen, der traadte i Kraft den 14. Februar om Aftenen og fulgtes af Strejker — Generalstrejken i Randers —, som nødvendiggjorde frivillig Arbejdskrafts Indgriben til Forebyggelse af en fuldstændig Lammelse af Landbrugets Ud- og Indførsel; Landmandsbankens Sammenbrud med dets aabenlyse og skjulte Indvirkninger paa hele Erhvervslivet; endelig det rædselsfulde Høstvejr, som forringede, forsinkede og fordyrede Høsten samt satte Efteraarsarbejderne meget tilbage.

Men Aaret har dog ogsaa sine Lyssider, for hvilke der i det følgende vil blive redegjort. Og det tør vist siges, at trods alt var ved Aarets Udgang Horisonten lidt lysere for Landbruget end ved det foregaaende Aarsskifte.

Om Aarets Høst udbytte har under Krigen og i Aarene efter denne Statistisk Departement udsendt, i November eller December, en foreløbig Redegørelse, der har været lagt til Grund for Tidsskriftets Omtale af Aarets vigtigste Begivenhed for Landbruget: Høsten. Men nu er Departementet af Hensyn til de meddelte Resultaters Paalidelighed vendt tilbage til gammel Sædvane og vil først udsende den foreløbige Høstoversigt noget ind i dette Aar. Hvad der derfor meddeles her, er kun et Skøn, der væsentlig er bygget paa Udtalelser i Landbrugspressen og a. St.

Vejrliget har ikke været Sædafgrøderne gunstigt. Ganske vist var Maj Maanedes Middeltemperatur en Kende højere end normalt, men de følgende 4 Maaneder var kolde, ja i Slutningen af September havde adskillige jyske og enkelte Stationer paa Fyn og Sjælland Nattemperatur under Frysepunktet. Og naar Landmændene ønskede Regn, skinnede Solen, og bad de om Tørvejr, græd Himlen;

i største Delen af Maj og i de 2 første Tidøgn af Juni var Nedbøren ringe, og da Høsten stod for Døren, mødte August med et meget ustadigt Vejr, som fortsattes godt 3 Uger ind i September, indtil det endelig klarede op i Maa-nedens sidste Tidøgn. Høsten blev den besværligste, vi har kendt i mange Aar, dyr og langvarig — den strakte sig over godt $1\frac{1}{2}$ Maaned —, og den sluttede paa Øerne først i Begyndelsen af Oktober, men i Jylland endnu senere. Det saa til Tider helt utrøsteligt ud, men da man endelig kunde køre ind, viste det sig, at Sæden dog havde staaet de evindelige Regnskyl bedre igennem end ventet, saaledes at Høstudbyttet kvantitativt set blev større, end det paa et tidligere Tidspunkt tegnede til, særlig da for Byggets og Havrens Vedkommende. Selvfølgelig er Kvaliteten ikke rosværdig; bedst er vistnok Rugen, og vel er Hveden ikke af god Kvalitet, men den kan dog bruges til Brødkorn, medens det er gaaet værst ud over Havren og Bygget, der begge for en stor Del er mørke, noget af Sæden er spiret, og der er kommet en Del frem, navnlig paa Øerne, som er usælgeligt og ubrugeligt uden Tørring; men selv uden denne vil dog Størstedelen kunne benyttes til Foderbrug, Saasæd eller til Bryggeribrug.

Iøvrigt er der sikkert ret stor Forskel for de forskellige Landsdeles Vedkommende. Tages Jylland under ét, har Høsten her været betydelig bedre end paa Øerne, saaledes at Halvøen kan glæde sig over en efter Forholdene ret god Høst, ja i enkelte Egne en absolut god. Hvad Øerne angaar, har de sydlige og navnlig Lolland-Falsters fede Jorder lidt mest af de evindelige Regnskyl. Disse har, taget i store Træk, Landet over mindst skadet Høsten paa de magre Jorder, men jo bedre disse er, desto større har Skaden været.

Hvad Udbyttet af Foderroerne angaar, lyder de fleste Meddelelser paa, at det er under middel, hvorimod Kartoffelhøsten maaske kan sættes hertil. Sukkerroerne giver for lidt, kun undtagelsesvis vil man naa 300 Ctnr. pr.

Td. L., og Gennemsnitsudbyttet ligger antagelig mellem 250 og 275 Ctnr.

Den kolde, tørre Forsommer medførte selvfølgelig, at Høslætten ikke fyldte meget, men efter de fremkomne Udtalelser at dømme, synes Kvaliteten at være god.

Om *P l a n t e s y g d o m m e* i 1922 skriver Professor, Dr. phil. *C. Ferdinandsen* til Tidsskriftet: »Den stærke Vinterkulde har betinget en slet Overvintring af Hveden; navnlig i Nord- og Vestjylland blev mange Marker ødelagte. Som sædvanlig har Wilhelminahvede klaret sig daarligst. Ogsaa talrige Frømarker af Kaal, Kaalroer og Turnips bortfrøs eller udtyndedes i Vinterens Løb. — Af Angrebene paa Kornarterne er der særlig Grund til at fremhæve følgende: Paa Havre har Lyspletsyge været almindelig, og Sygdommens Ondartethed forøgedes derved, at Mangansulfat ikke kunde fremskaffes i tilstrækkelig Mængde. Nøgen Havrebrand har været meget fremtrædende. Som Følge af den stærke Nedbør har Fodsyge, fremkaldt af Slimskimmel, Hvededræber-Svamp og Halmbrækkersvamp, været ondartet, særlig i Hvede- og Bygmarkerne; under de vanskelige Indhøstningsvilkaar blev ogsaa Aksene i de gennemvaaede Sædhobe i talrige Tilfælde angrebne af Slimskimmel, hvorfor der vil være Anledning til at passe godt paa Saasæden for det kommende Aar. Stribesyge optraadte almindeligt og ofte ondartet i ikke-afsvampede Bygmarker. — Paa Kartoffelmarkerne iagttoges stærke Angreb saavel af Mosaik- og Bladrulle-syge som af Sortbensyge; de to førstnævnte Sygdomme har deres Hovedudbredelse paa Øerne og i det østlige Jylland, den sidste i Midt- og Vestjylland. Kun ved en meget effektiv Kontrol af Læggekartofflernes Proveniens kan man forvente at komme disse Angreb tillivs. Kartoffelskimmelen kom sent og gjorde forholdsvis mindre Skade.«

Om *S k a d e d y r e n e s* *O p t r æ d e n* i 1922 har Fru mag. scient. *Sofie Rostrup* bl. a. meddelt Tidsskriftet følgende: Fritfluellarven optraadte overordentlig ondartet

over største Delen af Jylland og enkelte andre Steder; 1922 er sikkert det Aar, der med Hensyn til Fritflueangreb kommer det berygtede Aar 1905 nærmest. Som sædvanlig var Angrebene værst i den sildig saaede Havre, af hvilken der var meget i 1922; men adskillige Steder er det ogsaa gaaet ud over tidlig og middeltidlig saaet Havre, hvilket i hvert Tilfælde for en Del skyldes sen Spiring og langsom Vækst i det kolde Foraar. De samme Forhold medførte ogsaa usædvanlig slemme Angreb af Bygfluens Larve. Hvedemyggen optraadte ikke særlig talrigt. Larven af Kornets Blomsterflue har, efter i flere Aar ikke at have gjort sig bemærket, igen begyndt sine Ødelæggelser i Hvedemarken. Havreaalen optraadte ret ondartet i Landets forskellige Egne, hvor Havre eller havreblandet Sæd kom nær efter hinanden, stedvis ogsaa hvor dette ikke var Tilfældet. Smælderlarver gjorde i Foraar og Forsommer overordentlig stor Skade rundt omkring i de af Frostens beskadigede og i det hele svage Vintersædsmarker og i Vaarsædsmarkerne, ligesom de stedvis ogsaa var slemme ved Roer og Kartofler. Knoporme var i forskellige Egne paa Færde i Roerne, hvor de flere Steder gjorde megen Skade. Jordlopperne optraadte i Maj—Juni (paa sine Steder endnu i Juli) i stor Mængde og nødvendiggjorde flere Steder Omsaaning — indtil 3—4 Gange. Medens Kaalorme saa at sige ikke saas, var Kaalmøllarver i August—September paa Færde rundt omkring, særlig i Jylland; i nogle Egne gjorde deres Gnav ikke ringe Skade, men gennemgaaende var det dog uden større økonomisk Betydning. Kaalfluellarven optraadte Sommeren igennem og langt hen paa Efteraaret og ødelagde mange Kaalroemarken. Glimmerbøssen hærgede Kaalroe- og Turnipsfrømarkerne, ja ødelagde endog stedvis helt de fra Vinteren af Frostens stærkt medtagne Marker. Aadselbille- og Bedefluellarver var paa Færde rundt omkring, men gjorde langt fra saa stor Skade som forrige Aar, selv om Angrebene i nogle Egne var meget alvorlige, navnlig for den sidstes Vedkommende. Bedelus optraadte ret almindeligt

saa vel paa 1. som paa 2. Aars Roer, men Angrebet var som Helhed langtfra saa ondartet som i 1921. Gulerods-Krusesyge iagttoges ret almindeligt, særlig i Jylland, men kun i nogle Egne var den af større Betydning, stedvis endog saa ondartet, at Gulerodsavl næsten umuliggjordes. Larven af Gulerodsfluen optraadte i det hele temmelig godartet, enkelte Steder, navnlig i Havre var Angrebet dog ganske ødelæggende. Ærtelus fandtes i stor Mængde i mange Ærtemarkers, som led meget herved og paa sine Steder endog blev helt ødelagt. Bladrandbiller optraadte gennemgaaende ret godartet. Stærke Angreb af Kløver-aalen saas i mange Kløvermarker — særlig paa Ejendomme med korte Sædskeerter — ligesom »Aalepletter« iagttoges i flere Lucernemarkers.

— Hvad Kornhandelen angaar, begyndte Aaret med flovt Marked. Møllerne var tilbageholdne med Køb af Hvede, da Afsætningen af Mel var yderst ringe, og Forbruget dækkedes for en stor Del af det importerede svenske og amerikanske Mel. I Februar strammedes Markedet noget for alle Sorter; den strenge og langvarige Vinter gjorde sig gældende og bragte mere Købelyst for danske Kornvarer til Hjemmeforbruget, men lagde samtidig Hindringer i Vejen for vor Eksport af Byg, der helt ophørte. I Februar var Markedet fast ude fra, de for-drede Priser laa en Del over vort hjemlige Prisniveau, og der fandt derfor en ret betydelig Eksport af Hvede Sted herfra til Tyskland. I April var Beholdningerne af danske Kornvarer stærkt reducerede, navnlig i Jylland, der købte betydelige Mængder fra det øvrige Land. Endvidere indførtes betydeligt af Rug fra Polen og Holland, og i de første Sommermaaneder kom en Del Byg og Rug fra Amerika og Havre fra Canada.

I Sommermaanederne optraadte Køberne meget forsigtigt. Man havde vel i Almindelighed ventet, at den nye Høst skulde bringe Priserne noget ned, og de første Hand-ler skete ogsaa til lave Priser; saaledes omsattes Hvede pr. September—December til 22½ Kr. cif. og Byg til

19¹/₂ Kr. fob., alt pr. 100 kg. De stigende Valutakurser bragte snart Priserne ogsaa herhjemme noget op, og de forholdsvis faa Partier af nogenlunde god Kvalitet har i Løbet af Efteraaret opnaaet en noget højere Pris. Bryggerierne her har været meget kræsne med Hensyn til Kvaliteten og kun købt de Partier, som efter forudgaaende Spiringsforsøg nogenlunde kunde bruges. Spireevnen har gennemgaaende ligget meget lavt, og mange Partier har slet ikke kunnet anvendes til Bryggeribrug. Bryggerierne har ogsaa faaet en Del kalifornisk Byg indført direkte fra Californien.

I det Hele er Høsten 1922, kvalitativt set, som alt nævnt, ikke god, og store Mængder egner sig ikke til Handel paa Grund af spiret og usund Beskaffenhed.

F o d e r s t o f f e r. Bomuldshøsten var i 1921 ualmindelig lille; dog synes den at være bleven noget under vurderet, thi i hvert Fald ophørte Tilbudene eller Forretningerne i Bomuldsfrøkager ikke. Der kunde i Januar købes til ca. 52 \$, men senere steg Priserne til: ultimo Januar 57 \$, ultimo Februar 59 \$, Maj 64 \$. Derefter pr. Juni 62 \$, Juli 58 \$. Alt pr. Ton cif. dansk Havn.

Her laa Markedet ret stille ved Aarets Begyndelse, men sidst i Januar begyndte Virkningerne af den haarde Vinter at gøre sig gældende, mange Foderstofiladninger, der ventedes til Landet via Hamborg, blev standsede af Isen, hvorved vore Beholdninger efterhaanden aftog stærkt. Ogsaa de direkte Tilførsler forsinkedes eller udeblev paa Grund af Ishindring, og flere Ladninger Kager og Majs opløssedes i Norge og Sverige. I Midten af Februar indtraadte Lockouten, der lammede al Forretning, indtil Købmændene ved egen og fremmed Hjælp gik i Gang med Losningen af Damperne. Markedet laa de fast udefra, men der blev i denne lange Standsningsperiode, hvis Varighed ikke kunde overses, gjort meget faa Forretninger, og Følgen var derfor, at Tilførslerne hen paa Foraaret var meget smaa. Begæret for Kager var ganske gaaet istaa, og dette og de lave Majspriser bevir-

kede ganske naturligt, at der kun brugtes meget lidt af Kager, hvis Prisniveau i Løbet af Sommeren var nedad-gaaende. Bomuldsfrøkager kostede her: Maj $31\frac{1}{2}$, Juni $30\frac{1}{2}$, August $27\frac{1}{2}$ og September $25\frac{1}{2}$ Kr. pr. 100 kg, frit paa Vogn.

Marseille Jordnødkager kostede: Maj $26\frac{1}{2}$, Juni 25, Juli $24\frac{1}{2}$, August $22\frac{1}{2}$ og September $22\frac{1}{2}$ Kr. pr. 100 kg, frit paa Vogn.

Handelen med Bomuldsfrøkager af ny Høst begyndte allerede i Sommermaanederne til Priser omkring 48—50 \$ Sept./Oktbr. Afladning, cif. dansk Havn, og disse Salg foretoges, øjensynligt under Indtryk af den store og rigelige Høst, af de amerikanske Eksportører uden at disse var dækkede af Møllerne. Disse viste imidlertid stadig Utilbøjelighed til at sælge, og da Terminerne var for Haanden maatte Inddækning ske til højere Priser. De Tilbud, der senere forelaa fra Amerika, fristede ikke de herværende Købere, idet man her paa Grund af den daarlige Høst, der vilde give meget Korn til Hjemmefodring, maatte regne med en lille Afsætning og det lavere Prisniveau. Aarsagen til de knappe Tilbud fra Amerika maatte søges i et betydeligt forøget Hjemmeforbrug i Staterne, som hidtil har kunnet gennemføre deres Priser og endog stadig har forhøjet Fordringerne og faaet betalt helt op til 62 \$ pr. ton cif. Danmark. Disse Priser ligger en Del over, hvad der er betalt for andre i Værdi tilsvarende Kager, men vort Landbrug forlanger endnu Bomuldsfrøkager uden Hensyn til, hvad de koster.

Fra September er Prisen paa 50 pCt. Bomuldsfrøkager in loco steget jævnt fra $25\frac{1}{2}$ til 31 Kr. pr. 100 kg, medens Prisen paa Marseille Jordnødkager har varieret mellem $22\frac{1}{2}$ til 28 Kr. pr. 100 kg, alt frit paa Vogn.

De indenlandske Fabriker har haft en stor Afsætning paa Soyaskraa, der har været forholdsvis billigt, og hvis Pris har varieret fra $22\frac{1}{2}$ Kr. i September til 26 Kr. i Begyndelsen af December.

Handelen med Foderstoffer har ligget trevent hele

Efteraaret. Den daarlige Kvalitet af vor egen Høst har bevirket, at overordentlig meget af dansk Korn har maattet opfodres, hvilket fremdeles sker, og dette gaar jo ud over Forbruget af andre og fremmede Foderstoffer.

Om Frøavlens og Frømarkedet meddeler Direktør *Dorph-Petersen*, Statsfrøkontrollen, bl. a. efter Forhandling med Dansk Frøhandlerforenings Formand, Grosserer *K. Stallknecht*, følgende:

»Frøforbruget af Tidlig Rødkløver blev i Foraaret 1922 som Aaret før dækket ved Indførsel fra Bøhmen og Polen¹). Beskaffenheden af det indførte Frø var gennemgaaende god. Af Sildig Rødkløver blev der i 1921 som i 1920 avlet forholdsvis meget godt dansk Frø, saaledes at der omtrent var tilstrækkeligt til Dækning af vort Forbrug, hvilket bør hilses med Glæde, da det meste af dette Frø er af Hersnap-Stammen, der giver en Snes Procent større Udbytte end andre Former af Sildig Rødkløver. Desværre er Rødkløverfrøarealet i 1922 kun 432 ha mod 651 Aaret før, og Udbyttet er, baade hvad Mængde og Beskaffenhed angaar, meget ringere end i de to foregaaende Aar. Af Hvidkløver avles der en Del Frø af de to gode Stammer »Morsø« og »Strynø«. Den første af disse er saa haardfør, varig og yderig, at den ogsaa synes vel egnet til Brug i andre Lande som f. Eks. Canada, England og Rusland. Af Hl. Sneglebælg avledes der i 1921 nok til Landets sædvanlige Forbrug; men paa Grund af den stærkt forøgede Udsæd til Grøngødning af denne Frøart

*) Fra Polen har vi bl. a. indført en Del Frø avlet i det tidligere russiske Gouvernement Volhynien, fra hvilken Egn vi før Krigen dækkede en stor Del af vort Forbrug af Tidlig Rødkløver. Det er heldigt, at der atter har kunnet faas Frø fra disse Egne, da man derved ikke er saa afhængig af Leveringerne fra Bøhmen. Forbruget i 1923 synes desværre ikke at kunne dækkes fra de samme Steder som i Fjor, idet det forlyder, at der kun findes forholdsvis lidt Frø til Eksport. Der tilbydes Frø fra Siebenbürgen, hvilket imidlertid — ifølge Statsforsøgene — giver saa meget ringere Udbytte end nordamerikansk, at dette sidste maa foretrækkes, saafremt der ikke kan faas Frø fra førnævnte Egn.

var Forbruget større end normalt, hvorfor der maatte indføres en Del Frø. Desværre er Sneglebælgarealet i de sidste Aar gaaet meget tilbage, idet det i 1922 kun er 260 ha mod 958 i 1920. Ogsaa af Lucerne er Forbruget stadig stigende; det dækkedes næsten udelukkende af Indførsel fra Ungarn. Fra de sydligere Øer er der i de sidste Aar klaget en Del over Angreb af Snylteplanten »Silke« i ungarsk Lucerne. Af Kællingetand maa Forbruget stadig dækkes ved Indførsel fra Italien, der som Ene-Leverandør holder høje Priser.

Af Græsfrø blev der i 1921 til Udsæd og Forhandling i 1922 avlet Frø paa et Areal (5477 ha), der var lidt større end Aaret forud. Udbyttet var for alle Sorters Vedkommende omtrent normalt. Af Hundegræs produceredes der i 1921 som i foregaaende Aar ca. 3 Gange saa meget som vort Forbrug (ca. 1 Mill. kg). Overskudet udførtes i Begyndelsen til ret gode Priser, men disse var faldende; i 1922 er Avlen af Hundegræsfrø yderligere udvidet, saaledes at man nu synes at have naaet et kritisk Punkt, hvilket har givet sig Udslag i yderlig faldende Priser. Ogsaa af Eng-Svingel avledes der baade i 1921 og 1922 saa meget, at der er en Del Frø til Eksport; medens Priserne i Begyndelsen af Aaret var ret gode, er de nu faldet væsentligt. Af Alm. Rajgræs avledes der i 1921 ikke mere end lige til Forbrugets Dækning, og af Ital. Rajgræs avledes kun lidt mere end hvad der svarer til Forbruget; der var imidlertid ret betydelige Poster af Avl 1920, saa der kunde udføres en hel Del. I 1922 er det dyrkede Areal med disse Arter yderligere gaaet temmelig stærkt tilbage; der er derfor ikke nok dansk Frø til Udsæd i 1923, hvilket er meget beklageligt, da det indførte Frø, der væsentlig kommer fra Irland, er betydeligt ringere, baade hvad Spireevne og Ydeevne angaar, end det danske. Hovedforbruget af Timothe i 1922 blev som sædvanlig dækket af Frø fra De forenede Stater. Af Ager-Hejre var der i 1921 avlet for lidt Frø til Dækning af Forbruget, og der blev derfor solgt en hel Del gammelt Frø, der var saa

daarligt spirende, at det praktisk talt var værdiløst. I 1922 skulde der efter Arealets Størrelse være avlet rigeligt Frø til Dækning af vort Forbrug; men Beskaffenheden er ikke særlig god; bl. a. er der Brandkorn i de allerfleste Partier, hvilket tyder paa Sløseri med Hensyn til Afsvampningen af Udsæden.

For Rodfrugternes Vedkommende blev der i 1921 avlet forholdsvis lidt Runkelroefrø, ligesom Roefrøarealerne i det hele taget var mindre end i de foregaaende Aar. Med Lagrene fra de tidligere Aar var der dog tilstrækkeligt Frø af de gode danske Stammer til Dækning af Forbruget i Foraaret 1922. Arealet med Runkelroefrø var vel i 1922 noget større end i Aaret før; men for Sukkerroe, Gulserod, Kaalroe og Turnips' Vedkommende var Frøarealerne langt mindre, og dertil kom, at den haarde Vinter indskrænkede disse Arealer stærkt, navnlig med Hensyn til Kaalroe og Turnips, saaledes at det Areal, hvorpaa der avledes Turnipsfrø, kun var 56 ha stort, d. v. s. mindre end 1 Hundreddel af Arealet i 1919. Mosaiksyge, Angreb af Skadedyr og det uheldige Vejrlig i Sommerens Løb har endvidere nedsat Udbyttet for samtlige Roefrøafgrøder i høj Grad, og Beskaffenheden af Frøet er gennemgaaende ringere end normalt; dette gælder navnlig Runkelroefrøet, hvis Spireevne er betydeligt lavere end normalt. Resultatet er, at der af Runkelroefrø er alt for lidt nyt dansk Frø til Dækning af Forbruget i 1923, af Kaalroe kan det sædvanlige Forbrug knap dækkes af Avlen 1922 + Restlageret fra foregaaende Aar, og kun af Turnips er der nok brugbart gammelt Frø til Udfyldning. Dette er yderst beklageligt, da de danske Stammer som bekendt giver et meget større og sikrere Tørstof-Udbytte end udenlandsk Frø.

Ved et fornuftigt Samarbejde mellem Frøavlens, Frøhandelens og Landbrugets Organisationer og disses Konsulenter maatte der kunne dæmmes noget op for disse Svingninger, der medfører tilsvarende, men voldsommere Svingninger i Tilbud og Priser.«

Landbrugets Forsyning med Kunstgødning er foregaaet under normale Forhold som før Krigen. Der har været tilstrækkelige Mængder til Stede til fuldtud at tilfredsstille Forbruget, og Priserne har været betydelig lavere end det foregaaende Aar; ikke mindst har dette været Tilfældet for Superfosfats Vedkommende, og de forholdsvis lave Priser for dette Gødningsstof medførte en meget stor Stigning i Foraarsforbruget, selv om dette endnu ikke helt naaede op paa det normale Forbrug fra før Krigen. Thomas Fosfatmel, som endnu stillede sig vel højt i Pris, sammenlignet med Superfosfat, er brugt i ringe Omfang og væsentlig kun i Sønderjylland. Af Benmel er der kun leveret, hvad der er produceret paa de hjemlige Benmelsfabriker. Af Kali har Forbruget ogsaa været ret stort, og man er igen kommen ind paa hovedsagelig kun at bruge den højprocentige Vare, 37 pCt. Kaligødning, som før Krigen. Kvælstofforbruget, der noget nær var det samme som i 1921, overstiger nu betydeligt Forbruget fra før Krigen; Forbruget er dækket dels som Chili Salpeter og dels som Norge Salpeter, men der er dog i Lighed med tidligere Aar ogsaa anvendt en Del svovlsur Ammoniak.

Fra Planteavlens Omraade er der iøvrigt at meddele, at Lucernearealet fra 1921 til 1922 er vokset fra 17,385 ha til 23,589 ha (eller med 35,7 pCt.), ligesom ogsaa Foderroearalerne er stegne baade i Jylland og paa Øerne (Runkelroer med 11,1 pCt., Turnips med 11 og Kaalroer med 3,7 pCt.); derimod er Arealet med Kartofler formindsket med 1505 ha, Frøarealerne med 3346 ha og Sukkerroearalet med 10,424 ha (30 pCt.). Dyrkningen af Sukkerroer truede en Tid med at ville standse paa Grund af de mellem Fabrikerne og Roedyrkerforeningen herskende Uoverensstemmelser, man er i de sukkerroedyrkende Egne stærkt optaget af denne Afgrødes Fremtid, og utvivlsomt vil der fra Landmændenes Side blive stillet bestemte Krav ikke blot om Prisen paa Roer, men ogsaa om Arbejds- og Dyrkningsvilkaar. Stærke Beklagelser har lydt over, at manglende Arbejdskraft ofte for-

voldte Høsten af Sukkerroer Vanskeligheder, og det uagtet Købstæderne i Sukkerroeeegnene har haft et voksende Antal Arbejdsløse. Grunden hertil er jo den Omstændighed, at de sidste praktisk talt intet betyder for Landbruget, langt den overvejende Del af dem vil ikke ud til Landbrugsarbejde, og de faa, som gærne vil, duer som Regel ikke dertil.

Som omtalt nedenfor er Forsøgsleder *E. Lindhard*, Tystofte, udnævnt til Professor ved Landbohøjskolen og maa altsaa forlade den Forsøgsvirksomhed, for hvilken han har udmærkede Evner, og i hvilken han har udrettet et stort Arbejde.

Antallet af H e s t e er gaaet ca. 22,000 Stkr. ned fra 1921 til 1922, nemlig fra ca. 598,000 Stkr. til 576,000 i Juli i Fjor. Tilbagegangen har været forholdsvis stor for Føl, Plage og for den yngste og ældste Aldersgruppe af Vallaker og Hopper, hvorimod Gruppen 6—11 Aar viser Fremgang. Heraf fremgaar, at Tillæget er blevet stærkt indskrænket, og at en hel Del ældre Heste er udsat. I de 3 første Kvartaler af 1922 og 1921 er der udført:

	1922		1921
Ialt	18.839 Stkr.		16.625 Stkr.
heraf til Tyskland.....	16.271 —		16.359 —
— - Schweiz.....	1.425 —		76 —
— - Frankrig.....	1.115 —		0 —

Desuden er der i 1922 udført 58 Føl.

Udførselen har altsaa været betydelig samtidig med, at Indførselen af Heste er gaaet tilbage, i samme Tidsrum fra ca. 10,600 Stkr. i 1921 til kun 3900 i 1922. Man skulde have troet, at dette havde givet gode Priser, men disse har som bekendt været dalende og daarlige, navnlig paa Grund af den tyske Marks stærke Fald. Derfor er Tillæget blevet stærkt indskrænket, derfor har Stemningen blandt Hesteopdrætterne været i høj Grad trykket, og derfor er de virkelige Opdrætteres Tal formindsket betydeligt.

Statskonsulent *Aug. Kjær* har tilskrevet Tidsskriftet

bl. a. følgende: »Hesteudførselens Fremtid tegner sig højst usikker paa Grund af vor Hovedkunde Tysklands betrængte økonomiske Stilling. Hvorledes Stillingen i Fremtiden vil blive, viser Erfaringerne efter Verdenskrigen det utidige i at spaa om, men Kreaturtællingen i 1922, sammenlignet med de foregaaende Aar, viser os, at fortsættes Nedgangen i Tillæget af Føl efter en lignende Maalestok, som der har været Tilfældet, saa maa den Dag ret snart komme — hvis intet særligt indtræffer — hvor Danmark ikke har Heste til Udførsel, men faar nok med at dække sit eget Forbrug. Da Hesteavl er en langsom Forretning, finder jeg Grund til at fremhæve dette. Under saadanne Forhold er det naturligt, at Interessen for Hesteavlen har været i Tilbagegang i 1922, hvilket har indvirket stærkt paa Omsætningen med Avlsdyr. Salget af Hingste til Hesteavlsforeninger har været mindre end tidligere, og Priserne er dalet henimod 50 pCt.; derimod er der i Aar solgt et ret stort Antal Hingstplage til Slesvig og Holsten, men Priserne kender jeg ikke. Handlen med Høppeføl til Avl har ligeledes været forholdsvis ringe, for enkelte særlig gode Føl har Prisen dog nærmet sig op til 1000 Kr.«

Som Statskonsulent i den lettere Hesteavl er udnævnt Dyrslæge *A. L. Søndergaard*, Havnlev v. Storehedinge, i afdøde Statskonsulent Schwarz-Nielsens Sted.

Hvad Hornkvæget angaar, er Bestanden fra 1921 til 1922 aftaget med ca. 66,000 Stkr., fra 2,591,000 Stkr. til 2,525,000. Nedgangen skyldes Grupperne Kalve, Tøre og Stude, derimod er Antallet af Malkekøer vokset med 39,000 Stkr. og af Kvier over 1 Aar med 20,000 Stkr. Lades de sønderjyske Amter ude af Betragtning, er den nuværende Hornkvægbestand 161,000 Stkr. mindre end i 1914, og Antallet af Køer er endnu 101,000 Stkr. mindre end før Krigen.

Da der i Aarets Begyndelse stadig forekom spredte Tilfælde af Mund- og Klovesyge, forbød Ministeriet ved Bekendtgørelse af 5. Januar Udførsel fra Sjælland og Tilførsel til Egnene nord for Limfjorden af levende Kvæg,

Faar og Svin m. m. Men i Begyndelsen af April kunde det omtrent et halvt Aar gamle Paabud om Slagtning af alle Kreaturer paa Københavns Kvægtorv hæves, i Maj tillodes det atter at udføre fra Sjælland og i Juli at overføre levende Kvæg m. v. til Egnene nord for Limfjorden.

Flere Lande — Sverige, Norge, Holland, Belgien, Schweiz og Frankrig — havde af Frygt for Mund- og Klovesygen allerede tidligere forbudt eller forbød i Fjor Indførsel fra Danmark af Kvæg og Kød. Vel udførte vi i det første Halvaar af 1922 omtrent 10,000 Stkr. levende Kvæg til Italien og nogle Tusinde Stkr. til Czekoslovakiet, men dette vejede jo ikke til, og da Eksporten til vor Hovedkunde, Tyskland, var betydelig aftaget, følte de mod os tage Forholdsregler haardt. Imidlertid døde Mund- og Klovesygen efterhaanden hen og var omkring 1. Juli faktisk ophørt, bortset fra de enkelte Tilfælde, der viste sig hist og her, som Tilfældet jo altid er efter en Epidemi. Flere Lande har derfor lempet deres Foranstaltninger mod os. I Maj ophævede Schweiz sit Forbud, men har dog kun tilladt en begrænset Indførsel, i August tillod Norge Indførselen af Kød fra Egnene nord for Limfjorden, og i Midten af September aabnede Belgien for vort levende Kvæg; dette skal føres til Antwerpen, anbringes i Karantænestaldene og kan efter endt Karantæne forsendes levende, men kommer der større Tilførsler, end Karantænestaldene kan rumme, skal det overskydende Antal straks slagtes; det gælder derfor om at undgaa en Overfyldning af Markedet, og efter Forhandlinger mellem Ministeriet, Landbrugsraadet og Eksportørerne afsender vi ugentlig 600 Stkr. Kvæg. Endvidere aabnede Sverige den 1. Oktober for dansk Kød, men da der i November viste sig et enkelt Tilfælde af Mund- og Klovesyge, greb Sverige dette som Paaskud til fra 11. November atter at lukke for os. — Med Mund- og Klovesygens Ophør er altsaa Forholdene udadtil noget bedre, men lader endnu en Del tilbage at ønske.

I de 3 første Kvartaler af 1922 og 1921 udførte vi af levende Hornkvæg og af fersk Kød:

	1922		1921	
	levende Dyr Stkr.	Kød 100 kg	levende Dyr Stkr.	Kød 100 kg
Ialt	70.152	148.594	106.925	50.220
heraf til:				
Tyskland	46.638	10.238	93.245	17.906
Belgien	1.307	10.982	12.468	—
Frankrig	4.950	—	173	—
Italien	9.914	—	—	—
Czekoslovakiet	5.637	—	—	—
Norge *)	—	10.454	—	—
Holland	—	83.136	—	9.499
Storbritannien	—	31.670	—	8.065

Som en Kuriositet kan det nævnes, at der, til en Gennemsnitspris af 600 Kr. pr. Hoved, gennem Landbrugsraadet er solgt 4 røde og 4 jyske Kvier til en i Shanghai bosat dansk Mejerist, der vil sælge Mælken til Byen.

Jubilæumsskuerne i Horsens og Nykøbing (F.) samt Fællesskuet i Slagelse har særlig paakaldt Interessen, og et større Antal Udlændinge var mødt op end nogen Sinde tidligere ved vore store Skuer. Disse bar Vidnesbyrd om det gode Arbejde, der udføres paa Husdyravlens Omraader, og om at Interessen for Dyrskuerne er alt andet end svækket hos Landmændene.

Selvfølgelig er saa heller ikke Interessen for Avlen svækket, men Priserne paa Alvsdyr, særlig paa Tyre, der holdt sig godt endnu i 1921, har nu, da der er færre Penge mellem Folk, maatte give efter. Dette gælder særlig Mellemkvaliteten, medens det fineste Avlskvæg har været noget mindre paavirket af Prisnedgangen, hvad der iøvrigt hverken er nyt eller overraskende. Efter følgende af Statskonsulent *Axel Appel* til Tidsskriftet opgive Priser synes det at fremgaa, at Tyre af jysk og af rød dansk Malkerace fra i Forfjor til i Fjor er gaaet ned med over en

*) I Fjor forhøjede Norge Tolden paa Kød fra 10 til 25 Øre pr. kg.

Tredjedel: jyske Tyre naaede i 1922 en Gennemsnitspris af 1480 Kr. kontant + 1474 Kr. paa Vilkaar mod 2366 Kr. + 2373 Kr. i 1921, medens i Aaret 1. August 1921 til 31. Juli 1922 Priserne for røde Tyre, indkøbte til sjællandske Tyreholdsforeninger, gennemsnitlig var 1396 Kr. kontant + 852 Kr. paa Vilkaar mod 2210 Kr. + 1429 Kr. i Aaret 1920—21. Statskonsulent *Peter Aug. Mørkeberg* har meddelt Tidsskriftet, at Gennemsnitspriserne for de 161 Tyre, som for Tiden anvendes i de fynske Kvægavlsforeninger, har været 2364 Kr. kontant + 2387 Kr. paa Vilkaar, medens Gennemsnitsprisen paa de Tyre, som i 1921 virkede i dem, var 2434 Kr. + 2411 Kr. Gennemsnitsprisen paa de 50 Tyre, som i 1922 blev indkøbt til de samme Kvægavlsforeninger, var 1671 Kr. kontant + 2065 Kr. p. V. — Gode røde og jyske Avlskvier har kostet fra 600 til 900 Kr. pr. Styk.

At Interessen for selve Avlen holder sig frisk, viser sig bl. a. i, at der er Fremgang i Kontrolforeningsarbejdet. Særlig synes dette at være Tilfældet i Sønderjylland, efter hvad Statskonsulent *Joh. Jensen* i Aabenraa skriver til Tidsskriftet: »En Omlægning af Driften over til Malkekvæg og Svinehold skrider forholdsvis hurtigt fremad og Kontrolforeningsarbejdet endog meget hurtigt; der er nu over 50 Kontrolforeninger i Sønderjylland.« I hele Landet var ved Aarets Udgang Antallet af Kontrolforeninger 821 med 21,420 Medlemmer og 295,300 Køer, medens i 1914 de tilsvarende Tal var 633, 14,400 og 220,600. Antallet af Heste- og Kvægavlsforeninger er omtrent det samme som i 1921.

Har Kvægholdet været rentabelt i 1922? Spørgsmaalet tør vel nok besvares med et Ja for de Landmænds Vedkommende, der har arbejdet med gode Besætninger af Malkekræ og som ikke har haft Uheld med Overløbning eller Sygdom, hvorimod de Landmænd, der har arbejdet med Fedekvæg eller de, der har haft Malkekvægsbesætninger med mange Udsættere, har haft et daarligt Aar paa Grund af de lave Priser paa Oksekød.

Endelig bør det her under Kvægbruget nævnes, at tidligere Konsulent og Sekretær *Lars Frederiksen* er ansat som Forstander for Fodringsforsøg med Kvæg ved Forsøgslaboratoriet.

Svineavlen har i Fjor ligesom i 1921 haft et godt Aar og været Husdyrholdets bedste Gren. Efterspørgslen i England efter dansk Flæsk har vist ingensinde været bedre, Tilførslerne fra Irland til de engelske Markeder har været noget mindre, amerikansk Flæsk har været ret upaaagtet, og vore Købere har været villige til at betale en endog ret høj Overpris for dansk Bacon. Derfor har Noteringen holdt sig godt med forholdsvis smaa Svingninger — den laveste og højeste Sats for Andelsslagteriernes Fællesnotering for Øerne har været 210 og 244 Øre pr. kg for 1. Kl. —, hvad der har givet Landmændene Tillid til Produktionen. Svinebestanden er derfor ogsaa vokset, den var i 1921 1,430,000 Stkr. og i 1922 1,899,000, Tilvæksten har altsaa været ca. 33 pCt., og der er Udsigt til en fortsat Forøgelse, idet netop Antallet af Avlsdyr er tiltaget stærkt. Der vil næppe mangle meget i, at vi ved Tællingen nu i 1923 vil være naaet op til samme Antal Svin som i 1914*) Sammen med Svineholdet er selvfølgelig Udførslen af Flæsk vokset, den var i de 3 første Kvartaler af 1922 og 1921 henholdsvis 80,2 Mill. kg og 62,3 Mill. og heraf gik til Storbritannien 80 og 61,7 Mill. kg (af levende Svin er der eksporteret ca. 5000 Stkr. til Tyskland).

Nogle Slagterier skal have medvirket til, at der er indført sortbrogede Svin fra England af Racen »Glochester Shire old Spoth«. Denne Race er betydelig grovere end vore danske Landsvin, og man har intet Kendskab til dens Trivelighed, næppe nok til dens Frugtbarhed eller Levedygtighed. Dette har vi derimod til vort eget Landsvin,

*) I de 4 sønderjyske Amter er Svinebestanden fra 1921 til 22 vokset med ca. 61 pCt., og medens man under normale Forhold vel tør regne, at Soantallet udgør 10 pCt. af Svinebestanden, udgør det i disse Amter op mod 20 pCt.

og det er vistnok rigtigt, naar »Udvalget for Svineavl« paa Sjælland skriver følgende højstemte Ord om dette:

»For det danske Landsvin foreligger der grundige Oplysninger om Frugtbarhed, Levedygtighed, Trivelighed og Slagte kvalitet. Ingen anden Race i Verden bygges op paa Grundlag af saa indgaaende Viden om disse Egenskaber, hvorfor Svineproducenterne heller ikke noget andet Sted kan anskaffe sig Avlsdyr, der bedre end denne kan tilfredsstille saavel Producent som Konsument.«

Statskonsulent *Mørkeberg* har bl. a. tilskrevet Tidskriftet: »Det har betalt sig godt for alle de Landmænd, der har deres Besætning af Avlsdyr, Orner og Søer i god Orden, at producere alle de Grise, som de vilde fede; thi Pattegrisene har kostet meget mere paa Torvet, end det har kostet at fremstille dem hjemme. Dertil kommer, at man er bedre Herre over Grisenes Trivelighed og Vækstenergi samt Kvaliteten af deres Flæsk, naar de er Frugten af egen, kendt og vellede Avl, end naar deres Afstamning er ubekendt som hos de Individuer, som fremstilles til Salg paa Torvet af Grisehandlere.«

Antallet af *Væddere, Faar og Lam* var i 1922 ca. 442,000 Stkr. mod 522,000 Stkr. i Forfjor. Nedgangen i Antal har været særlig stærk for Lammenes Vedkommende. Priserne for Avlsdyr er faldne omtrent i samme Forhold som for Kvæg.

Professor Dr. med. *B. Bang* er frattraadt som Veterinærfysikus og afløst af Professor Dr. med *C. O. Jensen*.

*Fjerkræavl*en har været et af Aarets faa Lyspunkter. Selv om Priserne paa Æg og slagtet Fjerkræ var lavere i Fjor end i de nærmest foregaaende Aar, var de dog høje nok til, at velpassede Fjerkræhold har været meget rentable, og Interessen for Avlen er derfor vedblivende stor. Dette viser sig paa 2 Maader. Først i Hønseholdets stærke Tilvækst, idet Antallet af Haner, Høns og Kyllinger i 1922 opgjordes til 19,1 Mill. Stkr. mod 17,8 Mill. i 1921, dernæst i, at Hønseholdet ogsaa gaar frem i Godhed, og er Blandingshønsene end stadig i Flertal,

er det dog sikkert, at vi nu har yngre og bedre Høns end tidligere. Medvirkende Grunde hertil er dels de Rugeæg og Avlsdyr, som sælges fra de af »Fællesudvalget for Fjerkræavl« anerkendte Avlscentre — sidste Foraar spredtes fra disse over 65,000 Rugeæg —, dels den af flere og flere optagne Kontrol med den enkelte Hønes Æglægning. — Gaasen har altid været en Fugl, Danskerne har sat stor Pris paa, og et gammelt dansk Ord siger, at Gaasen er den herligste af alle Fugle, der kun har een Fejl: den er for stor til én og for lille til to. Imidlertid syntes en Tidlang Interessen for Gaaseavl at have tabt sig (den stærke udenlandske Konkurrence var maaske Skyld heri?), men næst Hønen er Gaasen nu Fjerkrægaardens mest paaagtede Fugl, Gaaseavlen er gaaet stærkt frem, og de rene Racer har bidraget meget til at ophjælpe Størrelsen og fremme Æglægningen.

I de 3 første Kvartaler af 1922 og 1921 udførte vi af

	1922		1921	
Æg, friske, ialt	26.8	Mill. Snese	25.3	Mill. Snese
heraf til Storbritannien	23.5	— —	22.3	— —
— - Norge	2.0	— —	1.9	— —
— - Sverige	0.7	— —	0.7	— —
Æg, præserverede, ialt	1.1	— —	0.8	— —
heraf til Storbritannien	1.0	— —	0.5	— —

Nu da dette skrives, er Værdien af vor Ægudførsel ikke opgjort for Aaret 1922, men for 1921 er den beregnet til 148 Mill. Kr.! — De af Dansk Andels Ægexport noterede Priser har i Aarets Løb svinget mellem 140 Øre (April) og 510 Øre (Novbr.) pr. kg.

Aaret har været jævnt godt for M æ l k e r i b r u g e t. Vinterens Mælkeproduktion var rigelig og usædvanlig fed, men Sommerens skuffede, og endnu er vi ikke fuldt paa Højde med Mælkeproduktionen i 1914. For Mejeriaaret 1. Oktbr. 1921 til 30. Septbr. 1922 var Gennemsnitsnoteringen ca. 3 Kr. 90 Øre, der om end lavere end Aaret forud dog maa siges at være nogenlunde tilfredsstillende i Forhold til det almindelige Prisniveau, og da Efter-

aarets Smørnotering var relativ høj, bliver Kalenderaarets Gennemsnitsnotering højere end Mejeriaarets. Priserne har forøvrigt svinget ret betydelig, den laveste Notering blev den 9. Marts sat til 310 Kr. pr. 100 kg, men da Maaneden var omme, havde Noteringen naaet 400 Kr.; Aarets højeste Notering faldt den 5. Oktbr. med 450 Kr. Paa det sjællandske Delegeretmøde omtalte Hr. *Harald Faber* dels, at de store og skadelige Svingninger skyldes Smørnoteringens ændrede Karakter, thi vor Smørhandel paa England foregaar nu paa anden Maade end før Krigen, dels forskellige Midler ved Hjælp af hvilke vi forhaabentlig vil kunne genvinde vor tidligere Førerstilling.

I de 3 første Kvartaler af 1922 og 1921 udførte vi af Smør i Dritler og Kasser:

	1922	1921
	100 kg	100 kg
i alt.....	705.615	686.078
heraf til:		
Storbritannien	485.996	474.159
Belgien	61.404	12.065
Frankrig*)	59.894	26.371
Schweiz.....	43.130	48.895
Norge	22.382	30.906
Czekoslovakiet.....	21.652	716

Vor Smørproduktion har været en Del præget af Efterspørgselen efter fersk Smør fra Frankrig og Schweiz, og det synes, som om flere Mælkerier deltager i Produktionen heraf end de, som er øvede i den, forøvrigt har Smørrets Kvalitet været god, og der er i Fjor rejst en meget stærk Bevægelse for at vække Interessen for en bedre Behandling af Mælken hos Leverandørerne for derved at tilvejebringe Mulighederne for en yderligere Fremgang af Smørkvaliteten: der er oprettet nogle nye Mælkebedømmelsesforeninger, forskellige Møder har været afholdt i Dansk Mejeristforenings Kredse om Sagen, der

*) I April Maaned forhøjede Frankrig sin Smørtold fra 20 til 50 frcs. pr. 100 kg (fra 8 til 20 Øre pr. kg).

tillige har været fremdraget paa nogle af Aarets store Møder og paa adskillige Generalforsamlinger, ligesom Landhusholdningsselskabet forbereder Udgivelsen af et Skrift (ved Forstander *A. P. Hansen*) om Mælkens rette Behandling. Det er vistnok Mælkefabrikerne, som har givet Stødet til, at Bevægelsen atter er rejst, og nu maa man jo haabe, at Interessen for Mælkens bedre Behandling maa vare ved.

Ostproduktionen har haft vanskelige Kaar med noget svingende, men stadig lave Priser, og det har ikke været nogen Forretning at omsætte Skummetmælk til Ost. Vor Udførsel var i de første Kvartaler af 1922 og 1921 henholdsvis 8 Mill. kg og 10 Mill. kg; det er Tyskland, vor største Kunde, der har svigtet paa Grund af den lave Markkurs, forøvrigt gaar en Del Ost, væsentligst af de dyreste Kvaliteter, til Storbritannien. Det Opsving, Ostelavningen har taget, viser sig ikke blot i, at vi nu i Modsætning til tidligere har en Eksport, hvis Værdi i 1922 antagelig vil ligge mellem 6 og 8 Mill. Kr., men ogsaa deri, at vor Produktion har erobret en stor Del af Hjemmemarkedet fra Udlandets finere Ostesorter.

Af Hensyn til den skarpere Konkurrence, der nu møder os paa det engelske Marked, navnlig fra new zealandsk Smør, er en Forbedring af vort Smørs Godhed i høj Grad paakrævet, og her kan Forsøgsmælkeriet blive en betydningsfuld Faktor ved Siden af de lige nævnte Bestræbelser for Mælkens bedre Behandling. Saa tidlig som i 1898 blev Spørgsmaalet om Oprettelsen af et Forsøgsmælkeri drøftet, 11 Aar efter optog Landhusholdningsselskabet paany Sagen og et sagkyndigt Udvalg blev nedsat, Forslag blev afgivne, ændrede og vedtagne, derefter henlagte, atter optagne og vedtagne af Lovgivningsmagten for igen at udskydes. Først i 1922 blev Kransen hejst over Mælkeriets Bygninger, der er opførte dels ved Statsbidrag og dels ved Tilskud fra Mejeriforeningernes Fællesorganisation, og med tidligere Statskonsulent *A. P. Hansen* som Forstander og Landbrugskandidat *N. Thol-*

strup-Pedersen, forhen knyttet til Forsøgslaboratoriet, som Forsøgsleder vil Forsøgsmælkeriet i det kommende Foraar begynde Virksomheden. Endelig! Tidligere Forsøgsassistent ved Forsøgslaboratoriet, Landbrugskandidat *Chr. Ibsen* er udnævnt til Statskonsulent i Mejeribrug i Stedet for Forstander Hansen.

Endelig kan det anføres, at Fabrikationen af Kondensmælk og Mælkepulver gaar godt. Der behandles for Tiden (i Begyndelsen af December) af Mejeriernes Mælkeeksport (Nakskov Fabriken altsaa ikke medregnet) ca. 70,000 kg daglig, deraf 18,000 kg til Pulver, Resten til Kondensmælk, og man vil gjerne købe mere Mælk, end det er muligt. De opnaaede Priser synes at være tilfredsstillende, saa man tør vist sige, at Forholdene for disse Virksomheder for Tiden tegner ret tilfredsstillende. [I 1921 udførte vi ca. 17 Mill. kg kondenseret Mælk og Fløde og 312,000 kg Mælkepulver (Tørmælk) til en Værdi henholdsvis af 25,2 Mill. Kr. og 0,85 Mill. Kr.].

Statskonsulenten med Hensyn til *Kraftmaskiner og faste Installationer*, *N. Balle*, meddeler bl. a. Tidsskriftet, at vor før saa blomstrende Motorindustri overalt arbejder under yderst vanskelige Forhold, dels fordi Landbruget mere og mere er gaaet over til elektrisk Drift, dels fordi Valutaforholdene i mange Tilfælde umuliggør enhver Konkurrence med Tyskland. Den Ødelæggelse, der truer vor Motorindustri, vil kun medføre, at vore gennem mange Aars Arbejde indhøstede Erfaringer forspildes, til Skade for den enkelte og til Tab for Samfundet. Ogsaa Vindmotorfabrikanterne arbejder under meget vanskelige Forhold, thi Elektricitetens stedse større Udbredelse og den lave Pris paa Brændselolja gør det vanskeligt for Vindmotoren at konkurrere paa alle saadanne Steder, hvor man paa Grund af Vindens Ustædighed er nødt til foruden Vindmotoren at anskaffe en eller anden Reservekraft. — Traktorerne fører stadig en ret tilbagetrukken Tilværelse, og de ofte uforholdsmæssig store Reparationsudgifter, der løber paa, har sikkert faaet

de fleste Traktorejere til helt eller delvis at opgive Anvendelsen af Traktor. Dog synes det, som om nogle Traktorer, særlig »Fordson«, har faaet en Del Anvendelse til stationære Arbejder. Uagtet Fordson af flere Grunde egentlig ikke egner sig som stationær Motor, vil den dog i mange Tilfælde kunne bruges med Fordel paa Grund af dens Alsidighed, Prisbillighed og den Lethed, hvormed Reserve dele kan faas.

Om de almindelige Landbrugsmaskiner og -Redskaber skriver Docent, Statskonsulent *Anton Christensen* bl. a. til Tidsskriftet, at der i Løbet af 1922 kom noget mere Liv i Maskinhandelen, og der er anskaffet et ret betydeligt Antal Selvrensere og Kværne til de Egne, hvor der er indlagt elektrisk Kraft. Beholdningen af Plove, Kultivatorer, Harver o. lign. synes nu at trænge til Fornyelse, der er i hvert Fald adskillige Steder anskaffet flere af disse Redskaber end i 1921. — »Den livlige Anskaffelse af Malkemaskiner i 1921 er fortsat i 1922, om end langt fra i samme Tempo, og i Løbet af Aaret er Anskaffelsen utvivlsomt taget meget af, endskønt der er kommet nye Mærker, ogsaa af dansk Fabrikat, paa Markedet. Denne Tilbageholdenhed skyldes i Reglen ikke egentlig Mistillid til Malkemaskinerne, men Grunden maa snarere søges i, at det nu er lettere at faa haandmalket samt i en fornuftig og forsigtig Indskrænkning af Udgifterne i en pengeknapp Tid. I Begyndelsen af Aaret var der ca. 400 Malkemaskinanlæg i Brug her i Landet; det langt overvejende Antal findes i det østlige Jylland mellem Randers og Vejle.

Den vaagnende Interesse for Ensilering af forskellige Grønfoderplanter har enkelte Steder medført Nyanskaffelser af Inventar, der tidligere var temmelig ukendt her i Landet; ikke alene er der bygget en Del Ensilage-Taarne samt enkelte andre Former af Ensilagebeholdere, men der er desuden anskaffet nogle amerikanske Maskiner til Grønfoderets Skæring og Transport til Siloen. Skæringen foregaar paa store Hakkelsemaskiner, der er sam-

menbyggede med en Centrifugalblæser, som gennem et Rør fører det skaarne Foder op i Siloen. Naar Afgrøden er noget vejret, fungerer Maskinerne meget godt, men Blæseren svigter, naar Materialet er saftigt og fugtigt; det er i saa Fald nødvendigt at forøge Maskinens Fart betydeligt.

Endskønt Kartoffelavlens ikke er saa lønnende som for et Par Aar siden, er der dog stadig en levende Interesse for Kartoffeldyrknings-Maskiner; der er nu ret tilfredsstillende Kartoffellæggere, men Kartoffeloptagerne lader fremdeles en Del tilbage at ønske; den i Oversigten for 1921 omtalte Optager fra Brdr. *Hylleberg*, Rødkjærsbro, der er prøvet af Nyhedsudvalget og omtalt i 27. Beretning om Statens Redskabsprøver, har været i Brug nogle Steder i Efteraaret 1922. I Følge indhentede Oplysninger har den arbejdet tilfredsstillende, men den synes at være temmelig spinkel bygget.»

Arbejdsforholdene var i Aarets Begyndelse meget urolige. Da Forhandlingerne mellem Arbejdsgiverne og Arbejderne om Ændringer i de gældende Overenskomster bristede, erklærede Arbejdsgiverforeningen Lockout i en Række Fag fra den 14. Februar og Arbejderorganisationerne mødte dette Skridt med at erklære Strejke i andre Fag. Der blev fra agrarisk Side straks truffet Foranstaltninger til, at Landbrugets Ud- og Indførsel kunde vedblive, det for flere Aar siden nedsatte 5-Mands Udvalg til Hævdelse af Landbrugets Nødværgeret i Situationer som den foreliggende greb energisk og dygtigt ind, og den af Udvalget tilvejebragte betydelige frivillige Arbejdskraft blev anvendt i København, Randers, Odense, Horsens og vistnok i enkelte andre Byer med Indladning af Landbrugsprodukter og Udladning af Korn, Frø, Oliekager og Gødningsstoffer. Uagtet baade Arbejdsgiverne og Arbejderne under Tidens Tryk vistnok ønskede at komme til Forstaaelse, og uagtet det Gang paa Gang hed, at nu stod man overfor en Afslutning af Lockouten, slæbte denne sig dog hen i et Par Maaneder,

og først den 7. April vedtog de 2 Hovedorganisationer, at Arbejdet skulde genoptages den 10. April. Men da der opstod Meningsforskel om Forliget, og Arbejdet ikke blev genoptaget i forskellige Fag, udsendte Arbejdsgiverforeningen nyt Lockoutvarsel »overfor de Fagforeninger og Fagforbund, som endnu ikke har sluttet Overenskomst med deres modstaaende Arbejdsgiverorganisationer.« Lockoutvarslet kom derved til, fra 1. Maj at regne, ogsaa at omfatte Land- og Skovarbejdere, og Landarbejderforbundet udsendte nu fra sin Side Strejkevarsel. Arbejdsgiverforeningen for Land- og Skovbrug og Forbundet fandt imidlertid hinanden den 23. April, og det samme blev efterhaanden Tilfældet i andre Fag (Havnearbejderne). — Der var denne Gang noget slæbende over Lockouten og Strejkerne, ikke det Kamphumør, som kunde præge tidligere Konflikter, og Striden begyndte og endte med en Række Enkeltforhandlinger og Enkeltoverenskomster. Det er muligt, at heri maa Grunden søges til den træge Langsomhed, med hvilken man naede til Vejs Ende.

Hvor mange udenlandske Landarbejdere, der ved Aarets Udgang var forblevne her i Landet, vides endnu ikke. For at faa nærmere Rede herpaa, har Indenrigsministeriet udsendt et Tællingsskema, for hvis Indsendelse Fristen udløb den 1. December, og nu, da dette skrives, foreligger Opgørelsen selvfølgelig ikke. Fra Lolland-Falster hedder det, at en af de nødvendige Betingelser for at opretholde Dyrkningen af Sukkerroer er den, at der i Aar gives Tilladelse til at indforskrive mindst 2000 fremmede Arbejdere. Det siges, at vore egne Arbejdere paa Lolland-Falster forstaar Nødvendigheden heraf, thi de indser, at hvis Tilladelsen bliver nægtet, vil Dyrkningen af Sukkerroer bortfalde eller i hvert Fald blive indskrænket til et Minimum, saaledes at deres eget godt betalte Arbejde i Roemarkerne vil bortfalde.

Det statistiske Departements Redegørelse for Landejendomsalgene i 1922 foreligger selvfølgelig

ikke endnu, og hvad der her fremsættes om dem er altsaa kun Formodninger. Det synes som om den stærke Nedgang i Antallet af solgte Landejendomme, der er konstateret for Aarene 1919—21, har fortsat sig i 1922, i hvilket Aar der vistnok kun har fundet forholdsvis faa Salg Sted. Hvad Salgspriserne angaar, maa selvsagt de, navnlig store, Ejendomme, der i den hedeste Spekulationsperiode blev købt for Summer helt hen i det blaa og som nu maa realiseres, sælges for hvad der kan opnaas, det vil sige til stærkt reducerede Priser. For de almindelige Gaardes Vedkommende synes derimod det Fald i Landejendomspriserne, som navnlig var føleligt i 1921, at være standset i al Fald foreløbig. Er denne Formodning rigtig, maa det vel tages som et Tegn paa, at den stedfundne Nedgang i en Del af Driftsudgifterne (Arbejds løn, Gødningsstoffer m. v.) har medført, at man ser roligere paa Forholdene og ikke anser disse for saa ugunstige som i 1921.

Vort Foreningsvæsen, der som Asken Ygdrasil breder sine Grene over det hele Land, har kun skudt faa nye Skud paa sin Stamme, og der er derfor ikke meget at melde fra Foreningsomraadet. Medens der ikke er oprettet nogen ny Landboforening, er der dannet nogle Husmandsforeninger, flere mindre Kartoffeleksportforeninger og 6 Regnskabsforeninger, hvis Tal nu er 51; derimod er der nedlagt mindst 4 Frøavlerforeninger. Den jyske og den lolland-falsterske Fællesforening fejrede i Fjor 50-Aars Jubilæum og 25-Aars; i den sidste har Gaardejer *Hj. Jensen*, Gammelsminde, afløst Kammerherre *A. Tesdorpf* som Formand, og paa det fynske Delegeretmøde valgtes Proprietær *Jespersen*, Næsbyhoved, til Samvirksomhedens Formand i Stedet for Kammerherre *Cederfeld de Simonsen*. — Som sædvanlig holdtes der paa Delegeretmøderne Foredrag om forskellige aktuelle Emner. Saaledes talte Landbrugsminister *Madsen-Mygdal* paa det jyske, i Horsens (Stiftelsesbyen) afholdte, Møde om Landbrugets økonomiske Stilling under den nuværende Krise og dets Udsigter for Fremtiden; paa det

samme Møde og paa det fynske talte henholdsvis Forstander *Hauch* og Godsejer *Moesgaard-Kjeldsen* om Landbrugets Stilling til Frihandel og Beskyttelse og paa alle Delegeretmøderne vedtoges der Resolutioner i frihandelsvenlig Retning; paa Sjællændernes Møde redegjorde Landbrugskonsulent *Harald Faber* om Smørhandelen og Smørnoteringen efter Krigen, og paa det lolland-falsterske Delegeretmøde omtalte Statskonsulent *A. P. Jacobsen* vore Eksportmuligheder til Tyskland; endvidere blev 2 for Øjeblikket saa aktuelle Emner som Bedømmelse og Betaling af Mælk efter Kvalitet og Ensilagespørgsmaalet behandlede paa Fyn og Sjælland af Statskonsulent *Niels Pedersen* og Konsulent *K. Kristensen*. — Endelig kan det nævnes, at paa et Møde i Foraaret, som Landhusholdningsselskabet holdt med Statskonsulenterne, fremhævede disse, at der nu er et godt, harmonisk Samarbejde i Gang mellem Foreningerne i de 4 sønderjyske Amter og i det øvrige Land.

Uagtet det jo ikke hører ind under Foreningslivet, ligger det dog nærmest for her at meddele, at det tidligere Udførselskontor under Landbrugsministeriet er blevet ændret, udvidet og har faaet Navn af Landbrugsministeriets Erhvervsdirektorat. Tidligere Kontorchef *Helsted* er udnævnt til Direktør for Afdelingen, under hvilken bl. a. Landbrugets Udførselsforhold er henlagt.

Det blev omtalt i Tidsskriftets sidste Aarsberetning, at Spørgsmaalet om Afholdelsen af en Landmandsforsamling var rejst af Landhusholdningsselskabet og henvist til Overvejelser i et af Landbo-, Husmands- og Andelsforeningerne samt Selskabet nedsat Udvalg. Dette har i Fjor drøftet Spørgsmaalet og var nærmest betænkelig ved under de nuværende økonomiske Forhold at tilraade, at man gaar til at forberede Afholdelsen af en Landmandsforsamling, men det vilde dog ikke paa Forhaand henlægge Sagen, og der blev derfor nedsat et Underudvalg til, under Ledelse af Landbrugsraadets Præsidium, nøje at overveje den. Dette Underudvalg bestaar af Proprietær

S. Pedersen, Tousgaard, Folketingsmand *Niels Frederiksen*, Direktør *N. Porse* og Proprietær *Jespersen*, Næsbyhoved, henholdsvis som Repræsentant for de samvirkende Landbo-, Husmands- og Andelsforeninger samt Selskabet.

Det vakte stor Opsigt, da der i nogle jyske Aviser i August Maaned blev rettet Anklage mod Fjends Herreds Husmandsforening, gaaende ud paa, at Foreningen paa de til Landbrugsministeriet indsendte Regnskaber havde, for at opnaa et større Statstilskud end rettelig var, opført nogle Beløb og blandt disse Konsulentlønning, som faktisk ikke var udbetalte. Statskassen er for ikke Faa et Ædetrug, som det er god Sædvane rigtig at snakke i, uden at det staar dem klart, at der kan være noget forkasteligt heri. Men selvfølgelig er det forkasteligt at tilvende sig af Statskassen mere, end der tilkommer En, og selvfølgelig medførte den mod Fjends Herreds Husmandsforening rejste Anklage, at Landbrugsministeren vilde have Sagen undersøgt. Der blev derfor nedsat en Kommission bestaaende af Kontorchef *H. C. Larsen* og Statskonsulent *K. Hansen* til paa Ministeriets Vegne og med Bistand af Statens Planteavlkontor at foretage en grundig, systematisk Undersøgelse Landet over baade i Husmandsforeningerne og Landboforeningerne for at faa oplyst, hvorvidt lignende Uregelmæssigheder forekommer i nogle af dem. Undersøgelsesmateriale er ikke færdigbehandlet, nu da dette skrives, og der bør være Tavshed, saa længe Retten sidder. Politik og Politik er to Ting, den er udmærket, hvor det gælder Kamp om og Fremme af, hvad man anser for at være til Borgernes Bedste og Samfundets Tarv, den er skadelig, naar den bemægtiger sig en i og for sig neutral Sag for at udnytte den som fedt Valgflæsk paa Vælgermøder, i Pressen o. a. St. Destoværre er der gaaet Politik i den her omtalte Sag, der intet har med Politik at gøre, og uagtet man endnu ikke kan overse den, er det bleven paastaet, at Landbrugsministeren var den, der stod tilbage med Skylden, fordi han havde sat Anklageren, Kontorchef Larsen, til at lede Un-

dersøgelsen. Men dette er ikke rigtigt, det er ikke Hr. Larsen, som har rejst Beskyldningerne, det var først, da de offentlig var fremsatte, han overensstemmende med sin Pligt som Ministeriets Tilsynsførende med Planteavlsbevillingerne tog sig af Sagen. At Undersøgelsen er lagt i hans og Statskonsulent K. Hansens Hænder er en Betryggelse for, at den vil blive foretaget grundigt og sagligt uden uvedkommende Hensyn.

Da Studietiden for de vordende Landbrugskandidater paa Veterinær- og Landbohøjskolen blev forlænget med et Aar, ventede man en Nedgang i Tallet af de Landbrugsstuderende, og Formodningen har bekræftet sig, idet der i Fjor indmeldtes 55 mod 74 i 1921 og ca. 110 i 1920. Tre af Skolens gamle Lærere: Professorerne *Goldschmidt*, *Bøggild* og *Westermann*, søgte i Fjor om Afsked, den første fratraadte den 1. December, de 2 andre forlader Skolen i Aar. Professor *Westermann's* Fag er blevet delt mellem Forsøgsleder, Landbrugskandidat *E. Lindhard* og Afdelingsbestyrer, Landbrugskandidat *K. A. Bondorff*, Professor *Bøggilds* Efterfølger er den tidligere Forstander for Dalum Landbrugsskole, Landbrugskandidat *N. Kjærgaard-Jensen*, medens Professor *Goldschmidts* Fag, Husdyrbrug og Ydrelære, endnu, da dette skrives, ikke er overdraget til andre.

De vanskelige Tider har givet sig til Kende i Aarets Tilgang af Elever til Landbrugsskolerne, idet der til 1. November var indmeldt ca. 100 færre end i 1921, men da var adskillige Skoler nærmest overfyldte. De mest besøgte Landbrugsskoler er optagne, medens der til 1. November endnu var Plads til Elever paa 8 Skoler. En bekendt Landbrugsskole-Forstander skrev i November bl. a. følgende til Tidsskriftet: »Det er jo muligt, at den sene Høst med det korte Efteraar, hvor det kniber med at faa Ende paa Efteraarsarbejderne inden Skolerne begynder, kan have nogen Indflydelse paa Elevtilgangen, men da der er rigeligt med Arbejdskraft, og Lønningerne til den mandlige Medhjælp ingenlunde kan kaldes særlig

høje i Vinter, skulde man ikke synes, at dette Forhold skulde øve nogen større Indflydelse. Forøvrigt synes det, som om det er et forholdsvis stort Antal af Eleverne i Aar, der har Amtsunderstøttelse; dette tyder paa, at de økonomiske Forhold er ændrede og i ikke ringe Grad bestemmende for Elevantallets Størrelse.«

Der er ikke i Aar oprettet nogen ny Landbrugsskole; de 2 paatænkte i Sønderjylland synes at have svært ved at komme i Gang.

Hvad der i disse Aar udkommer af større Landbrugsskrifter herhjemme er kun lidt, vor l a n d ø k o n o m i s k e L i t t e r a t u r faar sit Præg af Landbrugsorganisationernes Aarsoversigter, Det landøkonomiske Driftsbureau's interessante og Aar for Aar mere lærerige Beretninger, af Stambøgerne — i 1922 begyndte Register-Stambogen at udkomme — og af Beretningerne om det omfattende Forsøgsarbejde, der udføres af Statens Forsøgsvirksomhed i Planteavl og dens Redskabsudvalg, Forsøgslaboratoriet, Fællesforeningernes Planteavlsudvalg osv. Af de i Fjor udkomne Publikationer er der Grund til særlig at henlede Opmærksomheden paa den af Forsøgsleder *Karsten Iversen* udarbejdede »Oversigt over de for Landbruget vigtigste Resultater af Statens Forsøg i Planteavl«. Der foreligger her hverken mer eller mindre end en nyttig Haandbog for den praktiske Landmand. De mangfoldige Forsøg, der er udførte i over en Menneskealder, og hvis Resultater findes spredte (og hængemte) i »Tidsskrift for Planteavl«s 28 Bind, er gennemgaaede, og af det kolossale Materiale er alt, hvad der er vigtigt for Praksis, uddraget og fremlagt kort, klart og let anvendeligt. Der er for de fleste af Planteavlens Omraader her givet en Vejledning af meget stor Betydning for Landbruget. — Tre Bøger af betydelig Interesse er udkomne: Skriftet om De danske Sukkerfabrikers 50 Aars Historie, der livfuldt og interessant skildrer en landbrugsindustriell Virksomheds trange Opstaaen og stolte Udvikling. Endvidere Bogen om Fællesforeningen

for Danmarks Brugsforeninger gennem 25 Aar, som dræder Omridsene for et mægtigt Handels- og Fabrikationsforetagende af stor Betydning for langt over 200,000 Mennesker i Landdistrikterne, og der ved sit Samarbejde med Danske Landboforeningers Frøforsyning udretter et stort Arbejde for en udvidet dansk Frøavl af forbedrede Stammer. Endelig »Danmark. Land og Folk«, som nu foreligger færdigt i 5 tykke Bind, og der paa en Gang er en »Nachschlagebuch« og en fængslende Underholdningsbog — planlagt med Kyndighed, gennemført med Dygtighed og udstyret med Rundhaandethed og Smag. — Af hel anden Karakter og af speciel Interesse for Mænd, knyttede til Landbrugsvidenskaben, Forsøgs- og Konsulentvirksomheden, er 3 omfangsrige Skrifter: Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskoles Aarsberetning 1922, Beretningen om den af »Nordiske Jordbrugsforskeres Forening« i Juli 1921 afholdte Kongres — begge bærende Vidnesbyrd om et vidt omfattende Forskningsarbejde, det vel ikke er Hvermands Sag at følge med i, men der forhaabentlig vil faa stor Betydning for det arbejdende Landbrug —, endelig Professor *Holger Møllgaards* store »Lærebog i Grundtrækkene af Husdyrenes Ernæringsfysiologi«, den første i sin Slags herhjemme.

Den under Krigen opstemmede Rejselyst har i det sidste Par Aar haft frit Afløb, og der er tidligere ikke tilnærmelsesvis foretaget saa mange landøkonomiske Studierejser af Udlændinge til Danmark som i 1922. De Fremmede er komne enkeltvis og i Flok og Følge. Saaledes har det landøkonomiske Rejsesbureau ordnet 23 Selskabsrejser fra 10 Lande og haft Besøg af flere Hundrede Udlændinge fra en Mængde Stater. Fra det med os landfaste Tyskland har der kun været enkelte, medens Bureauet fra vor Antipode, Japan, har haft Besøg af 15, af hvilke de 8 var Professorer ved Undervisningsanstalter, 6 Statskonsulenter og 1 Forstmand. Hvad der interesserede Japanerne var fornemlig Husmandsbevægelsen og den landøkonomiske Undervisning, i anden Række

vort Andelsvæsen og Skovbrug. Danske, som vilde til Ulandet, har Rejsebureauet bistaaet med at planlægge 5 Selskabsrejser: 2 til Sverige, 1 til Czekoslovakiet, England og Frankrig.

Ingen vidste under og i de nærmeste Aar efter Verdenskrigen, om det internationale Samarbejde mellem Nationerne vilde blive genoptaget. Der var dem, der mente nej, og havde de faaet Ret, havde der været Grund til at mistvivle om Evropas Fremtid. Intet Folk er det udvalgte, Nationerne ejer Egenskaber, som supplerer hverandre, og kun ved Samarbejde mellem dem kan Kulturen fremmes paa alsidig Maade. Heldigvis viser det sig, at det internationale Fællesarbejde mellem Folkene ikke for en uoverskuelig Fremtid er blæst overende af Krigens rasende Orkan, men at Traadene atter sammenknyttes og de afbrudte Broer genopbygges. Dette gælder ogsaa for Landbrugets Vedkommende, om »det grønne Internationale«.

I Januar Maaned i Fjor holdt Lensbaron *Rosenkrantz* et Foredrag i Landhusholdningsselskabet om det internationale Landbrugsinstitut i Rom, og der blev paa Mødet udtalt Ønsker om, at Foredragsholderen, som er Danmarks Repræsentant ved Institutet, vilde foreslaa, at dette i højere Grad end hidtil vilde beskæftige sig med Spørgsmaal vedrørende Husdyrbruget samt tilvejebringe statistiske Oplysninger om Arealerne med de forskellige Frøsorter. Baron Rosenkrantz stillede Forslag herom paa Institutets i Maj Maaned afholdte Generalforsamling, paa hvilken Forslagene vedtoges. Paa Generalforsamlingen, hvor ogsaa Tyskland var repræsenteret, mødte Galler og Germaner fredelig hinanden, og der var udmærket Stemning for med Kraft at fremme Institutets Opgaver. — Det vedtoges i Fjor, at den 7. i Rækken af de internationale Mejerikongresser skal afholdes i Oktober i Aar i de Forenede Stater — Stedet er endnu ikke bestemt —, og at

alle Lande skal indbydes til denne*); det er Meningen, at om 3 Aar skal København være Hjemsted for den 8. Kongres. — Ligeledes vedtoges det i Fjor, at der til Sommer skal afholdes dels en international Landbrugskongres i Paris — den sidste, den 10., fandt Sted i Gent i Aaret 1913 —, dels en international Kvægavlskongres i Holland i Dagene fra den 20. August til 4. September.

De vigtigste af de *Personskifter*, der har fundet Sted i Aarets Løb, er nævnte i flere af de foregaaende Afsnit.

Døden har i Fjor gjort en rig Høst af Mænd, hvis Navne havde en god Klang i Landbruget. Den 30. April døde Kammerherre *Alfred Hage*, der som Landbrugsminister fra 1897—1900 i en for et frugtbart Lovgivningsarbejde vanskelig politisk Overgangstid ved sin af Kultur og Dannelse prægede personlige Forhandlingsevne fik gennemført nogle vigtige Landbolove. Efter flere Aars tiltagende Svagelighed afgik Proprietær *C. Grut-Hansen* ved Døden den 30. Maj, en Mand temperamentsfuld af Gemyt, selvstændig i sin Tankegang, dygtig som Landmand, særlig fremragende som Kvægopdrætter, der dannede en af Landets mest ansete Kvægstammer, Kollekolle-Stammen. Bøjet af Aarenes Vægt bortkaldtes den 3. Juni Justitsraad *H. Wulff*, der i over 34 Aar var ansat i Landhusholdningsselskabet, særlig beskæftiget med Sager vedrørende Konsulentvirksomheden og Lærlingelinstitutionen. Den Respekt for Selskabets Stilling og hævdvundne Arbejdsmetoder, han fik under Mænd som Tesdorpf's, la Cour's og Fjord's Ægide, forlod ham aldrig, han blev Traditionernes fulgode Mand, ja nu og da maaske lidt for traditionsbundet. Den 24. Juni døde forhenværende Inspektør *J. Leegaard*, der som Bestyrer af Rosvang skabte

*) Herom har der tidligere staaet Strid, idet navnlig Frankrig og Belgien vilde udelukke Centralmagterne, hvad de neutrale Stater bestemt modsatte sig.

sig et Navn som en af vore dygtigste Praktikere og hvis vidt omspændende Viden var erhvervet ikke blot i Livets Skole, men ogsaa ved en omfattende Læsning, særlig paa naturvidenskabelige Omraader. Saa vel han som Gaardejer *P. Nielsen*, Nordbygaard, død 3. Juli, var i Ordets gode Betydning »jydesindige« Mænd, der kun handlede efter Erfaring og moden Overvejelse, men saa heller ikke veg tilbage fra at føre an og tage deres Ansvar. Den 17. Juli bortkaldtes Direktør *Bernhard Olsen*, hvis store Fortjeneste var Grundlæggelsen af de specielt til Belysning af Landbrugets kulturelle Liv værdifulde Samlinger »Dansk Folkemusæum« og »Frilandsmusæet« ved Lyngby, der, aabnet 1901, nu omfatter en hel lille Landsby af gamle Bøndergaarde. Af en anden Støbning end den myndige, selvbevidste Musæumsdirektør var Ritmester *Schwarz-Nielsen*, der ikke mange Maaneder efter sin Fratrædelse som Statskonsulent for den lettere Hesteavl lukkede sine Øjne den 7. September. Han var stillet paa en udsat Post, thi Meningerne om Hesteavlens Maal og Midler er jo forskellige, og Hippologerne plejer ikke at spare paa Krudtet, men kun sjældent fyredes der med skarpt paa Statskonsulenten, hvis ærlige Overbevisning, grundhæderlige Karakter og besindige Optræden vandt ham almindelig Sympathi. Den 7. Oktober afgik Lensgreve *Wedell* ved Døden, 82 Aar gammel. Baaret frem af Slægtanseelse, social Stilling og selyvunden Anerkendelse som indsigtfuld Landmand valgtes han 1894 til Præsident i Landhusholdningsselskabet. Hans sunde Bedømmelse af Sagerne i Forening med en Optræden, der paa en Gang var værdig og ligetil og ganske fri for Luner vandt ham Respekt som en dygtig, pligtro og sympatetisk Leder af Selskabet, der ved hans Fratrædelse i 1911 valgte ham til Æresmedlem. Den 9. Oktober bortkaldtes Landbrugskandidat *Aage Madsen-Mygdal*, der i Aaret 1900 blev ansat som Planteavlskonsulent for de fynske Landboforeninger. Han var vor første fast ansatte Planteavlskon-

sulent i Landboforeningerne og blev en af Banebryderne for lokal Forsøgsvirksomhed, særlig udmærkede han sig som Forsøgstekniker. Han fratraadte Stillingen i 1912, da han købte Gaarden Rabenslyst ved Nyborg. Den svenske Professor Hjalmar Nathorst spurgte engang en Elev: »hvad menes med teoretisk« og fik til Svar: »det, som ikke er praktisk«, men paa Rabenslyst viste Madsen-Mygdal, at der ingen Modsætning er mellem den sande Teori og den rigtige Praksis. Han drev Gaarden paa en Maade, der vakte fortjent Opmærksomhed. Folk, der kendte ham nærmere, skildrer ham som en sjælden retsindig Mand, der aldrig veg tilbage for djævt og aabent at sige sin Mening. Den 15. Oktober døde Godsejer *Carl Branth*, 72 Aar gammel. Han hørte til en af vore kendte og ansete Landmandsfamilier, hans Fader var den dygtige Etatsraad Arnold Branth til Klarupgaard ved Aalborg, hans Brødre var Harald Br. til Sdr. Elkjær og Gustav Br. til Romdrupholm, og selv vandt han paa Klarupgaard, som han ejede fra 1891 til 1918, Ry som en af Halvøens fremragende Landmænd. En Mængde Tillidshverv var ham betroet, særlig paa Hesteavlens Omraade, paa hvilket han udrettede et stort, fortjenstfuldt Arbejde.

Atter i det forløbne Aar har Landbruget udfoldet energiske Bestræbelser for at vinde ind paa Markeder, der tidligere kun havde ringe eller ingen Betydning for det. Disse Anstrængelser er delvis krydsede ved de af flere Stater (Norge, Frankrig, Forenede Stater o. a.) skærpede protektionistiske Foranstaltninger, men paa den anden Side har, som ovenfor omtalt, andre Stater ophævet eller mildnet de Bestemmelser mod Indførsel af Kvæg og Kød, som de tidligere havde truffet paa Grund af Mund- og Klovesygens Udbredelse her i Landet. Czekoslovakiet tegner til at blive et godt Marked for os, til Belgien, Norge og enkelte andre Stater udfører vi atter Kvæg eller Kød, og selv til Frankrig kan vi maaske atter faa nogen Af-

sætning af flere Landbrugsprodukter, navnlig Smør*). Vi fik i September Maaned Besøg af Repræsentanter for nogle franske Jærnbaneselskaber, som var interesserede i Videretransport af vore Produkter fra Dunkirque og mente, at naar vi fik søværts Forbindelse med denne By, var der Chancer for os; senere er Forbindelsen oprettet, saaledes at vi nu har 2 Dampskibsruiter paa Frankrig (den anden er Esbjerg—Calais). Haabet beskæmmer ingen, vi har derfor Lov at haabe, at Bestræbelserne vil lykkes, og for at støtte dem er der Tale om at ansætte en Landbrugskonsulent i Frankrig og Belgien, men endnu, da dette skrives, er Sagen ikke afgjort.

Bestræbelserne for at komme ind paa nye Markeder har selvfølgelig ikke svækket Landbrugets Interesse for dets gamle Hovedmarked for 3 saa vigtige Varer som Smør, Flæsk og Æg. Som før Krigen ligger Storbritannien atter frit og aabent for vor Landbrugseksport og aftager, hvad vi sender det. Imidlertid er der i de Artikler og Debatter om Danmarks økonomiske Udsigter, som sidste Efteraar var rigt paa, faldet Udtalelser om, at nu kan vi ikke længer stole paa Englandsmarkedet og maa, før eller senere, være forberedte paa, at det svigter. Til Grund for disse Udtalelser ligger de hinsides Vesterhavet fremsatte Bekymringer angaaende Bretlands Forsyning med Levnedsmidler under en ny Krig og Ønsker om en udvidet Præferencetold mellem Moderlandet og Kolonierne. En Menneskealder er nu gaaet, siden det samme Skræmmebillede af visse hjemlige Hold blev holdt op for vort Landbrug, fra Tid til anden er det fremdraget paany, men hidtil har de fremsatte Bekymringer heldigvis ikke bundfældet sig i Virkeligheden, og der synes dog heri at ligge en vis Betyggelse for os. Hvad angaar Ønskerne om yderligere at faa Præferencetoldsatser mellem de forskellige Dele af det britiske Rige, er det kun Englands Stil-

*) Vor Smørudførsel i 1921 til Frankrig havde en Værdi af over 20 Mill. Kr.

ling til disse, som er af Interesse for os og ikke Kolonierne, der som bekendt har indrømmet hverandre adskillige Begunstigelser. Selv har England i de sidste Aar indført forskellige Toldsatser, hvad der navnlig skyldes 2 Grunde: dels gennem indirekte Beskatning i nogen Maade at søge at faa afbalanceret de af Krigen nødvendiggjorte enorme direkte Skatter, dels at holde Industrivarer fra de meget valutasvage Lande ude fra det engelske Marked. Nogde (maaske alle?) af de nye Toldsatser er nedsat med $\frac{1}{6}$ for Varer, som kommer fra de britiske Lande »hinsides Havet«, og disse har altsaa opnaaet »Fortrinhold« i Moderlandet, men vor Eksport berøres ikke heraf og intet tyder paa, at England vil lægge Told paa Landbrugsprodukter, selv om de konkurrerer paa dets Markeder med Levnedsmidler fra dets Søsternationer. Hensynet til Byerne og den industrielle Arbejderbefolknings daglige Føde vejer for tungt til! Anderledes vilde det have stillet sig for os, hvis Landbruget og ikke Industrien havde været Hovederhvervet, thi da vilde Bestræbelserne for en Udvidelse af Fortrinssystemet mellem Landene indenfor det britiske Imperium have indeholdt en stor Fare for os.

En hel anden Sag er det, at vi før har set, at Lønkampe og Interesse modsætninger mellem Kapital og Arbejde i selve Storbritannien har truet vor Udførsel, saaledes for blot at nævne ét Eksempel i 1911, da England vaandede sig under en Strejkefeber, der sprang fra By til By, lukkede Havne og i ikke ringe Grad skadede vore Eksportinteresser. Derfor anser mange det for heldigt at fordele Risikoen for vort Landbrug og have andre Markeder at søge til under prekære Situationer i England. Men under normale og rolige Forhold er dette Lands Betydning for vor Landbrugsudførsel af saa eminent Vigtighed, at det fulgte af sig selv, at vi søgte at vise Flaget paa saa smuk en Maade som muligt paa den Verdensudstilling af Levnedsmidler, der afholdtes i September Maaned i London, og i hvilken en Mængde Lande deltog. En Komité bestaaende af Direktørerne *Fr. Møller* og *N.*

Porse, Forpagter *Selchau-Hansen*, Forp. *Chr. Sonne* og Forp. *J. Theilmann* forberedte Danmarks Deltagelse i Udstillingen, hvor vi mødte frem med Smør, Bacon, Æg, kondenseret Mælk og Kødkonserves samt Frø og Saasæd. Der var sørget baade for udmærkede Varer og en udmærket Reklame, den engelske Presse omtalte Udstillingen meget rosende, og at den har bidraget sit til at haandhæve vore Produkters Ry turde være givet.

Foruden at Landbruget har søgt at oparbejde forskellige nye Markeder og nogle Produktionsgrene til en større Udførselsværdi end hidtil, synes nogle Forhold at udvikle sig saaledes, at de kan faa Indflydelse paa vor Indførsel af Foderstoffer. Her tænkes dels paa Udvidelsen af Arealer med Bælgsæd og Lucerne — den første indtager nu 4 Gange og den sidste over 3 Gange saa stort et Areal som umiddelbart før Krigen — og dels paa, at Arealet med Foderroer stadig vokser. Dertil kommer, at vistnok mange Landmænd baade af Hensyn til det dyre Kagefoder og i Erkendelse af, at de har produceret for dyrt, har nedsat Rationerne af Kraftfoder mod, hvad de var før Krigen. Men disse Forhold tenderer henimod en Formindskelse af Foderstofindførselen, særlig af Kagefoderet, med andre Ord mod en Billiggørelse af en væsentlig Del af Landbrugsproduktionen.

— Landbrugskrisen i forrige Aarhundredes 2 sidste Tiaar var som bekendt fornemlig fremkaldt ved, at Europa blev oversvømmet af Landbrugsprodukter fra oversøiske Lande, den udviklede sig efterhaanden og blev af lang Varighed. Tilstanden den Gang og nu kan ikke samstilles. De Vanskeligheder, vi nu har at kæmpe med, er opstaaede pludseligt og skyldes ikke Overproduktion af Levnedsmidler, men en Række samstødende Omstændigheder, hvis skadelige Virkninger for fleres Vedkommende tør forudsættes efterhaanden at blive svagere. De høje Driftsudgifter, der en Tidlang gjorde Produktionen mer eller mindre urentabel, er delvis faldne (Udgifter til Arbejds løn, Gødningsstoffer m. v.), og de af Mund- og

Klovesygens Optræden her i Landet dikterede forebyggende Forholdsregler, som flere Lande tog overfor Indførsel af Kvæg og Kød fra Danmark og der var saare følelige, er nu mildnede i større eller mindre Grad. Blandt de andre Aarsager, der har medvirket til at skabe de nuværende Vanskeligheder, kan bl. a. nævnes den af flere Stater skærpede Beskyttelsespolitik, Valutaforholdene og den ringe Købeevne i mange Lande. Disse Forhold vil jo gøre sig gældende i kortere eller længere Tid, men man gør sig næppe skyldig i at nære overdrevne Forventninger, naar man siger, at de ikke vil medføre saa langvarige og store Virkninger, som de Faktorer, der fremkaldte Landbrugskrisen i 1880'erne og 90'erne. Uden at undervurdere de Vanskeligheder, Landbruget nu har at kæmpe mod, tør det siges, at det har været ude for stærkere Storme end den, der nu blæser, og med den Evne for Øje, det har vist til at genopbygge, hvad Verdenskrigen nedbrød, er der ingen Grund til at tvivle om dets Fremtid. Byen Paris' Vaaben er et Skib i oprørt Sø med Underkriften: det omtumles af Bølgerne, men gaar ikke under. Som dette Skib er vort Landbrug ude i haard Sø, men vil som det sikkert kunne ride Stormen af.

Bestyrelsesmødet

i

Det kgl. danske Landhusholdningsselskab

Fredagen den 15. December 1922.

Til Stede var Præsidenterne Forpagter *Chr. Sonne*, Lensgreve *F. Moltke* og Kammerherre *N. Juel*. Af Bestyrelsesraadet Medlemmer var mødt d'Hrr. Proprietær *P. Andersen*, Sejersgaard, Proprietær *Bak*, Faurgaard, Redaktør *A. Bing*, København, Kammerherre *Cederfeld de Simonsen*, Erholm, Bankdirektør *C. Hansen*, Holbæk, Gaardejer *Chr. Hansen*, Tinggaard (Aabenraa Amt), Gaardejer *Aage Johnsen*, Højgaard, Forpagter *H. Junker*, Lerchenborg, Forpagter *O. J. Knipschildt*, København, Etatsraad *Jørgen Larsen*, Gaardbogaard, Forstander *H. P. Larsen*, Malling, Gaardejer *Hans Mortensen*, Solrød, Godsejer *A. Pontoppidan*, Constantinsborg, Lensbaron *Rosenkrantz*, Rosenholm, Proprietær *F. Smith*, Nyrupgaard, Forpagter *G. F. Schroll*, Odense, Kammerherre *C. Sehestedt-Juul*, Ravnholt, Forpagter *Selchau Hansen*, Alslevgaard, Kammerherre *A. Tesdorpf*, Pandebjerg, Baron *J. Wedell-Neergaard*, Svenstrup, Gaardejer *Martin Wiuff*, Sillerupgaard (Haderslev Amt), og Proprietær *J. Willumsen*, Anhof.

Efter at den ledende Præsident, Forpagter *Sonne*, havde budt Velkommen og rettet en Tak til Bankdirektør *C. Hansen*, der d. 31. Decbr. 1922 udtræder af Bestyrelsesraadet, for hans 18aarige Virksomhed i dette, udtalte Hr. *Sonne* følgende:

»Det er med dyb og oprigtig Glæde, at vi ved denne Lejlighed ser ogsaa vort genvundne Land repræsenteret

indenfor Bestyrelsesraadet. At dette først sker nu skyldes jo den Omstændighed, at vort Selskabs Love maatte ændres ved Vedtagelse paa to ordinære Generalforsamlinger, forinden der var fri Bane for Valg til vor Bestyrelse af Repræsentanter for de sønderjyske Amter. Først nu har altsaa denne Adgang kunnet aabnes og benyttes.

Vi beklager imidlertid, at Repræsentationen for de sønderjyske Amter i Dag ikke er saa fyldig som den senere vil blive. Thi Valget af den af Selskabets Medlemmer udkaarede Repræsentant, Proprietær *J. H. Schmidt*, Vojensgaard, er jo først endelig afgjort i Dag, saaledes at Hr. Schmidt altsaa ikke kan være til Stede ved dette Møde. Endvidere har Gaardejer *H. Andresen*, Rojhus, der er valgt af Landboforeningerne i Sønderborg Amt, udtalt sin Beklagelse over at være forhindret i at møde, og endelig er der for Tønder Amt endnu ikke valgt nogen Repræsentant til vort Bestyrelsesraad.

Vort Velkommen i Dag kan derfor kun personlig rettes til d'Hrr. Gaardejer *Martin Wiuff*, Sillerupgaard, og Gaardejer *Chr. Hansen*, Tinggaard.

Det er selvsagt, at vi betragter den skete Indtræden af sønderjyske Repræsentanter i vort Bestyrelsesraad som en saare kærkommen Forøgelse og Styrkelse af dette og af Selskabets Arbejdskræfter.

Og idet vi hermed bringer de sønderjyske Repræsentanter — baade de nærværende og de fraværende — et hjerteligt Velkommen som Medlemmer af vor Kreds, føler vi os forvissede om, at den dybe nationale Fællesfølelse og den faglige Interesse, som forener os alle, vil sikre gode og frugtbringende Resultater af det nu lykkeligt etablerede Samarbejde — idet jeg tilføjer, at det er med levende Glæde, at Selskabet nu kan genoptage sin tidligere næsten hundredaarige Virksomhed i vore sønderjyske Landsdele, og ikke mindst til Fremme af dette Arbejde er det os kært at kunne regne med vore sønderjyske Medlemmers Initiativ og Medvirkning«.

Da der vil blive givet Meddelelse i Referatet af Ge-

neralforsamlingen om Valgene, om Optagelse af Medlemmer samt om de fleste af de paa Dagsordenen opførte Sager, som ogsaa fandtes paa Dagsordenen for Generalforsamlingen, henvises til Referatet af denne, som vil blive optaget i Tidsskriftet næste Hefte. Her skal kun følgende refereres:

Da Selskabets Repræsentant i »Statens Redskabsudvalg«, Proprietær *V. Jespersen*, Næsbyhoved, ønsker at udtræde af Udvalget, vedtoges det at indstille til Landbrugsministeriets Godkendelse, at Forpagter *O. J. Knipschildt*, København, indtræder i Udvalget som Selskabets Repræsentant for Perioden 1923—25.

Det vedtoges med Hensyn til den Orden, i hvilken de nyvalgte Medlemmer af Bestyrelsesraadet skal paa Omvalg, at Proprietær *Damsgaard-Sørensen* og Forpagter *W. Branth* skal betragtes som indtraadte i afdøde Inspektør *Leegaards* og afdøde Proprietær *Grut-Hansens* Sted og derfor skal paa Omvalg, naar de to afdøde skulde have været det. Ved Lodtrækning bestemtes, at af de af Selskabets Medlemmer valgte skal Forpagter *Theilmann* fratræde i 1923, Forstander *Bredkjær* i 1924, Gaardejer *Niels Nielsen* og Proprietær *J. H. Schmidt* i 1925, medens af de af Landboforeningerne valgte skal Repræsentanten for Sønderborg Amt (Gaardejer *H. Andresen*) fratræde 1923, Repræsentanten for Tønder Amt (endnu ikke valgt) i 1924, og Repræsentanterne for Haderslev Amt (Gaardejer *M. Wiuff*) og Aabenraa Amt (Gaardejer *Chr. Hansen*) i 1925.

Nye Medlemmer
af
Det kgl. danske Landhusholdningsselskab.

Paa Bestyrelsesmødet den 15. Decbr. f. A. blev følgende optagne som Medlemmer:

1. Forpagter *Illum Hansen*, Bækkeskov pr. Rønnede, indmeldt ved Sekretariatet.
2. *Skandinavisk Frøkompagni & R. Wibolt A/S*, Torvegade 2, København C., indmeldt ved Sekretariatet.
3. Proprietær *Aage Nikolajsen*, Kejsergaarden pr. Aalsø, indmeldt ved Lensbaron Rosenkrantz.
4. Gaardejer *Aage Johnsen*, Højgaard pr. Tørring, indmeldt ved Sekretariatet.
5. Aabenraa Amts Landboforening, indmeldt ved Sekretariatet.
6. Gaardejer *Chr. Hansen*, Tinggaard, Stubbæk pr. Aabenraa, indmeldt ved Sekretariatet.
7. Statskonsulent *Chr. H. Ibsen*, Vinkelvej 6 B., København V., indmeldt ved Sekretariatet.
8. Gaardejer *P. G. Toft*, Rangstrup pr. Agerskov, indmeldt ved Sekretariatet.
9. Forpagter *Anders Brask*, Clausholm pr. Randers, indmeldt ved Gaardejer G. Knipschildt, Sveistrup.
10. Kaptajn, Godsejer *Egenfeldt*, Pandum pr. Nibe, indmeldt ved Gaardejer Knipschildt, Sveistrup.
11. Proprietær *Blad*, Sveistrup Skovgaard pr. Bjerregrav, ved Gaardejer Knipschildt, Sveistrup.
12. Bestyrer *Ejner Larsen*, Edelgaard pr. Vejstrup, indmeldt ved Konsulent A. C. Andersen, Svendborg.
13. Godsejer *J. Petersen*, Favset pr. Favset, indmeldt ved Forstander Fenger, Korinth.
14. Forpagter *H. Meier*, Carlshøj, Lyngby, indmeldt ved Fuldmægtig L. P. M. Larsen.

Prisopgave.

I Erkendelse af de store Tab, som Ager-Tidslen aarlig volder det danske Landbrug, særlig ved at formindske Kornafgrøderne, og da der endnu ikke kan siges at være paavist noget tilfredsstillende, praktisk gennemførligt Middel til denne Ukrudsplantes virksomme Bekæmpelse, udsætter Det kgl. danske Landhusholdningsselskab — bl. a. af Midler fra Brødrene Bendix' Jubilæumslegat — en Prisbelønning paa indtil 2000 Kr. for den bedste, fyldestgørende Anvisning til Bekæmpelse af Ager-Tidslen (*Circium arvense*).

Anvisningen skal i Hovedsagen være bygget paa egne Forsøg og Undersøgelser, for hvilke der saavel med Hensyn til Plan som til Resultater forlanges detailleret Redegørelse, og skal tage Sigte paa almindelige danske Agerbrugsforhold saasom Rodfrugt- og Brakmarkens Behandling, Jordens Efteraars- og Foraarsbehandling m. v. Ved Siden heraf forlanges en kritisk Vurdering af de i dansk Litteratur fremkomne Forslag og Anvisninger til Tidslens Bekæmpelse, hvorimod der ikke forlanges udførlig Undersøgelse af og Redegørelse for Tidslens botaniske Forhold, idet der herom som bekendt foreligger en udførlig, af Det kgl. danske Videnskabernes Selskab fremkaldt Afhandling af Botanikerne E. Rostrup og Samsøe Lund.

Besvarelsen, der skal være indsendt til Det kgl. danske Landhusholdningsselskab inden 1. Oktober 1926, betegnes ikke med Forfatterens Navn, men med et Motto og ledsages af en lukket Konvolut, der bærer samme Motto og indeholder Oplysninger om Forfatterens Navn Stilling og Adresse. Den prisbelønnede Afhandling tilhører Selskabet. Ved dens eventuelle Offentliggørelse, hvorom Selskabet tager Bestemmelse, vil Forfatteren foruden Prisbelønningen kunne paaregne almindeligt Forfatterhonorar.

Prisbelønningen kan ikke tildeles Udlændinge.

Det kgl. danske Landhusholdningsselskab.

Udkomne Bøger.

Danmarks Smørpris-Statistik. Udgivet af Udvalget for Mejeri-Statistik. 19. Aarsberetning for Aaret 1921—22. Udarbejdet af Kontoret for Mejeri-Statistik ved Kontorets Leder *A. Axelsen Dreyer*. 24 Sider. (Odense). — En særlig Interesse knytter sig til Statistikens Tal for Noteringerne for Smør og de betalte Overpriser. For hele Beretningsaaret (1. April 1921—31. Marts 1922) var Gennemsnitsnoteringen 430 Kr. 02 Øre pr. 100 kg, medens Gennemsnittet af de betalte Overpriser var 438 Kr. 74 Øre. Den gennemsnitlige Overpris var altsaa 8 Kr. 72 Øre. Overprisen har i de enkelte Maaneder svinget mellem 3 Kr. 35 Øre og 16 Kr. 80 Øre pr. 100 kg, den var i Aarets sidste 4 Maaneder mellem ca. 7 og 10 Kr. For Smørproducenternes Vedkommende er dette jo et meget uheldigt Forhold, thi det er i Mejeriernes Interesse at have det størst mulige Kendskab til de virkelige Prisforhold for Smørsalget, men de svingende, ikke offentliggjorte Overpriser tilslører Prisforholdene. Hr. *Harald Fabers* klare Redegørelse paa det sjællandske Delegeretmøde i November Maaned for, hvorledes Smørhandelen ligger, var et Ord i rette Tid.

Oversigt over de for Landbruget vigtigste Resultater i Statens Forsøg i Plantekultur. Ved *Karsten Iversen*. 89 Sider. (Særtryk af »Tidsskrift for Planteavl«). Denne i høj Grad praktisk-nyttige Oversigt er kort omtalt i nærværende Tidsskrifts Aarsoversigt under udkommen Landbrugsliteratur i 1922. (Københ.).

Forberedende Forsøg med Gødskning af Køkkenurter, Jordbær og Solbær. Ved *Niels Esbjerg*. 150. Beretning fra Statens Forsøgsvirksomhed i Plantekultur. 19 Sider. (G. B. N. F. Københ.).

Undersøgelser over Landbrugets Driftsforhold V. Regnskabsresultater fra dansk Landbrug i Aaret 1920—21. Ved *O. H. Larsen* og *Ivar Dokken*. 187 Sider. (Aug. Bangs Bogh. Københ.).

Statens Grundforbedringsvæsens Aarsberetning 1918—20 og Aarsberetning 1920—22. Ved *Th. Claudi Westh.* 64. og 30 Sider. (Københ.).

Smitsomme Sygdomme hos Landbrugsplanterne. Af *F. Kølpin Ravn.* 2. omarbejdede Udgave ved *C. Ferdinandsen.* Udgivet paa Foranstaltning af Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole. 322 Sider. (Københ.).

Lærebog i Grundtrækkene af Husdyrenes Ernæringsfysiologi. Beregnet til Brug ved Undervisningen paa Landbohøjskolen og til Haandbog for Lærere ved Landbrugsskoler samt Konsulenter i Husdyrbrug. Af Professor *H. Møllgaard.* 470 Sider, Tidsskriftet haaber senere at kunne bringe en Anmeldelse af denne anseelige Lærebog. (Arnold Busck. Københ.).

Mindre Meddelelser.

Foredrag i Landhusholdningsselskabet. Der er foreløbig fastsat følgende Foredrag i Selskabet:

Onsdagen den 17. Januar vil Dr. *Tage Ellinger* holde Foredrag om: Svineavlen i Nordamerikas Forenede Stater.

Onsdagen den 31. Januar vil Forstander *A. P. Hansen* holde Foredrag om: Forsøgsmejeriets Oprettelse.

Onsdagen den 14. Februar vil Professor, Dr. phil. *C. Ferdinandsen* holde Foredrag om: Ukrudtets Betydning for Plantesygdommenes Udbredelse.

Onsdagen den 28. Februar vil Formanden for Hedeselskabet, Folketingsmand *J. C. Christensen* holde Foredrag om: Det danske Hedeselskabs Virksomhed og Fremtidsopgaver.

Onsdagen den 14. Marts vil Formanden for De samvirkende danske Andelsslagterier, Forpagter *J. Theilmann* holde Foredrag om: Vor Flæskeproduktion.

Onsdagen den 21. Marts vil Professor *Holger Møllgaard* holde Foredrag om: Næringsstofforholdets Betydning for Fodermidlernes Næringsværdi.

Svineavl og Flæskeproduktion i Nordamerikas Forenede Stater.

Foredrag i Det kgl. danske Landhusholdningsselskab
Onsdagen d. 17. Januar 1923 af Dr. Tage Ellinger.

Amerikas Forenede Stater er et Land af saa vældige Dimensioner (7839 km² med 106 Mill. Indbyggere) og rummende saa vidt forskellige topografiske og klimatiske Forhold, at Landbrugets Produktionsformer i dets forskellige Dele har udviklet sig endog mere forskelligartede end Tilfældet er i Europa med dets mange Lande. I Europa fører de talrige Rigsgrænser og de bestandige Krige med sig, at de fleste Lande, saa vidt det er muligt, søger at udvikle en alsidig Produktion for at være relativ uafhængige af Tilførsel udefra og ofte ved Toldskranker beskytter Produktionsgrene, der under frie Forhold ikke vilde være levedygtige. I Amerika, der vel udadtil har omgivet sig med en beskyttende Toldmur, er der derimod mellem de 48 Stater indbyrdes frit Spillerum for en Arbejdsdeling i Retning af, at hver Landsdel i særlig Grad hengiver sig til den Produktion saavel i Landbrug som i Industri, hvortil den fra Naturens Haand eller ved Menneskeværk er særlig egnet. Hver Stat producerer, hvad den uhæmmet af kunstige Skranker og Indgreb kan fremstille bedre og billigere end andre. Et fortrinligt udviklet Kommunikations-system og gennemført privat Organisation og Drift støtter denne Udvikling i Retning af Specialisation, der betyder den mest effektive Udnyttelse af Landets Resourcer.

I meget grove Træk kan man landbrugsmæssigt inddele Amerikas Forenede Stater i fire Grupper.

Staterne i Østen langs Atlanterhavskysten fra Washington nordpaa til den canadiske Grænse og Nordstaterne omkring de store Søer karakteriseres ved Kornavl, Mejeridrift og Kartoffelavl, og Produktionen, ogsaa af Flæskeprodukter, præges deraf. Den store Befolkning i Industri-centrene i Østen konsumerer imidlertid langt mere end der kan produceres i disse Dele af Landet, og om et Eksportoverskud kan der slet ikke blive Tale.

I Sydøststaterne dyrkedes paa de gamle Slaveplanta-ger indtil de seneste Aar næsten udelukkende Bomuld. Imidlertid har Vanskeligheder hidrørende fra Insektangreb paa Bomuldsplanten bevirket, at Produktionen for Tiden er ved at undergaa en hurtig Ændring og Udvikling i Retning af Flersidighed, og det er ikke mindst i Kød- og Flæskeproduktionen, at Plantageejerne søger nye Indtægtskilder. Ved Selvsyn overbeviste jeg mig om de rige Muligheder for billig Svineavl, Syden sidder inde med, takket være især Jordnødden og det varierende Grøntfoder, der kan præsteres friskt saa godt som hele Aaret om. Endnu kan dog disse Stater ikke tilfredsstille deres eget Behov af Kød og Flæsk, omend dette første Maal vel naas i Løbet af faa Aar. Om en nævneværdig oversøisk Eksport kan der derimod næppe foreløbig blive Tale.

Mellem Alleghenybjergene i Øst og Klippebjergene i Vest strækker sig den endeløse Prærieflade, der dækker Amerikas centrale Del. Her er Majs den alt beherskende Produkt, dels direkte, dels indirekte, idet den i største Udstrækning paa Stedet omsættes i Kød og Flæsk. Af Amerikas 140 Millioner Hektar opdyrket Land er ikke mindre end 40 Millioner anvendt til Majsdyrkning og deraf falder Halvdelen paa de syv mest udprægede Majsstater: Ohio, Indiana, Illinois, Missouri, Iowa, Nebraska og Kansas, der ogsaa producerer Halvdelen af Høsten. Amerikas samlede Majshøst svinger omkring 3 Milliarder Bushels (1 Bushel = ca. $\frac{1}{4}$ Hektoliter), omtrent $\frac{1}{4}$ af Verdenshøsten, og dog anvendes den saa godt som fuldstændigt indenfor Landets Grænser, den aarlige Eksport beløber

sig kun til 1 à 2 Procent af Høsten. I Majsstaterne fedes Flertallet af Amerikas Svin, alene de nævnte syv Stater rummer Halvdelen af Landets samlede Svinebestand. Herfra forsynes ikke blot de andre Dele af Landet, men ogsaa det europæiske og andre oversøiske Markeder med deres Behov af amerikansk Flæsk og Fedt. Produktionen i Majsbæltet har derfor langt den største Interesse for den internationale Handel. Selv slog jeg mig et Aar ned derude for at komme Forholdene nær paa Livet. I den senere Beskrivelse af Avlsmetoderne vil der ogsaa bestandsig blive lagt Hovedvægten paa Forholdene, som de former sig i »the middle west«.

Den fjerde Hoveddel af Landet danner endelig de vestlige Bjergstater i og omkring Klippebjergene. Her græsser de vældige Kvæghjorde, vogtet af cowboys, og her kan man mange Steder se ud over et tilsyneladende endeløst Faarehav. Kornavl drives derimod kun i meget begrænset Omfang, og en betydelig Del af Dyrene maa inden Slagtning gennemgaa en afsluttende Fedning i Majsdistrikterne. Det siger sig selv, at disse Stater ikke egner sig til Svinehold, og de kan da heller ikke forsyne deres egen Befolkning med Flæsk. Kun langs Stillehavskysten, især i Californien, holdes Svin i nævneværdigt og stadigt stigende Antal. I Nærheden af Los Angeles har jeg paa Diamond Bar Ranch besøgt det største Anlæg for Svineavl, jeg overhovedet har set. Der findes her ca. 2000 Avlssøer, og Fodringen foregaar fra et Tog, bestaaende af Lokomotiv og en vældig Tøndevojn, der automatisk aflæsser Foderet, efterhaanden som den passerer langs Løbegaardene.

Hvilke Typer og Racer af Svin, der holdes i et Land, beror paa to Hovedfaktorer: Produktionsbetingelserne og Markedskravene. Tradition og Landbefolkningens Udviklingstrin spiller ogsaa en vis Rolle. Man kan undgaa at drukne i detaljerede Race- og Stammebeskrivelser ved ganske simpelt at holde sig for Øje, at der er et Markedsbehov for to Slags Svin, to Typer: Det relativt korte,

svært fede Svin, hvis højeste Udvikling er naaet i Amerika, og som Amerikanerne derfor ikke uden Ret benævner »den amerikanske Type«, og det lange, kødrige, let fede Svin, der kan forhandles i England som Wiltshiresider og yder det fineste Bacon. Medens Danmark og Canada specialiserer i Bacontypen, der forlanger et i disse Lande forhaandenværende alsidigt, relativt proteinrigt Foder, er den amerikanske Svineavl, navnlig i Midtstaterne, næsten udelukkende anlagt paa Produktion af Svin af den fede Type, der med Majs som fremherskende Foder lader sig producere billigere og derfor kan betale sig, trods den ringere Pris paa det fede Flæsk.

Den amerikanske Type kan kortelig beskrives saaledes: Et kompakt Dyr, overordentlig bredt og dybt, men relativt kort, meget svære Skuldre og Skinker, der danner et harmonisk Hele med Kroppen, svær Fedtudvikling, korte, rette, finknoglede Ben. Da Ryggen, Skinkerne og Skuldrene er de højest betalte Dele, maa de være udviklet i stærkest Grad. I Avlen er der hidtil lagt saa megen Vægt paa Dyrenes Finhed, at man nu har maattet slaa stærkt om og søge at genvinde tabt kraftig Konstitution og Frugtbarhed. Der er derved skabt en midlertidig Uensartethed i Typen, idet fine og grove Individier og Stammer findes jævnsidig.

Bacontypen er som bekendt meget afvigende fra dette Billede. Siden er Dyrets værdifuldeste Del og maa være lang, Fedtdannelsen maa være begrænset. Disse Krav sætter deres Præg paa alle Dyrets Dele. Bredde og Dybde bør være maadeholdne, medens Længden kun begrænses af det mulige og Hensyn til Dyrets Konstitution. Skulderen er et billigt Stykke og bør derfor være relativt let, Skinken bør være fast og regelmæssigt afsmalnende nedefter. En svært udviklet Skinke er uforenelig med Kravet om en ringe Fedtudvikling og bør derfor ikke tilstræbes. Benene er forholdsvis lange og sværknoglede.

Der findes i Amerika 5 Racer af Fedetypen, 2 af Bacontypen. Naturligvis findes spredt i Landet Besæt-

ninger ogsaa af andre Racer, men i Praksis er de uden Betydning. Fra England har man hentet Berkshiresvinet, der i sin moderne Type nærmest svarer til, hvad man her i Landet har kaldt »Idealgrisen«. I Majsstaterne har Berkshiresvinet udpræget Fedetype, men i Øststaterne og i endnu højere Grad i Canada er den ved planmæssig Avl bragt over Halvvejen til Bacontypen, selv om den stadig ikke kan levere en dadelfri Wiltshireside. Den fede Type er overforfinet og lidet frugtbar, den moderne Type lader i denne Henseende intet tilbage at ønske. De fire andre Federacer er dannet i Amerika. Der er den røde Duroc Jersey, Poland-China Racen, der forekommer i en sort og en broget Gren, den hvide Chester White og endelig den nye og moderne Hampshire, der er sort med hvidt Bælte og er et mindre udpræget Fededyr.

I Landet taget som Helhed er Duroc Jersey og Poland China de ledende Racer, idet de udgør henholdsvis 34 og 28 Procent af Svinebestanden, Chester White og Berkshire møder med 10 pCt. og Hampshire med 4 pCt. Racefordelingen i de forskellige Landsdele varierer imidlertid ganske betydeligt. I Østen er Berkshire den ledende Race, i Midtvesten endnu mere udpræget Duroc Jersey, der synes mere og mere at distancere de andre Federacer, ikke mindst paa Grund af sin større Frugtbarhed.

Bacontypen er repræsenteret af Yorkshire- og Tamworth-Racerne, men de udgør tilsammen kun lidt over 1 pCt. af den samlede Svinebestand og naar selv i Nordøststaterne kun omkring $2\frac{1}{2}$ pCt. Deres Betydning er derfor ret forsvindende.

Der foreligger et Antal Forsøg fra Landbohøjskolen i Ontario og Iowa Forsøgsstation, gaaende ud paa at sammenligne de forskellige Racers Trivelighed og økonomiske Fortrin. Disse Forsøg er lærerige paa Grund af de ganske modstridende Resultater af de forskellige Eksperimenter. Derved fastslaas det, at ingen af de 6 Racer, Hampshireracen var ikke medtaget, som Race er bedre

end de andre, at altsaa individuelle Forskelle er langt betydningsfuldere end Raceforskelle. Hver Race er en Blanding af gode og ringe Indvider og Linier; med hver Race som Materiale kan det udmærkede og det helt ringe naas. Dernæst fremgaar det, at der ingen paaviselig Forskel er mellem de to Hovedtyper med Hensyn til Triveligheden, der skal ikke mere Foder til at producere 1 kg Bacon end til at producere 1 kg fedt Flæsk. Og sidst, men ikke mindst, viser disse Forsøg, hvor forsigtig man skal være med at drage Slutninger af Fodringsforsøg. Desværre har kun meget faa af de Mænd, i hvis Lod det falder at lede Husdyrforsøg, de nødvendige videnskabelige Forudsætninger for at forberede og kommentere deres Forsøg. Det er kun en ringe Procent af den Syndflod af Forsøgsberetninger, der produceres i alle Verdens Lande, der er det Papir værd, hvorpaa de er trykt. I Amerika sidder for Tiden en Statskommission, der kritisk skal undersøge hele Husdyrforsøgsvæsenet, og dens videnskabelig uddannede Medlemmer, deriblandt min tidligere Lærer, Dr. *East*, vil sikkert foreslaa radikale Ændringer.

Avlen ledes af et Antal Organisationer, en eller flere for hver Race, ialt 21. Disse Foreningers Hovedopgave er at føre Stambøgerne, der stedse er lukkede, det vil sige, at et Dyr kun kan optages, hvis begge Forældre tidligere er registrerede. Oplysningerne i Stambøgerne er iøvrigt meget sparsomme. Planmæssighed og Ensartethed i Avlen vanskeliggøres naturligvis overordentlig ved de lange Afstande og det store Antal Dyr. 3,4 pCt. af Amerikas samlede Svinebestand er registreret, ialt ca. 2 Millioner Dyr. Omtrent Halvdelen af disse er imidlertid Orner, hvad der betyder, at ca. $\frac{1}{5}$ af alle Orner er registreret.

Om Foranstaltninger til Svineavlens Fremme, som vi kender dem i Danmark, med et System af Avlscentre og Forsøgsstationer er der ingen Steder Tale. Vort System vækker imidlertid, hvad jeg af megen Erfaring kan

bevidne, den største Interesse og Beundring, naar Amerikanere faar Lejlighed til at gøre sig bekendt dermed, og jeg benytter gerne denne Lejlighed til at udtale, at Mage til videnskabeligt sundt og praktisk værdifuldt Avlssystem findes næppe i den hele Verden. Jeg nærer ingen Tvivl om, at naar Statskonsulent *P. A. Mørkebergs* geniale Arbejde bliver almindelig kendt, vil hans Navn blive anerkendt som et af de største i Husdyravlens Historie.

Der er næppe ofret mere Blæk og Lidenskab paa noget andet Landbrugsproblem end det, hvilken Avlsmetode, der er den bedste. Og Resultaterne af denne utrættelige Diskussion staar i omvendt Forhold til den anvendte Energi. Amerika danner ingen Undtagelse i denne Henseende. Der diskuteres Renavl, Indavl og Krydsningsavl, og Argumenter og Kendsgerninger mobiliseres for hver Anskuelse, hver Metode har sine Forkæmpere og Anvendere. Mr. Gentrys enestaaende vellykkede Forsøg paa i en lang Aarrække at indavle Berkshiresvin er f. Eks. ved at blive klassiske. Med al Respekt for Avlernes Erfaring og Indsigt maa den biologisk Videnskab dog være den, der alene kan udrede disse ualmindelig vanskelige Problemer, der tilsyneladende rummer saa mange Modsigelser. Et stort og resultatrigt Arbejde derpaa er udført i Amerika gennem de sidste Aar. Dr. *East* og hans Medarbejder Dr. *Jones*, Dr. *Pearl* og ikke mindst min Ven og Doktorkammerat, Dr. *Sewall Wright* har paa disse Omraader skaffet en Klarhed og Indsigt, man ikke for blot 5 Aar siden havde drømt om. Indavlens forskellige Resultater er ikke længere en Rebus, Krydsningsavlens paastaaede Fordele ved Produktionen af Markedsdyr har faaet sin biologiske Forklaring og Afkomsbedømmelsens Værdi er blevet videnskabeligt underbygget. Ikke destomindre vil de gamle Diskussioner vel fortsætte endnu en rum Tid, fordi Forstaaelsen af de moderne Arbejder i Husdyravlen kræver Forudsætninger, faa Husdyrbrugsspecialister sidder inde med.

Indenfor et Foredrags snævre Rammer er det selv-
sagt overordentlig vanskeligt at beskrive og kommentere
de mange tekniske og videnskabelige Problemer, Ame-
rikas Svineavl frembyder. Jeg skal blot forudskikke den
Bemærkning, at jeg vil gaa let hen over eller helt und-
lade at omtale adskillige Forhold, der i Amerika ikke
adskiller sig fra de i andre Lande, men at jeg dog for
at bevare en vis Helhed i Billedet mange Gange maa
nævne Ting, der hverken er Nyheder eller specifik ame-
rikanske. Jeg vælger for Overskuelighedens Skyld at
gaa frem fra Aarstid til Aarstid og at begynde med Avls-
søernes Bedækning tidligt paa Vinteren.

Det er i De forenede Stater Brug at lade Avlssøerne
i en Besætning fare alle nogenlunde samtidig i de tid-
lige Foraarsmaaneder, omtrent 75 pCt. af alle Svin fødes
paa denne Tid. For at opnaa denne Samtidighed maa
Søerne bedækkes indenfor et ret begrænset Tidsrum,
sædvanlig i November og December Maaned. Det er der-
for nødvendigt, at Avlsdyrenes Kønsliv paa denne Aarstid
er kraftigt og regelmæssigt. At opnaa dette er en Prøve
paa Avlerens Kunst og Dygtighed. Søer, der sidst har
faret det foregaaende Foraar og har oversomret helt eller
væsentligt paa Græs og andet Grøntfoder, og Søer, hvis
Efteraarskuld nylig er fravænnet, er magre og i den bed-
ste Kondition til at forberedes til Bedækning. Søer der-
imod, der har været til Skue om Efteraaret og har været
fedet dertil, er langt vanskeligere at bringe tilbage til en
gunstig Kondition. Forberedelsen til Bedækning, der paa
Engelsk, efter den tilsvarende Proces i Faareavlen, kaldes
»flushing«, bestaar i en Stimulering af alle Livsfunktioner
derigennem, at man ved øget Fodring gennem et Par
Uger før Bedækningsperioden til dennes Afslutning lader
Søerne gennemgaa en regelmæssig Tilvækst paa henimod
 $\frac{1}{2}$ kg daglig, samtidig med at de faar rigelig Motion.
Formaalet opnaas bedst ved Majsfodring i Forbindelse
med fri Adgang til en Mark med Lucerne, Kløver eller
en anden Bælgfrugt. I de nordligere Stater, hvor dette

sidste ikke vel lader sig praktisere ved Vintertid, anvendes i Stedet Bælgplantehø eller Roer. I sidste Tilfælde gives der et supplerende Tilskud af Kødmel, Hørfromel eller Hvedeklid. De fede Udstillingssoer vænnes gradvis fra Majsfoder og søges stimuleret ved Grøntfoder og rigelig Motion. Hvor meget der skal fodres, beror paa Skøn, hvor Kondition og Tilvækst er de afgørende Momenter. Dyr med forskelligt Næringsbehov sondres saa vidt muligt fra hinanden. Ældre, magre Soer skal have omtrent $\frac{3}{4}$ af fuld Ration, hvormed menes saa meget de vilde æde, om det stod dem frit; unge Soer, til hvis naturlige Tilvækst skyldigt Hensyn maa tages, gives næsten fuld Ration.

En lignende Behandling, som den, der gives Søerne, bliver ogsaa Ornerne til Del. Efter Oversomring er Ornerne magre, det har ofte forekommet mig for magre. Før Bedækningsperioden forceres de ved stadig rigere Ernæring og megen Motion, indtil de i den meget krævende Bedækningstid faar alt, de kan fortære, dog uden at det gaar ud over deres Livlighed og Bevægelighed. Det store Behov af proteinrigt Foder, Bedækningsvirksomheden foraarsager, kræver for Ornens Vedkommende særlig Omsorg. Intet af de to Hovedfoderstoffer: Majs og Grøntfoder, er særligt egnede. Majs er endog saa slet et Foder for Ornerne, at mange Avlere helt opgiver det til Fordel for andre Kornsorter. I Grøntfoder kan Ornen heller ikke i denne Periode ventes at finde tilstrækkelig Næring. En Blanding af Korn med Kødmel, Hørfromel eller Klid er det formaalstjenligste Foder, og der gives deraf saa meget, Dyret kan æde op, idet man stadig ved rigelig Motion sørger for at undgaa Overfedning.

Et Spørgsmaal af nogen økonomisk Betydning er det, hvor tidlig paa Aaret man skal ønske Grisene født, og hvornaar man i Sammenhæng dermed skal lade Søerne bedække. De tidligst fødte Grise bringer den Fordel, at de kan blive færdige til Slagtning i September, i hvilken Maaned Tilbudet er ringest og Priserne højest. I Decem-

ber—Januar derimod, da de fleste Svin sælges og slagtes, naar Priserne det aarlige Lavmaal. Paa den anden Side maa de tidlige Grise have bedre og varmere Stalde, fodres med overgemt eller dyrere Majs, og de naar ikke, som det senere skal blive omtalt, aktivt at tage Del i Majshøsten.

I Vintertiden maa Dyrene beskyttes mod Kulde og Fugtighed i lune, velventilerede Huse. Man ser i Amerika ikke ofte en Svinestald efter europæisk Mønster, oftest og bedst anbringes Avlsdyrene, udenfor netop Farings-tiden, i smaa transportable Træhuse, hvert rummende et Par Dyr. Disse Huse kan anbringes paa Markerne efter Ønske og medfører bl. a. det Gode, at Dyrene faar mere Motion, naar de skal hente eller søge deres Foder.

Fodringen af de drægtige Søer er af den største Betydning for Grisenes Kvalitet. Søerne skal i Drægtighedsperioden dels vedligeholde deres eget Legeme, dels levere Materiale til Grisekuldets føtale Tilvækst. For unge Søers Vedkommende kommer hertil, at de selv skal vokse. Kravet om Materiale til Grisenes Vækst gør sig imidlertid først i større Grad gældende i Drægtighedstidens sidste 6 Uger, ikke mindre end 75 pCt. af Væksten foregaar nemlig i den sidste Maaned før Fødselen. Majs er jo Svinefoderet par excellence i Amerika, men saavel Erfaring som talrige Forsøg vidner om, at Majs alene er det slettest mulige Foder for drægtige Søer, en saadan ensidig Fodring resulterer i smaa, magre, svagelige Grise. Talrige Eksperimenter, især fra Forsøgsstationerne i Iowa, Nebraska og North Dakota, har haft til Opgave at udfinde Metoder til at supplere Majsen med andre Foderstoffer, saa at de drægtige Søers Næringsbehov tilfredsstilles. At gaa saa vidt som adskillige Avlere, helt at fordømme Majsen, er heller ikke nødvendigt. Iøvrigt er de andre Kornsorter, anvendt alene, ikke meget bedre. Fra Nebraska stammer en Række instruktive Forsøg, der viser, at Bælgplante og navnlig Lucerne er et udmærket Supplement til Majsen og tilstrækkeligt i hvert

Fald indtil de sidste 6 Uger af Drægtighedstiden. Den mest tilfredsstillende Maade at give Lucernehøet paa har vist sig at være frit tilgængelig i en Høhæk. Paa denne Maade kan $\frac{1}{3}$ af den ellers nødvendige Majs erstattes af Lucernehø. Ogsaa Professor *Evvard* i Iowa har ved Forsøg demonstreret, at Lucernehø i Forbindelse med Majs yder et fortrinligt Foder for drægtige Søer. Ogsaa skummet Mælk, Kødmel, Høfrømel og Klid kan supplere Majsen, og i Drægtighedstidens sidste 6 Uger maa et ringe Tilskud af et eller flere af disse Foderstoffer gives ogsaa ved Lucernefodring.

Hvor meget der skal fodres i Vinterens Løb beror paa den Betragtning, at Soen skal tage saa meget til i Vægt, som den atter taber ved Fødsel og Diegivning, altsaa ca. 40 kg. For ældre Søers Vedkommende vil dette Maal naas ved foruden Lucernehø ad libitum at give 1 kg Majs daglig pr. 100 kg Vægt, for unge Søer 50 pCt. mere.

Ornerne staar Vinteren over paa omtrent Vedligeholdelsesfoder, indtil de forberedes til næste Bedækningsperiode i Maj.

Faringstiden stiller, især i de nordlige Stater og hvor Grisene ønskes tidligt, de største Krav til Staldforhold. En lun Stald, der eventuelt kan opvarmes, er i denne Periode en Nødvendighed. Heri anbringes de drægtige Søer i god Tid før Faringen, men der gives dem stadig Lejlighed til daglig Motion i individuelle eller fælles Løbegaarde. En Uge efter Faringen kan Soen med sit Kuld almindeligvis anbringes i et individuelt Træhus paa en indhegnet Græsmark, saa at den og dens Afkom kan faa rigelig Bevægelse. Efter den første Uge maa Soen, for at kunne producere rigeligt Mælk, i hvert Fald i 6 Uger have alt hvad den kan æde, og Foderet maa være mere proteinrigt end under Drægtighedsperioden. Selv med Lucerne til Raadighed maa Fodermidler som Kødmel, skummet Mælk eller Klid anvendes rigeligt i Blandinger, af hvilke der kan kombineres mange forskellige.

I 8—10 Ugers Alderen afvænnens Grisene, ved hvilken Tid Soen, trods den kraftige Fodring af ca. 5½ kg Foderenheder daglig, har tabt 15—20 kg i Vægt; men hvilke Krav, der har været stillet til den, fremgaar ogsaa tydeligt af, at Grisene i Følge Eksperimenter fra Wisconsin har opnaaet en Vægt 12 Gange Vægten ved Fødselen. Forsøgets 86 Grise, tilhørende 12 Kuld, tog i 70 Dage ca. 1300 kg paa i Vægt.

Det er paa dette Punkt naturligt at omtale Frugtbarhedsforholdene. Kuldenes Størrelse er jo meget variabel og betinget af et Antal Faktorer, der her kun kan skitseres.

Der er Raceforskelle. Baconracerne Yorkshire og Tamworth er de frugtbareste med gennemsnitlig 11—12 Grise pr. Kuld. Som Gennemsnit for Federacerne angives Duroc Jersey 9—10, Berkshire, Hampshire og Chester white 8—9 og Poland China 7—8. Gennemsnital som disse skal, som alle Gennemsnital, ikke tillægges større Betydning end der tilkommer dem. De er fremkommet ved en summarisk Behandling af et meget uensartet Materiale. Indenfor hver Race findes saa forskellige Typer og Linier, ogsaa med Hensyn til Frugtbarhed, at en summarisk Dom maa gøre Uret mod mange. Poland China Racen kan tages som Eksempel. Det er utvivlsomt, at den mangeaarige Avl i Retning af Forfinethed og Fedevne har haft en forringende Virkning paa Frugtbarheden, men Reaktionen imod denne Avlsretning har allerede nu haft en Virkning, der ikke lader den moderne grovere Type staa tilbage i Frugtbarhed for nogen af de andre amerikanske Racer.

Vigtigere end Race og Typeforskelle i Frugtbarhed er uden Tvivl individuelle Forskelle, og dette gælder ikke blot Søerne, men ogsaa, efter Undersøgelser, jeg udførte i Amerika, og som jeg havde haabet at kunne afslutte til Offentliggørelse i denne Vinter, i udpræget Grad Ornerne.

Soens Alder har dernæst stor Indflydelse paa Kuldenes Størrelse. Paa Grund af den mærkelige Mangel paa

kritisk indsamlede Data, som overhovedet lægger saa store Hindringer i Vejen for det moderne videnskabelige Studium af Husdyrbrugsproblemer, var det ikke lykkedes ud af de mange modstridende Angivelser at faa et Billede af Alderens Indflydelse paa Søernes Frugtbarhed, til jeg i en Afhandling, forelagt af Dr. *Pearl* i Videnskabernes Selskab i Washington og trykt i dets Skrifter, paaviste, at Frugtbarheden steg og atter faldt med Alderen, følgende en logaritmisk Kurve.

Der er ogsaa andre Faktorer, mere eller mindre paaviselige, beroende paa Avlsmetoder og Fodring, klimatiske og landøkonomiske Forhold, der har Indflydelse paa Kuldenes Størrelse.

Vigtigere end Antallet af Grise i Kuldet er det Antal, der naar at vokse op. Det er en ikke ringe Dødelighedsprocent, man maa regne med i Tiden op til Afvæeningen. Gennemsnital er ret værdiløse, i forskelligt Materiale vil man ved Beregning opnaa vidt forskellige Resultater, fra nogle faa til 40 pCt. eller endnu mere. Ogsaa her gør Ophavsdyrenes Kvalitet sig gældende. At visse Søer, uanset Forskelle i ydre Kaar, føder større, stærkere og sundere Grise end andre, vil enhver indrømme, men ogsaa Ornernes Kvalitet har, som jeg har paavist i mit tidligere omtalte, ikke helt fuldendte Arbejde, en meget betydelig Indflydelse paa Grisenes Konstitution og Livskraft. Det forekommer mig, at Afkomsundersøgelser over Stamorner ikke kan foretages med for detailleret Omhu. Selv med de bedste Avlsdyr er det selvsagt, at gode Resultater kun kan opnaas, hvis de faar den Pleje og navnlig det Foder, der betinger en normal Fosterudvikling, og paa dette Punkt synes der ofte svært, ikke blot i Amerika.

Endnu vil jeg henlede Opmærksomheden paa nogle Undersøgelser fra Wisconsin og Perdue, der havde til Formaal kvantitativt at bestemme Mælkeproduktionen hos et Antal Søer. De kun alt for faa Data viser en overordentlig, desværre ikke nærmere analyseret, Variation,

der antyder betydelige Muligheder for en resultatrig Selektion.

I Sommertiden deles Avlssøerne i flere Grupper. De, der skal føde endnu et Kuld i Efteraaret omkring September, gennemgaar en lignende »flushing« som før Vinterbedækningen, og fodres, saa de i Drægtighedstiden vinder saa meget i Vægt, som de senere vil tabe ved Fødsel og Diegivning. Det er næppe endnu mere end 25 pCt. af Søerne, der i Amerika farer to Gange aarligt, selv om denne Praksis bliver mere og mere almindelig. Unge Søer, der har faret deres første Kuld om Foraaret, gaar saa godt som altid over til næste Aar. Mange Avlere følger den Regel at lade Søerne fare tre Gange i to Aar. De ældre Søer, der skal gaa over til næste Aar, skal paa billigt mulige Maade oversomres. De unge Søer, der endnu skal vokse, skal i Sommermaanederne tage ca. 35 kg til i Vægt. Og endelig skal de Søer, der udsættes, fedes til Salg. Efter en Maanedes Fedning med Majs, rigeligt Grønt og et proteinrigt Supplementfoder vil Udsættersøerne have taget 30—40 kg paa, og Fedningen vil betinge en bedre Pris pr. Vægtenhed. De Søer, der skal forblive i Besætningen, skal saa vidt muligt oversomres paa Grøntfoder. Om et saadant er tilstede i god Kvalitet og tilstrækkelig Mængde, er afgørende for Svineholdets Økonomi. De ældre, golve Søer kan vedligeholde deres Huld paa en god Græsmark og vil tage til i Vægt paa en Kløver- eller Lucernemark. Kun hvis Græsningsforholdene lader tilbage at ønske, maa man gribe til en begrænset Fodring med Majs. I Drægtighedstidens første 10 Uger kan de drægtige Søer gaa sammen med de golve paa godt Grøntfoder. Senere maa de have et Tilskud af Korn med proteinrigt Supplement. Ogsaa de unge Søer maa have et lignende Kraftfoder for at fremme deres Vækst. I alle Tilfælde er Somme fodringen med godt Grøntfoder meget betydelig billigere end uden.

Foraarsgrisenens Røgt i Sommertiden har til Formaal at befordre deres Vægt, hvad enten de senere skal fedes

eller indgaa i Besætningen af Avlsdyr. Fodringsmaaden for Slagtedyrenes Vedkommende beror paa, hvornaar man ønsker dem færdige til Salg. De fleste Svin slagtes efter at have naaet en Vægt af 90—125 kg, betydelig lettere end for nogle Aar siden. Uden at afstedkomme en betydende Ændring i Prisen pr. Vægtenhed kan Svinene imidlertid sædvanlig sælges saavel lettere som sværere, og Foderstoffernes, især Majsens, Pris i Forbindelse med Ejerens Bekvemmelighed er afgørende for, hvor længe man vil fodre paa Dyrene.

Nogle Farmere søger ved kraftig Fodring at faa deres Svin færdige til Efteraarsmarkedet med dets relativt høje Priser, andre søger ved rigelig Anvendelse af Grøntfoder at spare paa det forholdsvis dyre overvintrede Korn og gøre Brug af den ny Høst til at fuldende Fedningen.

Majs er Amerikas Standard Svinefoder, og 65 pCt. af alle Svinene opdrættes i de udprægede Majsstater. Det er derfor, og har navnlig været, en stærk Fristelse at lade Majsens spille en altfor dominerende Rolle i Svinefodringen. Majsens mangelfulde Egenskaber er imidlertid nu saa mange Gange fastslaaet saavel i Praksis som i talrige Eksperimenter paa Forsøgsstationerne, at det er uomtvisteligt fastslaaet, at det er et fysiologisk og økonomisk Fejlgreb at indskrænke sig til Majsfodring. Majs er saa fattigt paa Protein- og Askebestanddele, at det ikke kan levere Materiale til en normal Tilvækst, og Merforbruget af Foder i Forbindelse med den langsomme Vækst ved Majsfodring betinger et økonomisk Tab. Fra et Antal Forsøgsstationer foreligger Eksperimenter til Belysning af de fysiologiske Virkninger af ensidig contra suppleret Majsfodring. Resultaterne er af Professor *Day* kort sammenfattet i 5 Punkter:

1. Svin fodret udelukkende med Majs giver mindre Slagtesvind end de andre.

2. Majssvinene havde mindre Blod og lettere Levere end de andre.
3. Enkelte Muskler, der kunde udpræpareres og vejes, var lettest hos Majssvinene.
4. Majssvinene gav mest Flomme.
5. Knoglernes Styrke, maalt med særlige dertil konstruerede Apparater, var betydelig ringere hos Majssvinene end hos de andre, der havde faaet et mere alsidigt Foder.

Det fremgaar heraf, at man til en vis Grad ved hensigtsmæssig Fodring kan producere et relativt fedt eller relativt kødrikt Svin, men Grænserne for en saadan Prægning er snævre, og selv med den mest ideelle Fodring kan man aldrig fremstille en Baconside af et Svin af Fedetype. De økonomiske Konsekvenser af ensidig contra suppleret Majsfodring er især studeret paa Forsøgsstationerne i Iowa, Nebraska, Kansas, Ohio, Alabama og Utah. Resultaterne kan samles under to Punkter:

1. Svin paa ensidig Majsfodring har en ringere daglig Tilvækst og bruger følgelig længere Tid om at naa Slagtevægt.
2. De forbruger langt mere Kraftfoder til en Vægtighed Tilvækst end Svin paa suppleret Majsfodring.

Resultaterne fra et enkelt Forsøg fra Iowa skal skitseres som Eksempel. Det ene Hold af Svinene, der ved Forsøgets Begyndelse gennemsnitligt vejede ca. 60 kg, fodredes alene med Majs, det andet med 1 Del Kødmel til 10 Dele malet Majs. Kødmelholdet havde en daglig Tilvækst 60 pCt. større end Majsholdet og sparede derved en Maaned i Opnaaelse af 50 kg Tilvækst. Majsholdet forbrugte 5,6 kg Majs til 1 kg Tilvækst, Kødmelholdet kun 4,1 kg Majs + 0,4 kg Kødmel, ialt 4,5 kg Foder, en Forskel paa ca. 20 pCt. En væsentlig Grund til den forskellige Tilvæksthastighed er, at Svin paa blandet

Foder har en langt bedre Appetit og i dette Forsøg daglig fortærede 30 pCt. mere end Majsholdet. Havde Svinene været yngre ved Forsøgets Begyndelse havde Forskellen været endnu langt mere udpræget, men jeg har som Eksempel foretrukket dette Forsøg med mere konservative Resultater.

Allerede flere Gange har jeg haft Lejlighed til at omtale den udstrakte Anvendelse, Amerikanerne i de senere Aar gør af Grøntfoder. Der er næppe noget Problem, hvorom Interessen paa Forsøgsstationerne og blandt Farmerne har samlet sig saadan som om Grøntfoderets Betingelser for at forbedre Flæskeproduktionsmetoderne. Et stort Antal Forsøg er allerede tilendebragt og publiceret, saa man kan danne sig et Billede af de Muligheder, der frembyder sig for en billigere og bedre Produktion end den, der alene baseres paa Krafftoder. Professor *Smith* har samlet og beregnet Gennemsnit for 11 Forsøg fra Iowa, Kansas og Ohio, i hvilke Svin fodredes dels med Korn, suppleret med Kødmel, dels med samme Krafftoder + fri Adgang til en Mark med Grøntfoder af forskellig Art. Forsøgene begyndte alle med nylig fravænnede Grise og gennemførtes i ca. 3½ Maaned, i begge Afdelinger fik Dyrene saa meget Krafftoder, de vilde æde. Grøntfodersvinene havde en daglig Tilvækst paa 0,53 kg mod de andres 0,38 kg, de vejede derfor 15 kg mere efter 104 Dages Fodring. Samtidig var Forbruget af Krafftoder for Grøntfodersvinene 3.5 kg pr. kg Tilvækst imod de andres 4,1 kg. Hver ha Græsning havde sparet ca. 1250 kg Korn eller produceret over 300 kg Flæsk. Desuden er Dyrene paa Græsning sundere og stærkere end de andre. Har Farmeren godt Grøntfoder Sommeren igennem, kan han klare sig over Tider, hvor Korn bliver dyrt eller slipper op, med et minimalt Forbrug af Krafftoder. Den Fordel, at Gødningen fordeles over Marken og ikke gaar mere eller mindre til Spilde, kan ogsaa vurderes i Dollars. Kun i Forbindelse med Fodring af skummet Mælk og Kærnemælk synes, ifølge Forsøg fra Utah,

Grøntfoder ingen Fordel at byde. Mejeriprodukter spiller imidlertid i Majsstaterne kun en ganske forsvindende Rolle som Svinefoder. Et uhyre stort Antal Forsøg paa saa godt som alle Forsøgsstationerne søger at belyse det aktuelle og betydningsfulde Grøntfoderproblem. Det er ganske umuligt endog kortfattet at referere disse. Jeg maa nøjes med nogle Antydninger. Et stort Antal Kulturplanter anvendes som Grøntfoder, alene eller i Blanding. Bælgplanterne spiller naturligvis den største Rolle. Rødkløver er maaske den almindeligste, Lucerne, hvor den kan vokse tilfredsstillende, den bedste. I Syden spiller Jordnødder og Soyabønner en dominerende Rolle, trods deres Tendens til at forringe Flæskets Kvalitet. Raps er i de nordlige Stater af næsten saa stor Betydning som Kløver og Lucerne. Desuden anvendes forskellige Græsser, grøn Havre og Rug samt adskillige andre Planter. Mange Steder arrangeres det saa, at den ene Afrøde afløser den anden i Tid, saaledes at der er Grønt for en saa lang Periode som muligt, i Sydstatene kan der præsteres en Serie, der omfatter saa godt som hele Aaret. Et Antal delvis meget komplicerede Problemer opstaar i Forbindelse med Græsningsspørgsmaalet. Først: er det nødvendigt at supplere Majsen med proteinrige Stoffer, naar Svinene samtidig gaar paa Grøntfoder? Et almen-gyldigt Svar kan ikke gives. Det beror især paa Grøntfoderets Art og Kvalitet, Svinenes Alder og Mængden af Majs, der fodres. Dernæst, skal man fodre fuld eller begrænset Majsration? Den begrænsede Ration giver følgende Fordele: minimal Anvendelse af overvintret Majs og maksimal Anvendelse af den billigere nye Høst; Dyrene udvikles saaledes, at de selv kan høste den nye Majs, og de er i passende Kondition til i Vintertiden at fedes sammen med Kvæget. Paa den anden Side byder den fulde eller omtrent fulde Ration paa andre væsentlige Fordele: hurtigere Vækst, saa Svinene er færdige til det tidlige Marked; en Efterfedning bliver unødvendig; Forbrug af færre Foderenheder pr. Tilvækstenhed. Alt

i alt vil det under de fleste Forhold være økonomisk at give henimod fuld Ration. Dyr, der skal anvendes i Avlen, bør iagttages, at de ikke bliver for fede, i saa Fald maa Majsrationen begrænses. Kun vordende Udstillingsøer maa forceres til Skade for deres senere Avlsværdi.

Professor *Smith* har forsøgt at give et Overslag over Udgifterne ved at bringe en Gris fra Afvænningen til slagtefærdig Stand, fra en Vægt af ca. 16 kg til ca. 100 kg. Med Grønt beregner han dertil 380 Foderenheder Kraftfoder, uden Grønt derimod 445. Paa Grundlag af Kendskab til Prisen kan Udgifterne tilnærmelsesvis anslaaes.

Ved Majshøsten er det muligt at lade Svinene selv arbejde med paa en Del af Majsarcelet, og denne Praksis bliver mere og mere almindelig. Man bruger ligefrem Udtrykket at »afsvine Majsen«. Paa denne Maade udnytter Dyrene Majsen fuldt saa godt, som naar den høstes og behandles paa regulær Maade. Arbejdskraft spares, Svinene har godt af det og Gødningen kommer direkte Marken til Gode. Ved at saa Raps eller andre dertil egnede Planter mellem Majsrækkerne ved sidste Kultivering, eventuelt før, opnaar man, at Dyrene helt kan forsørge sig selv i henvend to Maaneder. Hvor mange Svin, man paa denne Maade kan holde pr. ha, afhænger af Høsten og hvor længe man ønsker denne Form for Fodring. Med Gennemsnitshøst vil en ha kunne tage ca. 25 Svin i 40 Dage.

Inden Svinet er rede til Slagtning, maa det i de fleste Tilfælde gennemgaa en afsluttende Fedningsproces. Dette gælder saa godt som alle de Svin, der kommer paa Markedet i December—Januar. De Svin, der i Sommerens Løb er blevet rigeligt fodret med Adgang til Grønt, er allerede afsat i September. De, der har »afsvinet Majs«, vil i December kun behøve en ringe Efterfedning, men alle de andre maa i 2—3 Maaneder regulært fedes. Denne afsluttende Fedning frembyder lignende Problemer som Svinefedning andre Steder, men det er umuligt i et Foredrag blot at antyde det umaadelige Forsøgsmateriale, der

er publiceret i Amerika til Belysning af, hvilke Kombinationer af Foder og i hvilke Forhold, der giver det bedste Resultat. Majsens maa i alle Tilfælde suppleres med Mejeriprodukter, Slagteriaffald, Affald fra Hvedemaling, Hørfremel eller andre proteinrige Foderstoffer.

Sædvanlig gives Majsens tør og paa Kolbe, kun ved Fodring af ældre Svin synes der at være en ringe Fordel ved at lade Kornene udbulne i Vand i 12 Timer. Majsens maa altid gives i Mask, ligesaa de andre Kornsorter, der først maa males. Derimod viser et stort Antal Forsøg enstemmigt, at en Kogning af Foderet gør mere Skade end Gavn. 17 Forsøg giver i Gennemsnit det Resultat, at 100 kg ukogt Foder i Nytte svarer til 114 kg kogt.

Jeg maa her lidt udførligere omtale en ny Fodringsmetode, som utvivlsomt har Fremtiden for sig, ikke blot i Amerika, men under dertil egnede Forhold mange andre Steder i Verden. Jeg tænker paa Fodringsautomaten »the self feeder«. Fodringsautomaten er simpelt hen en Beholder, der rummer Foder for flere Dage eller en Uge, forneden er i et Trug til enhver Tid en passende Mængde tilgængelig for Svinene. Sædvanlig deles Automaten i to eller tre Afdelinger. I den ene findes Majsens, i den anden det proteinrige Foder: Klid, Kødmel etc., i den tredje, eller i en særlig Automat, en Blanding af Trækul, Salt og andre Mineralier. Interessen for Foderautomaten stammer fra Professor *Evwards* Forsøg i Iowa og Professor *Weavers* Forsøg i Missouri, begge begyndte de i 1914. Siden da er der samlet en Mængde eksperimentelle Data, der tydeligt viser, at Svin, der fodres ved Automat og altsaa kan æde til enhver Tid og selv bestemme deres Foders Sammensætning, vokser omtrent 10 pCt. hurtigere end haandfodrede paa fuld Ration, udnytter Foderet lidt bedre og ikke æder mere af det dyrere proteinrige Foder, end deres Behov derfor kræver. Naar dertil kommer, at der spares Arbejdskraft, er der ingen Tvivl om.

at Foderautomaten, der allerede er i udstrakt Anvendelse, vil vinde Indpas i de allerfleste Svinehold.

Endnu skal blot nævnes to specielle ejendommelige Former for Svinefedning. Det er almindelig Brug i Vintermaanederne at kombinere Stude- og Svinefedning. Svinene fedes da paa Studenes Gødning, hvori en Del af Foderet findes ufordøjet. For hver bushel hel Majs, der opfodres paa Studene, vil Svinene opnaa en Tilvækst paa $\frac{1}{2}$ —1 kg. Er Majsens malet, bliver Svinenes Udbytte kun ca. en Fjerdedel saa stort. Det hævdes, at Studedefning mange Steder kun kan betale sig, naar den forbindes med Svinefedning.

En anden speciel Form for Svinefedning er organiseret i ca. $\frac{1}{3}$ af Amerikas Byer med over 10 000 Indbyggere. I disse samles Køkkenaffaldet og anvendes i private eller kommunale Federier. Affaldet fra ialt ca. 8 Millioner Menneskers Maaltider fodres til Svin, der aarligt derfor leverer ca. 20 Millioner kg Flæsk, der i Kvalitet intet lader tilbage at ønske. Et Ton Affald beregnes at give ca. 20 kg Flæsk. Det vil imidlertid føre for vidt her at gaa nærmere ind paa Organisationen af disse Anlæg.

Farmerens Ansvar for sine Svin ender sædvanlig ikke, naar de forlader hans Ejendom, men først naar de paa de store centrale Kvægtorve overgaar i Slagteriernes Besiddelse. Det anslaaes, at 64 pCt. af alle Svin sælges paa denne Maade, 29 pCt. slagtes paa Gaarden selv og 7 pCt. sælges til lokale Slagtere. I Majsbæltet er Procenten, der gaar til de store Slagterier, endnu langt større. En Fjerdedel af Svinene besørages af Ejeren selv transporteret til Kvægtorvene, i Nordstaterne er i de senere Aar optraadt Andelsforeninger, der hjælper den mindre Producent til at undgaa Mellemandleren, men adskillige Farmere maa sælge deres Dyr til Mellemandlere, der samler sig Vaggonladninger fulde. Transporten foregaar i dertil beregnede Vogne, der ofte har to Etager. Hver Vogn tager gennemsnitlig ca. 80 Svin. Ladningen

adresseres til et Kommissionsfirma ved det paagældende Kvægtorv. Dettes Repræsentanter besøger Udladningen, Fodring og Vanding, alt stadig paa Ejerens Bekostning. Slagteriernes Opkøbere handler da med Kommissionsfirmaets Repræsentant, og først ved Afslutning af Salg ender Ejerens Ansvar. Det siger sig selv, at Afsætningen af de fedede Svin er en ikke ubetydelig Post paa Producentens Udgiftsside.

Til Slut er det naturligt at give en ganske kort Oversigt over Amerikas Flæskeproduktion. I hele Verden findes antagelig noget over 300 Millioner Svin, hvoraf efter et Skøn henved Halvdelen findes i Asien. Kina alene menes, efter Oplysninger jeg paa Forespørgsel har faaet tilstillet fra Kanton Universitet, at have over 100 Millioner, Britisk Indien har ca. 24 Millioner. Europa og Amerika møder med omtrent samme Antal, 70—80 Millioner, Mangelen paa nøjagtige Tællinger i adskillige Stater gør disse Tal ret usikre. I Europa møder kun Tyskland med et absolut set stort Antal: 16 Millioner. Antallet i Rusland, der i 1916 var ikke mindre end 17 Millioner, er nu udenfor Kontrol. I Amerika er De Forenede Stater Nummer et med 57 Millioner i 1922, Brasilien Nummer to med 17 Millioner, Afrika og Australien har hver kun omkring en Million. Ingen andre ikke nævnte Lande har mere end 5 Millioner. Efter Kina har De Forenede Stater altsaa det største Antal Svin af noget Land i Verden.

I 1921 var den samlede Produktion i De Forenede Stater ca. 3814 Millioner kg Flæsk og ca. 940 Millioner kg Fedt, hvoraf henholdsvis 9 og 42 pCt. eksporteredes. De Forenede Stater, Danmark og Canada leverer næsten alt det Flæsk, der indgaar i international Handel, og deraf falder henimod $\frac{2}{3}$ paa Staterne. Canada har efter 1914 et enestaaende Opsving i sin Flæskeeksport, og Danmark er ved at genvinde sin under Krigen tabte Position som Eksportør. Som Fremtidslande i Retning af Flæskeeksport kommer i Betragtning i første Række

Kina, der allerede eksporterer en ikke helt ubetydelig Kvantitet, og Brasilien, hvis rige Resourcer for Tiden forberedes udnyttede af de store Chicagoslagterier. Langt den største Del af det fra De Forenede Stater eksporterede Flæsk gaar til England med Tyskland som Nummer to. I 1921 sendtes ca. 180 Millioner kg til England, ca. 27 Millioner kg til Tyskland. Den største Aftager af Fedt er Tyskland, der i 1921 fik ca. 125 Millioner kg, medens Eksporten til England beløb sig til ca. 107 Millioner kg.

Der er et Antal Slagtericentre i De Forenede Stater, men Chicago er langt det største med 7—8 Millioner Svineslagtninger aarlig, Kansas og Omaha er de næststørste, hver med mellem 2 og 3 Millioner Slagtninger. Omkring Chicagos vældige Kvægtorv ligger de store Slagterier, der behersker hele Kødindustrien, den femte største af Amerikas Industrier. Armour & Co. slagter aarligt i deres Chicagoanlæg $1\frac{1}{2}$ Million Svin, Swift & Co. over 1 Million, Wilson & Co., Morris & Co. og Hammond Co. hver mellem 600 og 800 Tusind.

Indtil 1880, da Kølemaskiner blev almindelig indført, var det kun muligt at drive Slagterierne i Vintermaanederne, og uden for denne Sæson var det sædvanlig ikke muligt at købe fersk Kød, man maatte nøjes med røgede eller saltede Varer. De tekniske Forbedringer paa Slagterierne og den almindelige Anvendelse af Kølere i Jernbanevogne og Skibe har nu gjort Slagtning og Handel ogsaa med Udlandet ganske uafhængig af Aarstid. Leverancerne til Slagterierne er dog stadig betydelige Svingninger underkastet fra Maaned til Maaned med et Maksimum i December—Januar og et andet ringere i Maj—Juni samt et Minimum i September. Forbruget er imidlertid konstant Aaret om, men det er alligevel lykkes Slagterierne at tilfredsstille det ganske uafhængige af den øjeblikkelige Produktion. Priserne paa Svin følger naturligvis en Kurve omvendt den for Leverancerne til Slagtning. En mere ligelig fordelt Produktion

vilde være en Fordel saavel for Farmerne som for Slagterierne, der da behøvede mindre Lager. Den aarlige Produktion er ogsaa meget betydelige Svingninger underkastet. Den store Forøgelse af Produktionen under Verdenskrigen bragte Antallet af Svin op paa et Maksimum af 76 Millioner i 1919, fra hvilket Aar Svinebestanden regelmæssigt er taget af, til den i 1922 var ringere end i 1914. Majshøsten er i høj Grad bestemmende for Antallet af Svin i det følgende Aar. Mellem disse to variable Størrelser er der en Korrelation paa 64 pCt., beregnet af Tallene fra 1885—1921, d. v. s. med Kendskab til Aarets Majshøst kan man med betydelig Sikkerhed skønne sig til den sandsynlige Flæskeproduktion det kommende Aar. Tillige har en stor Høst en Tendens til at bevirke senere Salg af Svinene, der da bringes til Slagtning med en højere Gennemsnitsvægt.

Det aarlige Forbrug af Flæsk og Fedt er i U. S. A. større pr. Indbygger end i noget andet Land, henholdsvis ca. 32 og 5 kg, og holder sig nogenlunde konstant. Produktionen pr. Indbygger er derimod i stadig Nedgang, saaledes at den Tid hastigt nærmer sig, da Amerika med sin stærkt stigende Befolkning selv vil forbruge hele sin Produktion paa samme Maade som Landet for ti Aar siden overgik fra at være et kødeksporterende til at blive et kødimporterende Land. De store Anlæg, der af de store Chicagoslagterier for Tiden foretages i Sydamerika, især i Brasilien, og særlig Armours Bestræbelser for i Forbindelse med deres nye vældige Slagterier dernede at udvikle Landets Svineavl, foretages i første Række for at udvikle et nyt Produktionssted, naar den amerikanske Flæskeeksport om nogle Aar svigter, og det bliver aktuelt, hvorfra det europæiske Marked da skal forsynes. De Sommermaaneder, jeg for halvandet Aar siden anvendte for i Sydamerika at studere disse betydningsfulde og interessante Forhold, var maaske den interessanteste Oplevelse paa min 3 Aars Studierejse.

At komme ind paa Processerne i Slagterierne og

Svinenes Udskæring samt Anvendelsen af hver eneste Del af Dyret til Produkter fra Bacon til Kunstgødning er ikke muligt, ej heller kan jeg naa at omtale de forskellige Markedsklassificeringer, der letter Køb og Salg. Amerikas Svineavl er et Emne, der desværre kun yderst summarisk lader sig behandle indenfor Rammen af et enkelt Foredrag.

Til Slut blot et Par Ord om Undervisningen i Svineavl ved de amerikanske Landbohøjskoler. Af disse er der mindst én i hver af de 48 Stater og ved alle er der mindst én Professor i Svineavl, der tillige leder Forsøgene med Svin paa den med Højskolen forbundne Forsøgsstation. Undervisningen i Svineavl bestaar sædvanlig i Forelæsninger og Samtaler mindst 3 ugentlige Timer et Semester igennem, og dertil kommer et grundigt, alt for grundigt, Kursus i Ydrelære, f. Eks. 3×2 Timer ugentlig. Da alle Husdyrene behandles lige saa grundigt, er der ved de større Skoler ofte 5—10 eller flere Professorer i Husdyrbrugets forskellige Grene. Efter min Mening lægges der, trods Grundigheden i den amerikanske Undervisning, for megen Vægt paa detaillerede Enkeltheder, for ringe paa det videnskabelige Grundlag. Da jeg engang diskuterede dette Forhold med en Professor i Svineavl sagde han: Ja, jeg tror, De har Ret, men saa maa vi Lærere først lære det videnskabelige Grundlag. Jeg tror, dette er Husdyrbrugsundervisningens kritiske Punkt. Husdyrbrug er ikke blot Skik og Brug i Stalden, Ydrelære og en Samling Fodringsforsøg, det er anvendt Biologi i Produktionen og Handelsvidenskab i Afsætningen. Forstaaelsen af dette Forhold vil engang trænge igennem, og først da vil Husdyrbrug blive en Videnskab, der i Maal og Metoder kan ligestilles med andre tekniske Fag.

(Den efter Foredraget fulgte Diskussion vil blive refereret i næste Hefte).

Undersøgelser over Landbrugets Driftsforhold.

V.

Regnskabsresultater fra danske Landbrug i Aaret 1920—21.

Det er nu blevet en Regel, at »Det landøkonomiske Driftsbureau« hvert Aar i Begyndelsen af December udsender sin Aarsberetning, indeholdende en samlet Bearbejdning af Resultater fra et stedse større og større Antal Regnskaber over danske Landbrug, og det kan vel uden Overdrivelse siges, at denne Beretning vinder stadig stigende Opmærksomhed i landbrugsinteresserede Kredse.

Beretningen blev denne Gang fremlagt paa det aarlige Konsulentmøde af Driftsbureauets Leder, Prof. *O. H. Larsen*, og der blev bag efter fra forskellige Hold udtalt Ønsket om, at en saadan Fremlæggelse maatte blive et fast Punkt paa de aarlige Konsulentmøders Program. Der kan jo vanskeligt tænkes et mere passende Forum for Forelæggelsen af denne Ekstrakt af den hele Landbrugsbedrifts Økonomi end denne Forsamling, der i særlig Grad har Anledning til at udnytte de fremkomne Resultater.

Efterhaanden som det benyttede Regnskabsmateriale tiltager i Omfang og kan sorteres, saa der opnaas en bedre Grupperdeling, hvor baade de forskellige Landsdele og de forskellige Ejendomsstørrelser er mere ligeligt repræsenterede, saa faar ogsaa Resultaterne større Almengyldighed; men i saa Henseende er der endnu noget for

Bureauet at stræbe efter, ligesom det vilde være en Vinding, om de samme Ejendomme var repræsenteret gennem en længere Aarrække.

Da vil denne Beretning i stigende Grad blive det danske Landbrugs økonomiske »Vejrberetning«, der ganske vist har den for Vejrberetninger almindelige Skavank, at de kun giver p a a l i d e l i g e Oplysninger om Tiden, der er gaaet, og blot tillader mer eller mindre sandsynlige Beregninger for den allernærmeste Fremtid; men ogsaa med denne væsentlige Begrænsning har begge Slags Beretninger deres store Værdi — de økonomiske ikke mindre end de meteorologiske.

Som Følge af den Arbejdsmaade, Bureauet hidtil har benyttet, kan den endelige Beretning først foreligge et til halvandet Aar efter de enkelte Regnskabers Afslutning; men det er indlysende, at jo tidligere Resultaterne kan fremlægges, desto større Værdi faar Arbejdet i Øjeblikket. I Erkendelse heraf har da ogsaa Driftsbureauet allerede i Begyndelsen af August udsendt en kort »foreløbig« Meddelelse om nogle af Bearbejdningens Hovedresultater, og det er Meningen ad Aare at benytte en lignende Fremgangsmaade.

Til Belysning af Arbejdets Omfang og Udvikling gennem Aarene skal hidsættes følgende Oversigt, Tabel I, der viser Antal Regnskaber fra de forskellige Amter i de Aar, fra hvilke der foreligger Beretninger.

Det ses, at i den sidste Beretning mangler af Landets 18 Amter kun Hjørring og Bornholm; men Repræsentationen er endnu altfor ulige fra de forskellige Egne. Dog bør det i denne Forbindelse fremhæves, at det jo i højere Grad gælder at faa en god Repræsentation for forskellige Jordbunds- og Klimaforhold og for forskellige Driftstyper og Ejendomsstørrelser, end det gælder at opnaa den ligelige geografiske Fordeling.

Det samlede Antal Regnskaber, der er bearbejdet for 1920—21, er som det fremgaar af Tabellen 466, og disse er indsendt fra ialt 39 Foreninger eller Sammenslutnin-

Tabel 1. Antal Regnskaber fra de enkelte Amter.

Amt	1916 —17	1917 —18	1918 —19	1919 —20	1920 —21	Ialt for 5 Aar
Københavns	6	20	22	25	23	96
Frederiksborg	—	1	1	1	21	24
Holbæk	26	20	22	22	29	119
Sorø	—	13	16	24	24	77
Præstø	—	26	34	38	40	138
Maribo	—	14	17	16	21	68
Svendborg	2	4	26	28	38	98
Odense	22	50	68	65	69	274
Vejle	—	2	2	12	18	34
Aarhus	—	38	32	36	57	163
Randers	—	12	17	20	18	67
Aalborg	—	—	—	—	2	2
Thisted	—	—	—	4	11	15
Viborg	—	4	4	3	8	19
Ringkøbing	—	2	4	5	10	21
Ribe	19	29	40	72	77	237
Ialt...	75	235	305	371	466	1452

ger, samt fra 16 Enkeltlandbrug, som Driftsbureauet har direkte Samarbejde med.

Dette Materiale er ved Bearbejdningen inddelt paa to Maader, dels efter geografiske og driftsmæssige Forhold, dels efter Ejendomsstørrelse.

Ved førstnævnte Inddelingssystem skelnes mellem følgende Grupper:

- Øerne: 1. Sjælland.
 2. De sydlige Øer (Lolland-Falster og Møen).
 3. Fyn.
- Jylland: 4. Østjylland, der omfatter Samsø samt de gode Jorder i Vejle, Aarhus, Randers og Aalborg Amter samt den østligste Del af Ribe Amt.
 5. Vest- og Midtjylland, der særlig omfatter de lettere Jorder i ovennævnte Amter samt Ringkøbing og Viborg Amter.
 6. De vestlige Limfjordsegne med overvejende ret svær Lerjord, store og gode Græsningsarealer samt udpræget Interesse for Kvægfedning.

Ved Fordeling efter Ejendomsstørrelse er anvendt følgende Gruppering:

Under 10 ha (Husmandsbrug).....	(Gruppe 1)
10—20 ha (Smaa Bøndergaarde).....	(— 2)
20—30 - (Middelstore Bøndergaarde)	(— 3)
30—50 - (Store Bøndergaarde).....	(— 4)
50—100 - (Mellemstore Gaarde).....	(— 5)
Over 100 ha (Store Gaarde)	(— 6)

Hvorledes Materialet fordeler sig paa ovennævnte Grupper fremgaar af Tabel 2.

Tab. 2. De undersøgte Ejendommers Antal og Størrelse.

Landsdel	Antal Ejendomme							Gennemsnitsstørrelse i ha
	Under 10 ha	10—20 ha	20—30 ha	30—50 ha	50—100 ha	Over 100 ha	Ialt	
Sjælland.....	8	14	27	38	12	17	116	60.2
De sydl. Øer.....	6	4	8	10	3	1	32	33.6
Fyn.....	5	17	27	35	15	8	107	46.4
Østjylland.....	12	12	21	17	15	8	85	42.0
De vestlige Limfjordsegne.....	4	1	3	3	1	—	12	25.6
Vest- og Midtjylland	12	42	25	18	14	3	114	33.2
Ialt 1920—21....	47	90	111	121	60	37	466	43.4
— 1919—20....	35	67	83	108	49	29	371	44.6
— 1918—19....	24	51	78	95	38	19	305	42.4
— 1917—18....	14	42	68	70	29	12	235	39.8
— 1916—17....	3	13	23	20	15	1	75	36.8
Gns.størrelse i ha 1920—21 ...	5.4	15.4	23.9	38.1	65.4	209.7	—	43.4

Som allerede nævnt er Ejendommene i de forskellige Grupper ikke saa ligeligt repræsenteret som ønskeligt; men der er dog i Aarenes Løb en kendelig Ændring til det bedre. De endnu tilstedeværende Mangler i Grupperingen maa man dog have i Erindring ved Gennemlæsningen af Beretningens mange Opstillinger og Gennemsnitstal.

Efter denne Oversigt over Materialets Størrelse og

Gruppering følger i Beretningen en Omtale af Arealbenyttelsen og Produktionens Størrelse paa de omhandlede Ejendomme. Kornhøstens Størrelse er f. Eks. sammenlignet med Middelhøst, som denne fremgaar af den officielle Høststatistik for disse sidste 5 Aar, hvorfra der foreligger Beretninger.

For alle Ejendomme stiller Forholdet sig saaledes:

Tabel 3. Opgørelse af Kornhøsten pr. ha.

Aar	Paa de undersøgte Ejendomme	Iflg. den officielle Statistik	Forskul i de undersøgte Ejendommers Favør	
			kg pr. ha	%
Middel 1916.....	2592	1985	607	30.6
— 1917.....	1984	1569	415	26.5
— 1918.....	2256	1937	319	16.5
— 1919.....	2364	2043	321	15.7
— 1920.....	2236	1991	245	12.3

Skønt Høstudbyttet af Korn saaledes med Aarene paa de undersøgte Ejendomme nærmer sig mere og mere mod Middel som en Følge af det større Antal Landbrug, der inddrages under Undersøgelsen, saa ligger Gennemsnittet af disse dog endnu 12,3 pCt. over Høststatistikens Middel — et Bevis for, at de regnskabsførende Landbrug overvejende ligger over Middeludbytte og som Følge deraf sandsynligvis ogsaa, hvad det økonomiske Resultat angaar, er noget bedre end Gennemsnittet af danske Landbrug.

I Beretningen gives derpaa en Oversigt over Landbrugskapitalens Størrelse og Sættning i de forskellige Ejendomsgrupper. Efterhaanden som Landbrugene efter Krigstidens Forstyrrelser atter kommer i mere normal Drift, viser det sig stedse tydeligere, at Spørgsmaalet om Oprettelse af Husmandsbrug ikke blot er et Spørgsmaal om Adgang til Jord, men i særlig Grad et

Spørgsmaal om Adgang til Kapital. Følgende Uddrag bekræfter dette.

Tabel 4. Landbrugskapitalens Størrelse og S sammensætning i forskellige Ejendomsgrupper.

	Landbrugskapital i Kr. pr. ha ved Ejendomsstørrelse		
	Under 10 ha. Husmandsbrug	30—50 ha. Bøndergaarde	Over 100 ha. Store Gaarde
Jord	1112	1244	1238
Bygninger	1299	761	652
Besætning	952	660	420
Inventar	277	166	136
Forraad	154	63	89
Ialt Landbrugskapital...	3794	2894	2535

En stærk Udstykning af Jorden stiller saaledes store Krav om Kapitalbinding.

Et Omraade, der i sidste Beretning er skænket særlig Opmærksomhed, er Inventarkapitalens S sammensætning. Med Undtagelse af Kraftmaskiner, Høstmaskiner og Tærskemaskiner — d. v. s. de i særlig Grad h a a n d k r a f t s b e s p a r e n d e M a s k i n e r — stiller ogsaa her Husmandsbruget de forholdsvis største Krav, saa den samlede Inventarværdi er godt dobbelt saa stor pr. ha i Husmandsbruget som paa de store Gaarde.

De Afsnit i Beretningen, der i snævrere Forstand omhandler Landbrugets Driftsforhold, omfatter bl. a. Landbrugsproduktionens samlede Værdi (Bruttoudbyttet), Driftsomkostninger og Driftsresultat. Her findes karakteristiske Forskelligheder mellem de forskellige Landsdele; men særlig viser der sig typiske Forskelligheder for de forskellige Ejendomsstørrelser. Sammenstillingerne i Tabel 5 vil vise dette.

Tabel 5. Driftsforhold for forskellige Ejendomsstørrelser.

	Under 10 ha	10—20 ha	20—30 ha	30—50 ha	50—100 ha	Over 100 ha	Genem- snit
Landbrugskapital	3794	2720	2934	2894	2544	2535	2887
Bruttoudbytte: Kr. pr. ha							
Fra Planteavlen	264	155	222	235	243	443	237
» (Kvæg.....	779	563	543	540	441	360	542
» (Svin.....	600	279	271	215	169	69	262
» (Fjerkræ.....	229	82	55	38	21	8	66
» (Andre Husdyr.....	20	44	42	37	25	9	34
» Husdyrholdet.....	1628	968	911	830	656	446	904
» andre Kilder.....	101	45	40	37	32	30	44
Ialt...	1993	1168	1173	1102	931	919	1185
Driftsomkostninger:							
Kr. pr. ha							
Arbejdsmkostninger	762	391	377	358	302	312	398
Indkøb af Fodermidler....	631	292	285	248	189	155	289
— - andre Varer....	100	81	83	81	81	112	86
Andre Omkostninger	221	173	181	171	149	170	176
Ialt...	1714	937	926	858	721	749	949
Driftsresultatet:							
Nettoudbytte: Kr. pr. ha ..	279	131	247	244	210	170	236
Nettoudbytte i % af Land- brugskapital.....	7.4	8.5	8.4	8.4	8.3	6.7	8.2
Nettoudbytte i % af Han- delsværdi	4.9	5.8	5.9	6.4	6.4	5.2	5.8
Det samfundsmæssige Udb. Familiens samlede Arbejds- fortjeneste	1071	649	668	637	546	518	667
Ialt...	698	283	213	188	146	64	248

For Landbrugsproduktionens Vedkommende har Husmandsbruget sin Force i Husdyrbruget, specielt i Svine- og Fjerkræholdet, medens de store Gaarde faar ca. Halvdelen af sine Indtægter direkte gennem Planteavlen.

Under Arbejdsmkostningerne er medregnet baade Vederlag for Familiens Arbejdsydelser ved Landbruget og

Driftslederløn. Det er den beregnede Arbejdsfortjeneste for Familien, der særlig tynger paa Husmandsbrugene; men dette er jo til Gengæld en Post, hvis virkelige Beløb i Praksis kan være meget elastisk, og heri ligger jo en væsentlig Del af Hemmeligheden ved de gode produktive Husmandsbrugs Modstandsevne i Krisetider.

En anden Udgiftspost, der tynger stærkt paa det lille Landbrug, er Indkøb af Fodermidler — herunder er dog ogsaa medregnet den skummede Mælk fra Mejeriet. Det produktive Husmandsbrug er industrialiseret frem for noget andet Landbrug.

Andre Omkostninger omfatter en Række Poster, hvoraf nogle af de vigtigste er Bygningers og Inventars Vedligeholdelse, Amortisation og Brandforsikring. Desuden er her indbefattet Ejendomsskatter, der dog kun udgør fra 1,8 til 4,7 pCt. af samtlige Driftsomkostninger, størst Procentdel for de store Gaarde.

Nettoudbyttet er for 1920—21 mindre end de foregaaende Aar, og Nedgangen er mindst for de smaa og størst for de store Gaardes Vedkommende. Naar Hensyn tages til den større Kapitalanbringelse i Smaabrugene, bliver den beregnede Forrentningsprocent ikke meget forskellig for de forskellige Størrelsesgrupper, hverken naar der regnes med den bogførte Ejendomsværdi eller den beregnede Handelsværdi, der i Foraaret 1921 laa ca. 40 pCt. over den bogførte Værdi.

Ved Udtrykket »Det samfundsmæssige Udbytte« forstås det Udbytte, der bliver til samtlige i Ejendommen interesserede Parter, nemlig Kapital ejerne, Stat og Kommune (Skatterne) og alle ved Bedriften arbejdende Personer lige fra Driftslederen med Familie til det mindste Tyende og den tilfældigste Arbejdskraft.

Familiens samlede Arbejdsfortjeneste faas ved fra det samfundsmæssige Udbytte at trække Renter (ca. 6 pCt. af hele Kapitalen), Skatter og udbetalt Arbejds løn til fremmede og omfatter saaledes baade normal Betaling

for udført Arbejde, Driftslederløn og Nettooverskud. Med Hensyn til Familiens samlede Arbejdsfortjeneste kan man efter Beretningen udlede følgende Sammenligning:

Tab. 6. Familiens samlede Arbejdsfortjeneste paa Ejendomme af forskellig Størrelse.

Ejendomsstørrelse	Middelstørrelse i ha	Arbejdsfortjeneste pr. ha	Ialt Arbejdsfortjeneste pr. Ejendom
Husmandsbrug	5.4	698	3766
Mindre Bøndergaarde	15.4	283	4359
Middelstore Bøndergaarde	23.9	213	5101
Store Bøndergaarde	38.1	188	7163
Mellemstore Gaarde	65.4	146	7548
Store Gaarde	209.7	64	13421

I Afsnittet »Forskellige Driftsforholds Indflydelse paa Driftsresultatet« er bl. a. forsøgt en Sammenstilling af alle Ejendommene i 3 Størrelsesgrupper, ordnede efter aftagende Rentabilitet, og derefter er anført forskellige Driftsforhold, som disse kommer til Udtryk gennem Regnskaberne.

Et sammentrængt Uddrag heraf er foretaget i Tabel 7, der viser Husmandsbrugene ordnede i 2 og de øvrige i 3 Grupper.

Tabellen faar tale for sig selv. Her skal dog blot peges paa, at det er den store Produktion, det store Bruttoudbytte, der gennemgaaende giver det bedste Resultat, og at Husdyrproduktionen dette Aar har været særlig afgørende for Rentabiliteten. Af Driftsomkostningerne er det væsentligst kun Indkøb af Fodermidler, der regelmæssigt er steget med den forøgede Produktion. Alle øvrige Omkostninger svinger en Del uden at angive nogen bestemt Linie.

Beretningens sidste og største Afsnit omhandler »De enkelte Driftsgrenes Økonomi«. Dette er ikke det mindst

Tabel 7. Ejendomsgrupperne delt efter Rentabilitet 1920—21.

	Husmandsbrug		Gaarde mellem 10—50 ha paa Øerne og i Østjylland			Gaarde over 50 ha paa Øerne og i Østjylland			Gaarde mellem 10—100 ha i Vest- og Midtjylland		
	Bedste Halvdel	Daarligste Halvdel	Bedste Trediedel	Midterste Trediedel	Daarligste Trediedel	Bedste Trediedel	Midterste Trediedel	Daarligste Trediedel	Bedste Trediedel	Midterste Trediedel	Daarligste Trediedel
Gennemsnitsstørrelse ha.....	5.3	5.2	28	30	28	124	104	143	26	32	28
Landbrugskapitalen Kr. pr. ha.....	3673	3910	3157	3190	3213	2630	2753	2631	1879	2036	1917
Kornhøst kg pr. ha.....	2011	1723	2631	2581	2434	2627	2394	2196	1793	1639	1344
Mælkeydelse kg pr. Ko.	3101	2474	3391	3091	2928	2630	2753	2631	2537	2911	2621
Bruttoudbytte, Kr. pr. ha:											
Fra Planteavl.....	223	302	286	255	223	425	369	272	84	103	106
» Kvæghold.....	866	695	647	565	513	491	393	364	537	468	380
» Svinehold.....	689	516	336	259	192	213	103	82	273	226	135
» Husdyrholdet ialt.....	1826	1439	1100	913	805	736	536	471	913	775	573
Bruttoudbytte ialt.....	2157	1836	1433	1206	1064	1196	932	774	1032	927	708
Driftsomkostninger, Kr. pr. ha:											
Arbejde.....	597	921	405	388	401	338	328	304	289	285	309
Fodermidler.....	668	596	345	278	257	239	162	145	230	241	164
Driftsomkostninger ialt.....	1593	1831	1034	950	941	855	746	700	705	727	663
Driftresultat:											
Nettoudbytte, Kr. pr. ha.....	564	5	399	256	123	341	186	74	327	200	45
— i % af Landbrugskapit. ...	15.4	0.1	12.6	8.0	3.8	13.0	6.8	2.8	17.4	9.8	2.3

interessante, men vel nok det svagest funderede Afsnit. Saadanne Produktionsregnskaber er i sig selv meget vanskelige paa Grund af det nøje Sammenspil mellem de forskellige Produktioner, mellem Husdyrbrug og Planteavl, mellem Afgrøderne indbyrdes, mellem de forskellige Husdyrgrupper o. s. v., og dobbelt vanskelig bliver Opgaven, naar som her Regnskaberne er ført og opgjort af saa mange forskellige Personer; saa selv om der paa »Det landøkonomiske Driftsbureau« bagefter gøres et stort og godt Arbejde for at egalisere Materialet, vil dette alligevel altid i nogen Grad faa Omtrentlighedens Præg over sig.

Det vil føre for vidt i denne korte Oversigt over Resultaterne at komme nærmere ind paa de mange Enkeltheder, Beretningen omhandler vedrørende de enkelte Produktioners Økonomi, men herom maa henvises til selve Beretningen.

Inden for Husdyrproduktionen staar Heste- og Kvægholdet daarligere end de foregaaende Aar. Hesteholdet og dermed Hestekraften er dyrere end nogensinde, 1,07 Kr. pr. Arbejdstime mod 0,81 i Gennemsnit af de sidste 4 Aar. Og det samlede Kvæghold har udnyttet Grovfoderet til 17,7 Øre, det vil sige samme Pris som Gennemsnit af Aarene 1917—18 til 1920—21; men da Produktionsprisen har været stærkt stigende i samme Tidsrum, nemlig fra 14,5 til 22,2 Øre, bliver Resultatet et Underskud paa 90 Kr. pr. beregnet stort Kreatur. Det er dog Opdrættet, der er Kvægholdsøkonomiens Smertensbarn, idet dets Udnyttelsespris kun er 3,6 Øre pr. G. F. E., medens Malkekøerne bringer 23,9 Øre hjem og saaledes giver et Overskud af 35 Kr. pr. Ko.

Svin og Fjerkræ er derimod Aarets Favoriter blandt Husdyrene. Svineholdet har gennemsnitlig givet et Overskud paa 42 Kr. pr. Slagtesvin (100 kg lev. Vægt), og Høneholdet 10,27 Kr. pr. Høne. Og interessant er det at se, hvorledes disse Produktioner ligger gunstigt for de

mindre Jordbrug. Det er her øjensynlig Pasningen, der gør Udslaget.

Paa Ejendomme	Nettooverskud i Kr.	
	Pr. Slagteri- svin	Pr. Høne
Under 10 ha	63	12.53
10—20 ha	51	11.02
20—30 -	41	10.46
30—50 -	40	8.86
50—100 -	28	(4.93)
Over 100 ha	23	(11.50)

I de to sidste Grupper for Fjerkræ er Gennemsnittallet noget tilfældigt, idet der kun er særskilte Fjerkræregnskaber for henholdsvis 3 og 6 Besætninger.

Under Planteproduktionen staar Kornavlén gunstigst, Foderroer og Kartofler daarligst, ja endog forfærdende daarligt. En 3aarig Opgørelse for 25 Ejendomme, Tabel 8, viser Aarsagerne: svigtende Udnyttelsespris og stærkt stigende Produktionsomkostninger, navnlig som Følge af stigende Udgift til Arbejde (Folk, Heste og Inventar) og Gødning.

Stillet over for saadanne Tal er der Grund til at minde sig selv og andre om Rodfrugtdyrkningens — den uundværlige Rodfrugtdyrknings — indirekte Betydning baade for de øvrige Plantekulturer og specielt for de Husdyrproduktioner, der allerede nu tydeligere og tydeligere viser sig fremdeles at skulle være vor Landbrugsøkonomis Grundpiller.

Beretningen slutter med en Omtale af Husholdningsudgifterne, og man faar et stærkt Indtryk af, hvad Betydning en økonomisk Husførelse har, naar man ser, at to omtrent lige store Bønderbrug inden for samme Forening har haft en Kostudgift ialt paa henholdsvis 4,69 Kr.

Tabel 8.

3 Aars Regnskaber for Foderroer paa 25 Ejendomme.

	1918 —19	1919 —20	1920 —21
Afgrøde F.-E.	5181	5068	4894
Afgrødeværdi, Kr. pr. ha.	1153	1063	919
Produktionsomkostninger, Kr. pr. ha:			
Legemligt Arbejde.	243	338	392
Hestekraft.	184	296	353
Inventar.	83	96	133
Gødning.	172	234	274
Andre Omkostninger.	194	220	265
Ialt.	876	1184	1417
Nettooverskud, Kr. pr. ha.	277	÷121	÷498
Udnyttelsespris pr. F.-E.	22.3	21.0	18.8
Produktionsomkostninger pr. F.-E.	16.9	23.4	29.0

og 2,00 Kr. pr. Normalkostdag, og dermed er ingeni lunde givet, at det dyreste Kosthold ernæringsmæssigt set har været det bedste; men derimod er det sikkert, at ogsaa inden for Husmødrenes Kreds er der Grund til at optage en Drøftelse af, hvordan man anlægger en økonomisk Husførelse.

I det foregaaende er efter Redaktionens Ønske givet en Oversigt over »Det landøkonomiske Driftsbureau«s 5. Beretning og refereret nogle af Hovedresultaterne fra denne, der foruden det allerede omtalte har et indledende Afsnit om Landbrugets almindelige Vilkaar (Vejrligt, Høstudbytte, Markeds- og Prisforhold) i Aaret 1920—21. Maatte nu dette Uddrag give en og anden af Tidsskriftets Læsere Lyst til at gaa i Gang med selve Beretningen, da var Hensigten naaet.

Det er intet mindre end en mægtig Virksomhed, der her i Løbet af ganske faa Aar er vokset op inden for dansk Landbrug til Støtte og Fremme af Landbrugets

Økonomi. Og det er et Arbejde, der er taget op ad Frivillighedens og Sammenslutningens Vej.

Beretningens Forfattere, Driftsbureauets Leder, Professor *O. H. Larsen* og Konsulent *I. Dokken* har atter her gjort et stort og dygtigt Arbejde, og navnlig er det velgørende at se, at selv om Rammen for en saadan Beretning naturligvis ligger nogenlunde fast fra Aar til Aar, saa stivner Beretningen ikke i denne Ramme; men Billedet af dansk Landbrugsøkonomi søges Aar efter Aar gjort mere fuldstændigt, mere tydeligt udpenslet derved, at man afvinder Materialet nye Detailler.

Men det maa heller ikke glemmes, at der bag ved Dhrr. Forfattere staar en talrig Stab af Medarbejdere, ikke alene Medhjælpere paa Bureauet, men alle de mange Regnskabsførere, der indsender Regnskaber, og de endnu mange flere Landmænd, der stiller dette af dem selv og deres Medhjælpere fremskaffede Grundmateriale til Raadighed for Driftsbureauet og dermed for Offentligheden, og interesserede Landbrugere burde vide sig Tak skyldig derfor og belønne Arbejdet ved at studere Beretningen.

Ladelund i Januar 1923.

J. C. Overgaard.

**Det kgl. danske Landhusholdningsselskabs
Generalforsamling**
den 15. December 1922.

Den ledende Præsident, Forpagter *Sonne*:
Hermed erklærer jeg Generalforsamlingen for aabnet. Jeg har den Ære at byde Forsamlingen Velkommen. D'Hrr. vil paa Deres Pladser finde omdelt Mødets Dagsorden; men forinden vi gaar til Foretagelsen af de paa Dagsordenen opførte Sager, vil vi kortelig dvæle ved de i Aarets Løb afdøde Mænd, hvis fortjenstfulde Livsgering hjemler dem naturlig Adkomst til her at mindes med Anerkendelse og Sympati.

Den 30. April døde Kammerherre *Alfred Hage*, næsten 79 Aar gammel og siden 1872 — altsaa gennem et Tidsrum af 50 Aar — Ejer af Oremandsgaard. Kmhr. Hages Intelligens og Virkestrang aabnede ham tidlig Adgang til Deltagelse i offentlig Virksomhed. Begyndende i 1874 med Overtagelse af Hvervet som Sogneraadsformand har Kmhr. Hage i Aarenes Løb beklædt mangfoldige Tillidsposter, bl. a. som levende interesseret Formand for forskellige Havebrugsorganisationer og som Medlem af Rigsdagen gennem en 27-aarig Periode. Angaaende Kmhr. Hages Tilknytning til ledende Virksomhed vedrørende vort Landbrug maa særlig udhæves hans treaarige Varetagelse af Stillingen som Landbrugsminister i Ministeriet Hørring fra 1897 til 1900. De politiske Forhold var da i fremtrædende Grad modgaaende for et frugtbringende Lovgivningsarbejde; men ved Kmhr. Hages retliniede Forhandlingsevne lykkedes det ham at faa gennemført ad-

skillige gode Landbolove. Hertil bidrog ogsaa den Tillid og Sympati, som Kmhr. Hage vandt ogsaa hos politiske Modstandere ved en intelligent, loyal og kulturpræget Forhandlingsevne — tilsammentaget Egenskaber, der paa den smukkeste Maade harmonerede med de Slægtstraditioner, der gav tidligere afdøde Medlemmer af Slægten og nu ogsaa Kmhr. Hage et anset Navn blandt vort Lands gode Mænd.

Ogsaa Proprietær *Grut-Hansen*, som afgik ved Døden d. 30. Maj, havde fra den ansete Slægt, han tilhørte, taget værdifulde Slægtstraditioner i Arv og forstod paa den smukkeste Maade at løfte Arven. Det var særlig som levende interesseret og intelligent Kvægopdrætter, at Grut-Hansen vandt et Ry, der rakte langt ud over Landegrænsen. Og fra alle Sider anerkendes den store Betydning, som Grut-Hansens Opdrættervirksomhed har haft: I n d a d t i l for Udviklingen af vort røde danske Malkekvægs Brugsværdi ved at hæve baade Mælkemængden og Fedtprocenten og u d a d t i l for Befæstelsen af dette Ry som en Malkerace, der kan nævnes blandt de bedste.

Ogsaa i vort landøkonomiske Foreningsliv tog Grut-Hansen virksom Del, bl. a. som mangeaarig Formand for Københavns Amts Landboforening, som Medlem af vort Selskabs Bestyrelse og som Medlem af Bestyrelsen for de samvirkende sjællandske Landboforeninger. Hertil kommer, at Grut-Hansen var Medstifter af og Medlem af Bestyrelsen for Sjællands Stifts Opdrætterforening, hvis Virksomhed særlig optog ham og interesserede ham, hvilket paa smukkeste Maade klarlagdes derved, at han indsatte denne Forening som Arvtager til Kollekolle med dens højt forædlede Malkekvægstamme.

Saa vel ved Afgivelsen af dette særdeles værdifulde Aktiv til Støtte for Udviklingen af den mestbetydende Side af vor Landbrugsproduktion som ved sin fortjenstfulde Virksomhed i Landbrugets Tjeneste har Grut-Hansen sikret sig Adkomst til varm Paaskønnelse og har vundet Navn som en af vort Landbrug højt fortjent Mand.

Gamle Justitsraad *Wulff*, som i Efteraaret 1921 tog sin Afsked fra Selskabets Tjeneste, bortkaldtes den 3. Juni efter opnaaet 81 Aars Alder. I de yngre Dage var det særlig *Wulffs* levende politiske Interesse, der optog ham og gjorde ham til en ildfuld og djærv samt altid loyal Pennefører og Forkæmper for den Politik, der ejede hans Overbevisning. Hans i næsten 35 Aar udøvede Virksomhed som Fuldmægtig i vort Selskabs Tjeneste med særlig Varetagelse af Lærlinge- og Konsulentsager, var af en ganske anden Art — udøvet som den blev paa et Arbejdsomraade, saa ganske fredlyst for lidenskabelige Brydninger, som vi kender dem fra den politiske Valplads. Iøvrigt udfoldede Justitsraad *Wulff* til Fremme af vort Selskabs Tarv en alsidig, varm og virksom Interesse, som i Forbindelse med hans Retsind gjorde ham til en sympatisk og trofast Arbejder i Selskabets Tjeneste, hvem vi ogsaa her vil mindes med Venlighed.

Inspektør *Leegaard*, som døde den 24. Juni, vandt fornemmelig sit ansete Navn ved den praktiske Dygtighed, hvormed han som Inspektør paa Rosvang fra Inspektør *Buus'* Død 1886 videreførte paa mønsterværdig Vis det grundlæggende Arbejde, som *Buus* dér havde skabt gennem en for sin Tid vidtdreven rationel Udformning saavel af Jorddyrkning som af Kvæghold og Mejeribrug. I 32 Aar virkede *Leegaard* paa Rosvang som den energiske Leder, der med Omsigt og Indsigt overførte i sin Praksis de Fremskridt, som Udviklingen stillede til Raadighed, idet han med aarvaagen Opmærksomhed og trænet kritisk Sans holdt sig à jour med Faglitteraturen og fulgte dennes Anvisninger. Og et talende Vidnesbyrd om *Leegaards* praktiske Dygtighed synes mig at foreligge i den Omstændighed, at Rosvang, da han i 1918 af Aldershensyn fratraadte Ledelsen mønstrede en Besætning paa over 300 Malkekøer med et gennemsnitligt aarligt Mælkeudbytte af ca. 3500 kg.

Rosvang blev under de anførte Omstændigheder det omfattende Virkefelt, der beslaglagde *Leegaards* Virke-

evne; men det kan dog anføres, at han fandt Tid til Deltagelse ogsaa i offentlig Virksomhed. I 36 Aar — fra 1886 til sin Død — var han Medlem af vort Selskabs Bestyrelsesraad og var endvidere Medlem af vort Selskabs Belønningsudvalg, hvor han udførte et betydeligt og samvittighedsfuldt Arbejde ved Besigtigelse og Beskrivelse af de Jordbrug, som indstilledes til Modtagelse af Selskabets Sølvbægre.

Fra alle Landbrugskredse har der ved Leegaards Død lydt Lovord over hans Landmands- og Menneskeværd. Og det er i Harmoni hermed, at han ogsaa indenfor vor Kreds har efterladt sig et udelt venligt og smukt Minde.

Ved Proprietær Grut-Hansens og Inspektør Leegaards Død har vort Bestyrelsesraad saaledes mistet to af dets fungerende Medlemmer, som begge har ydet Selskabets værdifuld Tjeneste ogsaa derved, at de omfattede Selskabets Lærlingeinstitution med levende Interesse, saaledes at deres respektive Landbrug vandt Ry som fortrinlige Læresteder for Lærlinge.

Men Aarets Døde omfatter yderligere to af vore Bestyrelsesmedlemmer. Først Godsforvalter *Andersen*, Gjerild Søgaard, som var en anset Foregangsmand i sin Egn. Han nyvalgte i afvigte December til Bestyrelsesmedlem, men døde allerede den 9. Juni, saaledes at han beklageligvis ikke naaede at deltage i noget af Raadets Møder.

Og dernæst Gaardejer *P. Nielsen*, som døde den 3. Juli. Siden 1914 var Nielsen Medlem af vort Bestyrelsesraad, indvalgt af Vejle Amts Landboforeninger, og han var tillige Medlem af vort Belønningsudvalg. I hans Hjemegn gjorde hans gode Arbejdsegenskaber ham til en meget anvendt Tillidsmand i det offentlige Landbrugs Tjeneste. Og vort Samarbejde med denne vor Bestyrelseskollega har efterladt et venligt Minde om hans stilfærdige interesse-rede Deltagelse i vore Forhandlinger og om hans sympatiske Personlighed.

Den 17. Juli døde Stifteren af Dansk Folkemusæum, *Bernhard Olsen*, i den høje Alder af næsten 86 Aar. Hans

levende kulturhistoriske Sans for nationale Minder samt hans Samlerflid skabte i det i 1885 aabnede Folkemusæum en tiltrængt Fortsættelse af Nationalmusæets kulturhistoriske Samlinger og saaledes, at Folkemusæet gengav rigeholdige Interiører, først fra Bondehjem og senere tillige fra Borgerstandens daglige Liv. Men Bernhard Olsens Skabertrang satte sig et højere Maal i den lykkeligt gennemførte Tilvejebringelse af Frilandsmusæet ved Lyngby, omfattende typiske gamle Bondebygninger, indrammede af smukke Haveanlæg. Vort Samfund og ikke mindst dansk Landbrug skylder Bernh. Olsen varm Anerkendelse og Tak for den frugtbringende Livsgerning, der har sikret os Bevarelsen af nationale, kulturhistoriske Minder og Vidnesbyrd, der frem gennem Tiderne kan levendegøre Billedet af Bonde- og Borgerstandens Liv. Og til denne Anerkendelse og Tak vil ogsaa vi slutte os.

Jeg minder dernæst om, at Statskonsulent *Schwarz-Nielsen*, som afvigte 1. April af Aldershensyn var fratraadt sin Stilling som Statskonsulent i den lettere Hesteavl, afgik ved Døden den 7. September. Uddannet som Dyr-læge og med 30 Aars aktiv Tjeneste som Rytteriofficer ejede Schwarz-Nielsen gode Forudsætninger for virksom Dyrkelse af sin særlige Interesse for Fremme af den lettere Hesteavl. Da han i 1899 udtraadte af aktiv Tjeneste, besluttede han at vælge denne Virksomhed til fremtidig Livsgerning, og han virkede i 18 Aar som Konsulent særlig i den lettere Hesteavl og de sidste 13 Aar som Statskonsulent. Schwarz-Nielsens kyndige Vejledervirksomhed og den urbane Saglighed, der altid prægede hans Hævdelse af sin hippologiske Overbevisning, vandt ham talrige Venner i hesteinteresserede Kredse. Vi vil her slutte os til den samstemmige anerkendende Dom, som ved Schwarz-Nielsens Død er udtalt over hans fortjenstfulde Arbejde i Landbrugets Tjeneste.

Den 28. September døde Proprietær *H. C. la Cour*, 80 Aar gammel. Gennem 43 Aar — indtil 1919 — var han Ejer af Trinderup ved Hobro. Som Landbrugspraktiker

med en levende Optagethed af landbrugsfaglige og samfundsmæssige Problemer blev der tilført la Cour en Række Tillidshverv, bl. a. som Formand for Hobro Landboforening, som Medlem af vort Selskabs Bestyrelsesraad fra 1898 til 1909 samt som Medlem af Landstinget gennem en 20aarig Periode. La Cour var en villiestærk Personlighed, som djærvt og ubøjeligt forfægtede sin Overbevisning. Rigtigheden af denne blev ofte bestridt; men hvad der ingensinde blev bestridt var la Cours Retsind og samvittighedsfulde Bestræbelse efter at bygge sin Overbevisning paa redelig Sandhedssøgen.

Jeg vender mig dernæst til forhenværende Planteavlskonsulent *Aage Madsen-Mygdal*, som døde den 9. Oktober, kun 50 Aar gammel. Han ansattes i 1900 under Fyns Stifts Patriotiske Selskab som Landets første Landboforeningskonsulent i Planteavl og virkede i denne Egenkab i 12 Aar, idet Helbredshensyn da foranledigede ham til at fratræde.

Fra alle Sider har man anerkendt — og ogsaa her vil vi med Paaskønnelse mindes — den Idérigdom, Dygtighed og samvittighedsfulde Arbejdsenergi, som var Aage Madsen-Mygdals Indsats til Konsulentgerningen, og hvorved han vandt fortjent Ry som Banebryder for lokal Forsøgsvirksomhed.

Den 15. Oktober døde Godsejer *Carl Branth*, fra 1891—1918 Ejer af Fædrenegaarden: Klarupgaard. Carl Branth tilhørte en Slægt, som gennem flere Generationer har tilført vort faglige Erhverv dygtige og energiske Foregangsmænd, hvis Navne har Klang som fremragende Landbrugspraktikere. Carl Branth var selv en af disse. Fra Faderen, Etatsraad Arnold Branth, havde han taget i Arv en levende Interesse for og Indsigt i Hesteavl, Evner, som bl. a. toges i Brug ved hans 15aarige Varetagelse af Hvervet som *Statshingskuekommissær* og som Formand for Hingsteskuekommissionen i Hjørring og Aalborg Amter. Ogsaa var det kun naturligt, at Carl Branth's Virketrang og Forhandlingsevne toges i Brug i

en Række andre Tillidshverv, blandt hvilke her skal nævnes, at han i 20 Aar, lige til sin Død, var Medlem af Hede-selskabets Repræsentantskab.

At kende Carl Branth var ensbetydende med at sætte Pris paa ham, og han har hos os efterladt Mindet om en i fremtrædende Grad sympatisk Personlighed, som med Rette har vundet Navn blandt vort Landbrugs ansete Foregangsmænd.

Endnu staar tilbage at indflette et sidste Blad i Mindekransen over Aarets fortjente Afdøde, tilegnet Lensgreve *Wedell-Wedellsborg*, som døde den 7. Oktober, 82 Aar gammel, og saaledes bortkaldt paa et Alderstrin, hvor den egentlige Manddomsgerning havde fundet sin Afslutning.

Men denne Manddomsgerning saavel som Grev Wedells hele Livsbane har efterladt det lyseste og smukkeste Minde og fremholder for os Billedet af en adelspræget Personlighed, som under en stillfærdig Praktisering af Løsenet »noblesse oblige« redebont stillede sin Virkestrang og Virkeevne til Raadighed for det Samfund, han tilhørte.

I første Række til bedste for det Befolkningsudsnit, som han i Egenskab af human og forstaaende Godsherre havde Evne og Villie til at berede lyse Livsvilkaar. Men dernæst som samvittighedsfuld og interesseret Varetager af de Hverv i det offentlige Tjeneste, hvortil hans Medborgeres Tillid kaldte ham. Baade Hvervet som Sogneraadsformand og Amdsraadsmedlem blev saaledes overdraget Grev Wedell som Udtryk ogsaa for lokal Tillid og Sympati. Men her skal særlig med Paaskønnelse mindes Grev Wedells store og fortjenstfulde Arbejde i vort Selskabs Tjeneste, først som Bestyrelsesmedlem og dernæst som Selskabets Præsident i 17 Aar — en Virksomhed, som stedse var præget af hans store Samvittighedsfuldhed, sunde praktiske Omdømme og store personlige Elskværdighed.

Ved sin Livsgerning har Grev Wedell sikret sig Navn blandt vort Fædrelands gode Sønner. Og paa Bautaen

over dette Selskabs fortjente Mænd staar Grev Wedells Navn indskrevet med Hæder.

Mindet om de her nævnte Aarets Afdøde, som hver paa sin Vis har ydet fortjenstfuldt og uegennyttigt Arbejde til Landbrugs- og til Samfundsgavn, vil ogsaa vi hermed have forenet os om at hædre.

Forsamlingen sluttede sig hertil ved at rejse sig.

Den ledende Præsident: Idet vi dernæst gaar over til at foretage de paa Dagsordenen opførte Sager, beder jeg Kontorchef *Hertel* om at give Meddelelse om Punkt 1—3.

Udfaldet af de foretagne Valg.

Kontorchef *Hertel:* Til Præsident er genvalgt Forpagter *Sonne* med 119 Stemmer; til Medlemmer af Bestyrelsesraadet er genvalgt følgende 6 Herrer: Professor *Bøggild* med 150 Stemmer, Forpagter *Junker* med 149 Stemmer, Baron *Reedtz-Thott* med 149 Stemmer, Lensbaron *Rosenkrantz* med 147 Stemmer, Godsejer *Pontoppidan* med 148 Stemmer og Baron *Lerche* med 148 Stemmer. Følgende 6 Herrer er nyvalgte: Proprietær *Damsgaard-Sørensen* med 122 Stemmer, Forpagter *Branth* med 145 Stemmer, Forstander *Bredkjær* med 136 Stemmer, Gaardejer *Niels Nielsen* med 130 St., Proprietær *Schmidt*, Sønderjylland, med 131 Stemmer og Forpagter *Theilmann* med 140 Stemmer.

Ifølge Landboforeningernes Stemmeafgivning er følgende valgte som Amtsrepræsentanter i Bestyrelsesraadet:

for H j ø r r i n g A m t: Etatsraad *Jørgen Larsen*, Gaardbogaard;

for T h i s t e d A m t: Forretningsfører *L. P. Frederiksen*, Hurup;

for A a l b o r g A m t: Folketingsmand, Gaardejer *P. P. Pinstrup*, Godensgaard;

for O d e n s e A m t: Proprietær *V. Jespersen*, Næsbyhoved;

- for H o l b æ k A m t: Hofjægermester *A. P. Greve Bernstorff*, Lindholtsgaard;
- for F r e d e r i k s b o r g A m t: Proprietær *Fr. Smith*, Nyrupgaard;
- for V e j l e A m t: Gaardejer *Aage Johnsen*, Højgaard (i Stedet for Gaardejer *P. Nielsen*, der er afgaaet ved Døden);
- for R a n d e r s A m t: Proprietær *Aage Nikolajsen*, Kejsergaarden (i Stedet for Godsforvalter *A. M. Andersen*, der er afgaaet ved Døden);
- for H a d e r s l e v A m t: Gaardejer *Martin Wiuff*, Sille-
rupgaard;
- for S ø n d e r b o r g A m t: Gaardejer *H. Andresen*, Roj-
hus;
- for A a b e n r a a A m t: Gaardejer *Chr. Hansen*, Ting-
gaard;
- for T ø n d e r A m t er endnu ikke valgt nogen Repræ-
sentant.

Til Revisor er genvalgt Grosserer *Høffding* med 141 Stemmer og til Medlem af Bestyrelsen for »Fond til Landmænds Uddannelse« er genvalgt Etatsraad *Jørgen Larsen*.

Som Dhrr. vil vide, er det første Gang siden 1864, at Repræsentanter for de genvundne Landsdele er indtraadt i Landhusholdningsselskabets Bestyrelse. Jeg behøver næppe at tilføje, at den Glæde, Selskabet har følt derved, har fundet Udtryk paa Bestyrelsesmødet i Dag, idet den ledende Præsident bød de Herrer Medlemmer, som var Repræsentanter for Sønderjylland, et hjerteligt Velkommen.

Bestyrelsesraadet har i Dag valgt Proprietær *Damsgaard-Sørensen* og Etatsraad *Jørgen Larsen* til Medlemmer af Belønningsudvalget.

Til Medlemmer af Bestyrelsen for Korn- og Foderstofkontrollen i Københavns Frihavn er genvalgt Grosserer *G. Hage*, Proprietær *S. Friis* og Kontorchef *Hertel*.

Der blev ved Bestyrelsesmødet i Juli optaget 12 nye

Medlemmer og ved Bestyrelsesmødet i Dag 14, i alt i Aarets Løb 26 nye Medlemmer.

Medlemsantallet stiller sig derefter saaledes:

Den 1. April 1922 havde Selskabet.....	1006	Medl.	
Optagne i Aarets Løb er.....	26	—	
			1032 Medl.
Afgaaede ved Døden i Aarets Løb.....	15	Medl.	
Udmeldte og udslettede.....	75	—	90 —
Selskabet har altsaa den 15. December 1922.....	942	Medl.	

De Herrer vil se, at det er en ret betydelig Fragang, der er foregaaet, at Medlemsantallet er blevet formindsket med 75 ved Udmeldelse eller Udslettelse paa Grund af Restance. Selskabet deler her Skæbne med alle andre Selskaber i vor Tid, idet man fra alle Selskaber og Foreninger hører, at Medlemsantallet gaar tilbage, ofte i meget udstrakt Maalestok.

Den ledende Præsident: Jeg tør vel forudsætte, at de her givne Meddelelser ikke giver Anledning til nogen Bemærkning, saa vi kan tage dem til Efterretning.

Det reviderede Regnskab for Regnskabsaaret 1. April 1921 til 31. Marts 1922 fremlagdes med tilhørende Bilag til Medlemmernes Gennemsyn. Revisorerne havde fundet Regnskabet fuldstændig i Orden, og i Bestyrelsesmødet forud for Generalforsamlingen var der givet Regnskabsføreren Decharge.

Beretninger.

Om Selskabets almindelige Virksomhed afgaves følgende Beretning af

Kontorchef *Hertel:* De Herrer har som sædvanlig modtaget Aarsberetningen, »Tidsskrift for Landøkonomi« og »Landøkonomisk Aarbog«. Landhusholdningsselskabet har forskellige Skrifter under Udarbejdelse, hvad jeg ikke her skal komme nærmere ind paa, da der senere

paa Dagsordenen vil blive gjort nærmere Rede derfor. De Herrer véd maaske — eller maaske véd De det ikke — at Selskabets Medlemmer kan faa »Tidsskrift for Planteavl« for 2 Kr. aarlig, medens det ellers koster 10 Kr. aarlig. Mærkeligt nok er der kun ca. 100 Medlemmer, der hidtil har benyttet sig af denne Adgang til at faa Tidsskriftet for 2 Kr. aarlig. Ligeledes kan Selskabets Medlemmer tegne Abonnement paa »Landbrugsraadets Meddelelser« for 4 Kroner aarlig; de udkommer en Gang ugentlig. Men kun 15 Medlemmer benytter sig deraf.

Statskonsulent *N. Balle* har paa Selskabets Anmodning skrevet om »Kraftmaskinernes Anvendelse i Landbruget« i Almanakken for 1923.

Der er i det forløbne Aar holdt **F o r e d r a g** af Lensbaron *Rosenkrantz*, Statskonsulent *Anton Christensen*, Forsøgsleder *A. V. Lund*, Konsulent, Dyrlæge *R. Jørgensen*, Inspektør *Froberg* og Forpagter *Sonne*.

Jeg maa foregribe Begivenhedernes Gang og nævne, at der i den tilstundende Foredragssæson foreløbig er fastsat følgende Foredrag: Den 17. Januar: cand. mag. Dr. *Tage Ellinger* om Svineavlen i Nordamerikas Fristater; endvidere: Forstander *A. P. Hansen* om Forsøgsmejeriet; Professor, Dr. phil. *Ferdinandson* om Ukrudtets Betydning for Plantesygdomme; Formanden for Hedeselskabet, Folketingsmand *J. C. Christensen* om Hedeselskabets Virksomhed og Fremtidsopgaver; Formanden for de samvirkende Svineslagterier, Forpagter *Theilmann* om vor Flæskeproduktion og endelig Professor *Møllgaard* om Næringsstofforholdets Betydning for Fodermidlernes Næringsværdi. Der vil i første Hefte af »Tidsskrift for Landøkonomi« i Januar komme en Fortegnelse over disse Foredrag, og hvilke Dage de finder Sted.

Om **L æ r l i n g e i n s t i t u t i o n e n** skal jeg oplyse, at i 1920 paa denne Tid havde Selskabet 40 Landvæsenslærlinge, som alle tjente paa store Gaarde; i Fjor havde det 45 Elever, deraf 2 paa Bøndergaarde; i Aar har Selskabet 64 Elever, hvoraf 13 paa Bøndergaarde. De Her-

rer vil se, at den 2aarige Lærlingeuddannelse paa Bøndergaarde har taget stærkt Opsving. Hvorvidt det kan holde, er ikke godt at vide; maaske er det foraarsaget ved, at samtlige Lønninger paa Grund af Tiderne var sat meget højt op. Lærestederne er i Aar besøgt af Selskabets Tilidsmænd, idet Medlemmer af Bestyrelsesraadet har paataget sig hver i sit Amt at besøge Lærestederne og tale med Husbonderne og Eleverne, sætte sig ind i Lærestedernes Forhold og gøre Indberetning derom til Selskabet. Dette har fundet Sted, og der er nedsat et Udvalg til at tage Spørgsmaalet om Lærlingeuddannelsen op til grundig Behandling. Der vil senere paa Dagsordenen komme Meddelelse herom.

Foruden disse 64 Elever tjente der i Fjor paa denne Tid under Selskabet 8 Husholdningselever; i Aar 9. Men Tilslutningen er langt fra saa stor, som Selskabet havde ønsket, og Selskabet har derfor under Overvejelse, om der kan gøres yderligere for at fremme Tilgangen af Husholdningselever. Selskabet har allerede gjort Skridt dertil i Aar ved at henvende sig bl. a. til Fællesforeningerne, der i Medlemsbladene elskværdigt har henvist til denne Institution. Selskabet har anmodet Lærerbladet — jeg kan ikke huske dets officielle Titel — (*Kasserer Knudsen: »Folkeskolen«*) — om det samme. Ogsaa paa andre Maader er det forsøgt at bringe Sagen til mere almindelig Kundskab. Endnu har det ikke frugtet; men det skal som sagt overvejes, hvad der yderligere kan gøres for at bringe Sagen op.

Intet af Selskabets staaende Udvalg er ophævet i Aar, men et Udvalg — angaaende Afsætning af Sædefrø til Udlandet — er blevet forøget, og et nyt, midlertidigt Udvalg, der beskæftiger sig med Lærlingeinstitutionen, er som allerede nævnt blevet nedsat. Der vil senere blive givet nærmere Meddelelse derom. I Dag paa Bestyrelsesmødet blev der valgt et nyt Medlem til Selskabets Repræsentant i Statens Redskabsudvalg, idet det tidligere Medlem, Proprietær *Jespersen*, der tillige var Udvalgets

Formand, har ønsket at fratæde. I hans Sted har Selskabet valgt Forpagter *O. J. Knipschildt*, København.

Indenfor den Del af Statskonsulentvirksomheden, der sorterer direkte under Selskabet, har der fundet et Par Forandringer Sted. Tidligere Statskonsulent *A. P. Hansen*, som er udnævnt til Forstander for Statens Forsøgsmejeri, fratraadte den 1. Oktober og afløstes af Landbrugskandidat, tidligere Assistent ved Forsøgslaboratoriet, *Chr. Ibsen*.

Ritmester *Schwarz-Nielsen* fratraadte — som Præsidenten allerede har bemærket — den 1. April fra Stillingen som Statskonsulent for den lettere Hesteavl og er jo senere afgaaet ved Døden. Stillingen blev derefter opslaaet ledig. Der meldte sig 6 Ansøgere; men da der med Hensyn til Stillingens Besættelse var meget afvigende Anskuelser mellem de forskellige Retninger indenfor den lettere Hesteavl, besluttede Ministeriet foreløbig at lade Stillingen henstaa ubesat. Den blev senere paa Efteraaret opslaaet vakant, da man havde Formodning om, at Repræsentanterne for de forskellige Retninger indenfor Hesteavlens paa Øerne nu kunde enes om at indstille én og samme Mand. Der meldte sig nu 4 Ansøgere, hvoraf een senere tog sin Ansøgning tilbage. Ministeriet anmodede Selskabet om at gøre Indstilling vedrørende Pladsens Besættelse, og i den Anledning forhandlede Selskabet underhaanden med de samvirkende sjællandske Landboforeninger, som derefter henvendte sig til de samvirkende fynske Landboforeninger og Bornholms landøkonomiske Forening. Dette førte til, at Repræsentanterne for alle disse Foreningers Hesteudvalg kom sammen en Gang i November Maaned og drøftede Sagen og enedes om énstemmigt at indstille Dyrlæge *A. L. Søndergaard* til Stillingen som Statskonsulent. Dette blev meddelt de samvirkende sjællandske Landboforeninger og Landhusholdningsselskabet, og da dette ganske kunde tiltræde, at Dyrlæge *A. L. Søndergaard* var den til Pladsen bedst kvalificerede af de tre Ansøgere, der var tilbage, indstillede Selskabet ham til

Ministeriet. I Gaar blev det offentliggjort, at Hans Majestæt Kongen havde underskrevet Søndergaards Udnævnelse, saa han nu er blevet Statskonsulent i den lettere Hesteavl.

Efter Forhandlinger mellem Statskonsulenterne og Landhusholdningsselskabet og mellem dette og Ministeriet, har Ministeriet paa Indstilling af Selskabet givet Tilladelse til, at Statskonsulenterne maa beregne deres Dag- og Timepenge efter Sats B (og ikke som hidtil Sats C) i de Regler, der er fastsat af Landbrugsministeriet for de under dette hørende Tjenestemænd.

De af Landhusholdningsselskabet ordnede, men af Staten betalte almindelige Konsulentmøder, der, som De Herrer véd, var ophørte i nogle Aar, er nu forhaabentlig kommet ind i en fast Gænge, idet der i et Par Aar er opført et Beløb af 10,000 Kr. paa de aarlige Finanslove til Afholdelse af et Konsulentmøde. Dette Beløb slaar ikke til, idet Udgifterne dertil er betydelig større; men Ministeriet véd det og har dækket alle Udgifterne ved Konsulentmøderne. Selskabet nedsatte i Fjor et Udvalg til at bistaa det ved Planlæggelsen af Møderne, og haade i Fjor og i Aar har Udvalget været til stor Nytte for Selskabet. Konsulentmødet afholdtes i Aar den 5. og 6. December, medens der Dagen forud var et Møde, til hvilket det landøkonomiske Driftsbureau havde indbudt, af Regnskabskonsulenter og Assisterter.

I Fjor tog Selskabet Spørgsmaalet om Afholdelse af den næste almindelige Landmandsforsamling op. De Herrer erindrer vistnok, at det var Landhusholdningsselskabet, der tidligere foranledigede, at Delegerede fra Landboforeningerne kom sammen til Møde, hvorpaa der blev taget Beslutning om Afholdelse af næste Landmandsforsamling. Da Selskabets Præsidium i Fjor og Selskabets Bestyrelsesraad, for hvilket Sagen senere blev forelagt, drøftede Spørgsmaalet, kom Selskabet til det Resultat, at det rigtigste nu var at forelægge denne Sag for Landbrugsraadet, der jo repræsenterer ikke blot Selska-

bet, men ogsaa Andelsforeningerne og Landboforeningerne, og man anmodede derfor Landbrugsraadet om at sammenkalde til et Møde mellem Repræsentanter for de 3 Organisationer, der er repræsenterede i Landbrugsraadet, og desuden Repræsentanter for Husmandsforeningerne. Dette Udvalg blev nedsat, og Sagen blev i Fjor forelagt for de provinsielle Delegeretmøder. Dør var Stemmningen, som De Herrer maaske erindrer, ret delt. I Januar i Aar blev Sagen paany forelagt i Landbrugsraadets Udvalg, og dette har saa nedsat et Underudvalg til at overveje Spørgsmaalet om Afholdelse af et Eliteskue eller en almindelig Udstilling samt en almindelig Landmandsforsamlings Økonomi, idet det stod alle Medlemmerne klart, baade i Udvalget og Underudvalget, at en Landmandsforsamling nu ikke kan afholdes uden meget større Udgifter end de sidste Landmandsforsamlinger. Til dette Underudvalg er valgt Proprietær *S. Petersen*, Tousgaard, som Landboforeningernes Repræsentant, Folketingsmand *N. Frederiksen* som Husmandsforeningernes Repræsentant, Direktør *N. Porse* som Andelsforeningernes og Proprietær *Jespersen*, Næsbyhoved, som Landhusholdningselskabets Repræsentant. Dette Underudvalg har endnu ikke afholdt noget Møde; det vil først afvente Resultatet af det store Jubilæumsskue i Horsens i Sommer og se, om det betaler sig, og om der kan drages Slutninger fra dette Skue til en eventuel Landmandsforsamling. Spørgsmaalet blev berørt paa det Møde, Landbrugsraadet afholdt i Forgaars, og dør blev det meddelt, at nu vilde man i Begyndelsen af Aaret 1923 foranledige, at Underudvalget kom sammen for at drøfte Spørgsmaalet om en almindelig Landmandsforsamling, og efter at Indstillingen er kommen, vil Repræsentanterne for de 4 Organisationer blive sammenkaldt for at drøfte Sagen og tage endelig Stilling til, om man skal anbefale — eller det modsatte — Afholdelsen af en almindelig Landmandsforsamling.

Selskabet har som sædvanlig uddelt ikke faa Understøttelser. Af Midler fra *Julius Skrikes* Stiftelse

er der ydet Statskonsulent *Mørkeberg* Understøttelse til fortsat Udgivelse af Familiestambøger og nogle af Selskabets vel udtjente Landvæsenlærlinge Understøttelse til Kursus paa en Landbrugsskole. — Af Etatsraad *Feilbergs* Legat er ydet en Islænding, *Palmi Einarsson*, 400 Kr. til Studium paa Landbohøjskolen. — Af Proprietær *Holms* Legat har 15 unge Landbrugere faaet Understøttelse, heraf 2 til landøkonomiske Studierejser, 1 til Kursus i Maskinbrug, 1 til Regnskabskursus og 11 til Studium paa Landbohøjskolen eller en Landbrugsskole. Understøttelsernes Størrelse har i Reglen været 300—400 Kr., undtagelsesvis 500 Kr. — Af Købmand *Sørensens og Hustrus* Legat er der ydet 6 Understøttelser, deraf 1 til en ung Landmand, idet Legatets Renter ikke blot skal anvendes til Landmænd, men ogsaa til Haandværkere, Industridrivende og Handlende. Selskabet har ikke ment sig berettiget til at give det til flere end 1 Landmand. Understøttelsernes Størrelse varierer fra 100 til 150 Kr.

Af de store Understøttelseslegater for trængende Landmænd eller Kvinder af Landbostanden raader Landhusholdningsselskabet over Godsejer *Schmidts*, Forpagter *Bokelmanns* og Etatsraad *Holme og Hustrus* Legater, hvoraf der i alt er uddelt Understøttelser til 82 Mænd eller Kvinder.

Om Uddelingen af Sølvbægre, Duelighedsmedailler og Præmier af Redaktør *Pedersen-Bjergaards* Legat vil der senere paa Dagsordenen blive givet Meddelelser.

Endelig har Selskabet af Midler fra *Brødr. Bendix'* Jubilæumslegat uddelte Pengebelønninger til 11 flinke Husmænd Landet over. Man henvendte sig til Husmændenes lokale Fællesforeninger og bad dem udpege de præmie-værdige. Fællesforeningerne paatog sig beredvilligt denne Opgave, og de Mænd, de indstillede, blev belønnede.

I Aarets Løb er der som sædvanlig besvaret en stor Del Henvendelser, Forespørgsler fra private og Institutioner her i Landet og i Udlandet samt fra Ministeriet.

Den ledende Præsident: Da ingen ønsker Ordet i Anledning af denne Beretning, gaar vi til det næste Punkt:

»Fond til Landsmænds Uddannelse«.

Beretning om Fondens Virksomhed i det 53. Forretningsaar, 1922, aflagdes af Kasserer *Knudsen*:

Efter at den sædvanlige Meddelelse om Uddeling af Fondens Midler for 1922 var udsendt, indkom der 27 Ansøgninger om Understøttelse til Studium ved Landbohøjskolen.

Der blev tilstaaet Understøttelse til 8 Ansøgere, der for Tiden studerer ved Landbohøjskolen, nemlig: *Knud Sihm, Niels Andersen Olesen, Andreas Skarregaard, Johannes Knudsen, Martin Sørensen, Svend Aage Maarsøe, Anders Wulff Petersen* og *Holger Land Jensen*. De fik tilstaaet hver 100 Kr.

Understøttelserne vil altsaa tilsammen udgøre 800 Kr., og da der var 804 Kr. 58 Øre til Raadighed, vil der altsaa blive et Overskud af 4 Kr. 58 Øre at overføre til næste Aars Regnskab. Fondens Kapital er 22,600 Kr., der giver en arlig Renteindtægt af 791 Kr.

Om

Kontrollen med Korn og Foderstoffer

blev der dernæst oplæst en Beretning fra Inspektør *James Høyer*, i hvilken Beretning det bl. a. hedder:

Indtil 1. December kan meddeles følgende:

Der er kontrolleret diverse Varer	51.127 Tons
imod pr. 1. December 1921.....	65.517 —
altsaa Tilbagegang.....	ca. 14.000 Tons

Denne Tilbagegang skyldes forskellige Aarsager, bl. a. en noget mindre Import af Korn og Foderstoffer.

Importen til København stiller sig saaledes:

	1921	1922
Majs	94.000 Tons	62.000 Tons
Oliekager.....	39.000 —	26.000 —
Byg.....	15.000 —	7.000 —
Klid	3.600 —	9.000 —

For 1922's Vedkommende kommer der ganske vist noget til pr. December, men der vil, naar undtages Klid, alligevel bemærkes en Tilbagegang.

I Anledning af et Tilfælde med et Parti Kokoskager, der gav Sygdom blandt Kreaturer og senere ved Fodringsforsøg paa Landbohøjskolen bevirkede, at Forsøgskøerne døde af Blyforgiftning, forespurgte en Journalist forleden, om Kontrollen her kendte noget til Sagen samt om alle Foderstoffer passerede Kontrollen. Til første Spørgsmaal kunde kun svares Nej, og til det andet, at kun de Foderstoffer, hvorpaa enten Importørerne eller Køberne forlangte Kontrollering blev kontrollerede. Sagen skal være bragt frem i et herværende Blad, »A m t s b l a d e t«, men uden min Bemyndigelse.

Jeg kunde ønske paa Generalforsamlingen udtrykkelig at pointere, at Kontrolleringen her hos Selskabets Kontrol udøves, og kun kan udøves, ved Hjælp af Øjet, Lugten og, i visse Tilfælde, ved Smagen. Og det siger sig selv, at denne Undersøgelse kun kan tage Sigte paa at bedømme, om f. Eks. en Kage er sund og frisk, om den indeholder for mange Skaller eller om den er branket eller harsk, om Hvedeklid er ramme eller sure og saa fremdeles. Skal Oliekager, Klid og lignende imidlertid undersøges ogsaa for fremmede Indblandinger, f. Eks. fremmede Frø, Ukrudtsfrø eller, som med de nævnte Kokoskager, for Indhold af Bly eller andre sundhedsfarlige Stoffer, saa kræves der en Analyse, som kun kan foretages af et kemisk Laboratorium, og en saadan indgribende Undersøgelse ligger altsaa ganske udenfor Kontrollens Omraade. Men selvfølgelig udtager Kontrollen paa Forlangende Prøver til Analyse, og dette sker ogsaa ret hyppigt.

Professor Rørdam: I Anledning af de af Kontrollen nævnte Tilfælde angaaende Blyforgiftninger, maa jeg maaske komme med nogle faa positive Oplysninger. Fra min højtærede Kollega Prof. O. Bang modtog jeg i November Maaned nogle Prøver af Kokoskager, som for-

mentlig havde fremkaldt Forgiftninger paa Lolland. Ved Undersøgelse paa Laboratoriet fandt vi, at de havde et Indhold af omtrent 4 gr Bly pr. kg — metallisk Bly, som paa en eller anden Maade var kommet ind i Kagerne. Sagen udviklede sig videre. Væsentlig foranlediget af Prof. Bang fik jeg en hel Række Prøver til Undersøgelse, og det viste sig, at alle Steder, hvor Forgiftningstilfældene var forekommet, var der fodret med blyholdige Kager, som var kommet fra et bestemt Sted, et Firma i Nysted, der havde indført dem. Iøvrigt var der for saa vidt ikke noget at indvende mod Kagerne. Det er et højst mærkeligt Tilfælde.

Her har jeg en lille bitte Smule — men man vil dog maaske kunne se det — metallisk Bly, der er udslemmet af Kagerne. Hvorledes det er kommet ind i Kagerne er naturligvis ikke godt at sige. Saavidt det har kunnet bringes i Erfaring, er det udenlandske Kager. Jeg har henstillet til Handelsministeriet, at der skulde foretages en Undersøgelse ad politimæssig Vej — og jeg tænker, det bliver gjort — for at vi kan faa at vide, hvor store Kvanta der er indført. Og straks er vel Salget af disse Varer blevet stoppet, maa man formode. Det er et ganske overordentlig alvorligt Tilfælde. Saa vidt jeg har kunnet bringe i Erfaring fra Formanden for det af de skadelidte Landbrugere nedsatte Udvalg — han var hos mig for nogle Dage siden — er over 100 Malkekøer døde deraf, og mange mange flere er blevet syge. Det drejer sig jo om store Summer, op i Hundrede Tusinder. Det er naturligvis noget, som man kan sige sig selv, at de almindelig gængse konventionelle Analyser ikke opdager. Og netop nu, naar, som det blev nævnt, Importen spredes rundt til mange forskellige Havne, bliver det vanskeligt at faa noget sat i Scene, der effektivt kan beskytte Landbrugerne mod saadanne Ulykker, som det i Virkeligheden er. Jeg har faaet nogle meget patetiske Breve fra vedkommende Landbrugere, om hvorledes en Mand, der har en Besætning paa 6 Køer, finder de 5 døde, naar han

kommer ned i Stalden om Morgenen, o. s. v.. Jeg tror ikke, der er nogen Slags Assurance, der kan beskytte dem mod sligt, eller som kunde tænkes sat i Scene mod saadan noget. Jeg kan ikke skønne andet, naar man ser paa Foderstofloven, end at det maa være givet, at vedkommende Købmand maa være ansvarlig derfor, selv om man kan sige, at Købmanden for saa vidt ogsaa er uskyldig. Købmanden har jo ikke tilsigtet noget slet ved at indføre det, og det er gaaet godt mange Gange før med saadanne Indførsler, selv om der altid er noget at tage Vare paa; men det har hidtil ikke været Kokoskagerne. Rapskager véd vi altid kan indeholde giftige Ting, men Kokoskager vilde man paa Forhaand sige var noget af det bedste, der kan tænkes. I Loven af 26. Marts 1898 om Handel med Gødnings- og Foderstoffer staar der imidlertid i § 2, 5te Stykke: »Varens Renhedstilstand. Naar intet Forbehold i saa Henseende er taget, forudsættes, at Varen er tilvirket udelukkende af det eller de angivne Raastoffer i den Renhedstilstand, i hvilken disse gaa i Handelen som god reel Handelsvare.«

Man kan ikke sige, at Kager, der indeholder et saa farligt Stof som Bly, som har giftige Virkninger, er i den Renhedstilstand, man kan forlange. Men paa den anden Side kan man godt have Medlidenhed med den Købmand, der er kommet ud for den Ulykke at have indført saadanne Ting. Det er vanskeligt at sige, hvad der gøres for at forhindre det i Fremtiden; det kan være Kokoskager én Gang, og en anden Gang andre Ting. Det er ikke godt at sige, hvorledes det er sket — muligvis ved defekte Maskiner. Det er store Partier, det drejer sig om; hvor store maa oplyses ved Undersøgelsen. Dette Bly ser nærmest ud som Thekassebly; ogsaa andre Tegn tyder derpaa. Men hvorledes skulde det kunne komme ind i Cobraen? Det kan jeg ikke sige noget om. Min Kollega, Prof. O. Bang, kan absolut bedre end jeg beskrive de Symptomer, Kørerne viser ved en saadan Blyforgiftning, og det kunde maaske have sin Interesse at fremdrage det.

Den ledende Præsident: Vi takker Prof. Rørdam for den givne Meddelelse. Den omhandler jo et Forgiftningstilfælde, som har vakt megen Opsigt, netop fordi det, som af Professoren fremhævet, heldigvis hører til Undtagelserne, at man oplever noget saadant. Men blot den Omstændighed, at man nu har faaet fuld Rede paa, hvad det er, der har foranlediget den Ravage, afstedkommet Sygdommen og de mange Dødsfald, har man al Anledning til at paaskønne. Det vil være meget ønskeligt at faa Undersøgelserne fortsat, saa man faar Opklaring paa, hvor Blyet er kommet fra. Men det er vist overordentlig vanskeligt. Naar Professoren nævner defekte Maskiner, synes jeg, det lyder mest sandsynligt. Kan det tænkes, at Maskinen løber varm, og at Blyet i den smelter? Jeg véd ikke, hvorledes man kan tænke sig, det er kommet ind.

Med Hensyn til Spørgsmaalet, hvorvidt Forbrugeren kan assurere sig mod saadanne Tilfælde, skulde jeg tro, at hvor man har Livsforsikring for Kreaturer og ogsaa har forsikret dem mod smitsomme Sygdomme, saa at man — som f. Eks. i »Kustos« — faar Erstatning ved et større Antal Dødsfald, dér maatte et Tilfælde som dette vel ogsaa falde ind under Forsikringen. Saa meget er givet, at hvor man har Besætninger, hvor man har forsikret de enkelte Individuer, saaledes som jeg havde i Lollands Kreaturforsikringsselskab, gælder det for ethvert Dødsfald. Om man i »Kustos« begrænser det til, hvad man i bogstavelig Forstand kalder smitsom Sygdom, véd jeg ikke; men saavidt jeg har forstaaet, maa det gælde, hvor Dødsfald forekommer i større Antal. Men der er maaske mere kompetente sagkyndige, der kan oplyse det.

Prof. Rørdam: Maa jeg spørge: Er det almindeligt i Landbrugspraksis, ikke just paa de store Gaarde, men at Bøndergaarde har Køerne assurerede? Det er nogle Aar siden, jeg har været praktisk ved det; men i Jylland sagde man, at Køerne assurerer man ikke. Imidlertid er det nok muligt, at der er sket Forandring siden.

Den ledende Præsident: Jeg véd ikke, om det sker, men jeg skulde dog være tilbøjelig til at tro det. Paa »Rosenlund«, hvor jeg havde en Besætning paa omkring 300 Køer, havde jeg hvert enkelt Individ assureret til det sidste. Men jeg tror ikke, det er almindeligt paa de mindre Gaarde.

Redaktør *Bing:* Jeg skulde dog snarere tro, at det var almindeligt paa de mindre end paa de større Gaarde.

Den ledende Præsident: Ja, men der er naturligvis det at bemærke, at kommer der paa de store Gaarde en smitsom Sygdom, som raserer Besætningen, saa slaar det meget haardere. Men dèr har man »Kustos«. Jeg gentager min Tak til Prof. Rørdam og retter ogsaa en Tak til Inspektør Høyer for hans Beretning.

(Sluttes).

Udkomne Bøger.

De samvirkende lolland-falsterske Landboforeninger 1897—1922. 122 Sider. (Nykøbing F.).

I Fjor fejrede 2 af de landøkonomiske Fællesforeninger Jubilæum, den jyske sit 50-Aars og den lolland-falsterske sit 25-Aars, den første forbereder Udgivelsen af et Festskrift, der vil udkomme senere, den sidste har udsendt sit Festskrift, som er udarbejdet af Forstander *H. J. Rasmussen*, forhenværende Overlærer, nuværende Forstander *Johs. Jensen* og Konsulent *Kr. Frydentlund*. Den første behandler Samvirksomhedens gradvise Tilbliven samt de almindelige Vilkaar for Landbruget i Danmarks frugtbareste og i klimatisk Henseende vel mest begunstigede Amt, den anden skriver om Samvirksomhedens Arbejde for Planteavlens Fremme og den tredie om Husdyrbrugets Udvikling. Alle 3 Forfattere har taget fremragende Del i Fællesforeningens store og betydningsfulde Virksomhed, og Skriftet giver da ogsaa en interessant Redegørelse for denne, men det omfatter tillige, og dette gælder navnlig om Bogens største Afsnit, Husdyrbruget, en Fremstilling af Udviklingen i Almindelighed. Der har mellem Fællesforeningen og Øernes 4 Landboforeninger fundet et kollegialt Samarbejde Sted, og den første har saa langt fra taget Lys og Luft fra de sidste, at de tværtimod nu arbejder saa livskraftigt som nogensinde. Festskriftet er i det hele en værdifuld Forøgelse af vor landbohistoriske Litteratur.

Landøkonomisk Aarvog for 1923. Udgivet ved Landbrugsministeriets Foranstaltning. Redigeret af Landhusholdnings-selskabet ved dets Kasserer *H. M. Knudsen*. 170 Sider. (G. B. N. F. Københ.). — Det fremgaar bl. a. af Aarbogen, at der i Aaret 1922 er oprettet 69 Kontrolforeninger, 5 Regnskabsforeninger, 22 Avlscentre for Landsvin (medens 3. er ophævede) og 4 Avlscentre for Yorkshiresvin (1 Center er ophævet), 6 Andels-Eksportforeninger (alle i Jylland) og 2 Mælkebedømmelses-

Foreninger. Ophævet er bl. a. 5 Frøavlerforeninger, 1 Landbrugsskole (Vrigsted) og 4 Højskoler.

Men foruden hvad der er tilgaaet eller fragaaet Aarbogens Indhold af Foreninger, Skoler m. v., er der i enhver ny Aargang store Forandringer sammenlignet selv med den nærmest foregaaende Udgave. Næsten alle de statistiske Oplysninger ændres fra Aar til Aar, og forbavsende mange Personskifter finder Sted. Der er et stadigt Kredsløb — »alt strømmer« — indenfor de forskellige Foreninger m. v., og skal Aarbogen derfor opfylde sin Hensigt: at give saa paalidelige Oplysninger som muligt, er det en ufravigelig Betingelse, at den udkommer hvert Aar.

Vejledning for Begyndere i Landbrugets Regnskabsføring. Penge-regnskab med simple Opgørelser over skattepligtig Indkomst og Formue i Følge Lov af 10. April 1922. *H. Iversens* Regnskabsbog ved *Karsten Iversen*. 2. Udgave. (K. Iversens Forlag. Københ.).

Beretning om Planteavlssarbejdet i De samvirkende jyske Husmandsforeninger 1922. Samlet og udarbejdet af Planteavlsudvalget ved *A. H. Madsen*. 252 Sider. (Aarhus).

Arbejdsløbninger i Landbruget 1921. (Statistiske Meddelelser, 4. Række, 67. Bind 1. Hefte). 73 Sider. (G. B. N. F. Københ.).

Beretning om Kvægavls- og Kontrolforeningernes Virksomhed paa Lolland-Falster 1922. Samlet og udarbejdet af Konsulenterne *Kr. Frydenlund* og *H. Jensen*. 165 Sider. (Ny-købing F.).

Dansk Tidsskrift-Index. Systematisk Fortegnelse over Indholdet af 200 danske Tidsskrifter. 7. Aargang. 1921. Udgivet af Statens Bibliotekstilsyn. 311 Sider. (H. Hagerups Forlag. Københ.).

Mindre Meddelelser.

Foredrag i Landhusholdningsselskabet. Der er i Februar Maaned fastsat følgende 2 Foredrag: Onsdagen den 14. vil Hr. Professor, Dr. phil. *C. Ferdinandsen* holde Foredrag om: Ukrudtets Betydning for Plantesyge-
domme, og Onsdagen den 28. vil Hedeselskabets For-
mand, Hr. Folketingsmand *J. C. Christensen* holde Fore-
drag om: Det danske Hedeselskabs Virksomhed
og Fremtidsopgaver.

Foredragene afholdes i Selskabets Mødesal i Prinsens
Palæ og begynder Kl. 8.

Salpeterindustrien i Chile. Den svenske Handelsattaché
Sven Karell har udsendt en Redegørelse fra Salpeterindustrien
i Chile*), af hvilken det følgende er et Uddrag. — Salpeterindu-
strien har den største Betydning for Chile, baade for Forret-
ningslivet og for Staten, af hvis Indtægter ca. 50 pCt. stammer
fra Eksportafgiften paa Salpeter og dens Biprodukt Jod. Sal-
peteren forekommer i et Par fuldstændig regnløse Provinser i
den nordlige Del af Landet, og en af Regeringen foretagen
Undersøgelse har givet til Resultat, at der i de 2 Provinser
findes lavt regnet 320 Mill. ton Salpeter. I store Træk fore-
gaar Fremstillingen paa den Maade, at den salpeterholdige
Jord (Caliche) kommer i store Beholdere med Vand, hvorefter
det med Salpeter mættede Vand ledes ind i flade Kølekar, i
hvilke Salpeteren udkrystaliseres ved Afkølingen og derefter
tørres i fri Luft, fyldes paa Sække og føres til Udskibnings-
havnene. — Langt den største Del af Produktionen foregaar i
148 Salpeterværker, hvis samlede aarlige Produktionsevne skal

*) Offentliggjort i »Spanmålshandlare-Tidningen«.

kunne bringes op til 4 Mill. ton; disse Værker har sluttet sig sammen i en Ring, og uden for denne staar kun et Par Værker, hvis Totalproduktion blot udgør 3 pCt. af Ringens og derfor ikke kan paavirke Prisdannelsen. Af den i Salpeterværkerne anbragte Kapital er ca. 60 pCt. engelsk, 20 pCt. chilensk, 10 pCt. tysk og 5 pCt. amerikansk.

Produktion, Udførsel og Verdensforbrug var, angivet i 1000 ton, følgende:

	Produk- tion	Udførsel	Verdens- forbrug		Produk- tion	Udførsel	Verdens- forbrug
1913—14..	2.867	2.703	2.719	1917—18..	2.979	2.913	?
1914—15..	1.568	1.475	?	1918—19..	2.333	1.794	?
1915—16..	2.655	2.543	?	1919—20..	1.957	2.207	?
1916—17..	2.908	2.863	?	1920—21..	2.174	2.052	1.596
				1921—22..	891	612	1.973

I Juni Maaned fastsatte Ringen Salgsprisen, angivet i shill. og pence, for Salpeteraaret 1922—23. Fra 1. Decbr. 1922 til 30. April 1923 er Prisen sat til $\frac{20}{8}$ pr. 100 kg, fra 1. Maj—31. Maj 1923 til $\frac{19}{8}$ og fra 1. Juni—30. Juni til $\frac{18}{8}$. Hensigten med den glidende Skala er at opnaa en jævnere Afskibning under hele Aaret.

Der findes for Tiden betydelig større Lagre af Chile-salpeter, end Eksporten vil kunne lægge Beslag paa, og af de under Ringen hørende Salpeterværker arbejder nu kun 44. Den formindskede Produktion antages om et Aarstid at ville medføre, at det tilstedeværende Overskud af Salpeter vil være forbrugt, saaledes at Salpeterindustrien kan komme i normal Gænge.

Chilesalpeterens Stilling til de kunstige Kvælstofgødninger anses for stærk, thi hvis dens Stilling virkelig skulde vise sig at være truet, anses det for givet, at Regeringen vil formindske Udførselsafgiften, saaledes at den af Ringen fastsatte Salgspris vil kunne reduceres mer eller mindre efter Forholdene paa Verdensmarkedet.

Bretlands Indførsel af Smør, Flæsk og Æg i Aaret 1922.
Den officielle engelske Statistik over »Det forenede Kongerige«s Handel og Skibsfart i det forløbne Aar udkommer som Regel en halv Snes Dage ind i det nye Aar, og dette har ogsaa været Tilfældet i 1923. Det fremgaar af den nu udkomne Oversigt, at der i de sidste 3 Aar er indført af Smør:

Fra	1920 cwts.	1921 cwts.	1922 cwts.
Rusland	19.308	—	—
Sverige	4	808	16.554
Danmark	817.268	1.250.176	1.423.796
Nederlandene	102.567	63.065	78.615
Frankrig	8.734	542	21.157
Amerikas foren. Stater	37.261	1.888	34.354
Argentina	138.862	401.354	356.158
Australien	223.609	928.006	901.507
Ny Zeland	275.406	709.381	1.103.444
Canada	32.140	43.138	154.532
Andre Lande	47.044	125.618	178.444
Ialt	1.702.203	3.523.976	4.268.561

Smørindførselen var i Fjor noget nær den samme som i de sidste 3 Aar, 1911—13, før Verdenskrigen, men i Rækken af Tilførselslandene er der sket store Forskydninger. Rusland er gaaet ud af Spillet, foreløbig er praktisk taget Sverige og Frankrig ligeledes, endnu er Danmark ikke naaet op til at udføre, hvad det gjorde før Krigen — vor Udførsel var i 19^{11/13} 1.7 Mill. cwts. i aarligt Gennemsnit —, Australiens Eksport var i 19^{11/13} og 19^{20/22} henholdsvis 668.000 cwts. og 718.000 cwts. gennemsnitlig om Aaret, medens Tilførslerne fra Argentina og Ny Zeland er voksede stærkt.

Den engelske Statistik anslaaer Værdien af Indførslen fra Danmark i 1922 til ca. 14 Mill. £ mod 15 Mill. Aaret før.

Af Bacon indførtes:

Fra	1920 cwts.	1921 cwts.	1922 cwts.
Danmark	704.075	1.849.885	2.363.736
Amerikas foren. Stater	3.362.264	2.509.379	2.463.368
Canada	1.493.008	844.024	737.273
Andre Lande	52.283	474.300	367.775
Ialt	5.611.630	5.677.588	5.932.152

Indførselen er nu omtrent 1 Mill. cwts. større end den var i Aarene umiddelbart før Krigen, hvad der skyldes de forøgede Tilførsler fra Fristaterne og Canada. I Fjor naaede Danmark op til at forsyne Bretland med samme Mængde som i 1912 og 13.

Værdien af de danske Tilførsler er anslaaet til 16.7 Mill. £ i 1922 mod 16.9 Mill. i 1921. Kvalitetsforskellen mellem dansk Bacon og Bacon fra Fristaterne belyses ved, at Indførsels-

værdien af det sidste i den engelske Statistik kun er opgjort til 12.2 Mill. £.

Af Æg er indført:

Fra	1920 St. Hundr.	1921 St. Hundr.	1922 St. Hundr.
Danmark	3.939.437	4.735.275	5.734.577
Tyskland	6.960	3.735	23.446
Nederlandene	48.474	505.493	650.200
Frankrig	15.160	53.546	319.080
Italien	—	—	319.034
Kina	731.334	468.233	1.057.086
Amerikas foren. Stater	331.185	221.889	337.301
Ægypten	556.740	642.000	1.259.590
Canada	807.281	684.480	495.729
Andre Lande	623.937	3.242.853	3.465.628
Ialt...	7.060.508	10.557.504	13.661.671

I Modsætning til, hvad Tilfældet er med Smør og Flæsk, er Tilførslen af Æg langt under, hvad den var før Krigen, idet den i Treaaret 1911—13 udgjorde 19.9 Mill. St. Hundr. i aarligt Gennemsnit. Det er Bretlands tidligere største Leverandør, Rusland, der svigter (Randstaterne og Polen udfører dog atter), ligesom flere europæiske Stater som Tyskland, Frankrig, Italien, Østrig m. fl. har indskrænket deres Tilførsler i meget væsentlig Grad; derimod har Lande som Kina og Ægypten stærkt forøget deres. Nu er Danmark den største Leverandør og tilfører mere end før Krigen, hvad der selvfølgelig skyldes vort Høsehølds stærke Tilvækst (i 1914 udgjorde vort Høsehøld 15 Mill. Stkr., i 1922 19 Mill.).

Værdien af de danske Ægtilførsler er i den engelske Statistik beregnet til 5.6 Mill. £ i 1922 mod 5.5 Mill. i Forfjor.

Frankrigs Landbrug efter Krigen. Efter Meddelelser i »Udenrigsministeriets Tidsskrift« at dømme synes det, at det franske Landbrug snart vil have forvundet Følgerne af Krigen. Denne gik jo navnlig ud over Egne, der stod højest i landbrugsmæssig Henseende, men der er udrettet et saa stort Arbejde for at faa Landbruget genoprettet, at det ikke vil vare længe, før man er naaet op til samme Produktion som før 1914. Dette gælder baade for Planteavlens og Husdyrbrugets Vedkommende. Saaledes er, for blot at tage et Eksempel, Bestanden af Hornkvæg i de senere Aar vokset med ca. 320.000 Stykker aarlig, hvad der er ensbetydende med en tre Gange større aarlig Forøgelse end før Krigen. Denne stærke For-

øgelse af Kvægbestanden har tilladt et tilsvarende forøget Forbrug af indenlandsk Kød, og Kødforbruget menes nu at være forøget med 6 à 8 kg pr. Individ siden 1912, da det aarlige Gennemsnitsforbrug ansloges til 59 kg. — Derimod gør en ret følelig Gødningsmangel sig gældende, særlig af kvælstofholdige Gødningsstoffer; det samlede Forbrug af disse ansloges før Krigen til 70.000 Tons aarlig, medens der nu kun haves 50.000 à 55.000 Tons til Raadighed. Til Sammenligning kan anføres, at i Tyskland, som har omtrent samme dyrkede Areal som Frankrig, opgøres de tilsvarende Tal til henholdsvis 210.000 og 320.000 Tons aarlig. Forøvrigt hører Frankrig til et af de Lande i Europa, hvor Kunstgødning altid har fundet mindst Anvendelse.

Kødforbruget i Belgien er for Tiden stærkt stigende, men naar endnu ikke op til, hvad det var før Krigen. I 1912 blev det gennemsnitlige Forbrug baade af fersk og frosset Kød pr. Indbygger beregnet til 40.6 kg, medens det i 1921 var 31.7 kg (for 1922 foreligger der endnu ikke nogen Opgørelse). Under Krigen var Forbruget selvfølgelig minimalt, og endnu i 1919 udgjorde det kun 17.3 kg pr. Individ.

En international Kvægavlskongres i Haag vil finde Sted i Aar i Dagene 30. August til 4. September. Den vil omfatte 4. Hovedafdelinger: 1. Arvelighed og Fodring, 2. Registrering og Stambogsføring, 3. Offentlige Foranstaltninger og 4. Økonomi, herunder Tuberkulosens Bekæmpelse. Danmark har anmeldt sin Deltagelse, og der er sket Henvendelse til Professorerne Dr. med. *B. Bang* og *H. Møllgaard* og til Statskonsulenterne *A. Appel* og *P. A. Mørkeberg* om at skrive og forelægge Afhandlinger for Kongressen. Nærmere Meddelelse om denne kan faas ved Henvendelse til Landbrugsraadet, Vestre Boulevard 4, Københ. B., eller til Kongressens Sekretær for Danmark, Professor *Lars Frederiksen*, Tesdorpsvej 46, Københ. F.

Oprettelsen af Statens Forsøgsmejeri.

Foredrag i Det kgl. danske Landhusholdningsselskab
Onsdagen d. 31. Januar 1923 af Forstander *A. P. Hansen*.

Idet jeg takker Det kgl. danske Landhusholdnings-selskabs Præsidium, fordi det har vist mig den Ære at overlade mig en af sine Foredragsaftener til at give en Redegørelse for Tilblivelsen af Statens Forsøgsmejeri, saa maa jeg udvide min Tak til ogsaa at gælde Selskabets Interesse for denne Sag i sin Helhed. Igennem de mange Aar, Sagen har staaet paa, og trods det, at det ofte saa ud, som om al Interesse for dens Gennemførelse var bortvejret, slap Selskabets Ledelse aldrig Troen paa, at det Tidspunkt maatte komme, da Opgaven vilde finde sin Løsning, og da nu Tidspunktet nærmer sig, hvor Forsøgsmejeriet er en fuldbyrdet Kendsgerning, er der Grund til med Taknemlighed at mindes Selskabets aldrig svigtende Interesse, Velvillie og betydelige Arbejde for Gennemførelsen af denne for vort Mejeribrug betydningsfulde Sag.

Trangen til at gøre sammenlignende Iagttagelser mellem Virksomheder af samme Art, saavel i deres Helhed som i Enkeltheder, er ikke af ny Dato. Den vil altid være tilstede hos den, der med fuld Interesse tager Del i eller leder en Virksomhed, og Grunden hertil er jo, at saadanne Iagttagelser er et af de bedste Midler til at skaffe Virksomhedens Udøver Vished for, om hans Arbejde hviler paa det til enhver Tid bedste Grundlag og gennemføres rigtigt, eller om han mulig har Grund til

at foretage Ændringer, og da i hvilken Retning og paa hvilke Punkter.

Skal saadanne Iagttagelser imidlertid give den forønskede Sikkerhed, er det nødvendigt at være opmærksom paa, at tilfældige Forhold ikke kommer til at gøre Bedømmelsen usikker, med andre Ord, Grundlaget for Sammenligningen maa tilrettelægges; der maa udføres virkelige Forsøg til Belysning af de uklare Spørgsmaal.

Ønsker i denne Henseende er da ogsaa tidlig fremme indenfor Mejeridriften her i Landet, hvilket fremgaar af de Beretninger, som interesserede Mejerimænd for 45—50 Aar siden indsendte til Tidsskrift for Landøkonomi, og hvori det paapeges, hvor vanskeligt det er at finde sig til Rette med Hensyn til Mejeridriftens forskellige Former og rette Arbejdsmaader. Saaledes peger f. Eks. Forpagter *Bokelmann*, Nørregaard, i en Beretning for Vinterhalvaaret 1875—76, paa, hvorledes Overgangen fra Bøttemejerier til Vand- og Ismejerier rejste en Mængde Spørgsmaal om Smørrets, Ostens og Skummetmælkens rette Værdi og Behandling, og han viser, hvorledes disse Forhold skaber en stor Usikkerhed paa Osteproduktionens Omraade, og at det derfor er i høj Grad ønskeligt at faa iværksat sammenlignende Undersøgelser til Belysning og Vejledning. Udtalelser af lignende Art fremsættes af mange andre fremragende Landøkonomer, og i de følgende Aar indleder disse da med Docent *Fjord* det Samarbejde, som er blevet grundlæggende for Forsøgsarbejdet paa Mejerivæsenets Omraade her i Landet, og som ved *Fjords* Genialitet parret med hans store praktiske Sans blev af eminent landøkonomisk Betydning.

Ved dette Samarbejde, hvor *Fjord* kom i Berøring med snart denne og snart hin af Datidens fremragende Landmænd, formede Forholdene sig naturligt saaledes, at de forskellige Opgaver og Spørgsmaal, som blev stillet, ogsaa søgtes løst ved Undersøgelser og Forsøg paa de Gaarde, hvor Forholdene særlig egnede sig dertil, og hvor man var villig til at paatage sig de Udgifter og den

Ulejlighed, som ikke sjældent var forbundet med saadanne Forsøg. Uden at komme ind paa, hvilke Grunde der ellers kan have tilskyndet *Fjord* til at foretrække denne bevægelige Form for sine Forsøg, kan det vistnok siges, at den er opstaaet som en naturlig Udvikling af det foran anførte, og *Fjord* opnaaede saa gunstige Resultater af denne Forsøgsform, at han havde den største Grund til at fastholde den, men han var paa den anden Side ikke blind for, at Drøftelsen af Spørgsmaalet om »faste« Forsøgsstationer ogsaa havde sin fulde Berettigelse. I et Foredrag om »Bevægelige Forsøgsstationer i Danmark«, som blev holdt ved den nordiske Landbrugskongres i 1888, udtaler *Fjord* saaledes følgende: »Men idet jeg omtaler dette, maa jeg dog straks bemærke, at det aldeles ikke er min Agt her at drøfte og veje Fordele og Manglerne paa den ene Side ved »bevægelige«, paa den anden Side ved »faste« Forsøgsstationer og endnu mindre at anbefale det System, som vi er komne ind paa her i Landet, til Efterligning i andre Lande. Det ene System kan være heldigt under visse Forhold og under en Mands Ledelse, det andet under andre Forhold og under en andens Ledelse, saa at man paa dette Omraade, som paa saa mange andre, bør være varsom med at tro, at hvad der har givet tilfredsstillende Resultater og skaffet sig Anerkendelse et Sted, netop derfor i Almindelighed kan betegnes som det rigtige.«

At det i alt Fald var nødvendigt at have en fast Centralstation til Forberedelse og Tilrettelæggelse af Forsøgsplaner, til Udførelse af de til Forsøgene knyttede kemiske og bakteriologiske Undersøgelser, til Bearbejdning af Forsøgenes Resultater og Udarbejdelsen af Beretninger herom, havde *Fjord* ogsaa selv allerede 7 Aar tidligere fastslaaet ved sin den 21. Marts 1881 til Landbohøjskolen indgivne Indstilling, som førte til Oprettelsen af Forsøgslaboratoriet i 1883. Fra denne Forsøgsvirksomhed, med Forsøgenes mere teoretiske og videnskabelige Gennemførelse knyttet til et bestemt Sted, medens

deres rent praktiske Gennemførelse henlægges til forskellige Steder, hvor Forholdene dertil er egnede eller særlig indbyder, og til Tanken om — for de egentlige Mejeriforsøgs Vedkommende — at have den teoretiske og praktiske Gennemførelse samlet paa et Sted, er Springet ikke stort. Med Centrifugens og Andelsmejeriernes Udbredelse over Landet bliver Mejeridriftens Form og Udførelse i langt højere Grad ensartet end tidligere, hvilket atter gør det muligt med større Sikkerhed at lade Resultater af Forsøg paa et enkelt Sted faa Gyldighed ogsaa andre Steder.

Resultaterne fra Forsøgslaboratoriets Mejeriforsøg er imidlertid saa betydningsfulde, og det praktiske Mejeribrug er saa fuldt optaget af at tilegne sig dem, at det først er henimod Aarhundredets Slutning, at Tanken om et Forsøgsmejeri kommer til offentlig Drøftelse. Ved et Møde i Aarhus og Omegns Mejeriforening holdt Smørgrosserer *Baune* i Sommeren 1898 et Foredrag, hvori han omtaler Mejeribrugets teoretiske Hjælpemidler og Mejeristernes Uddannelse, og han slaar herunder til Lyd for Oprettelsen af en teoretisk-praktisk Mejerihøjskole. Foredraget gav Anledning til en Del Diskussion indenfor Mejeribruget, og der var ret delte Meninger om en saadan Institutions Nytte og Betimelighed, men der var Enighed om, at under den rivende Udvikling, hvori Mejeribruget befandt sig, og i den da stedfindende stærke Konkurrence om det engelske Marked, var det nødvendigt at være saa vel rustet som muligt.

Ved Foreningen af jyske Landboforeningers 24. Delegeretmøde i Oktober 1898 kom dette særligt til Orde ved Aflæggelsen af Mejeriudvalgets Beretning, hvorunder Ordføreren, Landstingsmand, Kammerjunker *Neergaard*, *Løvenholm*, i et Foredrag behandler Spørgsmaalet: »Er de Læremidler, Mejeribruget har, tilstrækkelige under den nuværende Udvikling?« Under sin Omtale af dette Spørgsmaal tager Landstingsmanden Afstand fra Grosserer *Baunes* Forslag om en af Staten støttet Mejerihøj-

skole, idet han mener, at de alt bestaaende Mejeriskoler med passende Tilgang og Støtte vil kunne løse den Opgave at give Mejeristerne den fornødne teoretiske Uddannelse, men han tilføjer: »Ikke desto minder mener jeg ogsaa, at Mejerivæsenet mangler et Led i sin Udvikling, men dette Led er for mig et Forsøgs-Mejeri. At et saadant vilde have Opgaver nok at tage fat paa, behøver jeg ikke at omtale videre for denne Forsamling. Her vilde Stedet være til Prøvning af Maskiner; paa Smørproduktionens Omraade vilde der altid være noget at udrette, men hvad jeg i Øjeblikket nærmest vilde kalde dets Opgave, var Osteproduktionen. — Det kan ikke nytte at nægte, at vi med Hensyn til denne stadig staar paa et temmelig lavt Standpunkt, og Mejeribruget har sikkert ikke Raad til at lade denne Gren ligge. Vi maa stadig søge nye Veje, og det er derfor naturligt ogsaa at have denne Streng paa sin Bue. Og netop overfor Osteproduktionen viser det sig, at de nuværende Institutioner ikke er i Stand til at gøre Fyldest.«

De Institutioner, der her tænkes paa, er Forsøgs-laboratoriet og Det kgl. danske Landhusholdningsselskab, der vel begge hver for sig længe har haft et aabent Øje for denne Sag, men paa Grund af Forholdenes Natur ikke har været i Stand til at løse de mange dertil knyttede Spørgsmaal, og da de private Mejerier ikke heller kan afse Pengemidler til at anstille og gennemføre fornødne Forsøg, ses det ikke, at der er anden Vej at gaa end at forsøge Oprettelsen af et Forsøgsmejeri ved Statens Hjælp.

De i Foredraget fremsatte Tanker mødte stor Interesse og Velvillie fra alle Sider, og det lykkedes i den kommende Tid at faa Statens Støtte til Mejeripersonalets bedre Uddannelse, men Oprettelsen af Forsøgsmejeriet bliver ikke til Virkelighed.

Af og til vedbliver der dog i Fagpressen at fremkomme Udtalelser, der udtrykker Ønsker om og Savnet af et fast Arbejdssted, hvor der var tilstrækkelig Mælke-

mængde til Raadighed, og hvor Forholdene muliggjorde Gennemførelse saavel af praktiske Mejeriforsøg som af videnskabelige Undersøgelser. Særlig følte Mejerikonsulenterne ofte dette Savn. Paa deres Færden omkring i det praktiske Mejeribrug stødte de ofte paa Vanskeligheder, hvor Aarsager og Virkninger ikke altid syntes at forme sig paa samme Maade, og for deres konsultatoriske Gerning vilde det derfor være af stor Betydning, om der fandtes et saadant daglig arbejdende Mejeri, som de kunde gaa til med disse Spørgsmaal, og som var i Stand til at sætte Tid og Kræfter ind paa at belyse dem til Bunds, hvilket Konsulenterne ikke selv — ifølge deres Gernings særegne Form — var i Stand til.

Efter adskillig indbyrdes Drøftelse og efter at have søgt forskellige Oplysninger om lignende Virksomheder i Udlandet, besluttede Mejerikonsulenterne at gøre et Forsøg paa at puste nyt Liv i Arbejdet for Oprettelsen af et Forsøgsmejeri.

For imidlertid at blive saa vel informerede som muligt, fandt man det rigtigst at søge Forhandling med Lederen af den ved Pol. Læreanstalt nyoprettede Afdeling for Mejeribakteriologi og Gæringsfysiologi Prof. Dr. phil. *Orla-Jensen*, der som fleraarig Leder af den schweiziske Mælkeriforsøgsstation i Bern var nøje kendt med saadanne Virksomheder.

Ved et Møde den 15. Februar 1909 paa Polyteknisk Læreanstalt, hvor Direktøren, Gehejmeetatsraad *Hagemann*, Prof. *Orla-Jensen* samt Mejerikonsulenterne *Brask*, *Ellbrecht*, *A. P. Hansen*, *Hørlyck* og *N. Pedersen* var til Stede, blev Sagen drøftet, og man besluttede at ville søge Planen om Oprettelsen af et Forsøgsmejeri videreført ved et Samarbejde mellem Landhusholdningsselskabet, Forsøgslaboratoriet og Polyteknisk Læreanstalts mælkeribakteriologiske Afdeling.

Med denne Anledning skete der da Henvendelse til Det kgl. danske Landhusholdningsselskab om at ville yde sin Medvirkning til Fremme af et saadant Samarbejde.

Henvendelsen blev modtaget med Velvillie og ved et Møde den 30. Marts 1909 i Selskabets Lokaler, hvortil Repræsentanter for de forannævnte Institutioner var indbudt, forhandlede der nærmere om, hvorledes man bedst kunde tænke sig Sagen fremmet. Under Forhandlingerne blev der peget paa Ønskeligheden af at høre de landbrugs- og mejerifaglige Organisationers Mening, og Selskabet paatog sig beredvillig at tage Initiativet her til ved at indkalde til et større Møde.

Dette Møde fandt Sted Lørdagen den 19. Juni 1909 i Selskabets Lokaler. I Mødet deltog følgende:

Som Repræsentanter for Dansk Mejeristforening: Mejeribestyrerne *J. P. Justesen*, *F. Paulsen* og *Bergstedt* samt Sekretær *H. Appel*; for de samvirkende danske Mejeriforeninger: Gaardejerne *H. Jensen*, *Vemmelev*, *J. Jensen*, *Nordskov*, og *J. P. Møller*, *Løvel*, og for Forsøgs-laboratoriet: Forstander *Hofman-Bang*, Professor *Storch*, Inspektør *Petersen-Langmack* og Overassistent *H. P. Lunde*; endvidere Professorerne *B. Bøggild* og Dr. *Orla-Jensen*; Statskonsulenterne *Th. Brask*, *A. P. Hansen*, *N. Hørlyck* og *N. Pedersen* samt Proprietær *Petersen*, *Aastrupgaard* (Formand for den jydsk Fællesforenings Mejeriudvalg). Endelig som Repræsentanter for Landhusholdningsselskabet: Hofjægermester *Friis*, der ledede Mødet, Lensgreve *Wedell*, Sekretær *Hertel* og Konsulent *Ellbrecht*.

Saa vel Repræsentanterne for det praktiske som for det videnskabelige Mejeribrug var alle enige om Ønskeligheden af, at der oprettedes et Forsøgsmejeri, og Forhandlingerne resulterede i Nedsættelsen af et Underudvalg til at fremkomme med et detailleret Forslag om et saadant. Udvalget kom til at bestaa af følgende 5 Medlemmer: Forstander *Hofman-Bang*, Mejeribestyrer *Justesen*, Gaardejer *H. Jensen*, Professor *Orla-Jensen* og Statskonsulent *A. P. Hansen*. Til Formand valgtes Forstander *Hofman-Bang*.

Dette Udvalg arbejdede nu med Fremskaffelse af

Forslag og Planer for et Forsøgsmejeri og førte i den Anledning en Del Forhandlinger med forskellige Mejerier i Omegnen af København for derved at blive orienteret med Hensyn til Mælkepriser, Tilvejebringelse af Forsøgslokaler m. m. Endvidere undersøgtes Muligheden for at skaffe de fornødne Pengemidler tilveje. Resultatet af disse Undersøgelser fremlagdes i følgende Betænkning, som under 28. Oktober 1909 indsendtes til Landhusholdningsselskabet:

Til Det kgl. danske Landhusholdningsselskab!

I Juni Maaned d. A. nedsatte Det kgl. danske Landhusholdningsselskab et Udvalg bestaaende af Gaardejer *Hans Jensen*, Vemmelev, Mejeribestyrer *Justesen*, Brørup, Statskonsulent *A. P. Hansen*, Professor *Orla-Jensen* og Forstander *Hofman Bang*.

Formaalet var at søge udarbejdet Planer for et Forsøgsmejeri.

Udvalget er i Korthed kommet til Enighed om følgende Plan:

Paa 15 Aar træffes Aftale med et allerede eksisterende Andelsmejeri i Københavns Nærhed om at levere Mælk til Mejeriet mod en bestemt Pris (f. Eks. en lille Overpris over, hvad de omliggende Mejerier i Gennemsnit har udbragt deres Mælk i pr. Kande i de foregaaende 5 Aar).

Mejeriet tilskyder en bestemt Sum til, hvad det maatte koste at opføre nye Bygninger, hvortil Statskonsulent *A. P. Hansen* har leveret Udkast. Staten betaler Resten.

Efter 15 Aar tilhører Mejeribygningen Staten, saafremt der ikke er underskrevet en ny Kontrakt om Mælkeleveringen, men i saa Fald maa Staten i Løbet af de næste 15 Aar tilbagebetale Leverandørerne det Tilskud, de har ydet til Bygningens Opførelse.

Ude ved Mejeriet opføres et mindre kemisk og bakteriologisk Laboratorium, hvori der for den videnskabelige Mejeriforsknings Vedkommende foretages de forberedende Arbejder, som maa anses for fornødne. Hele den øvrige Del af de videnskabelige Undersøgelser foretages af Prof. *Orla Jensen* i hans Laboratorium paa Polyteknisk Læreanstalt.

Hele Anlægget er kalkuleret til i det højeste at kunne beløbe sig til 100,000 Kr., og de aarlige Udgifter vil ikke komme til at overstige 35,000 Kr. Før Udvalget imidlertid førte Sagen

videre, mente det det heldigt under Haanden at forespørge Landbrugsministeriet, hvorledes dette vilde stille sig til Sagen, idet det ansaaes for uformaalstjenligt at indgive Andragende til Staten om dennes Støtte til Sagens Gennemførelse, dersom Ministeriet paa Forhaand kunde oplyse, at Sagen ikke mentes gennemførlig.

Efter at Udvalget nu gennem sin Formand har henvendt sig til Landbrugsministeriet med en Forespørgsel om dettes Stilling til Sagen, har Udvalget faaet Svar, og dette gaar ud paa, at Ministeriet ikke for Tiden vil se sig i Stand til at søge den til Sagens Gennemførelse nødvendige Bevilling.

Idet Udvalget herved altsaa tillader sig at meddele Det kgl. danske Landhusholdningsselskab, hvorledes Sagen har udviklet sig, og hvorledes Forholdene stiller sig nu, tillader det sig at foreslaa, at Sagen foreløbig stilles i Bero, men at Udvalget vedbliver med at fungere for forhaabentlig inden ret længe, naar Statens økonomiske Forhold maa have bedret sig, da at føre Sagen videre.

Kjøbenhavn, den 28. Oktober 1909.

*Jens P. Justesen. H. Jensen. A. P. Hansen. Orla-Jensen.
N. O. Hofman Bang.*

Efter denne Meddelelse rettede Landhusholdningsselskabet en Forespørgsel til Deltagerne i Mødet den 19. Juni, om de billigede, at Sagen foreløbig stillede i Bero, og at der gaves Udvalget Bemyndigelse til vedblivende at fungere. Paa denne Forespørgsel svarede alle Deltagerne i Junimødet bekræftende, og Udvalget fortsætter da sit Arbejde med videre Undersøgelser, og i Slutningen af Aaret 1910 anmodede Udvalget Landhusholdningsselskabet om at forespørge Landbrugsministeriet, hvorvidt dette ansaa det muligt at skaffe bevilget Midlerne til Opførelse og Drift af et Forsøgsmejeri, forudsat at Mejeriorganisationerne forpligtede sig til at udrede Hovedparten af de til dets Opførelse nødvendige Midler. Som Svar herpaa modtog Udvalget fra Selskabet Meddelelse om, at Ministeriet ansaa det for rimeligt og ønskeligt, at Mejeriorganisationerne bidrog til Opførelsen af et Mejeri, naar dette skulde drives som et Mønstermejeri, som kunde tjene som Lærested for unge Mejerister, men hvor der ogsaa

kunde foretages en Del Prøver med Mejerimaskiner. Derimod maatte Ministeriet anse det som en ren Statsopgave, dersom det skulde dreje sig om et egentlig Forsøgsmejeri. Ministeriet mente ikke at kunne stille i Udsigt at kunne gennemføre Bevillingen af de til et Forsøgsmejeri nødvendige Midler, men Ministeriet kunde iøvrigt ikke udtrykke sig mere positivt i Sagen, før der forelaa nærmere Oplysninger om, hvilken Art Mejeri man i Udvalget nærmest havde tænkt sig.

Foranlediget af denne Meddelelse udarbejdede Udvalget en ny Redegørelse, som, bilagt med Planer og Oversigter over de Opgaver, som man mente det mest nærliggende og nødvendigt at tage op, under 11. August 1911 blev tilstillet Selskabet, og med Hensyn til Spørgsmaalet om, hvilken Art Mejeri, Udvalget havde tænkt sig, udtales i denne Skrivelse følgende:

»Udvalget maa da først paapege, at det, der ønskes, ikke er noget Mønstermejeri, men et Forsøgsmejeri.

Med et Mønstermejeri mener Udvalget et Mejeri, der ikke alene med alle til Raadighed for Praksis staaende Midler, ved en fuldt rationel Drift, fremstiller absolut første Klasses Produkter, men som ogsaa paa det økonomiske Omraade kan tjene til Forbillede for andre Mejerier.

Et saadant Mejeri vil meget vel kunne tjene som Lærested for unge Mejerister, men Forsøg, selv med Maskiner, mener Udvalget ikke bør finde Sted i et Mønstermejeri. Skal et Mejeri nemlig arbejde i Forsøgsøjemed, skal det være større, have større Maskinkraft og større Personale end nødvendigt for den daglige Drift. Visse Værdier i Form af spildt Arbejde eller Mælk maa forudsættes at gaa tabt, idet det ikke altid vil være muligt under Forsøgsarbejdet at fremstille 1ste Klasses Produkter, og alt dette vil bevirke, at den økonomiske Side af Mejeriets Opgave maa træde i Baggrunden, og Økonomien maa just være en af Mønstermejeriets vigtigste Opgaver.

Et saadant Mønstermejeri vilde ganske vist være en meget nyttig Institution, men i Betragtning af, at der ikke maa stilles for store Krav i Retning af Pengemidler, og i Betragtning af, at mange danske Mejerier drives paa fuldt mønsterværdig Maade og allerede er søgte Læresteder for unge Mejerister, mener Udvalget, at der i alt Fald foreløbig kun bør tages Sigte paa Tilvejebringelsen af et egentlig Forsøgsmejeri.

Ved et Forsøgsmejeri forstaaer da Udvalget et Mejeri, der i almindelig Drift ved fuldt ud rationelle Midler fremstiller første Klasses Produkter, men hvor der uden alt for store Hensyn til den økonomiske Side af Sagen, og uden at den almindelige Drift generes for meget derved, kan foretages saadanne Arbejder og Undersøgelser, som, rent bortset fra det øjeblikkelige Resultat, kan tjene til at forbedre eller forklare allerede brugte Redskaber og Fremgangsmaader og undersøge nye.«

Med Hensyn til de Opgaver, som man tænker sig at skulle tage op til Besvarelse paa Forsøgsmejeriet, anfører Udvalget i samme Skrivelse følgende:

»1. Undersøgelser og Prøver af Maskiner. 2. Kærningsundersøgelser. 3. Undersøgelser vedrørende Flødens Syrning. 4. Undersøgelser vedrørende Ostningen. 5. Undersøgelser vedrørende Foderets Indflydelse paa Mælken saavel til Fremstilling af Smør som af Ost. Disse 5 Rækker Undersøgelser indeholder de vigtigste af de Spørgsmaal, som Forsøgsmejeriet kan ventes at maatte have sin Opmærksomhed rettet paa. De vil give Arbejde nok til mange Aar, og der kan gaa Aar, før der er indvundet gode, frugtbringende Resultater, derfor bør Arbejdsplanen paa et saadant Forsøgsmejeri heller ikke lægges anderledes, end at det kan være tilladt at tage op til Undersøgelse mindre omfattende Spørgsmaal, som har Aktualitetens Interesse, selv om disse skulde ligge udenfor den en Gang afstukne Grænse for Arbejdsfeltet.«

Yderligere redegøres der atter for, hvorledes man tænker sig et Arrangement med et allerede bestaaende større Mejeri, Overenskomst med Leverandørerne o. s. v., ligesom det meddeles, at man tænker sig Ledelsen af Mejeriet lagt ind under Forsøgslaboratoriet, som ogsaa overtager de teoretiske og praktiske mejeritekniske Forsøg, medens de videnskabelige bakteriologiske Undersøgelser ledes af Prof. *Orla-Jensen* paa polyteknisk Lærestanstalt.

(Sluttes.)

Det kgl. danske Landhusholdningssselskabs Generalforsamling

den 15. December 1922.

(Sluttet fra S. 109.)

Meddelelser om det landøkonomiske Rejsebureau.

Sekretær *Siggaard*: Foruden at yde Bistand ved Planlæggelse og Ordning af landøkonomiske Rejser og Ophold for Danske i Udlandet og for Udlændinge i Danmark har Bureauet i Aar meget mere end nogen Sinde tidligere været benyttet til at give mundtlige og skriftlige Oplysninger om agronomiske, sociale og politiske Forhold. Bureauet har været besøgt af flere Hundrede Udlændinge, som for Størstedelen er kommet med Introduktion fra deres Regeringer eller Organisationer eller officielle Institutioner, og en hel Del af dem har først været i det danske Udenrigsministerium eller Landbrugsministerium og er derfra vist ned til Bureauet. Næsten alle disse Fremmede har ønsket at studere vore Organisationsforhold og i Særdeleshed vore Andelsorganisationer. Endvidere har de været interesseret i vor Husmandsbevægelse og den Lovgivning, som knytter sig til Udstykning. Desuden har de haft en Del andre specielle Interesser, de Fremmede fra Holland, Schweiz, Amerika og tildels fra Frankrig har f. Eks. været stærkt interesseret i at faa Kendskab til vore kommercielle Forhold, og de besøgende fra Randstaterne og Polen har været i høj Grad interesserede i vort landbrugsfaglige Oplysnings-

arbejde, i vort Skolevæsen, og desuden er det ikke nogen Hemmelighed, at Polakkerne ogsaa i høj Grad har været interesserede i vort Kvægbrug; de har ogsaa været interesseret i at købe dansk Kvæg, naar deres Penge bliver saa store, at de kan faa Raad til det. Jeg kan som Eksempel nævne, at der har været to yngre Landøkonomer, sendt fra det polske Landbrugsministerium. Det var indberettet, at de vilde blive her en Uge eller mere, de kom hos 5—6 af vore dygtigste Opdrættere og blev modtaget med meget stor Velvilje, hvilket skyldtes, at deres Besøg blev anbefalet af to af vore mest kendte Landmænd. Der har ogsaa været en hel Del Besøgende fra Japan og blandt disse en hel Del Professorer. De har ogsaa ønsket Oplysning om vore Landbrugsforhold i Almindelighed og Smaabrugsbevægelsen i Særdeleshed, men man kunde ikke undgaa at lægge Mærke til, at deres Kendskab til europæiske Sprog og deres Træning i at tale dem — det var særlig Engelsk og Tysk, de talte — var saa ringe, at man fik det Indtryk, at det Udbytte, de kunde faa af at studere Landbrugsforhold her i Landet, ikke kunde blive særlig stort. De var ikke alene her, men rejste herfra til England, de kom fra Tyskland, og det var som nævnt disse to Landes Sprog, Engelsk og Tysk, de havde Kendskab til, men de brugte mest Japansk, og det er der ikke noget kristent Menneske, der kan forstaa.

Foruden at give Oplysninger til de mange Fremmede, har Bureauet planlagt en Mængde Studierejser for en Del Enkelt personer og for en hel Del større Selskaber. Der er saaledes planlagt 23 Rejser for udenlandske Selskaber fra 10 Lande, nemlig 8 fra Sverige, 4 fra England, 3 fra Holland, 2 fra Polen og 1 fra hvert af Landene: Czekoslovakiet, Norge, Japan, Schweiz, Frankrig og de nordamerikanske Fristater. Endvidere har Bureauet bistaaet med at planlægge 5 Selskabsrejser af Danske til Udlandet, nemlig 2 til Sverige, 1 til Czekoslovakiet, England og Frankrig.

Af andre Sider af Virksomheden skal nævnes, at

Bureauet tidlig paa Foraaret fik Anmodning fra Landbrugsraadet og Henstilling fra Landbrugsministeriet om at tage sig af Udvekslingen af Landbrugskandidater, Landbrugspraktikanter, mellem Danmark paa den ene Side og Finland, Polen, Estland og Letland paa den anden Side. Bureauet traadte i direkte Forbindelse med de forskellige Landes Gesandtskaber, og ved det danske Udenrigsministeriums og Landbrugsministeriums Hjælp blev der vedtaget en Overenskomst om, at der skulde ydes gensidig gratis Pasvisum for disse udvekslede Praktikanter, og Ansættelsesbetingelserne var, at de unge Mænd skulde have Kost og Logi og være villige til at deltage i alt forefaldende Arbejde, saaledes som det byder sig i et Landbrug. Jeg maa gøre opmærksom paa, at for Finlands Vedkommende blev det ikke til noget. Henstillingen til Bureauet kom fra det finske Landhusholdningsselskab, og der blev straks gjort Anstalter til, at Ordningen ogsaa kunde gælde der, men kort Tid efter at det var ordnet fra dansk Side, kom der Meddelelse om, at en saadan Betingelse fra finsk Side ikke kunde vedtages i den samlede Regering, det var den Gang vanskeligt at faa Regeringen samlet, og de finske Landbrugsstuderende blev kede af at vente og tog Plads i Sverige. Nu er der imidlertid kommet Anmodning fra Finland om, at Ordningen kan træde i Kraft for det kommende Aar. Fra de andre Lande er der kommen 22 fra Polen, 11 fra Letland og 7 fra Estland. Størsteparten af disse Landbrugsstuderende kom fra Universiteter, hvortil der er knyttet Landbrugsundervisning, de har som Regel den almindelige Studentereksamen og har gennemgaaet 2—3 eller 4 Semestre i Landbrugsøkonomi. Efterspørgslen efter at komme her til Landet har været stor, derimod har der ikke været saa forfærdelig mange, som har ønsket at komme til de nævnte Lande. Man tænker sig rimeligvis, at Kosten ikke er saa god, som man er vant til, og at Arbejdet muligvis knapt er saa organiseret som her, for at bruge et mildt Udtryk. Der er kun kommet

3 til Polen, men det maa siges, at de er blevet behandlet ualmindelig godt, idet de har faaet Plads som Underforvaltere. Der er gjort Henstilling fra Gesandtskabet, om Polakkerne ikke ogsaa kunde blive Underforvaltere her i Landet. Bureauet har imidlertid maattet svare, at det maaske ikke var saa let at være Underforvalter her i Landet som i Polen, hvor Underforvalterens Opgave bestaar i at gaa bagefter en stor Plov i Marken; desuden vilde Sprogvanskelighederne her blive meget store, og hvis de ikke forstod at indstille Maskiner eller sætte en Plov i Gang eller kendte til en Mængde Smaating, vilde det blive vanskeligt for dem at holde Disciplin her i Landet. Der er allerede for næste Aars Vedkommende truffet Aftale om Fortsættelse af en saadan Udveksling, og der er fra det danske Justitsministeriums og fra Gesandtskabets Side vist stor Velvilje for at faa denne Sag ordnet. Desuden er der ved Bureauets Medvirkning anbragt en Del Studenter fra Czekoslovakiet, Østrig, Tyskland og England; det har nærmest været som en Slags Rekreation mellem Foraars- og Efteraarsemestret, og Bureauet har gjort sig Umage for at faa dem anbragt, og det er ogsaa lykkedes, men Bureauet har kun paataget sig den Opgave efter Opfordring enten fra nogle af Ministerierne eller fra andre Organisationer. Jeg har allerede gjort opmærksom paa, at Fremmedbesøget har været betydelig større end nogensinde tidligere, og Bureauets Arbejde har paa Grund af Forholdene været meget større end nogensinde tidligere; som Bevis derpaa kan jeg nævne, at Korrespondancen har været mere end 4 Gange saa stor som i Fjor og ligesaa stor, som den har været i de sidste 4 Aar.

Selskabets Hædersbelønninger.

Kontorchef *Hertel*: Af Hædersbelønninger for Landboflid er der uddelt 3 store Sølvbægre til følgende: Gaardejer *Jens Chr. Nielsen*, Graagaard, Thorning Sogn, Viborg Amt; Husmand *Kristen Krøyggaard*, Nørmark, Sunds

Sogn, Ringkøbing Amt, og Husmand *Kristian Laursen*, Munklinde, Bording Sogn, Ringkøbing Amt.

Selskabet har i de senere Aar ikke udsendt den sædvanlige Meddelelse til Landbrugsbladene om, at det modtog Indstillinger om Tildeling af Sølvbægeret, fordi det for 3 Aar siden modtog 7 Indstillinger, der alle fortjente at tages til Følge, medens det var umuligt at belønne alle de indstillede samtidig; det overskred Selskabets pekuniære Evne, da Sølvet var saa dyrt. Det maatte derfor dele de indstillede saaledes, at 2 fik Bægret den Gang, 2 i Fjor og de 3 sidste nu i Aar. Nu vil der igen udgaa den sædvanlige Meddelelse til Landbrugsbladene.

Der er ialt indkommet 29 Indstillinger om Tildeling af Duelighedsmedaillen, nemlig 5 fra Jylland, 4 fra Fyn, 17 fra Sjælland og 3 fra Lolland-Falster. Medaillen er tildelt 16 Mænd og 5 Kvinder, altsaa 21 — det er 1 mere, end det er vedtaget at uddele, nemlig 20; men vi tog den 21de med i Aar: saa vilde alle kunne faa Medaillen, som Selskabet mente fortjente den i Aar. De resterende 8 kunde der ikke være Tale om at give den endnu, da i alt Fald nogle af dem var alt for unge. De belønnede, der fordeler sig med 5 i Jylland, 3 paa Fyn, 10 paa Sjælland og 3 paa Lolland-Falster, er følgende:

S j æ l l a n d: Tjenestekarl *Peder J. Olsen*, Enken *Johanne Carlsen*, Karlen *Peter Petersen*, Husmand *M. K. Chr. Jensen & Hustru*, Karlen *J. P. Kaspersen*, Arbejdsmand *P. Olsen* og *H. Petersen*, Pigen *Inger Nielsen*, Husmand *Søren Jacobsen* og Husmand *Peder Jørgensen*.
L o l l a n d - F a l s t e r: Arbejdsmand *L. Hansen*, Arbejdsmand *Rasmus Jensen*, Arbejdsmand *N. P. Larsen*, Lejre. **F y n:** Tjenestepige *Anne E. Larsen*, Pigen *Maren Rasmussen* og Konen *Karen Larsen*. **J y l l a n d:** Husmand *Jens Chr. Nielsen*, Karlen *Hemming Povlsen*, Havebruger *Andreas Dahl*, Tjenestekarl *Aug. Jensen* og Skovfoged *Hans Simonsen* og *Hustru*.

Vi har i Aar faaet usædvanlig mange Meddelelser om selve Uddelingen af disse Hædersbelønninger. Selskabet

plejer at skrive til Vedkommende, der er indstillet til Hædersbelønningen, at Selskabet vilde sætte Pris paa, at den blev uddelt ved en lille Højtidelighed, og vi har faaet Meddelelse fra usædvanlig mange i Aar om, hvor stor Glæde det har vakt, og at der sættes overordentlig Pris derpaa. At Selskabets Sølvbæger ogsaa værdsættes højt, har vi i Forgaars faaet Bevis for gennem en Skrivelse, hvori et nyt Bestyrelsesmedlem meddeler, at én af dem, der fik Bægret i 1920, og som døde i 1921, paa sit Dødsleje har sagt: »Jeg er født og opvokset paa denne lille Husmandslod. Dette Sølvbæger maa aldrig forlade denne Lod; det skal blive i min Families Eje her paa Husmandslodden.« Det havde hans Tanker kredset om paa hans Dødsleje.

Af *J. Pedersen-Bjergaards* Legat til Uddeling af Præmier for særlig fremragende Ydelser paa Landbrugsbinæringernes Omraade af Folk i smaa Kaar er der uddelt 13 Præmier. Der indkom 15 Andragender, men de 2 kunde ikke komme i Betragtning. Af de øvrige belønnes de 7 med et Sølvbæger, der dog ikke nær kan staa Maal med det, Selskabet uddeler til Gaardmænd og Husmænd. De tilfaldt følgende: Husmand *Hans Langhoff*, Grønbjerg, Gaardejer *A. Andersen*, Østergaard pr. Muldbjerg St., Snedker, Biavlslærer *N. P. Christensen*, Sæby pr. Høng, Murermester, Hønseriejer *Niels Kold*, Strynø, Fru *Dorthea Hanssen*, Nørremølle, V. Sottrup, Sønderjylland, Hønserist Frk. *Ellen Rasmussen*, Lerchenfeldt pr. Kallundborg, og Gartner *P. Bircholdt Nørretranders*, Helsingør. — Pengepræmier er uddelt til Snedker *Kr. Sigurdsson*, Akureyri, Island, og Høvmester *Harald Paaske*, Birkerød. — Endelig er der uddelt Hædersdiplomer til Hus- og Hønseriejer *A. Ljungdahl* og *Hustru*, Vorbasse, Typograf *Svend Hansen*, Ballerup, Købmand *K. Jensen*, Vesterlykke, Bjært St., og Enke *Marie Poulsen*, Klostermarken, Roskilde.

Professor *Bøggild*: At Selskabets Sølvbægre opbevares og fremvises som store Herligheder, har jeg set adskil-

lige Eksempler paa, medens jeg rejste som Konsulent. Men jeg vil gerne spørge om, hvorledes det forholder sig, naar Landboforeningerne bringer 7 i Forslag. Bliver disse Landbrug saa besøgt og delvis kritiserede af Selskabets Bedømmelsesudvalg, eller lader man Indstillingerne afgøre det hele? Jeg vilde anse det for ret usandsynligt, at der kan blive nogenlunde Ensartethed og saaledes Retfærdighed i Uddelingen, hvis ikke Selskabets Bedømmelsesudvalg til en vis Grad godkender Indstillingerne og efterser de paagældende Landbrug; jeg har i hvert Fald været klar over, at ikke alle de Landbrug, jeg har set, var lige gode.

Præsidenten (Sonne): Maa jeg dertil bemærke, at de Mindeord, jeg udtalte angaaende Inspektør *Leegaard*, ogsaa indeholdt en Bemærkning om, at han havde udført et godt og dygtigt Arbejde med Besigtigelse og Beskrivelse af de Landbrug, som indstilledes til Modtagelse af Selskabets Sølvbæger. Professor *Bøggild* har selvfølgelig Ret i, at hvis man alene gik efter Indstillingen, vilde det ikke blive en retfærdig Uddeling af Sølvbægre, og Selskabet har derfor ogsaa gennem lange Tider praktiseret denne Sag saaledes, at de Tilsynsførende altid besigtigede de paagældende Landbrug og gav en indgaaende Beskrivelse af dem. Jeg kan i saa Henseende nævne, at vi har indgaaende Beskrivelser bl. a. fra Proprietær *Damsgaard-Sørensen*, der ligesom *Leegaard* har udført et grundigt Arbejde paa dette Omraade. Uddelingen foretages altid paa Grundlag af en samvittighedsfuld Besigtigelse og Beskrivelse og en Sammenligning med andre besigtigede Landbrug, fordi man ved, at Sølvbægret betragtes som noget af en Relikvie.

Kontorchef Hertel: Maa jeg tilføje, at i vor Aarsberetning har vi begyndt at offentliggøre disse Indberetninger i betydelig større Omfang end tidligere; i sidste Aarsberetning findes ca. 7 trykte Sider om de 2, der har faaet Sølvbægre.

Professor *Bøggild*: Det er jo en Sag, som er ret gam-

mel. Jeg mindes, at da jeg første Gang var paa Lolland sammen med Bokelmann og Lindholm til de lokale Efter-syn, erfarede jeg, at disse Belønninger er meget højt skattede; i mange Aar havde jeg i Aarsberetningerne læst om dem, men jeg har ogsaa lagt Mærke til, at en Mængde lokale Blade omtaler Uddelingen af Sølvbægre, ikke mindst i de Egne, hvor paagældende bor; hele Egnen pynter sig med det.

Kontorchef *Hertel*: Ja, og Bladene indeholder endog undertiden Billeder af de præmierede.

Præsidenten (Sonne): Selskabet kan kun glæde sig over, at disse Hædersbelønninger modtages med Paaskønnelse.

B. Meddelelser fra Præsidiets.

Jægermester, Forpagter F. Skovs Legat til unge Landmænds videre Uddannelse.

Præsidenten (Sonne): Hvad denne Sag angaar, har Executor testamenti, Dommerfuldmægtig Ejlers i Faaborg, ved Skrivelse af 13. September meddelt, at der af Dødsboet efter Jægermesterinde Skov var testamenteret 20,000 Kr. til Selskabet som Legat til unge Landmænds videre Uddannelse. Denne Meddelelse, som Selskabet tog imod med Tak og Paaskønnelse, idet Øjemedet er særdeles godt og fortræffeligt, vil harmonere med en Meddelelse, jeg skal give under Punkt 12 paa Dagsordenen vedrørende Landhusholdningsselskabets Lærlingeinstitution, idet Anvendelsen af flere Legatmidler skønnes paa en fortræffelig Maade at kunne knyttes til Lærlingeinstitutionen. Jeg antager, at dette kan tages til Efterretning med Tak og Paaskønnelse, ligesom vi fra Præsidiets Side har gjort det.

Meteorologisk Instituts fremtidige Virksomhed.

Kammerherre *Juel*: Som D'Hrr. vil erindre, blev der paa sidste Generalforsamling givet Meddelelse om de

mellem Landbrugsministeriet, Marineministeriet og Landhusholdningsselskabet førte Forhandlinger angaaende Meteorologisk Instituts fremtidige Virksomhed.

Jeg skal nu kort tillade mig at gøre Rede for, hvad der er sket i Sagen siden Generalforsamlingen i December Maaned i Fjor, men forinden vil jeg ganske kort genkalde i D'Hrr.s Erindring, hvorledes Sagen blev rejst, da jeg tør formode, at ikke alle har dette klart i Erindring.

Landhusholdningsselskabet modtog en Gang i Foraaret 1921 fra Meteorologisk Institut en Henvendelse, i hvilken Institutet udbad sig Selskabets Erklæring om den Betydning, Selskabet tillagde Institutets Virksomhed for Landbruget. Dette foranledigede, at Selskabet — efter derom ført Forhandling med Statskonsulent *K. Hansen* — afgav en udførlig Betænkning, i hvilken det pegede paa de Opgaver, som Institutet efter Selskabets Opfattelse burde tage op, for at dets Virksomhed kan blive af større Betydning for Landbruget end hidtil. Samtidig fremhævede Selskabet, at hvis der imidlertid skal være Tale om en Reform af Institutets Arbejdsplan, saaledes at det paa tidssvarende Maade kan virke i Landbrugets Tjeneste, vil det være ønskeligt at faa Institutet henlagt fra Marineministeriet, hvorunder det nu sorterer, til Landbrugsministeriet. Af denne Skrivelse til Meteorologisk Institut blev der samtidig sendt en Afskrift til Landbrugsministeriet, og Selskabet tilføjede, at saafremt Ministeriet kunde tiltræde de i Indstillingen fremsatte Synspunkter, vilde det henstille, at der angaaende Spørgsmaalet om den eventuelle Henlæggelse af Institutet under Landbrugsministeriet optoges en Forhandling med Marineministeriet.

Dette havde til Følge, at der fra Marineministeriet blev afgivet en Erklæring til Landbrugsministeriet, hvori Marineministeriet hævder Betimeligheden af, at Institutet vedblivende er henlagt under Marineministeriet, medens det samtidig præciseres, at Meteorologisk Institut stiller sig forstaaende overfor de fra Landbrugets Side fremsatte Ønsker og erklærer sig rede til i videste Omfang at søge

disse imødekommet, og som Udtryk herfor foreslaar Institutet, at der nedsættes et permanent Udvalg, hvis første Opgave skulde være at tilrettelægge en Arbejdsplan for Institutets Virksomhed, med hvilken Landbruget kan være tjent. Denne Skrivelse fik Selskabet til Erklæring, og i sin Svarskrivelse udtalte Selskabet, at vel maatte det fastholde sit Ønske om, at Meteorologisk Institut bliver henlagt under Landbrugsministeriet, men at det iøvrigt ikke for Selskabet var det afgørende, under hvilket Ministerium Institutet sorterer, men at det afgørende var, at Landbrugets Krav kunde fyldestgøres paa tilfredsstillende Maade. Hvis der skulde vise sig afgørende Hindringer for at henlægge Institutet under Landbrugsministeriet, vilde Selskabet meget vel kunne slutte sig til, at Landbrugets Interesser søgtes sikret ved Nedsættelsen af et permanent Udvalg, der skulde være saaledes sammensat, at det kunde give Landbruget tilstrækkelig Adgang til at gøre sine Krav gældende og faa dem respekteret.

Selskabet modtog derefter under 14. December f. A. en Skrivelse fra Landbrugsministeriet, der udtalte Ministeriets Tilslutning til de Ønsker, som Selskabet havde fremsat.

Om de saaledes førte Forhandlinger blev der givet Meddelelse paa Generalforsamlingen den 15. December 1921. Der er senere sket følgende i Sagen:

I en Skrivelse af 16. Februar d. A. meddelte Marineministeriet Landbrugsministeriet, at det i Efteraaret 1921 havde nedsat et Udvalg til Drøftelse af forskellige Spørgsmaal vedrørende Meteorologisk Institut, et Udvalg, der bestod af Professor Ellinger, Professor Martin Knudsen, Direktøren for Meteorologisk Institut og en Repræsentant for Marineministeriet, og at dette Udvalg havde foreslaet Ministeriet Oprettelsen af et Meteorologisk Institut med følgende Sammensætning:

Direktøren for Meteorologisk Institut, Statsmeteorologen ved Vejtjenesteafdelingen, den klimatologiske Afdeling, den nautiske Afdeling og Stationen i Jylland; end-

videre 3 Professorer ved Landbohøjskolen (1 i Landbrugets Jorddyrkning, 1 i Havebrug og 1 i Skovbrug), 2 Medlemmer udpegede af Landbrugsministeriet, 1 Medlem valgt af Rederiforeningen, 1 Medlem valgt af Fiskeriforeningen samt 1 Repræsentant for Luftfarten.

Samtidig forespurgte Marineministeriet, hvorvidt Landbrugets Interesser maatte anses for at være fyldestgørende varetagne, naar der gaves Meteorologiraadet den nævnte Sammensætning.

Denne Skrivelse sendte Landbrugsministeriet til Landhusholdningsselskabet og udbad sig en Udtalelse fra dette om Skrivelser.

Herpaa svarede Landhusholdningsselskabet under 3. Marts d. A., at det vedblivende maatte anse det for ønskeligt, at Institutet blev henlagt under Landbrugsministeriet, men at det iøvrigt fandt det af Marineministeriet fremsatte Forslag om Oprettelsen af et permanent Meteorologiraad for et betydeligt Fremskridt. Imidlertid forekom det Selskabet, at et Raad bestaaende af 12 Medlemmer er saa stort og betinger et saa tungt arbejdende Apparat, at der vilde være Anledning til at overveje, om det ikke uden for stor Skade kunde reduceres til f. Eks. 9 Medlemmer, men en saadan Reduktion maatte dog ikke ske paa Bekostning af Landbrugets Repræsentation, der ikke kunde være mindre end 3, selv i et 9 Mands Raad.

Kort Tid efter modtog Landbrugsministeriet en ny Skrivelse fra Marineministeriet, i hvilken det meddeltes, at efter fornyede Overvejelser foreslaas det at give Meteorologiraadet følgende Sammensætning:

3 Professorer ved Landbohøjskolen (i henholdsvis Landbrug, Havebrug og Skovbrug), 2 Medlemmer udpegede af Landbrugsministeriet, 1 Medlem valgt af Hedeselskabet, 3 Medlemmer repræsenterende henholdsvis Skibsfarten, Fiskeriet og Luftfarten.

Meteorologiraadet er altsaa reduceret fra 12 til 9 Medlemmer, saaledes som Selskabet foreslog.

Dette Raad skal samles mindst én Gang aarlig med

Institutets Direktør og Statsmeteorologerne for at drøfte Opgaver, som det er ønskeligt, at Institutet tager op.

Ogsaa denne Skrivelse sendtes af Landbrugsministeriet til Landhusholdningsselskabets Erklæring, og Selskabet kunde nu udtale, at det kunde tiltræde den Sammensætning af Meteorologiraadet, som Marineministeriet nu havde foreslaaet, dog ønskede Selskabet udtrykkelig at tilføje, at det forstod Slutningsbemærkningen i Skrivelsen saaledes, at det staaer Meteorologiraadet frit for at holde Møder saa ofte, det ønsker, og at indbyde Institutets Direktør og Statsmeteorologerne til disse Møder, naar Raa- det anser det for nødvendigt.

Dette er, hvad Selskabet hidtil har haft med Sagen at gøre, og ved en Underhaandshenvendelse i Meteorologisk Institut har Selskabet erfaret, at Sagen endnu ikke er ført videre.

L a n d h u s h o l d n i n g s s e l s k a b e t s L æ r l i n g e i n s t i t u t i o n .

Præsidenten (Sonne): Angaaende denne Sag skal jeg oplyse, at Landhusholdningsselskabets Ledelse i de senere Aar har haft Opmærksomheden henvendt paa at finde Veje og Midler til at gøre Lærlingeuddannelsen saa god og tidssvarende som muligt, idet man erkender, at en god Lærlingeuddannelse er Vilkaaret for, at Institutionen kan trives, Uddannelsen maa altsaa i det hele taget kræves at staa Maal med Tidens og Udviklingens Krav. Som Vidnesbyrd om denne Ledelsens Opmærksomhed kan jeg anføre, at der i December 1920 blev holdt et Møde mellem Præsidiet og de Tilsynsførende med Lærestederne og med Lærlingene i de enkelte Amter. Den 15. Marts d. A. blev der holdt Foredrag her i Selskabet af Inspektør Froberg om Lærlingeuddannelsen. Den 18. Oktober d. A. blev der paany holdt Møde mellem Præsidiet og de Tilsynsførende, og dette resulterede i, at der Dagen efter, den 19. Oktober, blev nedsat et Udvalg til at beskæftige sig med Læringsagen. Dette Udvalg kom til at bestaa af Baron Wedell

Neergaard, Proprietær Willumsen, Forpagter Schroll, Kotorchef Hertel, Inspektør Froberg, Landbrugskandidat Gormsen og mig. Dette Udvalg har i Gaar været samlet til et Møde, hvor man grundigt drøftede hele Lærlingesagen, og man mødtes i Enighed om, at Vilkaaret for Lærlinginstitutionens Trivsel er, dels at man kan skaffe tilstrækkelig gode Læresteder, med andre Ord, de bedst mulige Læresteder, og dels at man kan fremskaffe saa godt Lærlingemateriale som muligt. I sidstnævnte Henseende er Vilkaaret, at der er tilstrækkelig god Tilgang af Lærlinge. Af de Tal, Kotorchef Hertel tidligere meddelte, vil det ses, at der i de senere Aar har været stærkere Tilgang af Lærlinge end i de forudgaaende Aar, men man skal ikke tillægge dette alt for stor Vægt, thi det staar, som bemærket af Kotorchefen, noget i Forbindelse med, at Landhusholdningsselskabets Lærlingeløn har været drevet lidt rigeligt højt op, højere end normeret for private Lærlinge. Fra Ledelsens Side er man klar over, at det nytter ikke at friste til Tilgang ved uforholdsmæssig høje Lønninger, thi saa melder ganske simpelt de gode Læresteder sig fra, saa vil de sige, at det bliver for dyrt. Derimod har man Opmærksomheden rettet paa, at Landhusholdningsselskabet raader over betydelige Legatmidler. Jeg nævnte under Punkt 10 et Fond: Jægermester, Forpagter F. Skovs Legat til unge Landmænds videre Uddannelse; dette Legat andrager 20,000 Kr., og vi har andre betydelige Legatmidler, som fortrinsvis kan anvendes til veltjente Landhusholdningslærlinge, og man er indenfor Udvalget blevet enig om, og Bestyrelsen har paa sit Møde i Dag tiltraadt, at disse Legatmidler fremtidig fortrinsvis anvendes til at give rigelig Støtte til Landbrugsskolekursus for veludtjente Lærlinge, nemlig saadanne udtjente Lærlinge, som møder med 1. Karakter, idet det derved altsaa ligesom skal normeres, at et Landbrugsskolekursus skal gennemgaaes i naturlig Tilknytning til en 3aarig praktisk Læretid. Omfanget af de Legatmidler, som saaledes staar til Selskabets Raadighed, kan ikke nøje angives, men vi

kan regne med, at de er 5000—6000 Kr. aarlig. Jeg kan anføre, at sidste Aar afgik 16 Lærlinge, hvoraf 11 med 1. Karakter, saa det vil ses, at de Legatmidler, der staar til Raadighed, fordelt til et saadant Antal, vil give meget rigelige Tilskud til et Landbrugsskoleophold. Nu er der al Anledning til at regne med, at Tilgangen af Lærlinge vil blive adskillig større, naar det vides, at de vel udtjente Lærlinge kan gøre sikker Regning paa at faa et anseligt Tilskud til Landbrugsskoleophold, men selv da vil de Midler, som staar til Raadighed, strække til og give et betydeligt Tilskud til et saadant Skoleophold, og det er Hensigten — det blev vedtaget paa Bestyrelsesraadets Møde i Dag — i den Publikation, som udgaar med Opfordring til Anmeldelse af Lærlinge til forestaaende 1. Maj, at give Meddelelse om, at man fra Selskabets Side fremtidig agter fortrinsvis at benytte de dertil disponible Legatmidler paa den her nævnte Maade.

Professor Bøggild: Naar Præsidenten taler om Skoleophold, tænkes der vel paa Ophold paa 6—8—10 Maaneder ved de almindelige Landbrugsskoler; jeg vilde antage, at for det store Flertal af disse Lærlinge vil et Besøg paa de gode Landbrugsskoler være langt mere hensigtsmæssigt end et Studieophold paa Landbohøjskolen, der nu strækker sig over saa lang Tid, at denne Pengehjælp ikke kan forslaa.

Præsidenten (Sonne): Professorens Forudsætning er rigtig, der er tænkt paa Landbrugsskoleophold, men hvis der blandt Landhusholdningsselskabets Lærlinge skulde være særlig fremragende Personligheder — vi har set det før — skulde jeg iøvrigt antage, at Spørgsmaalet kan tages op til nærmere Overvejelse.

Jeg skal endnu blot bemærke, at angaaende den nærmere Udformning af alt vedrørende Lærlingeuddannelsen, Antagelse, Dagbogføring o. s. v. holder det nedsatte Udvalg paany Møde. Det er Hensigten at holde Møde i Februar Maaned. Man tilsigter ikke at revolutionere hele Lærlingeuddannelsen, men gennem en Evolution saavidt

muligt at faa den lagt ind i en god og fast Skure med Hensyn til Reformering.

Udvalget for Afsætning af dansk Sædefrø til Udlandet.

Præsidenten (Sonne): Angaaende denne Sag skal jeg meddele, at der for ca. en halv Snes Aar siden blev nedsat et Udvalg, som skulde tage denne Sag i Hænde. Udvalget bestod af Selskabets daværende Præsident, Professor Westermann, daværende Forsøgsleder, nu Professor Lindhard, Direktør for Statsfrøkontrollen, Dorph Petersen, Statskonsulent K. Hansen, Forsøgsleder Helweg og Kontorchef Hertel, og Fuldmægtig L. P. M. Larsen fungerede som Sekretær. Udvalget holdt sit første Møde den 8. Januar 1913, og Udvalgets Virksomhed skulde gaa ud paa at tilstille Institutioner og dertil egnede Personligheder i Udlandet en Række Prøver paa dansk Sædekorn og Frø af Kulturformer, som herhjemme havde tiltrukket sig fortjent Opmærksomhed, og som man ad denne Vej ønskede prøvet i Sammenligning med Udlandets bedre Kulturformer. Man afholdt det andet Udvalgsmøde den 25. Marts 1913, og i Tidsrummet derefter blev der i 32 Sendinger udsendt ialt 135 Prøver. Saa kom imidlertid Krigen, der naturligvis i høj Grad foranledigede Afbræk i det saaledes tilrettelagte Forsøgsarbejde, idet der kun fra meget faa af de modtagende Institutioner og Personer blev afgivet Meddelelse om Resultatet af den sammenlignende Dyrkning, hvis overhovedet en saadan var iværksat. Jeg kan nævne, at der indgik Beretning fra Storbritannien og Irland, hvor Prentice-Bygget var slaaet godt an, fra Rusland og Schweiz, hvor man havde fæstet sig ved italiensk Rajgræs og Engsvingel. Iøvrigt var de Resultater, der fremkom, ikke særlig opmuntrende med Hensyn til Dyrkningsværdien. Efter 6 $\frac{1}{2}$ Aars Forløb afholdtes det tredie Møde den 27. November 1919, og der blev da igen rettet Henvendelse til udenlandske Modtagere. De blev opfordret

til at indgive Meddelelse om, hvad de yderligere maatte have erfaret med Hensyn til disse Kulturformer, og det blev meddelt, at der ogsaa var Adgang til fremdeles at faa Frø herfra, og det foranledigede, at der indkom nogle flere Meddelelser, som imidlertid ikke er særlig opmuntrende. Jeg kan i saa Henseende anføre, at fra adskillige Modtagere meddeltes, at de danske Kulturformer var for sildig modne. Saa blev der afholdt et nyt Møde afvigte 14. Oktober, hvor jeg i Egenskab af Præsident i Selskabet var traadt til i Stedet for Professor Westermann. Paa dette Møde drøftede man Spørgsmaalet om, hvorledes man skulde forholde sig med Hensyn til Udvalgets fremtidige Virksomhed, om den skulde opretholdes, og man blev enig om, at det syntes naturligt at opretholde Virksomheden og at udvide Udvalget, saaledes at det kom til at omfatte ogsaa en Repræsentant for Frøhandelen, og man valgte dertil Formanden for Dansk Frøhandlerforening, Grosserer Stallknecht, ligesom Assistent ved de bevægelige Rodfrugtforsøg, Lunden, traadte i Stedet for afdøde Forsøgsleder Helweg. Man vedtog paa Mødet at bede de Herrer Direktør Dorph Petersen og Fuldmægtig L. P. M. Larsen om at tilvejebringe en tidssvarende Liste over de Kulturformer over dansk Korn og Frø, som man for Tiden særlig bør holde sig for Øje, ligesom man ogsaa er opmærksom paa Hensigtsmæssigheden af at tilvejebringe med engelsk Tekst en Oversigt over disse Sorter og Oplysning om de herigennem vundne Erfaringer med Hensyn til Dyrkning af Kulturplanter, idet den Udarbejdelse, der forelaa i saa Henseende fra 1913, alene var affattet paa Fransk, hvilket man skønner næppe er saa hensigtsmæssigt, som hvis man havde den paa Engelsk. Dette er, hvad jeg kan anføre angaaende det paagældende Udvalg, som det altsaa først lige fornylig er vedtaget skulde opretholdes, og man vil saa tage under Overvejelse, om der er Anledning til at søge foretaget et nyt Fremstød med Hensyn til Uddeling af danske Kulturfor-

mer til Prøve med Udlandets tilsvarende gode Kulturformer.

Udgivelsen af forskellige Skrifter.

Kammerherre *Juel*: Det kan maaske interessere D'Hrr. at faa en samlet, kort Redegørelse for Selskabets literære Virksomhed for Tiden. D'Hrr. erindrer maaske, at Selskabet en Gang i Foraaret udsatte en Prisopgave vedrørende Anvisning til Fremstilling af Dansk Røgefortost. Indleveringsfristen udløber den 31. December i Aar. Præmien er sat til 500 Kr. — Prisopgavens Størrelse maa højst udgøre 64 trykte Sider. D'Hrr. Inspektør Ellbrecht, Statskonsulent Hørlyck og Formanden for Dansk Mejeristforening, Hr. Justesen, har velvilligt paataget sig at træde sammen som Dommerudvalg.

D'Hrr. vil maaske undre sig, naar de hører, at vi tager Præmien af Renterne af Grosserer Busck's Legat, thi Renterne af dette Legat skal jo efter Fundatsens Ordlyd anvendes til Præmier ved Mejeriudstillinger, navnlig for Eksportost. Selskabet har imidlertid i sin Tid forhandlet med Grosserer Busck om eventuelt at anvende Renterne ogsaa paa anden Maade til Gavn for dansk Ostproduktion, og Grossereren bemyndigede udtrykkelig Selskabet hertil, og Selskabet har t. Eks. for en Del Aar siden benyttet Renterne til at sætte Statskonsulent Hørlyck i Stand til at foretage en Udenlandsrejse for at studere Ostelavning i fremmede Lande.

Endvidere har Selskabet foranlediget udsat en Prisopgave angaaende den bedste fyldestgørende Anvisning til Bekæmpelse af Agertidslen. Præmien er sat til 2000 Kr., da det jo vil blive omfattende og lange Undersøgelser, som maa foretages, og efter Samraad med Statskonsulent K. Hansen er Indleveringsfristen sat til den 1. Oktober 1926. Forfatteren til den prisbelønnede Afhandling vil endvidere kunne paaregne almindeligt Forfatterhonorar. Dommerudvalget er selvfølgelig ikke ud-

nævnt endnu, da der er 3 Aar, inden Indleveringsfristen udløber.

Endvidere venter Selskabet i Løbet af Foraaret at modtage Manuskript til et lille Skrift om »Vejledning i Mælkenes Behandling under Malkning, Afkøling, Opbevaring og Transport«. Forstander A. P. Hansen har velvilligt paataget sig Udarbejdelsen af dette lille Skrift, der eventuelt ogsaa vil omhandle Mælkenes Behandling i selve Mejeriet. Skriftet maa højst udgøre 80 Sider.

Da Selskabet forhandlede med Forstander A. P. Hansen om Udgivelsen af dette lille Skrift, modtog det fra Forstanderen et Brev, hvori det bl. a. hedder:

»Der er, Landet over, i den sidste Tid holdt mange Foredrag om dette Emne, og adskillige af disse Foredrag er optrykte i et mindre Antal Eksemplarer og fordelt til Mælkeleverandørerne, for derved bedre at fæstne Opmærksomheden hos dem. Der er dog den Mangel ved denne Oplysningsmaade, at meget af det fremførte for hurtigt glemmes, og Tryksagerne bortkommer, hvorfor Enkelthederne ikke kan opfriskes og genkaldes i Erindringen.

Jeg tror derfor, at det vilde være af stor Betydning, dersom Selskabet, ved en Prisopgave, eller ved at lade udarbejde et særligt Skrift om dette Spørgsmaal, med sin Autoritet understregede denne for Mejeribruget saa vigtige Sag.«

D'Hrr. ved, at Selskabet tidligere har forhandlet med Professor Westermann om Affattelsen af et Skrift om Dræning, som Professoren velvilligt har lovet Selskabet at udarbejde. Siden Ingeniør Hannemanns fortjenstfulde Skrift om Dræning blev udgivet af Selskabet i 1876, er der kun fremkommet nogle smaa Pjecer om Vandafledning, og et tidssvarende Skrift er derfor i høj Grad tiltrængt. Selskabet har endnu ikke modtaget Manuskriptet fra Professor Westermann, og Grunden hertil er bl. a. Professorens Sygdom i Sommer, og at Professorens Forelæsninger ved Landbohøjskolen skal fortsættes længere

end oprindelig ventet. Men Selskabet maa jo hellere give Tid, saaledes at Skriftet kan foreligge i det Omfang og med det Indhold, som Professor Westermann ønsker at give det, og vi kan da være sikre paa, at naar Skriftet endelig foreligger, da at faa en fortrinlig Vejledning om Dræning.

Endvidere kan jeg nævne, at Selskabets Regnskabsbøger nu er udkomne i en Form, der passer til Brug for Landbrugsskolerne. Tidligere kostede alle Regnskabsbøgerne 7 Kr. 50 Øre pr. Sæt; nu er de, i den Form de foreligger til Brug for Landbrugsskolerne, nedsat til 3 Kr. 75 Øre, og Selskabet haaber, at Regnskabsbøgerne nu vil vinde Indgang paa Landbrugsskolerne.

Endelig skal jeg meddele, at det i 1921 af Landhus-holdningsselskabet belønnede Prisskrift af Hr. Landbrugs-lærer Evald Toftemark om »Varige Græsgange«, der nu koster 3 Kr. 50 Øre, af Selskabet ønskes nedsat til 2 Kr. 25 Øre. Dette Skrift er udkommen i Kommission hos Aug. Bang, og Skriftet kan derfor ikke nedsættes uden Boghandlerforeningens Samtykke. I Oktober Maaned ansøgte Selskabet om Tilladelse til at nedsætte Prisen til 2 Kr. 25 Øre, men Boghandlerforeningen har svaret, at den ikke kunde gaa med til en saa betydelig Prisnedsæt-telse kun $1\frac{1}{2}$ Aar efter, at Skriftet blev udgivet — der skal som Regel hengaa 5 Aar, inden et Skrift kan nedsæt-tes. Imidlertid har Selskabet paany indgivet en motiveret Ansøgning om, at Afslaget maa blive taget tilbage, da Skrif-tet sikkert ellers ikke vil kunne vinde den Udbredelse ved Undervisningen paa Landbrugsskolerne, som det fortje-ner; men endnu har vi ikke hørt fra Boghandlerforenin-gen herom*).

Professor *Bøggild*: Det er rigtig godt, at Forstander Hansen kommer til at skrive om Mælkens Behandling, netop den Mand, som skal ind i Forsøgsmejeriets Ledelse.

*) Efter Generalforsamlingen har Selskabet modtaget en Skri-velse fra Boghandlerforeningen, der nu giver den ønskede Tilladelse til Prisnedsættelsen.

Det er utvivlsomt ogsaa rigtigt, som han selv skriver, at Tryksager bliver borte. Jeg vil tillade mig at henstille til Præsidiets, at det samtidig lader ham skrive en lille Artikel i Almanakken, og at han dør koncentrerer Stoffet i Beretningen og henviser dem, der vil have nærmere Besked, til den anden Bog. Almanakken finder man hos alle Gaardmænd og Husmænd, hvor man kommer, den smider de ikke væk.

Præsidenten (Sonne): Det var beklageligt, at Professor Bøggild var forhindret i at være tilstede paa Bestyrelsesmødet i Dag, thi De vilde da have kunnet levere et vægtigt Indlæg for Mælkens Behandling, idet Præsidiets foreslog, at Almanakken for 1924 skal indeholde en Afhandling enten om Malkekøers Fodring eller om Mælkens Behandling, og da der savnedes en kraftig Fortaler for Mælkens Behandling, gik Malkekøernes Fodring af med Sejren.

Kontorchef *Hertel*: Indleveringsfristen for Prisopgaven vedrørende Tidslens Bekæmpelse er sat til over 3 Aar. Opgaven blev udsat for en Maanedstid siden, og i Gaar modtog Selskabet den første Besvarelse!

C. Forslag fra Præsidiets.

Virksomhedsplan og Budget for Aaret 1923—24.

Kasserer *Knudsen*: Forslaget til Virksomhedsplan og Budget for Finansaaret 1923—24 foreligger i den Form, hvori det blev vedtaget paa Bestyrelsesmødet i Oktober til Forelæggelse for Generalforsamlingen her.

Angaaende Forslag til Virksomhedsplanen skal jeg bemærke, at der kun er en enkelt Ændring, nemlig i det sidste Punkt, Punkt 18: »Ved at virke for Genemførelse af rationel Regnskabsføring i Landbruget«. Tidligere havde dette Punkt en Tilføjelse, der lød saaledes: »og statistisk Bearbejdning af gode Regnskaber fra for-

skelligartede, typiske Jordbrug«. Denne Tilføjelse foreslaas det nu at lade udgaa, efter at »Det landøkonomiske Driftsbureau«, som Landhusholdningsselskabet oprettede og bekostede i de første Aar, nu udelukkende virker ved Hjælp af Statsmidler.

Forslag til Budgettet er for de fleste Posters Vedkommende overensstemmende med Budgettet for indeværende Aar, og jeg skal indskrænke mig til at henlede Opmærksomheden paa de Poster, hvor der er foreslaaet Ændringer. Tallene for indeværende Aars Budget er opført i de to første Kolonner, medens det foreslaaede Budget for 1923—24 findes i de fire andre Kolonner.

Konto A 1, Medlemskontingentet, er paa Indtægtssiden foreslaaet nedsat med 2250 Kr., nemlig fra 29,250 Kr. til 27,000 Kr., paa Grund af Nedgang i Medlemsantallet.

Paa Konto A 4, Bidrag fra det Classenske Fideikommiss, er Beløbet, 800 Kr., opført ogsaa paa Udgiftssiden, da Bidraget almindeligvis ydes til bestemte Formaal, og Beløbet overføres da i Regnskabet til de Konti, hvorpaa Udgifterne til de paagældende Formaal opføres.

Under Konto A 5, Bidrag fra Carlsen-Langes Legatstiftelse, er kalkulatorisk opført det forventede Bidrag af 1000 Kr. Selskabet har i Fjor for første Gang modtaget Bidrag fra Legatstiftelsen. Beløbet er ogsaa opført paa Udgiftssiden med samme Motivering som nævnt for Konto A 4's Vedkommende.

Konto A 19, Lønninger og Enkeunderstøttelser, er paa Udgiftssiden foreslaaet nedsat med 3000 Kr., nemlig fra 15,310 Kr. til 12,310 Kr., der spares i Pension til Justitsraad Wulff, som er afgaaet ved Døden.

Det var de Ændringer, der er foreslaaet under Afsnit A. Det foreliggende Budget udviser et forventet Overskud af 3580 Kr. Jeg vil anslaa Selskabets Gæld til at være omkring ved 2000 Kr. den 1. April 1923, hvorefter der altsaa den 31. Marts 1924 — altsaa ved Slutningen af

det Regnskabsaar, som Budgettet skal gælde for — kan forventes at være et Overskud af 1580 Kr.

Konto B 2, Assistance for Statskonsulenten i Svineavl, er foreslaaet nedsat med 800 Kr., der udgør Nedgangen i Dyrtidstillæget til Svineavlsassistenterne. Dyrtidstillæget er for indeværende Aar nedsat fra 30 til 20 pCt. af Honoraret.

Konto B 3, Mejerikonsulenternes alm. Rejser, er foreslaaet nedsat med 2200 Kr. paa Grund af Jernbanetaksternes Nedsættelse. Aarskort til Statsbanerne er nemlig bleven nedsat fra 1600 Kr. til 1160 Kr.

Under Afsnit C, Legatmidler og Fonds, henlagte under Selskabet, er der kommen en ny Post til, nemlig Konto C 19, Forsøgsleder L. Helwegs Mindelegat, og de 440 Kr., der udgør Legatrenten, er opført baade som Indtægt og Udgift. Selskabet modtog Legatet i Fjor Efteraar, og der blev givet Meddelelse derom paa Generalforsamlingen i Fjor.

Forslag til Virksomhedsplan for 1923—24 og Forslag til Budget for samme Tidsrum vedtoges

Generalforsamlingen blev derefter hævet.

Nogle Bemærkninger om Børnemælk og dens Betydning for Børnedødeligheden.

Af Dr. F. Ingerslev, Kredslæge i Saxkøbing.

Ganske paafaldende er Modsætningen imellem den store Interesse, som nyere Lærebøger i Mælkehygiejne viser overfor Børnemælksproduktionen, og Landbrugs- og Mejeritidsskrifternes yderst sjældne og sparsomme Omtale af de overordentlig vigtige herhen hørende Spørgsmaal; heller ikke synes man her hjemme at være naaet til at faa Børnemælken gjort til Genstand for Diskussion paa de mange Landbrugsmøder, som Aar efter Aar afholdes forskellige Steder her i Landet.

For en umiddelbar Betragtning kunde det se ud, som om Opgaven er løst i nogle af vore større Byer; i København, Frederiksberg, Aarhus, Aalborg og Odense er man i de senere Aar kommet ind paa, at der paa Grundlag af Bestemmelser i de paagældende Byers Sundhedsvedtægter er blevet bragt Børnemælk i Handelen, produceret paa store Gaarde, under ret stræng Kontrol. Men naar man vil se paa Sagens Betydning for de spæde Børn, saa bliver der adskilligt at indvende imod den Udvikling, som Forholdene paa dette Omraade af Mælkehygiejnen hidtil har taget.

Naar man i de nævnte større Byer er kommet ind paa at forsyne Befolkningen med kontrolleret Børnemælk, til hvis Godhed og Renhed der stilles visse Krav, da viser det sig ved nøjere Eftersyn egentlig ikke at være sket under væsentligt Hensyn til de spæde Børn. Det oprindelige Motiv synes ude-

lukkende at være en Bestræbelse for at bøde noget paa den Nødstilstand, som fremkommer i de større Byer som en Følge af Vanskelighederne ved fra det ofte meget store Opland at skaffe nogenlunde ren og holdbar Mælk til Bybefolkningens almindelige Husholdningsbrug. Det er i ethvert Fald en af de Sagkyndige ofte fremhævet Kendsgærning, at Børnemælken langt overvejende bliver brugt til større Børn og til voksne Personer, og at det blandt de unge Familier kun er et ganske lille Mindretal, som kan faa Raad til at købe den altid noget kostbare Børnemælk til Opflaskning af de spæde Børn. Hertil kommer saa den uheldige Omstændighed, at det aabenbart i en større By volder de allerstørste Vanskeligheder at skaffe Børnemælk nogenlunde ren og bakteriefri; for Københavns Vedkommende kan man Aar efter Aar se i Beretningerne fra Stadslægekantoret, hvor lidet vellykkede Bestræbelserne i saa Henseende er. At en Del Leve-
randører bliver mulkterede i den Anledning, er jo en tarvelig Trøst for saadanne unge Forældre, hvis spæde Børn bliver syge og maaske endog dør som Følge af, at de bliver ernærede med uren og fordærvt Mælk. En ganske lige saa mangelfuld Trøst er det at vide, at Forholdene i alle andre evropæiske Lande er lige saa usle med Hensyn til Produktion og Salg af ren Mælk til spæde Børn.

Sygelighed og Dødelighed i den spæde Barnealder er endnu overvældende stor, og overalt viser de statistiske Undersøgelser, at Dødelighedsprocenterne i det første Leveaar altid er mere end dobbelt saa store blandt de kunstig ernærede Børn som blandt Brystbørn. Og at denne Forskel i ganske overvejende Grad hidrører fra Mælkens Urenhed og dens deraf følgende ringe Holdbarhed, viser sig især derved, at Dødeligheden altid stiger meget stærkt blandt Flaskebørnene i den varmeste Sommertid, naar den fordærvede Mælk foraarsager Masser af Tilfælde af den ondartede Tarmbetændelse, som kaldes

Kolerine; det var derfor aldeles urigtigt, naar man i tidligere Tider kaldte en saadan Ophobning af Sygdomstilfælde en Kolerine-Epidemi, som om det var en Smitteoverførelse fra Barn til Barn.

Den almindelige S ø d m æ l k (Handelsmælk, Spandemælk), som altsaa det langt overvejende Antal af de spæde Børn bliver ernæret med, er ifølge alle Angivelser en særdeles uren og bakteriefyldt V æ s k e. Landbrugernes Interesse er paa Grund af Forholdene næsten udelukkende knyttet til en Bestræbelse for at skaffe Mælk med en høj Fedtstofprocent og for saa vidt muligt at sikre imod, at de mælkeydende Køer er tuberkuløse.

Saa vidt det kan ses, gaar Klagerne fra de forskellige Sider væsentligst ud paa, at det næsten ikke er muligt at formaa Landbrugerne til at præstere tilstrækkelig Renhed og Orden i Køstalden, endvidere at de malkende Personer ikke kan og vil sørge for fornøden Renlighed med Hensyn til deres Hænder og til Køens Yver, og endelig klages der over Landbrugernes store Uafhængighedstrang og deraf følgende stærke Modstand mod Kontrol. Ved den allernyeste Tids Bestræbelser for at faa indført Kvalitetsbetaling for Mælk (paa Grundlag af Reduktaseprøve) er Hensynet til de spæde Børn øjensynlig ganske ladet ude af Betragtning. Men det bliver altsaa paa de tre her anførte Punkter, der skal sættes ind, naar der efterhaanden kan blive Tale om at arbejde hen imod at skaffe ren og god Børnemælk til alle spæde Børn, overalt her i Landet.

Paa det her omtalte Omraade er vi i Virkeligheden ikke hidtil naaet længere frem, end at der tiltrænges et banebrydende og grundlæggende Arbejde, og i saadant Arbejde er det jo som Regel bedst at begynde ganske smaa t. Det skulde vel nok kunne lykkes et og andet Sted i Landet at formaa en Husmand eller Parcellist til at begynde med en en-

kelt Ko eller maaske to Køer og efter Samraad med Læge, en Dyr læge eller en Mejerist at forsyne nogle ganske faa Børn med absolut renligt malket og i enhver Henseende renligt behandlet Mælk. Som alt banebrydende Arbejde maa vel ogsaa denne Opgave kun kunne blive taget op af rent personlig Interesse fra de paagældende Menneskers Side — uden Hensyn til Pengefortjeneste i første Omgang. Det turde vel være en Selvfølge, at Udsigten til økonomisk Fordel ved Produktion og Salg af Børnemælk, til udelukkende Anvendelse for spæde Børn, alligevel ligger indenfor en overskuelig Fremtids Omraade. Opgaven maa vel derfor siges at have saa stor Betydning for Landbrugerne, at Bestræbelserne i denne Retning maatte kunne blive støttede ved Præmier og paa andre Maader.

I den allernyeste Tid er der Udsigt til, at den Anskuelse kan vinde Indpas hos Hygiejniskere her hjemme, at Indførelse af en aseptisk Renlighedsbestræbelse ved det spæde Barns Ernæring er et af de mest paakrævede Midler i Børnedødelighedens Bekæmpelse. Jeg nødsages til her at forklare, at Ordet »Aseptik« er hentet fra visse andre Omraader af Hygiejnen (Fødselshjælp og Saarbehandling); derved forstås en yderst omhyggelig Renlighed, særlig med Hensyn til Hænder og Redskaber. Ved en saadan Renlighed kan man med næsten fuldkommen Sikkerhed undgaa Tilførsel af de næsten allesteds nærværende Bakterier og Smitstoffer, for hvilke det spæde Barns Fordøjelseskanal og Aandedrætsredskaber er saa ganske overordentlig modtagelige. Men det vil da ogsaa let kunne forstås, at en saadan Renlighed i Hjemmenes Barnepleje delvis taber sin Værdi, saa længe et Flertal af de spæde Børn bliver ernæret med uren og endog ofte ligefrem fordærvt Mælk.

Maalet maa altsaa blive en vel gennemtænkt og yderst samvittighedsfuldt udført Renlighed paa hvert eneste Punkt af Mælkens Vej — lige fra Koens Yver til det spæde Barns Svælg. Og for at saadan ren og god

Mælk overalt i Landet skal kunne komme alle spæde Børn til Gode, maa der efterhaanden ydes nogen økonomisk Støtte fra offentlig Side. Men i Betragtning af, hvor overordentlig ringe en Del Børnemælken altid vil udgøre af den samlede Mælkeproduktion her i Landet, kan Bekostningen ved en saadan økonomisk Støtte umulig blive af nævneværdig Betydning — og fra denne Side set vil Børnedødelighedens Bekæmpelse altsaa ikke kunne blive nogen synderlig bekostelig Opgave.

H. C. G. Tilemann.

Forhenværende Godsforvalter *H. C. G. Tilemann* døde den 7. Februar. Han fødtes 1835 som Søn af en Præst og blev altsaa over 87 Aar gl., hans Gerning var selvfølgelig afsluttet, og hans Navn var næppe kendt af Offentligheden, men i mange Aar havde Navnet en god Klang i Landmandskredse.

Tilemanns Liv var uden Omkiftelser, efter en ret Linie: Student fra Randers 1854, polyteknisk Kandidat 1860, samme Aar Huslærer hos Lensgreve *Frijs*, 1862 Godsforvalter paa Boller og Møgelkjær og fra 1866 til 1917 paa Grevskabet Frijsenborg. Sin omfattende Gerning varetog han med stor Dygtighed overfor Grevskabet og den Befolkning, som havde Tilknytning til dette; paa flere Omraader var han Foregangsmand og beklædte forskellige Tillidshverv, han var saaledes Formand for Frijsenborg-Faurskov Birks Landboforening 1873—85 og Medlem af den jyske Fællesforenings Bestyrelse 1882—92. Hans Arbejde indenfor Jyllands Landbrug var i gamle Dage betydningsfuldt; eksempelvis kan det saaledes nævnes, at paa hans Forslag (ved Delegeretmødet 1882) ned-

satte Fællesforeningen sit Foredragsudvalg, og han var ligeledes den første, der fremsatte Tanken om Indførelse af Statsskuer for ældre Tyre. — I December 1887 valgtes Tilemann til Medlem af Landhusholdningsselskabets Bestyrelsesraad, og endnu ved sin Død sad han i dette. Han tog tidligere interesseret Del i Selskabets Arbejde, var saaledes Medlem af dets 2 Toldudvalg af 1887 og 1893, af dets Maskinudvalg fra dets Oprettelse 1893 til dets Ophævelse 1914 og af Selskabets Belønningsudvalg fra 1888 til 1918. Som Medlem af dette foretog Tilemann mangfoldige Rejser og sendte Selskabet omhyggelig udarbejdede Indberetninger. For hans fortjenstfulde Virksomhed i de forskellige Udvalg tildelte Selskabet ham 1915 sit største Sølvbæger og udnævnte ham ved Jubilæumsfesten 1919 til Æresmedlem («bestandigt Medlem»).

Tilemann ejede mange fortræffelige Egenskaber, han forbandt Samvittighedsfuldhed i sin Gerning med Retfærdighedsfølelse, en vis Fordomsfrihed og en nøgtern Dømmekraft, hans Optræden var ligetil og hans Sind var ligevægtigt. Han foretrak Ro og det sjælelige Velvære, som følger med at røgte sin Gerning fyldestgørende, for den Uro og Nervøsitet som Optræden paa Politikens Arena og Deltagelse i Tidens Kampe om aandelige og sociale Spørgsmaal saa ofte medfører. Dygtigt og redeligt udfyldte han sin Plads i Livet og ligger nu med Ære i sin Grav.

Det kgl. danske Landhusholdnings­selskabs Kontrol med Korn og Foderstoffer i Københavns Frihavn i Aaret 1922.

Af Inspektør *James Høyer.*

Medens Kontrollens Beretning 1921 viste en ret betydelig Fremgang i Kvantummet af kontrollerede Varer, Foderstoffer, Majs, etc., er dette desværre ikke Tilfælde for 1922's Vedkommende, der viser omtrent en lige saa stor Tilbagegang, som foregaaende Aar udviste Fremgang. Tilbagegangen, der skyldes en noget mindre Import af Majs og Foderstoffer, vil dog utvivlsomt rette sig hurtigt, saa snart der paany kommer Fart i Importen.

Importens sidste 5 Aar viser følgende Tal:

	Majs	Byg	Oliekager	Klid
1918	0	0	0	0
1919	45.000	9.800	5.800	1.900
1920	46.000	0	28.000	400
1921	94.000	15.000	39.000	3.600
1922	69.000	7.000	31.000	9.500

Disse Tal er »cirka« og angiver Tons à 1000 kg. Det vil bemærkes, at af Klid importeredes dog betydelig mere 1922 end Aaret forud.

Der er kontrolleret følgende Kvanta:

1918	20.298 Tons
1919	26.874 —
1920	56.705 —
1921	69.786 —
1922	53.615 —

og de i 1922 kontrollerede Varer omfatter:

Majs.....	27.383.078	kg
Hvede	1.641.335	-
Rug	3.326.152	-
Byg	3.332.322	-
Havre	1.160.228	-
Hvedemel.....	1.382.350	-
Hvedeklid	2.617.699	-
Rugklid	13.520	-
Soyaskraa.....	388.208	-
Bomuldsfrøkager.....	6.256.178	-
Jordnødkager.....	1.071.828	-
Palmekager	277.681	-
Hørfrøkager	8.500	-
Kokoskager	345.493	-
Rapskager	277.074	-
Solsikkekager	111.745	-
Sesamkager	372.855	-
Rugmel	15.000	-
Malt.....	50.000	-
Maltspirer	114.533	-
Ærter og Vikker.....	449.891	-
Boghvede	22.353	-
Bibhymel	200.000	-
Ris	15.000	-
Kaffe	77.527	-
Draphavre	3.000	-
Hampefrø.....	9.904	-
Sukker	5.000	-
Kunstgødning	2.686.440	-
Ialt...	53.614.894	kg

Med Hensyn til Varenes Fordeling paa Aarets forskellige Maaneder henvises til T a b e l I.

Der blev i Aarets Løb udført 4231 enkelte Forretninger og udfærdiget 492 Certifikater.

Ligesom i 1921 indgik der ogsaa i 1922 enkelte Besværinger over, at man i Bomuldsfrøkager i Sække, som havde passeret Kontrollen, havde fundet nogle beskadede Kager. I denne Anledning henleder Kontrollen paa ny Opmærksomheden paa det i 1903 udsendte og senere flere Gange optrykte Cirkulære, saalydende:

»I Anledning af Vanskeligheder, der kan opstaa, naar en emballeret Vare, f. Eks. B o m u l d s f r ø k a g e r, skal modtages under Kontrol, skal Kontrollen herved tillade sig at henlede Opmærksomheden paa, at en fuldt betryggende Undersøgelse kun kan foretages, naar paagældende V a r e s t y r t e s u d a f E m b a l l a g e n forinden Modtagelsen finder Sted. Af praktiske Grunde lader dette sig dog næppe udføre, dels fordi Omkostningerne derved — i Forbindelse med et forøget Svind — i høj Grad vilde fordyre Varen, og dels fordi en Styrtning overhovedet ikke lader sig praktisere i mange Tilfælde, særlig hvor Modtagelsen sker fra lossende Damper; men Kontrollen anser det desuagtet for nødvendigt at henlede Opmærksomheden paa dette Forhold, idet man dog skal tilføje, at Kontrollen fremdeles udfører Kontrolleringen ogsaa af emballerede Varer saa omhyggeligt som muligt; men den kan af ovennævnte Grunde ikke indestaa for, at beskadede eller ukontraktlige Varer, dækkede af Emballagen, mulig undgaar Kontrollens Opmærksomhed.«

Det fremgaar heraf, at Kontrollen har været, og fremdeles er opmærksom paa den Fare, som Varer, dækkede af Emballage, rummer, og som, trods al Omhu og Agtpaaivenhed, ikke helt vil kunne undgaas, naar ikke Emballagens Ydre lader formode, at Skade er til Stede.

Paa Grund af, at nogle fremmede Jordnødkager i Sommers skulde have givet Anledning til Sygdom i flere Kvægbesætninger her i Landet, blev der rettet den Forespørgsel til Kontrollen, om alt, hvad der ankommer hertil af Foderstoffer, blev kontrolleret. Hertil svarede, at Kontrollering kun sker, naar Importørerne eller disses Købere anmodede derom.

Kontrollen skal i denne Forbindelse minde om, at den almindelige Kontrollering kun kan foretages ved Hjælp af Synet, Lugten og — i særlige Tilfælde — Smagen. Derigennem kan kontrolleres, om Oliekager er friske, ikke harske eller brankede, fri for Mug eller Skimmelsvamp og ikke i særlig Grad er befængte med Skaller; om Klid

Tabel I. Oversigt over kontrollerede Varer i Aaret 1922 (anført i 1000 kg).

1922	Majs	Hvede	Rug	Byg	Have	Hvedemel	Hvedekliid	Hugkliid	Sojakager og -skraa	Jordnød- kager	Palme- kager	Bomuldstrø- kager
Januar.....	2827	157	414	677	15	217	296	3	74	107	33	956
Februar.....	1173	65	108	109	27	15	21	»	»	5	9	907
Marts.....	1305	56	40	»	67	75	5	»	16	6	2	160
April.....	2584	40	»	21	96	55	353	»	72	417	7	903
Maj.....	4910	20	1133	470	10	140	369	»	7	11	45	728
Juni.....	2316	»	133	226	83	15	99	»	»	5	5	35
Juli.....	4650	»	323	135	58	20	309	1	5	236	46	56
August.....	1861	6	257	196	90	101	337	»	»	17	21	192
September.....	1333	335	171	102	66	428	211	10	90	5	1	70
Oktober.....	1905	312	258	474	157	238	266	»	119	51	29	469
November.....	1733	440	384	710	424	38	90	»	»	159	48	1112
December.....	786	210	105	212	67	40	262	»	5	53	32	668
Ialt...	27383	1641	3326	3332	1160	1382	2618	14	388	1072	278	6256

1922	Kokos- og Sesamkager	Hørfrø- og Rapskager	Solsikke- kager	Ærter og Vikker	Malt og Maltspirer	Drapshavre	Rugmel	Bibbymel	Boghvede	Hampetro	Ris	Kaffe	Sukker	Kunst- godning
Januar.....	118	36	»	68	»	»	»	»	»	»	»	»	»	160
Februar.....	62	20	»	72	»	»	»	»	»	»	»	25	»	1438
Marts.....	»	»	»	64	»	3	»	200	»	»	»	»	»	148
April.....	23	122	72	»	50	»	»	»	20	»	»	»	»	669
Maj.....	104	22	»	11	»	»	»	»	»	»	»	49	»	250
Juni.....	»	25	»	»	»	»	10	»	»	»	15	3	»	10
Juli.....	113	12	25	6	62	»	»	»	»	10	»	»	»	»
August.....	34	2	»	»	52	»	»	»	»	»	»	»	»	»
September.....	5	2	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»
Oktober.....	226	12	12	63	»	»	»	»	»	»	»	»	5	»
November.....	28	28	3	142	»	»	5	»	»	»	»	»	»	»
December.....	5	4	»	24	»	»	»	»	2	»	»	»	»	11
Ialt....	718	285	112	450	164	3	15	200	22	10	15	77	5	2686

Ialt 53,614,894 kg = 53,614 $\frac{894}{1000}$ Tons.

Tabel II. Oversigt over kontrollerede Varer i Aarene

Aar	Majs	Hvede	Rug	Byg	Havre	Mel og Gryn	Bomuldsfrø- kager	Palmekager	Jordnød- kager og Mel	Solsikke- kager	Raps- og Hørfrøkager
1896/8	58226	69	105	686	»	»	3709	30	»	213	112
1899..	45651	»	12	258	»	70	6891	53	»	324	677
1900..	37314	18	805	50	50	»	2710	56	»	2336	714
1901..	25162	1612	1297	2793	6	»	23114	92	»	5970	714
1902..	100654	2618	7642	3847	»	»	28351	124	2746	7471	1174
1903..	50811	1043	6639	9411	»	605	27031	85	292	8025	839
1904..	31674	1250	2836	18992	18	332	19749	64	890	7273	2102
1905..	64228	178	4008	14559	229	330	47980	89	461	4688	1925
1906..	76766	603	1914	6157	333	5	49669	66	1153	4527	954
1907..	51622	2640	898	536	109	423	44830	95	889	4273	568
1908..	38061	2747	2809	1762	919	556	33220	84	662	13013	120
1909..	26330	1805	2144	9295	730	322	34749	144	569	9764	156
1910..	25942	2328	3754	9160	1328	310	25487	119	1526	2323	354
1911..	52878	3047	3942	6671	1365	93	25329	112	1682	8817	350
1912..	47322	9984	953	2367	451	17	35300	24	1504	6633	394
1913..	49519	2889	1235	2720	1372	334	26718	90	1582	6662	53
1914..	33071	1564	1503	3296	2258	8	14008	383	1711	5823	712
1915..	67751	1528	1637	18645	1093	356	54163	926	1977	1	1086
1916..	74958	2118	454	1222	976	1020	30230	1277	1119	»	484
1917..	33073	888	317	422	6441	88	30862	25	1639	»	222
1918..	1757	90	16	596	5169	»	15	»	»	»	»
1919..	11458	1355	»	1615	703	1908	700	594	25	»	»
1920..	24650	1532	28	426	1636	1334	7922	287	968	»	531
1921..	40608	943	1086	2846	643	931	10503	495	2758	241	580
1922..	27383	1641	3226	3326	1160	1397	6256	278	1072	112	285
Ialt..	1096869	44490	49360	121664	26989	10439	589496	5592	25225	98489	15106

Ialt 2,318,994,355 kg

1896—1922, begge Aar inkl. (anført i 1000 kg).

Soyakager og -skraa	Hvede- og Rugklid	Bomuldsfrø- mel	Melasse o. a. Foderstoffer	Foder-Hvede og Malt	Diverse Foderkager	Maltspirer og Risfodermel	Blodfoder	Diverse Frøsorter	Roer etc.	Bælgfrugter	Bibbymel	Diverse Varer	Oliefrø og Kunstgødning
»	659	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»
»	1392	138	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»
»	1749	524	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»
»	1713	326	12	»	346	»	»	»	»	5	»	»	»
»	18232	1958	208	»	485	23	»	»	»	»	»	»	1256
»	7329	2102	340	»	48	9	»	»	»	»	»	»	50
»	8266	1631	298	»	320	21	»	»	»	»	»	»	6
»	9908	1819	1191	»	339	13	»	»	»	»	»	»	»
»	7923	734	626	»	362	61	»	»	»	2	»	»	50
»	12438	776	189	»	322	265	»	»	»	»	»	»	729
»	5022	1034	631	»	661	2260	»	»	»	3	»	»	1650
2294	5582	347	239	»	481	1249	»	23	»	1101	»	»	»
4505	4726	226	837	»	931	119	»	47	»	58	»	»	»
1518	5085	61	802	»	1510	94	»	106	»	17	»	»	20
193	3717	126	683	»	529	38	»	31	»	2794	»	»	»
634	3092	»	209	1226	243	56	»	84	»	210	»	»	152
301	1899	»	2747	776	376	451	»	41	»	202	»	»	»
2837	4766	»	1934	»	321	3124	»	45	»	»	»	»	1480
4265	339	»	471	»	2971	315	»	105	»	»	»	»	2360
470	403	»	1123	100	211	22	»	10	»	119	»	»	»
»	1120	»	4366	»	»	222	1775	2	63	»	»	153	4
»	730	237	10168	323	1365	74	»	999	10	370	»	378	567
6881	590	955	114	»	4409	162	»	22	»	2600	»	203	1454
451	1810	275	15	27	2286	»	»	53	»	19	»	207	3009
388	2632	»	»	50	718	114	»	13	»	450	200	119	2686
25137	111122	13269	27203	2452	19234	8692	1775	1581	73	7950	200	1060	15473

= 2,318,994 $\frac{355}{1000}$ Tons.

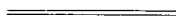
er varme, eller har været varme, og derved blevet sure og mørke i Farven. Altsaa i det hele bedømme ved ydre Besigtelse om paagældende Vare er »g o d, s u n d H a n d e l s v a r e. En mere indgaaende Undersøgelse, f. Eks. til Bestemmelse af Indhold af Protein og Fedt, Iblanding af fremmed Frø eller andre fremmede Stoffe, Urenheder o. s. v., kan kun foretages ved Hjælp af kemisk eller mikroskopisk Analyse, som maa ske paa et eller andet kemisk Laboratorium, og ligger altsaa udenfor Kontrollens Omraade. Men Kontrollen udtager ofte Prøver til Brug ved Analysering i Laboratorier.

Heraf fremgaar, at en almindelig Kontrollering for Eks. af forannævnte Jordnødkager næppe vilde have ført til Opdagelse af, at der var noget galt med Kagerne.

Med Hensyn til de importerede Varer, Majs og Foderstoffer, har intet særligt været at bemærke. M a j s e n var i overvejende Grad nordamerikansk, mixed Majs; kun ca. 11,000 Tons kom fra La Plata. Af O l i e k a g e r var ca. 18,000 Tons Bomuldsfrøkager, dels fra Golfen, dels fra Brasilien. De øvrige Kager var Palme-, Jordnød-, Sesam-, Kokos-, Raps-, Solsikke- og Hørfrøkager.

Fra Kontrollen begyndte sin Virksomhed i Slutningen af 1894 og til Udgangen af 1922 er der kontrolleret eller taget Prøver af 2,318,994,355 kg eller $2,318,994^{355}/_{1000}$ Tons à 1000 kg, hvorom henvises til Tabel II.

Kontrollen skal, i Lighed med foregaaende Aar, slutte Beretningen med at udtale, at Arbejdet fremdeles udføres saa forsvarligt og samvittighedsfuldt som paa nogen Maade muligt; men noget materielt Ansvar for Uheld, som maatte ske under Kontrollens ret vanskelige Hverv, kan ikke paalægges Kontrollen.

Svineavl og Flæskeproduktion i Nordamerikas Forenede Stater.

Efter Dr. *Tage Ellingers* i forrige Hefte optagne Foredrag fulgte følgende Diskussion:

Den ledende Præsident, Forpagter *Chr. Sonne*, udtalte, at der efter Dr. Ellingers dygtige Foredrag om et Emne som dette, der overalt i dansk Landbrug omfattes med den største Interesse, sikkert var Enkeltheder eller Spørgsmaal, man kunde ønske nærmere uddybet, og efter hævdunden Skik vil der da nu blive givet Adgang hertil for de tilstedeværende, der maatte ønske Ordet.

Professor *Orla-Jensen* bemærkede, at Dr. Ellingers Udtalelser om Majs som Svinefoder ikke havde undret ham, thi Majs er et daarligt Foder, men derimod undrede det Taleren, at der kunde være Tale om »rene Majssvin«. De faar dog vel noget andet Foder ved Siden af, i det mindste Grønmajs.

Dr. *Tage Ellinger* udtalte hertil, at de »rene Majssvin« ved Fedningen udelukkende fik Majs, men at Majsfodringen begyndte paa et forholdsvis sent Tidspunkt.

Statskonsulent *P. A. Mørkeberg* havde med den største Interesse fulgt Foredragsholderens Udredning af Forholdene indenfor Svineavlen i Nordamerika. Der var heri berørt saa mange Forhold, det kunde være fristende at uddybe, men som det vilde føre for vidt paa dette Sted at komme nærmere ind paa. Men iøvrigt er den Del af Doktorens Rejse, der foregik i Sydamerika, næppe den, der har mindst Interesse for os. Det fremgik af Foredraget, at der er to Lande, vi i Fremtiden kan vente os en betydelig Konkurrence fra, nemlig Brasilien og Kina med sine 100 Mill. Svin. Det vilde derfor interessere Taleren at faa oplyst, hvilken Svinetype man i Brasilien lagde Vægt paa; om det er Svin af den almindelige amerikanske Type eller Bacontypen.

Professor *B. Bøggild* fandt det mærkeligt, at man i Ame-

rika kun lod Søerne fare én Gang om Aaret. Det er en meget uøkonomisk Udnyttelse af Søerne, men mulig staar det i Forbindelse med særlige Forhold derovre, f. Eks den stærke Kulde i visse Egne. Med Hensyn til Fodringen paa Majsmarkerne er det jo i de Egne, hvor Vinteren hindrer Høsten, almindeligt at lade Svinene gaa i Majsmarkerne og æde Sæden. Det er jo nok en uøkonomisk Udnyttelse af Majsafgrøden, men det sparer naturligvis en betydelig Arbejdskraft.

Fhv. Forsøgsleder paa Sect. Croix *Ed. Gedde* spurgte med Hensyn til Fodringen i Majsmarkerne, om det var i den grønne Majsmark eller efter Modningen, at Fodringen skete.

Dr. *Tage Ellinger* meddelte, at Svinene i Brasilien saa godt som udelukkende hører til den amerikanske Type. Det verdenskendte Slagterifirma Armour & Co. har bygget et Slagteri derovre af saa betydelige Dimensioner, at det i Løbet af faa Dage vilde kunne nedslagte alle de Svin, der findes, men samtidig med Oprettelsen af Slagteriet er der oprettet en vældig Avlsstation, hvor der vil blive produceret Avlssvin, saaledes at Landmændene kan købe Avlssøer for en billig Pris. Paa denne Maade venter man, at Svineavlen i Løbet af kort Tid vil faa et meget stærkt Opsving. Der er nemlig fortrinlige, man fristes til at sige ideelle, Betingelser for Svineavl i Brasilien. Klimaet medfører, at Udgiften til Huse kan spares, og selve Dyrkningsforholdene medfører, at man ganske naturligt gaar i Retning af Svineproduktion. Naar de mægtige Skovarealer indtages til Dyrkning, bliver Jorden efter Skovningen som Regel i flere Aar dyrket med Majs, og denne Majs kan dernede kun finde Anvendelse som Foder til Svin. Længere syd paa er der gode Betingelser for Lucernedyrkning, og disse 2 Afgrøder giver fortrinlige Betingelser for Flæskeproduktion. Det vil blive en Konkurrence af lignende Art som den fra Staterne, vi kan vente fra Brasilien. I Argentina gaar Tendensen i langt stærkere Grad i Baconretning, og det er her Berkshiresvinene, der er i Flertal. Men Betingelserne er ogsaa her ulige bedre for Produktion af Bacon; der er Mejeridrift, gode Muligheder for Lucernedyrkning, og alle de forskellige Kornsorter dyrkes her. Med Hensyn til Søernes Faring oplyste Taleren, at kun 25 pCt. af Avlssøerne farer 2 Gange. Det er uøkonomisk, og Slagterierne agiterer stærkt for at faa Søerne til at fare 2 Gange om Aaret, men Landmændene vil aabenbart nødig gaa med dertil.

Professor *B. Bøggild* bemærkede angaaende de refererede Fodringsforsøg med Majs, at det var Resultaterne fra smaa Forsøg, der forelaa, og at man maatte være varsom med at slutte fra disse til Forholdene i almindelig Praksis.

Dr. *Ellinger* udtalte, at Svineholdet paa Forsøgsstationerne hørte til de bedste, der fandtes, og der var ved de omhandlede Forsøg et meget stort Antal Forsøgsresultater at holde sig til. Men naturligvis maa og bør der tages Hensyn til Forholdene i Praksis.

Professor *O. H. Larsen* kunde ønske nogle nærmere Oplysninger angaaende Forholdene i Canada. Der har i Canada fundet en Omformning af Berkshiresvinet Sted, og under sin Rejse der havde Taleren haft Lejlighed til at se denne Svinetype, der paa mange Maader kom Idealet ret nær. Dr. *Ellinger* meddelte, at man nu i Canada, paa lignende Maade som herhjemme, var inde paa en Krydsningsavl mellem Berkshire og Yorkshire; det vilde være interessant, om Foredragsholderen kunde meddele nogle Oplysninger om de Resultater, der var opnaaet ved denne Krydsningsavl med Hensyn til Trivsel, Frugtbarhed o. l. I de Egne, Taleren havde haft Lejlighed til at besøge, var Interessen hos Farmerne ikke særlig stærk for Bacontypen; mange foretrækker Berkshiresvinet, hvilket i nogen Grad formindsker Faren for Konkurrencen herfra. Og naar vi hører om den stigende Svineavl og Eksport andet Steds fra, kan vi sikkert søge nogen Trøst i, at vi i det danske forædlede Landsvin har en fortrinlig Svinetype, som er oparbejdet med det engelske Marked for Øje og som ikke findes andre Steder: det er mit bestemte Indtryk fra mine Rejser baade i Amerika og andet Steds, at ingen anden Gren af vor Husdyravl staa saa højt i Forhold til Udlandets som Svineavlen.

Hofjægermester *Fr. Sporon Fiedler* spurgte, om den Omstændighed, der for danske Svineavlere tog sig saare mærkelig ud, nemlig at man kun lod Søerne fare 1 Gang om Aaret, muligt kunde føres tilbage til — i Bestræbelserne for at faa saa sunde Dyr som muligt — Omhu for at skaane Modersøerne.

Dr. *Tage Ellinger* meddelte, at i de egentlige Eksportstater var Berkshiresvinene i forsvindende Mindretal, medens de var mere almindelige østpaa. I Canada er de vel ikke saa almindelige som Yorkshiresvinene, men de spiller dog en ret fremtrædende Rolle, og det er egentlig forbavsende, hvor stærkt de er bleven omdannede i Baconretning. Taleren troede, at Professor *O. H. Larsen* undervurderede Faren for en Konkurrence med Bacon fra Canadas Side. Man er i Canada fuldt paa det rene med, at en Konkurrence paa lige Fod med Amerika er umulig, og man er klar over, at vil man haabe paa at naa til en Eksport af Betydning, kan det kun ske ved at slaa ind paa Baconproduktion. Resultatet af Krydsninger mellem Berkshire og Yorkshire havde været særdeles tilfredsstillende, og

i det hele drives der overalt i Amerika Krydsningsavl mellem to Racer ud fra den Betragtning, at krydsavlede Dyr bedre egner sig til Slagteribrug og er mere frugtbare. Naar man i Amerika kun tager et Kuld Grise om Aaret, beror det sikkert væsentlig kun paa gammel Slendrian, men som allerede nævnt agiterer Slagterierne stærkt for at tage to Kuld om Aaret, og det er troligt, at dette ogsaa vil blive indført.

Statskonsulent *P. A. Mørkeberg* kunde heller ikke ganske tiltræde Professor *O. H. Larsens* Betragtninger. I canadiske Blade lægges det stærkt Svineproducenterne paa Sinde, at den Type er den bedste, der bedst egner sig for Eksport, og man er inde paa at oprette Svineavlsstationer og lignende efter dansk Mønster. Taleren havde med Interesse hørt Foredragsholderens Udtalelser om Automatfodringen, der jo efter det anførte var god i to Retninger; den gav Svinene Anledning til nogen Motion og bevirkede en bedre Udnyttelse af Foderet. Er det saaledes, at Automatfodringen nu maa betragtes som almindelig i Amerika?

Dr. *Tage Ellinger* udtalte, at Fodringsautomaternes Anvendelse var i rivende Udvikling og nu anvendtes almindeligt overalt i de Forenede Stater. De har den store Fordel, at Svinene selv sammensætter deres Foderblanding, men for at gøre fuld Fyldest er det nødvendigt, at Svinene tidligt vænnes til Brugen af dem. Man har næret nogen Ængstelse for, at Automaterne skulde vise sig uøkonomiske derved, at Svinene fortrinsvis skulde tage for sig af de dyrere Fodermidler, men denne Frygt havde i Praksis vist sig at være ugrundet. Gennem en Række Fodringsforsøg havde det vist sig, at Tilvæksten skete 10 pCt. hurtigere ved Automatfodring end ved almindelig Fodring.

Professor *O. H. Larsen* ønskede ikke sine Udtalelser opfattet, som om man i Canada ikke interesserede sig for Baconproduktion, thi det er ganske givet, at Ledelsens Interesser gaar i denne Retning. Men man er ikke endnu naaet til nogen bestemt Type, hvilket bl. a. fremgaar deraf, at der i flere Provinser fra Statens Side udstationeres Orner baade af Yorkshire, Tamworth- og Berkshirerace, og Farmerne foretrækker ofte den sidste.

Forpagter *Theilmann* var bleven meget forundret over de af Foredragsholderen opgivne lave Tal for Forbruget af Kraftfoder pr. kg Tilvækst og vilde derfor gerne have disse Tal bekræftet af Foredragsholderen, hvad denne gjorde.

Statskonsulent *W. A. Koch* meddelte, at man herhjemme i den senere Tid havde gjort Forsøg med at anvende automatiske Foderbeholdere til Høns, og at Resultatet heraf havde været ganske fortrinligt.

Den ledende Præsident, Forpagter *Sonne*, kunde til Slutning ønske at føje et Par supplerende Bemærkninger til det allerede anførte. Det fremgik af Dr. Ellingers Oplysninger, at Eksporten fra Amerika til England udgjorde (1921) 180 Mill. kg, medens vor Eksport kun udgjorde 114 Mill. kg. De Forenede Staters Eksport var altsaa $\frac{1}{2}$ Gang større end vor. Dette er ganske vist Tal, der maner til Eftertanke, men alligevel er der dog næppe Grund til at lægge for meget ind heri; vi har sikkert kun Grund til at se roligt paa Forholdet. I Amerika er de henvist til andre Fodringsmaader end vi, de er nødt til at lægge Hovedvægten paa Majs, medens vi ved vor Mejeriproduktion og Kornavl har Betingelser, der ikke findes andet Steds. Vi har frembragt en Svinetype netop anlagt paa det engelske Marked, og i den gode Behandling af Produktet og vor forholdsvis korte Vej til det engelske Marked har vi et Forspring i Konkurrencen. Uden at tage Selvtilfredshedens Skyklapper paa — og det er der allermindst i denne Periode Anledning til — kan vi i alt dette finde Fortrøstning til, at vi ogsaa i Fremtiden kan optage Konkurrencen, men det anførte bør ogsaa anspore os til at lægge Kræfterne i, at gøre Produktionen saa billig som mulig og at fremstille det bedst mulige Produkt. Der var i Dr. Ellingers Foredrag adskilligt, som var nyt for os, som f. Eks. Grøntfodringen, Automatfodringen m. m., og der blev fremført meget, der kan tjene os til Belæring, og som sikkert vil give Anledning til Overvejelser ogsaa blandt danske Svineproducenter. Vi anerkender tilfulde Betydningen af, at en af vore Videnskabsmænd har gjort Svineavlen, der jo for Tiden er en af de vigtigste Grene indenfor vor Husdyrproduktion, til Genstand for et indgaaende Studium i Udlandet. Paa Landhusholdningsselskabets og paa Forsamlingens Vegne bringer jeg Dr. Ellinger vor bedste og erkendtligste Tak for hans interessante, friske og belærende Foredrag her i Aften.

Mindre Meddelelser.

† **Mathias Dall** døde i Slutningen af Januar Maaned, 76 Aar gammel. For de yngre Slægtled er antagelig hans Navn end ikke kendt, men mangan ældre Landmand vil sikkert kunne huske den elskværdige og beskedne Mand.

Da *Dall*, en Gaardmandssøn fra Slesvig, havde taget Landbrugseksamen 1873, blev han Mælkeriassistent under Professor *Segelcke* og var derefter i et Par Aar Avlsforvalter paa 2 jyske Gaarde, indtil han i 1875 kaldtes til Konsulent for Maribo Amts økonomiske Selskab. Først af alle vore Landboforeninger havde dette, 10 Aar efter at Landhusholdningsselskabet havde ansat *Segelcke* som sin Konsulent i Mælkeribrug, antaget en Hr. *Hartmann* som »Mælkeriassistent« for Lolland-Falsters Stift, men nu ønskede Etatsraad *Tesdorpf* at gaa et Skridt videre ved Ansættelsen af en egentlig Landbrugskonsulent, eller »Vandrelærer« som det hed den Gang. Et Par Aar tidligere havde Thyrsting-Vrads Herreders Landboforening ansat en ældre Landbrugskandidat dels til at forestaa en Landbrugsskole og dels til at holde Foredrag og deltage i Foreningens Diskussionsmøder; det var altsaa en Slags Dobbeltstilling, Vedkommende indtog, men Forsøget paa at forene en Skoleforstanders Gerning med en Konsulents blev hurtigt opgivet, og da *Dall* ansattes, blev han altsaa vor første egentlige lokale Landbrugskonsulent. I Vinterhalvaaret skulde han rejse rundt i Stiftet, saa vidt

mulig opholde sig en Maaned i hvert Distrikt og holde 8 Foredrag i dette, medens han fra Maj til November fortrinsvis skulde virke som Konsulent i Mælkeribruget.

Dall fratraadte Stillingen i 1878 og blev derefter først Forpagter af Røde Vejrmøllegaard ved Glostrup, senere af Brandsø ved Assens. Da han maatte opgive den sidste Forpagtning, blev han, hvis Interesse for Landbrugets Maskinvæsen altid havde været stor, knyttet til *Axel Malmqvist's* Maskinforretning, fra hvilken han gik over som Assistent i Landhusholdningsselskabets Maskinudvalg. I denne Stilling virkede han 1907—14.

Initiativets Mand var Dall ikke, men sjældent paa-lidelig var han, saa ængstelig for, at hans Arbejde ikke skulde blive nøjagtigt, at det ofte tog ham uforholdsmæssig lang Tid at faa det udført. Han havde væsentlig Andel i Udarbejdelsen af nogle af Maskinberetningerne, dog altid bistaaet af mere skrivedygtige Udvalgsmedlemmer.

Af Natur var Dall retlinjet og omgængelig, tilfreds med den beskedne Lod, Livet havde skænket ham. Og til det sidste var han et kundskabssøgende Menneske, der fulgte med Udviklingen paa Landbrugets forskellige Omraader. Den Glæde det var ham at søge Kundskabstørsten læsket og hans Tilfredshed med sit beskedne Udkomme har vistnok frelst ham fra at blive fanget ind af Alderdommens Mismod.

Foredrag i Marts Maaned i Landhusholdningsselskabet.

Der er i Marts Maaned fastsat følgende 2 Foredrag:

Onsdagen den 14. Marts vil Formanden for De samvirkende danske Andelsslagterier, Forpagter *J. Theilmann*, holde Foredrag om: Vor Flæskeproduktion.

Onsdagen den 21. Marts vil Professor *Holger Møllgaard* holde Foredrag om: Næringsstofforholdets Betydning for Fodermidlernes Næringsværdi.

Foredragene afholdes Kl. 8 i Selskabets Mødesal i Prinsens Palæ.

Uddeling af Landhusholdningsselskabets Sølvbægre for Landboflid. For nogle Aar siden udsendte Landhusholdningsselskabet Meddelelse om, at det foreløbig ikke modtog Indstillinger angaaende Uddeling af Selskabets Sølvbægre for Landboflid paa Grund af, at der dengang forelaa saa mange Indstillinger, der fortjente at komme i Betragtning, at Selskabet ikke raadede over Midler til foreløbig at uddele flere Sølvbægre.

Da de i sin Tid indstillede nu alle har faaet tildelt et Sølvbæger, modtager Selskabet paany Indstillinger fra Landboforeninger om Uddeling af Sølvbægre. Indstillingerne skrives paa et Skema, der faas ved Henvendelse til Selskabet, Vestre Boulevard 34, Københ. B.

Uddeling af Landhusholdningsselskabets Dueligheds-medaljer. Selskabet modtager indtil 31. Maj Ansøgninger om at komme i Betragtning ved den i Oktober Maaned stedfindende Uddeling af 20 Sølvmedaljer. Ansøgningerne (til hvilke der ikke benyttes Skema) maa bl. a. indeholde Oplysninger om Vedkommendes Alder og i hvilke Retninger der er udvist særlig Dygtighed; først i anden Række tages der Hensyn til lang og tro Tjeneste. Indstillingen skal være bekræftet af Formanden for den stedlige Landboforening eller af Sogneraadets formanden.

Indvandringen til Hovedstaden i Tiaaret 1911—20 har udgjort ca. 323.300, hvoraf de 111.100 kom fra Landdistrikterne. I samme Tidsrum forlod 91.000 Mennesker København, men hvor mange af disse, der tog Bolig i Landdistrikterne, er uoplyst. Det samlede Indbyggerantal i Hovedstaden (Københavns, Frederiksbergs og Gentoftes Kommuner) var den 1. Februar 1921: 700.600.

Betænkning

vedrørende

Det kgl. danske Landhusholdningsselskabs Lærlingeinstitution.

Undertegnede Udvalg, der i Oktober Maaned 1922 blev nedsat af Det kgl. danske Landhusholdningsselskab for at drøfte Reglerne for Selskabets Uddannelse af Landvæenslærlinge og fremsætte Forslag til Ændringer i disse Regler, tillader sig herved at afgive følgende Betænkning.

Den af Landhusholdningsselskabet i 1820 oprettede og stadig opretholdt Lærlingeinstitution har tilvisse haft sin store Betydning for vort Landbrug. Som bekendt omfattede Uddannelsen i mange Aar væsentligst kun Bøndersønner eller Almuebørn; i Hundredvis blev Bondebrugets unge Mænd ved deres Uddannelse under Selskabet kendte med Driften paa nogle af Landets bedst drevne større Ejendomme, hvorved der skabtes en Mulighed for, at Tidens Fremskridt i langt højere Grad end tidligere kunde blive kendte indenfor Bondelandbruget. Vel blev det i sidste Tredjedel af forrige Aarhundrede mere og mere almindeligt, at Selskabets Lærlinge efter endt Uddannelse søgte som Medhjælpere eller Forvaltere til de større Gaarde, paa hvilke de som Regel var skattede Medarbejdere, men vedblivende var der dog nogle Lærlinge, som efter Læretidens Udløb vendte tilbage til Bøndergaardene. I Aaret 1883 bestemte Selskabet sig til at lade Lærlingeinstitutionen omfatte ogsaa Uddannelsen af Lærlinge paa Bøndergaarde i 2 Aar, og fra 1. November 1894

udvidedes Adgangen til at blive Lærling under Selskabet for unge Mænd af alle Samfundsklasser.

Det er, som bekendt, kun faa Lærlinge, som har meldt sig til den toaarige Uddannelse paa Bøndergaarde, der tog sin Begyndelse fra den 1. Maj 1885. Der blev ganske vist i Fjor antaget 12 saadanne Lærlinge, men Grunden hertil maa sikkert søges i, at de for 1922 fastsatte Lønninger for Selskabets Lærlinge var højere end de Lønninger, der ellers betaltes i Landbruget. Sandsynligheden taler for, at Tilgangen til den toaarige Uddannelse, nu da Selskabets Lønninger er betydeligt nedsatte, vil standse. Udvalget har derfor kun beskæftiget sig med den treaarige Uddannelse af Landvæsenlærlinge paa større Gaarde og ikke med den toaarige Uddannelse paa Bøndergaarde. Skulde det imidlertid vise sig, at den sidste mod Forventning fremtidig vil blive mere benyttet end hidtil, henstiller Udvalget, at Selskabet gør ogsaa denne Uddannelse til Genstand for Overvejelse, for at der muligvis kan blive foretaget de nødvendige Ændringer i den. Og hvad der her er sagt, finder tillige Anvendelse paa den i 1853 begyndte Uddannelse af Foderlærlinge (den Gang kaldt Mejeribødkerlærlinge eller Hollænderilærlinge), idet det kun er i Ny og Næ, der melder sig en Foderlærling til Uddannelse (for Tiden tjener ingen saadan under Selskabet, idet en Foderlærling, der blev antaget til 1. November 1922, fratraadte den 31. December s. A.).

Princippet for den treaarige Uddannelse paa større Gaarde, til hvilken Udvalget altsaa i Henhold til ovenstaaende alene holder sig, er som bekendt at give de unge Mennesker Lejlighed til under kyndig Vejledning at lære praktisk Landbrug paa veldrevne Gaarde i Landets forskellige Egne og samtidig bringe dem til at tænke over deres Arbejde ved at stille den Fordring til dem, at de fører Dagbog og opfører i den det vigtigste af, hvad de ser og lærer. Ogsaa den treaarige Uddannelse paa vekslende, større og veldrevne Ejendomme har i Tidernes Løb

været ude for Flod og Ebbe, der har været Aar, da Tilgangen af Lærlinge var rigelig, og Aar, da det modsatte har været Tilfældet, og nu og da har der været Talsmænd for, at Institutionen burde eller kunde ophæves, fordi den ikke længer var nødvendig nu, da der findes tilstrækkelig mange gode private Læresteder for Uddannelsen af unge Landmænd. Udvalget maa imidlertid bestemt fraraade Tanken om Institutionens Ophævelse; thi stadig faar mange unge Mennesker en god og tilfredsstillende Uddannelse under Selskabet, hvad de beredvilligt erkender, og efter vel udtjent Læretid og med første Karakter som Seglet paa denne har de forholdsvis let ved at opnaa gode Pladser (undertiden ogsaa i Stillinger udenfor Landbruget). Hertil kommer, at Selskabets Lærlingeinstitution vedblivende har sin Betydning ved at tjene for den private Virksomhed paa dette Omraade som en Slags Vejledning med Hensyn til, hvilke Fordringer der bør stilles til en ung Mands forsvarlige Uddannelse. Det er ud fra denne Betragtning, at Selskabet — hvad Referaterne af de tidligere førte Forhandlinger angaaende Lærlingspørgsmaalet viser — altid har holdt paa, at Læreaarene skal tilbringes i Landets forskellige Dele og aldrig har villet gaa med til at opgive den for Lærlingens personlige Udvikling betydningsfulde Dagbogføring eller til at forkorte Læretiden fra 3 til 2 Aar, saaledes som det undertiden er foreslaaet navnlig for at skaffe Selskabet en større Tilgang af Lærlinge. Den Stilling, Selskabet saaledes hidtil har indtaget, har Udvalgets fulde Sympati. Selvfølgelig maa Selskabets Lærlingeinstitution have en passende Tilgang af Lærlinge, thi i det lange Løb vil en tilstrækkelig Tilslutning være Betingelsen for at bevare Lærestederne og opretholde Institutionen; men efter Udvalgets Anskuelse skal Hovedformaålet ikke være at faa saa mange Lærlinge som muligt og træde i en Slags Konkurrence med den private Virksomhed paa dette Omraade, derimod at stræbe efter dels at faa det bedst mulige Lærlingemateriale, dels at den Maade, paa hvilken

Uddannelsen ledes, er fyldig og tidssvarende, saaledes at den vedblivende og i højere Grad, end Tilfældet maaske er nu, kan tjene som følgeværdigt Eksempel for de private Læresteder.

Skal imidlertid dette Maal naas fuldt ud, vil det efter Udvalgets Mening være nødvendigt, at der træffes forskellige nye Bestemmelser vedrørende Institutionen. Der er forløbet 24 Aar, siden der blev indført nogle Ændringer i denne, men i dette lange Tidsrum har Landbrugets Forhold forandret sig paa forskellig Maade, uden at dette altsaa har sat sit Præg paa Lærlingeinstitutionen. Uagtet Udvalget nu foreslaar forskellige større og mindre Ændringer i og Tilføjelser til de gældende Regler for Uddannelsen, har det dog paa den anden Side været ledet af den Betragtning, at det vilde være uheldigt at søge Lærlingeinstitutionen saa gennemgribende omformet, at der væsentligst brydes med den hidtil fulgte Ordning, da en saadan Omordning — uprøvet og uoverskuelig i sine Følger — kan indeholde en Fare for Lærlingeinstitutionens fortsatte Bestaaen. Hvad det efter Udvalgets Mening kommer an paa, er at bevare, hvad der i Tidens Løb har staaet sin Prøve, men bortskære, hvad der er forældet, og tilføje, hvad der er tidssvarende.

Blandt de Forholdsregler, som Udvalget tillader sig at foreslaa, lægger det Hovedvægten paa følgende Foranstaltning: Fra Tidspunktet for Afslutningen af den treaarige Læretid for de fra 1. Maj 1923 antagne Lærlinge anvender Selskabet fortrinsvis dets dertil disponible Legatmidler (ca. 5000—6000 Kr. aarlig) til betydende Tilskud til udtjente Lærlinge med 1ste Karakter til at supplere den modtagne Uddannelse navnlig ved at gennemgaa et Kursus paa en Landbrugsskole i Tilknytning til den treaarige Læretid eller senere. Det vil være i frisk Erindring, at Udvalget — for at Foranstaltningen eventuelt kan blive be-

kendt for de Lærlinge, der ønsker at begynde deres Uddannelse under Selskabet til den 1ste Maj 1923 — ved sin Formand fremsatte Forslag om denne Foranstaltnings Gennemførelse paa Bestyrelsesmødet den 15. December 1922, og det har været Udvalget en Tilfredsstillelse at erfare, at saavel Præsidiet som Bestyrelsesraadet enstemmig tiltraadte Forslaget. Da dette altsaa er vedtaget, finder Udvalget ikke Anledning til at komme dybere ind paa Sagen, men skal kun udtale, at naar det lægger særlig Vægt paa den nævnte Foranstaltning, er det navnlig af følgende Grunde: Ved den vil der blive givet de flinke Lærlinge en Lejlighed til efter endt Læretid at erhverve sig en god teoretisk Uddannelse, som ikke kan undværes af den Landmand, som under Nutidens komplicerede Forhold skal varetage sin Gerning paa forsvarlig Maade. Til Selskabets Lærlingeinstitution vil der derved blive føjet et nyt Led, der vil gøre den til noget for sig, forskellig fra den private Uddannelse, og det maa forudsættes, at fremadstræbende unge Mænd vil opmuntres til at søge til Landhusholdningsselskabet, der derved efterhaanden vil faa et særlig godt Lærlingemateriale. Hvis denne Formodning vil vise sig at holde Stik, vil Selskabet lettere kunne gaa til en skarpere Sortering af dem, der søger om at blive antaget som Landvæsenslærlinge. En Højnelse af Lærlingematerialets Kvalitet vil endelig aabne en Mulighed for Selskabet til at erhverve nogle nye Læresteder, som det vil være særlig ønskeligt at faa knyttet til Lærlingeinstitutionen.

Idet Udvalget nu gaar over til at omtale de to Sider af Lærlingeinstitutionen, der saa at sige er det fundamentale for denne, Lærestederne og Lærlingene, skal det med Hensyn til

L æ r e s t e d e r n e

bemærke følgende:

Efter at Selskabets Lærlingeinstitution var oprettet 1820, varede det ikke mange Aar, før der blev klaget saa

over et og saa over et andet Lærested; nu og da har disse Klager gentaget sig, ogsaa i Nutiden lyder de, og det samme vil formentlig altid blive Tilfældet, ogsaa af den Grund, at selv det mest fuldkomne Lærested kan gøres til Genstand for urimelige Anker fra Lærlingenes Side. Den Tid vil næppe komme, da Selskabet har en Samling Læresteder, der er saa fuldkomne, at ingen af dem giver Anledning til Anke i en eller anden Retning, og det vil være urigtigt at kaste Vrag paa et Lærested, fordi der, hvad et eller andet Forhold angaar, kan være en mindre Brist, naar det ellers er godt egnet som Lærested. Hvis Selskabet i saa Tilfælde vilde stille for store Krav til sine Læresteders Fuldkommenhed, ligger det nær at vente, at nye Læresteder vil nære overvejende Betænkelighed ved at gaa ind under Selskabet, og hvor finder man overhovedet i Livets Forhold det i et og alt fuldkomne? Men hvad man med Rimelighed kan og skal forlange er, at Selskabets Læresteder hører til de bedste som man, under Landbrugets nuværende Udviklingstrin og Jordbrugernes nuværende Dannelsenstrin, kan vente at faa, saaledes at Selskabet med saa stor Tryghed, som man overhovedet kan nære under Livets vekslende, omskiftelige Spil, kan sende de unge Mænd til dem. Og i saa Henseende forekommer det Udvalget, at Selskabet ved Hjælp af sine Forbindelser maa kunne byde en bedre Garanti, end der haves for de private Læresteder, som undertiden tages i Blinde eller gennem Bekendtskaber paa anden eller tredje Haand — en Omstændighed, der, foruden de ovenfor nævnte, taler for at opretholde Selskabets Lærlingeinstitution.

Hvorledes sikrer Selskabet sig saa gode Læresteder som muligt? Udvalget lægger her stor Vægt paa den Forbindelse, der nu er knyttet mellem Lærestederne og Selskabet ved de Bestyrelsesmedlemmer, som har paataget sig Hvervet som Tilsynsførende med Lærestederne, naar de vil og kan underkaste disse et grundigt Eftersyn, mindst hvert andet Aar og om muligt hvert Aar, og derefter med-

dele Selskabet, hvorledes Forholdene er, saaledes at dette kan faa et godt Materiale til at bedømme, om et Lærested bør vedblive som saadant eller ikke. Ser en af D'Hrr. Tilsynsførende sig ikke i Stand til at ofre den nødvendige Tid hertil, maa en ny Mand antages i hans Sted. Udvalget vil anse det for særdeles ønskeligt, hvis Medlemmer af Bestyrelsesraadet — eller Mænd paa hvis Mening der kan lægges Vægt — vil udpege for Selskabet Landbrug, der i særlig Grad egner sig til Læresteder. Endvidere bør efter Udvalgets Anskuelse et Landbrug altid udgaa som Lærested, naar det skifter Ejer (eller Inspektør), og det bør ikke paany antages som saadant, før Selskabet har Vished for, at det vedblivende egner sig hertil.

Som et fuldt ud forsvarligt Lærested kan kun den Gaard betragtes, hvis Ejer eller Leder bidrager til Lærlingenes Forstaaelse af, hvad de ser og udretter samt vejleder dem med Hensyn til Dagbogføringen. Selvfølgelig maa Hovedvægten lægges paa en grundig, praktisk Uddannelse, thi denne er den aldeles nødvendige Forudsætning for at kunne blive en dygtig Landmand og nyttiggøre de senere erhvervede teoretiske Kundskaber. Hvis en ung Mand uden praktisk Uddannelse vilde tage Landbrugseksamen og derefter straks paa egen Haand give sig til at forestaa Ledelsen af et Landbrug, vilde han være udsat for at præstere skæbnesvangre Misgreb. Derfor har Selskabet altid lagt og bør vedblivende lægge Hovedvægten paa den praktiske Uddannelse. Hvis det er muligt, vil Udvalget anse det for ønskeligt, at der gives Lærlingene Lejlighed til at gaa i Stalden, eller at de i hvert Fald faar Adgang til at blive bekendt med Fodring og Pleje.

Men er den praktiske Uddannelse end Hovedsagen, udelukker det jo ikke, at der samtidig med denne kan og bør gives Lærlingene nogen teoretisk Vejledning. Denne skal selvfølgelig ikke være fyldestgørende for Fremtiden — dette overflødiggøres for de flinke Lærlinges Vedkommende jo ogsaa ved det paatænkte Kursus paa en Landbrugsskole —, men Vejledningen bør gaa ud paa, at Eje-

ren eller hans Stedfortræder (ingen er jo saa fortrolig med Bedriften i alle dens Enkeltheder som disse) bibringer Lærlingene Interesse for og Forstaaelse af Arbejdet og under Samtaleform forklarer dem, ikke blot hvorledes Arbejdet skal udføres, men ogsaa hvorfor. Det maa ogsaa paahvile Gaardens Leder at vejlede de Unge i Dagbogføringen, og hans Opmærksomhed bør henledes paa det ønskelige i, at der holdes et orienterende Foredrag for de tiltrædende Lærlinge og nu og da Foredrag om Emner af Interesse for unge Landmænd. Endvidere bør der paa Samlingsstuen være henlagt nogle gode Landbrugsskrifter og mindst et landøkonomisk Tidsskrift. At der bør stilles den Fordring til Lokalerne, at de er gode og hyggelige, siger sig selv, og der bør ikke være mere end to Lærlinge i et Soveværelse.

Det vil utvivlsomt i meget væsentlig Grad kunne bidrage til at uddybe Selskabets Kendskab til Forholdene paa hvert Lærested, hvis det vilde udsende Skemaer til Besvarelse dels af Husbonderne og dels af de Tilsynsførende, og Udvalget foreslaar derfor, at der maa blive udsendt Skemaer af omtrent følgende Indhold:

Til Lærestederne.

1. Gaardens Areal: Ager ; Eng ; Skov .
2. Hartkorn og Ejendomsskyldværdi.
3. Driftsplan.
4. Besætning: Heste ; Plage ; Føl ;
Kvæg ; Svin ; Fjerkræ .
5. Bliver Besætningens Ydelse kontrolleret?
6. Folkeholdets Art?
7. Tager Ejeren (Forpagteren) detailleret Del i Driften, eller overlades det daglige Arbejde, Uddannelsen af og Tilsynet med Lærlingene til en Inspektør eller Forvalter?
8. Indøves Lærlingene i Brug af forskellige Landbrugsmaskiner, saasom Selvbindere, Radsaamaskiner, Motorpløve o. s. v.?

9. Faar hver Lærling en Turnus i Kostalden? I bekræftende Fald: hvor lang er den, og lærer Lærlingen at malke?
10. Gives der Lærlingen Vejledning i Dagbogføringen?
11. Spiser Lærlingene for sig selv eller sammen med andre og da med hvem?
12. Er der en, i den kolde Aarstid opvarmet, Samlingsstue? Sover Lærlingene i Tomandsstuer eller er der flere i samme Sovestue og da hvor mange?
13. Har Lærlingene Adgang til Foredrag, Laan af Bøger m. v.

....., den 192 .
Ejerens Navn.....

Til de Tilsynsførende.

1. Avlsbygningernes Godhed og Hensigtsmæssighed ?
2. Hvorledes er Markdriften gennemført (Afgrødernes Kvalitet, Ukrudt, Roemarkens Renholdelse m. v.)?
3. Besætningens Godhed: Heste; Kvæg; Svin. (For Kvægets Vedkommende Bemærkninger om Stambogsføring og Kontrollering af Ydelsen).
4. Holdes der god Orden og hvorledes er Folkeforholdene?
5. Hvis Lærlingene er overladt til Inspektørens eller Forvalterens Omsorg, hvad Indtryk gør da denne?
6. Hvorledes er Lærlingenes Sove- og Opholdsværelser?
7. Hvem gennemser Dagbøgerne, og hvor ofte sker det?
8. Den Tilsynsførendes umiddelbare Indtryk af de enkelte Lærlinge?
9. Den Tilsynsførendes almindelige Indtryk af Gaarden som Lærested?
10. Haves der til Benyttelse for Lærlingene noget periodisk Fagskrift og i bekræftende Fald hvilket eller hvilke?

....., den....19 .
Navn.....

Som det fremgaar af det udviklede, vil det blive en ret stor Veksel, Selskabet fremtidig vil komme til at trække paa de Tilsynsførendes gode Medvirkning, og maaske vil en enkelt af D'Hrr. tvivle om, at han vil kunne indfri den. Udvalget nærer imidlertid en stærk Overbevisning om, at de Tilsynsførende, som jo alle er Medlemmer af Landhusholdningsselskabets Bestyrelse, nærer en saa levende Interesse for vort gamle Selskab, at de med Glæde vil være med til at virke i dets Tjeneste for Bevarelse og Forbedring af Lærlingeinstitutionen, der i over et Hundrebaar har været til stor Gavn for dansk Landbrug og fremdeles har en Mission at udrette i dette. Iøvrigt har Udvalget overvejet, om Selskabet (som tidligere forsøgt) ikke burde lade Tilsynet med samtlige Læresteder udføre af en enkelt Mand, der efterhaanden vilde erhverve sig et Overblik over alle Lærestederne og kunne afgive en *e n s a r t e t* Bedømmelse af dem. Udvalget har dog ikke villet foreslaa dette af Hensyn dels til det betydningsfulde *l o k a l e* Kendskab, de i de forskellige Amter spredte Tillidsmænd maa forudsættes at have til Lærestederne i Vedkommendes Amt, dels til den ikke ubetydelige Udgift, den nye Ordning vilde paaføre Selskabet, og som dette under de nuværende usikre Forhold, da de vanskelige Tider har nødsaget en Del af dets tidligere Medlemmer til at udmelde sig, næppe tør paatage sig. Men Udvalget henstiller, at det her fremdragne Spørgsmaal eventuelt senere maa blive taget under Overvejelse.

Udvalget har drøftet forskellige andre Spørgsmaal vedrørende Lærestederne, men skal ikke komme nærmere ind paa disse, da Udvalget ikke stiller Forslag vedrørende dem. Kun to Forhold ønsker det kort at berøre her, da de har været ret stærkt fremme i den Diskussion, der i det sidste Aarstid har været ført om Selskabets Lærlingeinstitution.

Oftere er der udtalt Ønske om, at de 3-Aars Lærlinge tilbringer det første Læreaar paa en mindre Gaard, da de paa en saadan mere vil komme til at deltage i alt

forefaldende Arbejde (f. Eks. øves i Brugen af Maskiner), faa et bedre Overblik over Bedriften og i højere Grad end paa en stor Gaard være under Husbondens umiddelbare Opsigt og komme til at nyde godt af hans Vejledning. Men Udvalget tør — uden at det derfor er blindt for de Fortrin, en mindre Ejendom kan frembyde — dog ikke under den Form gøre det fremsatte Ønske til sit, at det vil foreslaa en hertil svarende Ordning gennemført. Forholdet var jo oprindeligt dette, at Selskabets Lærlinge kom fra Bondebruget og efter endt Uddannelse søgte tilbage til dette. Uden at Planen for Uddannelsen i væsentligere Grad er bleven forandret, har Forholdet forlængst ændret sig saaledes, at det overvejende Antal af de udtjente Lærlinge søger Plads som Medhjælpere paa de større Gaarde, og derfor ønsker de Lærlinge, som søger ind under Selskabet, netop at blive fortrolige med Arbejdet paa disse Gaarde, og det vilde blive et Minus for deres Uddannelse som Arbejdsledere, hvis de kun kommer til at tilbringe to Aar paa større Ejendomme. Og Udvalget stiller sig tvivlende til, at en Lærling som Regel vil faa en omhyggeligere Uddannelse paa en mindre end paa en stor Gaard. Forholdet vil antagelig hyppigst blive saaledes, at han nærmest kommer til at erstatte Andenkarlen, medens Førstekarlen sammen med Manden vil bruge Maskinerne, og at han ikke faar eget Værelse, men kommer til at dele Kammer med Førstekarlen. Vel har vi nu mange dygtigt drevne Bøndergaarde, men det tør dog forudsættes, at paa de store, udmærkede drevne Ejendomme — og Maalet er, som alt fremhævet, saa vidt muligt kun at knytte saadanne til Lærlingeinstitutionen — er Ordningen af Arbejdet mere planlagt, Tidens økonomiske Anvendelse mere udnyttet og Nutidens moderne Hjælpemidler mere bragte i Anvendelse end i det mindre Landbrug. Der maa nødvendigvis høstes rigere Erfaringer og være noget mere vækkende i det store end i det mindre Brug, hvad der selvfølgelig vil indvirke heldigt paa en vaagen ung Mand ved at udvide hans Horisont. Selv om en enkelt Trears-

Lærling skulde ønske efter Uddannelsen at gaa over i det mindre Landbrug, vil han nok finde sig til Rette og vide at anvende sine Kundskaber i dette. Endelig kommer her til, dels at Selskabet fordrer mindst 1 og helst 2 Aars Uddannelse ved Landbruget, før det antager en Lærling, og disse Aar vil saa godt som altid blive tilbragte paa en mindre Gaard, dels at Selskabet jo nu har Bøndergaarde som Læresteder for de Unge, der ønsker at uddanne sig specielt med Bondebruget for Øje. Iøvrigt bør Selskabet tilstræbe at anbringe saadanne 1ste Aars Lærlinge, som synes at tiltrænge landøkonomisk Akklimatisering, i de mindre Brug blandt de disponible Læresteder.

Det andet Forhold, som Udvalget, foranlediget af den stedfundne Diskussion, har overvejet, er, om det ikke skulde foreslaa at anbringe flere Lærlinge samtidig, indtil 6—8, paa særlig egnede Læresteder. Dette blev foreslaaet af et af Selskabet nedsat Lærlingeudvalg, som 1893 afgav en Betænkning, i hvilken det hedder, at Uddannelsen derved vil »blive mere systematisk, idet Lærlingene maa bruges til enhver Gerning, da der jo saa godt som ikke haves anden Arbejdskraft, ligesom Husbonden maa antages at ville tage sig mere af Lærlingenes Uddannelse«. Forslaget blev vedtaget af Selskabet, der anbragte 4—5—6 Lærlinge samtidig paa enkelte Gaarde, men da Tilgangen af Lærlinge aftog, bortfaldt Foranstaltningen af sig selv. Den viste sig heller ikke saa praktisk som forudsat. Nærværende Udvalg tør ikke tilraade Selskabet paany at prøve Foranstaltningen, dels fordi man ikke paa Forhaand kan vide, om den nu vil vise sig mere praktisk end tidligere, dels fordi den forudsætter en større Tilgang af Lærlinge — uden at man for Tiden véd, om denne Forudsætning vil holde Stik —, dels og endelig fordi den vil medføre, at Selskabet saa bliver nødsaget til at opgive i og for sig gode Læresteder, som det sætter Pris paa, men ikke véd, om det atter kan knytte til sig, hvis Foranstaltningen, ligesom i 1890'erne, atter skulde vise sig at være mindre praktisk.

L æ r l i n g e n e.

Disse udgør sammen med Lærestederne Lærlingeinstitutionens Basis. Om denne Side af Institutionen skal Udvalget fremsætte følgende Betragtninger.

Det Maal, Selskabet skal søge at naa, kan paapeges med faa Ord: at faa et saa godt Lærlingemateriale som muligt. Og som før nævnt tillægger Udvalget her den alt af Selskabets Bestyrelse vedtagne Bestemmelse om at tilsikre Lærlingene med 1ste Karakter et betydende Tilskud, til at gennemgaa et Kursus paa en Landbrugsskole efter den 3-aarige Læretid stor Betydning ved at opmuntre fremadstræbende unge Mænd til at søge ind under Selskabet, der derved tør vente bl. a. efterhaanden at faa et særlig godt Lærlingemateriale.

Selvfølge har Udvalget overvejet, om der er andre Midler, der kan bringes til Anvendelse for at fremskaffe et gennemgaaende særlig godt Lærlingehold, og fra enkelte Sider indenfor Udvalget har det været foreslaaet, at Selskabet fremtidig kun skulde antage Sønner af Landmænd til Lærlinge. Der er ej heller Tvivl om, at disse — som naturligt er — gennemgaaende bliver bedre og mere forstaaende Lærlinge end Sønner af Ikke-Landmænd, og at Selskabet derfor ved at udelukke de sidste fra Lærlingeinstitutionen vilde bidrage til en Forbedring af Lærlingematerialet. Naar Udvalget imidlertid ikke tør stille Forslag herom, har det været ledet navnlig af den Betragtning, at man paa nærværende Tidspunkt derved vilde formindske Tilgangen af Lærlinge i en meget følelig Grad. I lange Tider har Tilfældet været, at Sønner af Ikke-Landmænd har udgjort over Halvdelen af den aarlige Rekrutering til Lærlingeinstitutionen; saaledes har, for blot at holde sig til de sidste 2 Aar, af 22 antagne Lærlinge i 1921 kun 5 været Sønner af Landmænd og af 38 i 1922 var vel 17 Landmandssønner, men dette skyldes den ekstraordinært store Tilgang af Bøndersønner til den 2-aarige Uddannelse. Selskabet vilde ved at udskyde Lærlinge fra de andre Erhvervsklasser altsaa risikere kun at kunne

tildele faa af sine Læresteder Lærlinge. Men Udvalget tillader sig at foreslaa, dels at Aldersgrænsen for Antagelsen af Sønner af Ikke-Landmænd sættes op fra 17 til 18 Aar, saaledes at deres Modenhed ved Tiltrædelsen bliver større, end den er nu, dels at der her rejste Spørgsmaal tages op til fornyet Overvejelse, hvis det viser sig, at det vedtagne Tilskud til flinke Lærlinges Ophold paa en Landbrugsskole vil medføre den forventede større Tilgang af Landmandssønner.

Udvalget har endvidere overvejet, om det ikke burde tilraade Selskabet at indføre en strængere Censur ved Antagelsen af Lærlinge for ogsaa paa denne Maade at søge tilvejebragt et saa godt Lærlingemateriale som muligt, og et enkelt Udvalgsmedlem har fremhævet det formentlig formaalstjenlige i at sende de indkomne Andragender om Antagelse til de Tilsynsførende eller andre af Selskabet valgte Tillidsmænd, for at disse, hver indenfor sit Amt, kan søge Oplysning om Ansøgerne, saaledes at ingen af dem bliver antaget (eller vraget), før Selskabet er blevet bekendt med de indhentede Oplysninger. Ja, en saadan Fremgangsmaade vilde sikkert virke heldigt, hvis den var praktisk gennemførlig, men dette er den næppe. Det vil nemlig altid kræve en vis, og oftest en længere, Tid, før saadanne Oplysninger kan tilvejebringes (rent bortset fra at det maaske ofte vil være ugørligt); og før Oplysningerne og navnlig det negative Resultat kommer Selskabet i Hænde, vil dette — hvad Erfaringen i analoge Tilfælde tilstrækkelig godtgør — meget ofte Gang paa Gang være nødsaget til at minde Vedkommende om at indsende Oplysninger. Derved vil Antagelsen af Lærlinge i væsentlig Grad kunne forsinkes, men baade Ansøgerne og Lærestederne har et billigt Krav paa s a a s n a r t s o m m u l i g t at faa Meddelelse, om de henholdsvis er antagne og hvor mange Lærlinge, de kan vente at faa. Foranstaltningen maa med andre Ord i mangfoldige Tilfælde forudsættes at ville lægge Hindringer i Vejen for Antagelsen og Anbringelsen i rette Tid af nye Lærlinge, og den vil derved

direkte kunne komme til at virke uheldigt samtidig med, at den administrative Ledelse af Lærlingeinstitutionen i høj Grad vil blive vanskeliggjort.

Ej heller kan Udvalget tilraade Selskabet straks at gaa til en skarpere Censur ved Antagelsen af Lærlinge end den, der finder Sted nu. De Fordringer, som stilles til Lærlingene, er ikke faa, og Selskabets Lærlingemateriale er ogsaa i det hele og store godt, hvad der tilstrækkelig fremgaar dels af Lærestedernes og Lærlingeudvalgets Bedømmelse af Lærlingene, og dels af den ringe Afgang i Utide, som finder Sted nu, medens den til Tider har været ret betydelig. Derimod henstiller Udvalget, at naar der er indvundet Erfaring om den Indflydelse, det nye System — den betydelige Støtte til et Landbrugsskoleophold eller lign. — vil faa paa Tilgangen af Lærlinge, tager Selskabet under Overvejelse, om det ikke kan og bør stille yderligere, nærmere præciserede Krav med Hensyn til Antagelsen af Lærlinge.

Ligeledes henstiller Udvalget, at Lærlinge, der har vist sig forsømmelige og uinteresserede i det første Læreaar, nægtes Tilladelse til at gaa videre. Vel viser Erfaringen, at en udygtig 1ste Aars Lærling senere kan tage sig sammen og blive en brugelig 2den og 3die Aars, og ved at afskedige en saadan efter det første Læreaar, vilde Selskabet muligvis risikere at lægge en Sten i Vejen for den unge Mands Fremtid. Der maa selvfølgelig her handles efter bedste Skøn. Men da Selskabet modtager Lærestedernes Vidnesbyrd nogen Tid, før et Læreaar er forbi, har det jo altid et Holdepunkt med Hensyn til, om en Lærling bør omflyttes eller ikke, og hvis det fremtidig vil anmode de Husbonder, som har 1ste Aars Lærlinge, om direkte at udtale sig angaaende Betimeligheden af disses Omflytning, vil det nævnte Holdepunkt blive endnu bedre at gaa ud fra. Hvis Sandsynligheden i Henhold til det afgivne Vidnesbyrd afgjort taler imod, at en Lærling vil kunne tage sig sammen, bør han afskediges, hvad der jo

vil være ensbetydende med en Forbedring af 2det og 3die Aars Lærlingehold.

Det har været fremholdt som sandsynligt, at unge flinke Mænd vilde finde sig foranlediget til at blive uddannede under Selskabet, hvis det blev bekendt, at Selskabet efter deres Afgang med 1ste Karakter og deres Ophold paa en Landbrugsskole vilde søge at faa dem anbragte som Medhjælpere paa større Gaarde. At tilpligte Selskabet hertil forekommer imidlertid Udvalget betænkeligt, hvorfor det ikke kan tilraade, at det loves i den Meddelelse om Antagelse af Lærlinge, som Selskabet udsender 2 Gange aarlig. Men dette udelukker ikke, at Selskabet, hvor Lejlighed gives eller hvor Forholdene opfordrer dertil, medvirker ved Anbringelsen af udtjente flinke Lærlinge, idet Udvalget er opmærksomt paa, at et 1ste Karakters Lærebrev i Forbindelse med Uddannelsen paa en Landboskole vil være en Anbefaling af virkelig Værdi, naar det gælder om at faa Plads, saaledes at Selskabet formentlig lettere end nu vil kunne bistaa sine Lærlinge med Anbringelsen.

Indenfor Udvalget har andre Sider af Lærlingeinstitutionen og andre Forhold angaaende Lærlingene været drøftede, saaledes Dagbogføringen. Denne bør utvivlsomt bevares, men det vil antagelig være ønskeligt, om den kunde simplificeres noget, navnlig for 1ste Aars, men ogsaa for 2det Aars Lærlinge, og Udvalget henstiller til Selskabet at have Opmærksomheden rettet herpaa. De fleste — dog ikke alle — af disse benytter nu den af Selskabet autoriserede »Dagbog for Landvæsenselever«, men der er jo iøvrigt ikke paalagt Lærlingene at føre en bestemt Dagbog.

Udvalget har overvejet, om det ikke bør overlades Lærlingene selv at udpege de Gaarde, paa hvilke de ønsker at komme, men da der altid af Selskabet — saa vidt gør ligt — tages Hensyn til de herom fremsatte Ønsker, kan Selskabet af Hensyn til selve Administrationen af

Lærlingeinstitutionen næppe gaa videre i denne Henseende.

En af D'Hrr. Tilsynsførende er fremkommet med følgende Forslag: Landhusholdningsselskabets Lærlinge udtages fremtidig blandt de flinkeste af de private Lærlinge paa de Læresteder, hvor der findes flere Lærlinge. De tjener altsaa det første Aar som private Lærlinge paa vedkommende Gaard, hvorefter deres Husbond indstiller til Landhusholdningsselskabet, at de antages af og tjener i det 2det og 3die Læreaar under Selskabet. — Hvis Forslaget lader sig føre ud i Livet, hvad Udvalget dog tvivler om, vilde Selskabet paa denne Maade sandsynligvis kunne faa et Elitekorps af Lærlinge, men da Forslaget betyder et afgjort Brud med den hidtidige Ordning, og da Selskabet vanskelig vil kunne vende tilbage til denne, hvis en saadan Omlægning af Lærlingeinstitutionen skulde vise sig mindre heldig, tør Udvalget ikke foreslaa Selskabet at søge den nævnte Foranstaltning iværksat, i hvert Fald ikke paa nærværende Tidspunkt. Derimod kan Udvalget anbefale en Ordning, der giver Landhusholdningsselskabets Læresteder Adgang til af deres private Lærlingehold at indstille saadanne flinke Lærlinge, som har været underkastet samme Krav — bl. a. til Dagbogføring — som Selskabets Lærlinge, til Antagelse under Selskabet som 2. og 3. Aars Lærlinge, idet de da efter de 2 Aars Uddannelse under Selskabet sidestilles med dettes udtjente Lærlinge.

Endvidere henstiller Udvalget til velvillig Overvejelse, at der udarbejdes en Instruks, eller maaske rettere en Vejledning for Lærlingene med Hensyn til, hvad de bør stræbe efter under Uddannelsen, og til stadig Ihukommelse af, hvorledes de under Læretiden bør opføre sig. Ønskes det, vil Udvalget gærne medvirke ved Udarbejdelsen af en saadan Vejledning, der bør opslaas i Samlingsstuen paa ethvert Lærested.

Et andet Spørgsmaal, Udvalget kortelig har drøftet, er, om Benævnelsen »Lærling« for de unge under Selska-

bet tjenende Mænd ikke bør afløses af Betegnelsen »Elev«. Dette Spørgsmaal er selvfølgelig ret underordnet; men er, som det er paastaaet, Betegnelsen »Elev« i det almindelige Omdømme lidt finere end det gammeldags »Lærling«, er der her et psykologisk Moment til Stede, som maaske kan have sin Betydning. Indenfor Udvalget har der nærmest været Stemning for at opretholde Lærlinge-Betegnelsen, men det har ønsket at forelægge Spørgsmaalet til Selskabets Afgørelse.

Udvalget har ret udførlig beskæftiget sig med Karaktergivningen, den, mange Husbonder sikkert ønsker simplificeret i ret væsentlig Grad. Da imidlertid de alt foreslaaede Foranstaltninger vedrørende Lærlingeinstitutionen jo ikke er helt faa og flere af dem er af ret indgribende Natur, anser Udvalget det for mindre heldigt paa nærværende Tidspunkt ogsaa at foreslaa maaske ret betydelige Ændringer af Karaktersystemet, men det henstiller, at dette Spørgsmaal senere maa blive optaget til grundig Overvejelse, naar der er vundet Erfaring om, hvilken Indflydelse de i nærværende Betænkning omtalte nye Forholdsregler vil faa paa Selskabets fremtidige Lærlinge-materiale. Medens Udvalget saaledes foreslaar, at Selskabet indtil videre opretholder det bestaaende System for Karaktergivningen, skal det imidlertid, i Henhold til et af Redaktør Bing i sin Tid stillet Forslag, anbefale, at Karakterlisten ikke omfatter »Interesse for og Stadighed ved Bogføringen«, idet Dagbogen bedømmes paa anden Maade, men at der i Stedet herfor gives en Karakter for »Opførsel og Omgængelighed«.

Det er af de samme Grunde — dels for saa at sige ikke straks at belaste den paatænkte Reform af Lærlingeinstitutionen med for mange Forslag, og dels for at der kan indhøstes forskellige Erfaringer med Hensyn til Følgerne af de fremsatte Forslag — at Udvalget lader ogsaa andre af det diskuterede Forhold uomtalte i nærværende Betænkning, men dog Forhold som det mener før eller senere eventuelt kan optages til Behandling af Selskabet.

I denne Forbindelse anbefaler nærværende Udvalg endelig, at Selskabet nedsætter et permanent Udvalg til at bistaa det under Arbejdet med til enhver Tid at søge Lærlingeinstitutionen holdt paa Højde med Tidens Krav.

Idet Udvalget hermed overgiver sin Betænkning til Det kgl. danske Landhusholdningsselskabs velvillige Overvejelse, tillader det sig samtidig at udtale Ønsket om, at Selskabets mere end hundredaarige Lærlingeinstitution maa kunne opretholdes som et følgeværdigt Eksempel paa, hvorledes unge Landmænds Uddannelse rettelig kan og bør finde Sted. Den, der vejleder Ungdommen og tager den ved Haand, arbejder for Fremtiden. Forhaabentlig vil Selskabets Lærlingeinstitution i de kommende Tider kunne hævde sin Plads blandt de Foranstaltninger, som paa betryggende Maade lægger Grunden for dansk Landbrug i Fremtiden.

København, den 8. Februar 1923.

H. Froberg,
Inspektør, Mejlgård.

M. Gormsen,
København.

H. Hertel,
Frederiksberg.

G. F. Schroll,
Odense.

Chr. Sonne,
Charlottenlund.

J. Wedell-Neergaard,
Svenstrup.

J. Willumsen,
Anhof.

Oprettelsen af Statens Forsøgsmejeri.

Foredrag i Det kgl. danske Landhusholdningsselskab
Onsdagen d. 31. Januar 1923 af Forstander *A. P. Hansen*.

(Sluttet fra S. 127.)

Sagen blev nu atter foreløbig stillet i Bero, i alt Fald høres der ikke nærmere om den, indtil Marts Maaned 1913, da Forsøgsmejeriudvalget fra Landhusholdningsselskabet modtog en Skrivelse med Anmodning om at genoptage Arbejdet, hvilket derpaa skete, men under de Forhandlinger og Drøftelser, som nu fulgte, blev det Udvalget klart, at der i Mejerikredse var kommen Synspunkter og Anskuelser frem angaaende Forsøgsmejeriets Oprettelse og Ledelse, som var noget afvigende fra, hvad man hidtil havde ment, nemlig: at Forsøgsmejeriet skulde anlægges og drives for Statens Regning og underlægges Forsøgslaboratoriets Ledelse.

Da Udvalget saaledes ikke følte sig i sikker Overensstemmelse med den Kreds, hvoraf det var fremgaaet, henstillede man til Selskabet, at dette igen indbød den nævnte Kreds, udvidet til ogsaa at omfatte de danske Mejeriforeningers Fællesorganisations Bestyrelse og dansk Mejeristforenings Hovedbestyrelse, for at Udvalget kunde blive paa det rene med Mejeribrugets Stilling til Forsøgsmejeriet i det hele taget, og for at den indbudte Kreds gennem en Diskussion maaske skulde kunne tage Stilling til følgende Spørgsmaal: Skal Organisationerne yde Bidrag til Mejeriet eller skal det være en ren Statsopgave, og skal Organisationerne deltage i Mejeriets Ledelse?

I Henhold til denne Opfordring indbød Landhusholdningsselskabet til et Møde i Selskabets Lokale Onsdagen den 5. November 1913. Ved dette Møde var følgende til Stede:

Fra Forsøgslaboratoriet: Forstander *N. O. Hofman-Bang*, Professor *V. Storch* og Inspektør *P. V. F. Petersen-Langmack*; fra Mejeriernes Fællesorganisation: Gaardejerne *Hans Jensen*, *Vemmelev*, *J. Jensen*, *Nordskov*, *J. P. Møller*, *Løvel*, og *Anders Nielsen*, *Svejstrup-Østergaard*, Mejeriforpagter *Rasmus Nielsen*, *Kirkeby*, Proprietær *Petersen*, *Aastrupgaard*, og Bryggeriejer *Rasmussen*, *Endslev*; fra Dansk Mejeristforening: Mejeribestyrerne *A. Bergstedt*, *Bodilsker*, *B. Clausen*, »Sydlolland«, *J. P. Justesen*, *Brørup*, *Madsbjerg*, *Aarhus*, *N. P. Mosborg*, *Eline-lund*, og *Chr. Petersen*, *Ørbæk*, samt Sekretær *H. Appel*; endvidere Professorerne *B. Bøggild* og Dr. phil. *Orla-Jensen*, Statskonsulenterne *Brask*, *A. P. Hansen*, *N. Hørlyck* og *N. Pedersen*; endelig fra Det kgl. danske Landhusholdningsselskab: Professor *T. Westermann*, Sekretær *H. Hertel* og Konsulent *G. Ellbrecht*.

Efter en udførlig Forhandling vedtoges det at nedsætte et Udvalg, bestaaende af følgende Medlemmer, til at fremkomme med Forslag om Oprettelse af et Forsøgsmejeri: Forstander *Hofman-Bang*, Prof. *Orla-Jensen* og Statskonsulent *A. P. Hansen*, endvidere Gaardejer *Anders Nielsen*, *Svejstrup Østergaard*, og Gaardejer *Hans Jensen*, *Vemmelev*, som Repræsentanter for Mejeriernes Fællesorganisation, og Mejeribestyrerne *Justesen*, *Brørup*, og *Bergstedt*, *Bodilsker*, som Repræsentanter for Dansk Mejeristforening.

Det vedtoges endvidere, at naar Forslaget foreligger, sendes det til Drøftelse indenfor Fællesorganisationen og Dansk Mejeristforening samt til alle Deltagerne i Mødet. Disse samles derefter til et nyt Møde i Landhusholdningsselskabet.

Det saaledes nedsatte Udvalg genoptog og fortsatte nu de tidligere førte Undersøgelser og Forhandlinger med

en Række Mejerier (Hjørlande, Slangerup, Korskilde, Allerslev, Hedelykke, Harløse), dels om Forpagtning eller fuldstændig Overtagelse af Mejeriet, dels om Leje af de tilstedeværende Lokaler og eventuelle Ombygninger eller delvis Nybygning, Køb af Mælk, Formen for fleraarige Kontrakter o. l. Under disse Forhandlinger blev det mere og mere klart for Udvalgets Repræsentanter, at det næppe var muligt, med et alt bestaaende Mejeri at finde et Arrangement, som kunde byde et Forsøgsmejeri de Betingelser, der maatte kræves, uden at Udgifterne dog alligevel blev meget betydelige, eller at Staten maatte paatage sig visse Forpligtelser, som maatte anses for uheldige (Pension), og Udvalget kom da til den Opfattelse, at man maatte forlade denne Tanke og gaa til at overveje Spørgsmaalet om at opføre et helt nyt — til Formaalet svarende — Mejeri paa et dertil egnet Sted, uden Hensyn til de alt tilstedeværende Mejerier; man var vel klar over, at dette vilde kræve større Anlægsudgifter, men paa den anden Side vilde det ogsaa paa bedre Maade opfylde de Betingelser, som stilledes. Undersøgelserne havde tillige ogsaa vist, at det ikke vilde blive nævneværdigt dyrere at købe Mælken til et saadant Mejeri direkte, fremfor at erhverve den fra et andet Mejeri.

I en Skrivelse af 26. Maj 1914 til Landhusholdningsselskabet gør Udvalget da nærmere Rede herfor og henstiller, at man søger opført et Mejeri i Taastrup eller Hedehusene. Med denne Redegørelse fulgte tillige en Plan over et saadant Mejeris Størrelse og Indretning, beregnet paa at skulle behandle ca. 1 Mill. kg Mælk aarlig, samt Overslag over de sandsynlige Udgifter til Anlæg og Drift, som ansloges til henholdsvis 100,000 og 25,000 Kr. I Skrivelsen hed det bl. a.:

Efter at Forsøgsmejeriudvalget ved sit Møde, hvortil Landhusholdningsselskabet havde indbudt 4. Oktober 1913, var blevet suppleret med D'Hrr. Gaardejer A. Nielsen og Mejeribestyrelser A. Bergstedt, er der afholdt en Del Møder for at drøfte Oprettelsen af et Forsøgsmejeri.

Under Hensyntagen til at Landbrugsministeriet i Skrivelse af 9. December 1910 udtalte, at et Forsøgsmejeri bør være en Statsopgave, og i Betragtning baade heraf og af, at Forsøgsmejeriet i det hele taget stadig har været tænkt underlagt Forsøgslaboratoriet, da i saa Tilfælde Omkostningerne vilde blive de mindst muligt, har Udvalgets Arbejde været rette imod at belyse Mulighederne for at komme til Enighed om Oprettelsen af et praktisk drevet Mejeri, underlagt Forsøgslaboratoriet, ledet af dette og et Udvalg af Repræsentanter for det praktiske Mejeribrug, afgivende Husrum for videnskabelige Undersøgelser.

Gaaende ud fra disse Forudsætninger har Udvalgets Bestræbelser været rettet imod at finde et Mejeri bekvemt beliggende, i Nærheden af København, som ved Overenskomst eller Salg vilde kunne omdannes til Forsøgsmejeri. Der har været drevet Underhandlinger med baade Andels- og Privatmejerier, men Resultatet har været, at der stadig har været saa store Vanskeligheder og Hindringer, at Udvalget skønnede, at Arrangementer af denne Art maatte opgives, og tilbage stod da nu at søge oprettet et nyt Mejeri.

Ved Forhaandsundersøgelser viste det sig da, at Mælk saa vidt man kan skønne nu vil kunne købes til saadanne Priser, at Udgifterne alt i alt ikke i nogen synderlig Grad vil overstige de Udgifter, der vilde medføres, selv om man traf Arrangement med et allerede eksisterende Mejeri.

Udvalget er da enedes om følgende Plan:

Der opføres i Hedehusene, eventuelt Taastrup, i Nærheden af Stationen et Mejeri.

Medfølgende Plan menes at kunne tilfredsstille alle rimelige Krav baade med Hensyn til den daglige Drift og Forsøgsarbejdet.

Det vil ses, at Forsøgslokalerne er holdt adskilte fra Lokalerne til den daglige Drift, saa denne ikke vil kunne generes af Forsøgsarbejdet.

Lokalerne til den daglige Drift er gjort saa store, at der i dem er rigelig Plads til at foretage eventuelle Maskinprøver.

Forsøgslokalerne falder i 2 Afdelinger, en for Forsøg med Smør og hvad dertil hører, og en for Forsøg med Ost. Til hver af disse Afdelinger er der knyttet et lille Laboratorium saaledes, at de videnskabelige Undersøgelser, som maa forudsættes at skulle udføres i Sammenhæng med de praktiske Forsøg, og som for Smørrets Vedkommende skulle udføres i Forsøgslaboratoriets, og for Ostens Vedkommende i Professor *Orla Jensens* Laboratorium paa Polyteknisk Læreanstalt, kan have Lokaler til de nødvendige foreløbige Arbejder paa selve Mejeriet.

Der menes, at Mejeriet vil kunne nøjes med 2 Millioner Pd. Mælk aarlig, og denne købes paa Kontrakt i den nærmeste Omegn.

Der menes, at Udgifterne vil stille sig som følger:

Anlæg	100,000 Kr.
Aarlige Udgifter.....	25,000 »

Saa kom Krigen, og med den blev alles Tanker bragt ind i nye Baner, og Spørgsmaalet om Forsøgsmejeriets Oprettelse maatte, som saa mange andre, indtil videre henlægges. Udvalget havde imidlertid i sin Skrivelse ogsaa henstillet, at de i samme anførte Resultater af Udvalgets Arbejde maatte blive forelagt for den oprindeligt indbudte Kreds af Mejeriinteresserede, og dette Ønske efterkom Landhusholdningsselskabet ved at indbyde til et Møde den 28. Januar 1916.

Ved dette Møde blev de udarbejdede Planer og Forslag drøftede og godkendte, og Selskabet anmodedes om at videresende den til Ministeriet med Mødets bedste anbefaling, hvilket ogsaa skete i Skrivelse af 19. Februar 1916; herpaa svarer Landbrugsministeriet i Skrivelse af 22. Juni s. A., at det muligvis er sindet ved kommende Finanslovsforslag at søge en Bevilling til Oprettelsen af bemeldte Forsøgsmejeri, men at man ønskede et mere specificeret Overslag over Udgifterne.

Et saadant blev derefter fremskaffet, og da Udvalget af forskellige Grunde mente, at de tidligere anførte Summer nu maatte forhøjes noget, kom Overslaget til at lyde paa en Anlægssum af 125,000 Kr., og de aarlige Driftsudgifter sattes til 35,000 Kr. I Overensstemmelse hermed opførtes paa Finansloven Forslag om en Bevilling paa 125,000 Kr. til det nævnte Øjemed, men under Behandlingen af Forslaget til denne Bevilling blev der rejst Tvivl om, hvorvidt den til Mejeriets Drift nødvendige Mælk kunde fremskaffes i en Stationsby i Nærheden af København. Under Overvejelserne af Spørgsmaalet om Sikring af den fornødne Mængde Mælk henleddes da Opmærksomheden paa, om det ikke vilde være hensigtsmæssigt

at bevare som Statsejendom Hovedgaardene Faurholm og Trollesminde, og paa en af disse Ejendomme at opføre et Forsøgsmejeri. Den væsentligste Del af Mælke­mængden kunde da leveres fra Gaardene. Efter sted­fundne Forhandlinger med Folketingets Finansudvalg ansaa man det da for rettest at søge Sagen ordnet ved et særligt Lovforslag, hvorfor det udgik af Finansloven.

Den 9. Marts 1917 fremsatte Ministeriet et Lovfor­slag om Driften af Statsejendommene Faurholm og Trollesminde og Oprettelsen af et Forsøgsmejeri paa Ejendommene. Forslagets §§ 2 og 3 var saalydende:

§ 2. Saa snart Forholdene tillader det, oprettes der paa Ejendommene Faurholm og Trollesminde et Forsøgs­mejeri, og optages i Forbindelse hermed andre landøko­nomiske Forsøg paa Ejendommene efter Landbrugsmini­sterens nærmere Bestemmelse.

§ 3. Til Dækning af Udgifter ved Overtagelse af Ejendommenes Drift og ved Forarbejder til Forsøgsmeje­riets Oprettelse stilles der et Beløb af indtil 150,000 Kr. til Landbrugsministerens Raadighed. Det til Oprettelse og Drift af Forsøgsmejeriet og Forsøgsvirksomheden iøv­rigt nødvendige Beløb bevilges paa de aarlige Finans­love.«

Ved Behandlingen af dette Forslag enedes man om, at Gaardene skulde bevares som Statsejendom og indtil videre drives for Statens Regning. Derimod blev det an­set for rettest at udskyde Spørgsmaalet om Etablering af Forsøgsvirksomhed og derunder Oprettelsen af et For­ søgsmejeri paa Gaardene til senere Afgørelse. I Over­ ensstemmelse hermed blev Forslaget ændret.

Ved Lov af 27. Marts 1917 overgik Driften af Gaar­dene Faurholm og Trollesminde til Staten, og Overledel­sen af Gaardenes Drift overdroges til et af Landbrugs­ministeriet nedsat Udvalg, der tillige fik til Opgave at overveje, udarbejde og derefter fremsætte Forslag til, hvilke Forsøg der saavel paa Mejeribrugets som paa an­dre Omraader bør foretages paa Gaardene.

I Skrivelse af 14. Maj 1917 meddeler Ministeriet Landhusholdningsselskabet herom og udtaler samtidig overfor Selskabet sin bedste Tak for den af Selskabet i sin Tid udviste Virksomhed ved Tilvejebringelse af Forslag med Planer til og Opførelse af et Forsøgsmejeri, hvorpaa Selskabet paa de 4 Organisationers Vegne, der i 1909 havde nedsat Forsøgsmejeriudvalget, tilstillede dette en erkendtlig Tak for det betydelige Arbejde, som det i Aarenes Løb havde udført.

Det i Henhold til den forannævnte Lov om Driften af Statens Gaarde nedsatte Udvalg bestod af følgende Medlemmer: Forstander for Forsøgslaboratoriet *N. O. Hofman-Bang* (Formand), Folketingsmand, Plantør *Pinholt*, Folketingsmand, Gaardejer *Emil Rasmussen*, Forstander for Næsgaard Agerbrugsskole *H. J. Rasmussen*, Husejer *N. P. Jacobsen*, Freerslev, Mejeribestyrer *J. P. Justesen*, Brørup, Gaardejer *N. Porse*, Galten, samt Kontorchef i Statens Planteavlsudvalg *H. C. Larsen*.

Efter at dette Udvalg nærmere havde orienteret sig i Forholdene, saavel vedrørende Gaardenes Drift som Mulighederne for Forsøgsvirksomhed, henvendte det sig til Landbrugsministeriet med Forslag om, at der nu søges tilvejebragt de fornødne Midler til Oprettelsen af et Forsøgsmejeri paa Hovedgaarden Faurholm. Mælken til dette skulde saa skaffes fra begge Statens Gaarde og desuden fra en Del større og mindre Ejendomme med tilsammen ca. 200 Køer, som havde erklæret sig villige til at sælge deres Mælk til Forsøgsmejeriet, naar dette blev anlagt paa Faurholm. Derved var der foreløbig sikret ca. 1 Mill. kg Mælk til Behandling.

Efter Ønsker, der var fremkomne fra Mejerikredse, om at gøre Mejeriet noget større end efter den sidst forelagte Plan, anmodede Udvalget Statskonsulent *A. P. Hansen* om paany at udarbejde en Plan for Forsøgsmejeriet i en saadan udvidet Form, at det imødekom de fremkomne Ønsker. Dette skete, og med denne Plan som Grundlag lod Udvalget i Samarbejde med Akademisk

Arkitektforening afholde en Konkurrence om Bygningens Ydre, efter et nærmere udformet Program, og der udsattes 3 Præmier paa henholdsvis 500, 300 og 200 Kr. for de 3 bedste Projekter. Der indkom 44 Projekter — hvoraf 2 udenfor Konkurrence. Ved Bedømmelsen af de konkurrerende Projekter blev et — som senere viste sig at være udarbejdet af Arkitekt *Holsøe*, København — tilkendt 1. Præmie, og det blev senere vedtaget at antage dette Projekt til Udførelse. Der udarbejdedes Overslag, hvilende paa de gamle Priser fra 1914, hvorefter Opførelsen af dette Mejeri vilde koste 221,000 Kr. (efter Priserne i 1918 vilde Beløbet vel have ligget omkring 450,000 Kr.). Paa samme Tid ansloges de samlede aarlige Driftsudgifter til ca. 36,000 Kr. mere end Udgifterne paa et almindeligt Mejeri af samme Størrelse.

I Henhold til de saaledes fremskaffede Planer og Forslag stillede Landbrugsministeren i Rigsdagssamlingen 1918—19 følgende Forslag om Oprettelsen af et Forsøgsmejeri paa Statsejendommen Faurholm:

Landbrugsministeren bemyndiges til paa Hovedgaarden Faurholm at oprette et Forsøgsmejeri, der vil være at drive for Statens Regning, samt til at lade opføre de dertil nødvendige Bygninger og anskaffe de fornødne Maskiner m. m.

Til Anlægget af Forsøgsmejeriet stilles for Finansåret 1919—20 et Beløb af 221,000 Kr. til Raadighed.

De til Mejeriets Drift nødvendige Beløb bevilges paa de aarlige Finanslove.

I Bemærkningerne til dette Lovforslag gør Ministeren dog tydelig opmærksom paa, at der paa Grund af de ændrede Prisforhold ikke paa det Tidspunkt lod sig tilvejebringe noget nøjagtigt Overslag over Udgifterne ved Opførelsen.

Det lykkedes imidlertid endnu ikke at faa Sagen fremmet, skønt den fra alle Sider tilsyneladende omfattedes med Sympati. De indrepolitiske Forhold blev efterhaanden mere og mere urolige, saaledes at Lovgivnings-

magten var saa stærkt beskæftiget af Spørgsmaal, der krævede mere Opmærksomhed og traadte saa stærkt i Forgrunden, at Forsøgsmejeriets Opførelse blev henvist til at afvente roligere Tider.

Et andet Moment kan muligvis ogsaa have øvet Indflydelse. Efter Indstilling af de samvirkende Landboforeninger og de danske Mejeriforeningers Fællesorganisation, resolverede Landbrugsministeriet i en Skrivelse af 6. December 1918, at der, for at tilvejebringe saa nøje Forbindelse som muligt mellem Forsøgsvirksomheden og det praktiske Landbrug og Mejeri, skulde nedsættes 2 Udvalg, et for Husdyrbrugsforsøgene og et for Mejeriforsøgene. For Planteavlsforsøgene havde jo alt i mange Aar et tilsvarende Udvalg været etableret, nemlig: Statens Planteavlsudvalg. I Overensstemmelse hermed betegnedes da de 2 nye Udvalg som henholdsvis Statens Husdyrbrugsudvalg og Statens Mejeriudvalg. Det laa nu meget nær at lade Løsningen af Opgaven om Forsøgsmejeriets Oprettelse overgaa til Statens Mejeriudvalg, da dette dog skulde have Medansvaret for de fremtidige Mejeriforsøg.

Efter at de nysnævnte Udvalg var blevne etablerede og havde ført en Række Forhandlinger, dels mellem Udvalgene indbyrdes og dels med Gaardudvalget og Forsøgslaboratoriet, til Orientering angaaende en fremtidig Ordning, besluttedes det at lade det videre Arbejde for Oprettelsen af Forsøgsmejeriet overgaa til Statens Mejeriudvalg. Dette bestaar af følgende Medlemmer: Direktør *N. Porse* (Formand for Mejeriernes Fællesorganisation), Formand, Mejeribestyrer *J. P. Justesen* (Formand for Dansk Mejeristforening), Proprietær *R. Nielsen*, Slæbækgaard, Mejeriejer *S. Boel*, Næstved, Professor *B. Bøggild*, København, Professor *Orla-Jensen*, København, Statskonsulent *N. Hørlyck*, Aarhus, og Statskonsulent *N. Pedersen*, Struer.

Imidlertid var den økonomiske Side af Sagen dog ikke løst med denne Ordning, og de øjeblikkelige Udsigter ej heller egentlig lyse, thi de politiske Forhold i

Vinteren og Foraaret 1920 var særdeles vanskelige og man var overalt optaget af ganske andre Forhold.

I Efteraaret 1920 kommer imidlertid forskellige af de under Krigstiden iværksatte Foranstaltninger til Forhandling paa Rigsdagen, deriblandt ogsaa den, der under Navn af »Hudeordningen« havde havt som Opgave at virke regulerende paa Omsætningen af Huder og Skind, gennem Optrækning af forskellige Afgifter. Ved Forhandling om Anvendelsen af den ved denne Ordning i Statskassen indgaaede Afgift, foreslog Landbrugsminister *Madsen-Mygdal* overfor Finansudvalget at lade en Del af dette Beløb blive anvendt til Oprettelsen af et Forsøgsmejeri paa Statens Gaarde ved Hillerød. Forslaget fandt Tilslutning, og den 16. Februar 1921 fremsatte Landbrugsministeren i Rigsdagen Forslag om at anvende 534,530 Kr. af den førømtalte Afgift til Oprettelsen af Forsøgsmejeriet. Forslaget blev vedtaget og dermed er det økonomiske Grundlag for Forsøgsmejeriets Tilvejebringelse sikret.

Ved de Forhandlinger, der, som tidligere nævnt, i sin Tid havde været ført angaaende den til Mejeriet nødvendige Mælkemængde, havde man faaet en ret sikker Følelse af, at det vilde være muligt at skaffe Mælk til Mejeriet fra en Del flere Landmænd, end dem, der tidligere havde været forhandlet med, og da der paa samme Tid fremkom Forlydender om, at man omgikkes med Tanken om eventuelt at bygge et Andelsmejeri i Hillerød, henlede man overfor disse Landmænd Opmærksomheden paa det naturlige i, i Stedet for selv at bygge Mejeri, at søge et Samarbejde med Statens Mejeriudvalg om eventuelt Salg af Mælk til Forsøgsmejeriet, som der nu var sikret Penge til, og som derfor vilde komme. Dette var de paagældende Mælkeproducenter ogsaa villige til, og det viste sig da muligt at skaffe Mælk fra ca. 700 Køer foruden Besætningerne paa Statens Gaarde. Derved vilde den Mælkemængde, Mejeriet kunde faa til Behandling, blive omtrent dobbelt saa stor som tidligere beregnet, og

dette vilde bl. a. kunne komme til at paavirke Mejeriets Osteproduktion meget betydeligt, og kræve forøget Plads til Lagring af større Partier Ost, saavel i Handels- som i Forsøgsøjemed. Det blev da nødvendigt at revidere den Byggeplan, som tidligere var vedtaget, og udvide den saaledes, at Mejeriets Bygninger og Lokalteter kunde gøre Fyldest i Henhold til den saaledes forøgede Mælke-mængde. Herom førtes der Forhandlinger med Arkitekterne *Holsøe*, København, og *Jespersen*, Fredericia, og der udarbejdedes Overslag. Det viste sig herunder, at med de senest stillede Krav med Hensyn til Mejeriets Størrelse og Indretning vilde det af Staten bevilgede Beløb næppe kunne strække til, men da dansk Mejeribrug jo var i højeste Grad interesseret i, at Forsøgsmejeriet, naar det nu skulde bygges, blev saa godt udstyret som muligt, tilbød De danske Mejeriforeningers Fællesorganisation at tilskyde det Beløb, hvormed Omkostningerne ved Mejeriets Opførelse maatte overskride det af Staten bevilgede Beløb, og Statens Mejeriudvalg besluttede da at tage imod dette Tilbud, og paa Basis af de tidligere førte Forhandlinger angaaende Mejeriets Indretning overdroges det Arkitekt *Jespersen*, Fredericia, at udarbejde Tegninger og Overslag over Opførelsen af Forsøgsmejeriet. Disse blev senere godkendte af Udvalget, ligesom dette antog Arkitekt *Jespersen* til at lede Opførelsen.

Statens Forsøgsmejeri staar da nu overfor sin Fuldførelse, den 17. Januar 1922 blev Bygningsarbejdet bortliciteret, og 21. Juni samme Aar fandt Grundstensnedlæggelsen Sted. Fuldendelsen af Anlægget forventes at ville ske i Forsommeren 1923. Der er altsaa hengaaet noget over 14 Aar siden Spørgsmaalet rejstes i 1909, og for den, der har fulgt Arbejdets Gang for Løsningen af dette Spørgsmaal og deltaget deri, har det ofte været følt som noget af en Ørkenvandring, hvor, hver Gang der syntes at aabne sig Udsigt til Maalet, nye Hindringer og forstyrrende Kræfter bragte Haabet til at svinde, men hvem tæller vel de tabte Slag paa Sejrens Dag, og naar

dansk Mejeribrug nu staar overfor Opfyldelsen af et mangeaarigt næret Ønske, saa er det ikke de paa Vejen lidte Skuffelser, der skal fremhæves, men derimod Glæden over, at Maalet er naaet, og det er jo muligt, at Skuffelserne og Hindringerne har bidraget sit til, at Maalet er blevet højere og fuldkommere, end det vilde have været uden disse, thi som Statens Forsøgsmejeri nu fremtræder, er det en Institution, der, hvad Lokaler og teknisk Indretning angaar, er det danske Mejeribrugs bedste Traditioner værdig og i Overensstemmelse med dettes, paa mange andre Omraader, høje Stade. Det kan uden Overdrivelse siges, at intet andet Lands Forsøgsanstalter paa Mejeribrugets Omraade er bedre udstyret i de nævnte Henseender, og der er derfor al mulig Grund til at være den nuværende Landbrugsminister taknemlig for Tilvejebringelsen af det økonomiske Grundlag for, og Mejeriforeningernes Fællesorganisations Støtte til Fuldkommenheden af, Statens Forsøgsmejeri.

Efter Foredraget fulgte følgende Diskussion:

Den ledende Præsident, Kammerherre *N. Juel*, takkede for det interessante og instruktive Foredrag. Det har jo været en lang Tid, inden Forsøgsmejeriet blev til Virkelighed, og Vejen har jo været noget trang, men saa meget mere tilfredsstillende er det, at man nu endelig staar ved Maalet. Foredragsholderen nævnte kort, hvad Staten skal yde og Mejeriorganisationernes Tilskud. Det kunde have sin Interesse at erfare, om man véd, hvor meget Mejeriorganisationernes Bidrag vil komme til at udgøre, og hvorledes det forholder sig med Statens Tilskud. Forhaabentlig staar det til Raadighed fuldtud, saaledes at man ikke risikerer, det paavirkes af Tidens Sparebestræbelser.

Forstander *A. P. Hansen* meddelte, at der forelaa et Overdrag over Udgifterne, hvorefter Mejeriorganisationernes Bidrag vilde komme til at andrage ca. 250,000 Kr. Med Hensyn til Statens Tilskud er det jo ganske vist en Beskæringens Tid, vi er inde i, men vi kan dog sikkert gaa ud fra, at Beløbet staar til Raadighed. Med Hensyn til Forsøgsmejeriets Materiel er Forholdet det, at saavel selve Kraftanlægget, Køleapparatet

som Leveringen af de forskellige Mejerigenstande er fordelt til Mejerimaskinfirmaer her i Landet.

Professor *B. Bøggild* udtalte, at man maatte være Forstander *A. P. Hansen* taknemlig, fordi han havde paataget sig det ikke ringe Arbejde at skrive Forsøgsmejeriets Historie; den er baade lang og lærerig, og det er godt, vi har faaet denne Historie skrevet. Det er i og for sig rigtig, at Forsøgsmejeriets Historie kan føres helt tilbage til 70erne, da Fjord begyndte sine bekendte Forsøg, men der er her to Mænd, der særlig fortjener at nævnes, nemlig Professor *Segelcke* og Manden paa *Marselisborg*, Minister *Ingerslev*. Navnlig har det haft sin store Betydning, at Professor *Segelcke* mere end nogen anden aabnede Landmændenes Øjne for Mejeribrugets Betydning og fik dem med i Arbejdet for dets Udvikling, navnlig gennem sin Uddannelse af mandlige Lærlinge. Overfor Præsidenten kunde *Taleren* ønske at bemærke, at naar Beløbet var bevilget, var det ikke Statens mere, selv om det ikke var udbetalt, og der kunde derfor ikke være Tale om, at dette kunde komme ind under Nedskæringsbestræbelserne. Men det er jo ikke nok, at Midlerne til Forsøgsmejeriets gode Fuldførelse er tilvejebragt, der skal jo ogsaa skaffes Midler til Udgifterne ved Forsøgsmejeriets Drift. Det er at haabe, at Forsøgsmejeriets Ledere maa finde sig vel i deres Gerning og have Held til at finde dygtige Medarbejdere, saaledes at Virksomheden bliver saaledes, at Landmændene vil samle sig om det og yde det Støtte.

Kontorchef *H. Hertel* rettede en Forespørgsel til Foredragsholderen angaaende Forsøgsmejerier i Udlandet. Det kunde være af Interesse at faa oplyst, hvorledes disse Forsøgsmejerier drives og virker, og om man ved Forsøgsmejeriets Tilrettelæggelse har kunnet drage Nytte af Erfaringer, der mulig allerede er indhentede ved de udenlandske Forsøgsmejeriers Drift.

Professor *Orla-Jensen* udtalte, at der, saavidt ham bekendt, ikke findes et egentligt Forsøgsmejeri andre Steder end i Schweiz, men dette er ret forskelligt fra det, vi faar. Det bestaar af et Laboratorium for Mejeriforsøg, og til dette er der knyttet en mejeriteknisk Afdeling; Forholdet er omtrent det samme, som hvis vi tænkte os, at der til Forsøgslaboratoriet var knyttet et lille Mejeri beregnet paa Mælken fra en Snes Køer. Det er dog sikkert heldigt, at det danske Forsøgsmejeri er indrettet som et stort Mejeri. Der har jo været meget Tovtrækkeri om Forsøgsmejeriet, og baade Tid og Penge er gaaet til Spilde derved; havde vi haft Forsøgsmejeriet for længere

Tid siden, var der sikkert flere Omraader, hvor mange Penge kunde være sparet.

Professor *B. Bøggild* bemærkede, at Ordet Forsøgsmejeri egentlig er gammelt, og f. Eks. blev der paa Aas Landbrugs-skole i Norge allerede i 60erne udført Forsøg, saaledes at man egentlig med Rette kunde tale om Forsøgsmejeri. Det samme gælder Mejeriforsøgene paa Alnarp, der paabegyndtes i 80erne og fortsættes den Dag i Dag. Ogsaa i Finland har der været Forsøgsmejeri i længere Tid. I Holland har van der Zande og hans Efterfølger faktisk haft Forsøgsmejeri i længere Tid, og i en stor Del af de amerikanske Mejeristater er der faktisk ogsaa Mejeriforsøgsstationer. Det danske Forsøgsmejeri bliver dog sikkert det største baade hvad Anlæg og Arbejdsplan angaar.

Forstander *A. P. Hansen*: Det er rigtigt, at der findes adskillige Mejeriforsøgsstationer navnlig i Amerika, men der findes i det hele næppe i Verden noget Forsøgsmejeri, der kan staa ved Siden af vort. Dette er sikkert ogsaa, som det bør være; thi vi bør føle os forpligtede til i Kraft af hele vor Stilling paa Mejeribrugets Omraade og den Betydning, dette har for vort Land ogsaa i denne Henseende at være i første Række.

Grosserer *Stilling Andersen* spurgte, om der forelaa noget Overslag over Driftens Rentabilitet og om det Beløb, der var stillet til Raadighed, skulde amortiseres eller kunde betragtes som en Gave. Forsøgsmejeriet har en betydelig Opgave at løse, og forhaabentlig er dets Fremtid sikret saaledes, at det ikke skal hemmes af økonomiske Vanskeligheder.

Forstander *A. P. Hansen* udtalte, at man betragtede Beløbet, der var ydet til Forsøgsmejeriet, som en Gave. Saafremt vi skulde forrente den hele Byggesum, vilde vor Opgave ogsaa blive meget vanskelig. Vi har regnet med, at foruden de almindelige Driftsudgifter paa et Mejeri af lignende Størrelse vil vi faa Brug for et Beløb af ca. 50,000 Kr., idet andre Mejerier jo ikke har Udgifter til Forstander, Forsøgsleder, Kontorpersonale o. s. v. Hvorvidt vi vil være i Stand til at faa et saadant Beløb er det paa nærværende Tidspunkt vanskeligt at udtale sig om.

Kammerherre *N. Juul*: Vi, der er samlede her i Aften, er sikkert alle enige i, at de Penge, der medgaar til Forsøgsmejeriet, er vel anvendte, ligesom vi føler os forvissede om, at alle danske Landmænd ønsker det gode og betryggende Arbejdsvilkaar i Fremtiden. Vi føler stadig stærkere, hvorledes Konkurrencen med Udlandet bliver haardere, og at det som en

Følge heraf er nødvendigt for os at udvikle og fæstne vore Produkters Godhed, og i dette Arbejde tør vi forvente, at Forsøgsmejeriet vil yde os en god Hjælp. Landhusholdningsselskabet vil gerne, samtidig med, at vi bringer Forstander A. P. Hansen en Tak for hans Foredrag, takke ham for hans Arbejde for Forsøgsmejeriets Tilblivelse. Naar Forsøgsmejeriet nu bliver til Virkelighed, har Forstander Hansen sin væsentlige Andel heri, og vi ønsker ham Held og Lykke til at føre det ud i Livet. At han har Evnen og Viljen dertil, ved vi.

De Blinde og Hønsenes Sprog og Ejendommeligheder.

I »Tilskueren«s Oktober Hefte for 1922 har Dr. phil. *Edgar Rubin* givet en interessant Omtale af Dr. *Thorleif Schjeldrup-Ebbes* Bog: »Bidrag til Hønsenes Biologi, Social- og Individualpsykologi« og fremdrager der en Del Resultater, der er bygget paa nøje Iagttagelser og taalmodige Undersøgelser og som bl. a. viser, at Livet i Hønsengaarden ikke, som mange vistnok er tilbøjelige til at antage, er den rene Idyl og lutter Glæde, thi ikke alt indenfor Hønsenes Familie er, som det bør være. Forfatteren har sikkert Ret i denne Betragtning, Hønsene besidder i udpræget Grad Selvhævdelse, og med Interesse læser man den fyldige Skildring, han giver af det mellem Hønsene herskende Despotforhold, der desuden ogsaa kan iagttages blandt det øvrige Fjerkræ og antager en særlig ondartet Karakter, hvor et enkelt eller et Par Individuer sættes til en indelukket Flok, der har været holdt saa længe paa Stedet, at de ret føler sig hjemme. De vil da næsten altid hade førstnævnte i en ganske frygtelig Grad. Som Dr. Schjeldrup-Ebbe berører, er der stor Forskel paa Hanernes Ridderlighed, idet nogle er mere galante over for Hønerne end andre, og mange praktiske Fjerkræavlere har sikkert ofte stødt paa den Vanskelighed, at mange Avlshaner har Tilbøjelighed til indenfor Flokken at vælge sig, om man vil kalde det Yndlingshustruer, der ikke saa sjældent har vist sig at høre til de bedst æglæggende,

medens der paa den anden Side blandt de Høner en Avls-hane er sat til at regere over, kan findes en enkelt, maaske flere, som denne slet ikke parrer sig med, men som en anden Hane maaske straks vil kaste sin Kærlighed paa. Den praktiske Opdrætter véd at værdsætte, at en Avls-hane besidder ridderlige Egenskaber, idet det som oftest er ensbetydende med, at den er en god Forsvarer for Hønsene, som den energisk kalder paa, naar den har fundet en eller anden lækker Bid, som den straks overlader disse. Denne galante Optræden kan imidlertid ogsaa have sin Skyggeside, idet saadanne Haner ikke saa sjældent selv faar for lidt at æde i Avlsperioden, hvor de særlig trænger til et godt og rigeligt Foder. Saafremt Opdrætteren ikke i Tide har sin Opmærksomhed henledt paa dette vigtige Punkt og fodrer saadanne Haner særskilt, vil mange ubefrugtede Æg let blive Resultatet. Ogsaa de forskellige Lyde som ikke alene Hanerne, men ogsaa Hønerne frembringer og Grundene hvorfor, har Forfatteren gjort til Genstand for en nøjere Undersøgelse, og jeg ser ikke rettere, end at den praktiske Erfaring i mange Tilfælde har belært mig om, at Fjerkræets Angstskrig har bevirket Undsætning fra de andre Individiers Side. Fanges f. Eks. en Høne, vil den, særlig om den er vild og forskrækket og behandles mindre varsomt, lade et som Regel længe varende Angstskrig høre, der i alt Fald vil tilkalde den aarvaagne Hane. Denne vil da meget ofte søge at forsvare Hønen, ja endog gaa lige løs paa Fredsforstyrrelserne, og prøver man paa at tage en Kylling, vil man snart erfare, at dens Skrig, om man vil dens Angstskrig, straks vil bringe Kyllingemoderen i Fyr og Flamme for at komme den til Hjælp.

Fremdragelsen af sidstnævnte Spørgsmaal, nemlig Hønsenes Sprog, har givet mig Lyst til at fremkomme med et lille Bidrag til dette interessante Æmne, der ved første Øjekast ikke synes at kunne have nogen som helst praktisk Betydning, men dog er dette i Virkeligheden Tilfældet, nemlig naar Talen gælder om at ophjælpe de

Blinde i Pasningen af Høns. Den Mand, der i England paa dette Omraade særlig har indlagt sig Fortjeneste, er en Kaptajn *Psirson-Webber*, der for en Snes Aar siden, da han selv blev blind, optog Fjerkræavl og fik ved Dunstan's Hostel, Regent Park, London, dannet en særlig Afdeling herfor for derigennem at hjælpe de forhenværende Soldater og Matroser, som under Verdenskrigen blev Ofre for Tab af Synet. Adskillige af disse er nu beskæftiget ved forskelligartet, nyttigt Arbejde, deriblandt Fjerkræavl, og gaar med stor Interesse op i dette. Afdelingen for Fjerkræavl har saaledes haft sin store Værdi, idet der i Virkeligheden her igennem er gjort meget for at faa de Blinde godt oplært i denne, ligesom der fra anden Side er lagt Vægt paa at faa disses eventuelle Hustruer undervist i Fjerkræavl, saa disse senere har kunnet hjælpe deres Mænd med at passe Fjerkræet. Ved Hjælp af Midler fra St. Dunstan Fondet blev der skaffet et praktisk Demonstrationsmateriale tilveje, idet der blev opført forskellige Hønehuse, et Ruge- og Kyllingehus og et Federi, ligesom der anskaffedes Bøger om Fjerkræavl i Reliefskrift og særlig anvendelige Redskaber for de Blinde. Ogsaa i Frankrig, hvor de blinde Soldaters Antal, om jeg er rigtig underrettet, anslaaes til henved tre Tusinde, har lignende Bestræbelser været i Anvendelse.

Enhver Blind, der skal lære at passe Høns, maa først og fremmest gøre sig nøje bekendt med det Sprog, der føres mellem Hønsegaardens Beboere, idet de forskelligartede Lyde, som disse frembringer, yder ham den største Hjælp med Hensyn til at kunne bedømme, hvad der foregaar. Han véd, at Hønsens Stemme adskiller sig i en ikke ringe Grad fra Hanens, skønt de indbyrdes udmærket godt forstaar hinanden, han kender nøjagtig Lyden, naar Hanen, som før nævnt, kalder paa Hønsene for at overlade disse en funden Lækkerbidsken eller overfor disse tilkendegiver, at det er paa Tide at gaa til Ro, og han véd straks, at en langtrukken, noget skrigende Lyd fra Hanens Side betyder, at den har opdaget et eller andet, der

svæver i Luften, f. Eks. en Høg, og at der er Fare paa Færde, saa det for Hønsene gælder om at dække og skjule sig. Alt dette synes jo at pege hen paa, at Hanens Sprog har Indflydelse paa Hønernes Adfærd.

Af Hønsens Stemme er den Blinde straks klar over, om denne bekendtgør, at den staar overfor den vigtige Begivenhed, at den skal lægge eller har lagt Æg, han kender straks, hvorledes Stemmen lyder, f. Eks. den klukkende Lyd siger ham, at Moderfølelsen er kommen op i Hønen, idet Rugelysten har meldt sig. Fører han Haanden ind under eller henover den rugende Høne, vil den samtidig med, at den rejser Fjerene fra Hovedet og ned langs Halsens Bagside, ved en nærmest hidsig skrigende Lyd tilkendegive, at den ikke vil forstyrres, idet den er stærkt optaget af det ansvarsfulde Rugehverv og ligger godt og sikkert. Stryger han derimod sin Haand varsomt og kærtegnende ned ad den rugende Hønes Hals og Ryg, vil den straks udtrykke en anden, langt venligere, noget snorkende fornøjet Lyd. Den Blinde lærer snart at kende den bløde, tilfredse Lyd fra Hønen, der sidder med de nylig udrugede Kyllinger under sig, og det Sprog, den fører, naar den sammenkalder disse for at give dem en funden Orm, og han er klar over, at naar de smaa Kyllinger under Fodringen kvidrer fornøjelig, befinder de sig vel. Ikke mindst de kunstig udrugede Kyllinger betjener sig af mange forskellige Lyde, og efter deres opmuntrende Kvidren, travle og livlige Bevægelser eller paa den anden Side pibende Stemme slutter han sig snart til, om de befinder sig vel eller ikke, bl. a. ved at Varmen i den kunstige Moder er for lav, saa Kyllingerne let klumper sig sammen og tramper hverandre ihjel. Den blinde Fjerkræpasser ængstes, naar hele Flokken stemmer i med en særlig Lyd, der tyder paa, at den er opskræmt, f. Eks. ved Tilstedeværelsen af en Rotte, en fremmed Hund eller Kat, medens det som enhver anden Fjerkræavler fryder ham at høre den Lyd, vi alle kender saa godt, naar Hø-

nen kagler, idet han véd, at det bl. a. er Udtryk for Tilfredshed.

Foruden Hørelsen betjener den blinde Fjerkrævler sig i stor Udstrækning af Lugten og Følelsen, men enten man kan se eller ikke, vil det gode Resultat i en ikke ringe Grad være afhængig af, om den enkelte Person besidder den fornødne Energi og Interesse for Sagen. Da Arbejdet ved kunstig Rugning og Brugen af kunstige Mødre er mere koncentreret, end hvor der anvendes Rugehøner, vil førstnævnte egne sig bedst for den Blinde. Hans Lugtesans vil snart fortælle ham om Lampen, der opvarmer Rugemaskinen, eller om den kunstige Moder osere; ved at føre Haanden hen over Æggene i Maskinen vil han kunne skønne, om Temperaturen er for høj eller lav, og han lærer snart at bedømme, om Varmen i den kunstige Moder er passende, hvilket bl. a. giver sig Udslag i, at Kyllingerne ligger veltilfredse i smaa Klynger og Tavshed indtræffer. Syge Kyllinger kryber sammen med hængende Vinger og lader nu og da en sørgmodig, pibende Lyd høre, der siger den Blinde, hvor de er, saa han let kan faa fat i dem. Ved Hjælp af Beføling, Lugten og Smagen sammensætter han Foderet, og ved at haandtere Hønsene faar han Vished for, om deres Fodertilstand er passende, og efter disses Vægt, Størrelse, Kropform, eventuelle Top, Kind- og Hageskæg samt Kamform, Antal Tæer, glatte eller befjedrede Løb osv. søger han at danne sig et Skøn over, til hvilken Race disse hører. Ogsaa i dette Tilfælde tager han tillige for Hanernes Vedkommende Hensyn til Stemmen — Hanegalet —, der for de svære Racer har en mere eller mindre dyb, for de lette en lys og høj og for Dværgracernes Vedkommende en endnu lysere, skingrende anstrengt Tone.

W. A. Kock.

Kapitelstaksterne for 1922.

(Efter Statistiske Meddelelser, 4. R. 65. Bind 6. Hefte.)

De paa Grundlag af Bestemmelserne i Lov af 6. Maj 1921 beregnede Kapitelstakster for Aaret 1922 er følgende:

	Kr. pr. 100 kg				Kr. pr. gl. dansk Tønde			
	Rug	Byg	Havre	Hvede	Rug	Byg	Havre	Hvede
1. Sjællands Stift (Bornholm undtaget)	18.70	17.09	17.36	19.87	17.83	15.29	11.67	20.09
2. Bornholm	18.17	17.17	16.33	—	17.28	15.35	10.04	—
3. Lolland-Falsters Stift	18.50	18.19	17.71	19.53	17.60	16.40	12.19	19.70
4. Fyns Stift	19.73	18.50	18.37	20.40	18.82	16.91	12.72	20.93
5. Aarhus Stift	19.37	18.16	18.01	—	18.58	16.41	12.15	—
6. Aalborg Stift	19.40	18.72	18.00	—	18.19	17.02	11.96	—
7. Viborg Stift	18.73	18.14	17.85	—	17.53	16.31	11.42	—
8. Vejle Amt	19.67	19.00	18.33	—	19.36	17.45	12.63	—
9. Ringkøbing Amt	19.50	18.83	18.33	—	18.23	16.98	11.72	—
10. Ribe Amt	20.33	19.33	18.83	—	19.34	17.28	12.97	—
Gennemsnit for hele Landet ..	19.21	18.31	17.91	19.93	18.28	16.54	11.95	20.24

De for Ærter, Boghvede, Boghvedegryn, Smør, Flæsk og Honning en Gang for alle ved Kapitelstakstlovens § 7 fastsatte Takster er følgende:

	Hvide Ærter	Graa Ærter	Bog- hvede	Bog- hvede- gryn	Smør	Flæsk	Hon- ning
	pr. Td.	pr. Td.	pr. Td.	pr. Td.		pr. Pd.	pr. Pot
	Kr. Ø.	Kr. Ø.	Kr. Ø.	Kr. Ø.	Kr. Ø.	Kr. Ø.	Kr. Ø.
Sjællands Stift:							
Møen	15. 64	14. 49			pr. Pd.		
Bornholm					1. 04		
Loll.-Falsters Stift:							
forrige Halsted Amt	16. 07	15. 23					
forrige Maribo Klosters og Aalholm Amter	15. 13	14. 49					
forrige Nykøbing Amt	15. 62	14. 96			pr. Td.		
Aarhus Stift				27. 62	251. 84		
Ribe Stift:					pr. Pd.		
Ribe Amt			13. 33		1. 14	0. 61	1. 37
Vejle Amt			13. 34		1. 14	0. 64	1. 29
Ringkøbing Amt			14. 10		1. 13	0. 60	1. 25

Kapitelstaksterne for Rug er i Aar i Gennemsnit 19 Kr. 21 Øre pr. 100 kg mod 23 Kr. 49 Øre i 1921, altsaa en Prisnedgang paa 4 Kr. 28 Øre pr. 100 kg. Lavest er Taksten paa Bornholm, højest i Ribe Amt. Bygtaksten er i Aar i Gennemsnit 18 Kr. 31 Øre eller 4 Kr. 17 Øre lavere end i Fjor, da den androg 22 Kr. 48 Øre pr. 100 kg. Paa Sjælland er Taksten lavest, i Ribe højest. Den gennemsnitlige Takst for Havre er i Aar 17 Kr. 91 Øre og var i Fjor 19 Kr. 63 Øre. Havretaksten er saaledes 1 Kr. 72 Øre lavere i Aar. Bornholm viser laveste Takst, Ribe Amt den højeste. Taksten paa Hvede, der kun sættes paa Øerne, er i Aar i Gennemsnit 19 Kr. 93 Øre og var i Fjor 22 Kr. 66 Øre pr. 100 kg og er saaledes 2 Kr. 73 Øre lavere i Aar. Taksten er lavest paa Lolland-Falster, højest paa Fyn.

Særlig Interesse har det at sammenligne Kapitelstaksten for 1922 med Taksten umiddelbart før Krigsaarene, og tages Gennemsnitstaksten for Aarene 1904—13

som Maal, er Aarets Takst for 1922 for Rug pr. Td. 18 Kr. 28 Øre mod 11 Kr. 36 Øre i det nævnte Tiaar, og Taksten er saaledes 61 pCt. højere end dengang. For Byg findes paa tilsvarende Maade 16 Kr. 54 Øre i Aar mod 11 Kr. 13 Øre, og Taksten i Aar er saaledes 49 pCt. større. For Havre er Aarstaksten 11 Kr. 95 Øre pr. Td.; den var i Tiaaret 1904—13 7 Kr. 69 Øre og er saaledes nu 55 pCt. større. For Hvede er Aarstaksten 20 Kr. 24 Øre mod 13 Kr. 27 Øre i 1904—13, og Taksten er altsaa 53 pCt. højere.

I det hele og store kan Aarets Kapitelstakster saaledes siges at være omkring 50 pCt. højere nu end før Krigen.

Udkomne Bøger.

Beretning fra Statsfrøkontrollen for det 51. Arbejdsaar fra 1. Juli 1921—30. Juni 1922. Ved *K. Dorph-Petersen*. 64 Sider. (G. B. N. F. Københ.). Som bekendt blev der i 1921 oprettet en europæisk Frøkontrollassociation, for hvilken Direktør *K. Dorph-Petersen* er Formand. Arbejdet indenfor Associationen er i god Gang, saaledes udsendtes der f. Eks. i Fjor til 46 Frøkontrolanstalter Verden over ensartede Hold af Prøver af 25 forskellige Frøarter til samtidig Analysering. Resultaterne foreligger fra de fleste Anstalter. Det viser sig, at de Anstalter, som har et veluddannet og øvet Personale og passende Laboratorier og Hjælpemidler til at udføre omhyggelige Undersøgelser, og som modtager et stort Antal Prøver, for de fleste Frøarters Vedkommende finder Analyseresultater, der stemmer overens indenfor rimelige Spillerum, medens Resultaterne fra de Anstalter, som kun udfører forholdsvis faa Analyser, og som savner velskolet Medhjælp, ofte varierer langt ud over de tilladelige Latituder, navnlig for de Prøvers Vedkommende, der er vanskelige at analysere. Resultaterne giver derfor Anledning til en omfattende, ofte interessant Korrespondance, som dog tager megen Tid.

I 1922 købte Statsfrøkontrollen Gehejmeraad, Professor *F. Nobbe's* vel bevarede, sjældne og registrerede Frøsamling paa 9000 Numre for 1500 Kr. Dr. *Nobbe*, der oprettede og ledede den første Frøkontrolanstalt i Verden til 1904, som saa blev ophævet, ønskede sin Samling overdraget til den danske Frøkontrolanstalt. Samlingen vil her blive bevaret i en passende Montre som »Gehejmeraad *Nobbe's* Frøsamling«.

Beretningen bringer iøvrigt de sædvanlige Meddelelser om den store og betydningsfulde Virksomhed. Antallet af Undersøgelser er fra næstsidste til sidste Beretningsaar gaaet lidt ned, fra ca. 27,000 til ca. 23,500, hvad der selvfølgelig skyldes den almindelige Stilstand i Frøhandelen og Tilbagegangen i Frøavlsarealet.

Aarvog for Gartneri (4. Aargang). Udgivet af Alm. Dansk Gartnerforening, redigeret af *A. M. Danvig* og *P. Chr. Borregaard*. 180 Sider. (N. C. Roms Forlag. Københ.). — Det fremgaar af den Oversigt over det forløbne Aar, der indleder Aarbogen, at den ved Lens og Stamhuses Overgang til fri Ejendom stedfundne store Indbetaling til Staten af disse Godsers Midler mange Steder har bevirket, at de Beløb, der hidtil har været

anvendt til Havernes Drift, har maattet nedsættes betydeligt. Og flere Steder er Godshaverne blevne bortforpagtede til Handsgartnere. Desværre vil denne Omlægning af vore smukke Herregaardshaver med tilhørende Parker medføre, at adskillige nationale Skønhedsværdier og Seværdigheder gaar tabt! Ogsaa mange tidligere Rigmænd har maattet indskrænke Bevillingerne til Haverne, og adskillige Afskedigelser af Gartnere har fundet Sted.

Tredje Beretning om Landbrugsraadets Virksomhed. Udarbejdet af Raadets Sekretariat. 819 Sider. (Københ.).

Beretningen omfatter Aaret 1922 og falder i 2 Afdelinger, dels Virksomheden i Almindelighed, dels de af Raadet udsendte Meddelelser. Blandt de Raadet tillagte Opgaver hører bl. a. den: at repræsentere Landbruget udadtil og varetage dets Eksportinteresser. Som i de foregaaende Aar har denne Opgave særlig præget dets Virksomhed ogsaa i 1922, og dette er forstaaeligt, da de udadtil hurtigt vekslende, usikre og utrygge Afsætningsforhold i høj Grad kræver Agtpaaagivenhed og resolut og hurtig Handling. Og Raadet har ikke sparet sig, stadig har det haft Blikket vendt udadtil, det har haft Øje paa hver Finger for at se, hvor der var noget at udrette, og det kunde som Motto for denne Del af Virksomheden med fuld Ret tage Omkvædet fra vort gamle Kvad: Se Dig ud, Svend Vonved. Paa dette Omraade er Virksomheden, hvad der bl. a. skyldes de store Aarsindtægter, Landbrugsraadet raader over, nu af et Omfang, som næppe vilde være naaet, hvis Opgaven skulde have været røgtet af en af de ældre Landbrugsorganisationer, der paa langt nær disponerer over de hertil fornødne Midler. — Af andre større Sager, Raadet har beskæftiget sig med, kan eksempelvis nævnes: Revision af Skattelovene, Margarineloven og Toldloven, eventuel Afholdelse af en Landmandsforsamling og nordisk Landbrugskongres, danske Forpagtninger i Litauen, et Lovforslag om Handel med Frø osv.; det har deltaget i forskellige Møder og Konferencer, der har været arrangerede af Ministerierne og forskellige Erhvervsorganisationer, det har haft en væsentlig Andel i Ordningen af Danmarks meget vellykkede Deltagelse i Levnedsmiddel-Udstillingen i London i Efteraaret og har iøvrigt haft med en stor Del andre Sager at gøre. Kun en af de Opgaver, der er stillet Landbrugsraadet, nemlig Bekæmpelsen af samfundsskadelige Ring- og Trustdannelser, har det hidtil ikke beskæftiget sig med, antagelig fordi der ikke har været Anledning dertil.

Iøvrigt henvises til den Redegørelse for Landbrugsraadets Virksomhed i Tiden fra 1. Oktober 1921 til 30. Septbr. 1922,

som Kammerherre *A. Tesdorpf* gav paa Landhusholdnings-selskabets Bestyrelsesmøde i Oktober Maaned f. A.; Redegørelsen findes optaget i »Tidsskr. f. Landøk.«, 1922, S. 567—577.

Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskoles Aarsskrift 1923. Redigeret af Bibliotekar *Raphael Meyer*. I—XII + 192 Sider. Foruden de sædvanlige Meddelelser om Højskolens personelle Forhold indeholder Aarsskriftet 6 Afhandlinger, der bringer Bud om de Undersøgelser og de videnskabelige Arbejder, der udføres indenfor Skolen.

Beretning om Foreningen af jyske Landboforeningers 48. Delegeretmøde i Horsens den 30. November og 1. December 1922. Samlet af Foreningens Sekretær. 154 Sider. (Aarhus).

151.—153. Beretning fra Statens Forsøgsvirksomhed i Plante-kultur er udkommen og omhandler: **Forsøg til Sammenligning mellem Udbyttet af Majs, Runkelroer og Turnips til Staldfoder 1907—1910** (ved *Karsten Iversen*), **Forsøg med forskellig Række- og Planteafstand for Majs til Staldfoderforbrug 1907—1909** (ved *Karsten Iversen*) og **Forsøg med Sorter af Stikkelsbær 1910—20** (ved *Niels Esbjerg*). (G. B. N. F. Københ.).

Beretning om Landboforeningernes Virksomhed for Planteavl paa Sjælland 1922. Samlet og bearbejdet af Samvirksomhedens Planteavlsudvalg ved Konsulent *L. Rasmussen*. 254 Sider. (Aug. Bangs Forlag. Københ.).

Fodringslære. Af *H. J. Rasmussen*. 4. Udgave. 265 Sider. — Den kyndige Forfatter har selvfølgelig i denne nye Udgave taget Hensyn til de siden sidste Udgave fremkomne nye Undersøgelser og Lærebøger, saaledes bl. a. til Laboratorieførstander *A. C. Andersens* Lærebog i fysiologisk Kemi og Professor *H. Møllgaards* nylig udkomne Lærebog i Husdyrenes Ernæringsfysiologi. (Aug. Bangs Forlag. Københ.).

Hesteracer og Hesteavl. Af *A. P. Jacobsen*. 5. Udgave. 100 Sider. (Aug. Bangs Forlag. Københ.).

Nordøstsjællands Geologi. Ved *V. Milthers* (Danmarks geologiske Undersøgelse. V. Række. Nr. 3). 182 Sider. (C. A. Reitzels Boghandel. Københ.).

Beretning om Bornholms landøkonomiske Forenings og Husmandsforeningernes Arbejde for Planteavl paa Bornholm 1922. Af Konsulent *Aage Brandt*. 79 Sider. (Rønne).

Mindre Meddelelser.

Danmarks første lokale Landbrugskonsulent. I Tidsskriftets forrige Hefte blev det i Omtalen af afdøde *M. Dall* fremhævet, at han i 1875 blev »vor første egentlige lokale Landbrugskonsulent«, men at »Thyrsting-Vrads Herreders Landboforening« et Par Aar tidligere havde antaget »en ældre Landbrugskandidat« — en fra »Ugeskrift for Landmænd«, 1875, hentet Betegnelse — til at røgte en Dobbeltstilling som Lærer for unge Landmænd og Foredragsholder for Foreningens Medlemmer. Tidsskriftet havde forgæves søgt at opspore, hvem denne Mand var, men er nu blevet oplyst om, at det var Hr. *S. C. A. Tuxen*. Af Landboforeningen var denne antaget for Vintrene 1871—72 og 1872—73, i hvilke der blev foretaget et vellykket Forsøg med »Kroskoler«, d. v. s. et Slags vandrende Kursus for unge Landmænd, medens Hr. Tuxen i den mellemliggende Sommer var Forvalter paa Faarupgaard. Landboforeningen paatænkte derefter at købe en Gaard og paa denne indrette en fast Skole, men dette blev opgivet, da Tuxen i 1873 sagde Ja til et Tilbud fra Ugeskriftet om at afløse *E. Møller-Holst* som Redaktør af Bladet. Dobbeltstillingen i Landboforeningen blev altsaa opsagt, men Professor *Segelcke* hævdede altid, at *S. C. A. Tuxen* var vor første Landboforeningskonsulent.

For over 50 Aar siden begyndte altsaa Hr. Tuxen som ung Mand, 23 Aar gammel, i det mindre den Virksomhed, som skulde blive hans Livs Hovedopgave: at udbrede faglig Oplysning blandt Landmænd, en Sag, der stadig ejer hans levende Interesse.

Oprettelse af mindre Landbrug i Henhold til Statshusmandslovene samt Jordlovene af 1919. I Følge »Statistiske Efterretninger« udgjorde de til Oprettelse af Statshusmandsbrug i Henhold til Lov af 22. April 1917 samt Lov af 6. Maj 1921 ydede Statslaan i Finansaaret 1921—22 ialt 5.293.000 Kr., Tilskudet i Henhold til Loven af 1921 ialt 1.869.000 Kr. Paa Grundlag af disse Laan og Tilskud oprettedes ialt 460 nye Brug.

Den i 1921 givne Adgang til at erholde $\frac{3}{10}$ af Brugets Laaneværdi som direkte Tilskud har som ventet medført en stærkt forøget Benyttelse af Loven. I 1920—21 blev der kun oprettet 137 Brug, i 1921—22 altsaa 460, men et større Antal har sikkert i dette Finansaar faaet Laan bevilget, medens Laanets Udbetaling først har kunnet finde Sted i Finansaaret 1922—23. Tallene giver derfor ikke det fulde Indtryk af Stigningen i Lovens Benyttelse.

I det hele er der, siden den første Statshusmandslov traadte i Kraft, blevet oprettet ca. 10.000 Husmandsbrug. Det samlede Udlaan og Tilskud har andraget godt 58 Mill. Kr.

— Med Hensyn til Anvendelse af Jordlovene af 4. Oktober 1919 foreligger der Oplysninger for tre Aar, jfr. følgende Oversigt:

		Oprettelse af selvstændige Husmandsbrug		Supplering af bestaaende Husmandsbrug		Samlet Hartkorn
		Antal Parceller	Areal	Antal Parceller	Areal	
			ha		ha	Tdr.
1920	{ Præstegaardsjord	151	1048.7	135	338.6	234.0
	{ Jord i offentlig Eje	37	230.8	242	169.7	56.2
	Tilsammen	188	1279.5	377	508.3	290.2
1921	{ Præstegaardsjord	172	1182.4	121	363.8	245.7
	{ Jord i offentlig Eje	161	997.1	62	173.1	239.8
	Tilsammen	333	2179.5	183	536.9	485.5
1922	{ Præstegaardsjord	163	1261.1	100	243.0	—
	{ Jord i offentlig Eje	502	3406.0	108	374.2	—
	Tilsammen	665	4667.1	208	617.2	—

Ialt er der i Henhold til de nævnte Love i Aarene 1920 —22 altsaa oprettet 1186 Brug, hvoraf 486 paa Præstegaardsjord og 700 paa Jord i offentlig Eje, væsentligst den af Len og Stamhuse afgivne Jord. Endvidere er der til Supplering af bestaaende Husmandsbrug udstykket ialt 768 Parceller, deraf 356 af Præstegaardsjord og Resten af Jord i offentlig Eje.

Det samlede Areal, der saaledes er udstykket til mindre Jordbrug, andrager 9789 ha. I Byggelaan blev der ydet ialt ca. 16.650.000 Kr. Den gennemsnitlige Jordværdi var i 1920 og 1921 — for hvilke Aar Oplysninger foreligger — ca. 1060 Kr. pr. Hektar. Gennemsnitlig gik der ca. 6.2 ha pr. Tønde Hartkorn, medens Gennemsnittet for hele Landets Landejendomme er 9.1 ha og for Øernes alene 5.5 ha pr. Td. Hartk. Gennemsnitsstørrelsen for de nyoprettede Brug var for alle 3 Aar omtrent 7 ha, altsaa svarende til lidt over 1 Td. Hartk.

Af Oversigten fremgaar det, at medens Udstykningen af Præstegaardsjorden allerede i 1920 havde et betydeligt Omfang og ikke er væsentlig forøget siden, fik Udstykningen af Jord i offentlig Eje først i 1921 et større Omfang og voksede i 1922 til over 500 selvstændige Brug (foruden Udstykning af Supplerings-Parcellerne), saaledes at denne Form for Oprettelsen af mindre Jordbrug i afvigte Aar havde betydeligt større Omfang end Oprettelsen i Henhold til den almindelige Stats-husmandslov.

Kreaturbestanden i Tyskland var i Følge en af »Statistisches Reichsamt« udgivet Oversigt følgende i Aarene 1913, 1921 og 1922:

	1913	1921	1922
	Mill. Stkr.	Mill. Stkr.	Mill. Stkr.
Heste	3.8	3.7	3.6
Hornkvæg	18.5	16.8	16.3
Svin	22.5	15.8	14.7
Faar	5.0	5.9	5.6
Geder	3.2	4.3	4.1
Fjerkræ	71.9	67.8	65.0

Vor Flæskeproduktion.

Foredrag i Det kgl. danske Landhusholdningsselskab
Onsdagen den 14. Marts af Forpagter *J. Theilmann*.

Hr. Præsident! Ærede Forsamling! Det Arbejde, der gøres for vor Flæskeproduktion, er baade stort og fortjenstfuldt, og den ypperlige Oversigt, man faar over dette Arbejde gennem Statskonsulent *Mørkebergs* Beretning om Svineavlens Ledelse, er baade interessant og lærerig og viser, hvor omfattende Spørgsmaalet er.

Jeg tror derfor, det vil være rigtigt, naar jeg i Aften skal have den Ære at tale om »Vor Flæskeproduktion«, at jeg begrænser mig til at tale om vort Flæsks Afsætningsmuligheder paa det engelske Marked, og hvad der kan gøres for at bevare dette vort eneste udenlandske Marked.

Tillige havde jeg tænkt at meddele lidt om mine personlige Erfaringer med Hensyn til Fodring, Pleje og Pasning af en Svinebesætning.

Ved Verdenskrigens Udbrud i August 1914 stod den danske Flæskeproduktion paa sin Højde. Ingensinde før havde vi haft en saa stor Svinebestand, og ved Udgangen af Aaret viste det sig, at vi aldrig før havde slagtet et saa stort Antal Svin, ca. 2,5 Mill., eller haft saa stor en Eksport til England — ca. 138,000 Tons Bacon.

Efter dette Aar kommer fem Aar, som uden Overdrivelse kan betegnes som Slagteriernes Trængselsaar. En Tid med Maksimalpriser paa Flæsk til Hjemmeforbrug og med snærende Baand paa alle mulige Omraader.

Tilslidst maatte det paa Grund af Kornets Beslaglæg-

gelse føre til en Realisation af vor Svinebestand, og selv om vi endnu i Aarene 1915, 16 og 17 paa Grund af vor store Bestand fra 1914 havde ret betydelige Mængder til Eksport, saa standsede denne saa at sige fuldstændig i Aarene 1918 og 19. Ja, der var endog en Tid, hvor det kneb at forsyne Landets Befolkning med Flæsk; men Svinebestanden var da, som Tællingen den 30. April 1918 viser, paa dette Tidspunkt gaaet ned til 342,881 Stkr.

Heldigvis havde vi bevaret en Del af vore Avlsdyr, og ved en særlig Rationering af Korn til Avlscentrene var det lykkedes at opretholde vor Elitebestand, saa vi dog havde noget at bygge videre paa, da Kornet igen stod til fri Raadighed, og Svineproduktionen atter tog Fart, saa vor Eksport kunde genoptages. — Det Spørgsmaal, som da rejser sig, er: Kan vi nu vente, at vor Flæskeproduktion stadig kan finde Afsætning paa det engelske Marked? Det er selvfølgelig vanskeligt at besvare et saadant Spørgsmaal. Vi maa have Lov at bygge noget paa Fortidens Erfaringer. — Tør jeg derfor bede Dem et Øjeblik at fæstne Deres Opmærksomhed paa omstaaende Tabel, der efter »The Grocer« angiver Englands Import af Bacon fra Aaret 1899 til 1923. Hvis De vil følge den Linie, der i Mill. kg angiver det Kvantum Bacon, England Aar for Aar har importeret fra Danmark, finder der, som De vil se, en ret jævn Stigning Sted lige til 1915, hvor vi, som jeg før sagde, begynder at mærke Trængselstiden, der fortsattes til 1920, hvorefter vor Eksport igen stiger til i 1922 at have naaet samme Kvantum som i 1913.

Følger vi den næste Linie, der angiver De forenede Staters Import af Bacon til England, gaar Bevægelsen her i modsat Retning end for Danmarks Vedkommende, her er en jævn Nedgang, der omtrent Aar for Aar svarer til den Stigning, der gør sig gældende for Danmark.

Hver Gang vi gør et Fremstød, viger De forenede Staters Tilførsler, saa vi ligesom Tomme for Tomme borer os frem paa Markedet.

En kort Tid, til 1908, ser det ud, som Canada vil

være med i Konkurrencen, men efter den Tid falder dets Import stærkt. Fra andre Lande kommer der ikke saa store Mængder frem, saa der i en overskuelig Fremtid er nogen Grund til Frygt for videre Konkurrence herfra.

Hvad lærer vi nu af disse Tal? Jeg tør vel nok sige, at denne gradvise Stigning fra 1899 til 1914, paa hvilket Tidspunkt vi dækker over 53 pCt. af Englands Import, maa berettige os til at tro, at vi har erobret Markedet, at Englænderne synes bedre om vort Bacon, end det, der kommer fra Amerika, Canada og andre Lande. Gaar vi ud af Markedet, lukker de samme Lande straks Hullerne, vi har efterladt, ja formaar endog et enkelt Aar under Krigen at sende 500,000 Tons Bacon til England, et Kvantum, der svarer til 2 Aars normalt Forbrug. Vi ser, Kvantiteten har disse Lande straks til Raadighed. Paa det Omraade kan vi ikke være med; men da vi atter begynder at optage Eksporten i 1920, gentager det samme sig som før Krigen, vi trænger Amerika og Canada tilbage, og ingen-sinde før har der været saa stor Forskel i Prisen paa amerikansk og dansk Flæsk som i disse Aar. At vor Eksport af Bacon ogsaa har stor Betydning økonomisk set, viser Tallene, der i Mill. Kr. angiver Værdien af vor Eksport.

Jeg tror derfor, vi har Lov til at sige, at vi har et godt Marked, hvis vi kan bevare vort Flæsks Kvalitet.

Vi vil sikkert faa store Tilførsler i 1923, og er Bestanden vokset i samme Grad som fra 1921 til 1922, hvor Søerne i gl. Danmark blev forøget 40 pCt. og i Sønderjylland 70 pCt., maa vi i Øjeblikket regne med større Bestand, end vi havde i Recordaaret 1914. Der kan være en begrundet Frygt for, at den hurtige Forøgelse har bragt os en Del mindre gode Dyr ind i Avlen, og dette bør mane til en vis Forsigtighed med at udvide vor Svinebestand yderligere, hvis vi ikke samtidig opretholder Kvaliteten.

Ved i Landbrugsraadets Meddelelser at se Tallene for Englands Import i Januar 1923, hvor det samlede Kvantum fra Amerika og Canada er mere end dobbelt saa stort

Englands Import af Bacon

Millioner kg.

	1899	1900	1901	1902	1903	1904	1905	1906	1907	1908
Danmark	61,5	55,6	53,9	63,8	75,9	87,5	74,7	74,3	91,7	104,1
Forenede Stater	207,5	200,8	215,4	166,7	146,9	142,4	139,8	140,9	115,8	129,0
Canada	23,0	26,9	20,3	23,5	33,8	42,1	60,5	60,4	60,5	51,0
Andre Lande . .	2,6	3,1	3,5	4,5	5,2	4,7	4,1	5,7	4,4	4,5
Ialt	294,6	286,4	293,1	258,5	261,8	276,7	279,1	281,5	272,4	288,6

Værdi Millioner Kroner.

Danmark	53,1	55,0	58,6	67,5	77,3	81,6	71,6	77,8	96,9	102,3
Forenede Stater	117,9	134,8	167,5	148,3	132,7	111,8	104,9	123,5	108,8	108,6
Canada	13,7	19,4	16,7	21,7	30,4	33,6	49,5	56,4	57,1	45,3
Andre Lande . .	2,5	2,7	3,2	4,2	4,7	4,0	3,9	5,9	4,3	4,3
Ialt	187,2	211,9	246,0	241,7	245,1	231,0	229,9	263,6	267,1	260,5

Gennemsnitspris i Øre pr. kg.

Danmark	86,4	99,4	108,8	106,0	101,8	93,2	95,8	104,8	105,6	98,2
Forenede Stater	56,9	67,2	77,8	88,9	90,3	79,2	75,0	87,6	94,0	84,2
Canada	59,6	72,1	82,3	92,3	90,0	80,0	81,8	93,3	94,4	89,0
Andre Lande . .	96,1	87,0	91,4	93,3	90,4	85,0	95,1	103,5	98,8	95,6
Alle andre Lande ÷ Danmark.	57,6	70,0	78,8	89,6	90,4	79,0	77,4	89,8	94,2	85,8
Total	63,3	71,9	83,9	93,5	93,6	83,5	82,4	93,3	98,0	90,4

Danmark har leveret pCt. af Varen.

	20,9	19,4	18,4	24,7	29,0	31,6	26,8	26,4	33,7	36,1
--	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------

Danmark har faaet pCt. af Værdien.

	28,3	26,0	23,8	27,9	31,5	35,3	31,1	29,5	36,3	39,2
--	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------

Overpris for dansk Bacon i Øre pr. kg.

	28,8	29,4	30,0	16,4	11,4	14,2	18,4	15,0	11,4	12,4
--	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------

Samlet Overpris for dansk Bacon i Millioner Kroner.

	17,6	16,3	16,2	10,5	8,7	12,4	13,7	11,1	10,4	12,9
--	------	------	------	------	-----	------	------	------	------	------

efter „The Gracer“.

Millioner kg.

1909	1910	1911	1912	1913	1914	1915	1916	1917	1918	1919	1920	1921	1922
91,9	91,1	107,7	117,7	118,5	137,8	104,7	83,3	57,0	1,1	0,3	35,8	93,9	120,0
111,1	66,4	92,3	86,2	91,5	77,3	179,2	203,2	176,0	438,8	299,1	170,7	127,4	125,0
22,5	20,9	31,3	19,7	12,4	17,4	43,9	80,9	89,7	87,3	106,3	75,8	42,9	37,4
9,3	17,8	15,9	11,7	24,2	26,3	3,4	10,0	10,7	4,7	14,6	2,7	24,1	18,7
234,8	196,2	247,2	235,3	246,6	258,8	331,2	377,4	333,4	531,9	420,3	285,0	288,3	301,1

Værdi Millioner Kroner.

104,4	114,2	120,4	141,0	159,6	178,9	164,3	163,6	139,8	3,4	1,2	131,7	304,7	299,9
109,0	80,2	91,1	87,5	110,2	96,4	229,6	303,3	379,1	1341,7	938,1	530,2	292,8	219,3
24,6	26,1	32,3	21,2	15,5	22,0	59,8	134,0	203,3	269,2	339,9	236,3	111,9	77,8
10,4	20,6	16,4	12,3	28,4	30,7	4,2	18,0	23,2	13,1	45,5	8,4	74,1	42,6
248,4	241,1	260,3	262,0	313,7	328,0	457,9	618,9	745,4	1627,4	1324,7	906,6	783,5	639,5

Gennemsnitspris i Øre pr. kg.

113,6	125,4	111,8	119,8	134,6	129,8	157,0	196,4	245,2	309,0	351,2	368,4	324,4	250,0
98,2	120,8	98,8	101,6	120,4	124,8	128,2	149,2	215,4	305,8	313,6	310,6	230,0	175,4
109,4	124,8	103,4	107,8	125,6	126,8	136,4	165,6	226,6	308,6	319,8	312,0	261,2	208,0
111,8	116,0	103,2	105,6	117,6	116,8	125,4	181,0	217,8	281,8	312,8	317,0	307,4	228,4
100,8	120,8	100,4	103,0	120,4	123,4	129,8	154,8	219,2	306,0	315,2	311,2	246,4	187,6
105,8	123,0	105,4	111,4	127,2	126,8	138,4	164,0	223,6	306,0	315,2	318,4	272,0	212,4

Danmark har leveret pCt. af Varen.

39,1	46,4	43,6	50,0	48,1	53,3	31,6	22,1	17,1	0,2	0,08	12,6	32,6	39,8
------	------	------	------	------	------	------	------	------	-----	------	------	------	------

Danmark har faaet pCt. af Værdien.

42,0	47,4	46,3	53,8	50,9	54,5	35,9	26,4	18,8	0,2	0,09	14,5	38,9	46,9
------	------	------	------	------	------	------	------	------	-----	------	------	------	------

Overpris for dansk Bacon i Øre pr. kg.

12,8	4,6	11,4	16,8	14,2	6,4	27,2	41,6	26,0	3,0	36,0	57,2	78,0	42,4
------	-----	------	------	------	-----	------	------	------	-----	------	------	------	------

Samlet Overpris for dansk Bacon i Millioner Kroner.

11,8	4,2	12,3	19,8	16,8	8,8	28,5	34,7	14,8	0,033	0,121	20,4	73,2	50,9
------	-----	------	------	------	-----	------	------	------	-------	-------	------	------	------

som Danmarks Import i samme Maaned, og dobbelt saa stor som deres egen Import i Aaret 1922, maa det være indlysende for os, at skal vi, som vi har kunnet gøre hidtil, udvide vort Marked i England og gøre os Haab om, at den engelske Forbruger ligesom i Aarene før Krigen stadig vil aftage de stigende Mængder af dansk Bacon, da skal vi anstrenge os af yderste Evne for at forbedre Kvaliteten af vort Flæsk. Vi maa ikke lade staa til og tro, at fordi vi før Krigen var i Stand til at erobre det engelske Marked og levere indtil 53 pCt. af det Kvantum Bacon, der importeredes, saa er vi ogsaa nu i Stand til at tage de sidste 47 pCt.

Jeg vil ikke sige, at vi ikke skal sætte os det som Maal, men jeg vil sige, at jeg tror ikke, vi naar dette Maal, dersom vi ikke tager tilstrækkeligt Hensyn til Kvaliteten og søger at efterkomme de Krav, der stilles fra vore Kunder. V o r F l æ s k e p r o d u k t i o n har været lønnende i de sidste Aar, og det har sikkert været medvirkende til, at der er gaaet noget for hurtigt frem. Vi maa derfor hellere raabe et »Vagt i Gevær«, inden det er for sildigt. Lad os spørge os selv, om der ikke er et eller andet, vi i vor Iver for at forøge Produktionen har været mindre nøjeregnende med.

Vi ved, at vore Konkurrenter ikke ligger paa den lade Side. Gennem Meddelelser fra Udenrigsministeriet erfarer vi, at der gøres et endog meget energisk Arbejde for at kunne konkurrere med os. Det hedder i en Skrivelse af 8. November 1922 fra Generalkonsulatet i Montreal til Udenrigsministeriet:

Under Henvisning til tidligere Indberetninger angaaende ovennævnte Emne har Generalkonsulatet herved den Ære at fremsende 3 Eksemplarer af en under 6. f. M. udstedt Bekendtgørelse omhandlende Kvalitetskontrol med kanadiske Svin.

Nævnte Bekendtgørelse, som hviler paa de vedlagte Live Stock Acts af 1917 og 1919, er endnu ikke traadt i Kraft, idet den til Gennemførelsen fornødne Stab endnu ikke er uddannet.

Den i Bekendtgørelsen foreskrevne Kvalitetskontrol skal

gælde alle Svin, som er bestemt til Slagtning i Kanada, naar de sælges paa et Kvægtorv eller ankommer til et Slagteri.

Klassificeringen skal ske efter følgende Regler:

1. Klasse. Svin, der vejer 160—210 eng. Pund (73—95 kg) paa Markedspladser eller i Slagterier, eller 170—220 eng. Pund (77—100 kg) paa Farmernes lokale Afsenderstationer, og som er af en saadan Type og i en saadan Foderstand, at de vil afgive udsøgt Bacon eller Wiltshire Sider til Eksport; Hoved, Hals og Bovparti skal være let og velbygget, og Ryglæsket ensartet fra Nakkekam til Halerod, Siderne lange med Middeldybde og med passende jævnt Fald fra Ryggen, Skinkerne fyldige, god, almindelig Foderstand og intet overflodigt Fedt.

2. Klasse. Svin, der er af samme Vægt som ovenfor nævnt og som er velbyggede og i god Foderstand, men som ikke opfylder Betingelserne for første Klasses Bacon.

3. Klasse. Svin, der vejer 120—160 eng. Pund (54—73 kg) paa Markedspladser eller i Slagterier, eller 130—170 eng. Pund (59—77 kg) paa lokale Afsenderstationer, og som er velbyggede og i god Foderstand.

4. Klasse. Svin, der vejer 210—260 eng. Pund (95—118 kg) paa Markedspladser eller i Slagterier, eller 220—270 eng. Pund (100—122 kg) paa lokale Afsenderstationer, og som er velbyggede og i saa god Foderstand, at de iøvrigt kunde give 1. eller 2. Klasses Bacon.

5. Klasse. Svin, der vejer over 260 eng. Pund (118 kg) paa Markedspladser eller i Slagterier og over 270 eng. Pund (122 kg) paa lokale Afsenderstationer, og som er velbyggede og i god Foderstand.

6. Klasse. Svin, der vejer 170 eng. Pund (77 kg) og derunder paa Markedspladser eller i Slagterier, eller 180 eng. Pund (82 kg) og derunder paa lokale Afsenderstationer; en hvilken som helst Type af Svin, der er velbyggede, men i daarlig Foderstand.

7. Klasse. Svin, af grov Bygning og af en hvilken som helst Vægt, og endelig

8. Klasse med 2 Undergrupper, hvortil regnes Søer, som har faret en eller flere Gange, samt

9. Klasse, hvorunder kommer kastrerede Orner.

Landbrugsministeriet ansætter paa Markedspladser, i Slagterier eller paa andre Pladser, hvor det skønnes nødvendigt, Svinekontrollører og Assistenten til at foretage Klassificeringer i Overensstemmelse med Bekendtgørelsen.

Saafernt det skønnes, at der indenfor et bestemt Omraade findes for faa anerkendte Kontrolsteder, kan Landbrugsmini-

steriet oprette nye Centrere og ansætte Kontrollører efter derom indgivet Ansøgning fra provinsielle Svineavlsforeninger.

Anerkendte Kontrolcentre skal være forsynede med de for Klassificeringen nødvendige Apparater.

For hver Flok eller Vognladning af Svin skal der udfærdiges en af Kontrollører underskrevet Attest — som det i Bekendtgørelsens Side 3 anførte Skema »Certificate of Hog Grading« — for, at Klassificeringen er foretaget, og en saadan Attest maa ikke udstedes, før hvert enkelt Svin er blevet undersøgt, sat i Klasse og vejlet, og en Vejeattest er blevet underskrevet af en autoriseret Vejer eller af Kontrolløren.

Paa Markedspladser, Slagterier eller øvrige Kontrolsteder skal de fornødne Hjælpere stilles til Raadighed for den officielle Kontrollør.

Klassificerede Svin maa ikke slagtes eller afsendes fra Stedet før Tilladelse dertil er givet ved en af Kontrolløren underskrevet Attest, som det paa Bekendtgørelsens Side 4 optrykte Skema »Release Certificate for Graded Hogs«.

Saafermt en eller flere Farmere, der bor langt fra et Kontrolsted, ønsker en foreløbig Klassificering foretaget som Grundlag for Salg efter Kvalitet, kan Opkøberen udføre denne efter de i Bekendtgørelsen fastsatte Regler, og der skal da udfyldes et Skema, som det paa Side 4 i Bekendtgørelsen anførte »Buyers Statement of Grading of Hogs«, hvilket Skema skal underskrives af saavel Køber som Sælger; en Kopi skal af Køberen leveres til den officielle Kontrollør ved Sendingens Bestemmelsessted. Sælgeren kan ved at sende en Kopi til Statens Husdyr-afdeling paa den nærmeste Markedsplads faa tilsendt en Gensvar af den officielle Kontrollørs Klassifikation af samme Sending af Svin.

En Vognladning Svin, der stammer fra forskellige Ejere, skal klassificeres paa samme Maade som ellers, og hvert Svin skal i saa Fald være forsynet med et anerkendt Identificeringsmærke.

Bekendtgørelsen lader adskillige Punkter i Kontrollens Gennemførelsesmaade henstaa i det uviste. Naar den træder i Kraft, vil dog sikkert disse Punkter finde deres Afgørelse, og man skal da ikke undlade at indberette desangaaende.

Vi har i indeværende Aar stadig faaet Meddelelser fra vore London Forbindelser, at vort Flæsk er for fedt, og at amerikansk og canadisk Bacon fremkommer i lettere Vægte og fra letfedede Svin.

Det er muligt, at Fremkomsten af det fede Flæsk er forbigaaende og navnlig ligger i den Omstændighed, at Producenterne af Frygt for den i saa lang Tid profeterede Prisnedgang har forceret Fedningen af Svinene langt stærkere, end Tilfældet i Almindelighed er.

For at raade Bod herpaa har Slagterierne hele Landet over — vel at mærke Andelsslagterierne — sat Vægtgrænsen for slagtede Svin ned til 70 kg. Dette er naturligvis en øjeblikkelig god Foranstaltning, naar der klages over for tungt og fedt Flæsk, men man kan selvfølgelig ikke blive staaende herved. Vil man modarbejde det fede Flæsks Fremkomst, maa man — som Andelsslagterierne i mere eller mindre Grad ogsaa gør — lade dette Flæsks mindre Værdi paa det engelske Marked faa Udtryk i en lavere Pris, en lavere Notering for 2. og 3. Kl. og en højere for 1. Kl., dette vil i allerhøjeste Grad henlede Producenternes Opmærksomhed paa at producere den Vare, som vi har erfaret, Englænderne vil have, og som vi skal have frem, hvis vi skal bevare vort Forspring for vore Konkurrenter. Andelsslagterierne maa ikke vige tilbage for den Opgave, der nu stilles dem. Det er dem, der maa være Vejlederne. Det er dem, der har Følingen med Markedets Krav, og de har ogsaa Ansvaret for, at Producenten vejledes paa rette Maade.

Hvilke er da de Krav, der skal stilles til et Svin, der passer til det engelske Marked, hvor Karbonade, Mellemflæsk og Skinker betales med langt højere Priser, end der kan opnaas for Forparten af Svinet.

Svinet skal først og fremmest være langt med lige Ryg, let Bov og Hals og med passende Skinker; Sværen bør være tynd og fin; Hovedet lille og velformet; Benene tynde, stærke og fine; Bugen bør være tyk og kødfuld; Muskel- og Kødvævet fyldigt og veludviklet. For at bruge Klassificeringen i Overensstemmelse med ovenstaaende, saa den virkelig bliver vejledende for Producenterne og tillige praktisk og let udførlig for Slagteriet, benyttes nedenstaaende Klassificeringsregler: I Kl. letfed betegnes

med I, II Kl. mellemfed betegnes med II og III Kl. fed betegnes med III.

Svin med Bygningsfejl eller Fodringsfejl (f. Eks. blødt Flæsk) betegnes med:

- M. halvmager eller tynd.
- B. blødt Flæsk.
- T. tynd Bug.
- K. kort Krop.
- G. grov af Svær, Hoved, Ben.
- b. B. for bred over Boven.
- d. S. daarlige Skinker.

Tillige vil alle Svin, som giver en virkelig fin Baconside, blive benævnt med ex = extra.

Hvis disse Regler udsendes til Andelshaverne og der paa Afregningen sker de fornødne Bemærkninger i Henhold til Reglerne, vil en opmærksom Iagttagere kunne drage stor Nytte heraf ved Valg af Avlsdyr.

Saadanne Afregningsregler af Direktør *H. Junker*, Odense, havde man før Krigen indført paa Fyen. Efter Krigen syntes Kvalitetskravene overfor det danske Flæsk ligesom at slappes. Slagteriernes Klassifikation var af den Grund traadt i Baggrunden, men da der nu igen, som der jo altid gør, naar Markedet er overfyldt, stilles Krav, vilde det sikkert være klogt at optage den specificerede Bestemmelse.

Jeg tror ogsaa, Slagterierne ved Udstationering af Orner skal vise den største Agtpaagivenhed og føre en meget indgaaende Kontrol med det Produkt, der fremkommer efter disse. Yorkshireornerne har, hvor de har været benyttet, leveret et udmærket Slagteriprodukt og er sikkert mange Steder endnu nødvendige, men Valget af dem bør ske af kyndige Folk. Vi maa gøre alt, hvad vi formaar, for at Ornerne er virkelig gode Dyr. Det er langt det vigtigste at have gode Orner, selv om Søerne ogsaa gerne skulde være I Kl., men vi maa ikke glemme, at Yorkshire-Orners Benyttelse kun tilsigter en Forbedring af Slagteriproduktet.

Vort egentlige Maal er at frembringe en dansk Svinerace, der kan opfylde de Krav, der stilles til et virkeligt Slagterisvin, og som Svineavlens har været ledet herhjemme, har vi mange gode Landracesvin i vore Avlscentre og sikkert ogsaa mange Steder udenfor disse. Det gælder kun om at finde dem, og her kan Slagterierne være til stor Støtte for Svineavlens Ledelse ved at gøre denne bekendt med, fra hvilke Besætninger der leveres I Kl. Svin.

Saadanne Besætninger bør, hvis de er af ren Race og egnede til Avl, ikke lades upaaagtede, men inddrages i Avlens Tjeneste.

Der har i svineinteresserede Kredse været drøftet, om det ikke vilde være rigtigt en Tid særligt at fæstne sig ved den Opgave at faa et langt Svin. Det er jo i og for sig ikke nogen ny Opgave. Vi har jo altid krævet et langt Svin, og vore Landracesvin er da gennemgaaende ogsaa ret lange.

Naar Kravet nu rejses med fornyet Styrke, ligger det i den store Prisdifference, der i Syd-England er paa Mellemstykket og de øvrige Dele af Svinet. Jeg har søgt at faa Oplysning om de forskellige Stykkers Pris i Detailhandelen i England, men dette er ret vanskeligt, men jeg kan oplyse, at paa to Sider af omtrent samme Vægt, men af forskellig Længde, kan der være en Forskel i Ryggens Vægt af $1\frac{1}{2}$ lbs. til Fordel for den lange Side, hvilket gør, at Detaillisten tjener 1 sh. mere paa denne Side end paa den korte, da Ryggen er det dyreste Stykke. Det koster 165 sh. pr. Cwt. imod f. Eks. Skinken 114 sh., Nakken 112 sh., Boven 70 sh., Bugen 94 sh., Flanke ca. 42 sh. — følgelig er der størst Efterspørgsel efter saadant Flæsk. Det kan altsaa forsvares at lægge stærkere Vægt paa lange Svin, selv om dette skulde ske paa Skinkens Bekostning. Naar man blot ikke afviger fra Kravet om et harmonisk bygget Dyr.

Jeg ved, at der har været Mistanke om, at Svin med fyldige Skinker gav for fedt Flæsk. Jeg tror ogsaa, Hr.

Doktor *Ellinger* var noget inde herpaa. Da det selvfølgelig vil være af stor Betydning at komme til Klarhed over dette Spørgsmaal, har Hr. Forsøgsleder *Lund* undersøgt Bedømmelsen for 106 slagtede Forsøgsdyr fra Bregentved for at se, om der var nogen Korrelation imellem Rygflæs-kets Tykkelse og Skinkens Fylde. Undersøgelsen viser nærmest, at der ikke er nogen Korrelation i denne Forbindelse, men mulig trænger Spørgsmaalet til grundigere Undersøgelse.

Jeg vilde ogsaa gerne straks advare imod de grove Svin. Jeg tror, det er umuligt at faa en god Baconside af et groft Svin. Vi ser ogsaa, at i Canada sætter man grove Svin i 7ende Klasse.

Ved saaledes fra Ledelsens Side at lægge Vægt paa bestemte Bygningstræk og ved Bedømmelsen ogsaa paa Dyrskuerne give dette Udtryk i det Pointsystem, der gives for Mellemparti, Skinke o. s. v., vil man kunne hjælpe til at faa den Type, det engelske Marked ønsker. Der har tillige været talt om at ændre Bedømmelsesreglerne ved Forsøgsdyrenes Slagting. Det tror jeg imidlertid ikke er paakrævet og ikke heller ønskeligt, naar man skal og maa bevare Kontinuiteten med Fortiden; men en ren handelsmæssig Bedømmelse kunde meget vel finde Sted parallelt med Laboratoriets og gives selvstændigt Udtryk igennem en Klassebetegnelse. En saadan Bedømmelse maa vist helst afgives af de ved Bedømmelsen fungerende Direktører fra Slagterierne og vil paa mange Maader være særdeles interessant og nyttig.

De samvirkende Andelsslagterier holder om faa Dage Delegeretmøde, og der er jo det rette Sted at drøfte disse Spørgsmaal, og sikkert vil der derfra kunne regnes med stor Interesse, og en Generaldebat herom vil forhaabentlig give et saadant Stød frem til energisk Arbejde og til Mobilisering af alle Bedømmelsesudvalg til under Statskonsulent *Mørkebergs* erfarne Ledelse at føre ud i Praksis, hvad man nu enes om, der bør gøres.

Ogsaa fra Slagteriernes Side maa der som hidtil gøres

et Arbejde, for at Baconsiderne fremkommer til England sorteret, behandlet og tilskaaret, som vore Kunder ønsker. Dertil maa Kvalitetsbedømmelserne hjælpe os.

Oprindelsen til disse skyldtes følgende Forhold: Fra Tid til anden fremkom der i engelske Blade Angreb paa Kvaliteten af det danske Flæsk.

Endskønt disse Angreb som Regel havde engelske Handels-Særinteresser til Baggrund, idet mange engelske Detaillister havde større Avance paa andet Bacon end paa dansk og derfor vare mere interesseret i at sælge dette, saa var disse Angreb dog ofte sat saaledes i Scene, at man saa sig nødsaget til paa kraftig Maade at slaa dem ned. I et enkelt Tilfælde gav en Artikel i Andelsbladet i 1907 endog Stødet til en ret ondartet Kampagne mod det danske Flæsk, og kun ved yderst kraftige Foranstaltninger fra de danske Slagteriers Side lykkedes det at bekæmpe og tilintetgøre Kritiken.

Af de farligste Beskyldninger, der af engelske Konkurrenter rettedes mod Kvaliteten af det danske Flæsk, skal nævnes: Danskernes sender tuberkuløst Flæsk til England.

Denne Beskyldning blev slaaet til Jorden ved Indførelse af Dyrlægekontrollen paa Slagterierne, en Kontrol, der som bekendt er anerkendt af engelske Autoriteter.

Den næste farlige Beskyldning var: Danskernes overpumper Flæsket med Luge, og som Følge deraf paastodes det, at det danske Flæsk svandt mere end dobbelt saa meget i Røgningen som f. Eks. irsk Flæsk.

Straks iværksatte man herfra nogle Røgningsforsøg i England, kontrolleret af engelske Revisorer. Ved denne Foranstaltning slog man denne Kritik ihjel.

Imidlertid var man klar over, hvor nødvendigt det var til enhver Tid at vide, om samtlige Andelsslagterier bestræbte sig for at holde Kvaliteten paa den Højde, som var nødvendig for at bevare Renoméet, og man besluttede derfor at indføre Kvalitetsbedømmelser, hvor

samtlige Andelsslagteriers Flæsk blev underkastet en saglig Bedømmelse.

Bedømmelserne skulde finde Sted mindst 4 Gange aarlig og foretoges af 3 Slagteridirektører, hvoraf den ene var fast Formand. De øvrige Dommere toges skiftevis mellem Slagteridirektørerne. Fælleskontoret bestemte Tidspunktet for Bedømmelsen, og Dommerne indkaldtes med saa kort Varsel, at Flæsket allerede var afsendt fra Slagteriet, naar Fælleskontorets Meddelelse kom. I Esbjerg udtoges saa 1 Balle Flæsk fra hvert Slagteri, denne Balle forsynedes med et Nummer. Dommerne maatte ikke kende de enkelte Slagteriers Flæsk.

Til at begynde med var Bedømmelserne hemmelige; vel blev Slagterierne bekendt med Resultatet af Bedømmelserne, men de fik kun Meddelelse om, med hvilket Nummer deres eget Flæsk var mærket. Senere hen blev man enige om overfor Slagterierne at nævne Navnene paa de Slagterier, hvis Flæsk ved Bedømmelserne kom i bedste Trediedel, og dette er atter blevet ændret til, at man nu offentliggør Navnene paa de Slagterier, hvis Flæsk kommer i den bedste Trediedel, og selve Bedømmelsen tilstilles hvert Slagteri med Navns Nævnelser for hvert enkelt.

Ved Indførelsen af Kvalitetsbedømmelserne har man tilstræbt: a t blive vejledende overfor Slagterierne ved at paapege mulige Fejl ved Tilskæringen og Behandlingen af Flæsket; a t fremskaffe et ensartet Produkt; a t forhindre de umotiverede Historier, der som før nævnt blev sat i Scene af Konkurrencehensyn.

Det er mig en Tilfredsstillelse at kunne udtale, at de tilsigtede Bestræbelser er lykkedes. Thi selv om der ved Bedømmelserne af Dommerne paapeges visse Fejl ved Tilskæringen hos enkelte af de til Bedømmelse udtagne Flæskesider, saa er Tilfældet alligevel dette, at som Helhed, naar man ved Bedømmelserne tager et Overblik over de fremlagte Flæskesider, fremtræder der en vis Ensartethed, og Slagterierne vil utvivlsomt til enhver Tid rette sig efter

de Krav, vore engelske Kunder stiller til Tilskæringen og Behandlingen.

Bedømmelserne foregaar efter følgende Skala:

Halsen	10	Point
Boven	10	—
Bugen	10	—
Lænden	10	—
Forlemmerne	10	—
Baglemmerne	10	—
Sidens Udskrabning	10	—
Totalindtryk	15	—

Ialt... 85 Point

Hvad der saaledes kan gøres paa forskellige Omraader for at bevare og højne Varens Kvalitet, vil sikkert heller ikke forblive upaaagtet, hverken fra Slagteriernes eller fra Avlens Ledelse.

Naar hertil kommer, at vi i vort Mejeriaffald og i vort gode Korn har de Fodermidler, hvoraf der kan produceres velsmagende Bacon, og at vi paa Grund af vor nære Beliggenhed ved det engelske Marked kan levere vort Bacon i letsaltet Tilstand, saa er dette et mægtigt Plus for os og gør det vanskeligt for vore Konkurrenter at være med.

Jeg er derfor ikke i Tvivl om, at vi, hvis vi stadig vil passe paa og aldrig lade ude af Betragtning, at vi skal forbedre vore Eksportvarer, saa Kunderne først og fremmest spørger efter dansk Bacon og overhovedet lader andet Bacon ganske upaaagtet, saalænge der er et kg dansk at faa, vil være i Stand til gennem et Fremstød at dække endnu mere af Englands Forbrug.

Yderligere har vi en mægtig Støtte i vore Andelsorganisationer. Hvad disse har betydet og betyder for vor Produktions Forbedring, forstaas heldigvis af et stadigt voksende Antal danske Landmænd. Gennem Samarbejdet i vore Andelsslagterier og Andelsmejerier øves der en opdragende Indflydelse paa den enkelte, og der har her aldrig forgæves været kaldt paa dennes Ansvar overfor det fælles.

Det er denne Aand i vore Andelsorganisationer, der i højeste Grad har været medvirkende til, ja gjort det muligt, at vi er naaede dertil, hvor vi staar i Dag.

Det er denne Aand, vi skal holde levende og bevare, da vil det sikkert ogsaa lykkes os i Fremtiden ikke alene at opretholde, men udvikle.

Vi har den Lykke, at vore Organisationers Vækst og Styrke ikke trykker andre ned eller vanskeliggør Levevilkårene for andre Mennesker. Tværtimod, jo stærkere vi kan arbejde os frem, desto bedre for det Samfund, vi tilhører.

Vor Opgave er ikke gennem vore Organisationer alene at skaffe øjeblikkelig økonomisk Fordel. Vi maa netop ofte se bort fra dette, og gennem et mere maalbevidst Arbejde søge at underbygge, hvad der er naaet, med det for Øje at skabe os et varigt Marked for vor Produktion.

Til Slut maa jeg maaske have Lov til at fortælle Dem lidt om, hvorledes vi paa Hvidkilde behandler og fodrer vore Svin, ikke fordi jeg tror, at vi paa dette Omraade er foran saa mange andre, men det er nu engang et meget vigtigt Led i vor Flæskeproduktion, hvorledes Dyrene passes og plejes, og kan nok paakræve almindelig Drøftelse, naar der tales herom.

Først maa jeg bemærke, at alle Avlsdyrene er af anerkendt Afstamning og af Landrace.

Ornen er stor og lang, harmonisk bygget med ikke særlig god Bagpart og af baade frugtbar og trivelig Slægt. Den blev først benyttet, da den var 7 Maaneder gammel og gik indtil den Tid i en Sti, hvorfra der var Adgang til Løbegaard.

I Reglen gaar Ornen sammen med Søerne, men tages fra disse, naar den skal bedække. Den fodres godt og maa altid være i passende Huld. — Foruden denne Orne, der er Stamholderen, er nu indkøbt en Yorkshireorne til Produktion af Slagterisvin.

S ø e r n e. Ungsøer, der er bestemte til Avl, har altid

Adgang til Løbegaard, og føres til Ornen i ca. 7. Mdrs. Alderen, faar da ca. 2,8 kg F.-E. pr. Dag tilsat 30 g Kød, Benmel samt 25 g Tran. De kommer ikke sammen med de ældre Søer, før de har faret en Gang. Foderet bestaar af Roer, Grønt og Korn.

De ældre Søer gaa i Goldperioden, naar de er blevne bedækkede og ikke mere er brunstige, sammen i en stor Løbegaard, hvori Avnerne fra Tærskværket er blæst ud. Et Skur, ogført af gamle Lægter og Halm, tjener til Læ. De fodres med ca. 2 kg F.-E. pr. Dyr pr. Dag og altid 30 g Kød- og Benmel. Foderet bestaar af Køkkenaffald, Roer eller Lucerne, suppleret med Korn.

Ca. 14 Dage før Faringen tages Soen fra Løbegaarden og føres til det Sted, hvor den skal føde sine Grise. Den fodres da lidt rigeligere, dog ikke de sidste Dage før Faringen, ligesom der ogsaa efter Fødslen gaar nogle Dage, inden den kommer paa fuld Foder.

For at undgaa Fordøjelsesforstyrrelser gives Søerne, efter Fødslen er tilendebragt, en Spiseskefuld Glaubersalt 3 Gange daglig, indtil Afføringen er normal. Der strøes som Regel med Havreavner hos den fødende So eller med kort Halm. Der er altid Vagt hos Soen, medens den føder, og Grisene bliver samlede i en Norgesalpetertønde, til Faringen er forbi, og Soen er lettet for Efterbyrden.

Paa fuld Foder faar:

Søer med 10 Grise og derover	6,5 F. E.
— — 7 — til 10	6,0 —
— — under 7 Grise	5,0 —
fede Søer med faa Grise	4,0 —

Store Søer, der ligge med Grise, kan drikke fra 30 til 35 kg daglig. Gylte ca. 25 kg. Foderet bestaar i Reglen af Blandsædsskraa, Mælk blandet med Vand, eller frisk Valle, med Tilskud af Kød og Benmel.

De nyfødte Grise vejer fra 1,5 til 1,7 kg pr. Stk.

Smaa grisene har altid Adgang til frisk Luft. Løbegaardene er altid tilført frisk Grus, og saavidt muligt

vender de imod Syd. Saadanne Friluftsgrise bliver modstandsdygtige og faar aldrig ondartet Mavesyge. — Saa snart som muligt vænnes Grisene til at æde groftmalet Bygskraa blandet op med Kød og Benmel samt Tran, i Forholdet: 1 kg Korn, 35 g Tran, 35 g Kød og Benmel.

Mælken, der gives Smaagrisene, er fortrinsvis Kærnemælk ellers syrnet Mælk. Kornet og Mælken gives aldrig sammenblandet til Smaagrise.

Grisene fravænnes Soen i 6 Ugers Alderen og har da en Vægt af ca. 15 kg og kaldes nu Polte. Grisene faar ogsaa Grønt, naar der er Græs eller Lucerne.

P o l t e n e gaar i aabne Vognporte i Ladegulve, hvor der er Adgang til rigelig Bevægelse og frisk Luft, men der maa altid være indrettet et lunt og tørt Opholdssted.

De første 14 Dage bestaar Foderet af 30 pCt. syrnet skummet Mælk og Blanding af Byg, Hvede og Majs, hvad man nu har. Der gaar i Reglen ca. 20 Stkr. sammen i saadant Rum. Efter de første 14 Dage er forløbne, gives der et mindre Kvantum Mælk, ca. 20 à 25 pCt., alt eftersom vi har Raad til. Der ydes lige til 3 Maaneders Alderen et Tilskud af 30 g Kød og Benmel samt 25 g Tran daglig pr. Dyr. I denne Alder sættes Poltene paa Fedesti og har nu naaet en Vægt af ca. 40 kg. I den Tid, der er Lucerne, gives der et Tilskud heraf.

F e d e s v i n e n e har ikke Adgang til Bevægelse og fodres nu med syrnet Mælk, Valle og forskellige Kornsorter, aldrig kun en Sags Korn. Naar Mælken kommer hjem fra Mejeriet, hældes den op i et rentskuret og kalket Kar og staar der, til den er afkølet til ca. 28 Grader C., før der sættes Syre til, enten Kærnemælk eller syrnet Mælk. Mælken er da syrnet til Brug næste Morgen. Efter hver Fodring tilberedes Foderet til den næste Fodring. Mælk, Valle, Vand og Korn blandes sammen til en tyk Vælling. 20 pCt. Mælk og Resten Kraftfoder giver passende Konsistens. Foderet blandes i en Skinnevogn, der altid staar i Stalden, saaledes at Foderet er tempereret.

Svinene fodres, saa de altid har ædt op — 10 à 12 Minutter efter Fodringen skal Krybben være slikket.

Med Hensyn til Fodernormen i de forskellige Perioder har vi været lidt over den Norm, Forsøgsleder Beck angiver i sin Bog »Svinet«. Vi havde nemlig en Tid ondartet Lungebetændelse, og det viste sig, at en stærk Fodring beskyttede herimod. Vi giver undertiden, hvis vi synes, det kniber lidt med Appetitten, et Tilskud af ca. 10—15 g Køkkensalt pr. Dyr.

Vi vejer Svinene hver Maaned, og Tilvæksten er da gerne ca. 20 kg pr. Dyr pr. Maaned for Fedesvinenes Vedkommende, saaledes at de ved 6 Maaneders Alderen vejer ca. 100 kg.

Nu kan der jo siges til denne Fodring: Ja! det er jo en let Maade at fodre paa, men var der nu ikke mange andre Maader med Anvendelse af Roer, Kartofler og Grønt, hvorved man kunde naa et bedre økonomisk Resultat, og bliver Svinene ikke for fede paa denne Fodring.

Jeg maa dertil svare, at jeg i en Del Aar har haft Fodringsforsøg og igennem disse erfaret, at der er intet, der giver et bedre økonomisk Resultat end Fodring med skummet Mælk og 1ste Klasses Korn. Kan man saa yderligere strø godt med Rug og Hvedehalm, skal vi nok faa et godt Resultat; men forøvrigt er dette jo ikke alene et Spørgsmaal om, hvad der er det bedste, det er jo ogsaa et Spørgsmaal om, hvad der gror bedst paa den Jord, man dyrker.

Jeg erindrer forøvrigt fra disse Forsøg, at fin Lucerne var et ypperligt Foder og kunde benyttes i Blandingen indtil 15 pCt. af Foderet. 5 kg frisk Lucerne var = 1 kg Korn.

Hvad angaar Spørgsmaalet, om man gennem Fodringen kan undgaa det fede Flæsk, da tror jeg nok, dette trænger til nærmere Undersøgelse, og det var vist rigtigt, at der blev planlagt en Forsøgsrække til Belysning heraf. Saavidt mig bekendt har vi ikke haft Forsøg, der har kunnet give klart Svar herpaa. Vi tror imidlertid, at stærk

Fodring giver fedt Flæsk, og da det netop er et meget aktuelt Spørgsmaal for Tiden, maa der gøres, hvad der kan gøres, for at komme rigtig tilbunds deri.

Til Slutning vil jeg gerne sige, at jeg er klar over, at det kun har været meget mangelfuldt, jeg har behandlet Spørgsmaalet »Vor Flæskeproduktion«. Der er jo saa uendelig meget mere, der kunde have Krav paa at fremdrages.

Det, jeg har tilsigtet, er særlig at understrege, at Spørgsmaalet om Bevarelsen af det engelske Marked, er et Spørgsmaal om at bevare og forbedre vort Flæsks Kvalitet.

Det er mit Haab, at dette maa lykkes, og det vil lykkes, naar Producent, Slagteri, Forsøgslaboratoriet og Avlens Ledelse opretholder det gode Samarbejde, der hidtil har fundet Sted.

Foredraget blev efterfulgt af følgende Diskussion:

Den ledende Præsident, Kammerherre *N. Juul*, Mejlgaard, takkede Foredragsholderen og spurgte, om nogen ønskede at rette Forespørgsler i Tilknytning til de mange interessante og for Landbruget saa vigtige Forhold, der var fremdraget i Foredraget.

Direktør *F. L. Sieck*, Frederikssund, vilde som Slagtermand først og fremmest sige Forpagter Theilmann Tak for Foredraget, men kunde dernæst ønske i Tilslutning til Foredragsholderen at gøre et Par Bemærkninger. I Slutningen af sit Foredrag berørte Hr. Theilmann, at det vilde være meget ønskeligt, om vi kunde faa det Spørgsmaal klaret, hvorvidt den stærke Fodring giver fedt Flæsk; og det kan ikke nægtes, at dette Spørgsmaal er brændende og trænger til at belyses om muligt gennem Forsøg. Der har jo fra England været ført nogle Klager over vort Flæsks Kvalitet, og navnlig, at det er for fedt, og det kan ikke nægtes, at dette er betænkeligt, saa meget mere som Konkurrencen i England er bleven strengere. I Januar Maaned er Indførslen af amerikansk Flæsk stegen saa stærkt, at det engelske Marked faar over dobbelt saa meget som i Fjor ved denne Tid; denne Stigning er saa stor, at Markedet er bleven overfyldt, saaledes at en Del af Flæsket er gaaet i Boks. Hvis denne stærke Forøgelse i Eksporten holder sig, ser det ikke godt ud for vor hjemlige Produktion, thi samtidig med

den stærke Stigning fra Amerika, har vi forøget vor Eksport med 50 pCt., og det er klart, at en saa stærk Stigning i Flæske-tilførslen — 120 pCt. mere fra Amerika og 50 pCt. mere fra os —, kan Markedet ikke bære uden at overfyldes. Vi har sikkert kun én Vej, ad hvilken vi kan komme frem, nemlig ved at gøre vor Kvalitet saa god som muligt, men netop derfor er det ogsaa betænkeligt, naar der rettes Anker mod os paa dette Omraade. Heldigvis er man baade i Slagterikredse og vel ogsaa blandt Producenterne opmærksom paa Forholdet, hvilket de forskellige Foranstaltninger med Hensyn til strammere Notering jo er et Udtryk for. Men det er ogsaa absolut nødvendigt, at der bliver gjort, hvad der kan gøres paa dette Omraade, og ogsaa Taleren vilde derfor være meget glad, saafremt der ved Forsøg kunde opnaas Resultater til Belysning af Fodringens Betydning.

Statskonsulent *P. A. Mørkeberg* udtalte ligeledes sin Glæde over at have haft Lejlighed til at høre dette Foredrag og kunde fuldtud give Foredragsholderen sin Tilslutning med Hensyn til det Maal, vi maa arbejde efter. Det er klart, at vi først og fremmest maa søge at levere en god Kvalitet, thi hvad Kvantiteten angaar, kan vi nu en Gang ikke konkurrere med Amerika. Under en Rejse til England i 1921 havde det glædet Taleren at høre de engelske Agenter sige, at det danske Flæsk var af udmærket Kvalitet, endog bedre end det nogen Sinde havde været. Det er jo kedeligt, at Udtalelserne nu synes at gaa i anden Retning, og hvis Kritiken er berettiget, maa vi selvfølgelig se at finde Aarsagen dertil og søge at finde Midler derimod. Der er kommet meget Flæsk frem, der er for fedt, og dette er en meget alvorlig Sag; det svækker ikke alene vor Stilling paa det engelske Marked, men Landmændene har jo ogsaa økonomisk faaet det at føle, idet en forholdsvis stor Mængde Flæsk er kommen i 3. Klasse. Spørger man om Aarsagen til, at Flæsket saaledes mere end tidligere kommer i 3. Klasse, saa kunde det være, fordi Svinene er blevne for tunge, men man kunde ogsaa tænke sig, at der var sket en Ændring i selve Svineracen, saaledes, at Svinene gennemgaaende er kortere end tidligere. De Oplysninger, der foreligger fra Slagteridirektørerne, gaar imidlertid ud paa, at det heldigvis ikke er vore Svin, der har ændret Karakter; for sig er blevne kødfattigere, thi det, der er sket, er, at en end de burde være, og Udtalelserne fra de engelske Agenter gaar i samme Retning. Heller ikke kan det siges, at vore Svin i og for sig er bleven kødfattigere, thi det, der er sket, er, at en forholdsvis stor Del af dem er bleven for vægtige og for fede. Dette er for saa vidt en Fordel for os, som Fejlen er lettere

at rette, end den vilde være, hvis det var vort Svin, der havde ændret Karakter. Men vi maa være lydhøre overfor den Kritik, der har været fremme, og søge at faa Fejlen rettet snarest muligt. I 1921, da vi hørte de stærkt rosende Udtalelser om Kvaliteten af det danske Flæsk, havde vore Avlscentre haft en meget stærk Indflydelse paa vor Svinebestand; efter Krigstidens Indskrænkning begyndte man igen at udvide Besætningerne, og Forholdet var da det, at en stor Del af Avlsmaterialet var udgaaet fra Avlscentrene. Nu har Avlscentrene ikke mere saa stor Indflydelse, og Landmændene er heller ikke saa nøjeregnende med deres Avlssøer, som de burde være. Men netop her er et Punkt, Landmændene ikke maa glemme; de maa, som ogsaa Foredragsholderen gjorde opmærksom paa, være mere nøjeregnende med deres Søer. Det havde interesseret Taleren at høre, at man fra Canada leverer Svinene paa samme Maade som vi; hidtil har vi jo kunnet tage Konkurrencen fra Canada med nogenlunde Ro, men det kan ikke nægtes, at saafremt de har opfundet en Metode, hvorved de kan levere Flæsket letsaltet ligesom vort, kan det blive en meget betænkelig Sag. Canada vil let kunne forøge deres Produktion meget betydeligt, og det har den Fordel fremfor os, at det har et stort Hjemmemarked, der let vil kunne aftage alt det, der ikke egner sig til Eksport.

Professor *Møllgaard* kunde ønske at gøre et Par Bemærkninger i Tilknnytning til Udtalelserne om Fodringens Indflydelse paa Flæskestets Kvalitet. Baconside, saaledes som den fremtræder, er ikke alene et Produkt, der skyldes en særlig egnet Svinerace, men den er ogsaa afhængig af Fodringsforholdene under Opvæksten; man kan sige, at den gode Baconside, som vedkommende Svinerace er i Stand til at producere, fremkommer, naar der er et passende Forhold mellem Vækst og Fedtaflejring. Forholdet er imidlertid det, at naar der er gaaet en vis Tid, foregaar Væksten langsomt, og den Mulighed er da ikke udelukket, at der ved stærk Fodring i Opvæksten kan blive en Periode, hvori der bliver et uheldigt Forhold mellem Vækst og Fedtaflejring, saaledes at den sidste faar Overtaget. Det ser ud, som om Svinet vokser, men i Virkeligheden er det navnlig en Fedtaflejring, der sker. Spørgsmaalet er endnu ikke fuldt klaret, men der er meget, der tyder paa, at man ved at opdrætte Svinene hurtigt vil have Udsigt til at faa et kortere Svin og et Svin, der er forholdsvis fedt.

Forpagter *Theilmann* fandt de af Professor *Møllgaard* fremsatte Udtalelser meget interessante. Et Talmateriale, Taleren havde haft Lejlighed til at se uden dog at kunne gaa i Detaljer,

synes ogsaa at tyde paa, at Svin, der fodres mindre kraftigt i Opvæksten, ikke bliver slet saa fede. Ved at se paa Leveringerne fra Slagterierne til England viste det sig saaledes, at f. Eks. fra Viborg Amt gik 97 pCt. af Flæsket til Sydengland og kun ca. 3 pCt. til Nordengland, medens de tilsvarende Tal fra Fyn var henholdsvis 56 og 44 pCt. Da det fortrinsvis er Nordengland, der faar det fedeste Flæsk, er der noget, der tyder paa, at hvor man ikke fodrer saa stærkt i Opvæksten, faar man heller ikke saa fedt Flæsk, thi det er vel troligt, at Opdrættet er mere forceret paa Fyn end Tilfældet er i Viborg Amt. Det synes, som om man i Nordjylland har noget magrere Flæsk, end Tilfældet er paa Sjælland og Fyn. — Med Hensyn til Udtalelserne i 1921 fra England om det gode danske Flæsk, saa kan der maaske være nogen Anledning til at huske paa, at man i England i lang Tid havde været henvist til amerikansk Flæsk, og de begejstrede Udtalelser om det danske Flæsks Kvalitet er maaske da ogsaa i nogen Grad animerede af, at man endnu havde Smagen af det amerikanske Flæsk i Munden. — Hvad Grunden nu end er til, at vort Flæsk i den senere Tid har været mere fedt end ønskeligt, saa maa vi se at finde Midler til at modvirke denne Tendens. Formaar vi at fastholde og forbedre vor gode Kvalitet, vil vi sikkert have Betingelser for at hævde os i Konkurrencen, selv om den bliver stærkere end hidtil, men dette er ogsaa en absolut Nødvendighed.

Kammerherre *N. Juel* udtalte, da ingen yderligere ønskede Ordet, en fornyet Tak til Forpagter Theilmann for Foredraget. Forhaabentlig vil det vise sig, at den Fare for vor Flæskeproduktion, der synes at true os ret alvorligt, vil drive over, saaledes at Landbruget ikke ogsaa paa dette Punkt skal lide Skuffelser. Det engelske Flæskemarked har saa stor Betydning for os, at alle Landmænd bør gøre deres yderste for at bevare og fæstne vor Stilling derovre; gør de det, tror jeg ogsaa, det vil lykkes.

Mælkeribruget i Danmark 1922.

Af Statskonsulent *Th. J. Brask.*

Det kan, som et gammelt Ord siger, se sort ud og endda blive godt. Rigtigheden heraf mener jeg i høj Grad er bekræftet for det danske Mælkeribrug i 1922.

1921 sluttede med saa lave Smørpriser, at det var ganske umuligt at faa tilvejebragt den rigtige Balance i Mælkeproduktionen, idet de til Raadighed staaende Foderenheder var produceret eller indkøbt til høje Priser.

De forholdsvis lave Smørpriser holdt sig Vinteren igennem, selv om de bortset fra enkelte meget store Svingninger laa noget højere end ved Aarsskiftet.

Naar det samlede Aarsresultat blev nogenlunde lyst, skyldes det væsentligst, at Smørpriserne i Sommerhalvaaret laa forholdsvis højt samt det Forhold, at Prisen i den sidste Del af Aaret var opadgaaende i Modsætning til 1921, da den var stærkt nedadgaaende. — Dog herom senere. Her skal jeg kun karakterisere Resultatet af 1922 som Mælkeriaar med de faa Ord, at det gik ikke nær saa galt, som Aarets Begyndelse tegnede til.

Materialet for Vinterproduktionen, der jo for den største Dels Vedkommende er de hjemmeavlede Foderenheder, var tilstede i nogenlunde normal Mængde, hvilket fremgaar af nedenstaaende Tal for Høstudbyttet i 1921.

Kærneudbyttet var i Millioner Dobbeltcentner for

	Øerne	Jylland	Hele Landet
1921	12,73	10,99	23,72
1920	11,32	10,87	22,19

Man ser altsaa, at Udbyttet var nok saa stort som i 1920; men vi naaede dog ikke Middeltallet for Tidsrummet 1909—13. For at kunne drage Sammenligning her, maa vi dog se bort fra Udbyttet i de sønderjydske Amter, og hvis vi med dette Forbehold sætter Udbyttet for 1909—13 = 100, faar vi for 1921 96.

Udbyttet af Rodfrugter var i Mill. Dobbeltcentner for

	Øerne	Jylland	Hele Landet
1921	59,72	100,44	160,16
1920	56,34	89,18	145,52

Sammenlignet paa samme Maade som ovenfor for Kærneudbyttets Vedkommende faar vi for 1921 112 mod 100 for 1909—13.

Hø høsten gav følgende Udbytte i Mill. Dobbeltcentner:

Agerhø.....	9,5	Enghø.....	7,1	Ialt.. ...	16,7
-------------	-----	------------	-----	------------	------

hvilket var omtrent samme Mængde som i 1920 og noget mindre end Gennemsnittet for 1909—13.

Halmudbyttet i Mill. Dobbeltcentner var:

	Øerne	Jylland	Hele Landet
1921.....	11,9	16,3	28,2
1920.....	12,6	15,8	28,4

Som Helhed var Halmudbyttet altsaa lidt mindre for 1921 end for 1920, og sammenlignet med Femaaret 1909—13 giver det kun 75 mod 100.

I det store og hele maa herefter den til Raadighed staaende Mængde af hjemmeavlet Foder siges at være af nogenlunde normal Størrelse; men det fortjener dog at bemærkes, at Afgrøderne var meget uensartet fordelt, idet store Strækninger i Jylland paa Grund af Sommerens Tørke havde en meget lille Avl, saa mange Mælkeprodu-

center for at holde Besætningernes Produktionsevne oppe maatte købe store Mængder baade af Halm og Kraftfoder. Da det allerede før Høst 1921 kunde overses saa nogenlunde, hvor Trang til Indkøb af Halm var tilstede, tog de samvirkende jydskke Mejeriforeninger sig af Spørgsmaalet ud fra den Forudsætning, at denne Sag til økonomisk Fordel for alle Parter bedst kunde ordnes ved Samarbejde Mejeriforeningerne imellem. Resultatet blev, at omkring 4 Mill. kg Halm paa den Maade fordeltes ud over de halmfattige Egne.

Roefagrøden gav ikke saa mange Foderenheder til Brug, som Høstens Størrelse berettigede til at vente, idet en Del Roer og vel navnlig mange Kartoffler led Frostskade. Midt i November fik vi ret streng Frost, og da der endnu sad en Del Roer i Jorden, skete der nogen Skade, selv om det heldigvis væsentligst var Kaalroer, der ikke var taget op. Frosten var imidlertid saa streng og saa langvarig, at den i mange Tilfælde naaede igennem den utilstrækkelige Dækning af Kulerne. November havde 18 og December 13 Frostdage.

De her nævnte Forhold forværredes yderligere ved, at vi i de egentlige Vintermaaneder fik meget streng og vedholdende Frostvej. Hertil kommer, at Foraaret kom sent, saa det maatte mange Steder knibe med at skaffe Køerne saftigt Foder, indtil de noget hen i Maj Maaned kunde komme paa Græs.

Nogen Tørkeperiode, som vi havde i 1921, fik vi ikke i Sommeren 1922; men paa den anden Side bød Græsmarkerne dog ikke paa nogen overvældende rigelig Ernæring, da vi i høj Grad savnede Varme saa at sige Sommeren igennem. Naar hertil kommer, at vi havde rigelig med Blæst og Regnbyger, vil det kunne forstaas, at Mælkeudbyttet ikke blev overvældende.

Kraftfoderpriserne har i det forløbne Aar ligget noget lavere end i 1921. Noteringen for Texas-Bomuldsfrø kager laa saaledes det meste af Vinteren omkring 31 Øre pr. kg. Som allerede nævnt var Smørprisen i Vinterhalv-

aaret saa lav, at den ikke opfordrede til Anvendelse af ret meget Kraftfoder. I 1921 kunde man faa 14—15 kg Kager for 1 kg Smør, hvorimod man i Vinterhalvaaret 1922 kun kunde faa ca. 11 kg.

Paa Trods af dette Forhold maa Vinterhalvaarets Mælkeproduktion betegnes som stor, og naar dette var saaledes, maa Grunden vel nok søges deri, at Landmændene i Haab om kommende rentable Smørpriser har set deres Fordel ved at holde Ydelsen oppe, saa Køerne, da Græstiden kom, straks kunde give fuld Udbytte for Græsset.

Sommerproduktionen skuffede en Del paa Grund af før nævnte Forhold; men jeg antager, at Aarets Mælmængde som Helhed ligger noget over Udbyttet i 1921 og nogenlunde paa Højde med 1914.

Pr. Ko har Udbyttet maaske knap været saa stor som i 1921. Kreaturtællingen i Juli viser nemlig igen nogen Fremgang for Koantallet, der nu, naar de sønderjydske Amter undtages, er naaet op paa 1,219,000 Stkr. mod 1,184,000 Stkr. i 1921. Endnu er vi ikke naaet op paa samme Antal som før Krigen, da vi i 1914 havde 1,310,000 Stkr. For hele Landet var Tallet i Juli 1,311,000 mod 1,271,000 i 1921. I Forhold til Tiden før Krigsaarene har Udbyttet pr. Ko dog været godt, hvilket bekræfter Formodningen om, at den Reduktion af Koantallet, der fandt Sted i Krigsaarene, er foretaget fra den rigtige Ende.

Ved sædvanlig Velvilje fra de paagældende Mejeribestyrere ser jeg mig atter i Aar i Stand til gennem Regnskaber fra 3 veldrevne Mejerier at belyse det Udbytte Mælkens Anvendelse gennem Mælkeribrug har givet.

Regnskabsresultater fra et fynsk Andelsmejeri.

Dette Mejeris Regnskab har i 18 Aar været benyttet i Tidsskriftets aarlige Mælkeriberetning. Følgende Oversigt oplyser Mælmængde og Forbrug for en Aarrække:

Aar	Mælkemængde	Forbrug
1914	4,377,500 kg	25,5
1919	2,290,800 -	25,15
1920	3,275,000 -	24,00
1921	4,100,300 -	25,00
1922	4,312,256 -	24,40

Mælkemængden er praktisk talt den samme for 1922 som for 1914. Forbruget pr. kg Smør er gaaet betydelig ned siden i Fjor og er betydelig lavere end før Krigstiden.

Der er anvendt betydelig mere Mælk til Ost end i Fjor og Udbyttet heraf fremgaar af følgende Oversigt over Osteregnskabet:

Udgift.

Anvendt til Ost 690,669 kg Sk.- og Kærnem. à 3 Ø. pr. kg	Kr. 18,920.07
— - — 178,000 - Sødmælk à 15,74 Øre pr. kg	- 28,014.00
Omkostninger.....	- 4,000.00
Beholdning d. 1. Novbr. 1921.....	- 8,590.00
	Ialt Udgift... Kr. 59,524.07

Indtægt.

Der er solgt Ost for	Kr. 46,048.50
— - — Valle for.....	- 2,967.25
Beholdning d. 1. Novbr. 1922	- 14,880.00
	Ialt Indtægt... Kr. 63,895.83

Ostelavningen har herefter givet en Fortjeneste paa 4371 Kr. 76 Øre, hvilket ganske vist ikke er meget, men i Betragtning af, at Aaret maa betegnes som et daarligt Aar for Ostelavning, dog maa kaldes ret tilfredsstillende.

Mejeriet har til Fremstilling af Tørmælk afgivet 201,690 kg Sødmælk, der er betalt med 21,6 Øre pr. kg.

Nettoindtægten pr. kg Sødmælk har været 17,4 Øre, hvilket er 5,5 Øre mindre end i 1921. Det bemærkes her, at Andelshaverne har givet 2 Øre pr. kg Skummetmælk mod 3,85 Øre i 1921.

Smørprisen har været 392 Øre pr. kg.

Bestyreren ledsager Regnskabet med følgende Udta-

lelser, som jeg mener kan være af Interesse for videre Kredse:

»Aaret har for Smørproduktionen været ret god, Forbruget er gaaet ned fra 25,0 til 24,4, men samtidig er Prisen pr. kg Smør ogsaa dalet betydelig. Osteproduktionen har i Aarets Løb været ret stor særlig i Sommermaanederne, men har desværre ikke været særlig lønnende. Sidst paa Aaret er den indskrænket en Del, og Leverandørerne tager mere Mælk hjem til Opfodring, da Svineopdræt i lang Tid har været en ret god Forretning.

Vi har i Foraaret faaet Regenerativapparatet (som var bleven meget for lille til at behandle den store Mælmængde) ombyttet med de kendte Apparater Forvarmer og Koger. Paa Trods af at der kræves betydelig mere Damp, er vi dog nu i Stand til at behandle 6000 kg Mælk pr. Time. I Mælkens Kvalitet synes jeg at spore en god Fremgang, og jeg tror den skyldes for en stor Del den kogende Mælk, som daglig bliver sendt tilbage i Spandene. Den Skoldning af Spandene, der finder Sted, har de sikkert savnet for en Del, da vi tilbagesendte Mælken i afkølet Tilstand. Imidlertid har vi nu vedtaget at gaa over til Kvalitetsbedømmelse og Afregning efter det af Fyns Mejeriforening og Mejeristforeningerne fremsatte Forslag.

Paa 11te Aar foretager vi Afregning efter Fedtenheder med daglig Prøveudtagning, og dette har bevirket, at der nu er 5 Kontrollforeninger, som griber ind i Mejerikredsen, og de faa Andelshavere, der endnu staar udenfor Kontrollforeningsarbejdet, er snart talt.

For 10 Aar siden var her kun 2 Kontrollforeninger. Dette Forhold er et slaaende Bevis for, hvad der bør gøres for at faa Folk til at gaa ind i en Kontrollforening. Midlet er: *A f r e g n M æ l k e n e f t e r F e d t e n h e d e r !*«

I denne Forbindelse finder jeg Anledning til at gøre opmærksom paa, at Forbruget paa nævnte Mejeri i 1912 var 25,9.

Regnskabsresultater fra et stort jydsk Andelsmejeri med stor Ostelavning.

Fra det store jydsk mønsterværdigt drevne Mejeri med stor Ostelavning, hvis Regnskab har været omtalt i Tidsskiftet gennem 27 Aar, har jeg modtaget følgende Regnskab, der omfatter Tiden fra 28. Oktbr. 1921 til 3. Novbr. 1922.

I store Træk er opnaaet følgende Resultater:

Forbrug pr. kg Smør.....	24,38 kg Mælk
Pris pr. kg Smør.....	400 Øre
Samtlige Driftsudgifter pr. 1000 kg Mælk...	2,063,0 Øre
Pris pr. kg Sødmælk incl. Afdrag paa Laan	19,17 -
Pris - - - - - udbelalt	18,69 -

For at fastholde Svingningerne Krigsperioden igennem opføres her Mælkemængde og Forbrug for en længere Aarrække:

Aar	kg Mælk	Forbrug
1914	5,674,838	25,4
1917	4,408,873	24,2
1918	2,749,645	24,75
1919	2,697,358	24,6
1920	4,159,568	24,8
1921	5,355,027	25,14
1922	5,673,029	24,38

Mælkemængden har været større end i 1921, ja lige saa stor som i 1914, det højeste, der nogensinde er naaet. Allerede 1920 var her en vældig Stigning i Mælkemængden, der fortsattes i 1921. Stigningen for 1922 er ikke saa stor, og alt tyder nu paa, at her hersker fuldt ud normale Forhold, hvad Mælkeproduktionen angaar.

Forbruget har været stærkt nedadgaaende og har ikke været saa lavt siden 1917.

I nedennævnte Oversigt over Mejeriets Driftsudgifter er Tallene pr. 1000 kg Mælk medtaget for 1914 som et

normalt Aar og for 1919, som viser de højeste Tal, vi har været oppe paa:

	Ialt Kr.	Øre pr. 1000 kg Mælk			
		1922	1921	1919	1914
Kørsel	38,412.18	677,0	750,0	1030,0	243,8
Brændsel	13,186.10	232,0	350,0	599,4	83,0
Dritler og Pergament	11,997.89	212,0	264,0	87,2	21,6
Olie	519.55	9,0	10,0	15,8	3,8
Salt, Farve, Løbe m. m. ...	11,490.27	203,0	340,0	270,6	30,8
Kontorudgifter	987.95	17,0	20,0	33,2	11,0
Diverse	842.99	15,0	40,0	31,7	42,8
Inventarets Vedligeholdelse.	6,814.38	120,0	142,0	240,2	38,6
Bygningernes —	676.47	12,0	24,0	26,2	5,6
Vognenes —	2,690.57	47,0	120,0	71,2	26,6
Lønninger	25,763.69	454,0	566,0	613,3	152,0
Renter og Skatter	2,028.77	35,0	42,0	275,8	105,2
Nyanskaffelser	1,697.64	30,0	—	—	—
Ialt...	117,108.45	2063,0	2761,0	3294,6	764,8

Udgifterne pr. 100 kg Mælk ses at være gaaet væsentlig nedad, selv om de selvfølgelig endnu er store i Sammenligning med 1914. Kørselen er falden en Del, Brændsel er faldet meget. Dritler og Pergament er faldet noget, men ligger dog endnu højt, og Lønningerne er faldet meget, selv om Landmændene Landet over klager ret stærkt over, at de er for høje.

Hovedposterne paa Indtægtsiden giver følgende Billede:

Salg af 179,980 kg Smør	718,604	Kr. 88	Øre
— - 231,332 - Ost	294,641	—	83 —
Andelshaverne 2,297,216 kg Sk.- og Kærnemælk	91,888	—	66 —
— 3,073,930 - Valle	15,383	—	52 —
Salg af Mælk og Fløde	53,975	—	35 —
Andre Indtægter	2,389	—	43 —
Ialt...	1,176,883	Kr. 67	Øre

Der er ialt indvejet 5,673,027 kg nymalket Mælk,			
altsaa er Mælken udbragt i.....	20,75	Øre pr. kg	
Der er udbetalt til Andelshaverne.....	15,20	—	—
Forskel	5,55	—	—
Driftsudgift...	2,06	—	—
Overskud...	3,49	—	—

Paa Trods af, at Aaret har været vanskeligt med Hensyn til Afsætning af Ost til lønnende Priser, er her ostet en lignende Mælkemængde som i Fjor, nemlig 2,922,152 kg mod 3,027,544 kg i 1921.

Regnskabet over Ostelavningen udviser følgende Tal:

Anvendt til Ost 1,113,074 kg Sødmealk à 19,4 Øre =	215,933	Kr. 46Ø.
— - - 1,809,078 - Skum- og Kærnealk		
à 4 Øre	72,363	— 14—
Lønninger, Renter, Forbrugsartikler	18,400	— 00—
Overskud	18,684	— 53—
Ialt...	325,381	Kr. 13Ø.

Der er solgt Ost for.....	294,641	Kr. 83Ø.
Beregnet Vallepris.....	30,739	— 30—
Ialt...	325,381	Kr. 13Ø.

Den til Ostning anvendte Sødmealksmængde er 64,432 kg større end i 1921, saa der er fremstillet en federe Ost end i Fjor.

Efter at den til Ost anvendte Sødmealk er betalt med 19,4 Øre pr. kg og Skummetmælken med 4 Øre pr. kg har Ostelavningen givet et Overskud paa op imod 19,000 Kr., hvilket navnlig i Betragtning af Ostehandelens Vanskeligheder maa betegnes som endog meget fint.

Regnskab fra et stort vestjydske Andelsmejeri.

Fra det store vestjydske Andelsmejeri, hvis Regnskab de sidste 21 Aar har været omtalt i Tidsskriftet, har jeg modtaget nedenstaaende Regnskabsoversigt:

Indtægt.

Solgt 200,822,5 kg Smør à 390,72 Øre.....	784,647	Kr. 93	Øre
— 4.689,140 - Skum.- og Kærnemælk à 3 Øre	142,487	— 41	—
— 6.301 - Fløde	11,927	— 58	—
— 23,068 - Sødsmælk	6,381	— 36	—
— 10,034 - Ost	9,170	— 21	—
Andre Indtægter	6,238	— 00	—
Ialt...	960,852	Kr. 49	Øre

Udgift.

	Kr.	Øre	Øre pr. 1000 kg Mælk
Kørsel af Mælk.....	61,357	61	1213,0
— - Smør m. m.....	713	45	14,1
Lønninger	13,418	69	265,2
Brændsel	11,427	00	225,2
Emballage for Smør.....	16,260	00	321,5
Olie og Fedt.....	375	14	7,4
Salt, Farve, Papir og Rengøringsartikler	2,503	01	49,5
Vedligeholdelse af Inventar, Bygninger og Vej	4,030	68	79,8
Skatter, Forsikringer og Medlemsbidrag	1,564	09	30,8
Andre Udgifter.....	4,465	17	88,3
Ialt...	116,114	84	2295,4

Der er ialt indvejet 5,058,258 kg Sødsmælk, som er udbragt i	18,996	Øre pr. kg
Der er udbetalt Andelshaverne for Mælk 764,648 Kr. 26 Øre, altsaa	15,117	— —
Forskel...	3,879	Øre pr. kg
Driftsudgifter...	2,295	— —
Overskud...	1,584	Øre pr. kg

Bestyreren af dette Mejeri bemærker, at Brændselsudgifterne har været store paa Grund af for tidlig Køb af Tørv, og at Sommerhalvaaret gav forholdsvis lidt Mælk paa Grund af det kolde Vejr. Endvidere, at der under

Udgifterne til Bygningernes Vedligeholdelse er indbefattet en Post paa 1800 Kr. til Opførelse af et nyt Hus.

Man vil gennem disse Regnskaber modtage et godt Indtryk af, hvilke Priser Sødsmælk gennem almindelig Mælkeribrug har kunnet bringe hjem i det forløbne Aar, og det har igen, som i 1921, vist sig, at Mælkeribrug stadig hører til de Grene, som ikke blot for vort Landbrug, men for vort Lands Erhvervsliv som Helhed er af den allerstørste nationaløkonomiske Betydning.

Som i 1921 har Hesteavl og Kødproduktion i det forløbne Aar kun bragt Landbruget Tab eller ringe Udbytte, ligesom Kornavl heller ikke har været særlig lønnende. Det er atter Kørne og Svinene, der har reddet Situationen, og de Landbrug, hvor der til Driftsmidlerne hører en ydedygtig Kobesætning og en trivelig Svineflok, er absolut de, der har haft de bedste Betingelser for at faa den rigtige Balance i Regnskabet. De Landbrug, der har været daarligst stillet i saa Henseende er vel nok beliggende i Marskegnene, hvor Opdræt og Fedning har været det, der gennem mange Aar har været ofret den største Interesse. Det ser ud, som om man paa disse Egne har holdt igen paa den gamle Driftsform; men det er dog vist nu ved at gaa op for Befolkningen der, at Smør og Flæsk maa der til, hvis begge Ender skal naa sammen. Det er nu knap saa almindeligt som tidligere, at Kalvene faar Lov at patte Kørne, og den til Mejerierne leverede Mælkemængde er i Stigning.

Som de opførte Regnskaber viser, er Mejeriernes Driftsudgifter gaaet væsentlig nedad. Sammenligner vi Tallene pr. 1000 kg Mælk fra 1921 og 22 i Regnskabet Side 251 viser en saadan Sammenligning en Nedgang for Kørselens Vedkommende paa 73 Øre, medens Brændselsudgifterne er gaaet ned med 118 Øre. Dritler og Pergament viser en Nedgang paa 52 Øre, men er endnu større end i 1920 og synes i det hele taget endnu for høj. Salt. Farve, Løbe m. m. er gaaet ned med 137 Øre, hvilket er en ret klækkelig Nedgang. Lønninger er gaaet ned med

112 Øre, og jeg finder det berettiget at sammenligne denne Nedgang med den, der har fundet Sted for Mælkekørselens Vedkommende. Regner man Forholdet ud i pCt., faar man, at Kørselen er gaaet ned med godt 9,7 pCt., hvorimod Lønningerne er gaaet ned med 19,8 pCt.

Vel skal det indrømmes, at Lønningerne saavel for Mejeribestyrere som Medhjælpere er gode, men at de Leverandører, som kraftig hævder, at de er for høje, ikke har sammenlignet Udgifterne til Kørsel og til Lønninger, ligger nær at antage. Og dog skulde man synes, at en saadan Sammenligning kunde have nogen Berettigelse. Mælkekørselen bortliciteres jo sædvanligvis blandt Mejeriets egne Leverandører og maa derfor ventes at være et godt Udtryk for, hvilken Pris disse selv finder passende for saadant Arbejde.

Angaaende Lønforholdene skal her iøvrigt nævnes, at Overenskomsten af 1919 mellem Fællesorganisationen og dansk Mejeristforening har været gældende ogsaa i 1922. Der har fra Fællesorganisationens Side været ønsket en Ændring i Overenskomsten, og dansk Mejeristforening har udarbejdet et nyt Forslag, hvorefter Lønnen mere gaar over til at blive Værdiløn og noget mindre, navnlig for de store Mejerier. Enes Organisationerne herom, faar den nye Ordning sandsynligvis tilbagevirkende Kraft til November 1922.

Overenskomsten mellem Mejerierne og Medhjælperforeningen blev opsagt til November 1922 og dansk Mejeristforening plejede derefter Forhandling med Medhjælperforeningen om en ny Ordning. En saadan blev tilvejebragt gaaende ud paa en Nedgang i Lønnen, saaledes at Medhjælperne i 1. Lønklasse skulde have 190 Kr. maanedlig, hvorfra gaar 10 Kr. maanedlig for Værelse og Sengetøj og 50 Kr. for Kost, saafremt den paagældende bor og spiser paa Mejeriet. For 2. Lønklasse skulde Lønnen være 140 Kr. maanedlig, og for saa vidt Kost og Logi faaes paa Mejeriet, fradrages 50+10 Kr. De øvrige Punk-

ter i den gamle Overenskomst foresloges vedtaget uforandret.

Fællesorganisationens Bestyrelse turde ikke paa eget Ansvar vedtage dette Forslag, hvorfor der indkaldtes et ekstraordinært Repræsentantskabsmøde til Behandling af Spørgsmaalet. Resultatet af dette Møde var, at selve Lønforlaget blev vedtaget, hvorimod det krævedes, at Overenskomstens Punkter 6 og 7 skulde udgaa. Disse Punkter lyder saaledes: Punkt 6: »Mejerier med mindst 4 Mill. Pd. Mælk aarlig er pligtige at holde en Mand af 1. Lønklasse«. Punkt 7: »Antallet af Elever maa ikke paa et Mejeri overstige Antallet af udlærte Medhjælpere, dog har Mejerier med indtil 2 Mill. Pd. Mælk aarlig Ret til at holde en Elev, selv om der ikke holdes udlært Medhjælp«.

Den oprindelige Overenskomst gaar ud paa, at i Tilfælde af at Organisationerne ikke kan enes om en ny Overenskomst, skal Sagen afgøres af en Voldgiftsret.

Da Medhjælperforeningen ikke vilde give Afkald paa Punkterne 6 og 7 traadte Voldgiftsbestemmelsen i Virksomhed, og den afsagte Kendelse gik ud paa, at de omstridte Punkter skulde være gældende til 1. Novbr. 1923.

Det er at haabe, at Organisationerne til den Tid maa kunne enes om at bibeholde de to nævnte Punkter i den gældende eller en lignende Form. I hvert Fald ser det for udenforstaaende ud til, at netop disse Bestemmelser har været stærkt medvirkende til at skabe rolige og solide Arbejdsforhold paa Mejerierne, hvilket selvsagt er af den allerstørste Betydning for Mængden som, og navnlig, for Kvaliteten af vore Mælkeriprodukter, og hvad dette betyder, hvor det drejer sig om saa kostbare og ømfindtlige Varer som Smør og Ost, lader sig vanskelig overse.

Saa længe dansk Mælkeribrug har været af væsentlig Betydning og Omfang, har der fra forskellig Side været arbejdet for Levering af god Mælk til Mejerierne; men man har ganske vist tidt og ofte faaet Indtryk af, at denne Sag ikke særlig har interesseret Mælkeproducenterne. 1922 synes i saa Henseende at have bragt en Ændring.

Betydningen af Mælkens Kvalitet drøftedes ret indgaaende ved Fællesorganisationens Aarsmøde i Juli, og denne Drøftelse gav sig Udslag i følgende Udtalelse, der vedtoges enstemmigt:

»Repræsentantmødet udtaler en Henstilling til de enkelte Mejerier om snarest at søge gennemført Kvalitetsbedømmelse og Kvalitetsbetaling for Mælk, idet man anser denne Sags heldige Løsning for overordentlig betydningsfuld for Mejeribrugets fremtidige gode Trivsel«.

Om det er denne Henstilling eller det er den herskende økonomiske Situation, der stærkt understreger Betydningen af gode Mælkeriprodukter, som har været Aarsagen, kan vel vanskelig afgøres; men i hvert Fald har der blandt Mejeriproducenterne hersket en bemærkelsesværdig Interesse for dette Spørgsmaal, og Landet over er der gjort et stort og frugtbringende Arbejde for denne Sag. Det synes nu, som om man med Kraft tager fat rundt omkring, og navnlig lægges der Vind paa at tage Reduktaseprøven i Brug ved Mælkebedømmelsen, ligesom man ikke synes at være bange for paa Grundlag af denne Bedømmelse at foretage Afdrag for den daarlige Mælk.

Navnlig i Løbet af Efteraaret har denne Sag været Genstand for Drøftelse, og den har været behandlet vel i hundredvis af Mejerigeneralforsamlinger, som Regel med det Resultat, at saavel Mælkebedømmelse som at foretage Afdrag for den daarlige Mælk er vedtaget. Det er nu at haabe, at Arbejdet sættes saaledes i System og udføres saa omhyggeligt, at det maa vinde Producenternes Tillid, saa det kan fortsættes ud i Fremtiden til Gavn for Kvaliteten af vore Mælkeriprodukter.

(Sluttet.)

Boganmeldelse og udkomne Bøger.

Husdyrenes Ernæringsfysiologi. En Lærebog af Professor *Holger Møllgaard*. 470 Sider. (*Arnold Busck's* Boghandel. Københ.).

I Slutningen af Aaret 1922 udkom den første danske Lærebog i Husdyrenes Ernæringsfysiologi; saa lang Tid skulde der hengaa, inden Husdyrbrugslandet Danmark fik en paa dets eget Sprog affattet sammenhængende Fremstilling af det fysiologiske Grundlag for Landets vigtigste Industri, ø: Omdannelsen af den største Del af Landets Høst (+ Mill. af kg indkøbt Kraftfoder) til Husdyrprodukter. Den direkte Aarsag til Fremkomsten af Professor *H. Møllgaards* »Lærebog i Grundtrækene af Husdyrenes Ernæringsfysiologi«, er Udvidelsen af Landbohøjskolens Undervisning til ogsaa at omfatte Ernæringsfysiologi for de Landbrugsstuderende. Bogen er først og fremmest skrevet til Brug ved Undervisningen paa Landbohøjskolen, men tillige med det Formaal at kunne tjene som Haandbog for Landbrugslærere, Konsulenter og andre, som interesserer sig for reel Viden om Husdyrfodringens fysiologiske Grundlove.

Bogens Værdi som Lærebog er dokumenteret gennem en med forbavsende godt Resultat afholdt Eksamen i Ernæringsfysiologi. De følgende Udtalelser gælder derfor fortrinsvis Bogens Værdi som Haandbog for de Folk, der enten som Lærere, Raadgivere eller Ledere skal anvende Ernæringsfysiologiens Grundsætninger i det praktiske Husdyrbrugs Tjeneste:

Det er en vægtig og lødig Bog paa næsten 500 store Sider.

For mange vil det antagelig være nødvendigt at læse nogle af Siderne to Gange for rigtig at komme ind i den rationelle Tankegang, som Bogen er en velskrevet Talsmand for.

I Bogens Forord citerer Professor Møllgaard den gamle Grundsætning om, »at uden nogen Lidelse naar man ikke til en højere Erkendelse«, og fortsætter derefter med følgende Udtalelse:

»Den praktiske Mand maa derfor en Gang for alle bekvemme sig til at forstaa, at han maa gøre et positivt og ret betydeligt Arbejde for at naa til en saadan Grad af Erkendelse og Indsigt, at han kan drage Nytte af den experimentelle Videnskabs Virksomhed, og han maa naa saa vidt, at han ikke blot erhverver sig en vis Kundskabsmængde, men tillige gør sig saavidt fortrolig med rationel Tankegang, at Videnskabens Udtryksmaade ikke er for ham som et fremmed uforstaaeligt Sprog.

Hvis alle andre Vilkaar er lige, vil den, der naar saa vidt, have lige saa mange Chancer frem for den, der staar uforstaaende, som hele Naturvidenskabens Kundskabsfylde paa det paa-gældende Omraade repræsenterer.

Det er tit nok sagt, at det er den »rationelle Mekanik«, der skiller en Ingeniør fra en blot Entreprenør. Det kunde med lige saa stor Ret siges, at det er den »rationelle Fodringslære«, der skiller den virkelige Husdyrbruger fra den, der blot fodrer sit Kvæg.

Man vil heraf forstaa, at Forfatterens Formaal er — selv om det skulde være forbundet med nogen øjeblikkelig Lidelse for Læseren — at bringe den praktiske Mands Tanker ind i saadanne Baner, at Nutidens ernæringsfysiologiske Viden kan blive rationelt anvendt til Fremme af Husdyrbrugets Økonomi.

For at dette kan lykkes, kræves der af den Læser, som ikke paa Forhaand er fortrolig med den moderne Ernæringsfysiologi, et ret betydeligt Arbejde; men det er et Arbejde, som lønnes godt, en frugtbar og værdifuld »Lidelse«.

Bogen er delt i 5 Hovedafsnit, nemlig:

- 1) Grundtrækkene af vor Viden om de enkelte Stofskifteprocesser hos Pattedyrene.
- 2) Læren om Energiomsætningen i Dyrorganismen.
- 3) Næringsbehov til Vedligeholdelse og til de forskellige dyriske Produktioner.
- 4) De enkelte Fodermidlers Næringsværdi m. m.
- 5) Mineralstofbehovet til Vedligeholdelse af de dyriske Produktioner.

Hvert Hovedafsnit er delt i Kapitler, og hver Underafdeling indenfor Kapitlet er forsynet med Løbe Nr. (der er ialt 334 med Løbe Nr. forsynet Underafdelinger i Bogen), hvilket i høj Grad letter Henvisningen til andre Steder i Bogen, hvor samme Forhold er behandlet. Dette medfører den store Fordel, at man med Udbytte kan læse Bogen stykkevis og begynde paa det Sted, hvor ens Interesse er størst og Tilegnelsen derfor lettest.

Paa mangan Landbrugslærer vil antagelig en Overskrift som »Hovedtrækkene af den moderne Fodringslæres historiske

Udvikling fra Begyndelsen af forrige Aarhundrede indtil Dato« virke saa tiltrækkende, at de gerne benytter dette Kapitel som Indgang til den moderne Ernæringsfysiologi, og det kan udmærket lade sig gøre, selv om Kapitlet begynder med Løbe Nr. 197.

Nogle af det praktiske Livs Mænd vil formentlig med For­ kærlighed kaste sig over det uhyre interessante Kapitel, der hedder »Næringsbehov til Mælkeproduktion«, og maaske endda begynde et Stykke henne i Kapitlet, nemlig ved Omtalen af »Virkningen af større Foderforandringer paa Mælkeproduk­ tionen«. En anden vil maaske først falde over det Afsnit, der drejer sig om »Næringsbehov ved Fedning af voksne Dyr«, og i saa Fald med Løbe Nr. 249 som Udgangspunkt arbejde sig gennem alle Bogens Sider.

Der har undertiden været ført Diskussioner om, hvorvidt Kvægavlen spillede en større Rolle end Fodringen — hvad undertiden kunde være Anledning til at tro, eftersom der ofte er anvendt mange Ord og Tryksider paa Avlen og faa paa Fod­ ringen. For Folk, der endnu ikke er klar over, at Udbyttet af et Kvæghold beror paa b a a d e Avl og Fodring, kan det anbe­ fales at begynde med Løbe Nr. 279 i Professor Møllgaards Er­ næringsfysiologi, hvor der staar: »at N æ r i n g s t i l f ø r s l e n altid maa komme i anden Række som bety­ dende Faktor for Mælkeproduktionen. En vis Mælkeproduktion kræver en vis Næringstilførsel for at kunne vedblive at bestaa, men Tilførsel af et Næringsoverskud kan, om det end er nok saa stort, ikke forhøje en given Ko's Mælke­ produktion udover en bestemt Grænse, som angiv­ es af Kirtlens maksimale Ydeevne paa det paaagældende Tidspunkt i Laktationsperio­ den.«

Hvad enten man begynder forfra eller et Stykke henne i Professor Møllgaards Bog, vil man snart blive klar over, at den moderne Ernæringsfysiologi byder saa meget af direkte Inter­ esse for det praktiske Husdyrbrug, at det meget vel lønner sig at ofre den Tid og det Arbejde, som er nødvendigt for at kunne følge med i og udnytte de i de seneste Tider indvundne Erfar­inger og Synsmaader, som paa sine Steder er principielt for­ skellige fra en Del af det, der byggedes paa tidligere. Og det vil under Læsningen vise sig, at Tilegnelsen af mange Afsnit snarere maa betragtes som en Nydelse, end som en »Lidelse«. Sproget er klart, Tankegang og Sammenhæng logisk, saaledes at man, som Læsningen skrider frem, danner sig et Helhedsind­ tryk af de Chancer, Nutidens Ernæringsfysiologi byder Frem-

tidens Husdyrbruger. Og disse Chancer er saa store, at det paa det varmeste maa anbefales enhver, som har med det danske Husdyrbrugs Ledelse og fremtidige Udvikling at gøre, at anskaffe og læse Professor Møllgaards Bog. Men det er ikke blot for Fremtiden, at Bogen har Interesse, en grundig Forstaaelse af fysiologiske Problemer vil ofte kaste et forklarende Lys over Fortidens Erfaringer og Forsøg, saaledes at disse kan tydes rigtigere.

I et nylig afholdt Foredrag med særligt Henblik paa amerikanske Forhold udtalte Dr. *Tage Ellinger* (se nærvær. Tidsskrift pag. 54, 1923), at kun en ringe Del af de Husdyrforsøgsberetninger, der produceres Verden over, er det Papir værd, hvorpaa de er trykt. Det vil med andre Ord sige, at de Folk, der skal anvende Forsøgsberetninger til Vejledning for Praksis, maa være i Besiddelse af kritisk Sans og fysiologisk Forstaaelse. Ogsaa med Henblik herpaa er der Grund til med Glæde og Anerkendelse at hilse Fremkomsten af Professor Møllgaards Bog og ønske den Udbredelse, særlig i de Kredse, den er beregnet at kunne være en Haandbog for; megen Misforstaaelse og Vrangtydning kan sikkert ophæves eller ændres ved slittig Brug af Ernæringsfysiologien som Haandbog.

Som Haandbog lider Bogen dog af den Mangel, at der ikke findes et Sagregister. Denne Mangel mærkes ikke ved den første Gennemgang af Bogen, men naar man senere ønsker at »slaa op« paa et eller andet, føles det som et Savn, at »Nøgleordene« ikke er alfabetisk ordnet i et særligt Register.

Antagelig er der saa mange, som til Berigelse for sig selv, og til Gavn for det danske Husdyrbrug, vil gøre Brug af Professor Møllgaards Ernæringsfysiologi, at den snart kommer til at foreligge i en ny med Register forsynet Udgave.

Danske Landbrugere er vænnet til i meget væsentligt Omfang at faa deres faglige Viden ind gennem Øret, gennemgaaende læses der altfor lidt Faglitteratur. Dette, i Forbindelse med vort Sprogomraades forholdsvis ringe Omfang, er vel Hovedaarsagen til, at mange af de danske videnskabelige Forskere indskrænker sig til at fremsætte deres Viden og Erfaringer i Beretninger og Bladartikler og ofte paa fremmede Sprog.

Der er derfor særlig Grund til at paaskønne, at Professor Møllgaard ikke er vejet tilbage for det mægtige Arbejde og Risikoen ved at udgive en stort anlagt videnskabelig Ernæringsfysiologi med særlig Hensyntagen til Mælkeproduktionen.

For næppe noget andet Land betyder Mælkeproduktionen saa meget som for Danmark. Professor Møllgaards Bog er bl. a. ogsaa derfor en af de største Berigelser, som dansk Husdyr-

brugs-Literatur har oplevet; men Berigelsen er »en død Skat«, saa længe den ikke er omsat og udnyttet i det praktiske Livs Tjeneste. Dens Nyttевirkning — som utvivlsomt kan blive meget betydningsfuld — afhænger af, om der findes Folk nok, som vil gøre det grundlæggende Arbejde, der kræves for at »Ernæringsfysiologien« kan blive den uundværlige Vejleder og Haandbog i dansk Fodringslære, som den burde blive. Udnyttes »Ernæringsfysiologien« rigtigt, er der ingen Tvivl om, at den vil betyde store Fremskridt for vort Husdyrbrugs Økonomi. Husdyrbrugets ledende Mænd burde derfor — ikke mindst nu, hvor Tiderne er vanskelige — med Iver gaa i Lag med den Udvidelse af deres fysiologiske Viden, som Professor Møllgaards Bog bringer en saa ypperlig Lejlighed til.

Lars Frederiksen.

- Vurderingen til Ejendomsskyld pr. 1. Juli 1920.** (Statistisk Tabelværk, 5. Række, Litra E. Nr. 12). (G. B. N. F. Københ.).
- Elleve Beretning om sammenlignende Forsøg med Svin fra statsunderstøttede Avlscentre.** 110. Beretning fra Forsøgslaboratoriet. 103 Sider. (Aug. Bangs Bogh. Københ.).
- Om Næringsværdien af Roer og Byg til Fedning og om Næringsstofforholdets Betydning for Fodermidlernes Næringsværdi.** Af Professor *Holger Møllgaard*. 159 Sider. 111. Beretning fra Forsøgslaboratoriet. (Aug. Bangs Bogh. Københ.).
- Kreaturholdet i Danmark den 15. Juli 1922.** 52 Sider. (Statistiske Medd., 4. Række, 67. Binds 2. Hefte). (G. B. N. F. Københ.).
- Anvendelse af Landbrugsarealet i 1922.** 52 Sider. (Statistiske Medd., 4. Række, 67. Binds 3. Hefte). (G. B. N. F. Københ.).
- Undersøgelser vedrørende nogle nyere Fremgangsmaader til Bestemmelse af Jordens Reaktion og Kalktrang.** 36 Sider. Af *Harald R. Christensen*. — **Forsøg med Avlsstedets Indflydelse paa Kartofflens Bladrullesyge.** 38 Sider. Ved *Ernst Gram*. — **Dyrkningsforsøg med Sorter og Stammer af lave Marværter.** 27 Sider. Ved *Hakon Sørensen*. — **Forsøg med Plantealderens Indflydelse paa Bærudbyttet af Ribsbuske.** 6 Sider. Ved *Niels Esbjerg*. 154.--157. Beretning fra Statens Forsøgsvirksomhed i Plantekultur. (G. B. N. F. Københ.).
- Beretning om Statsdyrskuekommissionens Virksomhed i Aaret 1922.** Udgivet paa Landbrugsministeriets Foranstaltning. 411 Sider. (Københ.).
- Beretning om det 36. Delegeretmøde i De samvirkende Landboforeninger i Fyns Stift den 13. og 14. November 1922.** Udarbejdet af Sekretær *C. R. Svane*. 114 Sider. (Odense).
-

Mindre Meddelelser.

Prisopgaven vedrørende Anvisning til Fremstilling af dansk Roquefortost. Landhusholdningsselskabet udsatte i April Maaned 1922 ovenstaaende Prisopgave, og ved Indleveringsfristens Udløb var der indkommet 3 Besvarelser, der alle var gode. Dommerudvalget, der bestod af Inspektør *Ellbrecht*, Mejeribestyrer *Justesen* og Statskonsulent *Hørlyck*, har indstillet og Selskabet har bifaldet, at Præmien tildeles Landbrugskand. *Thomas Kirkegaard*, Lærer i Mejeribrug ved Ladelund Mejeriskole, for den af ham udarbejdede Afhandling. Denne vil nu blive udgivet af Selskabet.

Statshusmandsbrug oprettede i Finansaaret 1921—22. Der blev (i Følge »Statistiske Efterretninger«) i Henhold til Lov af 6. Maj 1921 oprettet af Statshusmandsbrug, for hvilke der foreligger tilstrækkelige Oplysninger, 521. Ved 65 af disse Brug havde Ejeren i Forvejen Hus uden eller med et mindre Jordtilliggende, medens 456 var helt nyoprettede Jordbrug.

Af disse 456 Brug laa 65 paa Øerne, 391 i Jylland. Arealen var gennemsnitlig pr. Brug 5.0 ha paa Øerne og 7.6 ha i Jylland — for hele Landet 7.3 ha med ca. $\frac{1}{2}$ Td. Hartkorn. Brugene havde betydelig mere Jord, men af ringere Bonitet end tidligere oprettede Brug. Købesummen for Jorden var over 16.000 Kr. pr. Td. Hartk., medens i 1921 Prisen for Jord og Bygninger for solgte Ejendomme over 1 Td. Hartk. kun var 13.700 Kr. pr. Td. Hartk. Der er med andre Ord betalt en meget betydelig Overpris for den Jord, der er udstykket til Statshusmandsbrug.

For de oprettede Brug er Jordværdien af Vurderingsmyndighederne ansat til 4574 Kr. i Gennemsnit pr. Brug,

medens Købesummen for Jorden ligger ikke mindre end 82 pCt. over den ansatte Jordværdi.

Til Belysning af de høje Priser, der blev betalt for Statshusmandsbrugene i 1922, skal anføres følgende Tal:

		Øerne	Jylland	Hele Landet
Ansæt	pr. Td. Hartkorn.. Kr.	7.318	8.521	8.308
Jordværdi	pr. ha	- 961	607	644
Købesum	pr. Td. Hartkorn..	- 13.258	15.527	15.125
for Jorden	pr. ha	- 1.741	1.107	1.173

Af det samlede Antal Brug var 126 oprettet gennem Udstykningsforeninger. For disse Brug var Købesummen dog ikke slet saa høj, idet den var 67 pCt. højere end den ansatte Jordværdi. medens den for de andre Brug var 89 pCt.

Slagtingerne paa Eksportslagterierne i 1922 var af Svin, sammenlignet med tidligere Aar, følgende:

1911—14	1921	1922
gsntl. Stkr.	Stkr.	Stkr.
2.503.023	1.641.194	2.215.423

Ukrudtets Betydning for Plantesygdomme.

Foredrag i Det kgl. danske Landhusholdningsselskab
den 14. Februar 1923. Af Professor, Dr. phil. C. Ferdinandsen.

Hr. Præsident! Højtærede Forsamling! Det Emne, som jeg skal have den Ære at forelægge her i Aften, er saa omfattende, at det nødvendigvis maa neddefineres til et overkommeligt Omfang. Dette opnaas antagelig bedst ved at anvende følgende Definition af Plantesygdomme: Abnorme Livsytringer hos Kulturplanterne, som skyldes Paavirkninger af det døde Medium eller af Bakterier og Svampe. Der ses saaledes bort fra dyriske Angreb.

Spørgsmaalet om Ukrudtets Betydning for Fremkomsten og Udbredelsen af Plantesygdomme falder herefter naturligt i to Led: 1) Ukrudtsvegetationens Betydning som sygdomsdisponerende Faktor, og 2) Ukrudtets Betydning som Bærer af selve det sygdomsfrembringende Agens, det levende Smitstof. Vi vil i det følgende betragte hvert af disse to Led for sig.

I. Ukrudtets Betydning som sygdomsdisponerende Faktor.

Under Forløbet af deres Udvikling er Kulturplanterne stedse udsatte for Paavirkninger af det omgivende Medium, mekaniske og kemiske Paavirkninger, Lys- og Varmepaavirkninger, Paavirkninger af andre Organismer. Afgrødens Sundhedstilstand fremgaar som Resultanten af disse Paavirkninger, der med et Fællesnavn kan betegnes

som Vækstfaktorenes Paavirkninger. Hvorledes indvirker nu Ukruddet paa disse Faktorer; kan det tænkes at ændre dem i heldig eller uheldig Retning — med andre Ord at betinge en bedre eller slettere Trivsel af den givne Afgrøde?

I Betragtning kommer her navnlig Ukruddets Konkurrence med Kulturplanterne om Vand og Næring, om Lys og Luft, samt Ukrudtsvegetationens Indvirkning paa Temperaturen.

1. Det er en velkendt Sag, at Ukrudtsvegetationen berøver Jordbunden store Mængder af Vækstfaktoren *V a n d*. En ukrudtsfyldt Brakager ligger ofte graa og tør efter Ploven, medens Naboageren, der er fri for Ukrudt, vendes med en mørk og fugtigskinnende Fure. *Wollny* fandt, at Ukruddet alene i en meget uren Kartoffelmark berøvede Jorden 2,86 pCt. mere Vand, end Afgrøden. Efter nyere Undersøgelser af *Briggs**) over Planternes relative Vandbehov, hvorved Forfatteren forstaaer Forholdet mellem optaget Vand i Vækstperioden og produceret Tørstof, kræver Majs pr. 1000 g Tørstof 368 g Vand, Hvede 513, Byg 534, Havre 597 og Lucerne 831. Ukrudtsplanter er ofte graadigere: Uldhaaret Vikke forlanger 690 g Vand til 1000 g Tørstof, Hvidmelet Gaasefod 801 g og Stakløs Hejre endog 1016 g. Disse Tal viser bedre end mange Ord, at en kraftig Ukrudtsbestand i høj Grad maa bidrage til Jordens Udtørring — og dermed til Fremkomsten af en Række patologiske Fænomener, hvoraf kan fremhæves: Slet Spiring**) og Genvækst, Skoldpletter, Nødmodenhed, for tidlig Afkastning af Blade og Frugter, Toptørhed hos Træer, Træethed hos Rodfrugter. Endvidere Sygdomme som Priksyge og Stensyge, paa henholdsvis Æbler

*) *Lyman J. Briggs*: Relative Water Requirement of Plants. Journ. Agric. Research, III: 1—64. 1914.

**) Efter *Severance* (Exp. St. Rec. XXI: 130. 1909) kan i Staten Washington en Ukrudtsplante som Sodaurt (*Salsola kali tragus*), naar den forekommer i stor Mængde i Brakken, ved Udtørring af Jorden hindre en rettidig Spiring af Hveden.

og Pærer. Vandmangel i Jorden kan endelig disponere for Angreb af visse smitsomme Sygdomme, f. Eks. *Bedens Tørroraadnelse* (*Phoma betae*) hos de dyrkede Bedeformer. De stærke Sommerangreb af denne Snylter, hvorved store Pletter i Roemarken kan faa et sortsvedent Udseende, optræder bestandig paa visse, stærkt udtørrede Jorder. Under disse Forhold hæmmes nemlig Roerne stærkt i Væksten, og Svampen, der hidtil har ført en skjult og forholdsvis uskyldig Tilværelse i Roens Væv, faar Magt til at gøre sig gældende.

2. Foruden ved at berøve Jordbunden Vand, gør Ukrudtet jo Skade ved at deltage i Konkurrencen om de egentlige Næringsstoffer. *Strigel**) har i 1922 undersøgt Kali- og Fosforsyreforbruget hos en Række Ukrudtsplanter, og fundet, at de, hvad det gennemsnitlige Forbrug af disse Stoffer angaar, staar imellem de alm. Enggræsser og Bælgplanterne. Til en Produktion af 10,000 kg Tørstof pr. ha brugte Gul Okseøje 67 kg P_2O_5 og 353 kg K, medens Mælkebøtte endog brugte 113 kg P_2O_5 og 525 kg K. Paafaldende er det store Kaliforbrug, navnlig da hos Mælkebøtte — en Kendsgerning, der stemmer godt med Erfaringerne fra vore opdyrkede Lavmoser, som ved et stort Kalitilskud gulner af Mælkebøttens Blomster.

Det Forhold, at Ukrudtsplanterne ofte er stærkt kaliyndende, faar fra et patologisk Synspunkt særlig Interesse derved, at Kalimangel i Jordbunden er ansvarlig for flere patologiske Tilstande hos Kulturplanterne, Tilstande, der tilmed frembyder karakteristiske, iøjnefaldende Symptomer. Hos Runkelroer bliver Bladene konveks-krummede, og der opstaar mellem Sidenervene blegere Partier, som derpaa mørkfarves og nærmer sig Nerver og Rand. I Slutningsstadiet er Bladene brunsort plettede og ofte sønderlidte af Vinden. Hos Kartoffler opstaar paa lignende Maade store, aflange, brunlige Pletter mellem

*) A. Strigel: Vergl. Untersuch. etc. Landw. Jahrb. 43:349—366. 1912.

Smaaabladenes Sidenerver; Pletterne breder sig, og Toppen kan ved udpræget Kalimangel visne ned omtrent som skimmelsyge Toppe. De velkendte *Gule Pletter*, der i Foraarstiden præger saa mange Bygmarker, viser næsten bestandig de samme Symptomer hos Enkeltplanterne: det første Blad helt eller delvis hvidvissent, de efterfølgende grønne, men svagere og ofte blegere end hos normale Planter. De vedvarende Gødningsforsøg i Lyngby har med stor Tydelighed vist, at denne Sygdom er knyttet til kalimanglende Jord; endvidere forekommer den som bekendt særlig i Lavninger, saa at man sikkert har at gøre med et kombineret Kulde- og Næringsmangelfænomen: Varme og Kali, to for Bladgrøntdannelsen nødvendige Faktorer, er for sparsomt til Stede.

Ukrudtets Konkurrence med Kulturplanterne viser sig i særlig udpræget Grad over for Vækstfaktoren *Kvælstof*. Er der Mangel paa dette Stof i Jorden, vil det deraf følgende »sultne«, blege og spidse Udseende af Afgrøden yderligere forværres ved Tilstedeværelsen af en kraftig Ukrudtsvegetation. — Er der Overskud af *N* i Jorden, vil den deraf resulterende vegetative Yppighed af Bestandsplanterne, hvad enten de tilhører Kultur- eller Ukrudtselementet, let betinge en Nedskygning af Afgrøden, hvormed følger en nedsat Assimilationsvirksomhed og en for stor Fugtighedsgrad. Under disse Forhold, hvor Planternes Væv kun udvikles ufuldstændigt, og hvor Stofskiftet er svagt eller unormalt, disponeres Afgrøden erfaringsmæssigt for Angreb af smitsomme Sygdomme, hvis Smitstof igen finder gode Spirings- og Spredningsvilkaar under de herskende Fugtighedsforhold. Kartofler angribes under disse Betingelser let af *Kartoffelskimmel* (*Phytophthora infestans*), og Kornarterne af forskellige Sygdomme som *Rust*, *Meldug*, *Bladplettsyge* og *Fodsyge*; her kommer Lejesæd ofte til og gør ondt værre, især naar en tæt eller sammenfiltrende Ukrudtsbestand hindrer Sæden i at rejse sig igen.

Vender vi os fra de eenaarige eller dog urteagtige

Kulturplanter til de træagtige, vil vi finde, at en frodig Ukrudtsvegetation her kan betinge en bedre Skudmodning og dermed formindske Faren for Nedfrysning og for Angreb af smitsomme Sygdomme. Det vilde føre for langt at gaa nærmere ind paa disse Forhold; jeg skal kun i al Korthed minde om, at Aarsskuddenes Udvikling jo falder i to Perioder, en egentlig Vækstperiode i Foraar og For-sommer, og en Modningsperiode i Eftersommer og Efteraar. I den første af disse Perioder, hvor Celledannelse og Cellestrækning bestandig finder Sted, er det gavnligt, at der staar Kvælstof og Vand til Raadighed i rigelig Mængde; i den anden Periode, hvor Veddet og Oplagsnæringen skal dannes, gælder det om, at de kvælstoffrie Stoffer, særlig Luftens Kulsyre, udnyttes paa bedste Maade, — eller, anderledes udtrykt, at der i nogen Grad dæmmes op for Tilgangen af Kvælstof og Vand.

Med andre Ord: Den praktiske Frugtavlér skal om Foraaret og Forsommeren holde Jorden mellem Træerne ren, for at Regnen og Kvælstoffet — det være sig tilført eller dannet paa Stedet — helt og fuldt kan komme Træerne til Nytte. Omkring 1. Juli maa han imidlertid, ved Udsaaning af en hurtigt voksende Dækafgrøde (*Cover crop*), som f. Eks. Havre, Turnips, Lupiner eller lign., skaffe Afløb for Størsteparten af Vandet og Kvælstoffet i Jorden, for at Aarsskuddene kan standse Væksten og tage fat paa Modningsstofs-kiftet.

Denne Dækafgrøde kan naturligvis godt være en Ukrudtsafgrøde, hvad der ganske vist er mindre pynteligt, men, Frodighed forudsat, mindst lige saa virksomt. — Vi staar altsaa her over for det ganske interessante Tilfælde, at Ukrudt kan modvirke visse Plantesygdomme som f. Eks. *Æ b l e s k u r v* (*Venturia inaequalis*) og *K r æ f t* (*Nectria galligena*); thi disse og mange andre Svampe angriber med Forkærlighed saadanne Aarsskud, der som Følge af slet Modning er mere eller mindre nedfrosne.

3. Ukrudtets Indvirkning paa T e m p e r a t u r e n

i Jorden og omkring Kulturplanterne kan snart gaa i uheldig, snart i heldig Retning.

Jord, som i Vækstperioden er beskygget af Ukrudt, opvarmes naturligvis mindre end ubeskygget Jord; ved Maalinger i en Kartoffelmark har man f. Eks. fundet, at Jordtemperaturen i 10 cm Dybde var $2,6^{\circ}$ lavere paa en ukrudtsfyldt end paa en ren Ager. En saadan Temperaturforskel vil givetvis indvirke paa Kulturplanternes Vækst og Velbefindende.

Om Vinteren virker en tæt Pels af Ukrudt ganske paa samme Maade som et Sne-, Løv- eller Halmlag. De under Pelsen liggende Kulturer gavnes, idet Straaling, Varmeledning, Fordampning og for tidlig Indtræden af Foraarsstofskiftet forhindres; kort sagt: Faren for Ihjelfrysning eller Opfrysning af saadanne Afgrøder er stærkt formindsket. En praktisk Landmand har en Gang meddelt mig et Tilfælde af en saadan Nyttetvirkning af Ukrudt; det drejede sig om Runkelroer til Frø, udsaaede paa Blivestedet — og skjulte paa samme under frodigt voksende Ukrudt. Vinteren var Frøavlens ugunstig, talrige Marker gik til, særlig i det tidlige Foraar — men ingenlunde denne; tværtimod, den voksede til og gav et hæderligt Udbytte.

Omvendt, \varnothing : uheldigt, virker en tæt Pels af Ukrudt f. Eks. et Græstæppe, paa de o v e r Tæppet fremragende Plantedele. I en Skov vil saaledes en Nyplantning lettere fryse ned, naar Jorden er græsbevokset, end naar den er nøgen; thi Græstæppet, som er en daarlig Varmeleder, hindrer Jordvarmen i at ledes op omkring de unge Planter og bidrager derved til at sænke Temperaturen omkring disse.

II. Ukrudtets Betydning som Smittebærer.

Vi har i det foregaaende behandlet det første Led af Spørgsmaalet om Ukrudtets Betydning for Plantesygdommene, nemlig Spørgsmaalet om Ukrudtsvegetationen som

sygdomsdisponerende Faktor. Ukrudtet har imidlertid en langt større og mere direkte Betydning for Plantesygdommenes Fremkomst og Udbredelse derved, at det kan tjene som Smittebærer for mange af Kulturplanternes Sygdomme. Vore Betragtninger herover maa indskrænkes til de Sygdomme, der har økonomisk Betydning for Plante-kulturen.

Blandt de talrige Kulturplanter, som vi selv paa vor nordlige Bredde er omgivne af, træffes dels Elementer fra den hjemlige, oprindelige Flora, og dels fremmede, indførte Elementer. Hvis vi først vender vor Opmærksomhed mod *det hjemlige Element*, vil vi finde, at vilde Planter i nogle Tilfælde er vandret lige lukt ind under Menneskets Varetægt, uden at undergaa nogen Forandring i den Anledning, saaledes f. Eks. Bøgen, Egen og flere Skovbrugsplanter; i andre Tilfælde har Mennesket foretaget Udvalg blandt de vilde Typer og derved skaffet sig en Kulturtype af forønsket Præg, f. Eks. af mange Græsser; endelig har man i talrige Tilfælde, ved et bevidst, i en bestemt Retning ført Forædlingsarbejde, skabt sig helt ny Kulturtyper, f. Eks. i Frugt- og Kornavlén.

De Svampe og Bakterier, der fra Arilds Tid havde hærget de vilde Planter, fulgte dem naturligvis ogsaa ind i deres nye Tilværelse — ja Angrebene blev som Regel endda mere ondartede, dels fordi Planterne ved den kunstige Pleje i det hele blev mere ømfindtlige, og dels fordi der ved Massekultur af de enkelte Arter skabtes Grundlag for Fremkomsten af Epidemier. — En Undersøgelse af de forskellige Sygdomme hos vore Kulturgræsser (*Brand, Rust, Meldug, Skedesvamp, Dusk-svamp, Akshakteriose*) viser os, at disse Sygdomme findes saavel i Græsmarken som uden for denne: de vilde Stamformer, Ukrudtet, gaar ingenlunde fri, omend de gennemgaaende lider mindre. Ved en nærmere Undersøgelse af de enkelte vilde Individier vil det ofte vise sig, at nogle er helt eller praktisk talt sygdomsfri, medens andre er stærkt angrebne. Denne Forskel i Modtagelighed

har ogsaa Kulturformerne arvet, hvilket f. Eks. er meget iøjnefaldende ved Betragtning af Meldug- og Rustangreb hos forskellige Varieteter og Familier af Hejre, Draphavre og Timothe.

Paa lignende Maade som Kulturgræsserne trues ogsaa de dyrkede Kløverformer stedse af Smitte fra de vilde Stamarter; Kløver-Bægersvam p (*Sclerotinia trifoliorum*), Kløver-Skivesvam p (*Pseudopeziza trifolii*) og Kløverskimmel (*Peronospora trifoliorum*) holder til ikke blot i Kløvermarken, men ogsaa paa Vejrabatter, Grøftevolde, Overdrev og lignende Steder.

Denne Smitte fra de vilde Plantearter finder naturligvis særlig let Sted, hvis de paagældende Planter træffes i Markens umiddelbare Nærhed. Dette er Tilfældet ved Grøftevolde, Jernbaneskrænter o. lign. — og man kunde derfor stille det Spørgsmaal, om der ikke ad Lovgivningens Vej burde træffes Foranstaltninger til Udtørring af denne Smittekilde. Sandsynligvis vilde det være meget vanskelig at skaffe en hertil sigtende Lov respekteret — maaske en af Grundene til, at den ikke findes; ad administrativ Vej er det imidlertid gentagne Gange henstillet til Myndighederne at have Opmærksomheden henvendt paa disse Græslejer. Saaledes er Amtsraadene ved ministerielle Cirkulærer af 1889 og 1898 anmodede om saa vidt gørligt at lade Græsset ved de offentlige Veje afhugge et Par Gange om Aaret, og Generaldirektoratet for Statsbanerne har i en Bekendtgørelse af 1910, med Bekæmpelse af Ukrudt for Øje, givet nærmere Regler for Afhugningen af Græsset paa Baneskræninger og Rabatter.

De hjemlige Stamformer er nu imidlertid ikke altid ansvarlige for Kulturformernes Sygdomme. Et godt Eksempel herpaa frembyder Stikkelsbærdræberen (*Sphaerotheca mors uvae*), der omkring Aarhundredskiftet er indført hertil Landet med Stiklinger fra Amerika, og efterhaanden har bredt sig til næsten alle Haver, ja endogsaa til de vilde Stikkelsbærbuske i Skove og Hegn. En Slutning om, at saadanne vildtvoksende Buske var de

egentlige Smittekilder, vilde saaledes være det modsatte af rigtig. — Af andre Eksempler kan nævnes E g e - M e l - d u g g e n (*Microsphaera alphitoides*), der siden 1907 har gjort umaadelig Skade her i Landet paa Egekulturer; ogsaa denne Svamp er formentlig i nyeste Tid indført fra Amerika, hører i hvert Fald ikke til vore vilde Eges oprindelige Svampebesætning.

De af vore nuværende Kulturplanter, der nedstammer fra hjemlige Vildtyper, er, naar Skovbrugsplanterne undtages, de indførte langt underlegne i Betydning. Indførte er jo Kornarterne, Rodfrugtformerne, Kartoffelen, de fleste Køkkenurter og Frugtsorter, ja selv Skovens Naaletræer. — Vi vil et Øjeblik tænke os tilbage til den Tid, da Hvidkaal blev indført her til Landet, formentlig som Frø. Af de Sygdomme, der angriber denne Plante i Nutiden, er der Grund til at fremhæve:

K i m s k i m m e l (*Pythium Baryanum*),

H v i d r u s t (*Cystopus candidus*),

K a a l b r o k (*Plasmodiophora brassicae*),

K a a l b a k t e r i o s e (*Pseudomonas campestris*).

Hvorledes bidrog nu de vilde Planter, Ukrudtet, til at overføre disse Sygdomme til Hvidkaalsplanterne? Kunde de overføre dem? Fandtes disse Sygdomme? Ja — de tre første var utvivlsomt, den fjerde muligvis til Stede.

K i m s k i m m e l (Rodbrand, Sorte Ben) er en overalt i Jorden forekommende Organisme, en altædende Raadplante, der ernærer sig af henfaldende Planterester — men lijlighedvis dog optræder som Snylter over for spæde Planter. Dens ringe Kræsenhed har sikkert tilladt den at kaste sig over Kaalkimplanterne med stor Appetit. — Den anden Svamp, H v i d r u s t, har straks et mindre omfattende Repertoire; den er en ægte Snylter, der ikke formaar at vegetere uden for den levende Værtplante, og denne maa tilmed være en Korsblomstret. Paa den Tid, da Hvidkaalen indførtes, fandtes Hvidrusten utvivlsomt saavel paa visse Korsblomstrede af det oprindelige Floraelement, som paa de talrige, med Korn-

arterne indslæbte korsblomstrede Ukrudtsplanter. Ifølge nyere Undersøgelser er nu imidlertid Korsblomsternes Hvidrust spaltet i flere biologiske Arter, d. v. s. Former, som i det Ydre ikke kan kendes fra hinanden, men som er indbyrdes forskellige ved en forskellig Smitteevne (Virulens). Sporemateriale fra Ræddike kan saaledes kun smitte 50 pCt. af Gul Sennep-Kimplanter, og kun 1 pCt. af Kaalkimplanter, hvilket viser, at disse to Arter maa have hver sin biologiske Form, der ikke er identisk med Ræddikens. Ud fra denne Viden fordrister vi os til at spaa om den indførte Hvidkaals Skæbne: den er bleven inficeret med Hvidrust, en Gang i Generationernes Løb, før eller senere, alt eftersom den er kommet ud for den ene eller den anden af de biologiske Racer. — Paa lignende Maade er det gaaet den over for K a a l b r o k; thi ogsaa denne Snylter har sikkert været til Stede — derfor taler i det mindste dens nuværende store Udbredelse paa forskellige Ukrudtsplanter, saavel paa Kulturlandet som uden for dette. — Hvordan det i hine fjerne Tider har staaet til med K a a l b a k t e r i o s e n s Smitstof, maa vi lade staa hen. Bakterien selv har kun været kendt i ca. 30 Aar, og om dens Udbredelse paa Ukrudtsplanter foreligger lidet eller intet. Vi ved, at denne Sygdom kan følge med Frøet, saa at vi har Lov til at lade vor hypotetiske Kaalplante have en hypotetisk Bakteriose med selv — Ukrudtet tør vi i hvert Fald indtil videre ikke gøre ansvarligt.

Jeg har valgt Eksemplet med Hvidkaalen for under eet at give nogle Hovedmomenter af det Emne, vi undersøger, og som vi i det følgende vil underkaste en mere almindelig Behandling.

De nyindførte Kulturplanter maa enten have medbragt deres Sygdomme selv — saaledes som det f. Eks. maa antages, at Byg og Hvede har medført deres Brand-sygdomme — eller de maa før eller senere have modtaget Smitten fra Omverdenen. Kun det sidste Led af Alternativet interesserer os i denne Sammenhæng.

Hvorledes kan Kulturplanterne nu modtage Smitte fra Omverdenen? Vi gaar ud fra, at Luftsmitte fra samme Kulturform paa Grund af Afstand er udelukket og kan derfor indskrænke os til at betragte de fjendtlige Organismer i det nye Fædreland.

Disse er:

1) R a a d p l a n t e r, der lejlighedsvis snylter. Denne Gruppe er i Besiddelse af en mægtig Tilpasningsevne, en frem- og tilbage bølgende Smitteevne, formodentlig paa Grund af en stadig Nydannelse af biologiske Arter. Vi har allerede haft Lejlighed til at stifte Bekendtskab med een Repræsentant for denne Gruppe, nemlig Kimskimme-len, der formaar at angribe og ødelægge saa forskelligartede Afgrøder som Byg, Beder, Korsblomstrede, Bælgplanter og Tomater. Et andet Eksempel er D r u e s k i m m e l e n (*Botrytis cinerea*), almindelig paa henfaldende Plantedele overalt i Naturen, altsaa ogsaa paa Ukrudtsplanter, men tillige i Stand til at frembringe ondartede Sygdomme paa forskellige Markafgrøder, Køkkenurter, Naaletræer og Prydplanter.

Større Interesse frembyder 2) d e e g e n t l i g e S n y l t e r e, d. v. s. saadanne, hvis Udvikling kun kan fuldføres paa levende Planter. Hvis de nyindførte Kulturplanter træffes angrebne af saadanne Snyltere, trods Sundhed ved Indførselen og lang Afstand fra Hjemlandet, maa de have modtaget Smitten direkte fra de omgivende Planter, fra »Ukrudtet«.

Foruden de ovenfor nævnte Hvidrust og Kaalbrok, kan af denne Gruppe nævnes B e d e s k i m m e l (*Pero-nospora Schachtii*) og B e d e r u s t (*Uromyces betae*), der begge er trufne paa den vilde Strandbede; K o r n s o r t e r n e s M e l d u g r a c e r (*Erysiphe graminis*), der maa antages specialiserede fra hjemlige Græsser; R u g - M e l d r ø j e r e n (*Claviceps purpurea*), der vides at tilhøre en biologisk Race fra vilde Græsser; Vintersædens S n e s k i m m e l (*Calonectria graminicola*), der har en lignende Afstamning; A l m. R o d f i l t s v a m p (*Hypochnus*

violaceus) paa Rodfrugter og Bælgplanter, der tillige optræder paa talrige Ukrudtsplanter som Fuglegræs, Hane-kro og Svinemælk; samt endelig Kornsorternes Rustsvampe (*Puccinia spp.*). Den biologiske Specialisering af disse sidste er i nogle Tilfælde særdeles vidt dreven, som f. Eks. hos Sortrusten (*Puccinia graminis*), i andre Tilfælde mindre udpræget, som hos Bygrusten (*Puccinia anomala*). I alle Tilfælde gælder det rimeligvis, at Kornarternes Rustsygdomme skyldes biologiske Racer, der er udsprungne fra vilde Græsser. Derfor taler navnlig, at hjemlige Græsser i flere Tilfælde endnu har biologiske Racer fælles med Kornarterne: Saaledes forekommer Bygrust lige saa vel paa de vilde som paa de dyrkede Bygsorter; Rug-Sortrusten træffes dels paa Rug og Byg, dels paa Marchalm, Kvik og andet Ukrudt, Havre-Sortrusten findes dels paa Havre, dels paa Hundegræs og Miliegræs o. s. v.

En ganske særlig Betydning for Rustarternes Udbredelse faar Ukrudtet derved, at mange Rustsvampe jo er værtskiftende, saaledes at de har Skaalruststadiet paa een Værtplante, Sommer- og Vintersporestadiet paa en ganske anden. I nogle Tilfælde er Skaalrustværtens Tilstedeværelse en absolut Betingelse for, at Rustsvampen kan fuldføre sit Livsløb; her i Danmark formaar saaledes Sortrusten (Berberis-Græsrusten) ikke at overvintre i Sommersporestadiet paa Græsserne, hvilket har til Følge, at Svampen gaar til Grunde, hvis ikke dens Vintersporer kan inficere Berberisbusken; i saadanne Tilfælde vil naturligvis en Lovgivning med Held kunne sætte ind (Berberislove af 1869 og 1903). Ligesom Sortrusten her i Landet ikke kan fuldføre sit Livsløb uden Berberisens Mellemkomst, er forskellige Enebærarters Tilstedeværelse en absolut Betingelse for Udviklingen af Gitterrust (*Gymnosporangium*) paa Pære- og Æbletræer; visse Halvgræs-Arter er nødvendige for Stikkelsbær-Skaalrusten (*Puccinia Pringsheimiana*); forskellige Kurvblomstrede eller andre Ukrudtsplanter er et nødvendigt

Mellemlid for Udviklingen af Blærrust (*Coleosporium spp.*) paa Fyrrenaale o. s. v.

I andre Tilfælde formaar den værtskiftende Rustart at hjælpe sig igennem med den ene Værtplante. I varmere Egne end vore er Berberisen saaledes unødvendig for Sortrustens Livsløb — og her hos os kan f. Eks. Ruggens Brunrust (*Puccinia dispersa*) meget vel fortsætte sin Tilværelse uden Hjælp fra Skaalrusten paa Oksetunge og Krumhals, ligesom Røjgræs- og Svingelkronrust (*Puccinia lolii*) utvivlsomt formaar at overvintre uden Hjælp fra Skaalrusten paa Vrietorn o. s. fr. De smukkeste Eksempler paa Ukrudtsplanters Medvirkning ved Værtskiftet hos Rustarterne har man ved forskellige Rustangreb paa Pil og Poppel, samt paa Naaletræer.

Endvidere kan Ukrudtet undertiden faa en særlig Betydning som Brovært (Eks.: En dyrket Hejre-Variet A kan ikke smitte Varieteten B direkte med Hejremeldug (*Erysiphe graminis*), men nok ved Vild Hejres Mellekomst. — Eller en nyindført Varietet kan overføre den vilde Hejre-Meldug til en hidtil immun Kulturvarietet).

I mange Tilfælde kan det naturligvis være vanskeligt eller umuligt med rimelig Sikkerhed at afgøre, om en indført Kulturplante har ført en given Sygdom med sig — eller først senere er smittet fra Omgivelserne. Eksempelvis maa det for Kartoflens Vedkommende antages, at Skimmel (*Phytophthora infestans*) og Pulverskurv (*Spongospora subterranea*) stammer fra det sydamerikanske Hjemland, og Alm. Skurv (*Actinomyces scabies*) fra Europa. Derimod er den geografiske Oprindelse af Kartoffelbrok (*Synchytrium endobioticum*), Mosaiksyge og Bladrullesyge mere uvis. Baade Kartoffelbrok, Pulverskurv og Bladrullesyge kan overføres til Sort Nat skygge, et i Kartoffelmarker almindeligt forekommende Ukrudt.

Mine Herrer, De vil af denne Udvikling, som jeg nu skal tillade mig at afslutte, have faaet det Indtryk, at Ukrudtet, ogsaa fra et plantepatologisk Synspunkt, er af det ublandet onde. — Jeg siger udtrykkelig u b l a n d e t; thi i de to eneste Tilfælde, hvor en frodig Ukrudtsvegetation kan tænkes at gavne Kulturplanters Sundhedstilstand, nemlig 1) som Værn for en kælen Kultur, og 2) som »Dækafgrøde« i en Frugtplantning ved Skudmodningstid, kan der jo heldigvis bringes andre og bedre »Dyrkningsmetoder« i Anvendelse.

Foredraget efterfulgtes af følgende Diskussion:

Den ledende Præsident, Kammerherre *Juel*, bragte Foredragsholderen Selskabets bedste Tak for det interessante Foredrag. Saafremt nogen maatte ønske at stille Forespørgsler i Tilslutning til Foredraget, vil Professoren sikkert beredvilligt besvare disse.

Direktør *K. Dorph-Petersen* kunde ønske oplyst, om man havde Oplysninger om, hvorledes Loven af 1903 havde virket med Hensyn til Sortrustens Udbredelse. Der er ingen Tvivl om, at Ukrudtets indirekte Betydning som Befordrer for Plantesygdomme i det kommende Vækstaar vil kunne gøre sig gældende i forholdsvis stærk Grad, idet Frøets Spireevne er daarlige, saaledes at der er nogen Udsigt til, at Kulturplanterne i Aar vil staa svagere udrustede i Kampen mod Ukrudt og Plantesygdomme.

Forsøgsleder *J. C. Larsen*, Lyngby, ønskede i Anledning af Foredragsholderens Udtalelse om, at Kulturplanter i Reglen var mere modtagelige for Sygdomme end de Planter, der maatte anses for oprindeligt hjemmehørende paa Stedet, at spørge, om dette maatte forstaas saaledes, at forædlede Planter i det hele taget kan betragtes som mere udsatte for at blive angrebne af Sygdomme og i stærkere Grad at lide under disse end de »vilde« Planter.

Professor *Ferdinandsen* meddelte, at der siden Loven af 1903 blev gennemført har været en paafaldende Nedgang i Sortrustangrebnes Hæftighed. De meget store og ondartede Angreb, vi tidligere havde — sidste Gang omkring ved Aarhundredskiftet — er efterhaanden bleven meget sjældne; stedvis kan der ganske vist nu og da forekomme ret stærke Angreb, men vi er saa i Reglen i Stand til at paavise den eller de Berberis-

buske, der har været Udgangspunktet. Helt undgaa Angreb vil vi næppe kunne, thi et eller andet Sted kan en Berberisbusk have forstukket sig, gemt eller glemt. I Sønderjylland er Arbejdet nu taget op; der er ophængt Tavler paa Stationerne, og der er foretaget en Eftersøgning efter Berberisbuske. Der er sikkert ikke flere Berberisbuske i Hegn og Skove, men derimod findes der adskillige i de private Haver. — Med Hensyn til Spørgsmaalet om forædlede Planter er mere udsatte for Sygdomsangreb end de vildtvoksende Planter, da er dette Spørgsmaal egentlig vanskeligt at besvare. Man kan finde meget ondartede og meget udbredte Angreb ogsaa paa de vilde Planter, men de forædlede Planter bliver jo i Reglen mere forkælede, og det Forhold, at de samme Planter samles i stort Tal, giver selvfølgelig Betingelser for, at en Epidem i hurtigt kan brede sig. Imidlertid kan en Forædling jo bestaa i mange Ting, og man kan derfor ogsaa tænke sig, at Forædlingen netop gaar ud paa at udvælge Stammer, der er i Besiddelse af Immunitet overfor visse Plantesygdomme, og i saadanne Tilfælde vil de forædlede Planter naturligvis være mere modstandskraftige mod de paa-gældende Sygdomme end de vilde Planter. I al Almindelighed kan Spørgsmaalet næppe besvares.

Kontorchef *H. Hertel* havde med særlig Interesse hørt Forredragsholderens Udtalelser om de vilde Planter som saakaldte Broværter for Plantesygdomme. Saavidt Taleren havde forstaaet det rigtigt, havde man Eksempler paa, at en bestemt Sygdom efter at have optraadt paa vilde Hejrearter kunde overføres til den dyrkede Hejre, medens den dyrkede Hejre ikke direkte smittedes. Men hvad er da Aarsagen til, at den vilde Hejre saaledes er mere modtagelig end den dyrkede Hejre, og til, at denne sidste kun kan smittes med den vilde Hejre som et Slags Overgangsled.

Professor *Ferdinandson* udtalte, at det var et meget interessant Spørgsmaal Kontorchef *H. Hertel* havde fremdraget, men desværre saa man sig ikke i Stand til at besvare det. Vi ved, at der findes saadanne Broværter, men egentlig forklare Forholdet kan vi ikke. Vi ved f. Eks., at Meldug paa Varieteten *A.* ikke kan smitte Varieteten *B.*, men derimod hvis Angrebet overføres fra *A.* til den vilde Agerhejre, kan Meldugsmitten fra denne føres til *B.* Agerhejre har altsaa fungeret som Brovært. Vi ved ikke hvad det er, der her er sket; tilsyneladende er Sortrusten ingen Ændringer undergaaet under sin Færd over den vilde Hejre, men alligevel maa der være dannet en saakaldet biologisk Race, der har faaet Evne til at angribe Varieteten *B.*

Direktør *K. Dorph-Petersen* spurgte, om man havde noget Indtryk af, at Angrebene af Sortrust var stærkere i Sønderjylland og ved den gamle Grænse, hvor Adgangen til, at Smitten bredte sig, var stærkere end i den øvrige Del af Landet.

Professor *Ferdinandsen* meddelte, at man endnu ikke havde indsamlet tilstrækkeligt Materiale til, at man med Sikkerhed kunde udtale sig om Sortrustens Udbredelse i Sønderjylland.

Da ingen yderligere ønskede Ordet, sluttede den ledende Præsident, Kammerherre *Juel*, Mødet med en fornyet Tak til Foredragsholderen og til Deltagerne i Diskussionen.

Mælkeribruget i Danmark 1922.

Af Statskonsulent *Th. J. Brask.*

(Sluttet fra S. 257.)

Afsætningen af vort Smør har i 1922 ikke forvoldt Vanskeligheder, for saa vidt som det har været efterspurgt fra mange forskellige Lande. Der har imidlertid ikke heller i det forløbne Aar saa lidt som i 1921 været den Stabilitet over Handelen eller Priserne, som var saa stærkt fremtrædende før Krigsaarene, da Afsætningsstedet næsten alene var England.

Smørprisen har været underkastet ret stærke Svingninger ikke alene, naar man tager Aaret som Helhed, men ogsaa fra Uge til Uge. Den laveste Pris noteredes med 310 Øre pr. kg den 9. Marts og den højeste den 5. Oktbr. med 450. Ganske vist tager Svingningerne sig nu, da Prisen angives pr. kg, nok saa store ud, som da vi regnede med Pund; men der kan dog ikke være Tvivl om det gavnlige i at undgaa store Svingninger, hvis dette kan lade sig gøre samtidig med, at man dog faar de indkomne Penge fordelt paa de rette Hænder. Naar Prisen, som det skete fra første til anden Uge i Januar, stiger med 31 Øre, for igen at stige med samme Beløb Ugen efter og dernæst falder først med 20 og næste Uge igen med 25 Øre, kan man nok forstaa, at dette kan virke uheldig paa Afsætningen, ja kan friste til Spekulation med Smørret og eventuel til Hengemning eller forceret Salg. Endnu større Svingninger kunde Marts—April opvise, idet Noteringen den 30. Marts steg med 45 Øre, fra 355 til 400, for atter den 6. April at gaa ned i 355.

Maanedlig Gennemsnit af Københavns Smørnotering.
(Øre pr. kg).

	1918	1919	1920	1921	1922
Januar	460,00	624,00	619,20	523,00	343,25
Februar	460,00	624,00	616,00	464,75	330,00
Marts	460,00	624,00	643,25	512,50	343,00
April	460,00	624,00	613,00	537,80	349,50
Maj	460,00	530,40	584,00	410,00	344,75
Juni	460,00	468,00	589,00	410,00	375,80
Juli	460,00	468,00	575,00	512,40	403,25
August	460,00	509,00	636,25	558,00	399,60
September	460,00	550,00	682,00	453,40	429,75
Oktober	460,00	550,00	728,00	444,50	444,00
November	624,00	629,00	733,75	475,00	435,20
December	624,00	616,40	658,00	358,20	422,50
Gennemsnit for hele Aaret	487,33	568,07	639,85	471,15	385,31

Samarbejdet mellem Grosserersocietetets og Statistikudvalgets Noteringsudvalg fortsættes stadig, og det skal indrømmes, at Udvalgenes Opgave ingentunde er let. Noteringen er nemlig endnu ikke fuldt ud en egentlig Notering, men i ikke ringe Grad et Afregningstal. Dette forstaaet paa den Maade, at en Notering er et Tal, der handles efter, og et Afregningstal et Tal, de hjemkomne Penge fordeles efter.

Englænderne trykker sig stadig ved at handle efter Københavns Notering, hvilket vel nok i nogen Maade bundes i, at den direkte Forbindelse mellem vore Eksportører og de engelske Detaillister, som paa Grund af Krigstidens Restriktioner der og her maatte ophøre, ikke igen har kunnet lade sig gennemføre i væsentlig Udstrækning. Vanskelighederne forøges selvfølgelig meget derved, at vort Smør afsættes til saa mange forskellige Lande, hvilket giver Mulighed for, at der til Tider kan opnaas højst forskellige Priser for Smør fra samme Uge.

Blandt Vanskelighederne for Ansættelse af den rig-

tige Notering maa vel ogsaa Overpriserne nævnes. Hvorledes disse opstaar bliver vist aldrig opklaret; i hvert Fald kan man meget let risikere, hvis man spørger sig for, at faa lige saa mange forskellige Svar som det Antal forskellige kloge Mænd, man spørger. Overpriserne har været bekæmpet med vekslende Midler og vekslende Held saa længe jeg kan huske, og de har i 1922 nærmest været i Stigning. Det opgives, at der i Gennemsnit i 1922 er betalt en Overpris af omkring 8 Øre mod godt 7 Øre i 1921. Til den i foranstaaende Tabel opførte Gennemsnits-Smørpris for Aaret bør der saaledes tillægges 8 Øre, saa nævnte Pris bliver 393,31 i Stedet for det opførte 385,31.

Danmarks Ind- og Udførsel af Smør i Millioner kg.

Aar	Indførsel	Udførsel				Overskuds-udførsel
		i Dritler og Kasser	i Daaser	i Fløde	Ialt	
1914	9,66	101,40	2,21	5,56	109,17	99,51
1915	3,73	102,95	2,05	0,08	105,08	101,35
1916	0,22	94,01	1,85	0,25	96,11	95,89
1917	—	60,23	1,17	0,01	61,41	61,41
1918	—	14,11	0,47	—	14,58	14,58
1919	0,31	35,64	1,04	0,17	36,85	36,54
1920	0,05	73,18	1,68	0,27	75,13	75,08
1921	0,39	91,62	0,64	0,09	92,35	91,96
1922	1,25	94,60	0,90	0,02	95,52	94,27

Som det fremgaar af ovenstaaende Oversigt er saavel den samlede Udførsel som Overskudsudførselen af Smør her fra Landet steget en Del i Forhold til foregaaende Aar, selv om Stigningen ikke er saa stor som i den sidste Aarrække. Det ser herefter ud til, at Produktion og Omsætning nu er inde i et fast Leje, og det vil vel nu ikke vare længe, før vi er oppe paa samme Højde som før

Krigsaarene. Overskudsudførselen paa godt 94 Mill. kg er godt 2 Mill. kg større end i 1921, men naar jo ikke Tallene for 1914 og 15, da vi laa oppe omkring de 100 Mill. kg. Det bemærkes her, at en stigende »Smørværdi« er udført i Form af kondenseret Mælk og Mælkepulver; men da Statistikken ikke skelner mellem hvorvidt disse Varer er fremstillet af Sød- eller Skummetmælk, maa jeg opgive at ansætte denne Udførsel i Smør.

I Henhold til det tidligere anførte angaaende den i Landet producerede Mælkemængde, der maa antages at være omtrent af samme Størrelse som i 1914, skulde man vente, at Overskudsudførselen af Smør, ogsaa naar man tager Hensyn til den eksporterede Mængde »behandlet Mælk«, havde været større end Tilfældet er. Naar dette imidlertid ikke er saaledes, maa Aarsagen være den, at det hjemlige Forbrug nu er større end tidligere — hvilket forøvrigt ogsaa er den almindelige Opfattelse, som dog meget vanskeligt og i hvert Fald kun ufuldstændigt kan bilægges med Tal.

Med Hensyn til Afsætningen af vort Smør, da har denne som tidligere nævnt fundet Sted til mange forskel-

Oversigt over Eksportens Fordeling i 100 kg.
(Smør i Dritler og Kasser).

	1919	1920	1921	1922
Til Tyskland.....	53,410	25,594	5,443	2,328
- Storbritannien	153,296	407,593	613,154	669,870
- Norge	26,586	34,887	36,704	30,548
- Sverige	58,460	73,538	41,477	5,739
- Holland	—	—	7,768	1,149
- Belgien	—	—	33,673	72,700
- Frankrig	—	—	45,102	62,725
- Schweiz	—	—	77,202	56,643
- Foren. Stater	—	—	51,437	12,491
- Czekoslovakiet.....	—	—	—	28,238
- Andre Lande.....	63,370	189,606	—	—

lige Lande, hvilket hosstaaende Oversigt nærmere belyser.

Som Tabellen viser, er Tyskland saa godt som gaaet ud som Aftager af dansk Smør, idet det ikke engang har taget Halvdelen af det ringe Kvantum, det tog i 1921. Dette skyldes sandsynligvis i højere Grad Mangel paa Købeevne end manglende Trang til vort gode Smør.

Norge har knap taget saa meget som i Fjor, hvilket sandsynligvis skyldes større hjemlig Produktion.

Sverige, der endnu i Fjor tog et ret stort Kvantum, er næsten gaaet ud i Aar. Aarsagen hertil er væsentligst den, at den svenske Smørproduktion nu er i fuld Sving igen, og dernæst den, at der er indført en Del finsk Smør, der sandsynligvis har kunnet købes billigere end det danske. Forsøg paa at importere australsk Smør til Sverige strandede paa dettes Indhold af Borsyre, idet saadant Smør ikke maa forhandles i Landet.

Eksporten til Belgien, der allerede i Fjor ikke var ringe, er i 1922 mere end fordoblet. Der klages over, at Belgierne ikke bruger det danske Smør som saadant, men benytter det til at blande sammen med Margarine eller Smør af daarligere Beskaffenhed. Selv om vi kan beklage dette Forhold, kan vi jo ikke hindre det, og vi maa vel ogsaa sige, at Hovedsagen for os maa være at faa den størst mulige Pris for Smørret uden smaaligt Hensyn til hvilken Anvendelse vore Kunder gør af det. Her er Belgierne flinke nok, idet de ikke ser saa nøje paa Prisen, blot Kvaliteten er god.

Paa Trods af, at Tolden paa Smør den 6. April blev forhøjet fra 20 til 50 Frcs. pr. 100 kg, er vor Eksport til Frankrig væsentlig forøget i 1922, saa det ser ud til, at Franskmandene selv maa betale Toldforhøjelsen. Det danske Smør, som gaar til Frankrig, sælges væsentligst i Paris og er godt anset der, det betales med højere Pris end alt andet indført Smør, og kun den mindste Del af det franske Smør betales med højere Priser. Der har været Rygter fremme om, at dansk Smør blev forfalsket i Frank-

rig. En iværksat Undersøgelse konstaterede ikke nogen egentlig Forfalskning, hvorimod det oplystes, at dansk Smør i nogen Grad — som i Belgien — bruges til Indblanding og Forbedring af andet ringere Smør, f. Eks. argentinsk eller new-zealandsk.

Schweiz har ikke aftaget saa meget som i 1921, men det er dog et anseligt Kvantum, der er gaaet der ned.

Den ret betydelige Eksport, vi i 1921 havde til De Forenede Stater, er svunden betydeligt ind i 1922. Den indenlandske Produktion i Staterne foregaar væsentligst i Sommertiden og er da mere end stor nok til Landets eget Forbrug, ja i Sommertiden bliver der som Regel eksporteret lidt til Storbritannien. En stor Del af Overskudsproduktionen i Sommertiden gemmes sædvanligvis hen i Kølehuse til Brug i Vintertiden, og Resultatet er da, at man om Vinteren savner frisk Smør. Eksporten herfra er da ogsaa sket meget uregelmæssig. Der er eksporteret lidt i Januar, noget mere i Maj og saa intet før i November og December, i hvilke to Maaneder de $\frac{9}{10}$ af Aarets Eksport fandt Sted. Som i Beretningen for 1921 omtalt blev Tolden paa Smør den 27. Maj 1921 midlertidig forhøjet fra $2\frac{1}{2}$ til 6 cts. pr. lbs. Senere blev denne Sats foreslaaet forhøjet til 8 cts. Efter mange og lange Forhandlinger vedtoges den nye Toldlov med Ikrafttræden fra 21. September 1922, fra hvilken Tid Afgiften for Smør altsaa har været 8 cts. pr. lbs. Det ser for saa vidt mærkeligt ud, at det er efter den Tid, vi har eksporteret af nogen Betydning. Det er dog muligt, ja vel sandsynligt, at de høje Toldsatser vil virke ansporende paa den hjemlige Produktion, saa vi gør sikkert klogt i ikke at stille for store Forhaabninger til det amerikanske Marked.

Jeg kan dog ikke komme bort fra, at der, naar Sagen gribes an paa den rigtige Maade, i Staterne kan skabes en lønnende Afsætning for i hvert Fald en vis Mængde fint Smør. Der findes navnlig i Storbyerne en Del Forbrugere, som ikke spørger om Prisen, blot de kan faa en

fin Vare, og denne fine Vare fremstilles i Staterne kun i meget begrænsede Mængder.

Den nye amerikanske Toldlov indeholder en Ventil, som maaske kan faa Interesse for os. Loven indeholder nemlig en Bestemmelse gaaende ud paa, at Præsidenten under Medvirkning af en Toldkommission kan forhøje eller nedsætte Afgifterne med 50 pCt. Satserne kan altsaa ændres rent administrativt. Bliver der Tale om en saadan Ændring, er der en Del, der tyder paa, at det bliver i nedadgaaende Retning.

For første Gang findes for 1922 Czekoslovakiet i Statistiken opført som Aftager af dansk Smør, og det er ikke noget helt ringe Kvantum — ca. 3 Mill. kg — dette Land har aftaget.

Det er dog nu som tidligere England, der er vor største Kunde, og dette Land har i 1922 aftaget 71 pCt. af den samlede Eksport her fra Landet.

Som hosstaaende Oversigt viser har Storbritannien

Englands Indførsel af Smør i cwts
(1 cwt. = 50,8 kg).

Fra	1914	1918	1919	1920	1921	1922
Rusland	613,380	—	6,954	19,308	—	—
Sverige	270,138	—	—	4	808	16,554
Danmark	1,749,072	40,327	250,291	817,235	1,250,176	1,423,796
Holland	183,999	9,885	1,641	102,567	63,065	78,605
Frankrig	273,819	4,770	2	8,934	542	21,157
Forenede Stater .	7,844	196,598	216,495	50,897	1,910	34,354
Argentina	55,704	313,143	267,675	138,862	401,354	356,158
Victoria	204,716	192,975	214,689	129,474	419,757	333,094
N. S. Wales	122,392	198,751	118,974	75,084	244,689	258,550
Queensland	106,694	122,769	73,875	19,389	263,560	309,823
New Zealand	357,920	372,573	318,876	275,406	709,381	1,103,444
Kanada	3,151	61,971	33,325	32,140	43,138	154,532
Andre Lande	32,092	64,902	15,379	47,044	125,618	178,844
Ialt	3,983,921	1,578,058	1,558,170	1,716,344	3,523,998	4,268,561

importeret betydelig mere Smør end i Fjor (godt $\frac{1}{2}$ Mill. cwts.), for ikke at tale om de unormale Aar under og nærmest efter Krigen. Importen er nu af en lignende Størrelse som i Aarene før Krigen.

Vor værste Konkurrent paa det engelske Marked er nu ubetinget New Zealand og det ikke alene hvad Mængden angaar, men ogsaa naar der er Tale om Priserne. Medens vor Andel i den engelske Forsyning er vokset med 173,000 cwts., er New Zealands vokset med 394,000 cwts. og dets samlede Kvantum er omtrent lige saa stort som det, vi leverer.

Betydningen af den new zealandske Konkurrence blev lagt os alvorligt paa Sinde gennem det Foredrag, Statskonsulent *Faber* holdt ved det sjællandske Landbo-delegeretmøde i Efteraaret 1922, hvor Statskonsulenten bl. a. oplyste, at det new zealandske Smør i 9 Uger i de 3 første Kvartaler af 1922 opnaaede samme eller endog højere Toppris end det danske.

Ser vi paa Aaret som Helhed, ser det knapt saa faretruende ud. Hvis de Tal, jeg har til Raadighed, er rigtige, stiller Prisforholdet sig saaledes, at dansk Smør i Gennemsnit er betalt med 9,81 Lstr. pr. cwt., medens Prisen for new zealandsk har været 8,46 Lstr., altsaa en Overpris i vor Favør af 1,35 Lstr. pr. cwt. For 1920 laa Priserne omkring 5 Llst. højere pr. cwt., men Forskellen var da kun 0,5 Lstr. Disse Tal betyder maaske ikke saa meget, da Handelen i England ikke var fri i 1920, og i hvert Fald er der al mulig Grund til, at vi er paa Post overfor alle vore energiske Konkurrenter.

Danmarks Ostproduktion har i 1922 haft ret vanskelige Kaar. I Krigsaarene og den nærmeste Tid derefter var vi jo kommen ind paa at fremstille megen Ost her i Landet, og i Modsætning til tidligere havde vi en ret stor Overskudsudførsel af Ost, der var særlig stor i 1920 og kulminerede i 1921 med over 12 Mill. kg. Eksporten er væsentligst gaaet til Tyskland, og naar saavel Eksportmængden som Priserne er nedadgaaende, maa

Aarsagen hertil mest søges i Tysklands svigtende Købe-
evne. Det er dog stadig Tyskland, der er vor Hovedafta-
ger af Ost, idet 81 pCt. af Eksporten i 1922 er gaaet der-
til. At der fra dette Lands Side tages et Prishensyn,
fremgaar klart deraf, at Værdien af den eksporterede
Mængde procentvis er meget mindre end de nævnte 81
pCt., nemlig kun 56 pCt., hvilket oplyser, at det fortrins-
vis er mager Ost, der gaar Syd paa, ja en stor Del er
uden Tvivl Quarg. Den samlede Eksport til Tyskland
udgør godt 7 Mill. kg mod godt 10 Mill. kg i 1921.

Til England har vi haft en stigende Eksport, nemlig
1,2 Mill. kg mod 1,0 kg i 1921. I Statistiken er desuden
ogsaa Østrig opført, men dette Land har kun taget 0,2
Mill. kg mod 0,9 i 1921.

Eksporten til England bestaar vist udelukkende af
fede Oste, og da især af Roquefort samt lidt Camem-
bert. Af disse Ostesorter har vi ogsaa solgt lidt til New
York. Iøvrigt har dansk Ost fundet Vej til enkelte fjærne
Egne, der skal saaledes være solgt fuldfed dansk Ost paa
Haiti.

De Efterligninger af Roquefort- og Camembertost
vi tilvirker her i Landet, og som heldigvis for en stor Del
er vellykkede Varer, er hidtil solgt under de Navne, som
den for vedkommende Ost specielle Skimmel bærer, sup-
pleret med en Betegnelse for, at Osten er af dansk Op-
rindelse. Frankrig, hvor disse to Ostesorter oprindeligt
hører hjemme, har besværet sig over dette Forhold, hvil-
ket bl. a. har bevirket, at Tyskland ikke har kunnet im-
portere dansk Roquefort under dette Navn. Som Følge
heraf udskrev Mejeriernes Fællesorganisation en Navne-
konkurrence for om muligt at finde et passende Navn for
den danske Roquefort. Resultatet var, at man valgte at
kalde nævnte Ost for Fiona Ost. Dette Navn kan vel
for saa vidt være godt, som det kan betegne, at Produk-
tionen af nævnte Ost her i Landet i større Stil paabe-
gyndtes paa Fyn; men det vilde dog vist være ønskeligt,
om man kunde finde et Navn, der uden at gaa Fransk-

mændene for nær kunde sige, at Osten har faaet sit Præg af Roquefortskimmelen (*Penisillium roqueforti*). Lignende Hensyn bør vel ogsaa være gældende for Camembertost, og man skulde synes, at Franskmændene kunde være tilfredsstillede, naar Osten er tydelig betegnet som værende af dansk Oprindelse. Vi har jo ingen Ubehageligheder mødt fra Schweiz og Holland, fordi vi efterligner disse Landes nationale Ostetyper.

Danmarks Ind- og Udførsel af Ost i 1000 kg.

Aar	Indførsel	Udførsel	Over- skuds Udførsel	Kasein Udførsel
1914.....	480	500	20	348
1915.....	385	4,300	3,915	51
1916.....	145	4,460	4,315	17
1917.....	18	5,934	5,916	106
1918.....	—	3,113	3,113	76
1919.....	256	2,597	2,341	34
1920.....	130	9,706	9,576	26
1921.....	246	12,541	12,295	8
1922.....	550	8,924	8,374	23

Som den tabellariske Oversigt over Ind- og Udførsel af Ost viser, har vi haft en stigende Indførsel, ja denne er større, end den har været i mange Aar, endog større end i 1914. Foruden en Del af de originale, fine udenlandske Ostesorter har Indførselen bestaaet i ret store Partier finske Emmenthaler, der er solgt til Priser, som har været ødelæggende for Rentabiliteten af den hjemlige Emmenthaler-Produktion.

Størrelsen af Landets samlede Osteproduktion har man desværre ikke Midler til at udfinde nøjagtigt; men den anslaaes skønsmæssig til at være 27—28 Mill. kg. I hvert Fald er det meget sandsynligt, at den har været en Del større end tjenligt for den bedst mulige Udnyttelse

af Skummetmælken. Det er nemlig de færreste af de osteproducerende Mejerier, der har naaet ad den Vej at omsætte Skummetmælken i den Pris, Mælkenoteringen har været opført til, hvorimod det vist ikke har været vanskeligt at udnytte den hertil gennem Flæskeproduktion.

Dansk Mejeristforening har fortsat med ugentlige Beretninger angaaende opnaaede Ostepriser. Disse har været ret svingende og det meste af Aaret lave i Forhold til Priserne paa Mælk og Smør. Nedenstaaende maanedlige Gennemsnit af de meddelte Priser giver ikke noget godt Udtryk for Svingningerne, men er af Betydning som Udtryk for de opnaaede Priser som Helhed.

Ostepriser i 1922.

(Øre pr. kg.)

pCt. Fedt i Ostens Tørstof	30	20	10
Januar	128	89	66
Februar	139	96	72
Marts	134	94	72
April	129	91	69
Maj	118	77	61
Juni	122	83	64
Juli	130	95	75
August	130	95	75
September	137	101	79
Oktober	148	108	85
November	150	113	88
December	150	115	90

Ved Dansk Mejeristforenings Delegeretmøde vedtoges det at søge dannet en Sammenslutning af Ostemejerier til Varetagelse af fælles Interesser, og der nedsattes et Udvalg til at søge Tanken realiseret. Sammenslutningen er senere dannet, og dens Opgave gaar ud paa at indsamle Oplysninger om Salg af Ost, opnaaede Priser, Størrelse

af Produktion og Lager samt Oplysninger om Ostehand-
leres Betalingsdygtighed. Der er Mulighed for Samarbejde
med Udvalget for Forsøgsostninger, ligesom det er sand-
synligt, at Sammenslutningen overtager Ledelsen af Oste-
lagerbedømmelsen, der under den hidtil anvendte Form
ikke har opnaaet den Tilslutning, en saa god og belæren-
de Foranstaltning fortjener.

Den saakaldte Ostelov, der omtaltes nærmere i Be-
retningen i Fjor, er i Løbet af Aaret traadt i Virksomhed
i sit fulde Omfang. Som allerede omtalt i Fjor volder det
Mejerierne nogen Vanskelighed til enhver Tid at være
indstillet paa det rette Fedtindhold i Osten, og da de i
Loven fastsatte Bødebestemmelser for Overtrædelser er ret
høje, har man søgt at praktisere Lovens Haandhævelse
saaledes, at tilfældige uforsætlige Overtrædelser ikke fuldt
ud kommer ind under Lovens Strenghed. I den Anledning
er Statskonsulent *Hørlyck* i Forbindelse med Inspektør
Ellbrecht bemyndiget til at træffe Afgørelse af, hvorvidt
eventuelle Overtrædelser maatte give Anledning til An-
meldelse til Politimesteren.

Eksporten af »behandlet Mælk« har i 1922 været
stigende. Efter forgæves Henvendelse i Fjor har jeg i Aar
ikke dristet mig til at anmode Kondenseringsfabrikerne
om Oplysninger; men jeg skal henvise til nedenstaaende
Oplysninger om Eksporten.

Danmarks Udførsel af „behandlet Mælk“.

	1921	1922
	kg	kg
Mælk og Fløde, kondenseret, steriliseret m. m., hermetisk	15,972,600	22,464,700
Kondenseret Mælk, ikke hermetisk:		
med Sukker	342,800	210,900
uden —	704,900	137,100
Ialt	17,020,300	22,812,700
Mælkepulver	311.900	609,700

Disse Tal er ikke saa oplysende som ønskeligt, men er saa gode, som Statistiken giver dem. Det vilde imidlertid være ønskeligt, om der kunde skelnes mellem Fløde, Sødme og Skummetmælk, da det jo dog er Smørfedt, der ogsaa her har den største Interesse. Tallene siger dog, at Kondenseringsindustrien er i rask Udvikling, og efter hvad jeg har faaet oplyst, sker Afsætningen til tilfredsstillende Priser.

Mejeriorganisationernes Mælkenoteringsudvalg har fortsat sin Virksomhed gennem 1922 til — det tør vist siges — Mælkeribrugets Gavn, men ingenlunde til alles Tilfredshed. Det er navnlig Noteringen for Skummetmælk, der er Genstand for Kritik, og det maa indrømmes, at man vanskelig kan faa fat paa, hvad Grundlaget for Prisansættelsen er. Da vi havde særlig høje Ostepriser, fik man Indtryk af, at det var disse, der dannede Grundlaget, og der klagedes fra de ikke osteproducerende over, at Noteringen var for høj. Som allerede nævnt har det været vanskelig i det forløbne Aar at udbringe Mælken i Noteringen gennem Osteproduktion, og nu klages der fra den Side, idet man hævder, at Grundlaget nu er Foderpriserne.

Hvorom alting er, ligger det nær at antage, at Noteringen vilde have lettere ved at vinde Forstaaelse og Anerkendelse, hvis den blev anlagt paa at oplyse om Mælkens Værdi til en ganske bestemt Anvendelse — f. Eks. Osteavlning.

Statens Forsøgsmejeri nærmer sig nu sin Fuldenelse. Grundstenen blev nedlagt den 21. Juni 1922, og der arbejdes for fuld Kraft. Det ventes, at Mejeriet kan sættes i Gang i Løbet af Foraaret 1923. Som nævnt i Tidsskriftet Side 22 er tidligere Statskonsulent A. P. Hansen udnævnt til Forstander for og tidligere Forsøgsleder ved Forsøgslaboratoriet N. Tholstrup Pedersen til Forsøgsleder ved Forsøgsmejeriet.

Forstander A. P. Hansens Data findes i Tidsskriftets Mælkeriberetning for 1905 og her skal kun tilføjes, at

han nu i 17 Aar har været Statskonsulent i Mælkeribrug og i den sidste Aarrække har bistaaet Forsøgslaboratoriet med en Del Mejeriforsøg.

Forsøgsleder N. Tholstrup Pedersen er født den 24. Februar 1883 i Brande som Søn af Gaardejer A. Pedersen. Sin Skolegang afsluttede han med at tage Præliminær-eksamen med første Karakter, hvorefter han vendte tilbage til Praksis. 1909—10 var han Lærer ved Ribe Mælkeriskole og tog derefter Tillægs-Eksamen i Mælkeribrug ved Landbohøjskolen. Fra 1912 var Tholstrup Pedersen en Aarrække Lærer paa Ladelund Mælkeriskole, hvor han havde Lejlighed til selvstændigt Arbejde, hvorigennem han aabenbarede sig som en habil Bakteriolog og en dygtig Iagttager, hvilke Egenskaber han i de sidste Aar har kunnet udnytte i Forsøgslaboratoriets Tjeneste.

Det danske Mælkeribrug venter nu i Forsøgsmejeriet under disse to dygtige Fagmænds Ledelse at faa en udmærket Allieret i Arbejdet for yderligere Fuldkommenhed.

Som nævnt i Tidsskriftet Side 34 døde den 24. Juni forhenværende Inspektør *Joh. Leegaard*. Her skal blot mindes om Joh. Leegaards Betydning for dansk Mælkeribrug gennem mange Aar, idet han som Assistent ved de Fjød'ske Forsøg var medvirkende ved en Del af de første Mejeriforsøg. Sit Arbejde for Mælkeribruget fortsatte han, ogsaa efter at han som Inspektør paa Rosvang gik over i det praktiske Landbrugsarbejde. Han var saaledes fra 1895 til 1901 Medlem af Bestyrelsen for de samvirkende jydsk Mejeriforeninger og fra 1895 til 1909 Formand for Thisted Amts Mejeriforening. For en stor Del af de danske Mejerister vil Joh. Leegaard være kendt gennem sin mangeaarige Virksomhed som Censor ved Afgangsprøven paa Ladelund Mælkeriskole.

Rugeovnene i Ægypten.

Særlig i Løbet af den sidste Snes Aar har kunstig Rugning og Opdræt været Genstand for en rivende Udvikling, og uden dette fortrinlige Hjælpemiddel vilde det f. Eks. have været umuligt at vedligeholde de store Hønserrier og Anderier i De forenede Stater samt optage Produktion og Salg af nylig udrugede Kyllinger i den enorme Udstrækning, som denne Sag praktiseres i adskillige Lande. I Stedet for enkelte Rugemaskiner er man kommet ind paa at konstruere de arbejds- og pladsbesparende og vel ogsaa billigere sammenhængende Rugemaskinanlæg, hvoraf et af de største, som jeg har set i Brug, er til 45,060 .Eg. Omend vi ikke kan opvise saadanne kæmpestore Anlæg, har Idéen dog vundet Indpas hos os, idet der her i Landet i alt Fald er to saadanne Anlæg i Brug, der kan rumme 2640 Æg hver. Stordrift paa Udrugningens Omraade er imidlertid ikke, som mange maaske er tilbøjelige til at antage, noget nyt, idet de gamle Ægyptere forstod sig udmærket godt herpaa, og det er meget muligt, at den kunstige Rugning af Fuglæg er af lige saa gammel Dato som Pyramiderne.

At denne Udrugning, der vistnok nu udelukkende omfatter Kyllinger, endnu drives med godt Udbytte, fik jeg Indtryk af ved i Tunis at træffe sammen med en fjerkræinteresseret Mand, der har opholdt sig i Nildalen, hvor der bl. a. i de af stort Opland omgivne Byer fra Alexandria til Aswan findes en Del af de yderst primitive, ofte underjordiske Rugeovne. Disse, der er gaaet i Arv fra Slægt til Slægt, er i Brug fra Februar til hen i Slutningen af April Maaned og kan rumme flere Tusinde Æg hver. Bygnings-

materialet er Ler og Sten, og Rugeovnene er indføjet i flere, ofte op til en Snes Kamre paa ca. 4 Meter i Kvadrat. Murene er almindeligvis meget tykke for at forhindre, at Temperaturen hurtig skal skifte, men iøvrigt reguleres denne ved at dæmpe Ilden eller lade denne gaa ud nogle Timer samt give mere eller mindre Ventilation. Til Opfy- ring benyttes tørret Ko- eller Kamelgødning, blandet med Bønne- eller Hvedehalm. Æggene, der vendes tre Gange daglig og skifter Plads, idet de, der har ligget nærmest Varmen, lægges ud i Siderne og omvendt, lægges frit i Rummene, først i flere Lag, for efter en halv Snes Dages Forløb at spredes ud i et enkelt Lag. Instinktmæssig skønner man, om der er for varmt eller koldt i Rugekam- rene, hvor der altid staar nogen Røg. Man kender ligesaa lidt Anvendelsen af Termometer som Tilførsel af Fugtig- hed til Æggene.

Ligesom Tilfældet er andre Steder, lyses Æggene den 5. til 7. Dag, og dette Arbejde, som man har erhvervet sig megen Øvelse i, udføres ved, at Æggene holdes op mod det stærke Sollys. De ubefrugtede, der sælges som Han- delsæg, kan da let fjernes. Kyllingerne flyttes fra Ruge- kamrene, saasnart de er udrugede, og anbringes i et andet tilstødende, passende opvarmet Rum til de er fuldstændig tørre, hvorefter de, naar de er to Dage gamle, afsendes. sælges i Landsbyerne eller afhentes af de omkringboende Landbrugere, der ofte selv leverer Æg til Rugning.

Selv om de Fremgangsmaader, der er bragt i Anven- delse, er forældede og langt fra giver det fulde Udbytte, kan der spores en betydelig Forøgelse i Ægyptens Æg- og Fjerkræproduktion. Æggene, hvoraf en stor Del havner paa det engelske Marked, er overvejende gul- og brun- skallede, og Hønsene er gennemgaaende smaa og usle lige- som i Tunis, hvorfra der forøvrigt eksporteres en Del Æg og Kyllinger, bl. a. til Malta til videre Salg til de forbisej- lende Skibe.

W. A. Kock.

Uddannelse af kvindelige Husholdningselever.

Det kongl. danske Landhusholdningsselskab agter fra 1. November 1923 at fortsætte den i 1920 begyndte Uddannelse af kvindelige Husholdningselever. Hovedformaalet er at uddanne unge Piger dels til dygtige Husmødre i smaa og middelstore Hjem paa Landet, dels til Ledere af eller Medhjælpere i større Husholdninger paa Landet.

Uddannelsen bestaar i, at de unge Piger anbringes i et godt Hjem, hvor de under Husmoderens Vejledning deltager i alt forefaldende husligt Arbejde. Endvidere maa Eleverne deltage i Udendørsarbejde, saasom Pasning af Køkkenhave, Smaakreaturer o. l., samt saa vidt muligt lære at malke.

Uddannelsestiden for de unge Piger, der ønsker at uddanne sig til Husmødre i smaa og middelstore Hjem paa Landet, er 1 Aar paa samme Sted.

De unge Piger, der ønsker at uddanne sig til Ledere af eller Medhjælpere i større Husholdninger paa Landet, maa gennemgaa en 2-aarig Læretid, saaledes at 1. Aars Læresteder særlig er Gaardsmandshjem, medens 2. Aars Læresteder maa være større Gaarde.

Lærestedet maa give Eleverne Eneværelser med Lys og Varme. 1. Aars Eleverne skal spise ved Bordet sammen med Familien. For de 2. Aars Elever, der uddanner sig til Ledere af eller Medhjælpere i større Landhusholdninger, og hvor Lærestedet er en Herregaard el. l., er det

en naturlig Følge af Forholdene, at Spisning ved Familiens Bord ikke kan finde Sted.

Lønnen er 300 Kr. for 1. Aars Elever og 400 Kr. for 2. Aars.

De unge Piger kan antages som Elever efter det fyldte 16. Aar.

De veludtjente Elever vil faa et Lærebevis eller Lærebrev fra Selskabet. Til de flinkeste af de veludtjente Elever venter Selskabet at kunne yde Pengepræmier til Hjælp ved en Uddannelse i en eller anden speciel Retning.

De unge Piger, der ønsker at antages, maa senest den 1. Juli 1923 indsende selvskrevne Ansøgning til Det kgl. danske Landhusholdningsselskab, Vestre Boulevard 34, København B. Ansøgningen maa angive, om Uddannelsen ønskes i 1 eller 2 Aar samt være ledsaget af følgende Oplysninger:

- a) Fødselsaar og -dag, Fødested og nuværende Adresse,
- b) Faders (eller Moders) Navn, Stilling og Bopæl,
- c) Vidnesbyrd fra Skolen om Flid og Opførsel, (eventuelt fra tidligere Pladser),
- d) Lægeattest om Sundhedstilstand.

For saa vidt Ansøgerinden er under 18 Aar, maa Faders (Moders) eller Værges Indvilligelse medfølge.

Udkomne Bøger.

Die Organisation des Dänischen Buttergroshandels. Von Dr. phil. *Zelman Lando*. 109 Sider. (Göttingen 1923).

Det ret betydelige Antal større Afhandlinger og Skrifter om vort Landbrug eller enkelte Grene af dette, som foreligger paa fremmede Sprog, er forøget med ovennævnte Bog, der vistnok er udarbejdet paa Foranledning af Professor *Landmann* i Basel. Forfatteren, Polak af Nationalitet, kom til Danmark under Verdenskrigen og har nu opholdt sig en Del Aar i København. Han har ejet en levende Interesse for sit Emne og har ikke skyet nogen Ulejlighed for at trænge til Bunds i det, med en sjælden Energi har han sat sig ind i gammel og ny Litteratur om vort Mælkeribrug, benyttet ældre og nyere statistiske Offentliggørelser, og Resultatet er blevet et Arbejde, der er korrekt vistnok ogsaa i alle Enkeltheder og Talopgivelser (der ganske vist ikke er kontrollerede), og som derfor er al Anerkendelse værd. Selvfølgelig har det sin Interesse for os, at der paa et Verdenssprog foreligger en fyldig og god Redegørelse for en af vort Landbrugs vigtigste Grene. Vi er jo ikke helt forvante i saa Henseende, thi hvad fremmede Besøgende senere skriver om dansk Landbrug er ret ofte uvederheftigt, de underdriver eller overdriver — eksempelvis læstes fornylig i en saadan Rejseberetning, at alt i Danmark er helt afhængigt af dets Landbrug og »endog Kunst og Litteratur er for langt den overvejende Del af agrarisk Indhold«.

Stambog over Køer af rød dansk Malke race. III. Bind Nr. 1548—1835. Samlet og udgivet af De samvirkende danske Landboforeninger. 356 Sider. (Aarhus).

Beretning fra Arbejderforsikringsraadet for Aaret 1921. 203 Sider. (Københ.).

Statens Redskabsprøver. 29. Beretning. Enkeltprøver og Nyhedsprøver. 87 Sider. (Aug. Bangs Bogh. Københ.) — Prøverne har omfattet: Skæremaskine med Blæsetransportør for Grøntfoder, almindelige Bemærkninger om Grøntfoderskære-

maskiner og Silofyldere, Slaamaskinen »Viking« (ny Model), Slaamaskinen »Herkules« (nye Herkules), Radsaamaskinen »Holeby-Saxonia-Type«, Radsaamaskinen »Holeby-Original«, Apparat til Udløsning af Bindemekanismen paa Selvindere, Roeoptager fra Hans Peter Jensen, Langeskov, dobbelttrensede Tærskemaskine »Agricco S. B. 3.« fra A/S Landbrugsmaskin-Kompagniet, København, vandretgaaende Kunststenskiværn »Agricco« F. F. 3. fra A/S Landbrugsmaskin-Kompagniet, København, lodretgaaende Kunststenskiværn »Agricco« fra A/S. Landbrugsmaskin-Kompagniet, København, vandretgaaende Kunststenskiværn »Dansk Ideal« Nr. 5 fra Verner Larsen, Jerne pr. Esbjerg, Halmpressen »Asnæs« 3 fra Brødr. Madsen, Asnæs, Halmpresse fra Hammerbo Maskinfabrik, Roskilde, Foderroe-, Rense- og Skæremaskinen »Tørvadsk« fra N. P. Burup, Roskilde, Svingpløve fra A/S Landbrugsmaskin-Kompagniet, København.

Forsøg med Afvanding, Mergling og Kalkning, Jordbelægning og Gødkning paa Højmosen ved Askov. Ved *Josef Hansen*. 26 Sider. — **Forsøg med forskellig Afvanding og Sandbelægning paa Højmosen 1912—21.** Ved *L. P. Jacobsen*. 28 Sider. — **Dyrkningsforsøg med Havresorter 1915—20.** Ved *J. C. Larsen*. 39 Sider. — **Dyrkningsforsøg med Sukkerroestammer 1922.** Ved *E. Lindhard*. 22 Sider. — **Dyrkningsforsøg med Sorter og Stammer af Havegulerødder og Rødbeder 1919—21.** Ved *Edv. Christiansen*. 26 Sider. 158—162. Beretning fra Statens Forsøgsvirksomhed i Plantekultur (G. B. N. F. Københ.).

Beretning fra Landbrugsministeriets Kommission af 14. August 1922 vedrørende Statens Tilskud til Planteavlens Fremme i landøkonomiske Foreninger. 58 Sider (Gads Forlag, Københ.).

Stambog over Tyre af jydsk Race XXX. Af *Axel Appel*. Udgivet af De samvirk. danske Landboforeningers Forretningsudvalg. 112 Sider. (Aarhus).

Det danske Hedeselskabs Virksomhed og Fremtidsopgaver.

Foredrag *) i Det kgl. danske Landhusholdningsselskab Onsdagen d.
28. Februar 1923 af Folketingsmand *I. C. Christensen*.

Det har været mig en stor Glæde at modtage Indbydelse til at tale i Det kgl. danske Landhusholdningsselskab om Hedeselskabets Virksomhed og Opgaver, men det er ikke uden Betænkelighed, jeg har efterkommet denne Indbydelse, thi Selskabets Medlemmer kender sikkert saare godt baade Hedeselskabet og dets Virksomhed. Et Foredrag om Hedeselskabet for denne Kreds kan derfor let i nogen Grad komme til at virke paa samme Maade som at byde Bagerbørn Hvedebrød.

Det kgl. danske Landhusholdningsselskab har jo nu i mere end 150 Aar virket for Fremskridt i dansk Landbrug, og mange af de Opgaver, som Hedeselskabet har optaget paa sit Program, har ogsaa Landhusholdningsselskabet udført et frugtbringende Arbejde for. Som saadanne behøver vi blot at pege paa Arbejder som Engvanding og Træplantning.

Men ogsaa i flere andre Henseender er der Lighed mellem Det kgl. danske Landhusholdningsselskab og Det danske Hedeselskab. Der er ingen af de to Selskaber, der virker til egen Fordel, saaledes som Aktieselskaber eller Andelsselskaber maa og skal gøre det; de har ikke sat sig til Opgave at opkaste sig til Herrer for vort Folk, men at optræde som Folkets Tjenere. Begge Selskaber vil virke som Tjenere i vort Folk med Raad og Vejledning og Støtte

*) Refereret af Landbrugskandidat L. O. Pedersen.
Tidsskrift for Landøkonomi 1923.

for alle Bestræbelser, der gaar ud paa at gøre vort Landbrug og vort Skovbrug mere ydedygtigt og derigennem gøre vort Land baade smukkere og rigere.

Et andet Lighedspunkt mellem de to Selskaber er, at de altid har holdt sig udenfor Døgnets Politik og Reformkampene, og som en tredie Lighed kan anføres, at begge Selskaber staar i organisk Forbindelse med vore landøkonomiske Foreninger. I Landhusholdningsselskabet vælges Halvdelen af Bestyrelsesraadets Medlemmer af Landboforeningerne, og et lignende Forhold gør sig gældende for Hedeselskabets Vedkommende. Hedeselskabets Bestyrelse er siden 1921 sammensat saaledes: 4 vælges af Hedeselskabets Repræsentantskab, 1 af Landbrugsministeren, 1 af De samvirkende danske Landboforeninger og 1 af De samvirkende Husmandsforeninger. Bestyrelsens Medlemmer er for Tiden: Kammerherre *Bardenfleth, I. C. Christensen* (Formand), Kammerherre *N. Juel* og Sagfører *A. Olesen*, alle valgte af Selskabets Repræsentantskab; Forpagter *Sonne* (Næstformand), valgt af Landbrugsministeren, Forstander *Hauch*, valgt af Landboforeningerne, og Landstingsmand *Holdgaard*, valgt af Husmandsforeningerne.

Denne Sammensætning af Bestyrelsen er Resultatet af Forhandlingerne i den saakaldte Hedekommission, der blev nedsat for at udarbejde et Forslag til Arbejdsomraade for Statens Grundforbedringsvæsen og for Det danske Hedeselskab, saaledes at der ikke skulde opstaa Gnidning og Kraftspild. Forhandlingerne endte som bekendt med, at Statens Grundforbedringsvæsen ophævedes, og de Arbejder, der havde sorteret under dette, blev lagt ind under Hedeselskabet. Men naar det danske Hedeselskab saaledes skulde optage de Opgaver, der hidtil har paahvilet Statens Grundforbedringsvæsen, og føre dem videre i Samarbejde med Landboforeningerne og Husmandsforeningerne, gjaldt det om, at disse ogsaa blev repræsenteret i Bestyrelsen, ligesom det ogsaa var naturligt, at Staten, der yder Virksomheden sin Støtte, fik en Repræsentant. Det er altsaa

dette, der er sket ved den Omordning af Bestyrelsens Sammensætning, der fandt Sted.

Blandt de Arbejder, der ved Grundforbedringsudvalgets Ophævelse kom ind under Hedeselskabet, kan særlig nævnes de saakaldte systematiske Undersøgelser af Jordens Kalktrang og Trang til Afvanding m. m., hvad der jo iøvrigt er Arbejder, som Hedeselskabet ogsaa i Forvejen har beskæftiget sig med. En stor Del af det Personale, der var beskæftiget ved Statens Grundforbedringsvæsen, overgik da ogsaa til Hedeselskabet, ligesom de fornødne Bevillinger overførtes til Hedeselskabet.

I Henhold hertil har Hedeselskabet i afgivte Efteraar udsendt følgende Rundskrivelse til Landboforeningerne og Husmandsforeningerne:

Til

Landbo- og Husmandsforeningernes provinsielle
Planteavlsvudvalg.

Efter at Landbrugsministeriet havde anmodet Det danske Hedeselskab om at afgive en Indstilling om Regler for Statens Støtte til Grundforbedringsarbejder, der under Selskabets Medvirken iværksættes af Landbo- og Husmandsforeninger, og der derefter paa et Møde i Horsens den 14. Juli d. A., hvortil Selskabet havde indbudt Repræsentanter for disse Foreninger, var opnaaet Enighed om en Indstilling, har Landbrugsministeriet tiltraadt denne Indstilling og fastsat følgende Regler for de heromhandlede Grundforbedringsarbejder:

- 1) Hedeselskabet yder de landøkonomiske Foreninger vederlagsfri vejledende Bistand ved Gennemførelse af systematiske Undersøgelser og skitse-mæssige Oversigter vedrørende Grundforbedringsarbejder.

Hvor de landøkonomiske Foreninger ønsker de endelige Planer udarbejdet af Hedeselskabet, yder Foreningerne Hedeselskabet Refusion efter Selskabets almindelige Regler.

- 2) Hedeselskabet paatager sig gratis at fremskaffe Generalstabens Maalebordsblade og i særlige Tilfælde andet Kortmateriale til Brug for de systematiske Undersøgelser.
- 3) Hedeselskabet paatager sig at samle og ordne Resultaterne af de systematiske Undersøgelser samt — hvor det maatte vise sig paakrævet — at supplere de provinsielle Planteavlsberetninger med en Bearbejdelse og eventuel Udgivelse af Dele af Materialet.

I Henhold hertil kan Hedeselskabet herefter uden Udgift for Foreningerne tilbyde *vejledende* faglig Bistand, hvor Foreningerne maatte ønske at fortsætte med paabegyndte eller iværksætte nye *systematiske* Undersøgelser med skitse-mæssige Oversigter vedrørende Grundforbedringsarbejder. Det til Undersøgelserne nødvendige Kortmateriale fremskaffes af Selskabet, der ligeledes paatager sig at samle og ordne Resultaterne af Undersøgelser. Til Supplering af Planteavlsberetningerne eller til Udgivelse af Dele af Materialet, hvor dette maatte anses nødvendigt af Hensyn til Sagernes videre Fremme, kan Selskabet afholde de hermed forbundne Omkostninger.

Begæring om Vejledning og Kort m. v. vedrørende Undersøgelserne kan sendes til Hedeselskabet, Viborg; for at faa fornødent Overblik over Arbejdets Omfang og faa fremskaffet Kortmateriale rettidigt, ønskes Anmodninger om Bistand gerne indsendt i god Tid og i alt Fald senest 15. Februar for Undersøgelser, der agtes paabegyndt det følgende Foraar.

Hvor de landøkonomiske Foreninger ønsker udarbejdet *endelige* Planer, ydes Refusion efter Selskabets almindelige Regler.

Den anførte Skrivelse angiver, hvorledes det er Hensigten, at Arbejdet skal tages op, men iøvrigt er det selvfølgelig Meningen, at Hedeselskabet skal fortsætte sit Arbejde efter det gode Spor, der nu igennem Tiderne er ble-

ven fastslaaet. Der er jo ganske vist dem, der mener, at Heden er bleven beklippet for stærkt, og som klager over, at Heden med dens storslaaede Poesi er ved at forsvinde, men disse Klager er ikke berettigede. Omkring 1860 var der 130 Kvadratmil Hede og udyrket Areal i Danmark, og det er rigtigt, at dette Areal i de forløbne 60 Aar er svundet stærkt ind, men alligevel er der dog ca. 60 Kvadratmil tilbage af Hede og uopdyrket Jord af forskellig Art. For dem, der søger den uberørte Hedes Poesi med den store betagende Stilhed og Hjejls vemodige Fløjt over Lyngtuerne, er der saaledes endnu Lejlighed dertil, og skulde nogen nære Frygt for, at hele Heden vil blive absorberet af Hedeselskabets Opdyrkningsarbejde, saa kan det tjene dem til Beroligelse, at der er taget ret betydelige Arealer ind til Fredning. Hede vil der sikkert altid være nok af i Danmark, og den mere æstetiske Side af Sagen kan vi derfor med Sindsro se bort fra og hellige os det Opdyrkningsarbejde paa Heden, der i det lange Løb vil gøre vort Land større og smukkere og blive til Gavn for det danske Folk.

Forholdet er imidlertid det, at Heden ikke altsammen er af den Beskaffenhed, at den kan opdyrkes. Kaptajn Dalgas tog sig jo for at udgive Hedens Geografi, og han var vel nok den første, der gjorde opmærksom paa Hedens forskellige Formationer; han paaviste, hvorledes de jydskede Hedeegne bestaar af Hedesletter og de saakaldte Bakkeøer, der ligger som langt frugtbarere Pletter end de omgivende flade Hedesletter. Den rigtig flade, sandede Hede er saa ufrugtbar, at den ikke engang kan give ordentlig Lyng, og den kan ikke med Nytte anvendes til Beplantning.

De store jydskede Hedeflader har aldrig været skovbevoksede, Lyng, Revlingris og Pors har hersket uindskrænket her siden Oldtidens Dage. De vide Hedeflader havde, saaledes som Blicher har beskrevet det for os, en egen stillfærdig og gribende Stemning; den store Stilhed kunde virke betagende. Paa varme Sommerdage kunde Luftspejlinger minde den ensomme Vandrers om Ørkenens Øde.

Blicher, der mere end nogen anden har elsket Heden og dens Poesi, havde ogsaa Øjet aabent for dens ørkenagtige Karakter og var ivrig for, at der blev plantet Skov paa Heden.

Vi behøver dog ikke at gaa saa langt frem i Tiden som til Blichers Dage for at finde Interesse for Heden og dens Opdyrkning. Allerede Kong Frederik den 4. udstedte en Forordning om, at Folk, der vilde bosætte sig paa Heden, kunde faa adskillige Fordele, saasom Skattefrihed, Frihed for Soldatertjeneste og meget mere. Men de gode Løfter fristede ingen, og Grunden dertil var vel nok særlig den, at Folk var bange for at flytte ud paa de øde Heder. I de tæt sammenbyggede Landsbyer følte man sig tryk, og man var bange for at blive prisgivet Ensomheden og Usikkerheden ude paa de vidtstrakte, øde Heder. I Frederik den V.s Tid var Tanken om at opdyrke Heden endnu stærkere fremme, og man søgte den realiseret ved at indkalde tyske Kolonister hertil. De tyske Kolonister kom hertil i Vinteren 1759—60 og blev indkvarteret i Kol-ding; de sad med Koner og Børn og blev sure i deres ufri-villige Indkvartering, og først i Sommeren 1760 kom de ud paa Heden. Der blev bygget 6 Landsbyer til dem paa Alheden og 3 paa Randbølhede, men da de kom ud til disse Landsbyer, havde de allerede opspist den Smule Kapital, de var i Besiddelse af. Arbejdet med den tarvelige og vanskelige Hedejord tiltalte dem ikke, lige saa lidt som det barske Klima — de var vant til baade bedre Jord og en mildere Sol i Rhinegnene, som de var kommet fra —, og i Løbet af faa Aar forsvandt mange af disse Kolonister — Kartoffeltyskerne som de kaldtes — fra Danmark.

Omtrent samtidig begyndte man at prøve sig frem med Plantninger paa Heden. Der blev i Slutningen af det 18. Aarhundrede anlagt et Par Plantager paa Alheden, og i 1803 og 1804 anlagdes to Plantager paa Randbølhede. Man stod ukendt og famlende, og det er naturligt, at det ikke alle Steder gik lige godt, og at Kritiken begyndte at rejse sig — der er jo nu en Gang ikke noget, der er saa

sikkert her i Landet som Kritik. I Krigen og Statsbankerottens vanskelige Aar fik Statsplantagerne paa Heden Lov til at skøtte sig selv og stod og sygnede hen, hvad der yderligere bidrog til at give Kritiken Vind i Sejlene. En af dem, der gjorde sig til Talsmand for Hedens Beplantning og som energisk tog til Orde mod den Kritik, der rejste sig, var Sten Blicher. Han skrev, at det gjorde ham ondt med denne Kritik, han havde set de første Frø blive nedlagt paa den sorte Hede og set, hvorledes de første Træer voksede op, hvor der før kun var Lyng, og hvor Hedelærken var den eneste, der lavede op mellem de faa og forkrøblede Porsbuske, der var Hedeørkenens eneste Træer. Blichers Interesse for Heden bundede altsaa ikke blot deri, at han følte sig tiltrukket af Hedens særprægede Karakter og kunde gaa paa Jagt paa de vidtstrakte Flader; han nærede ogsaa varm Interesse for Hedens Opdyrkning og vilde ikke beklage, at Heden blev taget i Besiddelse af Mennesker. Men hvor varmt Blicher end talte Hedens Sag, lykkedes det ham dog ikke at skabe varig Interesse for Hedeplantningerne.

Først langt senere kommer der rigtig Gang i Arbejdet paa Heden. Efter 1864 kom der en national Rejsning i vort Folk. Efter de mange Stridigheder og efter Krigen vilde det egentlig ikke være underligt, om vort Folk var sunket hen i Selvopgivelse, men heldigvis fik de opløftende og samlende Kræfter Overtaget. De mange 50 Aars Jubilæer i Foreninger og Sammenslutninger, vi har haft i de senere Aar, er netop et Vidnesbyrd om den Rejsning og Samling, der skete den Gang.

Det danske Hedeselskab blev stiftet den 28. Marts 1866 med Kaptajn Dalgas som den ledende Kraft indenfor Bestyrelsen. Selskabets Formaal var »Frugtbargørelse af den jydsk Halvø« — det var altsaa ikke Hederne alene, man tog Sigte paa — og man vilde søge at naa dette Formaal ved at befordre Engvanding, ved at fremme Plantning og ved at søge udvirket, at Vejene i Hederne blev forøgede og forbedrede. Hedeselskabet begyndte sin Virk-

somhed paa et Omraade, hvor man var sikker paa at vinde Folks Interesse, nemlig med Engvanding og Mergling.

Naar man for godt et halvt Aarhundrede siden vandrede i en jydsk Egn, hvor der var et Aaløb i Nærheden, kunde man ikke undgaa at lægge Mærke til en ejendommelig skrigende og jammerfuld Lyd. Det var Engvandingshjulene, der arbejdede med at føre Vandet ind over de tørre Enge. Hedeboerne glemte at smøre Hjulene og havde vel heller ikke meget Fedt at rutte med, og Følgen blev, at Hjulenes ensformige Klage kom til at lyde vidt ud over Eggen i de stille Sommernætter og undertiden nok kunde bringe en ensom Nattevandrers paa sære Tanker. Da Hedeselskabet tog Engvandingsarbejdet op, blev Forholdene hurtigt forbedrede, og allerede i 1869 havde Selskabet fuldført 28 store Engvandingskanaler af henimod 20 Mils Længde. Nu er man naaet op til 100 Kanaler med et Vandingsareal paa ca. 8000 ha. Det var gennem Engvandingsarbejdet, at Hedeselskabet vandt de jydsk Bønder; de forstod, at de her stod overfor et Selskab, der vilde deres og Landets Vel og var rede til at yde Hjælp, hvor det kunde.

Men ligesaa nyttig Vanding er og kan være, ligesaa nødvendigt er det i mange Tilfælde at foretage Afvanding, og ogsaa paa dette Omraade har Hedeselskabet udrettet et stort og fortjenstfuldt Arbejde. Der er ofret Millioner paa dette Afvandingsarbejde, men store Arealer er ogsaa derved omdannet fra sur og ond Jord til frugtbare, dyrkede Marker.

Med Mergling er det gaaet paa lignende Maade. Alle rede Aaret efter Selskabets Stiftelse kunde Dalgas meddele, at der var fundet 3 store Mergellejer paa Paarup-Brandefladen, og at man vilde fortsætte med Boringsundersøgelserne. Selskabet arbejdede paa den Maade, at det udsendte Mergelsøgere, som gratis ydede Hedeboerne Bistand mod, at Beboerne gav dem Kost og Logi. Ved Hjælp af disse Mergelsøgere er der søgt Mergel paa over 5000 Ste-

der, der er fundet over 1800 Mergellejer, og paa Selskabets Laboratorium er der foretaget mellem 5000 og 6000 Mergelanalyser. For at fremme Merglens Udbringning paa Steder, hvor der ikke findes Mergel, er Staten traadt til med billige Mergeltakster, men desuden ejer Hedeselskabet ca. 100 km Spor til Mergelbaner og ca. 700 Tipvogne, der udlejes til Mergelselskaber til en meget billig Pris.

Den tredje Opgave, Hedeselskabet har taget op, er Mosekultivering, og paa dette Omraade er det jo ligesom iøvrigt ogsaa med Afvanding og Mergling ikke blot i Jylland, men over det hele Land, Selskabet har udstrakt sin Virksomhed. Siden 1889 er der anlagt flere Hundrede Mosestationer, der i Reglen omfatter et Areal paa ca. 1 ha, hvor Ejeren selv udfører Arbejdet efter Hedeselskabets Plan og med noget Tilskud i Form af Udlægsfrø og Gødning fra Selskabets Side. Disse Mosestationer har utvivlsomt givet Moseopdyrkningen herhjemme et mægtigt Stød fremad.

Medens det gik let at vinde Hedeboernes Tillid med Hensyn til de forannævnte Arbejder, saa kneb det langt mere at vinde frem med Hensyn til Plantningen. Det var en indgroet Tro i Vestjylland, at Træer kunde der ikke gro. At man kunde faa selv fattig og karrig Jord til at give gode Afgrøder efter Mergling og god Pleje, fandt man rimeligt og rigtigt, men at der ikke kunde vokse Træer, det stod fast. Og naar gamle Dalgas begyndte paa at tale om at plante Træer paa Heden, var man egentlig ikke fri for at trække medlidende paa Skulderen, og hvor meget man end havde faaet tilovers for ham for hans Arbejde, saa betragtede man ham som lidt smaatosset paa det Punkt. Denne stædige Tro paa, at der ikke kunde vokse Træer, var saa meget mere mærkelig, som man dog saa, at der meget godt kunde vokse Træer ved Præstegaardene; formodentlig maa man have ment, at Præstegaardene var noget for sig selv, i hvert Fald var man fuldt paa det rene med, at ved Bøndergaardene vilde Træerne uvægerligt gaa ud. Men heldigvis har det jo vist sig, at Hedeselskabet

ogsaa paa dette Punkt har vundet Sejr; ikke alene findes der store, udstrakte Plantager paa Heden, ogsaa Bøndergaardene er nu omgivet af Haver, der giver baade Hygge og Læ.

Naar Plantningen til at begynde med havde vanskeligere ved at vinde Fremgang, beroede det vel ogsaa noget paa, at Plantningens Betydning ikke laa saa lige for Haanden. Plantningen giver jo ikke noget Udbytte straks, og ogsaa i det lange Løb kan det rent økonomiske Udbytte maaske blive sparsomt. Men Plantningerne paa de jyske Heder har gjort vort Land baade smukkere og bedre. Det er med Plantningerne som med den gode Husmoder, der sætter Pelargonier i sine Vinduer. Hun gør det heller ikke for at vinde Fordel, men hun ved, at hun gør sit Hjem hyggeligere og smukkere derved. Og endelig er det ikke udelukket, at Plantningerne bortset fra Lævirkningens Betydning har givet Ejerne økonomisk Udbytte, selv om det vel nok vil være saaledes, at hvis man vil regne strengt med baade Rente og Rentes Rente, saa vil Udbyttet altid blive ringe.

Der er nu tilplantet 15—16 Kvadratmil Hede, navnlig Plantager, men desuden findes der en Del Hegn- og Læplantninger. Forsaavidt kan det siges, at Hedeselskabet har Grund til at være tilfreds med den Udvikling, der er foregaaet ogsaa paa Plantningens Omraade. De øde, golde Heder er forvandlet til Skov, og i mange Egne er der plantet Hegnsrækker ikke alene i Ejendomsskellene, men ogsaa mellem de enkelte Marker, en Foranstaltning, der gør uvurderlig Nytte ved at bryde den skarpe og stride Vestenvind. Hedeselskabet kan saaledes med Tilfredshed se tilbage paa Tiden, der er gaaet, men alligevel er det for Tiden saaledes, at der er to Forhold, der trykker os for Plantagernes Vedkommende. Den ene Ting er, at man ved Beregningen til Skatteansættelse er noget tilbøjelig til at beregne Plantagerne til for høj Værdi, saaledes at de Skatebeløb, der maa svares, bliver altfor store; Plantagerne kan ikke paa langt nær give en Indtægt, der svarer til

Værdiansættelsen. Som Eksempel kan nævnes Hesselvig Plantage, der for 30 Aar siden delvis bestod af Fygesand, der kun blev ansat til en Værdi af fra 3—10 Kr. pr. Td. Ld.; nu da dette Areal er bleven tilplantet, er det ansat til Skatteværdi af 150 Kr. pr. ha. Forhaabentlig vil Staten paa en eller anden Maade søge at faa dette uheldige Forhold ændret.

En anden Ting, der virker trykkende for Hedeselskabet, er de knebne finansielle Forhold, der har medført, at ogsaa Bevillingerne til Hedeselskabet er blevne noget nedsat. Vi kan dog vistnok i det store og hele slippe igennem uden at foretage Indskrænkninger i den Arbejdsplan, vi er inde paa; vi havde dog et Beløb til Læplantning, saaledes at vi tidligere kunde give et Tilskud svarende til Halvdelen af Planternes Pris til dem, der vilde plante, men i denne Henseende er Bevillingen bleven beskaaret, saaledes at vi kun ser os i Stand til at yde 33 pCt.

Nu vil man maaske sige: Ja, alt dette om hvad Hedeselskabet har udrettet, er jo meget godt, men naar der allerede er udført et saa betydeligt Arbejde, maa man saa ikke vente, at der snart vil komme en Tid, da den sidste Stump Hede er kommet ind under Opdyrkingen, saaledes at der ikke er flere Opgaver tilbage for Hedeselskabet at løse. Det tror jeg ikke vil blive Tilfældet. Vi behøver blot at se til Det kongelige danske Landhusholdningsselskab; ogsaa dette har udført et stort Arbejde, og der er kommet Landboforeninger i stort Tal, som delvis arbejder paa det samme Felt, og dog savner det gamle Selskab ikke Arbejde; der er altid Opgaver, der trænger til at løses, og Arbejder, der venter paa at komme i Gang. Paa samme Maade vil det gaa med det danske Hedeselskab; der ligger endnu store Arealer og venter, og der vil altid blive Opgaver nok, som melder sig til Løsning. — De to Selskaber — Landhusholdningsselskabet og Hedeselskabet — behøver ikke i denne Henseende at nære Frygt; der vil altid være Opgaver for dem at tage fat i, saavist som der altid er Brug for dem, der har sat sig til Formaal at tjene andre.

Foredraget blev efterfulgt af følgende Diskussion:

Den ledende Præsident, Kammerherre *N. Juel*, spurgte om nogen ønskede at udtale sig eller stille Forespørgsler i Tilknytning til Foredraget.

Professor *B. Bøggild* udtalte sin Glæde over at have haft Lejlighed til at høre dette fortrinlige Foredrag om den jydsk Hede og om Hedeselskabet. Taleren var ikke selv Vestjyde, men fra Vendsyssel, men han havde alligevel haft Lejlighed til i sin Ungdom at erfare, hvilken Mistro der herskede til Plantningen i Jylland. Man vilde ligefrem ikke plante Træer, og der fandtes den Gang snart ikke et Træ omkring Bøndergaardene. Nu er dette Forhold heldigvis helt forandret, og der er ingen Tvivl om, at Udviklingen vil gaa videre i denne Retning. Taleren sluttede med nogle Bemærkninger om den økonomiske Værdi, Hedeplantagerne havde haft i de brændelsknappe Aar i Krigsperioden, hvor der bl. a. blev leveret Brændselmateriale til Mejerierne. Der var ingen Tvivl om, at ogsaa dette Forhold havde bidraget til at forøge Interessen for Plantningens Betydning.

Den ledende Præsident, Kammerherre *N. Juel*, vilde før Mødet sluttede bringe Foredragsholderen Landhusholdningsselskabets og Tilhørernes bedste og erkendtligste Tak for Foredraget. Det danske Hedeselskab har vokset sig stærkt, og det har nu saa dybe Rødder i det danske Folk, at der ikke kan være Tvivl om, at det vil gaa en god Fremtid i Møde. Og vi tror ogsaa, at det betyder noget, at Hedeselskabet har knyttet gode Mænd til sig, og ikke mindst ved vi, hvilken stor Betydning det har, at Folketingsmand *I. C. Christensen* i Fremtiden vil knytte sit Navn og sit Arbejde til Hedeselskabet. Vi kender alle *I. C. Christensen* og hans Arbejde, og det erkendes nu fra alle Sider, at hele det danske Folk er ham Tak skyldig, fordi han altid har stillet sine Evner til Raadighed til Gavn for sit Land.

Præsidenten sluttede derefter Mødet med en Opfordring til de Tilstedeværende, der ikke allerede var Medlemmer, til at indmelde sig i Hedeselskabet.

Husdyrbruget i 1922

med særligt Henblik paa Kvægbruget og Kvægavlen.

Af Statskonsulent *Axel Appel*.

Det saa mørkt ud for det danske Husdyrbrug ved Begyndelsen af 1922 — særligt for Kvægbrugets Vedkommende. Aaret 1921 sluttede med en Smørnotering af 290 Øre pr. kg, mens Bomuldsfrøkagerne kostede godt 30 Kr. pr. 100 kg. Det var et daarligt Forholdstal (9,6) her kom ud!

Men 1922 blev alligevel om ikke et lyst og godt Aar for Husdyrbruget i sin Helhed saa dog et taaleligt Aar, idet Hovedsiden af dansk Kvægavlsproduktion, nemlig Mælke- og Smørproduktionen, maa betegnes som nogenlunde tilfredsstillende, og for Svineholdets Vedkommende var Aaret godt.

Det økonomisk Resultat af Kvægholdet i 1922 har jo i høj Grad været bestemt af dettes indre Forhold. Og disse var jo og er fremdeles desværre langt fra alle Steder saa gode, som de kunde og burde være.

Hvor man har haft Sagerne i Orden, og det vil jo i denne Forbindelse sige, at man har arbejdet med gode, trivelige, omsætningsdygtige og godt ydende Køer (kvalitativt som kvantitativt), og hvor man har faaet disse passet, plejet, fodret og malket godt Aaret rundt, dér har det økonomiske Resultat været saaledes, at Kvægholdet har betydet et Plus i den landøkonomiske Omsætning i Bedriften, trods endnu alt for dyre Drifts- og Produk-

tionsudgifter, og der har Landmændene faaet en rimelig, ja indtil en god Pris for det hjemmeavlede Grovfoder. Men der er jo endnu altfor mange Bedrifter, der arbejder med for tarvelige Malkekøer, blandt andet fordi de slet ikke udnytter Tidens Hjælpemidler til Fremavl af gode, ydedygtige Køer eller dog i utilstrækkelig Grad, og i et meget stort Antal Besætninger skorter det samtidig paa Omhyggelighed i Røgt og Pleje og paa Ævne til at fodre saaledes, at Produktionen bliver baade stor og lønnende. Og i alle slike Bedrifter dér har Kvægholdet i 1922 været en maadelig Forretning, og det vil det forøvrigt være til enhver Tid. Og det kan man heller ikke undres over. Men man kan undres over, at saa mange fremdeles har Raad til paa disse Omraader at lade fem være lige og kun se til! Men saaledes er jo faktisk Forholdet.

Der har egentlig slet ikke været Grund til at klage paa Priserne paa Landbrugsprodukter i 1922, naar vi undtager Priserne paa Heste og Kvæg. Og hvad Malkekøernes Ydelser angaar, da blev denne i 1922 bragt op paa den Højde, den stod paa før Krigen. Naar derfor det økonomiske Resultat af Kvægholdet kun blev nogenlunde — og i adskillige Tilfælde ganske utilfredsstillende — da skyldtes det jo ganske simpelt det Forhold, at Driftsudgifterne, Arbejdsudgifterne, Produktionsudgifterne var for høje. Trods gode Priser paa det færdige Produkt blev der, paa Grund af den høje Fremstillingspris af Grovvaren, det hjemmeavlede Foder, for lidt til Betaling af dette Grovfoder. Derfor er det af afgørende økonomisk Betydning for Kvægholdets Rentabilitet at kunne faa nedstemt Produktionsprisen paa Grovfoderet. Thi vi maa vel erindre, hvad man undertiden noget glemmer, at ca. $\frac{4}{5}$ -Delen — eller 80 pCt. — af Kvægets samlede Ernæring udgøres af dette Grovfoder og kun ca. $\frac{1}{5}$ er »Kraftfoder«. En Nedbringelse af denne Produktionspris paa Grovfoderet kan jo opnaas ad forskellige Veje. En Nedgang i Arbejdsudgifterne vil jo her være virkningsfuld, men den

raader vi ikke selv for, i hvert Fald kun ret delvis, men ogsaa forøget og rationel Dyrkning af rigt ydende, indholdsrige Foderafgrøder vil være Vejen at gaa. (Lucerne, i det hele Bælgplanter; større Roemængde pr. Arealenhed end nu mange Gange). At Priserne paa det indførte Kraftfoder, Oliekager, som vi eventuelt kan naa frem til at mindske Forbruget af, spiller en ikke uvigtig Rolle overfor Kvægholdets økonomiske Resultat er en selvfølgelig Sag. Det kan dog vist næppe bestrides, at under vore Overvejelser af den mest hensigtsmæssige og mest økonomiske Fodring af vort Kvæg — af vore Malkekøer — spiller Spørgsmaalet om eller Hensynet til Prisen paa Kraftfoder ikke sjældent en noget for dominerende Rolle. At der her er gjort mindre gode Erfaringer netop i de senere Aar er der ikke Tvivl om.

Om end Priserne paa vore betydeligste Kvægbrugsprodukter ogsaa i 1922 har været springende, saa synes dog disse ligesom at have fæstnet sig noget, og Aarets sidste Halvdel bragte gode, ret stabile Priser, der skabte forbedrede Betingelser for en lønnende Smørproduktion. Men iøvrigt var Eksportforholdene ogsaa i 1922 vanskelige og ustabile.

Vort gamle Smørmarked i England viste sig atter at være vor bedste Aftager, men samtidig har vore andre Markeder, i Belgien, Tyskland og Frankrig været, om end mere periodisk, gode Aftagere og herved bidraget til at holde Priserne oppe. Norge og Sverige har i 1922 kun aftaget en Trediedel af, hvad disse Lande aftog i 1921, ligesom Afsætningen til De forenede Stater og andre Lande udenfor Europa har været stærkt aftagende i 1922.

I vort Kvæghold har Afsætningen af levende Kvæg og slagtet Kød ogsaa i 1922 været et saarbart Punkt med meget stærkt dalende og tildels smaa Priser, særlig for de mindre gode Kvaliteter, hvoraf vi har altfor meget. Vor gode, gamle Kunde her, Tyskland, har, grundet paa den svage Valuta og hele Rigets Tilstand for Tiden, kun været en daarlig Aftager. For Kødproduktionen er der

dog det Lyspunkt at bemærke, at Kvalitetsbeta-
 lingen atter kommer mere til sin Ret! Og da det magre
 Kvæg ogsaa har været billigt i 1922, har selve Fedningen
 betalt sig bedre end Aaret forud. Dette med Kvaliteten:
 gode Slagtedy, gjort godt i Stand til Konsumenterne,
 skulde sikkert mange tage sig lidt mere ad notam, end de
 gør, ikke blot Leverandørerne af det egentlige Fedekvæg,
 af Stude og Kvier af saavel jydsk, rødt som Korthorn,
 men ogsaa Leverandørerne af Udsætterkøer af vore Mal-
 kekvægsbesætninger af jydsk og af rød dansk Race —
 og det er de mange. Det vilde sikkert betale sig at gøre
 i hvert Fald alle yngre — ja alle gode og velbyggede
 Udsætterkøer — mere færdige til Markedet, end det
 nu i Almindelighed sker, ikke at tale om det egentlige
 Kvalitetskvæg; i det engelske Kødmarked honoreres et
 saadant Arbejde højt; det viser Afregningerne — og det
 samme eller lignende er Tilfældet for de øvrige Lande,
 der er vore Aftagere. Eksporten til England af slagtet
 Kød er tiltaget ret betydeligt i det forløbne Aar; den var
 3627 Tons mod 792 i 1921, og fra 1. Januar 1923 til 18.
 Maj var den allerede 2461 Tons eller de $\frac{2}{3}$ af hele Eks-
 porten i 1922. Til Italien gik i Foraaret 1923 ialt 11,765
 Kreaturer, overvejende gode Varer, der ogsaa blev godt
 betalt. Hjemmemarkedet honorerer ogsaa den gode Kva-
 litet for Tiden.

Hvad Husdyrholdets Størrelse angaar, da har vi
 endnu ikke naaet Tallet fra før Krigen — og med Und-
 tagelse af Svin og Fjerkræ er der en lille Nedgang fra
 1921 i Antallet af de andre Husdyr, som nedenstaaende
 Tal viser:

	Hornkvæg	heraf Køer	Heste	Svin	Faar	Høns
	Stkr.	Stkr.	Stkr.	Stkr.	Stkr.	
1921 ..	2.590.903	1.271.514	579.988	1.429.908	521.932	17.8 Mill.
1922 ..	2.525.348	1.310.893	575.773	1.899.019	441.875	19.1 —

I god Overensstemmelse med Priserne paa Kvægavls-
 produkterne ser vi, at Antallet af Malkekøer er forøget.
 og det samme gælder Kvier over 1 Aar, henholdsvis med

39,000 og 20,000 Stkr. eller med 3,1 og 4,4 pCt., mens der er Nedgang i Antal Kalve, Tyre og Stude med henholdsvis 14,8, 17,5 og 10,3 pCt. Malkekøerne udgør nu 52 pCt. af den samlede Hornkvægsbestand, just som i 1914. I 1920 var dette Tal kun 48,7 pCt. For de sønderjydske Landsdeles Vedkommende har denne Bevægelse været endnu stærkere, men dernede udgør Malkekvæget dog endnu kun 41 pCt. af Kvægbestanden.

I det hele Land mangler vi endnu af Køer — i Henhold til Tællingen i Juli 1922 — 91,000 eller 7 pCt. af Antallet i 1914; for det gamle Lands Vedkommende mangler vi 6,5 pCt. i hele den samlede Hornkvægsbestand.

Svinebestanden er forøget med 469,000 Stkr. eller 32,8 pCt., men er dog for det gamle Land endnu 30,5 pCt. mindre end i 1914. Der er en stærk Forøgelse af Avlsdyrene med henholdsvis 3000 Orner eller 35,5 pCt. og 76,000 Stkr. Søer eller 42,4 pCt.

Hestenes Antal er formindsket med 22,000 Stkr. eller 3,7 pCt. Nedgangen falder særlig paa Plage og Føl med henholdsvis 15,000 og 4000 Stkr. — Heste fra 6—11 Aar viser Fremgang (5600 Stkr.), de øvrige Grupper er i Nedgang.

Ernæringsforholdene.

Gaar vi herefter over til at se paa de naturlige Ernæringsforhold for vort Kvægbrug, hvilke jo er af stor økonomisk Betydning, da har disse været mindre tilfredsstillende i 1922. I Vinteren 1921—22 var der i adskillige Egne af Landet Mangel paa Straafoder; dette kunde dog skaffes til Veje fra andre Egne. Heldigvis slog Roerne gennemgaaende godt til. Men det blev sent, inden Kvæget blev bundet ud i Foraaret 1922. April Maanedes sidste Halvdel og den første større Halvdel af Maj var barsk og kold. Græsset voksede lidt eller intet, hvilket medførte Vanskeligheder for at kunne fodre igennem paa en forsvarlig og samtidig økonomisk Maade. Endelig kom

Varmen, men en tør Periode i Forsommeren gjorde det hurtigt af med den ikke rigelige Foraarsgræsning, og Høsten af Agerhø blev lille. Iøvrigt fik vi jo senere rigeligt med Væde Sommeren igennem og mærkede ikke i 1922 noget til den ellers ret almindelige græsknappe Periode omkring ved 1. August. Der var rigeligt med Græs hele Tiden, men dettes gode Udnyttelse forringedes betydeligt ved det hyppigt vaade og kolde Vejrlig, der havde en meget uheldig Indflydelse særlig paa Malkekøerne, hvad atter gik ud over Mælkeydelsen, særlig hvor Ernæringen ikke støttedes ved Fodring med Kraftfoder, og hvor Køerne ikke blev taget paa Stald om Natten. Indbindingen i Efteraaret 1922 fandt forholdsvis tidligt Sted paa Grund af det kolde Vejr. Kvægets Huld var i mange Kvæghold kun tarveligt.

Kraftfoderpriserne har i Forhold til Prisen paa de forædlede Produkter været højere end i 1921 — og uden særlig store Svingninger. Gennemsnitsprisen paa Oliekager har ligget omkring ved 30 Øre pr. kg (29,4). Stigningen i Prisen paa Oliekager i Aarets sidste Maaneder er foregaaet jævnsides med en Stigning i Prisen paa Korn og Majs, men der var samtidig en Stigning paa de færdige Landbrugsprodukter, saaledes at Forholdet i sidste Halvaar af 1922 mellem Priserne paa Foderstoffer og paa Landbrugets fornemste Eksportartikler kan karakteriseres som ganske tilfredsstillende. Mens vi i 1921 fik ca. 15 kg Oliekager for 1 kg Smør, har vi i 1922 kun faaet knap 13 (12,8), men saaledes fordelt, at første Halvaar gav 11,5 kg, men sidste Halvaar gav ca. 15 (14,87). I 1913—14 var Forholdstallet 15,20, saa det vil ses, at Prisforholdet i sidste Halvdel af 1922 mellem Smør og Kager var omtrent det samme som i 1913—14, og mellem Flæsk og Majs var det væsentlig gunstigere.

I Henhold til Indførselstallene har Forbruget af Kraftfoder været som i foregaaende Aar i alt væsentlig, men i Virkeligheden dog sikkert noget mindre. Indførsel til Forbrug var i:

	1922	1921	1920	1913
	Mill. kg	Mill. kg	Mill. kg	Mill. kg
Oliekager og -mel.....	417.4	419.5	295.1	587.7
Majs	436.5	460.8	249.1	403.3
Uformalet Korn.....	203.6	82.5	19.5	459.9

Vi lægger her særlig Mærke til den store Majsimport, større end i 1913, mens Flæskeeksporten endnu ikke har naaet den i 1913, men her kommer den stærke Forøgelse af Svinebestanden i Betragtning, der endnu ikke har kunnet gøre sig fuldt gældende i Flæskeproduktionen.

Af Oliekager er Indførselen lidt lavere end i 1921 og meget lavere end i 1913 trods det, at Smørmængden omtrent er den samme. Af Oliekager udgør Bomuldsfrøkagerne — trods deres høje Pris — 179 Mill. kg eller 46 pCt. Herefter kommer Jordnødkager med 72 Mill. kg eller 18,3 pCt., og som Nr. 3 i Rækken Hørfrokager med 17 Mill. kg eller 4,5 pCt. Af de ialt indførte 417,4 Mill. kg Oliekage-mel og -skraa er de 33 Mill. eller ca. 9 pCt. Mel og Skraa. Bomuldsfrøkagerne var billigst i September med 25,75 Kr. som Gennemsnitspris; dyrest i Maj med 31 Kr. — Aarets Gennemsnitspris var 29,4 Kr. pr. 100 kg.

Høstudbyttet i 1922, der jo spiller en stor Rolle for indeværende Aars Resultater af vort Kvæghold, var i sin Helhed tilfredsstillende. En Sammenligning med 1921 viser følgende Resultat:

	1922	1921	
	Mill.	Mill.	
	Dobbeltcentner	Dobbeltcentner	
	(100 kg)	(100 kg)	
Kornafgrøder.....	25.4	23.7	
Foderroer.....	150.0	137.7 (+ 12 Mill. Dobbeltcentr.)	
Halmudbytte.....	32.2	28.2 (+ 4 Mill. —)	
Agerhø.....	6.4	9.5 (÷ 3 — —)	
Enghø.....	7.5	7.1	
Kartofler.....	13.4	13.6	
Sukkerroer.....	5.7	8.7 (÷ 3 Mill. —)	
Cikorierødder.....	0.11	0.05	
Tilsammen...	240.7	228.7	

Omsat i Afgrøde-Enheder har	1922	ialt præsteret	5.94	Millioner
— — —	—	1921	—	5.63
— — —	—	1920	—	5.34

Ved en Afgrøde-Enhed forstaas 1000 kg Korn = 1000 kg Roe- og Kartoffeltørstof = 2500 kg Hø = 5000 kg Halm.

Produktionen og Udførselen af Fedevarer.

Hvad angaar Udførselen af indenlandske Landbrugsvarer i 1922, da er der jo en meget betydelig Mængdeforøgelse for Flæsk og for Okse- og Kalvekød og nogen Forøgelse af Smørudførselen og Æggeudførsel, mens der er en stor Nedgang i Udførselen af levende Kreaturer og en betydelig Nedgang i Udførselen af Ost og af uformalet Korn, saaledes som nedenstaaende Tal viser:

Udførsel af indenlandske Varer.				
	1922	1921	1920	1913
	1000 Stkr.	1000 Stkr.	1000 Stkr.	1000 Stkr.
Heste.....	19.7	19.2	22.9	25.3
Hornkvæg.....	82.3	133.4	61.1	152.4
	Mill. kg	Mill. kg	Mill. kg	Mill. kg
Flæsk.....	111.4	85.3	42.4	126.4
Okse- og Kalvekød (fersk)	20.4	7.5	17.5	15.1
Smør.....	95.5	92.1	74.8	91.0
Fløde.....	0.15	0.9	2.7	28.05
Sød Mælk.....	0.21	1.1	6.2	0.50
Ost.....	8.9	12.5	9.7	0.30
Kondenc. Mælk og Fløde.	22.5	15.9	—	—
	Mill. Sn.	Mill. Sn.	Mill. Sn.	Mill. Sn.
Æg.....	36.5	32.4	27.3	22.7
	Mill. kg	Mill. kg	Mill. kg	Mill. kg
Uformalet Korn.....	49.1	55.0	21.7	89.0
Rugmel.....	6.4	9.5	11.5	4.7
Kartofler.....	61.1	63.1	216.5	13.9

Ser vi herefter paa Værdien af Udførselen af indenlandske Varer i Mill. Kr., da er denne

trods den betydelige Merudførsel betydeligt lavere end for 1921.

	1922	1921	1920	1919
Levende Dyr.....	47	112	115	27
Flæsk, Kød og andre Slagteriprodukter .	360	350	239	36
Smør, Fløde, Mælk og Ost.....	397	488	538	243
Æg.....	113	148	183	99
Tilsammen...	917	1098	1075	405

Paa Grund af den særdeles stærke Stigning i de udførte Mængder af Flæsk og Kød har Eksporten af disse Varer givet et større Pengeudbytte i 1922, nemlig henholdsvis 8 og 12 Mill. Kr. mere, men saa er til Gengæld Nedgangen i Værdien af Udførselen af levende Kvæg meget stor, nemlig 51 Mill. Kr. (fra 79—28 Mill. Kr.), og desuden er Pengeudbyttet af Smørudførselen gaaet ned med et meget stort Beløb og ligesaa Værdien af Ægudførselen. Da der imidlertid samtidig har været en meget betydelig Nedgang i Værdien af indførte Raastoffer (Majs, Foderkager m. v.), kan heraf ikke slutes noget afgørende om Forskydningen i Landbrugets Nettoudbytte.

Mens Udførselen af H e s t e var omtrent den samme som i 1921, er det værd at notere, at Indførselen kun var 4700 Stkr. mod 11,700 i 1921 og 17,800 i 1913. Tyskland tog mellem 16 og 17,000 af de udførte Heste, de øvrige gik til Schweiz og Frankrig. Gennemsnitsprisen for de udførte Heste var 862 Kr. mod 1561 og 1873 i 1921—1920.

Udførselen af H o r n k v æ g var stærkt nedadgaaende og udgjorde kun godt Halvdelen af Udførselen i 1913. Den opnaaede Pris for det udførte Hornkvæg var gennemsnitlig 345 Kr. pr. Stk. mod 600 Kr. og 314 Kr. i henholdsvis 1921 og 1913. Over Halvdelen, godt 46,000 Stk., aftog Tyskland, Italien tog 11,765, Czekoslovakiet 10,994, Belgien 7366, Frankrig 6359, Holland 1456 og Schweiz 458.

For f e r s k K ø d i s l a g t e t S t a n d steg Udførselen til Gengæld meget stærkt, og denne Stigning kunde

paa det nærmeste opveje Nedgangen i Kvægudførselen. Her var Holland, som i Fjor, den største Aftager (omtrent Halvdelen), derefter kom Storbritannien med en ca. fire Gange saa stor Import fra Danmark som i 1921, herefter Norge, Belgien og Tyskland.

Flæskeeksporten steg meget stærkt i 1922, men naaede dog ikke endnu Størrelsen før Krigen. England tog saa godt som alt det udførte Flæsk. Prisen var i 1922 ca. 288 Kr. pr. 100 kg mod 381 Kr. i 1920 og 129 Kr. sidste Aar før Krigen.

Udførselen af levende Svin var 8400 Stkr. mod 8700 i 1921 og 53,000 i 1920.

Før Smørudførselen var der en lille Stigning i Udførselen fra 1921, hvor vi jo allerede var over Udførselsmængden i 1913. England var atter vort Hovedmarked og aftog over de $\frac{2}{3}$, herefter kom i Rækkefølge efter Importens Størrelse Belgien, Frankrig, Schweiz, Norge, Czekoslovakiet, Forenede Stater (kun $1\frac{1}{4}$ Mill. kg mod 5 Mill. kg i 1921), Sverige, Tyskland og Holland (kun 0,1 Mill. kg). Udførselsprisen for Drittelsmør var 403 Kr. pr. 100 kg i 1922, 502 i 1921 og 218 i 1913. Københavns Smørnotering for 1. Kl. var i 1922 382 Øre pr. kg, i 1921 462. Noternigen var stærkt svingende i Aarets Løb — desværre kan vi sige. 1. Januar var Prisen 3,00 Kr., i Marts naaedes i en enkelt Uge 4,00 Kr., atter 1. Juni var den nede ved 3,21 med voldsom Opgang til 4,18 i Slutningen af Juni — og sidste Halvdel af Aaret havde en Gennemsnitspris af 4,21 Kr., i første kun 3,47 Kr. pr. kg.

Osteudførselen gik betydeligt ned i 1922. Tyskland svigtede som Køber, særlig sidst paa Aaret, paa Grund af Markens uafbrudte Fald. — England har været den næststørste Aftager af dansk Ost.

Æggeudførselen var meget stor og er nu over 50 pCt. større end i 1913. — Var end de opnaaede Priser nedadgaaende, har dog velledede Hønhold sikkert været en fin Forretning. Interessen for Fjerkræavl er

stor og stigende, og Hønsesholdet større end nogensinde — over 19 Millioner.

For Kreaturer og Kød har Prisfaldet været betydeligt, særlig for de mindre gode Kvaliteter, der desværre udgør Hovedparten endnu.

Nedgangen er ca. 30 pCt. i Gennemsnit — mindre for de gode Varer — mere for de mindre gode. Københavns Notering for 1. Kl. Stude og Kvier er atter i 1922 opgivet for levende Vægt. Denne er for Sammenligningens Skyld omregnet i slagtet Vægt efter Forholdet 55 pCt. Kød, og vi faar da følgende Priser i Kroner for 50 kg slagtet Vægt for en længere Aarrække:

1899	42.00	1911	54.16
1900	45.60	1912	58.60
1901	45.64	1913	60.81
1902	48.00	1914	58.98
1903	51.34	1915	89.30
1904	49.52	1916	132.00
1905	50.10	1917	121.10
1906	52.20	1918	186.40
1907	51.66	1919	202.80
1908	47.90	1920	183.72
1909	47.90	1921	128.20
1910	49.70	1922	90.00

Herefter er Prisfaldet paa 1. Kl. Slagtekvæg fra 1921 til 1922 (Stude og Kvier) 29,7 pCt. Ældre 3. Kl. Køer har i 1922 kun opnaaet en Gennemsnitspris af 38,6, betydeligt under Halvdelen af Prisen paa 1. Kl. Kvæg. Højeste maanedlige Gennemsnitspris var 96 i Juni, laveste 80 i Marts. Enkelte Primadyr er betalt betydeligt højere.

Kælvekøer har kostet 425—550 Kroner, Kort-horns op til 600.

For Svineholdet var 1922 et godt Aar med ret stadige og gode Priser. Fra Maj til Oktober var Noteringen for 1. Kl. omkring ved 240, lavere ved Aarets Begyndelse og Slutning. — Gennemsnittet 232 og Forholdstal-

let mellem Kraftfoder (lige Dele Majs og dansk Byg) og Flæskepris var 10,7 mod 10,2 i 1921. Hvor man har haft nogenlunde Held med Grisetillæg, har dette været en udmærket Forretning, idet Grisene har været meget dyre.

Avlen og Avlsarbejdet.

I 1922 er Avlen i Hovedsagen ledet i samme Spor som tidligere, og Avlsarbejdet har gaaet sin støtte og sikre Gang, fraregnet det Forhold, at de forholdsvis lave Priser paa Kreaturer og Kød sammenlignet med Smørprisen har bevirket, at der er foretaget et Raceskifte her og dér, dog uden synderlig Udstrækning. Det skal jo nok vise sig — ogsaa denne Gang — at dette: i Avlen at ville følge øjeblikkelige Konjunktursvingninger, er en lidet anbefalelsesværdig Taktik; derimod har de forholdsvis lave Priser paa Kvæg og Kød og den dermed lidet lønnende Opdrætning af Ungkvæg medført, at man indenfor Korthornsavlen i Jylland udvider Holdet af Malkekøer noget indenfor den enkelte Besætning i Forhold til Opdrættet, og at man tillige faar Øjnene aabne for, at der ogsaa indenfor den Avl, hvor Korthornsracen danner Grundlaget, er Trang til at tage alle de Midler i Brug, der kan fremme en baade kvalitativ og kvantitativ god Mælkeydelse. Og Udslagene af denne Erkendelse har derfor ogsaa været kendelige ikke mindst i den østlige og midterste Del af de sønderjydske Landsdele. Det stigende Antal Kontrollforeninger bærer tydelig Vidne herom. Og samtidig eller jævnsides hermed gaar Arbejdet for at forbedre og fæstne den velformede, trivelige Type gennem Anvendelsen af de bedst mulige, mest racerene Tyre. I Grænseegnen mellem de to Racer: rødt og Korthorn i de sønderjydske Landsdele, hvor Paavirkningen af Korthornet er mindre kendelig paa den derværende Kvægbestand, krydses der nok i disse Aar tilbage til det røde Kvæg, ligesom der anskaffes saadant nu og da, men ofte

af alt for tarvelig Kvalitet, saaledes at denne Transaktion maa forekomme yderst tvivlsom i økonomisk Henseende.

For Korthornskvægets Vedkommende gaar Registreringen af Avlsdyr udmærket. Der udkom i Fjor — Juli 1922 — første Bind af Registerstambog over Korthorn, omfattende 207 Tyre og 1847 Køer, og 2. Bind af omtrentlig samme Størrelse vil foreligge i Juni Maaned d. A. — Af de 1847 Køer i 1. Bind har 421 Køer med fuldt Aarsregnskab for 1921—22 ydet i Gennemsnit 3477 kg Mælk med 3,66 pCt. Fedt og 142 kg Smør; de 20 bedste af disse har et Gennemsnitsudbytte af 4933 kg Mælk, 3,95 pCt. Fedt og 218 kg Smør. Det lader sig dog høre!

For Malkeracernes Vedkommende er der endnu ikke kommen Fart i Registreringen, hverken for det røde danske Malkekvægs eller det jydsk Kvægs Vedkommende. Nu faar vi se, om de delvis nye Regler for Optagelsen og med samtidig Nedsættelse af Optagelsespenge vil hjælpe. Det noget større Liv i Afsætningen af Avlsdyr til Udlandet, der har været i det sidste Aar, vil formentlig ogsaa her i denne Forbindelse virke gavnligt. — Iøvrigt er jo Registreringen først og fremmest ønskelig af Hensyn til rationel Ledelse og Fremme af vor egen Kvægavl.

Som sædvanlig skal her omtales de Foranstaltninger til Kvægavlens Fremme, hvis hele Standpunkt og Udvikling er et ganske godt Barometer for den Interesse og Foretagsomhed, der vises Avlen gennem vore Opdrættere, nemlig vore Kvægavls- og Kontrolforeninger.

For de førstes Vedkommende er der, naar Hensyn tages til de Kvægavlsforeninger, der har ansøgt om Statstilskud, en lille Tilbagegang for 1922, hvilken dog udelukkende falder paa Jylland og skyldes formentlig et enkelt Amt, idet en stor Del af de derværende Foreninger ikke har søgt Statstilskud. Men synderlig Fremgang i Kvægavlsforeningsbevægelsen har der ikke været, hverken i 1921 eller 1922. I nedenstaaende Tal afspejler sig Bevægelsen for en længere Aarrække.

Vi ser saaledes en Nedgang i Antal Kvægavlsforeninger med 20 Foreninger, der fremkommer derved, at Jylland møder med 32 færre (jvnfr. ovenfor) og Øerne (Fyn og Sjælland) med 12 flere. Men det er Tiden netop nu til at der paa dette Omraade gøres et Fremstød. — Der er Plads til mange flere Kvægavlsforeninger end de nærværende, og der er adskilligt Tyremateriale fra vore gode Besætninger, der i det sidste Aar har staaet usolgt, som vilde have kunnet gøre god Fyldest i en Kvægavlsforening eller hos Private og derigennem fremmet Kvægavlsarbejdet, selv om dette Materiale ikke har været fuldkomment. I Forhold til det store Antal Bedækningstyre, der endnu faar Lov at betjene danske Køer, men om hvilke man ikke ved stort mere, end at de er »ukastrerede Handyr af Okse-slægten«, vilde disse Tyre fra kendte og gode Besætninger være et stort Plus, selv om de som Individier ikke kunde henregnes til 1. Klasse.

Kontrolforeningerne har haft god Fremgang i 1922 i samtlige Provinser, ikke mindst i de sønderjydske Landsdele. Oplysninger i »Lommebog for Mejerister«, der er indsamlet omkring ved 1. Oktober 1923, viser, at det samlede Antal Kontrolforeninger her i Landet var 814 mod 736 i 1921, en Fremgang paa 78 Foreninger, af hvilke 43 falder paa Jylland (over Halv-

	1922		1921		1920		1919		1918		1917	
	Foreninger	Tyre	Foreninger	Tyre	Foreninger	Tyre	Foreninger	Tyre	Foreninger	Tyre	Foreninger	Tyre
Jylland med Samsø	745	815	777	860	794	879	712	787	633	683	631	684
Sjælland med Møen	170	190	164	186	163	177	147	161	155	164	178	190
Fyens Stift	127	161	121	158	120	154	117	139	112	132	108	132
Lolland-Falster	57	82	57	82	58	81	51	74	48	72	51	74
Bornholm	32	40	32	42	28	36	29	36	32	39	32	36
Tilsammen	1131	1288	1151	1328	1163	1327	1056	1197	980	1090	1000	1116

delen), 21 paa Sjælland, 8 paa Fyn og 6 paa Lolland-Falster. — Medlemsantallet ialt var 21,439 mod 18,799 i 1921, og Koantallet 299,002 mod 260,809 i 1921. Men da vi har, i Henhold til Kreaturtællingen i 1922 (Juli), 1,310,893 Køer ialt her i Landet, bliver det kun knap 23 pCt., der er under Kontrol (færrest i Jylland), og det er altfor lidt. Egentlig er dette jo nærmest bestemmende for det Kulturfolk, vi — ogsaa i landøkonomisk Henseende — gerne vil gaa og gælde for, at skønt vi har arbejdet med KontROLSAGEN i 28 Aar, og skønt Malkekvægets Rolle i den landøkonomiske Husholdning stadig er bleven mere betydningfuld, saa er vi ikke naaet videre for Landet som Helhed end som ovenfor nævnt. Dette burde og kunde være ganske anderledes, om vi blot vilde! At vi ikke skulde have Raad til at ofre 1 Kilo Smør pr. Ko paa dette Arbejdsfelt, kan vel dog næppe nogen for Alvor mene, naar vi kan vinde dette ind flere Gange. Nej, det er snarest Ulejligheden og Ugideligheden, der ikke kan overvindes. Men har vi vedblivende Raad til at lade være at være med i dette økonomigivende Arbejde?

A v l s d y r p r i s e r n e har i nogen Maade fulgt det almindelige Prisniveau for Kvæg, men for virkelig gode 1. Kl. Tyre og Kvier er der dog ogsaa i 1922 betalt særdeles gode Priser. En stor Del — og stigende Del — af

1916		1915		1914		1913		1912		1911		1910		1909	
Foreninger	Tyre	Foreninger	Tyre	Foreninger	Tyre	Foreninger	Tyre	Foreninger	Tyre	Foreninger	Tyre	Foreninger	Tyre	Foreninger	Tyre
589	642	545	594	543	611	527	584	579	660	675	783	719	828	763	894
161	175	155	170	168	183	181	199	207	229	245	270	259	282	282	317
106	126	110	126	109	131	113	125	111	126	118	129	124	139	134	154
47	68	35	50	37	44	36	44	45	54	38	47	41	55	46	55
29	33	29	33	28	34	30	36	30	36	32	41	33	43	30	43
932	1044	874	973	885	1003	887	988	972	1105	1108	1270	1176	1347	1255	1463

danske Opdrættere er fuldt villige til at ville ofre for at faa fat i de gode, de fortrinlige Avlsdyr, fordi de har indset at det, alt andet lige, betaler sig. Det store Udlæg kommer igen med Renter og Renters Renter gennem Afkommet, naar blot de værdifulde Egenskaber nedarves. At der trods de bragte Ofre alligevel kan lides Skuffelser, er noget vi ved, men der er alligevel ingen Vej udenom dette, at gøre et Arbejde til bedst mulig Klarlæggelse af alle de Forhold, der er af Betydning at kende som værdifulde for det paagældende Udvalg, og saa gøre Valget mellem det bedste af det Avlsmateriale, der foreligger. Det er Fremskridtets Vej — og kun denne. Over Udvalget glemmer vi saa ikke, at de værdifulde Egenskaber, der er nedlagt i Afkommet gennem Anvendelsen af de gode Avlsdyr, kun kommer til virkelig og økonomisk Udfoldelse gennem en god, hensigtsmæssig Opdrætning af de unge Dyr og en Fodring, Røgt og Pleje af de voksne Dyr, Malkekøerne, der byder disse gode Vilkaar for, at den dem iboende Omsætningsevne fuldt kan blive taget i Brug; at Foderet er rigeligt og alsidigt og jævnt Aaret rundt. Der er aldeles sikkert saare mange Kvæghold her i Landet, hvor der — trods alle vore formentlige Fremskridt — syndes i høj Grad mod det ovenfor nævnte Krav, men heller ikke syndes ustraffet! Og det manglede ogsaa bare!

»Jydsk Husdyravl« har for 1922 Oplysninger om Salg af 41 jydsk Tyre til en Gennemsnitspris kontant af 1480 Kroner og 1474 paa Vilkaar mod 2156 Kr. og 2028 Kr. paa Vilkaar i 1921; dette er en Nedgang paa ca. 30 pCt. — For 58 Tyre af rød dansk Malkerace, efter Sjællands Landbrugstidende, var Gennemsnitsprisen kontant 1310 Kr. og 1123 Kr., og »Forbundet af sjællandske m. fl. Kvægavlsforeninger« meddeler, at Priserne for røde Tyre 1921—22 gennemsnitlig var 1396 Kr. kontant plus 852 Kr. paa Vilkaar mod henholdsvis 2210 plus 1429 Aaret forud, eller samme Nedgang som for jydsk Tyre. Indkøbet af Tyre til fynske Kvægavlsforeninger i 1922 laa dog

noget højere, nemlig 1671 Kr. kontant og 2065 Kr. paa Vilkaar.

Der har været livlig Efterspørgsel efter gode røde og jydsk Avlskvier, der har betinget gode Priser, fra 600—900 Kr. pr. Stk., men af saadanne er der endnu alt for faa tilfals.

Der er i 1922 udført en Del Avlsdyr til Udlandet, ogsaa en Del Brugskøer, baade røde og jydsk. Det maa beklages, at et Opkøb til Polen af jydsk Køer gik uden om de Autoriteter, der her burde være taget med paa Raad. Saa vidt vides har man været godt tilfreds i de paagældende Importlande med det danske Kvægs Ydeevne. For det røde danske Malkekvæg synes der at skulle blive en stigende Afsætning til Randstaterne og maaske Rusland af Avlskvæg. Czekoslovakiet synes derimod kun at ville købe Brugsdyr. Jeg saa i Fjor Foraar i Czekoslovakiet adskillige — og gode — Repræsentanter af Brugskvæg fra Danmark, baade rødt, Korthorn og jydsk, der malkede meget tilfredsstillende. Det skal da ogsaa her paa dette Sted nævnes, at der i 1922 er eksporteret 4 jydsk og 4 røde Kvier til en dansk Mejerist i Shanghai, der sælger Mælk til Byen. Prisen her hjemme var 600 Kr. pr. Stk., men om nogen større Levering af Køer saa langt bort, kan der vel dog næppe blive Tale.

Dyrskuevirksomheden i 1922 er forløbet godt med jævn og god Tilslutning af Dyr og meget god Tilslutning af Mennesker. Størst Interesse knyttede sig til de provinsielle Fællesskuer og blandt disse er der Grund til at nævne Jubilæumsskuerne i Horsens og Nykøbing F. samt Fællesskuet i Slagelse. Foreningen af jydsk Landboforeningers 50 Aars Jubilæumsskue i Horsens var Landets hidtil største Dyrskue. Det var et stort og godt Skue, en fyldig og værdig Repræsentation for den jydsk Husdyravl, der vidnede om et dygtigt, maalførende Avlsarbejde med stor Fremgang, men det viste samtidig, at vi fremdeles har meget at stræbe hen til, inden Maalet naaes; og da dette stadig

flytter sig, naas det jo for saa vidt ingen Sinde; men der er meget at indhente endnu, meget at gøre bedre. — Der var i Horsens gjort udvidet Plads til Familiesamlinger af forskellig Størrelse i Henhold til Stamholdernes Virketid, og der var givet Lejlighed til — og det var noget nyt — at de »enkelte Køer« kunde møde frem til Præmieæskning, en Foranstaltning, der viste sig at være saare formaalstjenlig. Denne Afdeling var fyldig og meget interessant. Der var ogsaa her truffet den Bestemmelse, at samtlige i et Hold fra samme Ejer fremstillede Dyr alle kunde tilkendes Præmie, om end med aftagende Skala for de ud over et Dyr fremstillede.

Som Udtryk for, at fortrinlige Dyr fremdeles betinger gode Priser, kan her nævnes, at der paa Jubilæumsskuet i Horsens blev solgt en ung jydsk Tyr for 6000 Kr. kontant plus 4000 Kr. paa Vilkaar, en Helbroder til Hvirvelkær Dux, der paa Skuet i Hjørring i 1921 solgtes for 6500 plus 5500 Kr. Begge Tyrene er tillagt hos *Jens Nielsen*, Hvirvelkærgaard, Als, Østjylland.

De større Skuer var i 1922 besøgt af et ret anseligt Antal Udlændinge, der med Interesse gjorde sig bekendt med danske Avlsdyr, og af hvilke enkelte offentlig har udtalt sig meget anerkendende om disse. Saaledes t. Eks. den meget ansete og kendte Professor, Dr. *C. Kronacker*, Hannover, om Jubilæumsskuet i Horsens. At særlig Hollænderne stærkt kritiserede Ryg og Lænd hos vort Malkekvæg — og særlig da hos det hollandske Kvægs nære Frænder: Jyderne — var ikke mere, end man kunde vente, og Kritiken var jo for saa vidt berettiget, som det endnu er et svagt Punkt hos det danske Malkekvæg: den bløde, svage Ryg, som vi bør bestræbe os paa at bekæmpe mere end hidtil.

Den af de »Samvirkende fynske Landboforeninger« efter Indbydelse fremstillede Elitesamling af fynske røde Køer og Tyre forhøjede Interessen og Betydningen af Jubilæumsskuet — og var til gensidig Belæring for Jyder og Øboer, ligesom den gjorde den fynske Kvægavl megen

.Ere. — Til Foredragene over Udstillingen af Heste og Kvæg med tilhørende Demonstrationer var der meget stor Tilslutning.

Hvad Faareavlens angaar, da er denne jo stadig i aftagende Betydning for saa vidt som Antal Faar stadig er nedadgaaende. For en Forbedring af den forhaandenværende Bestand vises der dog en vedvarende ret livlig Interesse derigennem, at de gode Faarehold holdes oppe og der sørges for Brug af gode, racerene Væddere til de gode Faarestammers Vedligeholdelse og videre Udvikling. Selvfølgelig er ogsaa her Priserne for Avlsdyr faldne ret betydeligt ligesom i Kvægavlen. Nedgangen i Faareantallet har været særlig stærkt for Lammenes Vedkommende.

Ved det store Jubilæumsdyrskue i Horsens var der i Henhold til Skuets Art en fyldigere Fremstilling af Faar end sædvanligt ved de jyske Ungskuer, idet de ældre Dyr var medtaget. Den ældste Afdeling Væddere over 3 Aar rummede 3 Førstepremier blandt Oxforddowns af indførte engelske Væddere, betydelige og typiske Dyr. Her har Opdrætterne af Oxforddowns gjort en for Faareavlens Fremme fortrinlig, men ikke billig Indsats, som de imidlertid ingen Grund har haft til at fortryde, og hvis gode Indflydelse i de paagældende fremmeligste Faarehold spredes gennem derfra solgte Væddere ud i den mere almindelige Avl til dennes Gavn. Her var vore Faareavlsforeninger udmærkede Formidlere, men dem havde vi jo — efter Lovgivningsmagtens Mening — ikke Raad til at yde et højst beskedent Statstilskud, og dette havde til Følge — om med Rette eller Urette — at Foreningerne sygnede hen og forsvandt til stor Skade for Avlen.

Sundhedstilstanden blandt vore Husdyr har vel i sin Helhed været upaaklagelig. Der har ikke været ret mange Udbrud af Mund- og Klovesyge her hjemme i 1922, saa den direkte økonomiske Ulempe, denne Sygdom har forvoldt dansk Husdyrbrug, har ikke været betydelig, men de faa Tilfælde, der har været, har

indirekte paaført vort Kvæghold meget store Tab derigen-
nem, at man hos vore Konkurrenter til Europas Kødfor-
syning har benyttet de paagældende Tilfælde af Sygdom-
men til at udelukke os helt eller delvis fra at importere
Kreaturer og Kød til de paagældende Lande.

Det er en glædelig Kendsgerning, at det forløbne Aar
har vist uniskendelige Tegn paa en tiltagende, en vaagen
Interesse for en systematisk Bekæmpelse af de Sygdom-
me, der paafører dansk Husdyrbrug, dansk Kvægbrug i
Særdeleshed, meget store Tab, nemlig Tuberkulosen og
den smitsomme Kastning. — Det er navnlig Mejerierne,
der rører paa sig, og det er ogsaa gennem disse, der kan
udrettes noget, om man ellers vil. Vejen til Tuberkulo-
sens virksomme Bekæmpelse kender vi jo, takket være
Professor *B. Bangs* udmærkede Arbejde. Det gælder kun
om at tage fat paa den mest praktiske Maade. Gode
Resultater heraf foreligger jo i ret stort Tal.

Af landøkonomisk Husdyravls og Hus-
dyrbrugs Literatur er der i 1922 udkommet
et betydeligt Værk af Professor *Holger Møllgaard*: »Lære-
bog i Grundtrækkene af Husdyrenes Ernæringsfysiologi«,
hvilket er det første af sit Slags her hjemme. Det har
Ærinde til mange ogsaa udenfor Landbohøjskolens
Elever, til de praktiske Landmænd, der ønsker at følge
med i den nyere Tids Ernæringslære, og som det vil
kunne have praktisk Betydning for, ja økonomisk
Betydning at kende Retningslinierne i. »Kvægavl og
Kvægopdræt«, udgivet af en Kreds af Fagmænd, Land-
brugslærere og Konsulenter, er nu udkommen i Bog-
handelen i udvidet og ændret Form. Ogsaa den har
Ærinde til alle vaagne Opdrættere, ja maaske ikke mindst
til dem, der endnu først er ved at vaagne.

Aaret har som sædvanlig bragt en Rigdom af Stam-
bøger, Forenings- og Forsøgsberetninger, i hvilke der er
nedlagt et betydeligt Fond af Stof, der rettelig tilegnet
vil være en god Vejleder og Opstrammer for mange. — I
denne Forbindelse skal det noteres som en glædelig Kends-

gerning, at tidligere Konsulent, nu Professor (og Konsulent) *Lars Frederiksen* i 1922 blev knyttet til den danske landøkonomiske Forsøgsvirksomhed som Forstander for det landøkonomiske Forsøgslaboratoriums Husdyrbrugsafdeling.

Ved Proprietær *C. Grut Hansens* Død den 30. Maj 1922 mistede det danske Kvægbrug en fremragende Opdrætter, der gik op i sin Gerning som faa, og hvis Indsats i Avlen af rødt dansk Malkekvæg gennem Arbejdet paa Kollekolle fik afgørende heldig Indvirkning paa mange Kvæghold i vort Land, vel særligt paa Sjælland, men ogsaa i de øvrige Landsdele, gennem Spredning af gode Avlsdyr af Kollekolle-Stammen, der gennemgaaende satte særdeles mærkbare, gode Spor.

Statskonsulenternes Indberetninger for Aaret 1922.

I.

Beretning fra Statskonsulent Th. J. Brask.

Idet jeg tillader mig at henvise til min Artikel i Tidsskrift for Landøkonomi om Mælkeribruget i Danmark i 1922, skal jeg iøvrigt angaaende min Virksomhed i det forløbne Aar anføre følgende:

Min Tid har været meget stærkt optaget dels af Hjemmearbejde, dels og navnlig af Rejser, idet jeg ialt har været paa Farten i 270 Dage.

Af Udstillinger har jeg deltaget i nogenlunde samme Antal som tidligere Aar. Den 27. jydsk Mejeriudstilling skaffede mig som Udvalgsmedlem et ikke ringe Arbejde, og ved de provinsielle Udstillinger paa Fyn og Sjælland var jeg tilstede som Dommer. I samme Egenskab har jeg deltaget i 7 af Forsøgslaboratoriets lovbefalede Smørbedømmelser, ligesom jeg ogsaa var Dommer ved Forsøgsosteudstillingen i Odense i April. Af Bøtteudstillinger i Kredsene har jeg deltaget i 37.

De nu saa almindelige og meget gavnlige systematiske Smørbedømmelser paa Eksportørernes Lagre har ogsaa givet mig meget Arbejde, idet jeg 23 Gange har deltaget i saadanne paa Dansk Andels Smørekseportforenings Lager i Esbjerg, 22 Gange hos Cooperative Wholesale og 22 Gange hos Grosserer Stilling Andersen, begge i Esbjerg, 14 Gange hos Maypole Dairy Co. i Esbjerg og Aarhus. 17 Gange har jeg i Vamdrup for Hr. Grosserer Mai deltaget

i Undersøgelse af det for Eksport til Schweiz bestemte Smør.

Paa Langeland og Ærø samt i Svendborg Amt har jeg ledet saakaldte Syrningkursus, Møder for Mejeribestyrere, der sædvanligvis afholdes paa et eller andet Mejeri, og hvor Syrningsteknik demonstreres eller Syrningsspørgsmaal drøftes.

Af Mejeribesøg har jeg foretaget 40 i højst forskellig Anledning. I mange Tilfælde har Formaålet med Besøget været at søge fremmet en Forbedring i vedkommende Mejeris Smørproduktion, selv om der heldigvis ikke har været mange Tilfælde, hvor samme har været af udpræget daarlig Beskaffenhed. Naar dette ikke har været Tilfældet, er det mit Indtryk, at de ovenfor omtalte systematiske Bedømmelser af Eksportsmørret paa Lagrene har været en i høj Grad medvirkende Aarsag heri. De gammelkendte Udstillinger af forskellig Art har selvfølgelig stadig deres Betydning; men Bedømmelserne paa Lagrene, der sædvanligvis afholdes ugentlig, kommer jo meget hyppigere. Tit og ofte er det uden Tvivl tidligere gaaet saadan, at et Mejeri har lavet daarligt Smør i længere Tid, kun fordi det har savnet palidelige Oplysninger om, at der var noget alvorligt i Vejen. Her kommer ugentlig Besked om Kvaliteten, og denne kan derfor ikke lang Tid være daarlig, uden at Mejeribestyreren faar Anledning til at søge Forbedring opnaaet.

En Del af Mejeribesøgene har haft til Hensigt at yde Vejledning ved Nyanskaffelser og Anlæg, og ret ofte har Besøget været forenet med Afholdelse af Foredrag for vedkommende Mejeris Leverandører.

Af større Møder har jeg deltaget i Fællesorganisationens Aarsmøde, Delegeretmøderne i Dansk Mejeristforening, De samv. Landboforeninger i Fyns Stift og De samv. jyske Mejeriforeninger samt det alm. Konsulentmøde. Som Medlem af Udvalget for Ordningen af nævnte Møde har jeg deltaget i de forberedende Møder desangaaende i Det kgl. danske Landhusholdningsselskab. Des-

uden har jeg deltaget i en Del Møder i de lokale Mejeristforenings- og Mejeriforeningskredse.

Der er i mit Distrikt i det forløbne Aar udført et systematisk og meget frugtbringende Arbejde for Forbedring af den til Mejerierne leverede Mælk, og navnlig paa Fyn er dette Arbejde taget op fra Grunden af. Begyndelsen hertil var et Fællesmøde mellem Bestyrelserne for Fyns Mejeriforening og Dansk Mejeristforenings Kredse i Fyns Stift. Dette Møde resulterede i Nedsættelsen af et snævrere Udvalg, som senere forberedte Afholdelse af 8 Møder forskellige Steder i Stiftet, hvortil Mejeriernes Bestyrere og Bestyrelsesmedlemmer var indbudt. Her blev holdt Foredrag om Mælkebedømmelse og gjort Rede for Reduktaseprøven, der demonstreredes, og for et Forslag til Benyttelse af samme med Regler for dens Anvendelse ved Kvalitetsbetaling for Mælk, som var udarbejdet af nævnte Udvalg og anbefalet af de forskellige Organisationer, ligesom det anbefaledes at lade Spørgsmaalet behandle og belyse ved de enkelte Mejeriers Generalforsamlinger. Resultatet heraf var, at Spørgsmaalet toges op ved saa at sige alle Stiftets Mejerier i Løbet af Efteraaret og Vinteren, og at langt den største Del af disse vedtog at tage Reduktaseprøven i Brug til en ugentlig Bedømmelse af alle Leverandørers Mælk. Sydjydsk Mejeriforening havde i Sommertiden Spørgsmaalet til Behandling ved 2 Møder, et i Kolding og et i Fredericia, hvor Dyr læge *Hege-lund* og jeg talte, og hvor Reduktaseprøven demonstreredes. Ved et Dyrskue i Kolding var udstillet et Afkølingsbassin, og jeg var til Stede med et Par Tabeller til Belysning af Afkølingens Betydning. Senere blev Sagen ogsaa her behandlet ved en stor Del Mejerigeneralforsamlinger. Ogsaa i Ribe Amt er Arbejdet taget op; men jeg har ikke der haft saa meget med det at gøre.

Det er nu at haabe, at dette Arbejde og den Interesse, det har vakt, maa vise sig at være mere end en forbigaaende Opblussen, men at det maa fortsættes og virke hen til, at Arbejdet for Kvaliteten af vore Mælkeriprodukter

stadig maa hvile paa det bredest mulige Grundlag. Man tør da haabe, at Frugterne viser sig i fortsat Fremgang og Ensartethed af saavel Smør som Ost, for ikke at tale om den Skummetmælk, Leverandørerne faar tilbage, eller den Sødme, der anvendes til direkte Konsum eller til Fremstilling af kondenseret Mælk.

Som i de nærmest foregaaende Aar har jeg deltaget i Ostelagerbedømmelserne paa Fyn, hvortil Tilslutningen mærkværdig nok ikke har været saa stor som denne gode Sag fortjener.

Jeg har i Aarets Løb holdt 33 Foredrag om forskellige faglige Emner. De fleste af disse Foredrag er holdt ved en Del af de nævnte Møder angaaende Kvalitetsbetaling af Mælk og ved Mejerigeneralforsamlinger om samme Emne.

Som sædvanlig har jeg været Fællescensor ved Afgangsprøven for Mejerister ved Mælkeriskolerne Dalum, Ladelund og Ribe.

Min Korrespondance pr. Brev og Telefon har været i Stigning.

Med Understøttelse fra Landbrugsministeriet deltog jeg efter Indbydelse gennem Foreningen »Norden« i et Foredragsmøde for Mejerister, der i August afholdtes paa Norges Landbrugshøjskole i Aas ved Kristiania. Dette Møde var meget interessant ogsaa for Danske. Selv om Budgettet derved sprængtes, kunde jeg ikke modstaa at benytte Lejligheden til at studere Nordmændenes Sæterdrift, hvilket jeg heller ikke fik Grund til at fortryde. Den Renlighed og Orden, der hersker paa Sæteren, kan være Mønster for Mælkeribrug hvor som helst.

II.

Beretning fra Statskonsulent A. P. Hansen.

Idet jeg hermed fremsender Beretning om min Virksomhed i Aaret 1922, skal jeg meddele, at denne kun omfatter de 3 første Kvartaler, idet jeg fratraadte den egentlige Konsulentvirksomhed 1. Oktober 1922, efter fra 1.

August s. A. at være udnævnt til Forstander for Statens Forsøgsmejeri.

Iøvrigt har min Virksomhed i 1922 formet sig paa samme Maade som i de tidligere Aar. I det nævnte Tidrum har jeg haft 140 Rejsedage fordelt paa Udstillinger, Mejeribesøg, Møder og Foredrag.

Som Dommer har jeg deltaget i 39 Udstillinger af Smør og Ost, deraf 7 ved Forsøgslaboratoriet, 3 ved de provinsielle Mejeriudstillinger, 1 Forsøgsostningsudstilling, Resten ved Bøtteudstillinger i Amtskredsene og ved Holdbarhedsprøver i Grosserernes Kældere.

Jeg har aflagt 50 Mejeribesøg i konsultatorisk Øjemed, og Konsultationerne har omfattet saavel Produkternes Kvalitet som Mejeriernes tekniske Indretning og Udstyrelse og Afregningsforholdene.

Af Foredrag har jeg holdt 20 angaaende forskellige Mejerispørgsmaal, som Leverandørerne har ønsket Oplysning om. hyppigst er det Mælkens Behandling og Betaling efter Kvalitet, der ved disse Lejligheder har været drøftet. Interessen for denne Sag har været meget stor i det sidst forløbne Aar, thi foruden de førnævnte Foredrag har jeg efter Oktober holdt yderligere 16 om dette Emne; det er at haabe, at den Interesse, der saaledes er fremme hos Landmanden selv for at forbedre Mælkens Kvalitet, vil vise sig at sætte varig Frugt, thi det er af den største Betydning for dansk Mejeribrug, at den leverede Mælk er af den bedst mulige Kvalitet.

Jeg har deltaget i 18 Møder, dels omfattende Behandling af Spørgsmaal af Betydning for Mejeribruget i sin Helhed, dels Spørgsmaal af mere begrænset Art. Jeg har som tidligere Aar været Censor ved Afgangseksamen paa Mælkeriskolerne og paa den Classenske Agerbrugsskole paa Næsgaard.

Som nævnt har Spørgsmaalet om Mælkebedømmelse og Mælkens Betaling efter Godhed været meget aktuelt i det forløbne Aar, og der vil utvivlsomt blive sat adskilligt ind paa at holde Interessen herom vedlige. Skal dette

imidlertid lykkes, saa er det sikkert nødvendigt at iværksætte en Kvalitetsbetaling paa Grundlag af Mælkebedømmelsen og Reduktaseprøven, thi hvis det ikke sker, vil man ikke kunne paaregne vedvarende fortsat Interesse, og slemst vilde det være, hvis den efter det Arbejde, der nu er gjort, skulde slappes igen, og det er jo desuden et mærkeligt Forhold, at medens alle andre Landbrugsprodukter betales efter Kvalitet, saa danner Mælken en Undtagelse, skønt dens Kvalitet er højst forskellig, ja ikke saa sjældent er saa ringe, at den ikke burde modtages paa Mejeriet.

Ved Aarets Begyndelse var navnlig Smørproduktionen daarligt stillet, idet Prisen laa meget lavt; Forholdene bedredes efterhaanden, og som Helhed maa det siges, at Aaret har været godt. Mælkeproduktionen har naaet en Højde, der stærkt nærmer sig tidligere Maksimum. Osteproduktionen var i Sommertiden daarlig stillet med ringe Afsætning og dertil svarende daarlige Priser, men ogsaa der indtraadte en væsentlig Bedring senere paa Aaret. Eksporten af Roquefortost har været ret tilfredsstillende.

Hvad angaar Mejeriernes Afregnings- og tekniske Forhold, da har ogsaa disse været Genstand for øget Interesse. Det synes som om Bevægelsen i Afregningen gaar mere i Retning af at bruge Fedtprocenten som Grundlag, og denne Afregningsmaade har jo den Fordel, at man ved den daglige Prøveudtagning faar al Mælken under Kontrol. De noget lavere Priser paa Bygningsarbejder og Maskiner har igen fremkaldt en vis Interesse for Ombygning og Fornyelse af Inventar, men de ligger dog endnu saa højt over Prisen før Krigen, at man ofte stiller sig afventende i disse Spørgsmaal.

Idet jeg med denne kortfattede Beretning om Arbejdet i 1922 tager Afsked med den egentlige Konsulentvirksomhed, føler jeg Trang til at udtale en oprigtig Tak til alle de Faktorer, jeg i denne ca. 18-aarige Virksomhed har staaet i Samarbejde med, det gælder Landbrugsministeriet, Det kgl. danske Landhusholdningsselskab, mine Kolleger i Arbejdet, Mejeribudgets Organisationer, saavel som dets

teoretiske og praktiske Udøvere, dem alle takker jeg for den Forstaaelse og Velvilje, hvormed de har mødt mig og min Gerning, og jeg udtaler samtidig et Ønske og Haab om, at dette gode Samarbejde — omend under lidt andre Former — maa fortsættes i den Tid der kommer.

Æg- og Fjerkræproduktionen i Kina.

Følger man Udlandets statistiske Meddelelser for Landbrugsprodukternes Vedkommende, vil man ikke kunne undgaa at lægge Mærke til de store Millionbeløb, som Kina aarlig modtager fra andre Lande, særlig fra England, for leverede Æg, deriblandt tørrede Æg og frosne Æg i Kander. Med Hensyn til de tørrede Æg, da var denne Forretning før Verdenskrigens Udbrud hovedsagelig paa tyske Hænder, der enten var Ejere af eller førte Kontrol med de til Fremstilling af tørrede Æg oprettede Fabriker, og Produktet fandt overvejende Afsætning i Tyskland, men nu har Kineserne og vistnok ogsaa Japanerne optaget Sagen.

I Kina, hvor kunstig Rugning har været kendt i næsten 2000 Aar, og hvorfra bl. a. den kendte Hønsrace Kochins og de saa udbredte hvide Pekingænder stammer, er Fjerkræ en søgt og almindelig Spise. Enhver, der paa nogen Maade kan, holder Fjerkræ, hvis Løbeplads er de snævre, snavsede Gader. For at de forskellige Ejere kan kende deres Kyllinger, er det Skik og Brug at farve disse paa Ryggen med forskellige Farver. Kyllingerne gaar om Aftenen ind i deres Bambuskurv for at overnatte, og denne flyttes da almindeligvis ind i Beboelseshuset og bliver, efter hvad der er fortalt mig, almindeligvis anbragt under Sengen. I Landsbyerne holder saa godt som enhver et eller to Hold Kyllinger, og efterhaanden som de vokser op og afsættes, tillægges nye Hold, der bæres ud i deres Kurve, som anbringes saaledes, at Kyllingerne kan færdes paa Vej- og Grøftkanterne. Naar Kyllingerne er tilstræk-

kelig store, sælges de, men de har da en lang Vej at passere, forinden de naar til Forbrugerne, nemlig først den omrejsende Opkøber, der samler dem i Kurve, og naar han har opkøbt saa mange, som han kan bære, bringer han dem paa Torvet og sælger dem til Engroshandleren, der atter sælger Kyllingerne i Byerne. Store Oversvømmelser har iøvrigt bevirket, at mange Millioner Høns er druknet.

En stor Del af de Æg, der produceres i Kina, er Andeæg, idet Kineserne er Andeholdere og Opdrættere i stor Stil. Ællingerne maa, efter at de er et Par Uger gamle, selv skaffe sig Føden langs Flodernes Bredder. Før den Tid fodres de med Flodkrebs, der er skaaret i Smaastykker og opblandet med kogt Ris. Almindeligvis overnatter de i tarvelige Bambushytter ved Flodbredderne, hvor de gamle Ænder ogsaa lægger Æg, og før Solopgang lukkes de ud i Floden, hvor de hele Dagen gaar paa Jagt efter Føde, og hvor Ejerne kan følge deres Færd fra Flodbaadene. Det er ikke til at forstaa, hvorledes de mange forskellige større og mindre Flokke kan holdes ude fra hinanden, men efter Øjenvidners Udsagn lader det sig udmærket godt gøre, ja de kan endog lære at adlyde et bestemt Signal fra deres Ejer, naar de ved Solnedgang skal vende tilbage til deres Bambushytte.

W. A. Kock.

Mindre Meddelelser.

Statskontrollerede Produktioner i 1922. Fra omkring 1900 var Produktionen af Spiritus jævnt aftagende indtil 1913, hvorefter der var en ikke ubetydelig Stigning, indtil der i 1917 blev paabudt Indskrænkninger i Anvendelsen af Korn til Fremstilling af Spiritus. Fra 1918 til 1922 er Produktionen derefter med nogle Svingninger steget fra $3\frac{1}{4}$ til $5\frac{1}{4}$ Million Liter à 100 pCt. og udgør nu ca. $\frac{1}{3}$ af Produktionen, før den under Krigen indførte Produktionsregulering og Beskatning traadte i Kraft. Den i 1922 denaturerede Mængde udgjorde 3 Mill. Liter à 100 pCt. — Ligesom i 1920 og 1921 maatte Fabrikerne højst anvende 1.2 Mill. l Spiritus à 100 pCt. til Fremstilling af Brændevin (Akvavit m. m.) til Salg her i Landet, hvilket svarer til 300.000 Flasker Brændevin pr. Maaned. Til Forskæring af Vin maatte der i Fjor anvendes 850.000 l à 100 pCt., men der solgtes kun 292.000 l.

Produktionen af stærkt Øl, der i Gennemsnit af Aarene 1911—15 aarlig var 1 Mill. l, var i 1920 1.6 Mill., i 1921 1.5 Mill. og i 1922 1.3 Mill. l. Heraf udgjorde det indenlandske Forbrug i Fjor 1.25 Mill. l til en Salgsværdi fra Bryggerierne af 85 Mill. Kr. Produktionen af svagt Øl udgjorde i 1922 ialt 0.8 Mill. l; denne Produktion har stadig været aftagende siden 1914. Salgsværdien fra Bryggerierne af Øl af Skatteklasse II og af skattefrit Øl var i 1922 godt 21 Mill. Kr.

Det samlede personlige Forbrug pr. Individ af ren Alkohol (Brændevin, Akvavit, Likør, Cognac, Whisky, Øl og Vin) udgjorde i Gennemsnit af 1911—15 6.7 l, i 1920: 3.0, i 1921: 2.7 og i 1922: 2.6 l.

Produktionen af Sukker naaede sit Maksimum i 1913, da den udgjorde 162.4 Mill. kg. Efter dette Aar og til 1921 har den svinget mellem 152.7 og 112.2 Mill. kg, men i Fjor naaede den kun 89.8 Mill. kg. Grundene til den stærke Tilbagegang er 2: et formindsket Areal med Sukkerroer og et forholdsvis ringe Sukkerudbytte af Høsten 1922 (3500 kg pr. ha). Indførselen af Sukker i 1922 var derfor meget betydelig, ca. 19,6 Mill. kg.

Det samlede Sukkerforbrug her i Landet er nu meget stort, i Fjor ca. 158 $\frac{1}{2}$ Mill. kg, og det er 3-dobbelt i Løbet af de sidste 30 Aar. Nu bruges (selvfølgelig bortset fra i Fjor) næsten kun indenlandsk Sukker her i Landet. Sukkerforbruget pr. Indbygger var i 1922 44.4 kg.

Produktionen af Margarine var i 1922 55.9 Mill. kg eller den samme som i de foregaaende Aar. Indførselen og Udførselen udgjorde henholdsvis 1.8 og 0.3 Mill. kg, saa der til Forbrug her i Landet var 57.4 Mill. kg. Det gennemsnitlige Forbrug pr. Individ var i Fjor ca. 17 kg eller det samme som i 1920 og 21. (I 1918 var der, som det vil erindres, ikke Margarine i Handelen).

Udenlandske Landarbejdere i Danmark. Det statistiske Departement har tilvejebragt Materiale vedrørende de d. 10. November 1922 her i Landet beskæftigede udenlandske Landarbejdere (jvnfr. »Statistiske Efterretninger«, Nr. 13). Tallet var ca. 6400, hvoraf ca. 3000 Mænd og 3400 Kvinder. Af Mændene var ca. 1300 gifte, af Kvinderne ca. 1100. Af samtlige Landarbejdere faldt ca. 2900 paa det sydlige Jylland, iøvrigt findes de fleste udenlandske Landarbejdere paa Øerne, og her atter fortrinsvis i de sukkerroedyrkende Egne, paa Lolland-Falster alene ca. 1300.

Af de fremmede Landarbejdere var godt 3100 Polakker, ca. 2500 Tyskere, 300 Svenskere og 300 Russere (hovedsagelig i det sydlige Jylland, muligvis tilbageblevne Krigsfanger), medens Resten (163) stammede fra andre Lande.

Sondrer man de udenlandske Landarbejdere efter Beskæftigelsens Art, finder man, at de Grupper, hvor det drejer sig om Tyende- eller andet fast Tjenesteforhold, omfatter ca. 1800 Mænd for Grupperne Tjenestekarl, Landvæsenselev og Fodermester, medens Grupperne Tjenestepige og Husbestyrerinde omfatter ca. 2100 Kvinder. Altsaa havde ca. $\frac{3}{5}$ af Mændene og $\frac{2}{3}$ af Kvinderne fast Tjenesteforhold. Dette er mest fremtrædende i det sydlige Jylland, medens de noget løsere Tjenesteforhold er fremherskende paa Lolland-Falster; dette ligger jo i, at Polakkerne her hovedsagelig er beskæftigede med Roearbejdet.

Af de udenlandske Landarbejdere er ca. 1400 komne herind før 1913, 2800 i Aarene 1913—19; 512, 449 og 1253 er indvandrede henholdsvis i Aarene 1920, 1921 og 1922. Den store Tilvækst i Fjor er hovedsagelig kommet til det sydlige Jylland, medens der til Lolland-Falster i de 3 sidste Aar kun er indkommet 69*).

*) Jvnfr. S. 26.

Danmarks Omsætning med Udlandet af Landbrugsprodukter og Hjelpestoffer for Landbruget i Aarene 1914—21.

Ved Konsulent *Ivar Dokken.*

Før Verdenskrigens Udbrud i 1914 blev der her i Tidsskriftet af Ekspeditionssekretær *N. C. Christensen* i Det statistiske Departement givet aarlige Oversigter over Landbrugets Vareomsætning med Udlandet, og den sidste af disse Oversigter, der omfatter Aaret 1913, findes trykt i Tidsskriftet for 1914, Side 569—593 og Side 653—665. Under Krigen blev Statistiken over Udenrigshandelen imidlertid behandlet som fortrolige Aktstykker og først offentliggjort efter Krigens Slutning, og da de nævnte Oversigter ikke senere har været taget op her i Tidsskriftet, fremkommer paa Redaktionens Anmodning nærværende Artikel som et Forsøg paa en kortere almindelig Oversigt over Landbrugets Udførsel og Indførsel i de følgende 8 Aar 1914—21, for hvilke den officielle Statistik er endelig udarbejdet. Som Kildeskrifter er først og fremmest benyttet Det statistiske Departements Tabelværker over Danmarks Vareindførsel og -udførsel i de paagældende Aar; men der er ogsaa benyttet andre af Departementets Publikationer, ligesom der i visse Tilfælde er medtaget Oplysninger, som maa søges udenfor den officielle Statistik.

Aaret 1913 dannede Afslutningen paa en Periode med en jævnt fremadskridende Udvikling i Landbrugets Teknik og en stigende Intensitet i Driften. Der var et godt udenlandsk Marked for danske Landbrugsprodukter, og

i de sidste Par Aar før Krigen gav dette sig Udtryk i kendetligt stigende Priser. Da Produktionen stadig øgedes, steg Udførselsværdien ret betydeligt for hvert Aar, der gik. Samtidig stilledes der ogsaa forøgede Krav til Indførsel af Kraftfoder, Gødningsstoffer og andre Hjælpstoffer, hvorfor Indførselsværdien ogsaa steg meget stærkt, navnlig i 1912 og 1913, uden at den dog forøgedes i samme Grad som Udførselsværdien. I det hele og store steg Landbrugets Overskudsudførsel i den sidste halve Menneskealder før Krigen derfor i ligefremt Forhold til Udførselsværdien af Landbrugsprodukter.

I de 3 første Krigsaar, nemlig 1914, 1915 og 1916, foregik Produktionen nogenlunde uhindret og uforandret, idet Handelsomsætningen med Udlandet endnu kun periodevis generedes i nogen synderlig Grad. Det fortjener dog at nævnes, at Kornhøsten i 1914 var meget lille, og at det Vinteren 1914—15 var meget vanskeligt at faa indført tilstrækkelige Mængder af Majs og andet uformalet Korn til Landets store Svinebestand, som ved Tællingen i 1914 udgjorde ca. 2¹/₂ Mill. Stkr. Som Følge heraf maatte Svineholdet reduceres, og ved Tællingen i 1915 var det derfor gaaet ned med ca. 578,000 Stkr. eller godt 23 pCt. Efterspørgslen efter Husdyrprodukter var meget stor og Priserne stærkt stigende, og der var derfor i disse Aar rig Lejlighed til at sælge bort af Husdyrbestanden. I Efteraaret 1914 blev der saaledes udført et meget stort Antal Heste (dog ikke af de de bedste Dyr), og af Hornkvæg steg Udførselen i de 3 Aar saaledes, at den i 1916 var dobbelt saa stor som i 1913.

Med Begyndelsen af den uindskrænkede Undervandsbaadskrig 1. Februar 1917 indlededes en ny Periode, der skulde blive meget skæbnesvanger for den danske Landbrugsproduktion. Indførselen af Kornvarer, Foderstoffer, Gødningsstoffer m. v. fra oversøiske Lande ophørte her ved praktisk taget totalt, og da Høsten baade i 1917 og 18 var ualmindelig lille, og kun en ringe Del af Kornhøsten var disponibel for Hudyholdet, maatte Husdyrbestanden

nødvendigvis yderligere reduceres. Kvægbestanden var saaledes i 1918 kommet ned paa ca. $2\frac{1}{8}$ Mill. Stkr., hvilket er ca. 340,000 Stkr. eller henved 14 pCt. mindre end i 1914, og Svinebestanden var i Foraaret 1918 kommet ned paa knapt 433,000 Stkr., hvilket er ca. 83 pCt. mindre end Bestanden i 1914. Denne meget betydelige og for Svinenes Vedkommende overordentlig gennemgribende Reduktion af Husdyrholdet maatte i Forbindelse med den knappe Fodring i den følgende Tid virke ualmindelig nedstemmende paa Husdyrproduktionen. Da Landets egen Befolkning i disse Aar saavel som i det hele taget i Krigsaarene lagde et betydelig stærkere Beslag paa Landbrugsprodukter til direkte Konsum end tidligere, blev der i de følgende 3 Aar, men navnlig i 1918 og 1919, kun stærkt begrænsede Mængder af Smør og Flæsk til Udførsel. De stærkt stigende Priser hjalp imidlertid til at holde Udførselsværdien oppe paa omtrent det samme Niveau som i de sidste Aar før Krigen, og da der navnlig i 1918 ikke var nogen synderlig Adgang til Indførsel af Hjælpestoffer for Landbruget, blev Udførselsoverskudet ligesom i de foregaaende Krigsaar ved at være stort.

Denne Tilstand kunde imidlertid ikke være holdbar, og saa snart Krigen hørte op, og Adgangen til Indførsel af Hjælpestoffer igen blev fri, foregik der i Løbet af 1919 en ret betydelig Indførsel, som for Kornvarernes og Foderstoffernes Vedkommende yderligere forøgedes i 1920 og 1921, efterhaanden som Husdyrbestanden igen nærmede sig den normale Størrelse. Svinebestanden var dog endnu ved Tællingen i 1921 kun 57 pCt. og i 1922 76 pCt. af Bestanden i 1914, medens Antallet af alle andre Husdyr i 1921 var større end i 1914. Ved de sidste Tællinger er Husdyrene i de sønderjydske Landsdele dog indbefattet i Tallene.

Indførselstallene for 1919, 1920 og 1921 er imidlertid betydelig større, end hvad der anvendtes i Produktionen de paagældende Aar. Ved Krigens Slutning var alle Lagre tomt, og en ikke uvæsentlig Del af Korn- og Foder-

stofindførselen er derfor gaaet med til at fylde de Lagre; som saavel Landbrugerne som de Handlende normalt har liggende. Det samme gælder for Frø og Gødningsstoffer, idet her desuden en meget stor Del af Indførselen foregaar Aaret før Anvendelsen.

I 1921 var man igen, undtagen for Flæskets Vedkommende, naaet op paa nogenlunde normal Produktion, og for Æg var Produktionen til Udførsel endog godt 40 pCt. større end i 1913. Produktionens Forøgelse var bleven animeret ved de foregaaende Aars høje Priser, og ved Tilvejebringelsen af Hjælpestofferne, der i 1919 og 1920 indkøbtes til meget høje Priser, havde man næppe i Almindelighed regnet med noget nær forestaaende og hastigt Fald i Produktpriiserne. Den danske Valuta havde i længere Tid staaet meget lavt, hvilket begunstigede Landbrugseksportens Konkurrencedygtighed paa det udenlandske Marked og bragte gode Priser hjem for Varerne; men samtidig hermed blev Indkøbspriserne for de indførte Kornvarer og Foderstoffer, Gødningsstoffer m. v. ogsaa meget høje, og Produktionen i den nærmeste Tid kunde derfor ikke antages at blive rentabel, med mindre man fremdeles kunde blive ved med at faa de høje Priser hjem for Produkterne.

Det kom derfor som en meget ubehagelig Overraskelse, da der i December 1920 skete et meget betydeligt Prisfald for Smør, og i Løbet af en Maanedes Tid strakte Prisfaldet sig ogsaa til alle andre Landbrugsprodukter af større Betydning. I Løbet af et Par Maaneder faldt Priserne gennemgaaende med ca. 30 pCt., og senere i Aaret 1921 gik Priserne for flere af de mest betydende Produkter ned til ca. det halve af Priserne i Efteraaret 1920. Aarsagen til dette usædvanlig store Prisfald maa for en ret væsentlig Del søges i en samtidig Stigning i den danske Valuta. Men ved Siden heraf blev Konkurrencen større og Købelysten mindre paa det engelske Marked, samtidig med at Amerikas forenede Stater ved Toldforanstaltninger søgte at holde Importen ude, og Tysklands

Købeevne næsten fuldstændig svigtede. Produktionens Økonomi blev derfor i overordentlig høj Grad forringet, idet Omkostningerne først langt senere begyndte at komme ned paa et lavere Prisniveau.

I Tabel 1—3 er der givet en samlet Oversigt over Værdien af henholdsvis Udførselen af indenlandske Landbrugsvarer, Indførselen til Forbrug af fremmede Varer samt Overskudsudførselen eller Forskellen mellem Udførsels- og Indførselstallene for de enkelte Varegrupper. For de Varegrupper, hvor der har været Overskudsindførsel, er Tallene i Tabel 3 angivet med negativt Fortegn.

Tabellerne omfatter ganske de samme Varer som de tilsvarende Tabeller i de tidligere Oversigter, og Tallene kan derfor umiddelbart sammenlignes med de i Tidsskriftet tidligere meddelte Tal fra Aarene før Krigen. For dog at kunne have Tallene med fra et enkelt Aar før Krigen er der i Tabellerne ogsaa medtaget de tilsvarende Sifre for 1913. Skønt der i Tabellerne er medtaget alle de Varer, som før Krigen kunde siges at være af nogen kendelig Betydning i Landbrugets Vareomsætning med Udlandet, saa har de givne Rammer dog i Krigsperioden og i Aarene efter denne været temmelig snævre. Under Krigen fremkom nemlig en betydelig Udførsel af Kartoffler og Kaal, kondenseret Mælk og Mælkepulver, andre animalske Konserver og endelig Sukker. Disse Varer er ikke medtaget i Tabel 1—3, og før Krigen spillede Udførselen af dem ogsaa kun en ganske uvæsentlig Rolle. For imidlertid ogsaa at kunne tage disse Varer i Betragtning er Overskudsudførselen af dem opført i Tabel 5 i Forbindelse med Overskudsudførselstallene fra Tabel 3 og Indførselsværdien for Landbrugsmaskiner, der heller ikke har været medtaget i de første 3 Tabeller. Endvidere kan nævnes, at Uld ikke er medtaget, idet Industriomsætningen her spiller for stor en Rolle, og dansk Uld ikke kan udskilles i Udførselstallene. I Udførselen af Foderstoffer er medregnet Klid, men derimod ikke Oliekager, idet Raastofferne til disse alle er af udenlandsk Oprindelse.

Tabel 1. Udførsel af indenlandske Varer. (Mill. Kr.)

	1913	1914	1915	1916	1917	1918	1919	1920	1921
Smør	200,32	213,02	296,12	301,51	222,07	112,83	229,50	503,36	464,67
Fløde og Mælk	22,63	12,11	0,89	3,72	1,30	10,12	5,65	8,14	1,91
Æg samt Æggehvide og Æggeblomme	32,96	36,25	49,89	65,68	63,53	67,82	98,95	182,56	148,28
Flæsk	161,74	179,80	229,89	210,59	193,91	7,96	3,65	179,65	324,36
Heste	20,68	102,51	0,38	26,02	56,14	74,57	2,76	43,71	30,20
Hornkvæg	48,00	57,97	104,27	179,40	149,99	70,01	24,18	51,88	79,41
Faar og Lam	0,03	0,06	0,19	0,30	—	—	0,06	0,12	0,07
Svin og Grise	—	—	—	—	—	—	—	19,06	2,55
Levende Fjerkræ	0,01	—	—	—	—	—	—	0,03	0,01
Kød af Hornkvæg	13,90	16,35	41,09	41,45	34,90	39,40	28,02	50,06	17,53
Kød af Faar	0,13	0,10	0,55	0,36	—	—	0,52	1,32	0,04
Kød af andre Dyr; Slagteriafald	8,89	9,19	9,73	8,53	13,86	9,94	3,76	8,31	8,14
Fedt; Oleomargarine o. lgn.; Margarine	4,84	9,10	18,09	29,22	9,12	0,02	4,91	11,76	6,65
Ost og Kasein	0,29	0,51	5,29	7,64	12,45	10,88	8,28	23,37	21,08
Huder og Skind; Talg m. m.	16,58	19,34	19,92	18,51	15,48	17,01	23,13	20,21	20,06
Korn, uformalet (herunder Malt)	11,97	14,48	1,36	5,71	0,37	8,62	5,48	13,99	20,66
Korn, formalet	0,98	1,24	2,21	2,58	3,12	2,07	7,81	5,91	3,98
Foderstoffer	0,49	0,16	0,02	0,19	0,01	0,01	0,14	2,32	3,58
Hø og Halm	0,50	0,33	0,01	0,01	0,01	0,03	0,05	0,10	0,01
Frø til Udsæd	3,14	3,76	5,49	6,82	3,86	29,97	23,00	25,89	13,55
Tilsammen	548,08	676,28	785,39	908,24	780,12	461,26	469,85	1151,75	1166,74

Tabel 2. Indførsel til Forbrug af fremmede Varer. (Mill. Kr.)

	1913	1914	1915	1916	1917	1918	1919	1920	1921
Smør.....	5,00	2,49	0,85	0,23	—	—	0,77	0,02	0,75
Fløde og Mælk.....	0,46	0,55	0,58	—	—	—	0,01	—	0,02
Æg samt Æggehvite og Æggeblomme.....	1,73	1,51	1,52	0,64	0,09	0,03	0,01	1,64	0,66
Flæsk.....	1,10	2,48	1,63	0,07	—	—	13,96	2,44	6,24
Heste.....	8,08	11,79	4,43	2,35	0,09	3,48	4,06	6,34	14,85
Hornkvæg.....	1,59	5,56	1,54	—	0,07	0,07	0,72	3,92	0,22
Faar og Lam.....	0,02	0,04	0,01	—	—	—	—	0,02	—
Svin og Grise.....	0,31	0,44	0,06	—	—	—	—	0,72	0,05
Levende Fjerkræ.....	0,02	0,01	0,02	—	—	—	—	0,02	0,03
Kød af Hornkvæg.....	0,36	0,69	0,88	0,03	—	—	1,11	—	0,07
Kød af Faar.....	1,12	0,80	0,44	—	—	—	1,19	0,19	1,04
Kød af andre Dyr; Slagteriaffald.....	1,69	1,46	1,67	2,80	2,78	1,87	1,51	2,64	1,21
Fedt; Oleomargarine o. lgn.; Margarine.....	7,77	6,45	14,13	8,30	2,56	0,03	20,59	6,60	7,24
Ost og Kasein.....	1,07	0,81	0,98	0,46	0,06	—	0,70	0,35	0,87
Huder og Skind; Talg m. m.....	7,46	7,00	6,11	6,00	5,19	0,43	7,90	7,59	5,93
Korn, uformalet (herunder Malt).....	97,47	72,08	171,62	128,68	85,77	1,09	90,61	100,33	134,99
Korn, formalet.....	17,13	13,66	13,43	12,09	4,54	2,18	15,15	11,53	18,30
Foderstoffer.....	83,23	64,82	111,99	114,38	45,71	0,11	68,75	155,74	132,70
Hø og Halm.....	0,05	0,06	0,01	—	—	—	—	—	0,01
Frø til Udsæd.....	5,68	6,43	10,87	6,94	6,31	10,19	17,53	20,60	11,88
Fremmede Gødningstoffer.....	19,32	22,30	21,27	26,29	17,52	16,50	88,18	81,92	59,58
Anslaaet Værdi for Foderstof i indført Oliefrø.....	8,50	11,67	26,04	31,08	9,50	—	39,62	54,01	24,68
Tilsammen.....	269,16	233,10	390,08	340,34	180,19	35,98	372,41	456,62	421,32

Tabel 3. Overskudsudførsel i Mill. Kr.

	1913	1914	1915	1916	1917	1918	1919	1920	1921
Smør	195,32	210,53	295,27	301,28	222,07	112,83	228,73	503,34	463,92
Fløde og Mælk	22,17	11,56	0,31	3,72	1,30	10,12	5,64	8,14	1,89
Æg samt Æggeblomme	31,23	34,74	48,37	65,04	63,44	67,79	98,94	180,92	147,62
Fleshk.	160,64	177,32	228,26	210,52	193,91	7,96	÷ 10,31	177,21	318,12
Heste	12,60	90,72	÷ 4,05	23,67	56,05	71,09	÷ 1,30	37,37	15,35
Hornkvæg	46,41	52,41	102,73	179,40	149,92	69,94	23,46	47,96	79,19
Faar og Lam	0,01	0,02	0,18	0,30	—	—	0,02	0,10	0,07
Svin og Grise	÷ 0,31	÷ 0,44	÷ 0,06	—	—	—	—	18,34	2,50
Levende Fjerkræ	÷ 0,01	÷ 0,01	÷ 0,02	—	—	—	—	0,01	÷ 0,02
Kød af Hornkvæg	13,54	15,66	40,21	41,42	34,90	39,40	26,91	50,06	17,46
Kød af Faar	÷ 0,99	÷ 0,70	0,11	0,36	—	—	÷ 0,67	1,13	÷ 1,00
Kød af andre Dyr; Slagteriaffald	7,20	7,73	8,06	5,73	11,08	8,07	2,25	5,67	6,93
Fedt, Oleomargarine o. l.; Margarine	÷ 2,93	2,65	3,96	20,92	6,56	÷ 0,01	÷ 15,68	5,16	÷ 0,59
Ost og Kasein	÷ 0,78	÷ 0,30	4,31	7,18	12,39	10,88	7,58	23,02	20,21
Huder og Skind; Talg m. m.	9,12	12,34	13,81	12,51	10,29	16,58	15,23	12,62	14,13
Uformalet Korn (herunder Malt)	÷ 85,50	÷ 57,60	÷ 170,26	÷ 122,97	÷ 85,40	7,53	÷ 85,13	÷ 86,34	÷ 114,33
Formalet Korn	÷ 16,15	÷ 12,42	÷ 11,22	÷ 9,51	÷ 1,42	÷ 0,11	÷ 7,34	÷ 5,62	÷ 14,32
Foderstoffer	÷ 82,74	÷ 64,66	÷ 111,97	÷ 114,19	÷ 45,70	÷ 0,10	÷ 68,61	÷ 153,42	÷ 129,12
Hø og Halm	0,45	0,27	—	0,01	0,01	0,03	0,05	0,10	—
Frø til Udsæd	÷ 2,54	÷ 2,67	÷ 5,38	÷ 0,12	÷ 2,45	19,78	5,47	5,29	1,67
Fremmede Gødningstoffer	÷ 19,32	÷ 22,30	÷ 21,27	÷ 26,29	÷ 17,52	÷ 16,50	÷ 88,18	÷ 81,92	÷ 59,58
Anslaaet Værdi for Foderstof i indført Oliefrø	÷ 8,50	÷ 11,67	÷ 26,04	÷ 31,08	÷ 9,50	—	÷ 39,62	÷ 54,01	÷ 24,68
Tilsammen	278,92	443,18	395,31	567,90	599,93	425,28	97,44	695,13	745,42

I Indførselen til Forbrug af fremmede Varer (Tabel 2) er først og fremmest medregnet Tallene for indførte Hjælpstoffer til Landbruget (Korn og Foderstoffer, Frø, Gødningsstoffer m. v.); men her er ogsaa medregnet en Del fremmede Landbrugsprodukter, der indføres til Erstatning for den i Reglen dyrere danske Landbrugseksport (fremmed Smør, Æg, Kød og Flæsk, animalske Fedtstoffer, Heste og andre Husdyr m. v.). Her burde ogsaa have været medregnet Landbrugsmaskiner og andre Industriprodukter, der indføres til Landbruget; men heraf har kun selve Landbrugsmaskinerne kunnet udskilles fra Importen for andre Formaal, og denne Adskillelse gaar kun tilbage til nogle faa Aar før Krigen.

Summerne for de enkelte Aars Udførselsværdi, Indførselsværdi og Overskudsudførsel er indenfor de i de 3 første Tabeller givne Rammer opført i Tabel 4, og her er

Tabel 4. Værdien af Landbrugets Vareomsætning med Ulandet indenfor de i Tabel 1—3 givne Rammer. (Mill. Kr.)

Aar	Udførsel af Landbrugsprodukter	Indførsel af Landbrugsvarer	Udførselsoverskud	Aar	Udførsel af Landbrugsprodukter	Indførsel af Landbrugsvarer	Udførselsoverskud
1897.....	211,2	105,0	106,2	1912.....	511,9	259,4	252,5
1898.....	217,2	113,4	103,8	1913.....	548,1	269,2	278,9
1899.....	242,2	130,2	112,0	1914.....	676,3	233,1	443,2
1900.....	249,5	131,7	117,8	1915.....	785,4	390,1	395,3
1901.....	260,6	140,3	120,3	1916.....	908,2	340,3	567,9
1902.....	285,5	163,8	121,7	1917.....	780,1	180,2	599,9
1903.....	316,7	154,4	162,3	1918.....	461,3	36,0	425,3
1904.....	327,7	165,0	162,7	1919.....	469,8	372,4	97,4
1905.....	351,0	178,7	172,3	1920.....	1151,7	456,6	695,1
1906.....	355,9	211,7	144,2	1921.....	1166,7	421,3	745,4
1907.....	371,7	212,1	159,6	1897—1903..	254,7	134,1	120,6
1908.....	397,6	207,8	189,8	1904—1908..	360,8	195,1	165,7
1909.....	403,5	219,7	183,8	1909—1913..	474,8	232,6	242,2
1910.....	437,8	197,5	240,3	1914—1916..	790,0	321,2	468,8
1911.....	472,9	217,4	255,5	1917—1919..	570,4	196,2	374,2

Tallene angivet for lige saa mange Aar tilbage, som disse Opgørelser foreligger, nemlig siden 1897. Det er interessant at lægge Mærke til den jævnt forløbende og stærke Stigning i Udførselsværdien fra 1897 til 1913. Man var her inde i en langvarig Periode med stabile Markedsforhold, under hvilke Produktionsretningen fæstnedes, og da Priserne var stigende, animerede dette stadig til en Forøgelse af Produktionen. Samtidig med Stigningen i Udførselsværdien skete ogsaa en Forøgelse af Indførselsværdien; men da denne var knapt saa stærk som den første, steg Udførselsoverskudet fuldt saa stærkt som Udførselsværdien. Som Følge af Stigningen i Prisniveauet ligger det imidlertid nær at slutte, at Mængdetallene for Udførsel og Indførsel ikke steg i samme Grad som Værditallene. Et samlet Udtryk for Forandringerne i Prisniveauet kan søges i Det statistiske Departements Prisindekstal, der næsten udelukkende bygger paa Priserne fra den udenlandske Vareomsætning, og i hvilke Priserne baade for Landbrugsvarer og andre Varer indgaar i Beregningen. Gennemsnitspriserne for Aarene 1891—1900 danner Udgangspunktet for Beregningerne og sættes derfor lig 100, og Indekstallet for de enkelte Aar 1897—1921 var følgende:

1897.....	95	1906.....	114	1914.....	145
1898.....	99	1907.....	118	1915.....	184
1899.....	105	1908.....	113	1916.....	244
1900.....	110	1909.....	115	1917.....	322
1901.....	106	1910.....	120	1918.....	392
1902.....	108	1911.....	123	1919.....	421
1903.....	105	1912.....	131	1920.....	503
1904.....	107	1913.....	129	1921.....	288
1905.....	110				

Medens Indekstallet som Gennemsnit for Aarene 1897—1903 var 104, steg det for 5-Aars Perioden 1909—13 til 124 eller med ca. 19 pCt. Samtidig hermed steg Udførselsværdien med 86 pCt., Indførselsværdien med 73 pCt. og Udførselsoverskudet med 101 pCt., og der har saaledes

ogsaa været en meget stor Stigning i Vareomsætningens Mængde.

I de 3 første Krigsaar steg Udførselsværdien yderligere meget stærkt, dels som Følge af en større Kreaturudførsel, men navnlig som Følge af den betydelige Stigning i Priserne. Udførselsværdien kulminerede i 1916, medens Indførselsværdien for Hjælpestoffer m. v. var størst i 1915, idet der i dette Aar oven paa den knappe Tilførsel i 1914 indførtes usædvanlig store Mængder Korn og Foderstoffer. I Aarene 1917 og 1918 hindrede Undervandsbaadskrigen Tilførslerne fra de oversøiske Lande, og da der fra de andre Lande praktisk talt ikke kunde faas andre Hjælpestoffer end meget begrænsede Kvantiteter af Frø og Gødningsstoffer, maatte Indførselsværdien til trods for en yderligere stærk Prisstigning gaa ned til et Minimum, saa snart Undervandsbaadskrigen var bleven effektiv. Ved Forbrug af Hjælpestofbeholdningerne fra foregaaende Aar og Reduktion af Husdyrholdet kunde der i 1917 endnu præsteres en ret betydelig Udførsel, og takket være de gode Priser blev Udførselsværdien omtrent den samme som i 1915. Ved Hjælp af denne Rovdrift blev Udførselsoverskudet endnu større end i 1916, nemlig tæt ved 600 Mill. Kr. eller højere end i noget tidligere Aar. De følgende to Aar blev Produktionen for det udenlandske Marked derimod meget ringe, og kun ved Hjælp af de meget høje Priser lykkedes det at faa Udførselsværdien op paa 460 à 470 Mill. Kr. aarlig. I 1919 indførtes der ganske vist igen ret betydelige Kvantiteter Korn og Foderstoffer; men der skulde gaa Tid, inden de af de foregaaende to Aars Produktionsindskrænkninger affødte Ulemper blev ophævede, og Produktionen igen kunde komme i god Gænge. Arbejdet paa igen at komme ind i normale Driftsforhold fortsattes i 1920, og som tidligere nævnt indførtes der saavel i dette Aar som i 1921 betydelige Kvantiteter Hjælpestoffer, der dog foreløbig til dels gjorde Tjeneste ved at fylde de tømte Lagre. Saa

snart de indførte Hjælpestoffer havde naaet at gøre Tjeneste i Produktionen, steg Udførselen af Landbrugsprodukter igen, og i 1921 var Udførselen af de fleste Varer (men dog ikke af Flæsk) igen naaet op paa omtrent de samme Mængder som ved Krigens Begyndelse. Priserne var i 1920 yderligere steget, saaledes at de kulminerede i dette Aar; Det statistiske Departements Prisindeks var her paa 503, og Udførselsværdien blev derfor henved 250 Mill. Kr. større end i 1916, der hidtil havde staaet med Rekordtallet for Udførselsværdi. Ved Prisfaldet i 1921 gik Prisindekstallet ned paa 288; men da Udførselsmængden øgedes i samme Grad, som Priserne gik ned, kunde Udførselsværdien holde sig paa omtrent det samme Tal som i 1920, samtidig med at Udførselsoverskudet blev større end nogensinde før. For de enkelte Varers Vedkommende henvises iøvrigt til Tabel 1—3, og for de vigtigste Varegrupper bliver der meddelt yderligere Oplysninger i det følgende.

Medens der i de hidtil omtalte Tal for Vareomsætningen med Udlandet ikke har været taget Hensyn til Udførselen af Kartoffler og Kaal, Konserves og Sukker samt Indførselen af Landbrugsmaskiner, er der i Tabel 5 optaget en Oversigt over Udførselsoverskudene af de nævnte Varer sammen med det tidligere omtalte Udførselsoverskud i Henhold til Tabel 3 og 4, ligesom de enkelte Aars Indførselsværdi for Landbrugsmaskiner ogsaa er opført i Tabel 5. Hertil maa dog bemærkes, at en Del af Udførselsværdien for Konserves og Sukker rettelig bør henregnes som Udførsel fra Industrien. Men da denne Udskillelse af Industriens Part har sine Vanskeligheder, og Beløbene ikke kommer til at spille nogen stor Rolle sammenlignet med de øvrige Tal for Udførselsoverskud fra Landbruget, er Forsøget paa den nævnte Adskillelse udeladt. Udførselen af Kartoffler var navnlig stor i 1918, 1919 og 1920, idet der i disse Aar udførtes for henholdsvis ca. 22, 23 og 34 Mill. Kr., hovedsagelig til Tyskland, Storbri-

Tabel 5. Værdien af Landbrugets Overskudsudførsel, naar Udførselen af Kartofler og Kaal samt animalske Konserver og Sukker medregnes til Landbrugsudførselen, og Værdien af de indførte Landbrugsmaskiner samtidig fradrages.
(Mill. Kr.)

Aar	Udførsels- overskud ifl. Tabel 3 og 4	Udførselsoverskud af					Udførsels- overskud ialt	Herfra gaar Værdien af ind- førte Land- brugsmaskiner	Netto-Over- skudsudførsel
		Kartofler og Kaal	Kondens. Mælk og Mælke- pulver	Andre animalske Konserver	Sukker				
1913.....	278,9	0,4	1,4	÷ 1,0	4,6	284,3	4,5	279,8	
1914.....	443,2	1,5	1,4	10,2	8,6	464,9	4,5	460,4	
1915.....	395,3	2,1	2,2	30,7	2,6	432,9	3,8	429,1	
1916.....	567,9	7,1	3,5	42,1	÷ 0,7	619,9	5,4	614,5	
1917.....	599,9	5,5	3,4	27,0	÷ 0,8	635,0	4,0	631,0	
1918.....	425,3	21,7	3,2	25,7	16,3	492,2	3,5	488,7	
1919.....	97,4	23,3	3,6	5,4	9,2	138,9	9,5	129,4	
1920.....	695,1	33,9	13,7	2,0	30,1	774,8	9,8	765,0	
1921.....	745,4	5,8	26,1	0,8	1,0	779,1	4,3	774,8	

tannien og Nordamerikas forenede Stater. De tidligere nævnte Aarsager til det derefter følgende Præfald medførte imidlertid, at Kartoffeludførselen svandt overmaade stærkt ind i 1921. Udførselen af kondenseret Mælk tog særlig Fart i de to sidste Aar og foregik særlig til Storbritannien, Tyskland og Østrig. Udførselen af andre animalske Konserver begyndte at blive ret anseelig i 1914 og forøgedes i de følgende Aar, saaledes at den i det hele var betydelig, saa længe Krigen varede. Efter Krigens Slutning svandt Udførselen heraf igen ind til en ringe Størrelse. Af Sukker var der ved Krigens Begyndelse en ikke helt ubetydelig Udførsel. Men i 1916 og 1917 kunde Sukkerudførselen ikke dække Indførselen. I 1918, 1919 og 1920 blev der igen en betydelig Sukkerudførsel, saaledes at der i disse Aar udførtes Sukker for henholdsvis 16,3, 9,2 og 30,1 Mill. Kr. mere, end der indførtes.

Indførselen af Landbrugsmaskiner har i de enkelte Aar, undtagen 1919 og 1920, beløbet sig til $3\frac{1}{2}$ à $5\frac{1}{2}$ Mill.

Kr. aarlig. I de to nævnte Aar indførtes der tillige henholdsvis 733 og 822 Tractorer, hvorved Indførselsværdien i Forbindelse med det høje Prisniveau steg til henholdsvis 9,5 og 9,8 Mill. Kr.

Efter Tilføjelsen af disse Udførsels- og Indførselsbeløb fremkommer i sidste Kolonne af Tabel 5 en Række ny Tal for Landbrugets Udførselsoverskud, og disse Tal er for Aarene 1914—21 væsentlig højere end Tallene i Tabellens første Kolonne, der refererer sig til Summerne i Tabel 3.

Tabel 6. Landbrugsudførselen sammenlignet med Landets samlede Vareudførsel.

Aar	Landets saml. Udførsel af indenl. Varer (Specialudf.) Mill. Kr.	Udførselsværdien af Landbrugsprodukter naar Kartoffl. og Kaal, Konserves og Sukker ogsaa medregnes		Landbrugets Overskudsudførsel Mill. Kr.	Landets samlede Merindførsel Mill. Kr.
		Mill. Kr.	pCt. af Landets samlede Specialudf.		
1913.....	637,4	558,7	87,7	279,8	140,0
1914.....	780,2	702,8	90,1	460,4	÷ 62,4
1915.....	979,0	825,4	84,3	429,1	50,4
1916.....	1177,3	962,2	81,7	614,5	72,3
1917.....	969,5	816,6	84,2	631,0	54,4
1918.....	710,5	528,4	74,4	488,7	199,7
1919.....	740,0	513,8	69,4	129,4	1653,7
1920.....	1591,1	1232,6	77,5	765,0	1352,2
1921.....	1410,2	1204,7	85,4	774,8	138,5

I Tabel 6 er der meddelt en Oversigt til Belysning af Landbrugsudførselens Værdi sammenlignet med Landets samlede Udførsel af indenlandske Varer, og det fremgaar heraf, at Landbrugseksporten med Undtagelse af Aarene 1918—20 har beløbet sig til over 80 pCt. af den samlede Udførselsværdi, og at Landbrugsudførselen i 1914 endog androg over 90 pCt. af denne. Landbrugsudførselens Stør-

relse har saaledes en overordentlig stor Indflydelse paa Landets samlede Handelsbalance, idet denne ikke bliver god, naar Landbrugsudførselen svigter. I Tabellens to sidste Kolonner er endelig angivet Tallene for Landbrugets Overskudsudførsel og Landets samlede Merindførsel i de samme Aar.

I det følgende skal der gives en kort Oversigt over Handelsomsætningen med Udlandet for nogle af de vigtigste Varegrupper Vedkommende.

M æ l k e r i p r o d u k t e r. Udførselsmængden og den samlede Værdi af dansk Smør samt Gennemsnitsprisen for Smør i almindelig Emballage var i de enkelte Aar følgende:

	Mill. kg	Mill. Kr.	Øre pr. kg
1913.....	91,0	200,3	218
1914.....	95,3	213,0	222
1915.....	101,6	296,1	291
1916.....	95,8	301,5	314
1917.....	61,5	222,1	360
1918.....	14,7	112,8	772
1919.....	36,6	229,2	621
1920.....	74,8	503,4	663
1921.....	92,1	464,7	502

Udførselen var saaledes i 1921 igen kommet op paa omtrent samme Mængde som ved Krigens Begyndelse, medens den i 1918 var nede paa knapt $\frac{1}{6}$ heraf og i 1919 paa godt $\frac{1}{3}$. Priserne har siden 1915 bevæget sig i nogenlunde omvendt Forhold til Udførselens Mængde, idet Prisen i 1919 dog var noget lavere end i 1920. Smørprisen kulminerede med den ringe Udførselsmængde i 1918, da den var ca. $3\frac{1}{2}$ Gange saa høj som i 1913, medens den i 1921 var knapt $2\frac{1}{2}$ Gang saa høj som i 1913.

Fordelingen af Udførselsmængden mellem de Lande, som har modtaget Udførselen af Smør i alm. Emballage, var i 1913 samt i de 3 sidste Aar følgende i Mill. kg:

Alm. Emballage:	1921	1920	1919	1913
Storbritannien	61,3	40,8	15,3	82,3
Tyskland.....	0,6	2,6	5,4	1,2
Østrig m. v.....	0,2	—	0,3	4,3
Norge.....	3,7	3,5	2,7	—
Sverige.....	4,2	7,4	5,9	—
Belgien	3,4	2,9	0,6	—
Frankrig	4,5	1,0	0,3	—
Schweiz.....	7,7	6,0	4,9	0,2
Forenede Stater.....	5,1	8,6	—	—
Andre Lande	0,8	0,3	0,2	—
Hermetisk Smør	0,6	1,7	1,0	3,0
Ialt ...	92,1	74,8	36,6	91,0

Medens i 1913 over de 90 pCt. af Smørret i alm. Emballage gik til Storbritannien, gik i 1919 betydelig under Halvdelen og i 1920 noget over Halvdelen dertil; i 1921 steg Storbritanniens Andel til to Trediedele. Tyskland og Østrig har i de seneste Aar kun aftaget ganske ringe Mængder Smør, medens Østrig i 1913 derimod var en ret god Kunde. Derimod har der i de senere Aar været en ret betydelig Udførsel til enkelte Lande, som kun i ganske ringe Udstrækning indførte Smør fra Danmark før Krigen. Dette er saaledes Tilfældet med Schweiz, Sverige, Norge, Belgien, Frankrig og De forenede Stater. Eksporten til De forenede Stater var først begyndt i 1920 og androg da 8,6 Mill. kg; i 1921 gik den derimod ned til 5,1 Mill. kg. For hermetisk Smør er der kun angivet et samlet Tal uden Landefordeling, idet hermetisk Smør udføres til en stor Mængde oversøiske Lande. Medens der før Krigen saavel indførtes fremmed Smør til Forbrug som en ret betydelig Mængde til Genudførsel, indskrænkedes dette til saa godt som intet i Krigsaarene samt i 1919 og 1920, og i 1921 var denne Omsætning endnu ret ubetydelig.

Ved Siden af Smørudførselen begyndte der omkring Aarhundredskiftet en Udførsel af Mælk og Fløde. Denne Udførsel foregik næsten udelukkende til Tyskland, og i Aarenes Løb voksede den saaledes, at den i 1913 udgjorde 28,5 Mill. kg Fløde og 4,6 Mill. kg Sødsmælk, svarende

til en Smørmængde af 10,4 Mill. kg. Allerede fra Krigens Begyndelse svandt denne Udførsel meget stærkt ind, og efter Krigens Afslutning er den ikke igen bleven forøget. Allerede før Krigens Begyndelse udførtes der en Del kondenseret hermetisk Mælk, og denne Udførsel fortsattes med $2\frac{1}{2}$ à $3\frac{1}{2}$ Mill. kg om Aaret indtil 1916; i de følgende 3 Aar svandt den meget stærkt ind, men i 1920 genoptages Udførselen heraf med 4,2 Mill. kg, og i 1921 forøgedes den endog til 16 Mill. kg. I den sidste Del af Krigsperioden paabegyndtes en Udførsel, særlig til Tyskland, af kondenseret, ikke hermetisk Mælk samt Mælkepulver, og denne Udførsel fortsattes ogsaa i 1919—21. Den samlede Udførselsmængde af alm. Sødsmælk og Fløde samt kondenseret Mælk og Mælkepulver (Tørmælk) er for de enkelte Aar opført i Tabel 7. I denne Tabel er under Udførselen af kondenseret Mælk og Fløde under hermetisk Lukke medregnet al behandlet Mælk og Fløde i hermetisk Emballage, selv om det drejer sig om ikke egentlig kondenseret, men derimod om steriliseret eller homogeniseret Mælk. Den udførte alm. Fløde og Sødsmælk samt den ikke hermetisk kondenserede Mælk gik i de sidste Aar hovedsagelig til Tyskland, medens den

Tabel 7. Udførselen af Mælk og Fløde. (Mill. kg).

Aar	Alm. Fløde	Alm. Sødsmælk	Kondenseret Mælk og Fløde		Tørmælk
			hermetisk	ikke hermetisk	
1913.....	28,52	4,58	2,89	—	—
1914.....	15,33	0,37	2,67	—	—
1915.....	0,77	0,04	3,47	—	—
1916.....	2,55	2,74	3,28	—	—
1917.....	0,13	5,08	0,97	1,35	—
1918.....	—	5,40	0,27	1,15	—
1919.....	1,71	2,46	0,25	1,48	—
1920.....	2,70	6,21	4,22	2,04	0,05
1921.....	0,90	1,11	15,97	1,05	0,31

øvrige kondenserede Mælk samt Tørmælken overvejende blev udført til Storbritannien.

Udførselen af dansk Ost omfattede før Krigen kun ringe Mængder; men Udførselen steg stærkt i Aarene 1915—17. I 1918 og 1919 faldt Udførselen igen noget som Følge af den lille Mælkeproduktion; men i 1920 steg den igen stærkt, og i 1921 udgjorde Osteudførselen 12¹/₂ Mill. kg, svarende til en Værdi af 21 Mill. Kr., medens Kvantumet i 1920 var ca. 10 Mill. kg og Værdien godt 26 Mill. Kr. I de Aar, hvor Osteudførselen har været af større Betydning, er langt den største Del gaaet til Tyskland. Den danske Osteproduktion er for 1921 anslaaet til 25 à 30 Mill. kg, og foruden at præstere den store Udførsel har den tillige erobret en Del af Hjemmemarkedet for de finere Ostersorter.

Flæsk og Svin. Udførselen af levende Svin var saavel før Krigen som gennem alle Krigsaarene uden nævneværdig Betydning. Efter Krigens Slutning blev der givet forandrede Regler for Indførsel af levende Svin til Tyskland, og i 1920 steg Udførselen af levende Svin og Grise pludselig til godt 53,000 Stkr. I 1921 gik denne Udførsel paa Grund af Tysklands svigtende Købeevne igen ned til knapt 9000 Stkr., repræsenterende ca. ¹/₂ Mill. kg Flæsk. I de enkelte Aar 1913—21 havde Udførselen af levende Svin, Flæsk og Slagteriaffald følgende Størrelse:

	Lev. Svin og Grise Stkr.	Flæsk og Skinker Mill. kg	Slagteri- affald Mill. kg	Gennemsnits- pris i Øre pr. kg Flæsk
1913.....	78	126,35	21,57	129
1914.....	48	147,11	23,41	123
1915.....	27	136,15	15,76	158
1916.....	28	104,69	11,49	179
1917.....	25	81,88	15,23	228
1918.....	2	2,74	3,46	287
1919.....	444	0,88	3,30	400
1920.....	53,633	42,36	7,72	424
1921.....	8,923	85,33	10,40	381

Udførselen af Flæsk var i 1914 og 1915 væsentlig større end i de foregaaende Aar, hvilket dels skyldes et større Svinehold i 1914 end tidligere og dels den som Følge af Foderknapheden stedfindende Reduktion af Besætningerne, hvorved der i ikke ringe Udstrækning ogsaa maatte slagtes Svin, som endnu ikke var færdigfede. Herved forringedes Gennemsnitskvaliteten, og dette i Forbindelse med den stærke Stigning i Udbudet medførte i 1914 en Nedgang i Prisen paa 6 Øre pr. kg sammenlignet med foregaaende Aar. Efterhaanden som Foderknapheden tiltog, og Svinebestanden formindskedes, svandt Flæskeudførselen stærkt ind, og i 1918 og 1919 var den sammenlignet med de foregaaende Aars Udførsel overordentlig ringe. I 1920 var Udførselen igen kommen op paa godt 42 Mill. kg eller ca. $\frac{1}{3}$ af Flæskeudførselen i 1913, og i 1921 blev dette Tal fordoblet. I Aarene efter 1914 steg Flæskepriserne meget stærkt, og i 1917 var de blevet henved 77 pCt. højere end i 1913. Den yderligere Stigning i 1918 og 1919 fik paa Grund af den minimale Udførselsmængde ingen gennemgribende Betydning; men efter at Udførselen i 1920 og 1921 igen havde begyndt at tage Fart, fik en Pris af henholdsvis Kr. 4,24 og Kr. 3,81 pr. kg Flæsk en meget væsentlig Indflydelse paa den samlede Udførselsværdi.

I Udførselen af Slagteriaffald har der gennem Aarene været en nogenlunde tilsvarende Bevægelse som i Udførselen af Flæsk. Men det maa dog bemærkes, at der i Tallene ogsaa er indbefattet Slagteriaffald fra andre Dyr end Svin. Den samlede Værdi af udført Flæsk og levende Svin beløb sig i 1921 til ca. 327 Mill. Kr., samtidig med at Slagteriaffaldet havde en Værdi af ca. 8 Mill. Kr.

Til Belysning af Udførselsmængdernes Fordeling mellem de vigtigste Aftagere anføres for Flæsk og Skinker alene følgende Tal i Mill. kg:

	Storbri- tannien	Tyskland	Andre Lande	Ialt
1913.....	123,7	1,8	0,9	126,4
1914.....	142,4	3,7	1,0	147,1
1915.....	101,6	33,8	0,7	136,1
1916.....	84,8	19,1	0,8	104,7
1917.....	58,8	15,3	7,8	81,9
1918.....	1,0	1,0	0,7	2,7
1919.....	—	—	0,9	0,9
1920.....	40,1	—	2,3	42,4
1921.....	84,7	—	0,6	85,3

Bortset fra de to Aar 1918 og 1919 med den rent minimale Udførsel har Storbritannien gennem alle Aarene været langt den vigtigste Aftager. I de 3 Krigsaar 1915—17 fandt der dog en ret betydelig Udførsel Sted til Tyskland, og i 1917 udførtes der en Del til Sverige.

Indførselen af Flæsk fra Udlandet var saavel før Krigen som indtil Krigens Slutning kun ganske ubetydelig. Men i 1919 indførtes der en ret betydelig Mængde amerikansk Flæsk, som dels blev forbrugt her i Landet og dels videresolgt til Udlandet. Indførselen af Flæsk fortsattes ogsaa i 1920 og 1921, og det sidste Aar androg den 2,2 Mill. kg til Forbrug her i Landet.

Æg. Udførselen af danske Æg havde i Aarene 1913—21 følgende Størrelse og Værdi:

	Mill. Snese	Ialt Mill. Kr.	Øre pr. Snese
1913.....	22,7	32,9	145
1914.....	22,9	36,2	159
1915.....	24,1	49,7	206
1916.....	24,1	65,6	273
1917.....	22,2	63,5	286
1918.....	16,4	67,8	413
1919.....	17,0	98,9	582
1920.....	27,3	182,6	669
1921.....	32,4	148,3	458

Ogsaa for Æg var der i Aarene 1918 og 1919 en Nedgang i Udførselsmængden; men denne Nedgang var

dog paa ingen Maade saa kendelig som Formindskelsen i Udførselen af Smør og Flæsk. I 1920 var Udførselen igen bleven større end før Krigen og i de første Krigsaar, og i 1921 naaede Ægudførselen op paa 32,4 Mill. Snese, hvilket er henimod 10 Mill. Snese mere end i de sidste Aar før Krigen. Denne Udvikling af Ægproduktionen staar i nøje Forbindelse med de opnaaede Priser, idet disse helt fra 1914 til Nytaar 1921 var Genstand for en ret stadig og som Helhed meget stærk Stigning. Gennemsnitsprisen for 1920 var saaledes over $4\frac{1}{2}$ Gange saa høj som i 1913, og selv om der i 1921 kom et meget stærkt Prisfald, saa var Gennemsnitsprisen for 1921 dog endnu over 3 Gange saa høj som i 1913.

Ægudførselens Fordeling mellem de vigtigste aftagende Lande fremgaar af følgende Oversigt, hvor Tallene angiver Mill. Snese:

	Storbri- tannien	Tysk- land	Norge	Sverige	Andre Lande	Ialt
1913.....	21,7	1,0	—	—	—	22,7
1914.....	21,7	1,0	—	—	0,2	22,9
1915.....	14,3	9,6	—	—	0,2	24,1
1916.....	7,8	16,2	—	—	0,1	24,1
1917.....	9,1	10,8	0,7	1,6	—	22,2
1918.....	5,9	6,0	0,8	3,6	0,1	16,4
1919.....	8,1	4,2	2,1	1,8	0,8	17,0
1920.....	22,0	—	2,5	1,3	1,5	27,3
1921.....	28,6	0,1	2,3	0,9	0,5	32,4

Baade før og efter Krigen er langt den største Del af Udførselen gaaet til Storbritannien. Under Krigen og navnlig i 1916 blev der udført meget betydelige Kvantiteter til Tyskland; men i de sidste 2 Aar har Udførselen til Tyskland kun været rent ubetydelig. Siden 1917 er der endvidere udført en Del til Norge og Sverige.

Kø d o g l e v e n d e K v æ g. Udførselens Størrelse og Værdi i de enkelte Aar 1913—21 er opført i Tabel 8. Som allerede tidligere nævnt steg Kreatureksporten i de første Krigsaar saa stærkt, at den i Aarene 1916 og 1917

var dobbelt saa stor som i 1913; i de følgende Aar gik den derimod stærkt ned, og i 1921 var man endnu ikke kommen op paa samme Udførsel igen som før Krigen. Største Parten af Udførselen er gaaet til Tyskland og andre mellemeuropæiske Lande; men Vilkaarene for Af-sætningen har vekslet en hel Del i Aarenes Løb. Det samme gælder ogsaa for Udførselen af Kød, og det bliver derfor nogle ret svingende Tal for den samlede Udførsels-værdi af Kvæg og Kød i de enkelte Aar. Priserne har ogsaa her været stærkt stigende; men i det hele og store er de dog ikke steget saa stærkt som Priserne paa Smør, Flæsk og Æg, og Stigningen er forløbet mindre regel-mæssigt. Oven paa den meget stærke Prisstigning i 1916

Tabel 8. Udførselen af dansk Kød og levende Hornkvæg.

Aar	Kvantum			Værdi		
	Antal Stkr. stort Hornkvæg	Antal Kalve	Kød af Hornkvæg Mill. kg	Ialt Mill. Kr.	Kr. pr. Stk. Hornkv. og Kalve	Kr. pr. kg Kød
1913.....	152,364	605	15,12	61,9	314	0,92
1914.....	187,484	1374	17,44	74,3	307	0,94
1915.....	250,843	314	29,85	145,4	415	1,38
1916.....	305,031	355	18,24	220,9	587	2,27
1917.....	300,343	—	17,29	184,9	499	2,02
1918.....	113,840	—	13,88	109,4	615	2,84
1919.....	32,301	—	8,28	52,2	749	3,38
1920.....	61,085	133	17,57	101,9	847	2,85
1921.....	133,697	120	7,50	96,9	593	2,33

kom der saaledes et meget kendeligt Fald igen i 1917, hvilket væsentlig skyldtes det af Foderknapheden af-fødte Misforhold mellem Tilbud og Efterspørgsel. I de 3 følgende Aar kom der ligesom for de andre vigtigere Produkters Vedkommende en ny og betydelig Prisstig-ning, der i 1921 afløstes af et voldsomt Prisfald, saaledes at Kreatur- og Kødpriserne i 1921 kom til at befinde sig paa samme Niveau som i 1916. Dette store Prisstigning fik

en meget uheldig Indflydelse paa Kødproduktionens Rentabilitet, og da denne Produktionsretning i Flertallet af danske Landbrug spiller en større eller mindre Rolle, fik det derigennem en ugunstig Indflydelse paa et stort Antal Landbrugs samlede Økonomi.

H e s t e. I Tabel 9 er der givet en Oversigt over Udførselen og Indførselen af Heste, ligesom Gennemsnitsprisen pr. Stk. og Udførselsoverskudets Størrelse og Værdi ogsaa findes angivet i samme Tabel.

Tabel 9. Udførselen og Indførselen af Heste og Føl.

Aar	Udførsel		Indførsel		Udførselsoversk.	
	Antal Stkr.	Kr. pr. Stk.	Antal Stkr.	Kr. pr. Stk.	Antal Stkr.	Mill. Kr.
1913.....	27,913	741	17,778	454	10,135	12,6
1914.....	95,710	1,071	19,440	607	76,270	90,7
1915.....	264	1,439	7,858	564	÷ 7,594	÷ 4,1
1916.....	16,101	1,616	3,925	599	12,176	23,7
1917.....	34,278	1,638	45	—	34,233	56,1
1918.....	29,182	2,555	2,941	1,183	26,241	71,1
1919.....	1,445	1,910	4,357	932	÷ 2,912	÷ 1,3
1920.....	24,147	1,810	5,680	1,116	18,467	37,4
1921.....	19,567	1,543	11,729	1,266	7,838	15,4

Hesteudførselen har hele Tiden saa godt som udelukkende gaaet til Tyskland, og det stærkt varierende Antal udførte Dyr i Aarenes Løb er et Udtryk for det vekslende Behov og for det sidste Aars Vedkommende den svigtende Købeevne i Tyskland. Priserne viste allerede i det første Krigsjaar en meget stærk Stigning, og i Aarene 1916—21 har Gennemsnitsprisen pr. udført Hest hele Tiden været mere end dobbelt saa høj som i 1913; i 1918 var den endog henved $3\frac{1}{2}$ Gange saa høj.

Indtil 1914 var Indførselen af Heste ganske betydelig; men i de følgende Aar svandt den adskilligt ind, indtil den i 1921 igen steg en Del, saaledes at den nu udgjorde ca. $\frac{2}{3}$ af Indførselen i 1913. Før Krigen var det for en

meget stor Del russiske Heste, der indførtes til Anvendelse i Husmandsbrugene. Men siden Vanskeliggørelsen af Handelsforbindelsen med Rusland og navnlig siden Ruslands Sammenbrud er Indførselen af russiske Heste bleven indskrænket til et meget lille Antal. I de sidste Aar er den største Del af Indførselen kommet fra Sverige, medens der fra Island og Norge er kommet et væsentligt mindre Antal. Da Indførselen hovedsagelig har omfattet smaa, lette Heste, har Gennemsnitsprisen pr. indført Hest helt indtil 1919 kun været ca. halvt saa høj som den opnaaede Gennemsnitspris pr. udført dansk Hest. Med de 2 sidste Aars stigende Indførsel af Heste fra Sverige er Prisen pr. indført Hest paa Grund af den høje svenske Valuta yderligere steget, samtidig med at Udførselsprisen for danske Heste er faldet, og i 1921 kostede de indførte, ganske overvejende lette Heste, godt $\frac{4}{5}$ af Udførselsprisen pr. dansk Hest.

De svingende Tal for Udførsel og Indførsel har i Forbindelse med de varierende Priser givet en ganske overordentlig varierende Pengeværdi af Udførselsoverskudet i de enkelte Aar. Medens der i Aarene 1914, 1917 og 1918 var et Udførselsoverskud paa henholdsvis 90,7, 56,1 og 71,1 Mill. Kr., saa har der baade i 1915 og 1919 været et mindre Indførselsoverskud. I 1921 beløb den samlede Udførselsværdi sig til godt 30 Mill. Kr. og Indførselsværdien til knapt 15 Mill., saaledes at der bliver et Udførselsoverskud paa 15,4 Mill. Kr. mod 37,4 Mill. Kr. i 1920.

Kornvarer og Foderstoffer. I Tabel 10 er der givet en Oversigt over Merindførselen af Korn og Foderstoffer, ligesom der ogsaa er anført den beregnede Kornværdi af de enkelte Aars Høstudbytte af Korn, Halm, Rodfrugter og Hø. Som tidligere berørt, har der i de fleste af Krigsaarene været en ringere Adgang til Indførsel af Korn og Foderstoffer, end Behovet krævede, og navnlig var dette Tilfældet i de to sidste Krigsaar. Indførselsoverskudet fordeler sig i de enkelte Aar nogenlunde ligeligt mellem Korn og Majs paa den ene Side og Olive-

Tabel 10. Merindførselen af Kornvarer og Foderstoffer.
(Mill. kg.)

Aar	Uformalet Korn og Majs	Formalet Korn	Oliekager fra Udlandet	Forbrug af Oliekager fra indenlandske Fabrikker	Klid og andre indførte Foderstoffer	Samlet Mer- indførsel af Korn og Foderstoffer	Landets Høstudd. af Korn, Halm, Rodfrugter og Hø omregnet til Foderværdien af Mill. kg Korn
1913	778	83	594	56	56	1567	5674
1914	487	59	453	88	49	1136	4772
1915	937	35	608	140	51	1771	5344
1916	582	27	482	146	15	1252	5229
1917	298	÷ 1	154	45	2	498	4030
1918	÷ 12	÷ 3	—	—	—	÷ 15	4379
1919	262	7	133	89	24	515	5018
1920	246	1	296	138	8	689	5338
1921	493	21	420	77	15	1026	5631

kager og Klid m. m. paa den anden, idet Forbruget af Oliekager fremstillet paa indenlandske Fabrikker er regnet med under Indførselsoverskudet. Den indenlandske Produktion af Oliekager er siden 1916 taget efter Produktionsstatistiken, medens Tallene for de foregaaende Aar er beregnet efter de indførte Mængder af Oliefrø. I Tabellen er ogsaa medregnet de indførte Mængder af formalet og uformalet Brødkorn, idet disse ikke har kunnet udskilles fra Foderkornet.

Saa vel i 1914 som navnlig i 1917 og 1918 var der her i Landet en meget lille Høst, og da der samtidig i de to sidstnævnte Aar og en Del af 1919 ikke kunde faas ret meget af Korn og Foderstoffer fra Udlandet, blev der i disse Aar store Vanskeligheder saavel for Befolkningens som for Husdyrenes Ernæring. Efter Krigen øgedes Korn- og Foderstofimporten igen; men i 1921 var man dog ikke naaet op paa mere end $\frac{2}{3}$ af Importen i 1913.

Medens der før Krigen og i de første Krigsaar indførtes meget store Mængder Rug og Hvede til Foderbrug, er denne Indførsel paa Grund af de ændrede Forhold

Tabel 11. *Indførsel og Udførsel af Byg samt Indførselsoverskud af andre Kornarter og Majs. (Mill. kg).*

	1913	1914	1915	1916	1917	1918	1919	1920	1921
Indførsel af uformalet Byg	42,1	52,0	108,3	23,9	10,1	0,3	37,0	0,5	31,5
Udførsel af do.	77,6	73,6	0,1	0,1	0,1	9,4	1,1	15,5	51,4
Indførselsoverskud:									
Hvede, uformalet	132,3	64,9	63,4	57,7	34,6	0,5	÷4,2	14,2	30,4
— formalet	58,6	48,0	35,4	28,4	4,2	3,7	10,8	10,8	27,7
Rug, uformalet	215,6	129,0	68,7	58,7	11,0	÷7,3	4,8	÷2,5	10,1
— formalet	15,4	4,1	÷4,7	÷5,1	÷8,2	÷5,5	÷8,0	÷11,5	÷9,5
Byg, uformalet	÷35,5	÷21,6	108,2	23,8	10,0	÷9,1	35,9	÷15,0	÷19,9
Havre, —	58,5	51,8	3,1	0,1	1,0	—	7,7	1,0	7,0
Majs, —	403,3	262,8	692,8	450,1	240,8	2,7	196,3	249,1	460,8

i Produktionslandene ikke taget op igen i nogen synderlig Udstrækning efter Krigens Slutning. I Tabel 11 er der givet en Oversigt over Merindførselens Fordeling mellem de enkelte Kornarter og Majs, ligesom der for Byg tillige er anført Kvantum for samlet Udførsel og Indførsel. For denne Kornart har Omsætningstallene været endnu mere svingende end for de andre Kornarter; men her hersker der tillige en Kvalitetsforskel mellem den indførte og den udførte Vare, idet det indførte Byg hovedsagelig er Foderkorn, medens det udførte Byg væsentlig anvendes til industrielt Brug og som Brødkorn. Som det fremgaar af Tabellen, har Majs helt siden 1916 udgjort den aller største Del af den samlede Merindførsel af Korn og Majs.

Gødningsstoffer. Indførselen af Kunstgødning har ligesom Indførselen af Korn og Foderstoffer været Genstand for meget betydelige Vanskeligheder i den omhandlede Aarrække. Tilførselen af Kvælstofgødning har dog med Undtagelse af de sidste Krigsaar været nogenlunde tilstrækkelig, hvorimod Fosforsyregødningerne foruden næsten at mangle i de to sidste Krigsaar allerede fra Krigens Begyndelse steg ganske overordentlig stærkt

Tabel 12. Indførselen af Gødningsstoffer. (Mill. kg.)

Aar	Kvælstof- gødninger	Fosforsyre- gødninger	Kali- gødninger	Gødningskalk og Mergel	Samlet Værdi Mill. Kr.
1913	40,5	175,3	26,1	15,5	19,3
1914	54,0	203,4	23,7	117,4	22,3
1915	46,1	151,8	14,3	7,3	21,3
1916	35,7	130,0	52,0	9,5	26,3
1917	40,8	20,1	21,0	4,2	17,5
1918	20,1	0,4	34,4	1,3	16,5
1919	102,9	120,2	108,7	0,6	88,2
1920	104,1	157,8	4,7	4,4	81,9
1921	105,4	78,5	10,0	6,8	59,6

i Pris. Som Følge af de formindskede Besætninger og den ringe Tilførsel af Kunstgødning i disse Aar var Jordens Gødningskraft ved Krigens Slutning gaaet meget stærkt tilbage, og som det fremgaar af Tabel 12, blev der i de følgende Aar indført meget store Mængder af Kvælstof- og Fosforsyregødninger og i 1919 ogsaa af Kaligødninger. Da Besætningerne samtidig igen blev forøgede, stod man i 1921 med en Jord i nogenlunde god Gødningskraft, saaledes at Jorddyrkningen nu kunde begynde paa en ny Periode med væsentlig bedre Produktionsvilkaar end under Krigens og de første Par Aar efter denne.

Statskonsulenternes Indberetninger for Aaret 1922.

III.

Beretning fra Statskonsulent Nic. Hørlyck.

I 1922 har jeg været paa Rejse 256 Dage, et lignende Antal som foregaaende Aar. Hovedarbejdet har ogsaa i Aar været Mejeribesøg og Smørbedømmelser. Endvidere har jeg deltaget i en Del Møder i Statens Mejeriudvalg, Mejerifondets Osteudvalg og Mælkenoteringsudvalget. Yderligere har jeg været Dommer ved Ostelager-Bedømmelsen, som er bleven iværksat af og hidtil ogsaa ledet af Mejerifondets Osteudvalg. Jeg har været Censor ved Eksamen for Mejerister paa Mejeriskolerne og holdt Foredrag for Mejeribestyrere under »Kort Kursus« paa Dalum. Iøvrigt har jeg holdt en Del Foredrag ved forskellige Lejligheder og deltaget i de aarligt tilbagevendende Møder i Organisationerne.

M e j e r i b e s ø g. Jeg har besøgt 45 Mejerier, og Tilkaldelse er som oftest sket paa Grund af Smørfejl af forskellig Art. Nogle Gange dog paa Grund af Ombygninger eller Nybygninger eller Fejl ved Osteproduktionen. Dog maa det siges, at den kølige Sommer var gunstig for især Smørkvaliteten, og det er mit Indtryk, at vi ikke længe har haft saa godt Sommersmør som 1922. Udenforstaaende kan maaske af den Agitation for bedre Mælk til Mejerierne, som i Aar stærkere end nogensinde før er gaaet

over Landet, faa det Indtryk, at vore Mejeriprodukters Kvalitet er i Tilbagegang. Dette er dog ikke rigtigt, noget andet er, at man fra alle Sider ønsker Fremgang for derved at støtte vor Afsætning, og en god Hjælp tror man saa at kunne faa gennem bedre Mælk. Hvor meget man ad den Vej vil kunne naa, maa Tiden vise. Landmændene tager denne Gang mere end tidligere Del i Agitationen, hvilket har ført Arbejdet længere frem end tidligere set. Det er ikke umuligt, at man nu naar at faa al Mælk under Kontrol, maaske under Kvalitetsbetaling, blot man saa ikke stiller Forventningerne alt for højt med Hensyn til Mejeriprodukternes Kvalitetsforbedring. Jeg havde i Fjor i min Indberetning Lejlighed til at omtale det begyndende Arbejde, og jeg kan i Aar sige, at mange Mejerier siden da paa forskellig Vis har indrettet sig med Forbedring af Mælken for Øje. Saaledes har mange Mejerier faaet Spande omfortinnet, men det er dog især gennem en Mælkebedømmelse, indrettet dels med dels uden særlig Mælke-dommer, man søger at naa Forbedringen.

Nogle Gange har Mejerier haft Vanskeligheder med Smørrets Vandprocent om end dog ikke af saa alvorlig Art, som jeg tidligere har haft Lejlighed til at berøre. Men det sker ved Indlæggelse af ny Kærne eller ved Ændringer ved den gamle, at Forholdene forandrer sig og kræver ny Arbejdsmaade, og selv om denne i de fleste Tilfælde findes let nok, har det dog nogle Gange voldt Vanskeligheder, og jeg har da faaet Anmodning om at komme til stede.

S m ø r b e d ø m m e l s e r. Som omtalt i Fjor begynder man i Amtskredsene at gaa bort fra at udstille Smør i Bøtter og anvender i Stedet for Trækasser, der rummer ca. 1 kg. Det ser nærmest saaledes ud i Øjeblikket, som om alle Kredsene i mit Distrikt inden længe vil have forladt Bøtterne til Fordel for den mindre Pakning. Udstillingerne vinder derved i Værdi, hvilket kan tiltrænges, om de skal bevare deres Betydning ved Siden af de Ugebedømmelser, som Eksportforeninger og Eksportører

nu har gennemført for Hovedparten af vort Smør. Ugebedømmelserne foretages vel endnu ikke overalt med tilstrækkeligt gammelt Smør og opbevaret paa rette Maade. Men der arbejdes mod dette Maal, og Ugebedømmelserne vil da blive vor bedste Spore til Kvalitetens Højnelse. Men Kredsudstillingerne kan meget godt ogsaa i Fremtiden samle Interesse om sig, især som Samlingssted til Drøftelse af Tidens Spørgsmaal, men tillige som det Sted, hvor der foregaar en solid Kvalitetsbedømmelse. Men til Hjælp i saa Henseende tjener de mindre Pakker, som lettere end de større Bøtter lader sig opbevare ved passende Temperatur. Og det kan ikke for ofte understreges, at medens det for Aar tilbage var tilstrækkeligt, at Smørret ved Bedømmelsen var ugegammelt, kom den Tid, hvor man maatte gaa til 14 Dage gammelt Smør, og flere Gange har man ladet det henstaa 21 Dage. Her stiller Forholdet sig imidlertid ulige for Vinter- og Sommersmør; Vintersmørret holder sig paa Grund af Kulden længere og behøver derfor lang Henstand, for at Uholdbarheden skal kunne komme frem paa Bedømmelsesdagen, men Sommersvarmen gør den meget lange Henstand mindre nødvendig. I Stedet for over for Vintersmørret at forlænge Tiden, kan man forøge Varmen, og vilde man bruge samme Henstandsvarme Sommer og Vinter, hæve Vintertemperaturen, vilde man faa et godt Udtryk for, om vort Vinter eller vort Sommersmør er det bedste. Som Bedømmelsen foregaar nu i de fleste Kredse, staar Vintersmørret under Henstand ved Vinterkulde. At Smør holder sig længe ved den Temperatur, er kendt. Men det giver os det Indtryk, at vort Vintersmør er bedre end vort Sommersmør, hvad det muligvis ikke vilde være, om Henstandstemperaturen var den samme. En Vinterbedømmelse i Kredsene, hvor Bøtterne har staaet i Vinterkulde og mange Gange bedømmes i ikke opvarmet Lokale, giver let som Resultat, at Smørret nærmest er lige godt. Dette er naturligvis et Udtryk for, at Smørret ogsaa paa Markedet er ensartet og godt om Vinteren. Men det ved vi og har ikke stor Inter-

esse i at faa det konstateret. Derimod kan det være nyttigt for Mejerierne, hvor man daglig arbejder paa sin Dygtiggørelse, ogsaa for Vintersmørret at faa oplyst, hvorledes Holdbarheden er under mindre gunstige Forhold. Saa bliver Vinterudstillingerne lærerige, hvad de ikke fuldt ud er i deres gamle Form.

At skaffe Henstandstemperaturen forhøjet for Bøtterne er ret vanskeligt, derimod lader det sig let gøre for de smaa Kasser, som kan pakkes ned i en større Kasse og sættes paa passende Sted, helst hvor man helt er Herre over Temperaturen. Og paa den Maade søger man da at drage Belæring ogsaa af Vinterudstillingerne, selv om Temperaturen paa denne Aarstid gør Hovedparten af det danske Smør til en ensartet Vare. Det maa blive den kommende Tids Opgave at søge belyst: Hvilken Henstandsvarme skal man bruge til Udstillingssmørret, for at Udstillingerne kan blive mest belærende?

Osteudstillinger. Det er fremdeles saaledes, at en Del Kredse sammen med Smørret ogsaa udstiller Ost, og der samler sig stadig nogen Interesse om disse Udstillinger, men den enkelte Ost betyder naturligvis kun lidt i Sammenligning med det hele Lager. Ostelager-Bedømmelsen har da ogsaa været fortsat for hele Landet, men stadig med for ringe Tilslutning. Man har derfor i Mejerifondets Osteudvalg flere Gange drøftet, om man ikke fra Udvalgets Side skulde henstille til Mejeriforeningernes Fællesorganisation at ophøre og saa i Stedet for gøre et Arbejde for, at Kredsene indenfor Mejeri- og Mejeristforeningerne tog Sagen op. Nogen endelig Bestemmelse er hidtil ikke taget, men i Udvalget er der Enighed om, at Sagen er for værdifuld til at fortsætte med ringe Tilslutning, og forhaabentlig vil der ude i Kredsene være Forstaaelse af, at den er for god til at lægges hen. Mejeriforeningerne har her en stor Interesse, som de rimeligvis vil vide at tage op, thi uden deres Medvirkning lader Oste-lager-Bedømmelserne sig næppe gennemføre i det Omfang, som de fortjener.

IV.

Beretning fra Statskonsulent C. H. Ibsen
(for Oktober Kvartal 1922.)

Meddelelsen om, at jeg var udnævnt til Statskonsulent i Mejeribrug for den østlige Øgruppe, modtog jeg først i en Skrivelse fra Landbrugsministeriet dateret den 5. Oktober 1922, og min egentlige Konsulentvirksomhed kom saaledes først til at begynde henimod November Maaned.

Jeg har i Kvartalet været paa Rejse i 31 Dage, og jeg har foretaget 11 Mejeribesøg. Disse har været aflagt dels for at give Raad og Vejledning vedrørende Produktionen, Ombygning af Lokaler og Installation af Maskiner, og dels for at holde Foredrag.

Jeg har været tilkaldt som Dommer ved 8 Bøtteudstillinger og ved Bedømmelse paa Forsøgslaboratoriet.

Efter Indbydelse har jeg været tilstede ved Delegeretmøderne i Dansk Mejeristforening og De samvirkende Landboforeninger i Sjællands Stift, Konsulentmødet og i Udvalget for Mejeriudstillingen for den østlige Øgruppe.

Af Foredrag har jeg holdt 2; et ved et Mejerijubilæum og et ved en Mejerigeneralforsamling.

Fra forskellige Mejerier har jeg modtaget Forespørgsler om, hvad Aarsagen kunde være til det meget lave Vandindhold, man i det sidste Aar havde haft paa disse Mejerier, samt om hvorledes dette Forhold lod sig rette, uden at Smørrets Kvalitet eller Konsistens i det hele taget led nogen Skade. For at kunne give et ogsaa paa Praksis grundet Svar, der kunde være tilfredsstillende, har jeg foretaget visse Undersøgelser dette Forhold vedrørende paa et Par Mejerier.

Endvidere har jeg baade pr. Telefon og pr. Brev besvaret en Del Henvendelser til mig vedrørende forskellige faglige Spørgsmaal.

Foruden mit egentlige Konsulentarbejde har jeg tillige medvirket ved og foretaget en Del Rejser for Forsøgslaboratoriet vedrørende en i Februar 1922 paabegyndt

Ostekontrolforsøgsrække, som skulde vare et helt Aar igennem. Forsøgslaboratoriet ønskede, at jeg skulde afslutte disse Forsøg, samt at jeg senere skulde bearbejde det indvundne Forsøgsmateriale.

V.

Beretning fra Statskonsulent Johs. Jensen.

Ligesom jeg i Fjor kunde indlede min Aarsberetning med at meddele, at det sønderjydske Mejeribrug stod i Fremskridtets Tegn, saaledes kan jeg indlede i Aar igen. Dette er da heller ikke saa mærkeligt, naar man husker paa, hvor langt Landbruget i sin Helhed, og da navnlig Mejeribruget, var kommet ned i de fire Krigsaar og Overgangstidens to Aar, hvor man var henvist til den mest fuldkomne R o v d r i f t parret med en T v a n g s d r i f t, mod hvilke de Tvangsforanstaltninger, man fandt nødvendig at iværksætte over for det danske Landbrug, vilde være for intet at regne.

M æ l k e m æ n g d e n er steget med ca. 20 pCt. fra ca. 1750 kg i 1921 til 2100 kg pr. Ko i 1922. Da der i Følge »Statistiske Meddelelser« den 15. Juli 1921 var 87,479 Køer i de sønderjydske Landsdele, betyder Fremgangen i Mælkemængden pr. Ko en Forøgelse af Mælkeproduktionen paa ca. 30,6 Mill. kg. Hertil kommer en Stigning paa Grund af en Forøgelse af Koantallet fra 87,479 til 91,766, hvilket giver en forøget Mælkemængde paa ca. 17,0 Mill. kg eller ialt ca. 40 Mill kg Mælk mere til vore 144 Mejerier end Aaret forud. Selv om denne Fremgang slet ikke er ringe, saa er Tallene dog ikke anderledes, end at der er langt igen, førend Mælkemængden pr. Ko saavel som pr. Mejeri kommer op paa Gennemsnitstallene for det øvrige Land. Men medens vi »kun« mangler en Femtedel i at naa Gennemsnitsmælkemængden pr. Ko, saa mangler vi stærkt op imod Halvdelen i at naa Gennemsnitsmælkemængden pr. Mejeri, der i 1922 har

været ca. 1,3 Mill. kg mod 2,3 Mill. kg for det øvrige Land.

Her er et Punkt, som jeg vil tillade mig at gøre opmærksom paa, da dette ikke alene berører Mejeriernes almindelige Drift og da navnlig Driftsudgifternes Størrelse, men som ogsaa over sin Indflydelse paa Produkternes Kvalitet, idet det er meget vanskeligt at fremstille godt Smør saavel som Ost, naar Kvantiteterne synker under et vist Minimum. Dette er Tilfælde for en Del af de sønderjydske Mejeriers Vedkommende, og det er da ogsaa paa saadanne smaa Mejerier, der i Aarets Løb har været de største Vanskeligheder med Smørkvaliteten.

Min Tid har som de foregaaende Aar været godt optaget. Jeg har været paa Rejse i 253 Dage, der fordeler sig paa sædvanlig Maade mellem Mejeribesøg, Udstillinger, Møder o. l.

I Aarets Løb har jeg besøgt 59 Mejerier. Det er nogle færre end Aaret forud, men dog op imod Halvdelen af Mejerierne i mit Distrikt. Disse Mejeribesøg skyldes forskellige Aarsager. Kun i et Par enkelte Tilfælde har Mejerierne efter Henstilling fra Forsøgslaboratoriet anmodet om Hjælp ved Forbedringen af Produktionen.

Langt hyppigere sendes der Bud om Konsulenthjælp, naar Mejeriets Smør ved Lagerbedømmelserne har faaet en lav Karakter. Ved disse ugentlige Lagerbedømmelser kommer man i den bedste Kontakt med de enkelte Mejeriers Produktion og har jævnlig Lejlighed til at drøfte faglige Spørgsmaal med hver enkelt Producent. Der er derfor ingen Tvivl om, at disse Bedømmelser er den bedste Form for Smørbedømmelserne, vel at mærke naar de udføres paa fuldtud betryggende Maade, saa enhver med Tilid kan tage Konsekvenserne derefter. Dette er ogsaa Tilfældet de aller fleste Steder, men nægtes kan det ikke, at der i enkelte Eksportkældere foretages Lagerbedømmelser, som ikke har stor Værdi. Dette er navnlig Tilfældet, hvor man kun bedømmer frisk Smør. Saadant Smør er for det første vanskeligt at bedømme, og for det andet gi-

ver det os for daarlig Besked om Smørrets Holdbarhed, noget, som vi ikke kan undvære, da det danske Smør jo først sælges til Forbrugerne, naar det er mellem 14 Dage og 3 Uger gammelt.

De tre Smørekspportforeninger i Sønderjylland er da ogsaa i Aarets Løb gaaet over til Holdbarhedsbedømmelser i Lighed med, hvad der er Tilfældet hos de fleste Eksportører.

De i sidste Beretning omtalte Holdbarhedsprøver, som Mejeristforeningskredsen i Sønderborg begyndte med, har fundet Udbredelse til de andre tre Amter og afholdes nu i et Antal af 6—12 aarlig.

Ved disse Bedømmelser er Smørret 3 Uger gammelt, og naar man drager Omsorg for, at Bøtterne staar ved en ikke for lav Temperatur, hvilket lettere lader sig gøre ved de smaa 2 kg Bøtter, som bruges til disse Udstillinger, faar man et godt Udtryk for Smørrets Holdbarhed. Det er saaledes fra Lagerbedømmelserne, Holdbarhedsprøverne og de sædvanlige Bøtteudstillinger, vi oftest og bedst faar Besked om Mejeriernes Produktion, og med disse som Udgangspunkt har jeg faaet de fleste Rekvisitioner.

I andre Tilfælde har jeg besøgt Mejerierne for at være behjælpelig ved Ombygninger og ved Anskaffelse af nye Maskiner, og i en Del Tilfælde har jeg set ind paa Mejerierne, naar min Vej faldt der forbi, og jeg havde Tid til Ophold.

Jeg har været Dommer ved 32 Bøtteudstillinger, ved de provinsielle Udstillinger i Fredericia og København, samt været Dommer ved Ostelagerbedømmelsen i mit Distrikt. Syv Gange har jeg deltaget i Bedømmelserne paa Forsøgslaboratoriet. Endvidere har jeg, efter som min Tid tillod det, deltaget i en Del Lagerbedømmelser, saaledes 39 Gange hos sønderjydsk Smørekspportforening i Vojens, 34 Gange hos Haderslev Smørekspportforening, 27 Gange hos sønderjydske Landmænds Smørekspportforening i Sønderborg og en Gang hos tre Eksportfirmaer i Eshjerg.

Efter Opfordring fra Hr. Grosserer *Mai* i København har jeg 25 Gange besigtiget det af ham opkøbte Smør til Schweiz i Vamdrup.

Jeg har ledet fire saakaldte Syrningskursus ude paa Mejerierne, hvor en mindre Kreds af Bestyrere og Medhjælpere samles, og hvor jeg forplanter en Syre og omtaler de herhen under faldende Spørgsmaal. Endvidere bringer hver Deltager en Syre eller to med, som bedømmes og titreres.

Af Foredrag har jeg, foruden de jeg holder ved Bøtteudstillinger og lignende Lejligheder, holdt 40. De fleste er holdt ude i Mejerikredsene, nogle i Landboforeningerne, to ved Undervisningsmødet paa Dalum og et ved Konsulentmødet i København.

Jeg har deltaget i 14 Møder af forskellig Art i mit Distrikt og desuden overværet de landsomfattende Mejeriorganisationers Aarsmøder, De samvirkende jyske Mejeriforeningers Delegeretmøde i Herning, Forening af jyske Landboforeningers Repræsentantskabsmøde i Horsens, et Møde i Det kgl. danske Landhusholdningsselskab og som nævnt Konsulentmødet.

Efter Henvendelse fra Landbohøjskolen har jeg været med til at planlægge dennes Ekskursion i Sønderjylland, ligesom jeg ogsaa senere deltog i Turen hernede.

Som sædvanlig har jeg været Fællesensor i Fysik ved Afgangsprøven for Mejerister paa Ladelund, Dalum og Ribe Mælkeriskole.

Endelig har jeg med Understøttelse fra Landbrugsministeriet deltaget i et Kursus for Mejeribestyrere paa Norges Landbohøjskole i Aas, hvortil ogsaa var indbudt svenske og danske Mejeribestyrere og Konsulenter. Der blev paa dette Kursus holdt en Række gode Foredrag om Malkekvægets Fodring, Mælkens Behandling og mere mejeritekniske Spørgsmaal blev behandlet. Jeg tillader mig paa dette Sted at udtrykke min Tak til Landbrugsministeriet for Hjælpen til Rejsen. Uden for Kursuset foretog jeg sammen med flere danske Deltagere, under Vejledning af den

norske Ostekonsulent *Mossige*, der af Mejeriinspektoret velvillig blev stillet til vor Hjælp, en Tur op til Sæterne i Gausdalen. Sæterdriften kan vel egentlig ikke bringe noget Nyt ind i dansk Mejeribrug, og dog viste den os det, som dansk Mejeribrug har maattet føle Savnet af i den sidste Menneskealder, nemlig det intime Samarbejde mellem de, der malter Mælken og de, der behandler den og fremstiller Produkterne deraf. Paa Sæteren blev Mælken behandlet af Malkerne, som den skal. Den var ren og velsmagende, og alle de Redskaber, der bruges til Mælken, var, paa Trods af, at de for en stor Del var lavede af Træ, af en saadan Renhed, at de vilde sætte adskillige Træredskaber paa Mejerierne i Skammekrogen. Det koster Arbejde, men Sæterjentene arbejder ogsaa med Liv og Lyst fra Sol staar op til Klokken syv, otte Aften. Ogsaa heraf kunde vi Danske maaske lære noget! — — —

Mit Hjemmearbejde har i forløbne Aar ikke været ringe. Foruden at varetage Sekretærposten i sønderjydske Mejeriforening har jeg som sædvanlig redigeret Mejeriteksten i »Nordslesvigsk Landbrugs- og Mejeritidende«, hvor en nærmere Omtale af det sønderjydske Mejeribrug i afvigte Aar iøvrigt findes i Bladets to første Numre af 1923.

Min Korrespondance har været ret omfattende og Telefonsamtalerne i Stigning.

De fleste Mejerier har nu faaet Telefon, og Afstandene inden for mit Distrikt er ikke større, end man til laveste Takst kan telefonere til Flertallet af Mejerierne. Dette benytter baade Mejerierne og jeg mig selvfølgelig af, og selv om en Telefonsamtale naturligvis ikke kan erstatte Mejeribesøgene, saa kan den give en Førstebehandling af det Spøgsmaal, man ønsker optaget.

VI.

Beretning fra Statskonsulent Niels Pedersen.

Jeg har i det forløbne Aar været paa Rejse i 250 Dage og ialt besøgt 83 Mejerier, været Dommer ved 54 Smør-

udstillinger — hvoraf 44 Bøtteudstillinger —, ved 115 Lagerbedømmelser af Smør, 1 Forsøgsosteudstilling og 2 Ostelagerbedømmelser, endvidere deltaget i 21 Møder og holdt 29 Foredrag. Ligesom tidligere Aar har jeg været Censor ved Afgangsprøverne for Mejerister paa Mejeriskolerne.

Aaret begyndte med usædvanligt lave Smørpriser, der holdt sig hele Vinteren. Naar Aaret alligevel maa betegnes som et godt Mejeriaar, skyldes dette, at Smørpriserne blev betydeligt bedre for Sommerhalvaaret, at Forbruget af Mælk til Smør har været usædvanligt lavt, og at Svineproduktionen har betinget gode Priser for den til Opfodring anvendte Skummetmælk. Sammenlignet med Landbrugets øvrige Produktionsgrene træder Mælkeproduktionen stærkere i Retning af den Plads som Landets bærende Produktion, som den havde før Krigen, end for noget andet af de senere Aar. Følgen er da ogsaa blevet, at Mejeribruget kan glæde sig ved en betydelig forøget Interesse, der giver sig Udslag baade paa det ene og andet Omraade til Gavn for Produktionen. Man begynder igen hist og her at tage fat paa Forbedringer af gamle, uheldige Mejerilokaler, og her er en vid Arbejdsmark, thi alt for mange Mejerier staar i teknisk Henseende for daarligt udrustet til at behandle de store Mælkemængder paa en helt ud fyldestgørende Maade. Hist og her viger man sikkert endnu tilbage paa Grund af de betydelige Udgifter, som er forbundet hermed. Men kan vi vente, indtil Udgifterne kommer ned i omtrentlig samme Plan som forud for Krigen? Og bliver en saadan Venten ikke let for dyr? Betragter vi nævnte Udgifter i Forhold til Mælkens og Smørrets Værdi, er Forholdene meget nær som forud for Krigen, idet en Fordobling har gjort sig gældende paa begge Omraader, og vi tør næppe vente, at en Nedgang i Omkostninger ikke ogsaa vil føre en Nedgang med sig i Udbytte.

Vanskelighederne ved Smørrets Afsætning og Konkurrencen særlig paa det engelske Marked har skærpet Interessen for Smørrets Kvalitet, og dette har atter med-

ført, at der hos Mælkeproducenterne er vaagnet en Forstaaelse af den Betydning, som god Mælk har for Mejerierne, som har medført, at Interessen for Mælkebedømmelsen er stærkt tiltagende. I mit Distrikt har der været Tilgang til de alt bestaaende Mælkebedømmelsesforeninger, der navnlig for Ringkøbing og Thisted Amter kan glæde sig ved en procentvis god Tilslutning fra Mejeriernes Side; men endnu er der langt igen, inden alle Mejerier er gaaet med, og dette maa være Maalet. Man træffer endnu jævnlgt alt for megen Lunkenhed blandt Andelshaverne paa de Generalforsamlinger, hvor der skal tages Stilling til Spørgsmaalet. Det tør selvfølgelig ikke ligefrem benægtes, at Sagen kan have sin Betydning, men Udtalelser som: »Hos os gaar det jo godt«. »Vi har udmærket Tillid til vor Mejeribestyrer, saa han kan godt udføre Bedømmelsen af Mælken selv« o. s. v., o. s. v., hører ikke til Sjældenheder. Udtalelser, der viser, at man i Virkeligheden ganske mangler Forstaaelse af den Ansvarsfølelse overfor Lurmærket — dansk Smørs Kvalitet — som er en absolut Betingelse for en forøget Fremgang i Kvalitet, og som egentlig betyder, at naar blot Vedkommende maa have det i Fred og Ro, saa har de intet imod, at andre gør et Arbejde, og de har heller intet imod at være med til at høste Fordelen af et saadant Arbejde i Form af højere Priser.

Kvaliteten er nu som ingen Sinde før en Livsbetingelse for dansk Mejeridrift, og Følelsen heraf burde gennemsyre hele vort Landbrug. Kan en saadan Gennemsynning ikke finde Sted paa anden Maade, maa vi ind paa Kvalitetsbetaling af baade Smør og Mælk, vi har ikke Raad til at være tilbageholdende længere paa dette Omraade. Selv om der ogsaa kan gøres en og anden berettiget Indvending mod Anvendelsen af Kvalitetsbetaling, saa maa vi ikke give op af den Grund, det vil da ogsaa gaa her som saa ofte før, at det bedste bliver det godes værste Fjende.

Krigstidens dyre Brændsel førte mange Mejerier ind

paa Anvendelsen af Regenerativsystemet. Selv om dette førte til en Nedbringelse af Udgifterne til Brændsel og saaledes i nogen Maade svarede til Hensigten, er det et Spørgsmaal, om man i mange Tilfælde ikke havde gjort klogere i at beholde det gamle System. Jeg tænker særlig her paa de Mejerier, hvor man enten paa Grund af manglende Vand, eller manglende Forstaaelse, ikke gjorde Skridtet fuldt ud og sammen med Regenerativapparatet indrettede sig paa Afkøling af den skummede Mælk, idet man paa saadanne Mejerier let har forringet Skummetmælks Kvalitet med større Værdi end Besparelsen i Brændsel har kunnet opveje, hvorfor man saadanne Steder sikkert bør søge Forholdene ændrede snarest muligt enten i Retning af Afkøling af Skummetmælken eller gaa tilbage til at sende Skummetmælken tilbage ved Pasteuriseringstemperatur.

Et Forhold ved disse Apparater maa man i hvert Fald gøre sig klart, og det er, at de stiller større Krav til Omfortinning end det gamle System med tre Apparater, dersom man vil være garanteret imod, at det ikke skal gaa ud over Smørrets Kvalitet ved at de blanke, varme Kobberflader giver mer eller mindre fremtrædende Afsmag i Smørret. Min Erfaring gaar absolut i Retning af, at man endnu ikke er ganske klar over dette Forhold omkring paa Mejerierne, og jeg tror ikke, der er nogen Vej uden om en periodisk Omfortinning. Periodens Længde retter sig saa en Del efter de stedlige Forhold, men hvert andet, tredie eller fjerde Aar vil nok blive det almindeligste.

Bog anmeldelser og udkomne Bøger.

Danmarks Mejeri-Drifts-Statistik. 26. Aarsberetning (Regnskaber for 1922). Udarbejdet af Kontoret for Mejeri-Statistik ved *A. Axelsen Drejer*. 296 Sider (Odense).

Denne omfattende og interessante Redegørelse bygger paa Oplysninger fra 861 Andelsmejerier, hvilket er 100 flere end i det foregaaende Driftsaar; af disse 100 er 59 sønderjyske Mejerier, som ikke tidligere har indsendt Oplysninger. Fra det gamle Land er der altsaa kommet 41 Mejerier til, og det Grundlag, hvorpaa Driftsstatistiken bygger, er saa bredt, at de uddragne Resultater giver et Helhedsbillede af vort Mejeribrug. — Der kan her kun være Tale om at nævne enkelte af de vigtigste Tal i Statistiken, da en nærmere Gennemgang af Materialet vilde føre for vidt her.

Da de sønderjyske Mejerier altsaa ikke er medtagne i Opgørelsen for det næstsidste Driftsaar, lades de for Sammenligningens Skyld ude af Betragtning, saaledes at de nedenfor anførte Tal kun gælder det gamle Land.

Den gennemsnitlige Mælkemængde pr. Ko var i 1914 2644 kg, i 1920—21 2503 kg og i sidste Driftsaar 2592 kg, den er altsaa nu omtrent den samme som før Krigen. Kontoret for Statistiken har for første Gang søgt at udarbejde en samlet Produktionsstatistik og har til denne modtaget Oplysninger fra 1321 Mejerier, i hvilket Tal ogsaa Mejerierne i de sønderjyske Landsdele er medregnede. Den samlede Mælkemængde, som er indvejet paa Mejerier og

Mælkeforsyningsanstalter i Driftsaaret 1921—22, anslaaes til 3,2 Mill. Tons (1 Ton = 1000 kg). Hertil kommer den Mængde, som er anvendt direkte i Forbruget uden at have passeret et Mejeri eller en Mælkeforsyningsanstalt, dels fra Ejendomme, som overhovedet ikke er med i et Mejeri, og dels den Mælk, som er bleven hjemme hos Leve-
randørerne til Mejerierne. Denne Mængde er anslaaet til 0,2 Mill. t. Efter dette har den samlede Mælkemængde i Danmark i Aaret 1921—22 beløbet sig til 3,4 Mill. Tons eller 3400 kg. [Det statistiske Departement anslog den samlede Mælkemængde i 1914 til 3600 Mill. kg].

Forbruget af Mælk pr. kg Smør var i 1914 25,4 kg og i hvert af Aarene 1919—20—21—22 hhlvs. 24,9, 24,8, 25,0 og 24,5 kg. Gennemsnittallet for sidste Aar er det laveste, der er konstateret gennem Driftsstatistiken siden dens Begyndelse i 1898. Nedgangen spiller en meget stor Rolle for Smørproduktionens økonomiske Udbytte. Et Par Tal vil belyse dette. Gaaende ud fra Gennemsnitsprisen for Smør i 1922, ca. 3 Kr. 94 Øre pr. kg, betyder den stedfundne Nedgang i Forbruget paa 0,5 kg pr. kg Smør en Merindtægt for det samlede Mejeribrug paa ca. 11 Mill. Kr. i det forløbne Aar. Det vil med andre Ord sige, at en Nedgang paa kun 0,1 kg Mælk pr. kg Smør er ensbetydende med en Stigning af Indtægten paa over 2 Mill. Kr.

I denne Forbindelse kan det yderligere fremhæves, at — Sønderjylland ladet ude af Betragtning — Nedgangen i Mælkeforbruget og Opgangen i Mælkemængden giver i 1922 et Smørudbytte pr. Ko af 105,8 kg, medens i 1921 Smørudbyttet kun var 101,1 kg.

De indberettende Mejerier har i 1922 anvendt 1,7 pCt. af den indvejede Sødmælk til Ostelavning, hvilket er en ret betydelig Nedgang fra Aaret forud, hvor der anvendtes 2,4 pCt. Paa Grundlag af alle de foreliggende Oplysninger er den samlede Osteproduktion for hele Landet beregnet til 25,8 Mill. kg i sidste Driftsaar, medens Osteudførselen i samme Tidsrum var 10 Mill. kg. Landets samlede Smørproduktion er anslaaet til 115 Mill. kg i Driftsaaret Novbr.

1921—Oktober 1922, Udførselen af Smør beløb sig til 94,2 Mill. kg, saaledes at der altsaa paa Hjemmemarkedet er forbrugt 21 Mill. kg (eller 8000 Dritler ugentlig).

Som vel bekendt har der været en Nedgang i Smørprisen i sidste Driftsaar. Gennemsnitsprisen var 393,7 Øre pr. kg mod 520,9 Øre i 1921 og 634,5 Øre i 1920. Men samtidig er de virkelige Driftsudgifter faldne, de var (uden Osteproduktion) pr. 1000 kg Sødsmælk 21 Kr. 93 Øre mod 27 Kr. 56 Øre i 1920—21. Nettoindtægten pr. 2 kg af den til Smørlavning anvendte Sødsmælk var hhlvs. 34,2 Øre*) og 49,2 Øre og af den til Ostelavning brugte Sødsmælk 34,8 og 49,8 Øre. Nedgangen i Driftsudgifterne begyndte for 3 Aar siden og beløb sig til: i 1920 2,3 pCt., i 1921 8,8 pCt. og i 1922 20,4 pCt.

Det pengelige Udbytte af Smørproduktionen pr. Ko var i 1922 ca. 410 Kr. mod ca. 521 $\frac{1}{2}$ Kr. Aaret før. Til trods for den stigende Mælkemængde pr. Ko, den federe Mælk og de formindskede Driftsudgifter har altsaa Nedgangen i Smørprisen medført en betydelig mindre Pengeindtægt pr. Ko.

Af de indberettende Mejerier har 423 beskæftiget sig med Osteproduktion mod 419 i Aaret forud. 16 af disse har kun produceret Skummetmælksost, medens 202 har lavet 1—20 pCt.s og 205 over 20 pCt.s Sødsmælksost. Det viser sig, at det er de Mejerier, som anvender forholdsvis megen Sødsmælk, der udbringer Mælken i den største Nettopris.

Driftsstatistikens Tal for sidste Aar bekræfter atter, at økonomisk set er det uheldigt at bygge smaa Mejerier eller at dele et større Mejeri, thi jo mindre et saadant er, desto større bliver forholdsvis dets Driftsudgifter. Disse udgjorde for de største Mejerier (med over 3 Mill. kg Mælk) i Gennemsnit 20 Kr. 68 Øre pr. 1000 kg, for de mindste (med under 1 Mill. kg Mælk) derimod 27 Kr. 43

*) Denne Kandepris betegner, hvad Leverandørerne ved Levering af Mælk til Mejeriet faar ud af Smørproduktionen.

Øre. Der er altsaa en gennemsnitlig Forskel mellem store og smaa Mejerier af ikke mindre end ca. $\frac{3}{5}$ Øre pr. kg Mælk.

Jydsk Andels-Foderstofforretning 1898—1923. Udarbejdet af *A. Axelsen Drejer*. 142 Sider i Kvart. (København). Da Danmark i 1870'erne og 80'erne forøgede sin Husdyrbestand, steg som bekendt Forbruget og Indførselen af Handelsfoderstoffer stærkt. Disse var saare ofte Genstand for vidt drevne Forfalskninger fra Producenterne Side, og mange Handlende magtede kun daarligt denne nye Gren af en Handelsvirksomhed, som var dem fremmed. Dertil kom, at de af den enkelte Landmand betalte Priser var betydelig højere, end naar flere sluttede sig sammen om et samlet Indkøb. Det laa da nær for Landmændene at bringe de Andelsprincipper, hvis Nytte de kendte fra andre Sider af deres Virksomhed, i Anvendelse ogsaa paa dette Omraade, og der dannedes i Slutningen af 90erne bl. a. Sammenslutninger af nogle Egnes Mejerier til Indkøb af Foderstoffer. Spørgsmaalet om Dannelsen af større Andelsforeninger til Indførsel og Fordeling af Foderstoffer laa altsaa i Luften, Sagen var moden til at føres ud i Livet, og det var en Begivenhed udefra, der i 1898 gav Stødet til Oprettelsen af vor største Andelsforretning for Foderstoffer, Jydsk Andelsselskab for Indkøb af Foderstoffer, medens 3 Aar efter Øernes Andelsselskab for Indkøb af Foderstoffer og Fyns Andels-Foderstofforretning blev stiftede.

Midt i 90erne oprettede jyske Købmænd Jydsk Korn- og Foderstofkompagni i Aarhus. I dette saa Landmændene en Ringdannelse, som betød højere Priser for dem. De jyske Bønder besluttede at sætte deres brede Rygge mod Ringdannelsen og gribe til Andelssystemets Nødværge for at tilvejebringe bedre Forhold i Foderstofhandelen. Til at arbejde for Sagen blev der nedsat et Udvalg, hvis energiske og uforfærdede Formand var Gaardejer *And. Nielsen*, Svejstrup Østergaard, talrige Møder afhold-

tes, der stod i Jylland Gny om Sagen, som havde sine meget kaalhøgne Kritikere, men Landmændene var nu vændet til Kritiken, de havde mødt den hver Gang, de var gaaet til Oprettelsen af nye kooperative Foretagender, og i Midten af Aaret 1898 var den nye Andelsforretning en Kendsgerning.

Fem og Tyve Aar er altsaa forløbne siden den Gang, og det er et ikke langt Spand af Tid at skrive Historie om. Og dog er det forstaaeligt, at man allerede nu har ønsket at faa Foreningens Historie udarbejdet, da dens Virksomhed i Krigsaarene og Tiden efter disse er interessant. Den velskrevne Fremstilling beskæftiger sig da ogsaa udførligt med de saare vanskelige Forhold, den kun 16aarige Forretning kom ind i og klarede fortræffeligt — saaledes det ære- og byrdefulde Hverv, den paatog sig ved straks i det første Krigsjaar at forestaa Modtagelsen og Fordelingen af de i England til Danmark frigivne Foderstoffer. Interessant er ogsaa Fremstillingen af de efter Krigen følgende, uforudset voldsomme, Krisetider, der blev en smukt bestaaet Prøve vedrørende Medlemmernes Pligt- og Ansvarfølelse som Andelshavere i en meget betydningsfuld Sammenslutning. Selv har denne overfor andre Andelsforetagender vist en Forstaaelse og Hjælpsomhed, som i høj Grad fortjener Paaskønnelse.

Om Foderstofforretningens indre Liv, Omsætning m. v. maa henvises til Skriftet, kun skal det nævnes, at i det første Aar omsatte den af Korn og Foderstoffer ca. 12 Mill. kg til en Værdi af ca. 1,1 Mill. Kr., i Regnskabsaaret 1922 —23 260 Mill. kg til 66 Mill. Kr. Forretningen har 8 Filialer i Jylland, men dens Hovedkontor er flyttet til København.

Mange gode Kræfter har selvfølgelig bidraget til, at Jydsk Andels Foderstofforretning nu er et af vore mest ansete Andelsselskaber, men navnlig maa 2 Mænd nævnes, der fra Oprettelsen til den Dag i Dag har indlagt sig Fortjeneste af Forretningens Oparbejdelse og af den Aand,

i hvilken den er ledet: Bestyrelsens Formand *Anders Nielsen*, Svejstrup Østergaard, og den administrerende Direktør *Chr. S. Nielsen*.

Stambog over Tyre af rød dansk Malke race. XXV—XXVI. Ved Statskonsulent *P. A. Mørkeberg*. Udgivet af De samvirkende danske Landboforeninger. 243 Sider. (Odense).

Register-Stambog for Heste af jysk Race. 1. Bind. Hopper Nr. 1—1096 — Hingste Nr. 1—195. Udarbejdet af *Aug. Kjær*. Udgivet af De samvirkende danske Landboforeningers Udvalg for Stambogsføring for Heste af jydsk Avl. 306 Sider. (Aarhus).

Anvisning til Fremstilling af dansk Roquefortost. Af *Thomas Kirkegaard*, Lærer i Mejeribrug ved Ladelund Landbrugsskole. Præmieret og udgivet af Det kgl. danske Landhusholdningsselskab. 77 Sider. (Aug. Bangs Bogh. Københ.).

Aarsberetning om Det kgl. danske Landhusholdningsselskabs Virksomhed i 1922—23. Udarbejdet af Selskabets Sekretariat. 147 Sider. (Københ.).

Rationel Fjerkræavl. Af *Nicolaus Juncker*. Med Bidrag af forskellige Fjerkræavlere. 175 Sider. (H. Hagerups Forlag, Københ.).

Handelsberetning for Aaret 1922. Udgiven af Grosserer-Societetets Komite. 412 Sider. (Københ.).

Mindre Meddelelser.

Nye Medlemmer af Det kgl. danske Landhusholdningsselskab, optagne i Juni Maaned 1923:

1. Lensgreve *H. C. L. E. G. Haugwitz-Hardenberg-Reventlow*, Hardenberg pr. Sakskjøbing, indmeldt ved Sekretariatet.
2. *Sønderjydske Mejeriforening* (Formand: Gaardejer *Kr. Iversen*, Langagergaard pr. Avnbøl), indmeldt ved Sekretariatet.
3. Professor ved Landbohøjskolen *Johs. Jespersen*, Trekronergade 1, Valby, indmeldt ved Inspektør *Ib Windfeld*.
4. Stamhusbesidder *Niels Rudolf Juel*, Hverringe pr. Kerteminde, indmeldt ved Kammerherre *N. Juel*, Meilgaard.
5. Stamhusbesidder *Gregers Juel*, Juelsberg pr. Nyborg, indmeldt ved Kammerherre *N. Juel*, Meilgaard.
6. Professor ved Landbohøjskolen *K. A. Bondorff*, Peter Bangs Vej 53, København F., indmeldt ved Sekretariatet.

Den landskendte Plovfabrikant *A. Jakobsen*, Fraugde, er den 14. Juli afgaaet ved Døden i en Alder af 71 Aar.

Hermed er afsluttet en Livsvirksomhed, som var præget af Flid, Dygtighed, Energi og sejt Udholdenhed; en stout Haandværkertype er gaaet bort.

Anders Jakobsen er født i Ørbæk ved Nyborg den 11. April 1852, Faderen var Smed. — *A. Jakobsen* uddannede sig i samme Haandværk og blev Svend 1873; han lærte senere Hestebeslag paa Landbohøjskolen. 1. Maj 1877 begyndte han som Smed i Overholluf under beskedne Forhold med en Dreng som Lærling. Paa Foranledning af Baron *Juel-Brockdorff*, Hollufgaard, begyndte J. at efterlave en Molineplov, som Baronen havde købt fra Amerika. Forsøget lykkedes, og de første Plove stod færdige i Foraaret 1878; der blev straks afsat en Del

til større Gaarde, og senere kom de ud til Bøndergaardene. J. flyttede 1886 til Fraugde. Hans Plove blev flere Gange præmierede paa Udstillinger og fik Anerkendelse ved Plovprøver. Forretningen udvidedes, der blev anskaffet Kraft- og Arbejdsmaskiner for at lette Fabrikationen. Mod Slutningen af Aarhundredskiftet blev der fabrikeret over 2000 Plove aarlig, umiddelbart før Verdenskrigen var Fabrikationen over 3000 Plove aarlig. Ved sit 40 Aars Jubilæum som Plovfabrikant i Maj 1918 var Jakobsen med Rette Genstand for megen Opmærksomhed og Anerkendelse, saavel fra Haandværker- som Landbokredse, og i Aarenes Løb har Jakobsen modtaget en Række Hædersbevisninger og Anerkendelser, som den gamle Smedemester og Fabrikant satte megen Pris paa.

A. Jakobsen var Pioneren i den danske Plovfabrikation; han har ikke alene vist mekanisk Snille og Dygtighed i sit Haandværk, men har udvist Energi og sejt Udholdenhed ved Overvindelse af de mange Vanskeligheder, som mødte Plovfabrikationen i dens første Dage. Han var Medstifter og Bestyrelsesmedlem i Foreningen af Landsbysmede i Fyns Stift, Formand 1889—99.

Anton Christensen.

Et Mindesmærke for afdøde Statskonsulent Fr. Hansen og Hustru Fru Anine Hansen tænkes rejst i eller ved Askov By, det Sted, hvorfra deres Gerning udgik og havde sin Rod. Frederik Hansens udmærkede Virksomhed for dansk Landbrug og hans prægtige Personlighed er endnu i saa frisk Erindring, at sikkert mange vil være med til at hædre hans Minde. Men ogsaa hans Hustru fortjener at mindes, ikke blot fordi hun som den gode og betydelige Kvinde, hun var, skabte et Hjem, der dannede den bedst tænkelige Baggrund for Mandens Gerning, men ogsaa fordi hun udadtil indlagde sig Fortjeneste, bl. a. ved sin Medvirken ved Oprettelsen af vor første Kontrolforening i 1895. Ved dennes 25 Aars Jubilæum modtog hun som Paaskønnelse herfor et Sølvbæger af Landhusholdnings-selskabet og De samvirkende danske Landboforeninger i Forening. — Bidrag kan sendes enten til Foreningen af jydsk Landboforeningers Kontor, til De samvirkende jydsk Husmandsforeningers Kontor (Aarhus) eller til Gaardejer J. Boesen, Askov, Vejen.

Planteavl 1922.

Af Statskonsulent K. Hansen.

De Ændringer i Landbrugsjordens Benyttelse, der fandt Sted fra 1921 til 1922, fremgaar for de vigtigste Afgrødegrupper Vedkommende af følgende Tal for Jylland, Øerne og hele Landet. Tallene angiver 1000 ha.

	1922			1921		
	Jylland	Øerne	Hele Landet	Jylland	Øerne	Hele Landet
Kornafgrøder	766	484	1250	757	479	1236
Rodfrugter og Kartofler	290	153	443	276	155	431
Grønfoder-, Græsnings- og Høareal (paa Agerjord)	645	245	890	668	243	911

Kornarealet er for hele Landet vokset med 14,000 ha, fortrinsvis paa Øerne. Arealet med Rodfrugter og Kartofler er udvidet med 12,000 ha, udelukkende i Jylland. Tilvæksten til disse 2 Afgrødegrupper er delvis foregaaet paa Bekostning af Grønfoder- og Græsningsarealet, der er formindsket med 21,000 ha, udelukkende i Jylland.

For de enkelte Afgrøders Vedkommende er der foregaaet adskillige ret betydelige Forskydninger, saaledes som følgende Tabel viser for Kornafgrødernes Vedkommende. Arealerne er angivne med afrundede Tal. Tillige er anført den procentvise Forøgelse resp. Formindskelse fra 1921 til 1922 og til Sammenligning de tilsvarende Tal for Aarrækken 1912—1922.

	Førogelse fra			
	1922 Ha	1921 Ha	1921 til 1922 pCt.	1912 til 1922 pCt.*)
Rug	221,300	226,100	÷ 2	÷ 18
Hvede	96,000	88,900	8	61
2rd. Byg	243,200	227,300	7	19
6rd. Byg	26,600	26,900	÷ 1	÷ 51
Hvid Havre	369,600	361,400	2	÷ 2
Graa Havre.....	83,100	88,500	÷ 6	÷ 7
Blandsæd.....	188,100	193,900	÷ 3	÷ 2
Bælgæd	19,000	18,900	1	338
Boghvede.....	3,600	3,300	9	16

Den Bevægelse bort fra Rug og over til Hvede, som har fundet Sted nu i en længere Aarrække, har været fortsat i det svundne Aar. Rugarealet er for hele Landet formindsket med ca. 5000 ha, men Forholdet er meget forskelligt i Landets forskellige Egne. Paa Øerne udgør Formindskelsen gennemsnitlig 12 pCt. (paa Sjælland 14 og paa Lolland-Falster 15 pCt.), og siden 1912 er Rugarealet paa Øerne formindsket med 26,000 ha eller 36 pCt. I Jylland er der en Udvidelse af Rugarealet i det sidste Aar paa 1 pCt., hidrørende fra en forholdsvis betydelig Udvidelse i de sønderjydske Amter, nemlig ca. 11 pCt. Siden 1912 er Rugarealet i Jylland formindsket med ca. 17,000 ha, svarende til 10 pCt. (bortset fra de sønderjydske Amter). Nedgangen siden 1912 er for hele Landet saaledes ca. 43,000 ha.

Hvedearealet er, som Tallene viser, vokset med ca. 7000 ha eller 8 pCt. fra 1921 til 1922. Heraf falder ca. 5000 ha paa Øerne, 2000 ha paa Jylland. Af de større Landsdele frembyder Fyn den forholdsvis største Tilvækst. I Nordjylland er der foregaaet en forholdsvis meget stor Nedgang i Arealet, nemlig fra 2360 til 723 ha eller 69 pCt. Ogsaa Vestjylland frembyder en betydelig Nedgang, nemlig ca. 20 pCt. Naar der ses bort fra de sønderjydske Amter, er Landets Hvedeareal fra 1912 til

*) De sønderjydske Amter ikke medregnet.

1922 vokset fra 54,000 til 88,200 ha, altsaa forøget med 33,200 ha eller 61 pCt.

Det samlede Vintersædareal holder sig, som det fremgaar af de anførte Tal, nogenlunde uforandret, dog med Tilbøjelighed til Nedgang. Dette gælder for en lang Aarrække, hvad følgende Tal for samlet Vintersædareal viser. Dette udgjorde i

1901.....	ca. 314,000 ha
1912.....	- 300,000 -
1922.....	- 290,000 -

Det er naturligt, at Vintersæden indtager et nogenlunde konstant Areal. Reglen er som bekendt, at hver Ejendom har 1 Skifte med Vintersæd; faa har 2 Skifter, og endnu færre Ejendomme drives uden Vintersæd. Naar der ikke desmindre er en tydelig om end ikke stærk Tendens i nedadgaende Retning, da hænger dette utvivlsomt for en væsentlig Del sammen med, at der gennem en længere Aarrække har fundet en Bevægelse Sted fra kortere til længere Sædsrifter, særlig fra 6-å 7-Marks til 8- å 9-Marks Drift. Naar Reglen om 1 Skifte med Vintersæd samtidig overholdes, maa det samlede Vintersædareal selvfølgelig blive mindre.

Den foran paaviste stærke Overgang fra Rug til Hvede har indtil videre sin naturlige Berettigelse. Der saaedes tidligere i alt for stor Udstrækning Rug paa Hvedejord, og dette finder øjensynligt Sted endnu i ikke ringe Omfang, medens der selvfølgelig bør dyrkes Hvede paa Hvedejord og Rug paa Rugjord. Og Grænsen mellem disse to Jordbunds-kategorier forrykkes i vor Tid stadig til Fordel for Hvede, efterhaanden som vore Jorder kommer i bedre Kulturtilstand og Gødningskraft. I mange Tilfælde ligger Begrundelsen for Overgang fra Rug til Hvede i Høstforholdene. Rugen er som bekendt den af de 4 Kornarter, der frembyder de største Høstvanskeligheder, dels fordi den paa nogenlunde gode Jorder som oftest gaar mer eller mindre stærkt i Leje, meget

hyppigt saa stærkt, at man er afskaaret fra at høste den med Selvbinder, dels paa Grund af dens overordentlig store Følsomhed for vort i Reglen ustadige Høstvejr. Hveden danner i begge disse Henseender en behagelig Mod-sætning til Rugen. Hertil kommer, at medens det ikke hidtil er lykkedes Planteforædlerne at fremstille nye Rug-sorter, der i stærkt fremtrædende Grad overgaar de ældre Sorter i Ydeevne, saa stiller dette Forhold sig væsentligt gunstigere for Hvedens Vedkommende. Først fik vi Square head-Hveden, der som bekendt gav et meget betydeligt Plus pr. Areal-Enhed i Sammenligning med de ældre Hvedesorter. Denne distanceredes derefter i høj Grad af Smaahveden, med hvilken nu andre Sorter som Dronning Wilhelmina-, Trifolium- og Panser-Hvede fører en skarp Konkurrence. Det er en Selvfølge, at Landmændene søger at drage Fordel ogsaa af dette Forhold.

Det samlede By g a r e a l forøgedes fra 1921 til 1922 med henved 16,000 ha. Forøgelsen falder udelukkende paa t o r a d e t By g, hvis Areal voksede mel 7 pCt. Tilvæksten fordeler sig nogenlunde jævnt over hele Landet, dog stærkest i de sønderjydske og nordjydske Amter, mindst i det østlige Jylland. Siden 1912 er Arealet med 2rd. Byg udvidet med henved 19 pCt., stærkest i Vestjylland (46 pCt.), paa Bornholm (34 pCt.), og i Nordjylland (31 pCt.). Med s e k s r a d e t By g dyrkes paa det nærmeste samme Areal i 1922 som i det forudgaaende Aar; men siden 1912 er Arealet med 6rd. Byg formindsket med 51 pCt. Den procentvise Nedgang er meget stærk over hele Landet, for de større Landomraader fra 36 til 74 pCt., medens den absolute Nedgang er størst paa Sjælland (6600 ha), i Nordjylland (5600), Østjylland (4900), Vestjylland (4200) og Fyn (3200 ha).

Arealet med hvid Havre er paa Øerne ganske uforandret fra 1921, medens det i Jylland er udvidet med 3 pCt., i Nordjylland med 6 pCt. Siden 1912 er hele Landets Areal med hvid Havre formindsket med $2\frac{1}{2}$ pCt., mest paa Bornholm med 10 pCt. Dyrkningen af G r a a

(incl. sort) Havre er i Tilbagegang. I Jylland, hvor saa godt som hele Dyrkningsomraadet for Graa Havre findes, er det samlede Areal hermed fra 1921 til 1922 formindsket fra 87,600 til 82,100 ha eller noget over 6 pCt. I de sønderjydske Amter har den dog vundet forholdsvis betydelig forøget Udbredelse.

Dyrkning af Blandsæd er paa Øerne i jævn om end ikke stærk Tilbagegang. Fra 1921 til 1922 formindskedes Arealet med 5000 ha, og fra 1919 til 1921 med ca. 8000 ha. Siden 1912 er Blandsædarealet paa Øerne formindsket med $12\frac{1}{2}$ pCt., hvilket i det hele maa betragtes som et Fremskridt, som man kun kunde ønske større. Tilbagegangen var stærkest paa Bornholm (24 pCt.), mindst paa Fyn (kun 6 pCt.). I Jylland var der i Modsetning til Øerne en betydelig Stigning af Blandsædarealet i Krigsaarene. Derefter formindskedes det noget, men holdt sig omtrent uforandret fra 1921 til 1922.

Den i de senere Aar stedfundne forholdsvis meget stærke Stigning af Arealet med Bælgsæd (væsentlig Ærter), fortsattes i det heromhandlede Aar i nogle Egne. Saaledes forøgedes Bælgsædarealet fra 1921 til 1922 med 27 pCt. paa Lolland-Falster, 24 pCt. paa Fyn og 15 pCt. i det nordlige Jylland. Paa Sjælland formindskedes derimod Arealet med 10 pCt. og i Sønderjylland endog med 22 pCt. Siden 1912 er Bælgsædarealet forøget med 338 pCt. for hele Landet, omtrent ens i Jylland og paa Øerne. Men som Tabellen S. 394 viser, er det absolute Areal dog endnu kun lille. De stærkest bælgæddyrkende Egne i 1922 var Lolland-Falster (2500 ha), Præstø Amt (2200 ha) samt Odense og Sorø Amter (hver med ca. 1500 ha).

Det samlede Areal med Røddrugter (incl. Kartoffler) voksede fra 1921 til 1922 med 12,000 ha, udelukkende i Jylland; paa Øerne var der en Nedgang paa ca. 2000 ha. Det med Kartofler dyrkede Areal udgjorde 82.600 ha mod 84,100 ha i det forudgaaende Aar. Der var saaledes en lille Nedgang i 1922. Siden 1912 er Kartoffelarealet forøget med 28 pCt., men Forøgelsen er højst

forskellig i de forskellige Landsdele. Paa Bornholm er der en Formindskelse paa 19 pCt. Paa Sjælland og Lolland-Falster er Arealet nu af samme Størrelse som i 1912, medens Kartoffelarealet paa Fyn er vokset med 35 pCt. og i Jylland med 36 pCt. Af det anførte Areal 82,000 ha i 1922 laa ca. 66,000 ha i Jylland og kun 16,000 ha paa Øerne. Det er naturligt, at Kartoffeldyrkningen fortrinsvis er knyttet til Jyllands sandede Jorder. Det synes dog at være en naturlig Opgave for Københavns Amt og særlig Frederiksborg med sine for en stor Del lette Jorder at avle Kartoffler til Forsyning af den nærliggende Hovedstad. Dette finder imidlertid meget langt fra Sted. De 2 Amter tilsammen havde i 1922 5800 ha med Kartoffler. Herpaa avledes 766,000 Tønder. Efter Fradrag af Læggekartofler og Svind bliver der højst 650,000 Tdr. tilbage. Heraf bliver selvfølgelig en Del opfodret, saa at der neppe kan regnes med synderligt mere end $\frac{1}{2}$ Million Tønder til Menneskeføde. Da de 2 Amter plus København har en Folkemængde paa henvend 1 Million, bliver der herefter kun $\frac{1}{2}$ Tønde Kartoffler pr. Indbygger, hvilket neppe dækker mere end Halvdelen af Forbruget. Følgen er, at der, navnlig til Københavns Forsyning, maa indføres en Mængde Kartoffler fra andre Egne, hovedsagelig fra Jylland. Disse fordyres i betydelig Grad af de store Transportudgifter til liden Glæde for Landmændene og Forbrugerne. Et lignende Forhold gør sig gældende paa Lolland-Falster, hvor der til Fordeling mellem ca. 130,000 Mennesker kun avles ca. 70,000 Tdr. Kartoffler, naar Læggekartofler og Svind er fradraget. Ganske vist er kun en mindre Part af disse Øers Jorder »Kartoffeljord«. Men det vilde dog maaske alligevel være fordelagtigt at avle tilstrækkeligt af Kartoffler til Øernes Forsyning.

Det samlede Areal med F o d e r r o e r (Runkelroer, Kaalroer, Turnips og Gulerødder) udgjorde i 1922 335,300 ha mod 311,700 ha i 1921 og frembyder saaledes en Tilvækst af 23,600 ha. En Del af denne Tilvækst skyldes aabenbart den nedenfor omtalte Formindskelse af

Sukkerroearealet. Men uafhængigt heraf har der dog fundet en ikke ubetydelig Forøgelse af Foderroearealet Sted over hele Landet.

Arealet med R u n k e l r o e r forøgedes fra 104,400 ha i 1921 (deraf 59,000 ha paa Øerne og 45,400 ha i Jylland) til 116,000 ha i 1922 (67,400 paa Øerne, 48,600 i Jylland). Forøgelsen er forholdsvis størst paa Lolland-Falster (Sukkerroerne!), i Sønderjylland og paa Sjælland, mindst paa Fyn og i Østjylland. Det samlede Foderroeareal i Jylland udgjorde 1922 223,600 ha. Heraf udgjorde Runkelroerne ca. 22 pCt.; en Trediedel heraf findes i Vestjylland. Den Tid ligger ikke saa overmaade langt tilbage, da det var den almindelige Opfattelse, at Runkelroer ikke kunde dyrkes i Jylland udenfor Sydøstjyllands frugtbare Jorder. I 1896 laa 92 pCt. af hele Landets Runkelroeareal paa Øerne, kun 8 pCt. i Jylland. Samme Aar udgjorde Runkelroearealet i hele Vest- og Nordjylland (d. v. s. Amterne Hjørring, Aalborg, Thisted, Viborg, Ringkøbing og Ribe, altsaa langt den største Del af Jylland) kun 436 ha. Samtidig var 17,000 ha tilsaaet med Turnips. I 1922 havde det samme Landomraade omtrent 17,000 ha med Runkelroer. Det var navnlig Forsøgsleder *L. Helweg*, der lærte Jyderne at dyrke Runkelroer, og Kaalbroksvampen bidrog paa sin Vis til at bane Vejen for Runkelroerne, idet nævnte Snyltesvamp i stor Udstrækning gjorde lønnende Dyrkning af Kaalroer og Turnips umulig. Der er vistnok endnu betydelige Strækninger af kaalbrokbefængt Jord, hvor man med Fordel delvis kunde gaa over til Runkelroer.

Arealet med K a a l r o e r er for Landet som Helhed vokset med ca. 6000 ha fra 1921 til 1922. Paa Sjælland og Bornholm er der en Nedgang paa 13 pCt., paa Fyn en Stigning paa 15 pCt. og paa Lolland-Falster endog paa 32 pCt.; dette sidste høje Tal betyder dog kun, at Arealet er udvidet fra 1100 til 1450 ha. I Jylland er der en lille Stigning. Kaalroerne indtager nu ialt 155,300 ha, altsaa et betydeligt større Areal end Runkelroerne. Heraf har Jyl-

land selvfølgelig Størsteparten, nemlig 123,400 ha, Øerne 32,000 ha. I 1912 optog Kaalroerne kun 17,600 ha paa Øerne, og i 1901 kun 1300 ha. I den sidste Snes Aar har der saaledes fundet en overordentlig stærk Vandring Sted af Kaalroerne mod Øst og Runkelroerne mod Vest.

Dyrkningen af Turnips har i de senere Aar været i langsom Nedgang. Fra 1921 til 1922 er Arealet vokset med ca. 6000 ha fra 52,600 til 58,400 ha. Tilvækst har fundet Sted i alle Landsdele undtagen paa Lolland-Falster og Bornholm. Af hele Turnipsarealet ligger nu 47,000 ha i Jylland og 11,400 paa Øerne.

Gulerødder spiller stadig en ganske ubetydelig Rolle, ikke alene for Landet som Helhed, men ogsaa for de Landomraader, hvor de dyrkes i størst Udstrækning. 1922 viser en lille Opgang fra det foregaaende Aar, fra 5000 til 5600 ha. Halvdelen af hele Landets Gulerodareal findes i Vestjylland. Hvor Kaalbroksvampen ødelægger Kaalroerne og Turnipsen, og Jorden er af for daarlig Beskaffenhed til Runkelroer, kunde der vistnok drages Fordel af Gulerødderne. Siden 1912 er Gulerodarealet formindsket med 39 pCt.

Hvad endelig Sukkerroerne angaar, da fandt der for disses Vedkommende en meget betydelig Arealformindskelse Sted. Sukkerroearealet var i

	1922	1921	Formindskelse fra 1921 til 1922
	ha	ha	ha
Sjælland	4,522	6,373	1,751
Møen	1,384	1,689	305
Lolland-Falster	16,154	20,771	4,617
Fyen	1,799	5,248	3,449
Vejle Amt	303	493	—
Ialt...	24,162	34,574	10,122

Aarsagen til denne Nedgang i Sukkerroedyrkingen skyldtes Uoverensstemmelse mellem Fabrikerne og Roe-dyrkerne om Prisen for Roerne. Efterhaanden som Dyrkningsudgifterne er steget og Vanskeligheden ved at

skaffe tilstrækkelig Arbejdskraft af brugelig Kvalitet foretaget, har flere og flere Landmænd i Virkeligheden haft mest Lyst til at opgive Sukkerroedyrkningen ved første Lejlighed, og som Betingelse for at fortsætte har de i hvert Fald forlangt Betalingsvilkaar, der sikrede dem en antagelig Nettofortjeneste for dette bekostelige og brydsomme Arbejde — som en kendt Landmand en Gang karakteriserede med disse Ord: »Fra det Øjeblik, en Landmand begynder paa Sukkerroedyrkning, er hans Glæde ved Arbejdet forbi.« At Roedyrkerne skulde — for i modificeret Form at benytte en Vending fra De danske Sukkerfabrikers stilfulde og indholdsrige Jubilæumsskrift — vise nogen »særlig fremtrædende Villighed« til at bringe økonomiske Ofre for at holde Sukkerindustrien i Gang, kan ikke med Billighed forlanges. Landmændene maa »med en kold Forretningshjernes Vurdering af Forholdene« (jfr. et andet Sted i ovennævnte Skrift) stille deres Betingelser og tage deres Standpunkt. De kan jo ikke være blinde for, at det — takket være bl. a. en overlegen dygtig Ledelse — ikke er nogen daarlig Forretning at være Sukkerfabrikant, og de er berettigede til at forlange en passende Part af de heraf følgende Fordele som Betingelse for fortsat Roedyrkning. Det kan ej heller bestrides, at naar det endelig skal være, kan Landmændene lettere drive Landbrug uden Sukkerroedyrkning, end Fabrikerne kan producere Sukker uden Roer. — Paa et meget sent Tidspunkt lykkedes det dog at faa Overenskomster tegnet i saa stor Udstrækning — vel tildels paa Grund af Tilsagnet om delvis Forudbetaling! — at Fabrikationen kunde fortsættes. At det sluttelige økonomiske Resultat blev særdeles godt for Roedyrkerne — og for Fabrikerne — kunde ikke forudses.

Frøavlens er i kvantitativ Henseende som Helhed stadig i Tilbagegang. Dette kan bedst anskueliggøres ved Gengivelse af følgende Tal for de 3 sidste Aar fra Det statistiske Departements Beretning om Arealtællingen den 15. Juli 1922.

	1922	1921	1920
	ha	ha	ha
Runkelroer.....	979	608	843
Kaalroer.....	318	778	1855
Turnips.....	56	863	1295
Gulerødder.....	77	120	393
Sukkerroer.....	267	988	845
Rødkløver.....	435	651	376
Sneglebælg.....	263	455	958
Andre Græsmarksbælgplanter.....	455	480	385
Hundegræs.....	10,033	9,737	6,729
Alm. Rajgræs.....	901	1,451	2,092
Italiensk Rajgræs.....	888	1,163	1,876
Eng-Svingel.....	1,695	2,368	2,495
Ager-Hejre.....	627	495	405
Andre Græsarter.....	399	353	323
Hvidkaalfrø.....	56	240	1,090
Blomkaalfrø.....	17	44	380
Andet Kaalfrø.....	40	104	
Andet Havefrø.....	124	129	
Tilsammen....	17,629	20,936	23,566

For adskillige af disse Frøarters Vedkommende gælder det, at de hermed dyrkede Arealer nu er for smaa til med normale Afgrøder at dække Landets Forbrug. Dette gælder saaledes R u n k e l r ø e f r ø, med hvilket Arealet forøvrigt, som det ses, var større i 1922 end i de 2 foregaaende Aar. Med en middelstor Afgrøde heraf vil der til Besaaning af det med Runkelroer for Tiden dyrkede Areal behøves ca. 1200 ha med Frø; men da Runkelrøefrøafgrødernes Størrelse som bekendt er stærkt vekslende fra Aar til Aar, burde der hvert Aar være mindst 1500 ha. I Betragtning af, at vi nu har Runkelroestammer, der i Ydeevne betydeligt overgaar de bedste kendte udenlandske, er det meget beklageligt, at vi skal være henvist til delvis at besaa vore Roemarken med udenlandsk Frø, fordi vore egne Frøarealer er for smaa. Da Runkelrøefrø jo er en ret dyr Afgrøde at avle og derhos er temmelig usikker, bør dette Frø — naar det er avlet under betryggende Kontrol og har god Spireevne — selvfølgelig betales med en Pris, der gør Frøavlens lønnende. En Overpris af 50

Øre à 1 Kr. pr. kg, svarende til 8 à 16 Kr. pr. ha eller ca. det halve pr. Tønde. Land, betyder meget lidt i Sammenligning med det Tab, der kan ventes ved Brug af fremmed Frø. Den nævnte Overpris vil være dækket af et Merudbytte paa $\frac{1}{2}$ à 1 Læs Roer pr. Tønde Land, medens det opnaaede Merudbytte efter Frø af de bedste danske Stammer i Sammenligning med udenlandsk Frø ofte vil være 5 à 10 Læs Roer pr. Td. Ld. Med K a a l r o e f r ø, der giver en middelstor Høst, behøves 600 à 700 ha til Dækning af Landets Forbrug, med Turnipsfrø 250 à 300 ha. Naar en Gang Sukkerfabrikerne lader sig overbevise om, at de med mindst lige saa stor Fordel kan benytte dansk som tysk Frø, vil der til Landets Forsyning behøves 400 à 500 ha til Avl af Sukkerroefrø. Til Avl af Landets Forbrug af A l m. R a j g r æ s vil antagelig behøves henved 1500 ha. I Betragtning af den overordentlig stærke Interesse, der for Tiden er for Dyrkning af S n e g l e b æ l g som Grøngødningsplante, er det sandsynligt, at der heraf kunde bruges Avlen af henved 1000 ha. Det vil ligeledes være i højeste Grad ønskeligt, at Arealet med K l ø v e r f r ø maatte undergaa en væsentlig Udvidelse.

De anførte E k s e m p l e r viser, at der alene med Henblik paa Landets egen Forsyning er Brug for en ikke ubetydelig Forøgelse af Frøavlsarealerne. Og nogen Eksport tør der formentlig fremdeles regnes med. I 1922 indbragte Eksporten af d a n s k Frø $8\frac{1}{2}$ Mill. Kr. Men samme Aar androg I n d f ø r s l e n af udenlandsk Frø 10 Mill. Kr. efter Fradrag af 2 Mill. for Udførsel af fremmed Frø. Foreløbig skulde vi gerne naa dertil, at Eksport og Import balancerer. Men i Betragtning af det grundige og dygtige Forædlingsarbejde, der er udført og fremdeles udføres her i Landet, den betryggende Prøvelse, de nye Kulturformer underkastes, før de gaar i Handelen, de gode, naturlige Betingelser, som vort Lands Klima- og Jordbundsforhold frembyder for Frøavl af de fleste Arter, samt det solide Kendskab, som vore Jordbrugere nu gennemgaaende har til Frøavlens praktiske Gennem-

førelse, og den Omhu, de herved lægger for Dagen, skulde det ikke være uberettiget at vente en endog meget betydelig Eksport. Maaske er vi noget for tilbageholdende med Hensyn til Propaganda i Udlandet for vore Frøvarer. Men dertil kommer — hvad der først og fremmest giver sig Udslag overfor Hjemmeforsyningen —, at vore Frøavlere gennemgaaende er lidt for bevægelige. Har vi et Aar for lidt af en eller anden vigtigere Frøsort og dermed følgende høje Priser, udvides Arealet med denne Sort ofte overdreven stærkt; Følgen bliver Overproduktion og lave Priser, der foranlediger en altfor stærk Formindskelse næste Aar. Dette frister til atter at udvide Arealet stærkt i det følgende Aar o. s. v. Kunde vi naa til en saa stærkt gennemført Organisation af Frøavlens, at der kunde regnes med nogenlunde lige store — og passende — Arealer hvert Aar, vilde heraf følge nogenlunde konstante Priser. Naar disse da gennemgaaende laa saa højt, at Frøavlerne kunde bære de daarlige Aar med de gode, vilde alle tre Parter i denne Sag — Frøavlerne, Frøhandlerne og Frøforbrugerne — være godt tjente og vort Land vilde vinde derved.

Den stærke Tilvækst i *Lucernedyrkingen*, der har fundet Sted i de senere Aar, fortsattes, idet Lucernearealet voksede til 23,700 ha fra 17,400 ha i det foregaaende Aar. Lucernedyrkingen befinder sig nu i en saa stærk Udvikling, at det har nogen Interesse at se, hvorledes den fordeler sig Landet over. Dette fremgaar af følgende Oversigt, idet Arealerne for 1921 og 1912 vedføjtes.

		1922	1921	1912
		ha	ha	ha
Københavns Amt	1,379	1,059	504
Frederiksborg	—	739	685	335
Holbæk	—	3,220	2,631	1,368
Soro	—	2,436	1,703	708
Præstø	—	2,778	2,072	695
Bornholm	—	1,121	1,010	949
Lolland-Falster	2,884	2,033	915
Svendborg	—	3,342	2,292	1,165
Odense	—	2,170	1,488	792
	Øerne...	20,069	14,973	7,432

Vejle	Amt.....	482	269	259
Aarhus	—	1,062	669	316
Randers	—	921	578	365
Aalborg	—	311	229	270
Hjørring	—	105	58	147
Thisted	—	195	122	193
Viborg	—	165	120	342
Ringkøbing	—	101	112	321
Ribe	—	93	72	101
Haderslev	—	97	85	—
Aabenraa	—	27	16	—
Sønderborg	—	77	34	—
Tønder	—	28	48	—
Jylland...		3,664	2,412	2,314
Hele Landet...		23,733	17,385	9,746

Paa Øerne er Arealet fordoblet i Aarrækken 1912—21, og Fremgangen er nogenlunde ens for alle Amter undtagen for Bornholm, der tidligere end Landets øvrige Egne havde et forholdsvis stort Lucerneareal, og for Præstø Amt, hvor Arealet er tredoblet. Af Ø-Amterne har, som det ses, Svendborg og Holbæk Amter det absolut største Areal, Frederiksborg Amt langt det mindste. Fra 1921 til 1922 er Fremgangen forholdsvis langt større og svarer til en Fordobling af Arealet fra 1921 i Løbet af 3 à 4 Aar. Opgangen er størst for Svendborg Amt, mindst for Frederiksborg Amt. I Jylland er det samlede Lucerneareal ret ubetydeligt, og kun Aarhus og Randers Amter frembyder nævneværdig Lucernedyrkning. I de fleste Amter gaar Udviklingen dog — om end meget småt — i Retning af Udvidelse.

Den store Interesse, der for Tiden vises Lucernedyrkingen, fremgaar ogsaa af, at Statens Planteavlslaboratorium i 1922 udsendte Bakteriekulturer til over 12,000 ha Lucerne. Da der samtidig ogsaa er afgivet saadanne Kulturer fra private Laboratorier, og da der sandsynligvis i ikke faa Tilfælde er benyttet Pødejord i Stedet for Bakteriekulturer og i andre Tilfælde udlagt Lucerne uden nogensomhelst Infektion, kan man slutte, at der atter i det

nævnte Aar er udlagt betydelige Arealer. Samtidig er der dog selvfølgelig pløjet en Del gamle Lucernemarker op.

Trods den forholdsvis store Fremgang i Lucernedyrkingen, spiller Lucernen dog endnu for vort Landbrug som Helhed en ganske ubetydelig Rolle. I de Amter, der har det største Lucerneareal i Forhold til Husdyrbestanden, saasom Svendborg og Holbæk Amter samt Bornholm, findes der kun 1 Hektar Lucerne for hver 22 à 23 Køer. Omregnes de øvrige lucerneædende Husdyr til »Køer«, bliver der 35 à 40 Køer pr. ha Lucerne. Og i Jylland er Lucerne endnu et ukendt Begreb for Flertallet af Husdyrene.

Brugen af vedvarende Græs, som der i de senere Aar er agiteret kraftigt for, særlig i Jylland, er efter den officielle Statistik i stærk Nedgang. Arealerne hermed opgives saaledes, idet der af Hensyn til Sammenligningen med 1912 ses bort fra Sønderjylland.

	Øerne ha	Jylland ha	Hele Landet ha
1912.....	21,220	82,529	103,749
1921.....	14,430	61,008	75,438
1922.....	13,534	53,282	66,816

Selv om man med Det statistiske Departement vil antage, at disse Tal kan være noget paavirkede af Vanskeligheden ved at træffe den rette Grænse for Begrebet »vedvarende Græs i Agermarken«, saa er der dog næppe Grund til at anse disse Vanskeligheder for den eneste Aarsag til den regelmæssige Nedgang, som Tallene viser.

Udsigterne for Aarets Høst var stærkt vekslende. Begyndelsen var for saa vidt lovende, som Vintersæden for Størstedelen blev saaet under gunstige Forhold, hovedsagelig i September Maaned, hvis Vejrforhold i det hele begunstigede dette Arbejde. I Løbet af den meget milde Oktober Maaned udviklede Vintersæden sig kraftigt, inden November Maanedes vinterlige Vejr indtraadte. Selve Over-

vintringen forløb gennemgaaende godt, men i de kolde, næsten vinterlige Perioder, som April bragte, svækkedes Hveden kendeligt, medens Rugen ikke syntes at have taget varig Skade. Ompløjning af Hvedemarker fandt dog kun undtagelsesvis Sted.

For rettidigt Foraarsarbejde, navnlig for rettidig Saaning var Vejrforholdene alt andet end tilfredsstillende. Marts Maaned begyndte ganske vist godt, og hist og her blev der saaet lidt omkring Maanedens Midte. Men da man i Maanedens sidste Halvdel rigtig skulde i Gang med Saaningen, blev Vejret atter vinterligt, og Markarbejdet maatte indtil videre indstilles. April bragte Frost og Sne og i store Dele af Landet tillige Regn i usædvanlig rigeligt Maal. Arbejdet gik derfor langsomt fra Haanden. En stor Del af Vaarsæden og Størstedelen af Roerne blev først saaet i Maj. Det var ikke usædvanligt, at Saaningen af Vaarsæden paa en og samme Gaard fordelte sig over de 3 Maaneder Marts, April og Maj. Den første Uge af Maj gav endnu rigelig Regn; men derefter fulgte den sædvanlige Forsommer-Tørke, som man i Reglen maa regne med. Lige til Sankt Hansdag faldt Regnen de fleste Steder meget sparsomt (se iøvrigt *H. Hansen: Vejrforholdene i Landbrugsaaet 1921—22, dette Tidsskrift 1922, S. 545 o. flg.*), og Afgrøderne truedes alvorligt af Tørke. Takket være Foraarets rigelige Nedbør og det temmelig kølige Vejr i Forsommeren, skete der dog ikke betydelig Skade udover, at Græsningen — der kom meget sent — efterhaanden blev saa sparsom, at der dels maatte hugges mere grøn Sæd til Foder end ønskeligt, dels maatte gives en Del Kraftfoder, hvorved Mælke- og Smørproduktionen fordyredes føleligt. Fra Sankt Hansdag til omkring den 12. Juli regnede det omtrent daglig over Størstedelen af Landet, og der kom nu Vækst i de forsinkede Afgrøder. Resten af Juli gav taaleligt Vejr til Højbjergningen.

Da August Maaned bragte overvejende køligt, skyet og fugtigt Vejr, er det forstaaeligt, at Kornhøsten indtraadte sent. Synderligt før Midten af August var der omtrent

intet høstet — bortset fra Vinterbygget. Og Høsten trak usædvanlig længe ud. Endnu midt i Oktober stod der — særlig i Jylland — en Mængde Korn, fortrinsvis Havre, paa Marken, hist og her endog paa Røden. Høstarbejdet besværliggjordes derhos i høj Grad derved, at Kornet i ret stor Udstrækning var gaaet i Leje. Rugen kom, da den endelig var mejet, forholdsvis hurtigt og for største Delen i god Tilstand i Hus, idet August Maanedes tredie Uge i de fleste Egne gav taaleligt Høstvejr. I første Halvdel af September indbjergedes en betydelig Del af Kornet, langt fra altsammen saa tørt som ønskeligt. Først allersidst i September og navnlig i Oktober kom det rigtig gode Høstvejr. Alt i alt blev det en usædvanlig sildig, langvarig og besværlig Høst, og betydeligt Kærnespild saavel som Foringelse af baade Kærne og Halm kunde under disse Forhold ikke undgaas. Tabet og Besværet kunde have været formindsket i ikke ringe Grad ved Anvendelse af »bornholmske Stakke«, om end Vejrforholdene langt fra begunstigede denne Høstmaade.

Det samlede H ø s t u d b y t t e af Kornafgrøder, Kartofler, Rodfrugter, Hø og Halm er for 1922 beregnet til 59.4 Mill. Høst-Enheder (à 100 kg Kærne = 100 kg Røetørstof = 100 kg Kartoffeltørstof = 250 kg Hø = 500 kg Halm) mod 56.3 Mill. i 1921 og 53.4 Mill. i 1920. Udbyttet var herefter i 1922 ca. 3 Mill. Høst-Enheder eller 360,000 Tons »Kornværdi« større end i det foregaaende Aar og 6 Mill. Høst-Enheder større end i 1920. Fraregnes de sønderjydske Amter, var Udbyttet 55.5 Mill. H.-E. mod 54.0 Mill. i Gennemsnit af Femaaret 1909—13, hvilket Tidsrum ofte benyttes ved Sammenligning med Forholdene før Krigsperioden. Udbyttet i 1922 blev saaledes meget højt, men naar dog ikke 1912 og 1913, der gav henholdsvis 56.2 og 57.1 H.-E. Vil man betragte Høsten 1909—13 som »Middelhøst« og altsaa med dette Udtryk betegne det sidste Femaar, der var upaavirket af Krigsforholdene, kommer 1922, som det vil ses, noget over Mid-

delhøst. Vil man derimod ved »Middelhøst« forstaa Gennemsnittet af de sidst forløbne 5 Aar, faar 1922 en betydelig højere Karakter, idet der i dette Femaar indgaar de 2 meget knappe Høstaar 1917 og 1918, der bringer Gennemsnittet ned til 47.5 Mill. H.-E.

Det anførte Høstudbytte, 59.4 Mill. H.-E., er dog langt fra noget fuldt Udtryk for Udbyttet af Landbrugsjorden. For at faa et saadant Udtryk, maa der hertil navnlig lægges Udbyttet af Grønfoder og Græsning. Dette er for 1922 beregnet til 1683 Mill. Foder-Enheder, svarende til 16.8 Mill. Høst-Enheder. Det samlede Udbytte kommer herved op paa 76.2 Mill. H.-E. Hertil kommer endnu enkelte andre Afgrøder, særlig Frøafgrøderne, der dog ikke lader sig omregne til H.-E. uden gennem Omveje, og om hvis Størrelse der iøvrigt hidtil ikke har været tilvejebragt officielle Oplysninger.

Det gennemsnitlige Udbytte p r. H e k t a r er beregnet til 27.8 H.-E. mod 26.0 for 1921, 24.9 for 1920 og 27.4 for 1909—13.

Den samlede K o r n h ø s t udgjorde for hele Landet 25.4 Mill. Dctr., hvilket er 1,700,000 Dctr mere end i 1921. Uden Sønderjylland udgjorde Kornhøsten 23.5 Mill. Dctr. mod 22,9 for 1909—13.

H v e d e n gav det mindst tilfredsstillende Udbytte, nemlig for hele Landet 2,517,000 Dobbeltcentner (= Tønder à 100 kg), hvilket, trods den stedfundne anseelige Arealforøgelse er ca. $\frac{1}{2}$ Mill. Dctr. mindre end i 1921. Paa Øerne udgjorde Høsten 1,741,000 Dctr., i Jylland 777,000 Dctr. Foldudbyttet (Dctr. pr. ha) er i Gennemsnit for hele Landet opgjort til 26, medens det i 1921, der var et usædvanlig godt Hvedeaar, var 34 og i Gennemsnit for 1909—13 30. Foldudbyttet var i de forskellige Amter saaledes:

29 à 30 Fold i Svendborg, Bornholm, Odense, Sønderborg og Thisted.
26 à 28 — - Holbæk, Aarhus og Sorø.

- 23 à 25 Fold i Randers, Vejle, Præstø, Maribo, København, Haderslev og Viborg.
 20 à 22 — - Aalborg, Ribe, Aabenraa, Frederiksborg og Ringkøbing.
 15 à 19 — - Tønder og Hjørring.

Det fremgaar heraf, at de gode og udstrakte Hvedearealer paa Lolland-Falster samt i Præstø og Københavns Amter har givet forholdsvis meget smaa Fold. Men selv de Amter, hvor Foldudbyttet var højst, naar knapt Gennemsnittet for hele Landet i 1909—13. Aarsagen til den stærke Nedgang maa utvivlsomt hovedsagelig søges i Svækkelse af Foraarskulden og for lidt Varme i de egentlige Sommermaaneder.

R u g e n gav til Gengæld et meget anseeligt Udbytte, ialt 3,628,000 Dctr., heraf 1,088,000 paa Øerne, 2,540,000 i Jylland. Trods nogen Formindskelse af Arealet høstede ca. $\frac{1}{2}$ Mill. Dctr. Rug mere i 1922 end i 1921, der ganske vist ogsaa var et daarligt Rugaar. Det gennemsnitlige Foldudbytte var $16\frac{1}{2}$. Størst Afgrøde gav den i Maribo, Præstø og Svendborg Amter, henholdsvis $25\frac{1}{2}$, 24 og $23\frac{1}{2}$ Fold. I de øvrige Ø-Amter var Foldudbyttet fra 22 til 23 Fold. I Jylland naaedes det højeste Foldudbytte i Sønderborg Amt, 24 Fold, dernæst i Thisted Amt med $17\frac{1}{2}$ Fold. Lavest var Udbyttet i Ringkøbing, Tønder, Ribe og Vejle Amter, nemlig 12 à $13\frac{1}{2}$ Fold. I de øvrige jyske Amter avledes der 15 à 16 Fold. I 1921 var Foldudbyttet for hele Landet kun $13\frac{1}{2}$, lavest i Ribe Amt med $8\frac{1}{2}$, højst i Maribo Amt med 28 Fold. Gennemsnittet for 1909—13 var for hele Landet 18 Fold, hvilket altsaa ikke naaedes i 1922.

Af 2 r d. B y g avledes ialt 6,097,000 Dctr., hvilket er rigeligt $\frac{1}{2}$ Mill. Dctr. mere end i 1921. Paa Øerne udgjorde Avlen 4,283,000, i Jylland 1,814,000 Dctr. Gennemsnitsudbyttet for hele Landet var 25 Fold mod $24\frac{1}{2}$ i 1921 og $23\frac{1}{2}$ i 1909—13. Bygget var den af Kornafgrøderne, der i Forhold til »Middelhøst« naaede højst. Det største Foldudbytte naaedes i Thisted Amt, nemlig $28\frac{1}{2}$ Fold, hvilket er et usædvanlig stort Udbytte af Byg. Iøvrigt er Fold-

udbyttet af Byg sædvanlig saa højt i Thisted Amt — højst blandt alle jydsk Amter —, at der kunde synes at være god Anledning til at udvide Arealet hermed, foreløbig paa Bekostning af Blandsæden, der i samme Amt altid giver betydeligt mindre. Næst Thisted følger Sønderborg, Maribo og Præstø Amter med henholdsvis $27\frac{1}{2}$, 27 og $26\frac{1}{2}$ Fold. Paa Øerne laa Foldudbyttet iøvrigt i alle Amter omkring $25\frac{1}{2}$. I Jylland var, næst efter Thisted, Aarhus og Vejle Amter højst, henholdsvis $24\frac{1}{2}$ og $23\frac{1}{2}$ Fold. Lavest var Tønder og Aalborg Amter med ca. 19 Fold.

Avlen af 6 r d. B y g udgjorde kun 529,000 Dctr. mod 445,000 Dctr. i 1921. Ses der bort fra Sønderjylland, var Avlen 488,000 Dctr., medens der i 1909—13 avledes 955,000 Dctr. Denne Nedgang til det halve hidrører selvfølgelig fra den stærke Formindskelse af Arealet med 6rd. Byg. Gennemsnitsudbyttet for hele Landet var 20 Fold mod $16\frac{1}{2}$ i 1921 og ligeledes 20 for 1909—13. Højst kommer Københavns og Thisted Amter begge med $26\frac{1}{2}$ Fold. Lavest er Ringkøbing og Ribe Amter med ca. 15 Fold.

Høsten af »h v i d« og g u l H a v r e — hvorved som bekendt forstaas al Havre, der ikke er graa eller sort (af sidstnævnte findes saa godt som intet), beløb sig til 7,490,000 Dctr., medens Udbyttet forrige Aar var 6,850,000 Dctr. Merudbyttet var saaledes 640,000 Dctr. Gennemsnitsudbyttet var $20\frac{1}{2}$ Fold (det bringes i Erindring, at »Fold« stadig betyder Dctr. pr. ha) mod 20 for 1909—13. Højst kommer som sædvanlig for Havrens Vedkommende Lolland-Falster med 28 Fold. Derefter kommer Sønderborg, Københavns, Præstø og Thisted Amter med $24\frac{1}{2}$ à $25\frac{1}{2}$ Fold. Lavest er Ribe, Aabenraa og Hjørring Amter med omkring 15 Fold.

Af G r a a H a v r e høstedes 987,000 Dctr. mod kun 721,000 Dctr. i 1921, altsaa et forholdsvis meget stort Merudbytte. Dette ligger dog ikke i, at Foldudbyttet i 1922 var særlig stort, 12 Fold mod 13 for 1909—13, men i, at Foldudbyttet af Graa Havre i 1921 var meget lavt, kun 8 Fold. Idet her ses bort fra Øerne, hvor Graa Havre

kun dyrkes i ganske forsvindende Omfang, naaedes det største Foldudbytte i Thisted Amt med $16\frac{1}{2}$; derefter kommer Tønder og Sønderborg Amter med ca. $15\frac{1}{2}$ Fold. Lavest er Aarhus Amt med kun 9 Fold, og Vejle og Ringkøbing Amter med ca $10\frac{1}{2}$ Fold. At Foldudbyttet af Graa Havre ligger saa langt under Hvid Havre, skyldes selvfølgelig hovedsagelig den Omstændighed, at først nævnte gennemgaaende dyrkes paa de tarveligste Jorder, hvor Hvid Havre som oftest vilde give endnu mindre.

B l a n d s æ d e n — ganske overvejende Blanding af Byg og Havre, hist og her med Indblanding af Bælgsæd, paa Sandjorder i Jylland jævnlig Blanding af Vaarrug og Havre — gav ialt 3,787,000 Dctr., hvilket kun er 115,000 Dctr. mere end i 1921. Paa Øerne avledes 1,812,000, i Jylland 1,975,000 Dctr. Foldudbyttet var for hele Landet 20, paa Øerne 24, i Jylland $17\frac{1}{2}$. Sønderborg og Maribo Amter staar højest med henholdsvis 27 og 26 Fold. Iøvrigt er Foldtallet overalt paa Øerne omkring 23 à 24. I Jylland er, næst Sønderborg, Thisted Amt højest med 22 Fold, derefter Aarhus Amt med 20. De øvrige jyske Amters Foldtal er beliggende mellem 16 og 19. — En Sammenligning mellem Foldudbyttet af Blandsæd med Byg og Havre hver for sig viser, at Blandsæden gennemgaaende giver færre Fold end (2rd.) Byg og som oftest ogsaa mindre end (Hvid) Havre. Følgende summariske Tal viser dette.

	Øerne			Jylland		
	Byg	Havre	Blandsæd	Byg	Havre	Blandsæd
1922.....	26.1	24.0	23.9	23.0	18.6	17.6
1921.....	26.9	25.0	24.5	19.3	16.2	15.0
1920.....	23.8	23.3	22.9	18.3	16.1	14.9
1919.....	25.7	24.2	23.8	20.1	17.1	15.9
1914—18.....	22.3	20.8	20.7	17.8	15.9	15.0
1909—13.....	24.4	22.4	23.0	20.6	18.4	17.7

Der kan selvfølgelig rejses visse Indvendinger mod en saadan Sammenligning. Det kan siges, at Blandsæden jævnlig faar en mindre god Plads i Sædskiftet end Byg-

get; for Sammenligning med Havre gælder denne Indvending neppe. Det kan endvidere siges, at der jævnlig saas Blandsæd paa uensartet Jord, hvor navnlig Bygget pletvis lykkes mindre godt. Dette kan maaske undertiden være berettiget; men i saadanne Tilfælde vilde ublandet Havre vistnok som oftest give fuldt saa stort Udbytte. Hvad der nu end kan siges til Fordel for Blandsæddyrkningen — og ret meget er det ikke —, saa er det utvivlsomt, at den, foruden dens øvrige Ulemper, bidrager betydeligt til »Havretræthedens« Udbredelse og derigennem nedsætter Foldudbyttet af Havren, ofte i meget følelig Grad. Paa de gode, sunde Kornjorder burde der utvivlsomt som Regel, fra hvilken der selvfølgelig maa afviges, naar der er gyldig Begrundelse derfor, saas Byg i Stedet for Blandsæd.

Af Bælgsæd — hovedsagelig Ærter — er der høstet 297,000 Dctr., hvilket er 27,000 Dctr. mindre end i 1921. Det nævnte Udbytte, hvoraf 174,000 Dctr. er avlet paa Øerne og 123,000 Dctr. i Jylland, svarer til gennemsnitlig ca. 16 Fold.

Samtlige Rodfrugter (incl. Kartoffler) gav ca. 169 Mill. Dctr., hvilket er ca. 9 Mill. Dctr. mere end i det foregaaende Aar og 24 Mill. Dctr. mere end i 1920. Rodfrugtavlen var overhovedet den største, der nogensinde er naaet her i Landet. Øernes Part af det anførte Kvantum var 66 Mill., Jyllands 103 Mill. Dctr.

Kartoflerne gav et Udbytte af 13.4 Mill. Dctr. (= Tønder), heraf 2.1 Mill. paa Øerne, 11.3 Mill. i Jylland. I 1921 var Kartoffelavlen paa det nærmeste af samme Størrelse og med omtrent samme Fordeling mellem Jylland og Øerne. Udbyttet pr. ha var gennemsnitlig 162 Dctr., nøjagtigt det samme som i 1921, for 1909—13 141 Dctr. Paa Øerne avledes gennemsnitlig 125 Dctr., 1921 148, 1909—13 131 Dctr. I Jylland var de tilsvarende Tal 172, 166 og 145, altsaa stadig noget højere end paa Øerne. Man træffer ikke sjældent paa den Opfattelse, at Kartofflerne lykkes bedst paa Sandjorder, og da de dyrkes i

langt større Udstrækning paa Sandjord i Jylland end paa Øerne, ligger det nær at søge Forklaringen til, at Jylland har det største Udbytte pr. ha, i denne Omstændighed. Denne Forklaring holder dog neppe Stik. Naar de stiveste Lerjorder undtages, giver Kartofflerne under iøvrigt lige Forhold større Afgrøder paa lermuldede end paa sandede Jorder. Dette fremgaar bl. a. af samtlige Forsøg med Kartoffler paa Statens Forsøgsstationer. Naar Resultaterne af disse Forsøg samles i 2 Grupper, en fra lermuldede og en tilsvarende fra sandmuldede Jorder, er der almindeligvis en Forskel paa 40 à 70 Dctr. pr. ha til Fordel for de lermuldede Jorder. Herefter burde altsaa Udbyttet være betydeligt større paa Øerne end i Jylland. Forklaringen til, at det modsatte er Tilfældet, maa vistnok for en væsentlig Del søges i, at Jyderne er mere drevne Kartoffeldyrkere end Øboerne. I Jylland dyrkes, saa vidt skønnes, i forholdsvis langt større Udstrækning end paa Øerne de mest ydende Sorter. Hvad dette betyder, kan illustreres ved, at i en treaarig Forsøgsrække gav Up to date 286, Magnum bonum under samme Forhold 229 Dctr. pr. ha efter Fradrag af Læggekartoflerne. Overbrusning med Bordeauxvædske synes ogsaa at være betydeligt mere udbredt i Jylland end paa Øerne — om end langt fra saa almindelig i nogen af Landsdelene som den burde være, naar det erindres, at Merudbyttet efter denne Behandling, naar den udføres omhyggeligt og rettidigt, som oftest er 20 à 40 Dctr. pr. ha. Endvidere synes hele Sommerbehandlingen, navnlig Renholdelsen, af Kartoffelmarkerne gennemgaaende at være bedre i Jylland end paa Øerne osv. Alt dette bunder vel for en væsentlig Del i, at Kartoffeldyrkningen i det hele spiller en langt større Rolle i store Dele af Jylland end paa Øerne, og at det derfor er mere magtpaaliggende der end her at faa et godt Udbytte af de forholdsvis store Arealer. — Gennemsnitlig havde Thisted Amt de største Kartoffelafgrøder, 193 Dctr. pr. ha, dernæst Ribe, Ringkøbing og Viborg Amter. Lavest — og paafaldende lavt — staar Københavns Amt med 62 og

Bornholm med 71 Dctr. Meget smaa Afgrøder havde endvidere Maribo, Tønder, Aabenraa og Sorø Amter med 103—110 Dctr.

Af R u n k e l r o e r avledes ialt $54\frac{1}{2}$ Mill. Dctr. mod 48 Mill. i 1921. Paa Øerne udgjorde Avlen 35 Mill., i Jylland $19\frac{1}{2}$ Mill. Dctr. Udbyttet pr. ha (»Foldudbyttet«) var paa Øerne 518, i 1921 481, 1909—13 544 Dctr., i Jylland henholdsvis 405, 432 og 485, for hele Landet 470, 460 og 530. De største Afgrøder avledes paa Lolland-Falster, i Svendborg, Præstø og Sorø Amter, henholdsvis 558, 553, 539 og 531 Dctr. Mindst var Afgrøderne i Aabenraa og Tønder Amter, nemlig kun 310 og 327.

K a a l r o e r n e indbragte ialt henved 71 Mill. Dctr., hvoraf henved 18 Mill. paa Øerne og 53 Mill. i Jylland. Afgrøderne pr. ha var paa Øerne 551, i Jylland 430, for hele Landet 455 Dctr. Højest var Svendborg og Præstø Amter med 588 og 580 Dctr., lavest Aabenraa, Haderslev og Vejle Amter med henholdsvis 323, 332 og 364 Dctr. I 1909—13 var Gennemsnitsavlen pr. ha for hele Landet 467, paa Øerne 527, i Jylland 463 Dctr.

T u r n i p s gav ialt $23\frac{1}{4}$ Mill. Dctr., heraf $5\frac{1}{2}$ Mill. paa Øerne, $17\frac{3}{4}$ Mill. i Jylland. Gennemsnitsafgrøden pr. ha for hele Landet var 399 Dctr., paa Øerne 485, i Jylland 378 Dctr. De største Afgrøder havde Maribo, Svendborg og Sorø Amter med henholdsvis 523, 506 og 502 Dctr. pr. ha. Mindst var Afgrøderne i Aabenraa, Vejle og Haderslev Amter med henholdsvis 288, 297 og 303 Dctr. I 1909—13 havde hele Landet 401, Øerne 461, Jylland 393 Dctr. pr. ha.

S u k k e r r o e a v l e n var, særlig paa Grund af Arealformindsættelsen, forholdsvis lille, nemlig kun $5\frac{1}{4}$ Mill. Dctr. mod $8\frac{1}{4}$ Mill. i 1921. Ogsaa Udbyttet pr. ha var lille, 235 Dctr. mod 250 i 1921 og 299 i 1909—13. Af de sukkerroedyrkende Amter staar Præstø Amt øverst med 252 Dctr. pr. ha, Lolland-Falster havde 239 og Holbæk Amt 233. Lavest var Svendborg, Sorø og Odense Amter med henholdsvis 206, 216 og 221 Dctr.

Udbyttet af Agerhø var nærmest lille, for hele Landet $6\frac{1}{2}$ Mill. Dctr., for Øerne $2\frac{1}{2}$ Mill. og for Jylland knapt 4 Mill. Dctr. mod henholdsvis $9\frac{1}{2}$, $3\frac{1}{2}$ og knapt 6 i 1921. Grunden til den knappe Høhøst ligger for en væsentlig Del i, at man i Foraaret og Forsommeren paa Grund af Græsknaphed maatte afgræsse en betydelig Del af de til Høslæt bestemte Marker. Udbyttet pr. ha var desuden ogsaa under det almindelige, for Landet i Gennemsnit 35, for Øerne 40, Jylland 33 Dctr. pr. ha, medens det i det foregaaende Aar var henholdsvis 40, 45 og 35 Dctr. og for 1909—13 44, 48 og 40 Dctr.

Enghøet udgjorde ialt $7\frac{1}{2}$ Mill. Dctr., hvøraf $1\frac{1}{4}$ Mill. paa Øerne, $5\frac{1}{4}$ Mill. i Jylland. Udbyttet pr. ha var for hele Landet 29 Dctr., Øerne 34, Jylland 28. Dette er for Jylland lidt højere end i 1921, men lavere end 1909—13, da de tilsvarende Tal var henholdsvis 30, 39 og 29 Dctr.

Det samlede Udbytte af Halm var forholdsvis stort, for hele Landet ca. 32 Mill. Dctr., paa Øerne $12\frac{1}{2}$, i Jylland $19\frac{1}{2}$ Mill. mod henholdsvis 28, 12 og 16 i 1921.

Indførslen af Kunstgødning har, som det maatte ventes, i det hele været stærkt stigende siden Krigsaarene. I de sidst forløbne 3 Kalenderaar indførtes følgende Kvanta, hvilket omtrent svarer til Forbruget, idet saavel Hjemmeproduktion — bortset fra Raafosfatets Omdannelse til Superfosfat — som Udførslen er ubetydelig.

	1922 Tons	1921 Tons	1920 Tons
Raafosfat	106,400	23,100	104,500
Superfosfat	81,500	52,600	55,300
Thomasmel	14,000	4,500	1,000
Norgesalpeter	62,900	49,300	62,300
Karbidkvælstof (Kalkkvælstof)	3,200	50	
Norsk Natronsalpeter	—	600	43,400
Chilesalpeter	32,700	55,100	
Kainit	2,300	400	100
20 pCt. Kaligødning o. l.	1,500	4,500	4,600
37 — — — — —	26,800	4,200	
Andre Kaligødninger	100	5,400	

Indførslen af Fosforsyregødning var, som det ses, meget stor i 1920. Regnes der med, at Raafosfat giver den dobbelte Mængde 18 pCt. Superfosfat, svarer Indførslen i nævnte Aar til ca. 260,000 Tons. Dette har vistnok oversteget Aarets Forbrug, saa der er bleven noget til Rest til 1921, da Indførslen kun svarer til lidt over 100,000 Tons Superfosfat. I 1922 stiger atter Indførslen stærkt og svarer da til næsten 300,000 Tons Superfosfat foruden 14,000 Tons Thomasmel. Heraf vil ventelig blive en Del tilovers for 1923. Kalenderaarets Indførsel, særlig af Fosforsyregødning, vil i det hele sjældent være noget sikkert Udtryk for samme Aars Forbrug. Det ses, at vi atter har begyndt at anvende en Del Thomasmel. Hvorvidt dette er fordelagtigt, afhænger væsentlig af Priserne og af Varens Beskaffenhed. Der er dels ved Forsøgsstationerne, dels i Landboforeningerne paabegyndt Forsøg med forskellige nye Fosforsyregødninger saasom Naura-, Vesta- og Suprafosfat*). Der er, saavidt vides, ingen Resultater offentliggjort fra disse Forsøg; dette vil ventelig først finde Sted, naar der gennem flere Aars Forsøg er naaet fuldt betryggende Resultater — det har jo heller ingen Hast med at faa nye Varer i Handelen, før man har fuld Sikkerhed for, at de byder virkelige Fordele. I den jyske Planteavlsberetning hedder det, at Tetra- og Suprafosfat har gjort saa god Virkning, at der er Anledning til at fortsætte med disse Forsøg, da disse Fosfater m u l i g v i s kan blive saa billige, at de kan faa praktisk Betydning.

Af K v æ l s t o f g ø d n i n g er der i hvert af Aarene 1920 og 21 indført 105,000 Tons, i 1922 6000 Tons mindre. Det er næsten udelukkende Salpeter, der anvendes. Som det ses, konkurrerer Norge- og Chilesalpeter stærkt med hinanden. I 1920 er der paany indført en mindre Mængde

*) For det Tilfælde, at det saakaldte Suprafosfat kommer i Handelen her i Landet, vil det være meget ønskeligt, at der findes og indarbejdes et andet Navn for denne Vare, der giver mindre Anledning til Forveksling med Superfosfat!

Karbidkvælstof, hvis Lønsomhed dog, som saa ofte betonet, afhænger af, at Kvælstoffet deri er meget billigt i Forhold til Salpeterkvælstof; det maa vist nødtigt betales med mere end det halve, naar der skal være nogen Fordel ved at bruge det. Lidt svovlsur Ammoniak af hjemlig Fremstilling anvendes; men trods al Reklame for denne Gødning — der jo i og for sig er meget brugelig —, har den aldrig slaaet an, vel først og fremmest fordi Prisen som oftest har været for høj i Forhold til Nyttevirkningen sammenlignet med Salpeter. Om en nylig paabegyndt Række Forsøg i Landboforeningerne med svovlsur Ammoniak til Sammenligning med Norgesalpeter vil fremhæve førstnævnte som mere værdifuld end hidtil antaget, maa Tiden vise. Der er ligeledes iværksat Forsøg med Urinstof som Kvælstofgødning. Om dettes Værdi kan der neppe endnu siges noget.

Som det vil erindres, nedsatte De samvirkende danske Landboforeninger og Dansk Ingeniørforening paa Foranledning af et Foredrag af Laboratorieførstander *P. Christensen*, Dalum, i 1918 et Fællesudvalg for at undersøge Mulighederne for Iværksættelse af en dansk Kvælstofgødningsindustri. Dette Udvalgs tekniske Leder, Professor *P. E. Raaschou*, har nu offentliggjort en Beretning om Udvalgets Virksomhed. Det fremgaar af denne Beretning og af, hvad der tidligere er fremkommet herom, at Udvalget har udført meget omfattende Laboratorieundersøgelser og Beregninger til Belysning af det foreliggende Spørgsmaal. Beretningens Forfatter, der formentlig kan siges at have været Sjælen i Arbejdet, tilkendegiver nærmest den Opfattelse, at der er Muligheder til Stede for med Fordel at iværksætte en saadan Industri. Fra anden Side er der lagt en overvejende pessimistisk Opfattelse for Dagen. Drøftelsen af Spørgsmaalet fortsættes endnu, mens disse Linier skrives. Her skal ikke gaas nærmere ind paa denne i og for sig meget interessante Sag, hvis forskellige Sider næppe endnu er tilstrækkeligt klarede. Kun en enkelt Side af Sagen skal berøres. Det ses at være Forudsætningen, at

en eventuel Kvælstofgødningsindustri skal baseres paa Fremstilling af Ammoniak. Men selv om Resultatet skulde blive saa gunstigt — hvad man vel næppe tør vente—, at dansk Ammoniakkvælstof kan købes adskilligt billigere end indført Salpeterkvælstof, vil Landmændene sandsynligvis kun lægge en Del, maaske kun en mindre Del, af deres Kvælstofforbrug over paa Ammoniak, medmindre denne skulde kunne stilles i et gunstigere Lys end hidtil. Men et andet og væsentligt Spørgsmaal er, i hvilken Forbindelse Ammoniakken kommer til at fremtræde. Det fremgaar af Beretningen, at dens Binding til Svovlsyre vil fordyre Produktionen meget betydeligt, og Prof. Raaschou synes derfor at mene, at Bestikket skal tages efter at lade Ammoniakken binde sig til Superfosfat. Det er vistnok herimod, at den landbrugsmæssige Hovedindvending maa rettes, idet man fra et Landbrugsstandpunkt ikke er tjent med Udsigten til »Ammoniakfosfat« som Fremtidens Kvælstofgødning. Fra Landbrugets Side vil man sikkert som hidtil forlange Kvælstof for sig og Fosforsyre for sig og ikke have en ny »Blandingsgødning«, selv om den fremtræder som Produkt af dansk Industri. — Iøvrigt har den franske Ingeniør, Direktør *C. Claude* i et Foredrag i Danmarks naturvidenskabelige Samfund den 23. Maj 1922 henledt Opmærksomheden paa en ny Metode for Ammoniakfremstilling, nemlig paa Grundlag af hvad han kalder Enormtryk, der skulde betinge et betydeligt billigere Produkt. Ogsaa Mr. Claude er betænkelig ved Fremstilling af svovlsur Ammoniak paa Grund af den dyre Svovlsyrefabrikation, og tænker sig at lade den kulsure Ammoniak træde i Forbindelse med Kogsalt, hvorved der samtidig dannes Ammoniumklorid og som Biprodukt Natriumkarbonat = Soda. Om der skulde være noget at gøre i denne Retning, og om man i Landbruget er tjent med Ammoniumklorid som Kvælstofgødning, maa det være Fremtiden forbeholdt at afgøre.

Naar den foranstaaende Oversigt viser en paafaldende lille Indførsel af Kaligødning i 1920, og at

Indførslen i 1921 ogsaa nærmest er lille, finder dette — delvis — sin Forklaring i, at der i 1919 indførtes en uforholdsmæssig stor Mængde Kaligødning, nemlig 109,000 Tons, hvilket var tilstrækkeligt til Dækning af 2 à 3 Aars Forbrug, selv om det hovedsagelig var 20 pCt. »Kalisalt«. Det ses af Oversigten, at vi nu atter er gaaet over til, som før Krigen, næsten udelukkende at bruge højprocentholdig Kaligødning. Der er dog indført en mindre Mængde Kainit.

Vor Ind- og Udførsel af M a r k f r ø stillede sig for de vigtigste Varers Vedkommende saaledes i 1922, idet Tallene for 1921 er anført til Sammenligning. Der indførtes

	1922	1921
	Detr.	Detr.
Rødkløver	20,000	21,100
Lucerne	9,300	4,400
Andet Bælgplantefrø	11,100	13,000
Rajgræs	5,100	2,100
Timothe	4,300	7,600
Andet Græsfrø	4,600	4,800
Sukkerroefrø	8,800	15,700

De vigtigste Udførselsvarer var:

	1922	1921
	Debr.	Debr.
Alm. Rajgræs	1,100	3,200
Ital. —	4,500	6,900
Hundegræs	29,900	32,800
Eng-Svingel	6,000	6,400
Runkelroefrø	1,700	1,900
Sukkerroefrø	2,900	5,600
Turnipsfrø	7,400	2,600
Kaalroefrø	2,700	2,000

Statens Forsøgsvirksomhed har været fortsat i det vante Spor. For det væsentligste af, hvad der her har tildraget sig i det forløbne Aar er der gjort Rede i Statens Planteavlssudvalgs udførlige Aarsberetning for Finansaaret 1922—23. Her skal kun nævnes, at der er udkommet en samlet og let overskuelig »Oversigt over de for Landbru-

get vigtigste Resultater af Statens Forsøgsvirksomhed i Plante kultur«. Forsøgsleder *Karsten Iversen* har med stor Dygtighed udarbejdet denne særdeles nyttige Oversigt.

Ligeledes har Landbo- og Husmandsföreningernes Planteavlsarbejde i alt væsentligt været fortsat som hidtil. Der foreligger som sædvanlig udførlige Beretninger herom. Foreningen af jyske Landboforeninger foranstaltede i Tilknytning til sit 50 Aars Jubilæumsdyrskue i Horsens en særdeles omfattende og lærerig Planteavlsudstilling. I samme Anledning har samme Forenings Planteavlsudvalg i sin Planteavlsberetning for 1922 optaget et med stor Flid udarbejdet Generalregister til samtlige hidtil udkomne jyske Planteavlsberetninger, hvorved man paa en paa-skønnelsesværdig Maade i høj Grad har lettet Adgangen til disse Beretningers rige Indhold.

Om Smaabrugsbevægelsen i de fire nordiske Lande.

Af Sekretær *Niels Siggaard.*

I de sidste Aartier af det nittende Aarhundrede vaagner der i de fleste europæiske Lande en stærk Interesse for Smaabrukerne og deres Kaar. Interessen var levende baade i By og paa Land, og Aarsagen var denne, at Udviklingen havde medført, at der var bleven Uligevægt i Tilbudet paa Arbejdskraft til Landbrugsarbejdet og til det Arbejde, som fandtes i Byerne eller i Industricentrene; til det første Arbejde blev Manglen paa Deltagere fra Aar til Aar mere og mere følelig, medens Tilstrømningen af Arbejdskraft til de sidste Steder gennem sin stedse stigende Vækst vakte Bekymringer ikke alene af socialøkonomisk, men ogsaa af etisk og politisk Art.

Men det er ikke alene Vandrigen fra Land til By, der skaffer Mangel paa Arbejdskraft i Landdistrikterne, ogsaa den stadig tiltagende Udvandring til oversøiske Lande, hvor Løfter om bedre Livsvilkaar lokker de unge og arbejdsduelige, virker i samme Retning. Hertil kommer endvidere, at Landbrugets stigende Intensitet medfører, at Arbejdsmængden forøges, og der skal flere Hænder til at bestride den; men i Konkurrencen om Lønvilkaarene har Landbruget stadig vanskeligt ved at klare sig, til Gengæld mener dette Erhverv at kunne byde sine Medhjælpere saa meget bedre Kaar i sundhedsmæssig Retning baade af legemlig og aandelig Art, saa dette kan opveje

Differencen i Lønniveauet. Op imod Aarhundredovergangen breder der sig en Stemning gennem alle Befolkningslag, som med forskellige Motiveringer støtter denne Opfattelse om Landlivets Sundhed. Der fremkommer nu i de forskellige Landes Rigsdage Lovforslag om igennem særlige Foranstaltninger at modvirke Emigrationen og Vandringerne mod Byerne, samt til at opmuntre de unge Mænd og Kvinder til at blive ved Landbruget, og her bliver det de Forslag, der gaar ud paa at fremme Udstykning og Kolonisation, som vinder Fremme og i første Række de, som støtter Oprettelsen af smaa Brug, af Husmandsbrug. Ved Oprettelsen af saadanne og i den Størrelse, som de fik — i hvert Fald fra Periodens Begyndelse — haabede man at faa en større Stab af bosiddende Smaabrugere, der foruden at passe deres eget Landbrug ogsaa kunde faa Tid til at paatage sig Arbejde for andre.

Vi skal nu i det følgende søge at give en kort historisk Fremstilling af Smaabrugsbevægelsen i de fire nordiske Lande, saadan som den har udviklet sig før og efter den Periode, som vi har berørt i Indledningen, og vi vil se, at nævnte Periode danner Epoke for Bevægelsen i samtlige Lande, samt at Spørgsmaalet mere og mere har udviklet sig fra i ikke ringe Grad at være et Landarbejderspørgsmaal til at blive et Spørgsmaal om at skabe gode Betingelser for Oprettelse af selvstændige Smaabrugerehjem.

Smaabrugsbevægelsen i Danmark.

Som bekendt har Udviklingen her i Landet siden de store Reformers Tid gaaet i Retning af en Udjævning af Grænserne mellem Størrelsesgrupperne af Landejendomme, saadan at det bliver stadig væk mere og mere vanskeligt at afgøre, hvilken Gruppe man skal henføre de enkelte Ejendomme til, og hvilken Titel man skal give Indehaveren. For 150 Aar siden var Sagen mere simpel, da havde man kun tre Kategorier, og de var ret skarpt ad-

skilte. Der var Herregaardene, som var store, og tillige som Regel Centrum for Bøndergods, hvilket kunde være fordelt i mange Landsbyer. Saa var der store Bøndergaarde, der almindelig havde en Størrelse fra 4—8 Tdr. Hartkorn, og ofte lige store i samme By, navnlig paa Godserne, hvor Ejeren ved Omdeling søgte at opnaa denne Ensartethed af Hensyn til Ydelserne, og endelig var der Husene, som havde en vis Adgang til den fælles Jord. Siden da er der gennem Udstykning og Sammenlægning opstaaet en Del mindre Herregaarde (12—20 Tdr. Hartkorn), mindre Bøndergaarde (1—4 Tdr. Hartkorn) samt baade store og smaa Huse, saaledes at der nu er jævne Overgange mellem Samfundsklasserne og lettere Adgang for den enkelte til at finde en Bedrift, der svarer til hans Kapital.

Til Belysning af Udviklingen skal bringes følgende Tabel, der er hentet fra *Jens Warming: Danmarks Statistik*:

Efter Amtstuernes Opgørelse.

	1850	1873	1905
Mindst 20 Tdr. Hartkorn	} 1,829	847	919
12—20 » »		1,114	1,174
8—12 » »	4,828	4,034	3,765
4—8 » »	29,049	25,908	23,327
2—4 » »	19,271	22,558	24,365
1—2 » »	14,700	19,694	23,060
$\frac{1}{4}$ —1 » »	49,408	66,535	69,131
$\frac{1}{32}$ — $\frac{1}{4}$ » »	21,286	39,415	51,927
Under $\frac{1}{32}$ » »	27,474	26,688	62,152
Uden Hartkorn	12,245	32,626	29,310
Tilsammen...	180,090	239,419	289,130

Efter Ejendomsskyld-Vurderingerne.

	1904	1909	1916
Mindst 12 Tdr. Hartkorn	2,067	2,011	1,963
4—12 » »	26,605	25,697	24,484
2—4 » »	23,589	24,474	25,554
1—2 » »	21,814	23,421	26,569
Tils. Gaarde...	74,075	75,603	78,570

Mindst 10 ha.....	19,803	21,155	23,394
3.3—10 »	36,368	40,585	45,497
0.55—3.3 »	41,552	41,039	37,262
Tils. Huse...	97,723	102,779	106,153
I alt Landejendomme...	171,798	178,382	184,723

Der findes saaledes nu ca. 2000 Herregaarde (over 12 Tdr. Hartkorn), 77,000 Bøndergaarde (1—12 Tdr. Hartkorn) og 106,000 Landbrughuse. Mellem Øerne og Jylland er der betydelige Forskelle. Jylland har saaledes lidt flere baade af Gaarde og Huse, men Gaardene er gennemsnitlig betydelig mindre; der er meget færre store Herregaarde og store Bøndergaarde, men der er flere smaa Bøndergaarde og store Husmandsbrug, hvilket medfører, at en Klasseforskel mellem Gaardmænd og Husmænd vanskeligere kommer frem der end paa Øerne, og at der erhvervspolitisk set vanskeligt kan trækkes skarpe Linier.

Husmandssagen hører politisk den sidste Menneskealder til, social-økonomisk er den en hel Del ældre, som saadan traadte den frem under Gennemførelsen af de store Landboreformer, idet der ved Udstykningen af Landsbyernes Jorder maatte tages Hensyn til Husmændene, der gennem Aarene havde vundet Hævd paa visse Rettigheder, bl. a. til Græsningsret paa Overdrevene for et Faatal af Husdyr, Ret til at bjerge Brændsel i Skove og Moser. Ordningen skete paa den Maade, at Husmanden fik tillagt et Stykke Jord som Erstatning for disse Rettigheder. I mange Tilfælde blev det tilrettelagt saadan, at han for Brugsretten maatte forpligte sig til at forrette en Del Arbejde paa Gaarden, hvortil Fæstehuset kom til at høre.

Herregaardene, der ved Jordreformerne efterhaanden blev berøvet den Arbejdskraft, som Fæstebøndernes Hovripligt tidligere havde givet, bliver ivrige for Oprettelse af Fæstehuse og for Resten ogsaa af Tjenestehuse (til

Skovfogeder, Betjente, Funktionærer paa Gaardene osv.). Gaardmændenes Interesser gaar i samme Retning. Det var i det hele vanskeligt at faa Arbejdskraft i tilstrækkelig Mængde ved Aarhundredovergangen og i den første Tid derefter. En hel Del af de unge Karle var indkaldte til Militærtjenesten i Anledning af Krigsurolighederne, den stærke Opsving Handel og Skibsfart tog i disse Aaringer — ogsaa paa Grund af Krigsforholdene — lokkede med høje Lønninger, og desuden medførte Udskiftningen og Udstykningen meget ekstra Arbejde for Landbruget i Form af Opsætning af Hegn, Gravning af Grøfter, Anlæggelse af Veje, Opførelse af nye Bygninger osv. Arbejdslønningerne steg voldsomt, derfor vilde det være heldigt, om man kunde opnaa at faa en passende Mængde af stedlig Arbejdskraft i Form af gifte Husmænd.

I nævnte Tid stiger Priserne stærkt paa Landejendommene — Landbrugsprodukterne kunde jo sælges til stadig stigende Priser —, Ejendomshandlen flourer, og Udstykningspekulanterne tjener Penge; men det bliver de unge Karle, der har lagt en lille Smule til Side, som kommer til at føle Smerten; en hel Del af dem bliver Ejere af et Stykke Jord, som Regel af daarlig Kvalitet og daarlig beliggende, og paa dette Jordstykke skal de opføre Bygninger paa et Tidspunkt, da Byggeudgifterne er urimelig høje. De bliver Parcellister eller Husmænd, men deres Stilling i økonomisk Henseende bliver ikke bedre end Fæstehusmændenes i hvert Fald ikke i de vanskelige Tider, som kommer efter 1814. Regeringen støtter gennem Lovgivningen i en Del Aar Bestræbelserne for Oprettelse af Husmandsbrug; men omkring 1815 begynder man at frygte for, at et Husmandsproletariat skal opstaa, og Lovgivningsmagtens Bestræbelser for at faa Huse oprettet bliver derfor indstillet. Tillige har man Blikket rettet paa den Fare, som den stærke Udstykning medfører overfor Bøndergaardene ved at gøre disse for smaa til, at de kan ernære en Familie, og ved Love af 1810 og 1819 sattes Grænser for denne Frihed, tildels med den bestemt ud-

talte Begrundelse, at ingen Bondegaard burde svækkes saa meget, at den blev utilstrækkelig til en Gaardmandsfamilies Underhold; i 1819 sattes Grænsen til 20 Tdr. Land boniteret Areal (= ca. $3\frac{8}{9}$ Tdr. Hartkorn); men i Praxis gaves der efterhaanden altid Bevilling ned til 2 Tdr. Hartkorn, som man altsaa mente var nødvendig Størrelse paa disse Tider til en Families Underhold. Denne Størrelse er senere bleven nedsat yderligere, bl. a. ved Lovene i 1897 og 1906.

Før Landboreformernes Tid eksisterede der ikke noget socialt Spørgsmaal: Husmand eller Husmandsbrug, i hvert Fald ikke paa den Maade, at den Tids Husmænd var en fattigere, mindre agtet og mindre fri Stand end Gaardmændene (Fæstebønderne). En hel Del af nævnte Husmænd var Gaardmandssønner, der ikke havde faaet Gaard i Fæste, eller man kan maaske rigtigere sige, havde været saa heldige at slippe for at faa Gaard i Fæste; thi som bekendt havde det Hundrebaar, som gik forud for Reformernes Tid, ikke været gunstigt for Landbruget, Fattigdom var til Stede hos Fæstebønderne, og Rigdom fandtes vel kun hos de Godsejere, der foruden deres Indtægter af Landbruget ogsaa havde Indtægter som Embedsmænd eller som Interesserede i Handel og Skibsfart. Husmændene var heller ikke særlig velstillede; men det var dog saadan, at deres Kaar gennemgaaende var lige saa gode som Fæstebøndernes og i mange Tilfælde bedre. Det var ikke nogen talrig Stand, der var ca. en Snes Tusinde Husmænd ialt. De havde Husene i Fæste og svarede deraf en vis aarlig Afgift. Saa havde de omtalte Rettigheder (Græsningsret, Brændselsret osv.). Men medens Gaardmændene trælled under Hoveriet, var Husmændene i alt væsentlig fri for dette. En hel Del af dem drev et eller andet Haandværk, som Murer, Snedker, Garver, Tækker, Væver osv., og en hel Del havde gode Biindtægter gennem Biavl eller andet. De fik en Del rede Penge for deres Arbejde, mange passede saa godt paa Pengene, saa de kunde laane dem ud til Bønderne til gode Renter.

Ved Fællesskabets Ophævelse forandres Husmændenes Kaar, men som vi alt har set, ikke til det bedre; det bliver for Størsteparten Husmænd med et lille Jordstykke i Fæste og med Pligt til at gøre et bestemt Antal Ugedage paa Gaarden eller til at gøre Dagleje for en vis Betaling paa disse Gaarde. Disse Husmænd fik i de fleste Tilfælde den daarligste eller mest ubekvemt beliggende Jord til Brug, og mange Steder oprettedes der Husmandskolonier paa Overdrevene. Nogen rationel Drift af Husmandslodden blev der kun i faa Tilfælde foretaget, da Arealet var for lille til, at Manden kunde ofre sin hele Tid paa den; men han maatte i travle Tider som Saatid og Høsttid arbejde paa Herregaarden og forsømme sit eget; desuden trængte Husmandslodderne ogsaa til Grundforbedringer og hertil kom, at der ikke kunde holdes Trækkraft, saa Jordarbejdet maatte gøres med laante Dyr fra Herregaarden eller ogsaa paa den Maade, at Gaardmanden gjorde en halv Dags Pløjning eller Harvning Foraar og Efteraar hos Husmanden. Spørgsmaalet om at skaffe Husmændene Trækdyr var fra Aarhundredets Begyndelse Genstand for megen Diskussion baade ved Landbrugsmøder og i Landbrugspressen, og gennem lange Tider blev det tilraadet Husmændene at bruge deres Køer som Trækkraft, og de landøkonomiske Foreninger med Det kongelige danske Landhusholdningsselskab i Spidsen uddelte gennem mange Aar Præmier til veldyrkede Husmandsbrug, der anvendte Køer eller Stude som Trækkraft. Der anvendtes Pengepræmier og uddeltes Redskaber, bl. a. amerikanske Svingplove, hvilket sidste benyttedes gennem mange Aar af Randers Amts Husholdningsselskab. Nævnte Selskab begyndte med denne Præmiering i 1829, og i Indbydelsen hedder det: »For at opmuntre Husmænd, der eje Smaalodder til disses Drift at bruge Hornkvæg og derved hæmme det Afhængighedsforhold, hvori de staar til Gaardmændene, skal foruden de alt bestilte endnu anskaffes 11 amerikanske Plove til Uddeling til hver af Landbokommissærerne for af disse at udlaanes

til de Husmænd, af hvem Plovene kunne ventes nyttig anvendte, Udlaanet sker under Betingelse af, at Laaneren 6 Maaneder efter skal godtgøre at være veløvet i dens Brug og endnu 2 Aar derefter, at han vedbliver hensigtssvarende at benytte den, i hvilket Fald den skænkes ham«.

Sagen vinder vel nok mest Interesse i Jylland, hvor Studeopdrætningen havde haft stor Betydning gennem lange Tider, og Præmier uddeltes i Massevis baade til Husmænd, der anvendte Stude, og til dem, der anvendte Køer som Trækkraft. Det var Ungstude, som anvendtes, de kunde samtidig med at gøre Arbejdet tjene en Foderløn.

I Maribo Amts økonomiske Selskab arbejdede man ogsaa for at faa Husmændene til at pløje med deres Køer, og for at opmuntre dem lod Selskabet i 6 Aar — indtil 1847 — afholde Præmiepløjninger med Køer paa 3 Steder i Stiftet med en Præmiesum af 50 Rdlr. til Udbetaling hvert Sted. Det lader ogsaa til, at Sagen har mødt en hel Del Interesse; med Krigen 1848 standsede disse Præmiepløjninger. Vi skal senere se, at Spørgsmaalet om at skaffe Husmændene Trækkraft resulterer i et Ønske om at faa Brugene gjort saa store, saa der kan holdes 1 stor Hest eller 2 smaa Heste.

I de vanskelige Tider, som fulgte efter Højkonjunkturen — Gullaschtiden — i forrige Aarhundredes Begyndelse og som antog Karakter af en Krise i Tiden 1818—1828, var Kaarene vel ikke værre for Husmændene, end de var for Gaardmændene, men op imod Aarhundredets Midte bliver de gode Kornpriser til mest Fordel for de store Brug og nærmest til Skade for Husmændene, der ikke har noget Korn at sælge, og som kom til at mærke mere Knaphed paa de Gaver, der i Form af Brødkorn, Mælk, Sulemad osv. tilflød dem fra Gaardene; tillige kommer den stigende Intensitet i Gaardenes Drift til at lægge stærkere Beslag paa Hestekraften, saa det blev endnu vanskeligere for Hus-

manden at laane eller leje et Spand Heste. Ikke desto mindre steg Husmændenes Antal i disse Aaringer, ikke mindst i Perioden 1835—60, hvilket i ikke ringe Grad skyldtes en med Fæstelovgivningen følgende Udstykning og Omparcellering. I den Tid begynder ogsaa Bondestandens Interesse at vaagne for Politik, og den »Frihedsbølge«, som i Fyrreerne gik over Europa, naaede ogsaa Danmark, og den naaede ned i Husmændenes Rækker og kaldte Talsmænd frem som Fæstehusmand *Peder Hansen*, Lundby, hvis Agitation medvirker til Fremkomsten af Forordningen af 22. Maj 1848, der afskaffer Revselsesretten¹⁾ overfor Husmændene og bestemmer, at en Kontrakt om Leje af et Hus ikke maa indeholde Bestemmelser om Arbejde som Vederlag; i 1850 gaves dernæst Regler om Afløsning af det bestaaende Pligtarbejde. Fra Statens Side bliver der ikke direkte gjort noget for at fremme Oprettelsen af nye Smaabrug, Antallet steg som nævnt ogsaa stærkt nok af sig selv, derimod viser Statsmagten mere og mere sin Interesse for at forbedre Kaarene for de Husmænd, som allerede fandtes. Vi har allerede nævnt Lovene af 1848 og 1850. I 1875 nedsattes en Landbokommission, hvis Arbejde gav Stødet til Oprettelse af de to Husmandskreditforeninger i 1880. Indtil da var faktisk de smaa Landejendomsbesiddere udelukkede fra at faa Laan i Kreditforeningerne, endog statutmæssigt, naar deres Ejendomme var under 1000 Kr. (jyske Landejendomme 2000 Kr.). Skulde en Husmand have et Laan, var han som Regel henvist til at søge det ad privat Vej²⁾, og dette blev i de fleste Tilfælde hos de bedre stillede Ejendomsbesiddere, som Husmanden tillige maaske kunde staa i Arbejdsfor-

¹⁾ Denne Revselsesret var allerede 1791 ophævet for Gaardmændene. Af andre Til sidesættelser kan nævnes, at Gaardmændenes Ret til Erstatning for Forbedringer lovordnedes 1787 og 1861, Husmændenes først 1902, samt at Kommunalloven af 1841 satte Grænsen for Valgretten ved 1 Td. Hartkorn.

²⁾ Enkelte af de landøkonomiske Selskaber ydede Laan — Driftslaan — til Husmænd, saaledes Mårbo Amts økonomiske Selskab.

hold til, hvilket kunde skabe for megen Afhængighed. Laanene var tillige paa kort Opsigelsesfrist og derfor mindre sikre for Husmanden¹⁾. Husmandskreditforeningerne bliver begunstiget fra Statens Side, bl. a. ved at de udstedte Kasseobligationer erholder Statens Garanti for en Rente af 4 pCt. aarlig, i 1915 udvidet til ogsaa at gælde for $4\frac{1}{2}$ pCt. Obligationer, desuden ydede Staten hver af Foreningerne en Understøttelse en Gang for alle af indtil 10,000 Kr. til deres første Indretning, og udreder Omkostningerne ved Taksationen af de Ejendomme, som faar Laan. Der ydes Laan til Halvdelen af Værdien for Huse med Jord og indtil to Femtedele til Huse uden Jord. Der ydes kun Laan til mindre Jordbrugere; fra 1880 gjaldt, at ingen maa optages som Interessent i Foreningerne, hvis Ejendom var ansat til en Værdi af over 4000 Kr., 1904 sættes Taksationsgrænsen op til 8000 Kr., i 1908 til 10,000 Kr., 1915 til 12,000 Kr., dog saaledes, at det gælder kun for Ejendomme med mindst 1 ha Jord, medens 10,000 Kr. stadig bliver Grænsen for Ejendomme med mindre Jordareal. Oprettelsen af disse Kreditforeninger var til stor Gavn for Husmændene og blev straks benyttet i stor Udstrækning.

I 1873 begyndte Staten at give Bevillinger til Præmiering af veldrevne Husmandsbrug. Fra de landøkonomiske Selskaber var der igennem lange Tider uddelt Præmier til veldrevne Husmandslodder, saaledes f. Eks. af Det kgl. danske Landhusholdningsselskab fra Begyndelsen af forrige Aarhundrede. Fra 1803 udsattes fra dette Selskab Præmier »For Huusmands-Lodders bedste Dyrkning«, og vi skal her citere Selskabets Motivering for disse Præmiers Nødvendighed, da den viser, at man indenfor dette Selskab saa med rigtig Forstaaelse paa Husmandsbrugenes Betydning. I Motiveringen hedder det: »I de senere Aar har Danmark erholdt et betydeligt Antal af Huusmandspladser med 2, 3 indtil 6 Tønder Land. Disse smaa Lodder kunde, naar de blive behandlede paa en rig-

¹⁾ H. Hertel: Andelsbevægelsen i Danmark.

tig Maade, vorde af største Nytte for Staten, ikke blot som Kilde til en gavnlig Folkemængde, men tillige ved at give Anledning til en stor Forøgelse af Naturproduktionen. Imidlertid har Erfarenhed viist, at denne Hensigt med slige Lodders Anlæg ikke ganske er opnaaet, og den vil aldrig opnaaes før deres Besiddere indføre en ganske anden Dyrkningsmaade, end den, som sædvanlig følges. Selskabet har derfor sørget for, at en grundig og paalidelig Anviisning til Huusmandslodders rette Behandling er bleven meddeelt udskiftede Huusmænd, ved at lade trykke og for en meget lav Priis udsælge Provst Høeghs Anviisning til et velindrettet Jordbrug, hvori en Huusmands lods bedste Dyrkning omstændelig er fremsat. Denne Bog er nu saa udbredt blandt Bondestanden, at enhver Huusmand, som ønsker at udføre dens Regler, let kan forskaffe sig den.

Selskabet udsætter derfor følgende Præmier: For den udskiftede og udflyttede Huusmand i Dannemark, som ved paalidelige Attester godtgør, at have dyrket sin Mark og Have paa den bedste Maade, og af samme udbragt den største Fordeel, saaledes at han med sin Familie ernærer sig deraf, enten ganske eller dog uden betydelig fremmed Indtægt, den anden Guld-Medaille eller 50 Rdlr.« osv.

I 1829 forandredes noget i Motiveringen, idet det kommer til at hedde: »En bedre Dyrkningsmaade af smaa Lodder paa 6 til 8 Tønder Land«, og der udlovedes »en Understøttelse af 20 til 25 Rdlr. Sedler aarligen i 5 Aar, for det første for 10 Huusmænd, som paatage sig at følge en af Selskabet foreskrevet Plan for deres Lodders Dyrkning. Til denne Plan hører: at der avles Rodfrugter og bruges Staldfodring i Sommermaanederne; at Agerlandet er ordentligen inddelt, og at Huusmanden har anlagt en liden Have for de nyttigste Køkkenurter og Frugttræer«. I 1859 udsætter Selskabet en Prisopgave angaaende »Landbygningers Construction« og her ogsaa for »Et Huus med et Tilliggende af 3 til 4 Tønder Land, hvis Byggesum ikke maa overstige 450 Rdlr.«.

Ogsaa de andre landøkonomiske Foreninger begyndte tidlig med Uddeling af Præmier for veldrevne Husmandsbrug, saaledes Maribo Amts økonomiske Selskab, og da der paa Finansloven af 1873 blev bevilget 20,000 Kr. til dette Øjemed blev dette fordelt efter Landboforeningernes Indstilling og suppleret med Tilskud fra Landboforeningerne.

En anden Foranstaltning til Dygtiggørelse af Husmændene naaedes gennem Husmandsrejserne, der begyndte som fast planlagte Fællesrejser i 1893 og da med Statstilskud. Det var Sædegaardsejer *H. I. Hansen*, som i 1892 bragte Sagen frem paa de jyske Landboforeningers Delegeretmøde. Han paaviste, at den Maade, hvorpaa disse Rejser¹⁾ indtil da var foregaaet, var mangelfuld; der var for faa Pengemidler til Raadighed; Husmændene rejste for ofte uden Plan og Maal; der fattedes en Anvisning paa de Brug, der kunde tjene til Mønster, og disse blev ofte besværet ved alt for hyppige enkeltvise Besøg. Han foreslog derfor, at Fællesforeningerne skulde gøre Skridt til en mere planmæssig Ordning af Husmandsrejserne samt søge opnaaet en større Bevilling af Statskassen til Rejseunderstøttelse for Husmænd. Tanken vandt Bifald, der blev nedsat et Udvalg til at tage sig af Sagen, og for dette blev Hansen en virksom Formand gennem mange Aar. Dette Udvalg udarbejdede en Fortegnelse over de mest fremragende Husmandsbedrifter i Jylland og opnaaede en Statsunderstøttelse til Ledelse af Fællesrejserne; i Juli 1893 kom den første Husmandsfællesrejse i Stand med 78 Husmænd fordelt i 6 Hold, hver med sin Fører og med afsluttende Møder paa jyske Landbrugsskoler.

Disse Rejser fortsættes endnu ligesaavel som Præmieringen af Husmandsbrug. Statsbevillingen til disse Foretagender var for Finansaaret 1922—23 200,000 Kr., der nu administreres af De samvirkende danske Hus-

¹⁾ Fra de forskellige Landboforeninger var der gennem lange Tider ydet Understøttelse til Rejser for dygtige Husmænd, saaledes Randers Amts Husholdningsselskab allerede fra 1812.

mandsforeninger. Der er ingen Tvivl om, at begge Foranstaltninger har været af stor Betydning for faglig og kulturel Dygtiggørelse af den danske Husmand.

Som nævnt blev der ikke fra Statens Side efter 1815 gjort noget for at paaskynde Udstykningen og Oprettelse af Husmandsbrug, denne foregik dog med stor Fart særlig fra 1850, saaledes oprettedes der i den 35aarige Periode 1850—1885 80,000 nye Huse og Steder paa Landet; men hen i 80erne begynder denne Bevægelse at aftage, og i 90erne staar den omtrent helt stille; dette sidste vækker Bekymring mange Steder og medfører, at der i 1899 kan gennemføres en Lov om billige Laan til Oprettelse af Husmandsbrug. De forskellige Samfundslag var enige i, at det var nødvendig med Statsstøtte til Oprettelse af Smaabrug; men Bevæggrundene var rigtignok i ikke ringe Grad forskellige, saadan som vi nu skal se.

Op igennem Aarhundredet havde Industrien udviklet sig mere og mere i Retning af Storindustri, der samlede sig i Byerne; den tog stadig til sig den ene Gren efter den anden fra Husindustrien, der i de gamle Dage trivedes i saa stort Maal i Landbohjemmene. Hjemmevævningen overgik til Klæde-, Trikotage- og Linnedfabrikerne; Landbrugsredskaberne fabrikeredes i Byerne; Melet til den »fine Baging« købtes fra Byernes Dampmøller, ja efterhaanden blev det saadan, at ogsaa Brødet købtes fra Dampbagerierne og det baade det grove og det fine. Øllet købtes fra Byernes Bryggerier, ja selv Pølsemeden indforskreves fra Byernes Pøsefabriker. Og saa man paa Haandværket, gjorde den samme Bevægelse sig gældende. Begge Erhverv drog mange unge til sig og dermed til Byerne. De kunde byde højere Lønninger end Landbruget. Dertil kommer saa, at Ulandet ogsaa begynder at friste særlig de unge Mænd, og i 1870erne begynder Udvandringen at tage Fart. I 1865—70 udvandrede aarlig

ca. 2000, i 70erne ca. 4000 og derefter indtil Verdenskri-gen ca. 7000 aarlig. Arbejdslønningerne stiger paa Lan-det, og Gaardene har lidt vanskelig ved at svare de store Lønninger, særlig stærkt mærkes det i 80erne, da Ameri-kas billige Korn kommer til at bestemme Kornpriserne paa Verdensmarkedet og her gør det umuligt for danske Korndyrkere at konkurrere. Det danske Landbrug bliver nødt til at ændre sin Virksomhed i Retning af Fedevare-produktion. Under denne Overgang er Landbrugserhver-vet ikke det mest fristende; den unge Mand og den unge Kvinde, der som eneste Arv har et Par arbejdsdygtige Hænder og et frisk Mod, lokkes mod Byerne og mod det fjerne Land, hvor de skimter større Muligheder for at ar-bejde sig op end ved at blive Husmandsfamilie paa Lan-det. Maaske kunde de nok paa Landet tjene en Dagløn, der i Forhold til tidligere Tider var ret stor, og de blev paa Grund af den større Efterspørgsel og paa Grund af Tidens mere humanistiske Opfattelse behandlet godt, som Helhed taget, men dette var ikke tilstrækkeligt til at holde dem fra at vandre bort.

Vandringen fra Land til By vækker Bekymring begge Steder, Landet mangler Arbejdskraft og maa indføre fra Sverige og senere fra Polen, og i Byerne er der rigelig, ja lovlig mange Arbejdere, syntes Arbejdsgiverne paa Landet, og det samme syntes Arbejderne i Byerne; de sidste ønskede ikke Arbejdsmarkedet overfyldt, da det virkede svækkende i de Lønkampe, som 80erne og 90erne viste i stor Stil, og som førte til den store Kraftprøve i 1899. Hertil kom saa etiske og politiske Synspunkter, der frem-hævede Byernes Forlystelseliv som en Fare, der kunde drage de unge ud i Udsvævelser og Lediggang, og Byernes Fagforeningsbevægelse som en Snare, der skulde indfange de unge til at blive Socialdemokrater.

For at faa det fulde Billede af den Tilstand, under hvilken Statshusmandsloven vokser frem, maa det ogsaa nævnes, at Andelsbevægelsen da allerede var ved at præge det danske Landbrugs Udvikling. 1882 bygges det første

Andelsmejeri, ved Aarhundredovergangen fandtes der 1029 af disse Mejerier. 1887 lykkedes det *P. Bojsen* at faa det første Andels-Svineslagteri bygget i Horsens, i 1900 fandtes der 26 Andels-Svineslagterier her i Landet. Gennem Oprettelsen af nævnte samt flere Andelsorganisationer, hvor efterhaanden Husmanden gled ind paa lige Fod med Gaardmanden og Proprietæren baade i Rettigheder og Pligter, opnaar han at faa samme Pris for sit Smør og sine Svin som Storbrugeren; tidligere havde der været en stor Prisdifference ikke mindst paa Prisen for Smørret og saa stor, saa Husmandens økonomiske Interesse for Produktion af Smør var meget ringe, og paa Grund af de høje Kornpriser kunde det heller ikke betale sig for ham at holde Svin udover til eget Husbehov; saa var det mere sikkert at gaa ud og arbejde for Dagløn; der vidste man da, hvad man havde. Gennem Landbrugets ændrede Produktionsretning og gennem Samarbejde mellem Gaardmænd og Husmænd i Andelsforeningerne bliver Mulighederne for Husmændene betydelig større; nu bliver der flere og flere af dem, der kan indse, at de kan ernære deres Familie af deres Husmandslod.

Man vil altsaa forstaa, at i 1890'erne, da Husmandsagen kommer frem til Raadslagning paa Ting, er der megen Interesse for Husmændene og for deres Sag. Der er Interessen for at skabe selvstændige Husmandshjem, saa store, saa Familien kan leve af Bruget, denne støttes fra Højskole- og andelsinteresserede Kredse, af Husmanden selv og af de fleste Gaardmænd, tillige har den Byarbejdernes Interesse; saa er der Interessen for at faa oprettet Husmandsbrug af en saadan Størrelse, at Pasningen af Bruget kun beslaglagde en mindre Del af Husmandens Tid, saadan at han kan faa Tid til ogsaa at forrette Arbejde paa Herregaardene, der som nævnt paa den Tid havde Mangel paa Arbejdskraft. Her mødes to Strømninger, af hvilke den ene ønsker gennem Statsstøtte til Oprettelse af Husmandsbrug at hæve de dygtigste Elementer af Arbejderklassen til en selvstændig og ubunden Stilling,

medens den anden lægger Vægten paa i det hele at knytte Arbejderbefolkningen til Landbruget og hæmme Bortvandringerne til By og Udland.

Fra 1890 fremkommer der i Rigsdagen forskellige Forslag om Oprettelse af Huse, og i 1894 nedsattes der en Landbokommission, der udarbejdede et Forslag om Statsstøtte til Oprettelse af Husmandsbrug; paa Grundlag af dette forelagde Regeringen Forslag til Lov for Rigsdagen i 1896—97, men først 24. Marts 1899 blev Loven vedtaget. De lange Forhandlinger skyldtes de omtalte Klasseinteresser, hvor Godsejernes særlig repræsenteredes i Landstinget, der ønskede smaa Lodder, medens Folketinget gjorde sig til Talsmand for, at Brugene skulde være saa store, saa en Familie kunde leve af dem. Desuden var der ogsaa Uenighed om, hvor stor en Kapital vedkommende selv skulde raade over. Loven blev et Kompromis mellem Ansøelserne om Ønskeligheden af smaa eller store Huse.

Af de vigtigste Bestemmelser i denne første Statshusmandslov skal fremhæves følgende: Der skal i hver Amtsradsreds nedsættes en Kommission med den Opgave at medvirke ved Tilvejebringelse af og Tilsynet med de i Loven omtalte Jordlodder til Landarbejdere. Kommissionen bestaar af 3 Mand, hvoraf Landbrugsministeren vælger Formanden og Amtsradet de 2 andre Medlemmer, af hvilke den ene skal være Husmand. Udgifterne ved Kommissionen afholdes af Statskassen.

Ved »Landarbejder« forstaas enhver Mandsperson, der væsentlig ernærer sig ved at udføre almindeligt Landbrugsarbejde for andre imod Vederlag, hvad enten han staar i fast Tjenesteforhold eller har sit Erhverv som Daglejer.

Adgangen til at komme i Besiddelse af Jord som »Statshusmand« var betinget af forskellige Værdighedsattester, bl. a. at Vedkommende har Indfødsret, er mindst 25 Aar og helst ikke over 50 Aar, og at han godtgør at være raadig over en Tiendedel af Ejendommens Laanværdi.

De Jordlodder, om hvilke der er Tale, skal have en Størrelse af $3\frac{1}{2}$ à 5 Tdr. Ld. Middeljord, eller hvad dertil svarer. Lodden maa ikke være mindre end 2 Tdr. Ld. og — undtagen i Landets magrere Egne — ikke større end 8 Tdr. Land.

Fyldestgør en Landarbejder de stillede Betingelser, og han ikke selv kan forskaffe sig den attraaede Jordlod, skal Sogneraadet søge at paavise ham en saadan. Er en saadan Jordlod tilvejebragt, indgives der et Andragende gennem Sogneraadet til vedkommende Amtskommissions Formand med behørige Oplysninger i enhver Retning i Henhold til Formularblanketter, der faas hos Sogneraadet. Den samlede Pris, som Ejendommen kommer til at staa Køberen i, maa kun undtagelsesvis overstige 4000 Kr. Det bevilgede Statslaan, der ikke maa overstige ni Tiendedele af Ejendommens Laaneværdi, udbetales i den nærmest paafølgende Juni eller December Termin imod behørig ringlæst Panteobligation. Hviler der Arvefæsteafgift paa Ejendommen, fradrages den kapitaliserede Afgift Statslaanet. Til Anskaffelse af Besætning og Inventar kan der efter Amtskommissionens Indstilling tilstaaes Forskud paa Statslaanet.

Statslaanet har første Prioritet i Ejendommen med Bygninger og Besætning, dog efter en mulig paaahvilende Arvefæsteafgift. Laanet forrentes med 3 pCt. aarlig. Halvdelen henstaar uden Afdrag, indtil den anden Halvdel, der forrentes og afdrages med 4 pCt. p. a., er tilbagebetalt; derefter forrentes og afdrages Restgælden med $3\frac{1}{2}$ pCt., hvoraf de 3 pCt. er Rente. Til disse Statslaan kan der af Statskassen aarlig i 5 Aar udredes indtil 2 Mill. Kr., som hvert Aar fordeles mellem Landets Amtsråds kredse, væsentlig i Forhold til de indkomne Laanebegæringer. Skulde Summen ikke helt komme til Udbetaling, stilles det tiloversblevne til Disposition det følgende Aar.

Ejendommen med Besætning og Inventar kan ikke behæftes med anden Pantegæld — undtagen i visse Arvetilfælde —, saa længe Statskassens Tilgodehavende ikke er

nedbragt til Halvdelen af den oprindelige Laaneværdi. Ej heller kan der uden Landbrugsministerens Samtykke gøres Udlæg, Arrest eller Beslag i de nævnte Ejendele for en af Ejeren paadragten personlig Gæld.

Ejendommen maa ikke udstykkes, sammenlægges eller magelægges med anden Jord uden Landbrugsministerens Tilladelse.

Ønsker Ejeren at sælge Ejendommen, kan en ny Køber indtræde i hans Rettigheder, naar alle Lovens Betingelser opfyldes af den ny Køber. Selv om Gælden til Statskassen helt indfries, frigøres Ejendommen ikke for de særlige Forpligtelser, der paahviler den som Husmandsbrug efter denne Lov. Afgaar Ejeren ved Døden, kan hans Enke indtræde i den Afdødes Forhold til Statskassen. Indgaar Enken nyt Ægteskab, kan Forholdet til Statskassen kun fortsættes, naar Manden opfylder Lovens Betingelser.

Efter den lovbefalede 5aarige Periode blev Loven fornyet i 1904, og Laanesummens Maksimum forhøjedes til 5000 Kr. pr. Ejendom, og tillige sker en lille Ændring i Afdragene paa Laanet; det er som før afdragsfrit i de første fem Aar, derefter finder der et Afdrag af 1 pCt. Sted af to Femtedele af Laanet, medens de tre Femtedele fremdeles er afdragsfri, men derefter afdrages ogsaa disse med 1 pCt. p. a. Desuden bestemmes det, at der finder et Syn af Ejendommen Sted hvert tredie Aar, og Ejeren har da at rette sig efter de af Synskommissionen givne Anvisninger. I 1909 forhøjes Laanesummen til 6500 Kr., og der bliver givet Tilladelse til at optage Tillægslaen til Husmandsbrugs Udvidelse og de deraf nødvendiggjorte Bygninger, dog indenfor en fastsat Begrænsning med Hensyn til Størrelsen og aldrig over ni Tiendele af 8000 Kr. Ogsaa efter Jordforbedringer og Værdiforøgelse kan Tillægslaen bevilges, dog at disse sammen med det oprindelige Laan ikke overstiger ni Tiendele af 6500 Kr. Disse Tillægslaen ydes paa samme Vilkaar som Hovedlaanet og maa være fuldt afviklede $51\frac{1}{2}$ Aar efter Hovedlaanets Ydelse. I dette Aar blev der tillige givet en Særbevilling paa 250,000 Kr. til

Køb af ældre Lejehuse, denne sidste Bevilling forhøjes stadig ved de efterfølgende Fornyelser af Husmandsloven, og det samme bliver Tilfældet med Tillægslaanene. Endelig kan det nævnes, at Loven af 1909 udvides til ogsaa at omfatte ugifte Kvinder, der væsentlig ernærer sig ved at udføre almindeligt Landbrugsarbejde samt under visse Betingelser ogsaa Fiskere.

Ved Lovens Fornyelse i 1913 og 1917 forhøjes Laanesummen til 10,000 Kr., i særligt Tilfælde til 12,000 Kr. I 1921 sker der den principielle Ændring, at der for Finansaaret 1921—22 ydes Statslaan til et Beløb, der svarer til seks Tiendele af Husmandsbrugets Laaneværdi, og Statstilskud til Opførelse af Bygninger til et Beløb, der svarer til tre Tiendedele af Laaneværdien, og Maksimum for Laaneværdien forhøjedes til 22,000 Kr. Tillige bestemtes det, at der for Finansaaret 1922—23 ydes Statslaan og Statstilskud til Opførelse af Bygninger til et samlet Beløb svarende til ni Tiendele af Husmandsbrugets Laaneværdi, og det bestemmes af Landbrugsministeren efter Samraad med Rigsdagens Finansudvalg, hvor stor en Del af Beløbet der skal ydes henholdsvis som Statslaan og som Statstilskud.

Byggetilskudet blev ydet af Hensyn til de værende høje Byggepriser, der virkede hæmmende over for dem, der ønskede at benytte Loven, idet de maatte regne med, at en Del af de Penge, som de satte i Bygninger, gennem den forventede Nedgang i det almindelige Prisniveau maatte anses som tabte. Staten mente sig da forpligtet til at tage dette Konjunkturtab. En lignende Forpligtelse havde Staten paataget sig ved Loven om Udstykning af Jord i offentlig Eje af 4. Oktober 1919, saadan som vi senere skal se.

Husmandsloven af 1921 forhøjede Renten, idet den bestemte, at Laanet skulde forrentes med $4\frac{1}{2}$ pCt. i de første fem Aar, hvor det ligesom i tidligere Love er afdragsfrit, derefter forrentes og afdrages Laanet med $5\frac{1}{2}$ pCt. aarlig. Det var Mening, at Byggetilskudet skulde

forsvinde i samme Forhold som Byggeudgifterne nærmede sig det normale, og for Finansaaret 1922—23 har Landbrugsministeren efter Samraad med Finansudvalget bestemt, at Maksimumsbeløbet for Laaneværdien for Husmandsbrug, der oprettes i nævnte Finansaar, fastsattes til 20,000 Kr., at der som Laan og Tilskud for nævnte Finansaar ydes henholdsvis 75 pCt. og 15 pCt. imod henholdsvis 50 og 25 pCt. i 1921—22. For indeværende Finansaar er Laaneværdien ogsaa sat til 20,000 Kr., men da er Byggetilskudene bortfaldne.

Man vil have lagt Mærke til, at Stigningen i Laanesummen til Oprettelse af Statshusmandsbrug stadig er steget, og det i betydelig stærkere Grad end der svarer til Stigningen i Priseniveauet. Dette har været ud fra Ønsket om at gøre Statshusmandsbrugene saa store, saa en Familie kunde leve af dem, og at der kunde holdes Trækraft paa dem, og som bekendt holdes der nu langt de fleste Steder 1 stor Hest eller to smaa Heste paa hvert, og de Idealer, som gennem de lange Tider har været vist frem med Hensyn til Minimumsstørrelsen af et Smaabrug, er altsaa i de fleste Tilfælde naaet.

Indenfor Smaabruksbevægelsen her i Landet indtil 1918 var Princippet det at arbejde henimod at gøre alle Smaabrugene til Selveje, nogen Ændring i dette Princip sker der gennem Loven af 4. Oktober 1919 om Udstykning af Jord i offentlig Eje, idet de Smaabrug, som oprettes i Følge denne Lov, mere faar Karakter af Statsfæste, saadan som vi nu skal se.

Igennem lange Tider havde der været Ønsker fremme om en mere tilfredsstillende Ordning mellem Besiddelsesret og Ejendomsret til Len- og Stamhuse, og i Grundloven af 1849 var det indgaaet som en Løfteparagraf, at der skal arbejdes for at Len- og Stamhuse skulde overgaa til fri Ejendom. Spørgsmaalet havde været meget fremme i den politiske Diskussion og været benyttet en Del i den politiske Agitation, men nogen Løsning af Spørgsmaalet naaedes først i 1919. Om dette var et gunstigt Tidspunkt —

i Højkonjunkturens Kulmination — skal ikke diskuteres her, men Spørgsmaalet fik sin Løsning gennem Loven af 4. Oktober 1919 om Len- og Stamhuses Overgang til fri Ejendom. Den bestemmer, at enhver Besidder af Len-, Stamhuse eller Fideikommisjorder med det dertil hørende Løsøre og Kapitaler, alt forsaavidt det er belagt med fideikommissariske Baand, gives der Ret til at overtage Besiddelsen til fri Ejendom mod for de Besiddelser, hvorpaa der hviler Hjemfaldsret, at indbetale 25 pCt. af Værdien til Statskassen og for de øvrige Besiddelser 20 pCt., samt imod at stille indtil en Trediedel af den overtagne Jord til Raadighed for Staten mod Erstatning, der fastsættes af Vurderingsraadet efter den Pris, en forstandig Køber maatte antages at ville give for Jorden, saafremt den tilhørte en middelstor Bondegaard. Denne Jord eller dens Værdi skal anvendes til Oprettelse af mindre Jordbrug efter samme Principer som for Bortsalg af Jordbrug i offentlig Eje. De indgaaede Beløb henlægges under Finansministeriet til en særlig Fond (Jordfond), hvis Midler skal anvendes til Jorderhvervelse eller til Udlaan til mindre Jordbrugere.

Samme Dato kommer Loven om Oprettelse af Husmandsbrug paa de frigivne Præstegaardsjorder. Endelig bestemmer en tredie Lov, ogsaa af samme Dato — »Lov om Vilkaar for Bortsalg af Jorder i offentlig Eje« — Udstykningens nøjere Enkeltheder. Hovedreglen er her, at de paagældende Jorder, naar de egner sig til Landbrug, kun maa sælges paa nærmere angivne Betingelser, hvoraf fremhæves, at Jorden udstykkes i Parceller fortrinsvis af en saadan Størrelse, at der paa hver Parcel kan oprettes et Jordbrug, tilstrækkeligt til at ernære en Familie ved dennes egen Arbejdskraft. Undtagelsesvis kan Parcellerne dog tillades større eller mindre, dog ikke under 1 ha, undtagen det er til Byggegrund eller Havelodder. Mindre Parceller kan ogsaa lægges til bestaaende Husmandsbrug, naar disse ikke derved bliver større end 1 ha middelgod Jord. Naar Udstykning har fundet Sted, ansættes af Vur-

deringsraadet Værdien af hver Parcel, og Køberne maa opfylde visse i Loven nærmere angivne Betingelser (Hæderligheds-, Dygtighedsattester). Ved Salget erlægges ikke nogen Købesum, men der paalægges Ejendommen en periodevis bestemt halvaarlig Afgift, der udredes i hver Termin, foreløbig med $2\frac{1}{4}$ pCt. af den Værdi, hvortil Jorden er vurderet, og ved hver følgende almindelig Vurdering til Ejendomsskyld foretager Vurderingsraadet en ny Vurdering af Jorden. Saalænge Jorden anvendes jordbrugsmæssig, skal Værdien ligesom ved den første Vurdering ansættes til den Sum, som en forstandig Køber maatte antages at ville give for Jorden, saafremt denne henhørte til en middelstor Bondegaard. Er der givet Jorden en anden Anvendelse, skal der ved Vurderingen tages Hensyn hertil. Ved Omvurderingen skal der bortses fra den Værdiforøgelse, der gennem Ejerens Arbejde eller Kapitalanvendelse er tilført Jorden siden første Vurdering.

Efter en saadan Omvurdering fastsættes den fremtidige halvaarlige Afgift til en Rente af den nye Vurderingssum, Rentefoden ansættes i Procent med een Decimal. Ansættelsen foretages af Finansministeren paa Grundlag af et Gennemsnit af de foregaaende 5 Aars Købekurser paa Østifternes Kreditforenings- og Jydske Landkreditforenings Obligationer af løbende Serier. Den saaledes bestemte Afgift erlægges første Gang i den 11. Juni eller 11. December Termin, der indtræder efter Forløbet af 3 Maaneder efter Omvurderingens Foretagelse.

Af Statskassen kan der til Opførelse af Bygninger tilstaas Køberne Laan svarende til de ni Tiendedele af Omkostningerne ved passende Bygningers Opførelse, dog ikke udover et Maksimumsbeløb, som efter indhentet Erklæring fra Statistisk Departement angaaende Prisforholdene fastsættes forud for hvert Kalenderaar af Landbrugsministeren efter Forhandling med begge Tings Finansudvalg. Grundlaget for denne Beregning er Priserne i Aaret 1914, for hvilket Aar Maksimumsbeløbet fastsættes

til 6000 Kr., medens der for de øvrige Aar finder et Tillæg Sted, som omtrentlig dækker den Stigning, Pristalene udviser. Laanet forrentes med et Beløb, der svarer til $4\frac{1}{2}$ pCt. p. a. af den Laanesum, som vilde være blevet tilstaaet vedkommende Laantager, hvis Bygningerne var blevne opført i 1914. Lovens § 7 lyder saaledes:

»Den, der har faaet en Ejendom overdraget paa de i det foregaaende omhandlede Vilkaar, udøver med de af denne Lov flydende Indskrænkninger en Ejers fulde Raadighed over samme.

Naar Ejendommen søges overdraget til anden Mand, og denne ikke er den hidtidige Ejers Livsarving, har Staten Forkøbsret til Ejendommens Jord og Bygninger til en Pris, der svarer til den oprindelige Købepris eller Byggepris med Tillæg af paaviselig afholdte Udgifter til Uvidelser eller Forbedringer samt Værdien af de Forbedringer, der er tilført Ejendommen ved Ejerens Arbejde eller Kapitalanbringelse.«

Man vil se, at denne Paragraf angiver et Princip, afvigende fra Statshusmandslovens, idet Staten derigennem faar en Forkøbsret til Ejendommen. Ligeledes er den Maade, Byggelaanet er ordnet paa, ogsaa noget nyt, idet der af Laanet forrentes de første 6000 Kr. med $4\frac{1}{2}$ pCt., Resten er rentefrit, og hele Laanet afdrages efter 3 Aars Forløb med 1 pCt. om Aaret. Byggelaanene var i 1920 og 1921 16 200 og i 1922 var de 12 000 Kr. Princippet for Belaanningen var den, at Staten skulde tage Risikoen for de, der bygger under unormale Prisforhold, eller med andre Ord give et Tilskud til Husmænd, som bygger under de høje Konjunkturer. Det var ogsaa, som tidligere nævnt, i den Retning, at Ændringen i Statshusmandsloven af 1921 gik.

Der regnes med, at der vil blive op imod 20 000 ha Land til Raadighed for Udstykning af Præstegaarde og det samme Areal fra Len og Stamhuse, og af disse er udstykket ca. 3000 ha, fordelt paa 665 Husmandsbrug, desuden er der til 200 eksisterende Brug givet Tillægspar-

celler, og der er i Aarene 1920—22 i Byggelaan givet ca. 8 Millioner Kroner.

Til Slut skal der gives en Statistik for Laan til Stats-Husmandsbrug i Finansaarene 1900/01—1921/22 for de forskellige Amter:

		Antal Brug	Statskassens Udlaan
Københavns Amt	51	301.153 Kr.
Roskilde	»	290	1,604,471 »
Frederiksborg	»	353	1,932,018 »
Holbæk	»	1054	6,595,022 »
Sorø	»	438	2,313,992 »
Præstø	»	500	2,492,793 »
Bornholms	»	116	546,120 »
Maribo	»	189	1,037,708 »
Svendborg	»	283	1,673,602 »
Odense	»	258	1,644,678 »
Assens	»	70	423,552 »
	Øerne...	3602	20,565,109 Kr.
Vejle	»	279	1,763,682 Kr.
Skanderborg	»	362	2,148,107 »
Aarhus	»	557	3,364,851 »
Randers	»	1475	7,721,086 »
Aalborg	»	799	5,266,429 »
Hjørring	»	230	1,192,148 »
Thisted	»	393	2,282,752 »
Viborg	»	1012	5,889,803 »
Ringkøbing	»	793	3,896,995 »
Ribe	»	359	2,309,820 »
	Jylland...	6259	35,835,673 Kr.
Hele Landet	9861	56,400,782 Kr.
Tillægslaan	6707	10,811,091 Kr. (Forlættles.)

Statskonsulenternes Indberetninger for Aaret 1922.

VII.

Beretning fra Statskonsulent W. A. Kock.

Beretninger fra saa godt som ethvert Land viser, at Fjerkræavlen stadig omfattes med megen Interesse, og at man gennem forskellige praktiske Foranstaltninger søger at ophjælpe denne indbringende Avl. Sagen er i Lighed med, hvad Tilfældet er hos os, i god Udvikling i ikke saa faa Lande, hvor ret betydelige Fremskridt har kunnet iagttages, ikke mindst i de senere Aar. Der kan her i Landet spores en ganske betydelig Fremgang med Hensyn til Hønsenes Kvalitet, ligesom man har vundet mere og mere Forstaaelse af, hvor nødvendig det er for at opnaa det rette Udbytte af Høsehødet, at Brugsdyrene udgaar af Besætningerne, naar de i Løbet af Eftersommeren før Fældningen indtræffer, er c. 2¹/₂ Aar gamle. Man er heller ikke mere nu saa blind for, at det gælder om at opnaa den størst mulige Ægproduktion i den for Æggene saa dyre Eftersommer- og Vintertid, og at dette bl. a. opnaas ved at faa Kyllingerne rettidig tillagte, fodre dem hensigtsmæssig samt give dem mest mulig Anledning til at skrabe efter Kornfoderet i et godt tykt, tørt og rent Strøelsesmateriale, hvormed det lyse Læskur er rigelig forsynet. Som paa alle andre Omraader er der ogsaa, naar Talen gælder Fjerkræet, selvfølgelig endnu meget at forbedre og lære, thi selv om Udviklingen særlig i de senere Aar har været præget af det Arbejde, der bl. a. af

Fællesudvalget for Fjerkræavlen har været udført i virkelig økonomisk Retning, hvorved der er skabt bedre Plan i Hønsseavlens Ledelse, kan og bør vore Hønsseavlnings Gennemsnitslægning, ligesom Tilfældet sikkert ogsaa er i andre Lande, yderligere forøges.

Forholdene har ført med sig, at Interessen nu er mere vakt for Anvendelsen af Rugemaskiner og kunstige Mødre, hvorved rettidig Tillæg kan sikres, hvilket vil være af overordentlig stor Betydning, men ogsaa paa Omraader, der ikke direkte vedkommer Produktionen af Æg og som dog har sin store Værdi, tiltrænges Forbedringer, jeg sigter her navnlig til Fedning, Slagning og Behandling af Fjerkræ samt Opdræt af Vinterkyllinger, hvor man i Udlandet er langt forud for os. Selv om jeg ikke nærer særlig Tiltro til, at det kan lønne sig at oprette Fjerkræfederier, som det jo hidindtil har vist sig, at man ikke har spundet Silke ved her i Landet, og det er meget mulig, at det vil gaa akkurat paa samme Maade med Fjerkræslagterier, hvis Oprettelse det af og til spøger med, vil det sikkert i al Almindelighed kunne betale sig for den enkelte Hønsseholder at producere godt og velbehandlet Fjerkræ, særlig til private Kunder, der for en god Vare er villige til at betale en Overpris.

Rationel Andeavl som i andre Lande er praktisk talt ukendt hos os, idet de paa adskillige Ejendomme holdte og opdrættede Ænder og Ællinger meget ofte faar Lov til at blive for gamle, før de slagtes, hvorved i alt Fald en stor Del af de her i Landet værende godt 1 Million Ænder og Ællinger har været for dyre at opdrætte og da særlig, hvor der ikke raades over billige Affaldsstoffer, der ligesom Grønt i stor Mængde er velanvendelig til Foder. For Gaaseavl er der vedblivende, omend ikke saa meget som tidligere, en Del Interesse, idet der ikke alene ved mange større, men ogsaa ved de mellemstore og mindre Landbrug samt andre Steder, bl. a. ved rigelig Anvendelse af Grønt, opdrættes mange Gæs. Det vilde være ønskeligt, om vi, som Tilfældet er i andre Lande, særlig Tyskland,

Belgien og Frankrig, kunde komme ind paa at tage en tidligere Afsætning mere i Betragtning. Store Tilførsler ved Mortens- og Juletid trykker ofte Priserne, i Særdeleshed efter at de slagtede udenlandske Gæs nu atter importeres i store Mængder. Som jeg i sin Tid havde Lejlighed til at anføre i en Artikel i »Tidsskrift for Landøkonomi« angaaende Kalkunavl, der særlig under større Forhold er meget lønnende, vil der sikkert for velbehandlede, godt kødsatte, slagtede Kalkuner bl. a. kunne oparbejdes et godt Marked i England, hvor Kalkuner er en yndet Jule-spise. I England forbruges aarlig henved 2 Millioner Kalkuner, hvoraf c. 25 pCt. maa indføres, og det hævdes forøvrigt, at Kalkunopdrættet i England meget godt kunde fordobles uden Fare for Overproduktion. Ligesom Tilfældet er med Æggene, er man nu ogsaa for en stor Del, i alt Fald i Byerne, kommet ind paa at sælge alt Fjerkræ efter Vægt, hvilket selvfølgelig er det ene rette.

Hvert Aar finder der et betydeligt Rugeægssalg Sted her i Landet, men desværre køber mange Rugeæg det første det bedste Sted ganske kritikløst, og mange Gange foretrækkes en af de sidste nye, af Ejerne stærkt opreklamerede Racer. De Rugeæg, man køber, bør absolut stamme fra sunde, livskraftige, rigtlæggende Besætninger, hvor nøje Æglægningskontrol gennemføres, og hvor Kyllingerne mærkes efter Afstamning og Stambog føres. Det er de stærke, rigtlæggende Individider med den gode Efteraars- og Vinterlægning, der betinger det gode Resultat, hvorfor man i størst mulig Udstrækning bør benytte sig af det solide, maalbevidste Arbejde, der udføres indenfor Avlscentrene, og som Dansk Andels-Ægekspor lagde Grunden til for 20 Aar siden. Det er ganske planløst, saafremt man da ikke driver Fjerkræsport, at købe Rugeæg af Racehøns, der grundet paa deres smukke Udseende er blevet højt præmieret paa en Udstilling, naar man fuldstændig savner solide Oplysninger om deres Afstamning og Præstationer i økonomisk Henseende. Det maa og bør vore Hønsere være klar over. Hvor ofte har man ikke

staaet overfor den Kendsgerning, at saadanne højtpræmierede kønne Høns, har vist sig at være mindre produktive end almindelige Blandingshøns, hvilket vel nok i alt Fald for en Del har givet Stødet til den ude i Befolkningen ofte fremsatte Anskuelse, at Blandingshøns i al Almindelighed, hvilket er fejlagtig, er mere indbringende end de rene Racer. Det kommer sandelig an paa, hvilke Racehøns og da først og fremmest hvilke Individuer indenfor Racen, man har været saa heldig eller uheldig at faa fat paa. For paa Skuerne at opnaa Statstilskud til Præmieringen kræves der for andre Husdyr, at de maa have en vis Avlsværdi, det samme bør være Tilfældet for Hønsenes Vedkommende.

Naar det drejer sig om Indkøb af Rugeæg eller Avlsdyr, er mange af den Formening, at saafremt man kun foretager dette i Udlandet, skal man nok faa noget godt, hvilket imidlertid desværre langt fra er Tilfældet, idet der selvfølgelig ogsaa dér findes store Mængder tarvelige Racehøns og Opdrættere, der nærmest kan henføres under Betegnelsen Fjerkræhandlere. Det er meget vanskeligt, særlig til en nogenlunde rimelig Pris, at faa noget virkelig godt, selv om man er paa Stedet, og man vil ofte erfare, at de gennem Korrespondance af Sælgeren saa lovpriste Dyr desværre kun sjældent svarer til Forventningerne. De, der sælges under Betegnelsen Nyttelhøns, er oftest saadanne, der ikke er gode nok til at sælges som Udstillingsdyr. Utallige Opdrættere gaar særlig i England til Yderlighederne og lægger ofte megen Vægt paa, hvad der er unyttigt og tilsidesætter fuldstændig de økonomiske Egenskaber for det Ydre, hvorved flere Racer er blevet helt ødelagte.

Salg af nylig udrugede Kyllinger, der i andre Lande, særlig i Amerika og England, har vundet en umaadelig Udbredelse, vinder ogsaa god Fremgang hos os. I Stedet for at have Ulejligheden med Rugningen, ser mange Fjerkræholdere deres Fordel i at købe Kyllingerne, naar de er én Dag gamle. Det er først efter at Rugemaskinen er ta-

get i Brug til denne Kyllingeproduktion, at Sagen har faaet Betydning. Flere af vore Hønselere sælger nu hvert Aar adskillige én Dag gamle Kyllinger, og fra et af Avlscentrene udgik der forrige Aar 3000 Stykker, men skal Sagen yderligere udvikles, maa vi sikkert som i Udlandet, hvor der findes store offentlige Udrugningsanstalter, drage Nytte af de store Rugemaskinanlæg, som der allerede findes et Par Stykker af her i Landet, der har vist sig at arbejde tilfredsstillende. Det ene er installeret paa et af Avlscentrene for brune Italienerne hos Hønserejer *P. Johansen*, Lørup pr. Ringe, og kan rumme 2400 Æg. Salg af nylig udrugede Kyllinger har en stor Fremtid for sig, idet det vil have megen Betydning, at der spredes i tusindvis af rettidig tillagte Kyllinger, som Køberne da kan opdrætte i hjemmelavede, tarvelige kunstige Mødre.

For nogle Aar siden fremstillede man i England og senere i Amerika kunstige Mødre i Form af Ovne, forsynet med en stor paraplylignende Metalskærm. Fordelen ved disse Mødre, der nu ogsaa har vundet Indpas her i Landet, er, at Kyllingerne til enhver Tid sikres tilstrækkelig Varme, uden at de behøver at opholde sig i en lukket kunstig Moder, idet de ved at staa eller lægge sig under eller nær Skærmen kan søge den nødvendige Varme, der fra det centrale Sted Ovnens straalere ned mod Gulvet og udover Kyllingernes Ryg. Nævnte kunstige Mødre, der er lette at passe og billige at drive, forekommer i to Modeller, alt efter som Opvarmningen finder Sted med Kul eller Petroleum, og de har sikkert stor Fremtid for sig.

Ogsaa Fjerkræets og da særlig Hønsenes Fodring er Genstand for mere Opmærksomhed end for Aar tilbage. I min for 13 Aar siden udkomne Bog »Fjerkræavlens Standpunkt i de forenede Stater og Kanada«, henledte jeg Opmærksomheden paa den allerede den Gang i Amerika ret udstrakte Brug af et formalet Tørfoder, som Hønsene kunde forsyne sig med efter Behag. Denne Fodringsmaade, som Forsøgslaboratoriet senere har beskæftiget

sig meget med, har nu ogsaa vundet en Del Udbredelse her i Landet og da navnlig, hvor Hønsene gaar indelukede, men ligesom i andre Lande har et godt sammensat og fornuftigt anvende Blødfoder, hvad naturlig er, ogsaa stadig sine Tilhængere. At Interessen for nævnte Tørfoder har bevirket, at mange forskellige Foderblandinger er kommet i Handelen, var at vente, og det behøver næppe at tilføjes, at de ikke alle er ligegode.

Jeg har tidligere gentagne Gange og nu ogsaa i den senere Tid advaret stærkt imod Brugen af de saakaldte insektfordrivende Redeæg, idet der fremkom Klager over, at de i Rederne lagte Æg tog Afsmag af disse. Særlig i det sidste Aars Tid har Naftalinæg og de saakaldte Champhorinæg, der fremskaffes i stor Mængde fra Tyskland, floret stærkt, og i Reklamerne loves Ting, som disse Redeæg absolut ingen Indflydelse har paa. Sikkert er det imidlertid, at ingen Hønsere bør anvende disse, idet ikke alene de i Rederne lagte Æg kan faa Afsmag og ødelægges som Rugeæg, men Rugehøns kan, om Champhorinæg anvendes som Prøveæg og de lægges paa disse et Par Dage, blive meget syge. Det vil virke gavnlige mod Utøj, om der i Bunden af de hvidtede Reder lægges lidt Tobaks- og Kalkstøv eller Hylde-, Tobaks- eller Tomatblade, og som Redeæg vil et Porcellænsæg være at foretrække. Fra Landbrugsministeriets Erhvervsdirektorat er der gennem Pressen udsendt en Advarsel mod Benyttelsen af nævnte Champhorinæg.

I flere Lande slaas der stærkt til Lyd for Produktion af ubefrugtede Handelsæg, der har den Fordel, at de er langt mere holdbare end befrugtede Æg, der ikke mindst i Sommertiden af de mange Rugehøner, der melder sig og som desværre ofte faar Lov til at ligge Dag ud og Dag ind paa Rederne, lider stor Skade med Hensyn til Kvaliteten. Vi har absolut mange Steder alt for mange Haner, hvis Antal burde indskrænkes, fordi de koster Foder til ingen Nytte og som nævnt skader Æggenes Holdbarhed. Meget vilde være opnaaet, om der kun holdtes Haner til

Avlshønerne. Forsøgene peger i Retning af, at Høns lægger lige mange Æg, enten Haner er sat til disse eller ikke.

Skønt der i 1922 kun hjembragtes lavere Priser for Fjerkræprodukter end Aaret forud, har Høseholdet dog været meget lønnende. Selv om Værdien og Størrelsen af vor Ægekspport selvfølgelig ikke alene kan danne en Maalestok for Høseholdets Betydning, har det dog sin Interesse at anføre, at vi ligeledes i 1922 trods de lavere liggende Priser har kunnet opvise en Stigning med Hensyn til Mængden af de eksporterede Æg, der androg 36,836,600 Snese mod 32,404,000 Snese i 1921. Til Sammenligning tjener, at vor Ægeksport i 1913 beløb sig til 22,700,000 Snese. I 1922 androg Værdien af vore eksporterede Æg 115,4 Millioner Kroner mod 148,3 Millioner Kroner i 1921. Den samlede Høsebestand udgjorde i 1921 17,8 Millioner Stykker, og var ved Tællingen i 1922 steget til 19,1 Millioner Stykker.

Der er fremkommet Tilførsler af Æg til vort Hovedmarked England bl. a. i større Mængder fra Kina, Ægypten, Canada, Amerika samt Holland, hvis Æg ligesom vore har vundet et godt Navn paa det engelske Marked. De kinesiske Æg er en meget stor Artikel, ikke alene i England, hvortil der ankommer hele Skibsladninger af disse, men ogsaa i andre Lande, og de forsendes som frosne og tørre Æg og Æg i Skal. Nu fremkommer der endvidere polske Æg, ligesom Rusland ogsaa er begyndt at eksportere Æg. Vore Aftagere af Æg er, foruden Storbritannien, Sverige samt Norge, hvor der stadig ydes et større Statsbidrag paa over 40,000 Kroner aarlig for at fremme Høseavl.

Allerede for flere Aar tilbage har jeg haft Lejlighed til at beskæftige mig med Spørgsmaalet Mærkning af importerede Æg, der har været Genstand for megen Forhandling paa de Møder, som jeg har faaet Anmodning om at deltage i i Udlandet, særlig England. Som bekendt er Sagen nu i sidstnævnte Land bragt frem i det engelske Parlament, og det under Debat værende Lovforslag gaar

ud paa, at Æg, der indføres til England fra Udlandet, skal være forsynet med et Mærke, der angiver Oprindelseslandet. I den Anledning har jeg sammen med Ægeksportører og andre bl. a. deltaget i et Møde i Landbrugsministeriet, der har under Overvejelse i den kommende Rigsdagssamling at forelægge et Lovforslag, der gaar ud paa, at saavel Æg der indføres som udføres her fra Landet skal mærkes.

Jeg har i Lighed med tidligere Aar bestræbt mig paa at følge de Bestræbelser, der udfoldes i Udlandet for at fremme Sagen, og er lejlighedsvis fremkommet med nogle Artikler desangaaende. I de senere Aar har Fjerkræavlen udviklet sig meget i økonomisk Retning i England, hvor der er stillet store Midler til Raadighed for at fremme denne. Interessen er særlig vakt for Brugen af Kontrolreder og Spredning af rigtlæggende Høns. I England og Wales er der af de forskellige Counties ansat 47 omrejsende Vandrelærere i Fjerkræavl, deraf 33 Kvinder, og i Skotland henved 30, hvis Opgave det er at rejse fra Landsby til Landsby og fra Gaard til Gaard. De forskellige Councils har i Forbindelse med Landbrugsministeriet oprettet Avlscentre, hvorfra der spredes Rugeæg til lav Pris, og fra forskellig Side gøres der et Arbejde for at højne Æggenes Kvalitet, et Omraade, paa hvilket Framlingham Egg Collecting Society har udrettet et godt Arbejde efter Andelssystem. Den forøgede Ægproduktion i England skyldes ikke mindst, at mange forhenværende Soldater har optaget Fjerkræavlen som Hoved- eller Bihverv.

I Frankrig, som jeg i Foraaret havde Lejlighed til at besøge, idet jeg efter Ordre fra Landbrugsministeriet deltog i et Møde vedrørende Afholdelsen af den anden Fjerkræavlerkongres i Spanien 1924, lægges der meget Vægt paa at fremme Sagen, men ikke desto mindre har det stærkt æg- og fjerkræproducerende Land Frankrig i 1920 maattet indføre for 3 Millioner Francs Fjerkræ og for 58 Millioner Francs Æg. I Agitationen for en forøget

Produktion henviser man til de i Danmark opnaaede Resultater, men ikke desto mindre kan vi paa Fjerkræavlens Omraade lære meget af udenlandske Fagmænd, og skal vi have nogle af disse herover, maa det være af de bedste, thi vi er ikke tjent med, som Tilfældet har været, at faa ringere Kræfter herover, selv om man i Agitationsøjemed fristes til at omdøbe dem til førsteklases.

I Lighed med tidligere Aar har jeg deltaget i flere Møder, saaledes i Fællesudvalget for Fjerkræavlen og Det kgl. danske Landhusholdningsselskab, ligesom jeg har overværet Forsøgslaboratoriets Efteraarsmøde, de fynske og jyske Husmandsforeningers Sendemandsmøder, de sjællandske og jyske Landboforeningers Delegeretmøder, Konsulentmødet og Dansk Andels Ægekports Generalforsamling. I Landboforeninger, Husmandsforeninger, Ægssalgskredse og paa Skoler har jeg holdt 36 Foredrag, og foruden en betydelig Korrespondance har jeg affattet mange Artikler Fjerkræavlsspørgsmaalet vedrørende samt udarbejdet Beretninger over præmierede Hønseshold m. m. Fra Landbrugsministeriet saavel som fra Udenrigsministeriet og Justitsministeriet har jeg haft Sager til Erklæring, ligesom jeg har besvaret Henvendelser fra et Par Legationer samt taget mig af flere Udlændinge, bl. a. fra Algier, Amerika og Japan, som var kommet her til Landet for at gøre Studier paa mit specielle Omraade. I Egenskab af Vicepræsident for den anden Verdensfjerkræavler-Kongres i Spanien til næste Aar har jeg alt maattet paatage mig forskelligt Arbejde denne vedrørende.

Hestene i 1922.

Af Statskonsulent *Aug. Kjær*, Kongsvang, Aarhus.

Hvad den økonomiske Side angaar, hørte 1921 til de »magre Aar« for den danske Hesteavl, og i saa Henseende har 1922 været en tro Afspejling af sin Forgænger, da Afsætningen af Heste som Helhed taget har været stærkt trykket. At dette Forhold, der nu har været ret længe, i høj Grad vilde øve Indflydelse paa Interessen for Hesteavl hos danske Landmænd var naturligt, da mange af disse i høj Grad har anlagt deres Hestehold paa at arbejde med »Heste, der gaar til Penge«, og gennem Salg af Heste til andre eller til Eksport søger at faa Udgiften til Hesteholdet bragt ned. Under Forhold som i 1921 og 1922, hvor Afsætningen ikke alene var vanskelig og Priserne stærkt trykkede, ikke mindst sammenlignet med de tidligere »fede Aar«, kan det ikke forbavse, at de, der den Gang blev Hesteopdrættere, sikkert i mange Tilfælde skuffet har vendt Ryggen til, men det maa slaas fast, at mange gamle Hesteopdrættere i 1922 enten har nedlagt Arbejdet eller har virket med nedsat Intensitet. At det er saa, faar man stærkt antydnet derigennem, at Antallet af Heste her i Landet er gaaet tilbage med ca. 22,000 Stkr. i Tiden 15. Juli 1921—15. Juli 1922, og medens Antallet af Heste i »det gamle Land« gik ca. 6000 Stkr. tilbage Aaret forud, voksede Hestestyrken i de sønderjydske Landsdele samtidig med ca. 3000 Stkr., saa er der i 1922

Tilbagegang over det hele. At det forholder sig saaledes, fremgaar af nedenstaaende Tabel 1, der er udarbejdet paa Grundlag af »Statistiske Meddelelser«, 4. Række, 67. Bind, 2. Hefte.

Tabel I.

	Hele Landet			Hele Landet undtagen Sønderjylland		
	15. Juli 1922	15. Juli 1921	15. Juli 1920	15. Juli 1922	15. Juli 1921	15. Juli 1920
Hingste, 3 Aar og derover	4818	4906	4982	4593	4672	4161
Vallaker, 3—6 Aar	79594	81576	76448	72918	74827	58879
— , 6—11 -	70469	66880	64690	65048	61857	80796
— , 11 Aar og derover	63951	66278	65955	61388	63436	54476
Ialt Vallaker	214014	214734	207093	199354	200120	189151
Hopper, 3—6 Aar	82309	84985	86228	76804	79445	66435
— , 6—11 -	89452	87337	86235	83689	81382	97062
— , 11 Aar og derover	61261	63154	62774	58522	60158	73924
Ialt Hopper	233022	235476	235237	219015	220985	237421
Plage, 1—2 Aar	44250	55461	58348	40417	50714	49938
— , 2—3 -	41021	45124	41404	37681	41902	38114
Ialt Plage	85271	100585	99752	78098	92616	87052
Føl, under 1 Aar	38648	42287	54713	35349	38442	49455
Tilsammen	575773	597988	601777	536409	556835	567240

For »det gamle Land«s Vedkommende viser en Sammenligning mellem 1914 og 1922, at der for Vallakernes Vedkommende er en Fremgang paa ca. 10,000 Stkr., men ulige fordelt indenfor de tre Aldersklasser, idet Hestene fra 3—6 Aar samt over 11 Aar er tiltaget, medens de fra 6—11 Aar er gaaet tilbage i Antal. Den yngre Gruppes Vækst skyldes sikkert det stærke Tillæg under Højkonjunkturerne, men det er mig en Gaade, hvorfor vi, sammenlignet med 1914, har forøget vort forholdsvis store

Antal af gamle Vallaker, og i Forhold til 1921 kun reduceret dem med ca. 2000 Stkr., til Trods for, at vi lever i en Tid, hvor Afsætningsforholdene til Udlandet har været meget vanskelige og Priserne lave, saa Forholdene for Ombytning af en »alderdomsunderstøttet« med en god, ung og fuld arbejdsdygtig Hest aldrig i Mands Minde har været saa god som nu, hvis ikke Svaret maa søges hos »Smaahestene«, hvor Indførslen i de senere Aar har været stærkt begrænset, og Fornyelsen derfor vanskelig.

Er Vallakerne saaledes taget til, er Hopperne siden 1914 til Gengæld gaaet tilbage med ikke mindre end 18,000 Stkr., saa selv om vor fuldt ud arbejdsdygtige Hestebestand i det gamle Land var ca. 8000 Stkr. mindre end i 1914, er der dog ingen Tvivl om, at den er stor nok til at dække det øjeblikkelige hjemlige Forbrug. Men jeg finder Anledning til her at fremhæve, at en noget rigelig Hestebestand ikke behøver at være uøkonomisk, da den ikke alene muliggør en bedre Udnyttelse af den tilstedeværende menneskelige Arbejdskraft, men ogsaa Arbejdets rettidige og bedre Udførelse, foruden at den slides mindre end den for ringe. Jeg synes, der er Grund til at fremhæve dette, da en nærmere Gennemgang af Tabellen viser, at det kniber med Rekrutteringen, thi ikke alene er Plagens Antal i 1922, sammenlignet med saavel 1921 som 1914, ret stærkt formindsket, men ogsaa Føltillæget er i stærk Tilbagegang, en Tilbagegang saa stærk, at hvis den fortsættes eller udvikles i Fremtiden, og der intet uforudset indtræffer, maa den Mulighed siges at ligge nær, at Danmark inden lang Tid ikke alene ingen Heste har til Eksport, men at Dækningen af det hjemlige Forbrug ogsaa kan blive truet. Det er selvfølgeligt, at det er mere end vanskeligt bestemt at gøre Rede for den aarlige Afgangs Størrelse blandt Hestene, dertil svinger Forholdene for stærkt fra Aar til Aar, ligesom de Faktorer, der forårsager Afgangen, er forskellige og varierende, men regner vi i runde Tal, viser det sig, at der før Krigen i Dan-

mark skulde lægges ca. 45,000 Føl til, for at det hjemlige Forbrug kunde blive dækket samt blive en Overskudsudførsel paa ca. 10—12,000 Stkr. I 1922 er Føllenes Antal gaaet ned til ca. 35,000 Stkr., og selv om Resultatet af Kreaturtællingen for 1923 endnu ikke foreligger, mener jeg at have Grund til at tro, at Føllenes Antal i indeværende Aar ligger betydeligt under 35,000 og maaske nærmer sig 25,000. At der heri kan rummes en Fare, saafremt Udviklingen fortsættes i samme Retning, synes ligetil, og Faren er saa meget mere alvorlig, som en eventuelt indtrædende Hestemangel her i Landet ikke kan forventes dækket gennem Indførsel af Heste fra Udlandet til fornuftig Pris. Under Forhold, som de vi er inde i med Hensyn til Hesteavlens Økonomi, er det lige til, at Interessen for at lægge Heste til afsvækkes, men desuagtet gælder det om at holde sig for Øje, hvilken overordentlig Betydning det spiller for et Lands Erhvervsliv, og ikke mindst for et Landbrugsland som vort, at der til enhver Tid er en fuldt tilstrækkelig og tilfredsstillende dyrisk Trækraft tilstede, thi Hesteavl er en langsom Forretning, hvor Udsæd og Høst er adskilte med et Tidsrum paa 4—5 Aar. Derfor kan en saa stor og voldsom Svingning som den, der er sket i de sidste Aar, blive farlig, ikke mindst som Følge af, at det tager Tid at faa den berigtiget, hvis det viser sig nødvendigt. Men denne Sag kan som enhver anden ogsaa have sin lyse Side, thi det stærke, bratte Omslag kan maaske hjælpe til hurtigere at fremkalde en Ændring i Stillingen, og saaledes bringe de, der holdt ud, en velfortjent Løn herfor. Ved Siden af tror jeg ogsaa, at en kronisk Krise, netop for den danske Hesteavl, der i Løbet af de sidste Tiaar kvalitetsmæssig har arbejdet sig stærkt op, vil være mere faretruende for det gode Avlsmateriale end en akut og haard, thi hvis Opgangen indtræffer ret snart, da vil Avlsmaterialets Kvalitet endnu ikke være bleven stærkt paavirket, og Muligheden for, ikke alene at hævde Stillingen, men ogsaa at fortsætte Fremgangen, er da langt mere nærliggende.

I en Situation som den, den danske Hesteavl er inde i for Øjeblikket, og hvor der vedblivende er Enighed om, at de gode og bedste Kvaliteter ikke alene afsættes lettest, men ogsaa til forholdsvis bedst Pris, skulde det synes nærliggende at tro, at Reduktionen i Tillæget hovedsagelig skyldtes, at de daarlige Individuer eller Avlsdyr er bleven draget ud af Avlen, men ser vi nærmere paa Tabellen, viser det sig, at Hingste paa 3 Aar og derover kun er gaaet tilbage med 1,8 pCt. siden 1921, medens Antallet af Føl i samme Tid er reduceret med 8,6 pCt., og tager vi Tiden 1920—22, er Tilbagegangen for Hingstenes Vedkommende kun 3,3 pCt., for Føllene derimod 29,4 pCt. Selv om der sikkert mellem Hingstene findes en Del »arbejdsløse«, saa er der desværre ingen Tvivl om, at disses Antal ikke er tilstrækkeligt til at gøre det Billede af Forholdene nævneværdigt lysere, som ovenstaaende Tal giver, thi ikke mindst i indeværende Tid synes der at være en Tilbøjelighed til at spare paa Bedækningspengene og holde til en ringere Hingst, en Sparsommelighed som desværre i det lange Løb, som saa mangen Gang tilforn, nok skal vise sine kendte, dyre Resultater. Gang efter Gang har jeg — ogsaa her i »Tidsskrift for Landøkonomi« — taget til Orde mod den Luksus, der udfoldes med Hensyn til et for stort Hingstehold; og selv om Resultaterne til Dato ikke har været særlig store, kan jeg ikke undlade at opfordre Opdrætterne til ikke mindst i den for Avlen kritiske Tid, at udnytte den gode Del af Hingstene fuldt ud.

I nærværende Blads 10. Hefte 1922 foretog jeg en Opførelse over Forholdet mellem Antallet af bedækningsdygtige Hingste, Føl, samt Hingste pr. 100 Føl indenfor de enkelte Amter, og nedenfor er anført en tilsvarende til Sammenligning med den i Fjor.

Som Helhed taget viser den sidste Kolonne — Antal Hingste pr. 100 Føl — paa enkelte Undtagelser nær en Stigning, som ikke er at rose, og det er vedblivende de

Tabel II.

Amt	Antal Hingste over 3 Aar	Føl	Antal Hingste pr. 100 Føl
1. Tønder	51	1429	3,4
2. Ribe	155	1857	8,3
3. Haderslev	72	852	8,5
4. Randers	314	3642	8,6
5. Ringkøbing	261	2695	9,2
6. Aabenraa	57	601	9,5
7. Svendborg	230	2287	10,1
8. Hjørring	279	2689	10,4
9. Sønderborg	45	417	10,8
10. Aalborg	378	3444	11,0
11. Thisted	177	1578	11,2
12. Odense	259	2257	11,5
13. Vejle	171	1456	11,7
14. Viborg	400	3328	12,0
15. Aarhus	294	2165	13,6
16. Holbæk	306	1784	17,2
17. Bornholm	84	480	17,5
18. Sorø	219	1238	17,7
19. Frederiksborg	186	1046	17,8
20. Maribo	265	1313	20,2
21. Præstø	261	1270	20,6
22. Københavns	240	808	29,7

sjællandske Amter samt Lolland-Falster, der særlig flotter sig.

Men en anden Side af Billedet er endvidere den, at det vedblivende kniber stærkt med at faa de gode Hingste udnyttet, end sige faa dem udnyttet fuldt ud. Ved en Gennemgang af Statsdyrskuekommissionens Beretning for 1922 viser det sig, at 239 i 1922 ved Statsskuerne her i Landet — med Undtagelse af Sjælland — præmierede Hingste ialt i 1921 har bedækket 15,148 Hopper eller ca. 65 i Gennemsnit. Sammenlignet med i Fjor, hvor Tallene var henholdsvis 261, 18,025 og 69, er der altsaa en Tilbagegang, som ikke er mindst bemærkelsesværdig med

Hensyn til Gennemsnittet, idet Tendensen derigennem i nogen Maade fastslaas. Og ser vi ligesom i Fjor paa For- delingen til de enkelte Hingste viser det sig, at

2 har bedækket mellem	151 og 160	Hopper
2 — — —	141 - 150	—
1 — — —	131 - 140	—
4 — — —	121 - 130	—
11 — — —	111 - 120	—
11 — — —	101 - 111	—
14 — — —	91 - 100	—
16 — — —	81 - 90	—
28 — — —	71 - 80	—
32 — — —	61 - 70	—
40 — — —	51 - 60	—
30 — — —	41 - 50	—
23 — — —	31 - 40	—
16 — — —	21 - 31	—
8 — — —	11 - 20	—
1 — — —	1 - 10	—

Som Regel kan man sige, at de Hingste, der bedækker over 100 Hopper, udnyttes godt, om ikke altid fuldt ud, men det vil af foranstaaende fremgaa, at kun 31 af de i tretten Skuekredse i 1921 statspræmierede Hingste, eller 13 pCt., bedækkede over 100 Hopper. Jeg behøver sikkert ikke yderligere at fordybe mig ved det betydningsfulde i, at vi særligt i denne Tid faar udnyttet de gode Hingste saa godt som muligt, gør vi det, da vil ganske simpelt Antallet af bedækningsdygtige Hingste svinde stærkt ind. Jeg mener, at dette er af yderste Vigtighed for vor Hesteavls kvalitative Fremgang, og jeg ønsker derfor at henvise til, hvad jeg i Fjor skrev i »Tidsskrift for Landøkonomi« Bind 10, Side 474—75, idet jeg desværre maa formene, at disse Udtalelser endnu har Bud til danske Hesteopdrættere og andre Interesserede. En og anden vil maaske sige, ja hele det Forhold er jo lige til, andet Steds kapper man gennem tvungen Kaaring Halen af, gaa hen og gør ligesaa. Jeg har tidligere erklæret mig herimod og først og fremmest ment, at netop de »Interesserede«

gennem personlig Paavirkning og Belæring maatte søge at bringe bedre Orden i Forholdene, og her vil sikkert det gode Eksempel være af Betydning, naar man altid lod sine Hopper — faa eller mange — bedække ved gode Hingste, og aldrig søgte at lade de mislykkede Hingste gennem Bedækning prøve paa at raade Bod paa det økonomiske Tab, de har forvoldt Opdrætteren, det mislykkes sædvanlig, og bevirker som Regel kun, at godtroende Medborgere kommer til at lide med.

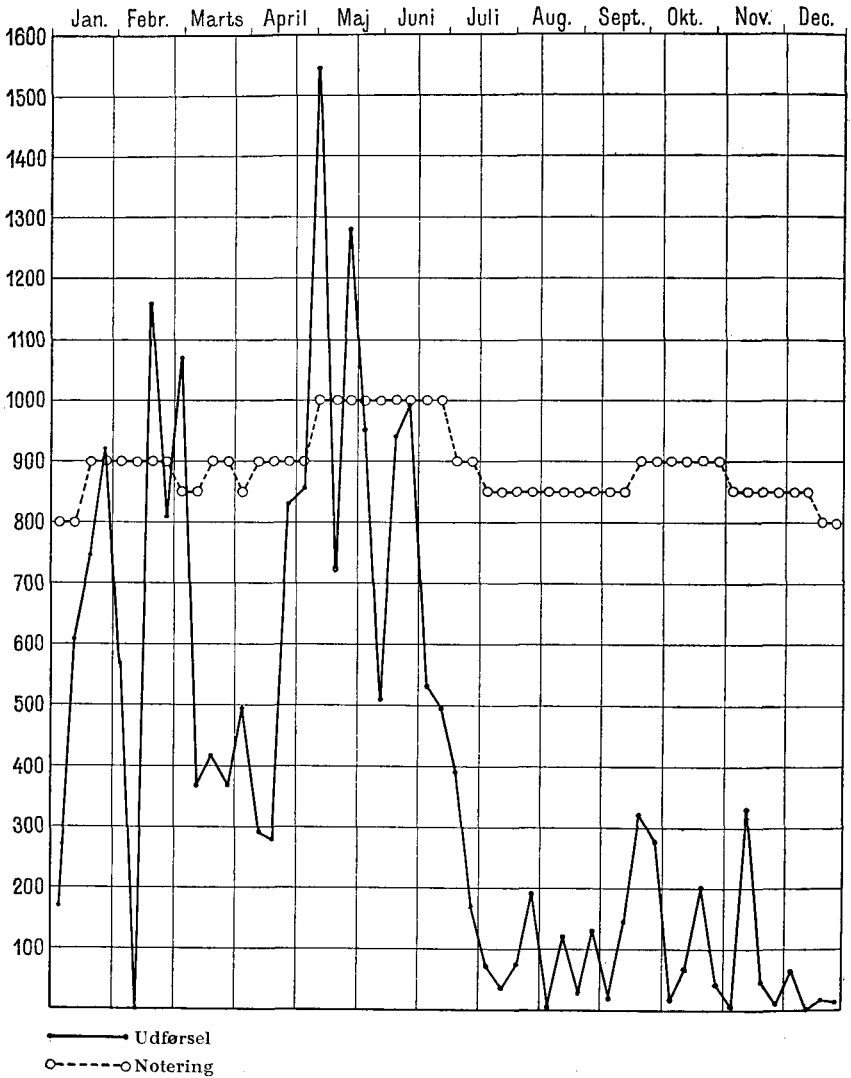
Som bekendt er Hesteholdet her i Danmark i høj Grad anlagt paa »at arbejde med Heste, der gaar til Penge«, saaledes at man ved Salg af fuldtandede Heste søger at faa en Gevinst, ved hvilken Udgiften til Hesteholdet kan skrives ned. Imidlertid forudsættes det, at Salgspriserne skal overstige Opdrætningsudgifterne, og i saa Henseende har Forholdene i 1922 været yderst uheldige, da Priserne gennemgaaende har været for lave, ikke mindst for mindre gode Heste, hvis Opdrætning praktisk talt har været lige saa kostbar, som for de gode. Prisen for gode unge Handelsheste var ifølge De samvirkende fynske Landboforeningers Notering for Heste:

$\frac{2}{1}-\frac{9}{1}$	700—800 Kr.
$\frac{16}{1}-\frac{20}{2}$	700—900 -
$\frac{27}{2}-\frac{6}{3}$	700—850 -
$\frac{13}{3}-\frac{20}{3}$	700—900 -
$\frac{27}{3}-$	700—850 -
$\frac{8}{4}-\frac{24}{4}$	700—900 -
$\frac{1}{5}-\frac{26}{6}$	800—1000 -
$\frac{3}{7}-\frac{10}{7}$	800—900 -
$\frac{17}{7}-\frac{18}{8}$	750—850 -
$\frac{25}{8}-\frac{30}{10}$	700—900 -
$\frac{9}{11}-\frac{11}{12}$	700—850 -
$\frac{8}{12}-\frac{27}{12}$	700—800 -

Efter Noteringen stod Hestepriiserne ved Aarets Begyndelse og Slutning paa samme Niveau, medens der var nogen Stigning særlig i Foraarsmaanederne og først paa Sommeren. Hvad Udførslen angaar, da beløb den sig for

Aaret 1922 til 19,657 Heste og 81 Føl mod 19,242 Heste og 325 Føl i 1921. Selve Udførslens Størrelse har saaledes sammenlignet med det foregaaende Aar været tilfredsstillende, men staar endnu ret betydeligt under, hvad der var Tilfældet i 1913, hvor Udførslen udgjorde 25,278 Stkr. Som tidligere har Hovedaftageren været Tyskland, og det er ganske naturligt, at Markens Sammenbrud og den deraf følgende forringede Købeevne i Tyskland har udøvet en betydelig Indflydelse paa, at Hestepriserne i 1922 holdt sig saa lave, som de gjorde, thi der er almindelig Enighed om, at der for Europas Vedkommende hverken kan tales om Overflod eller Overproduktion af Heste, men derimod det modsatte. Der er heller ingen Tvivl om, at den af Hovedkunden anvendte Monopolisering af Opkøbet ogsaa i 1922 har virket stærkt til at holde Priserne nede, idet de almindelige Hestemarkeder, der tidligere var de Steder, hvor Noteringen sattes og bragtes til Offentlighedens Kundskab, mere og mere i Aarets Løb er gleden i Baggrunden. Naar hertil endvidere kommer, at Udførslen i Aarets Løb, om end med ret stærke Svingninger fra Uge til Uge, har været mere jævnt fordelt end før Krigen, forstaar man, at Begæret vanskeligt nogen Sinde har kunnet give sig særlig stærke Udslag. Hesteudførslen var saaledes ifølge Landbrugsraadets Meddelelser:

i Ugen indtil 6. Jan...	172 Stkr.	i Ugen indtil 7. Juli..	388 Stkr.
- » » 13. » ..	610 »	- » » 14. » ..	171 »
- » » 20. » ..	748 »	- » » 21. » ..	74 »
- » » 27. » ..	921 »	- » » 28. » ..	35 »
- » » 3. Febr..	570 »	- » » 4. Aug. .	99 »
- » » 10. » .	» »	- » » 11. » .	191 »
- » » 18. » .	1158 »	- » » 18. » .	1 »
- » » 24. » .	807 »	- » » 25. » .	119 »
- » » 3. Marts	1069 »	- » » 1. Septb.	25 »
- » » 10. »	370 »	- » » 8. »	134 »
- » » 17. »	419 »	- » » 15. »	19 »
- » » 24. »	369 »	- » » 22. »	147 »
- » » 31. »	498 »	- » » 29. »	323 »
- » » 7. April	291 »	- » » 6. Oktbr.	275 »

Grafisk Fremstilling af Forholdet mellem Priser og Udførselens Størrelse.

i Ugen indt. 14. April	278 Stkr.	i Ugen indt. 13. Oktbr.	15 Stkr.
- » » 21. »	833 »	- » » 10. »	70 »
- » » 28. »	854 »	- » » 27. »	204 »
- » » 5. Maj..	1549 »	- » » 3. Novbr.	39 »
- » » 12. » ..	724 »	- » » 10. »	3 »
- » » 19. » ..	1278 »	- » » 17. »	333 »
- » » 26. » ..	950 »	- » » 24. »	47 »
- » » 2. Juni.	509 »	- » » 1. Decbr.	9 »
- » » 9. » .	940 »	- » » 8. »	69 »
- » » 16. » .	990 »	- » » 15. »	» »
- » » 23. » .	534 »	- » » 22. »	14 »
- » » 30. » .	490 »	- » » 29. »	12 »

Ved en nærmere Gennemgang af foranstaaende, hvor den dobbelte Linie betegner Hestepriiserne — ifølge Noteringen — og den enkelte Udførelsens Størrelse i den tilsvarende Uge, forbavses man uvilkaarligt over, hvor lidt den første svinger i Forhold til den anden, saa det gamle Ord, at Efterspørgslen bestemmer Prisen, ikke her synes at holde Stik, men til Gengæld faar man Indtryk af, at Forholdene for en »Prisregulering« har været gode.

Som anført har Tyskland været Hovedaftageren, og det overvejende Antal af de til dette Land udførte Heste er sikkert anvendt til Aflevering til Ententemagterne. Frankrig var som i Fjor anført gaaet ind paa at tage danske Heste som danske, men tildels til dette Land og udelukkende til Belgien syntes Efterspørgslen at være størst efter Hopper af belgisk Type, idet saadanne kunde afleveres som Avlsdyr, hvilket betingede en højere Pris. Og der er vist Grund til at tro, at manganen jydsk Hoppe paa Vej mod Syd og ved Hjælp af lidt »Camouflage« har fornægtet sin Oprindelse.

Som det vil ses af det foregaaende, gik Udførelsen stærkt tilbage i Aarets sidste Halvdel, da Afleveringerne fra tysk Side standsedes som Følge af Markens stærke Fald. Til Gengæld gik 1479 Heste til Schweiz og 1418 til Frankrig, ligesom der gik en enkelt Sending Heste til Belgien, hvor de gjorde sig særdeles godt.

Selv om Priserne har været alt andet end gode, saa

kom vi sikkert i 1922 praktisk talt af med hele det Antal fuldtandede Heste, der egnede sig til Eksport, og da Indførslen af Heste i Aarets Løb var forholdsvis lille, kun 4820 Heste og 22 Føl mod 11,855 Heste og 100 Føl i 1921, er der ingen Tvivl om, at der gennem Salg af Heste her fra Landet er tilgaaet dette betydelige Summer. Og selv om jeg savner fast Grundlag for nøje at fastslaa Værdien af Overskudsudførslen, tør denne nok sættes til mindst 10 Mill. Kroner.

Uanset at det økonomiske Udbytte af den danske Hesteavl i 1922 ikke har været saa godt som ønskeligt, og den enkelte Opdrætters Interesse for Avlsarbejdet derfor ikke sjældent er bleven afsvalet en Del, saa har dette dog i Aarets Løb været fortsat efter samme Retningslinie og i Hovedsagen med gode Resultater. Grundlaget for den overvejende Del af de offentlige Foranstaltninger til Hesteavlens Fremme dannes som bekendt af Statens Tilskud, og der er ingen Tvivl om, at disse Foranstaltninger, hvad enten det nu er Dyrskuer, Kaaringer eller Avlsforeninger, beregnede som de er til at virke paa langt Sigt, netop i en Situation som den, vor Hesteavl har været og endnu er inde i, er af den største Betydning for at føre denne for dansk Erhvervsliv og særlig for Landbruget betydende Gren af vor Husdyravl nogenlunde uskadt gennem Krisen.

Blandt alle Foranstaltninger til Hesteavlens Fremme indtager **S t a t s h i n g s t e s k u e r n e** en betydningsfuld Plads. I 1921 svarede Anmeldelsernes Antal til det foregaaende Aar, i 1922 har der derimod været en betydelig Tilbagegang, idet der kun var anmeldt 395 Hingste mod 479 i 1921; og medens der i 1921 præmieredes 376, anerkendtes kun 307 Hingste i 1922, hvilket vil fremgaa af nedenstaaende Tabeller til Sammenligning med de tilsvarende i »Tidsskrift for Landøkonomi«, Hefte 10, 1922. Den procentvise Tilbagegang har været mindst for de nationale Racer, hvilket er ganske naturligt, da Interessen

for Indkøb af gode Hingste fra Udlandet altid er ret behersket i de mindre gode Tider.

Præmier til Hingste af jydsk Race.

Skuekreds	Afkomspræmie						Individspræmie					Brugbar	Ialt Tilbagegang i % fra 1621		
	1.	1.B	2.A	2.	2.B	3.	4.	1.	2.	2.B	3.			4.	5.
1.....	—	2	1	—	3	1	—	—	3	—	1	1	—	—	
2.....	—	1	4	—	4	5	2	1	1	—	6	3	—	—	
3.....	—	—	2	—	4	3	2	—	2	—	2	3	—	—	
4.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
5.....	—	2	—	—	1	3	4	—	3	—	2	4	—	—	
6.....	1	—	3	—	3	5	4	—	—	—	3	2	3	—	
7.....	—	1	1	—	1	5	—	—	1	—	2	2	—	—	
8.....	1	—	—	2	—	3	—	—	2	—	1	3	1	—	
9.....	—	1	—	2	—	5	—	1	1	—	4	2	—	—	
10.....	—	—	—	4	—	—	3	2	1	—	4	1	—	—	
11.....	—	1	2	—	3	4	—	—	—	—	3	2	—	—	
12.....	—	2	—	—	—	6	—	—	2	—	3	2	—	—	
13.....	1	2	1	—	2	6	—	—	3	—	3	3	2	—	
14.....	—	—	—	—	1	—	1	—	1	—	4	2	3	—	
Ialt...	3	12	14	8	22	46	16	4	20	—	38	30	9	—	
Fremgang fra 1922	+1	0	+2	÷9	+4	÷19	÷6	÷3	0	÷4	÷5	÷1	0	÷7	21,1

Præmier til belgiske Hingste (herunder Blandinger af svær Race).

Skuekreds	Afkomspræmie						Individspræmie				Ialt Tilbagegang i % fra 1921		
	1.	1.B	2.A	2.B	3.	4.	1.	2.	3.	4.			
1.....	—	—	2	2	2	—	—	3	—	1	—	—	
2.....	1	—	1	2	3	—	2	3	4	1	—	—	
4.....	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	
Ialt...	1	—	3	4	5	—	2	6	5	2	—	—	
Fremgang fra 1921 ...	+1	—	÷2	+1	÷1	—	+1	÷8	÷4	÷2	—	—	35,7

Præmier til Hingste af Frederiksborg Race.

Skuekreds	Afkomspræmie						Individspræmie				Ialt Tilbagegang i % fra 1921
	1.	1.B	2.A	2.B	3.	4.	1.	2.	3.	4.	
1.....	—	6	4	3	2	—	—	4	7	4	—
4.....	—	2	1	5	—	—	—	—	2	1	—
Ialt...	—	8	5	8	2	—	—	4	9	5	—
Fremgang fra 1921 ...	—	+3	÷9	+3	+1	—	—	÷1	÷1	÷2	14,6

Præmier til svært og lettere Halvblod.

Skuekreds	Afkomspræmie						Individspræmie				Ialt Tilbagegang i % fra 1921
	1.	1.B	2.A	2.B	3.	4.	1.	2.	3.	4.	
1.....	—	—	1	—	—	—	—	2	2	2	—
2.....	—	2	—	1	3	—	—	1	1	1	—
Ialt...	—	2	1	1	3	—	—	3	3	3	—
Fremgang fra 1921 ...	—	+2	÷2	÷1	0	÷1	—	+2	÷4	÷1	31,3 %

Men et er det rent talmæssige, noget andet Kvaliteten, og indenfor en Avl — og med størst Udslag for den mest begrænsede — vil der altid fremkomme Kvalitetssvingninger fra Aar til Aar. Med Hensyn til de jyske Hingste, da maa det saaledes bemærkes med Hensyn til Tilbagegangen i Antallet af 1. Pr. Hingste, at den 4-aarige »Ull« som Følge af Sygdom ikke mødte frem til Statsskue, samt at den jævnaldrende »Aldrup-Marskal« var bedømt til 1. Pr., men desværre var dens Aandedræt besværet ved Kraftprøven, ligesom den senere viste sig at være Strube-piber, hvorfor den udgik af Præmierækken.

A propos Kraftprøven, hvis Opgave er flersidig, men som i det store og hele betragtes som en Prøve for Strube-

piben. Men Kraftprøven kan ogsaa give gode Antydninger af den enkelte Hingst's Præstationsevne som Brugsdyr, sikkert en arvelig Egenskab, og jeg nærer derfor ingen Tvivl om det berettigede og formaalstjenlige i ved Bedømmelsen at tage lidt mere Hensyn til, hvorledes Kraftprøven aflægges. Det kunde maaske ogsaa medføre mindre Lediggang og dermed følgende mindre Dødelighed blandt Hingstene.

Hidtil har Statshingsteskuekommissionerne gennemgaaende i organisk Henseende været ens, selv om Antallet af Medlemmer for enkelte Kredses Vedkommende har været forskelligt. Saaledes har Kommissionen for 1. Skuekreds hidtil bestaaet af 1 Formand og 6 valgte Medlemmer, i 1922 forøgedes disse sidste med 2, saaledes at hver af de 4 Avlsretninger blandt Dommerne har 2 Repræsentanter, der bedømmer de fremstillede til den paagældende Race hørende Hingste. Jeg har Grund til at tro, at denne Ordning har skabt forøget Mulighed for, at Arbejdet for de enkelte Racers Udvikling bliver mere maalbevidst, og at der kommer mere Ro over og Orden i Arbejdet for Hesteavlens Fremme paa Sjælland.

Medens Statshingsteskuerne som bekendt tager sig af de ældre Hingste — der for en stor Del er kendte — kommer de yngre, de, som mere har Nyhedens Interesse, især frem paa Landboforenings-Skuerne og Kaaringerne, og af disse finder jeg denne Gang særlig Grund til at se lidt nærmere paa de provinsielle Fællesforeningers Skuer, og først blandt disse *J u b i l æ u m s s k u e t i H o r s e n s*.

Da der ikke siden 1905 har været et virkeligt »stort Skue« for hele Jylland, er det ganske naturligt, at Jubilæumsskuet blev imødeset med stor Interesse. Spørgsmaalet var imidlertid, om den nedtrykte Stemning, der gjorde sig gældende blandt Opdrætterne, vilde stille sig hindrende for, at Tilslutningen blev en saadan, at Skuet blev et Udtryk for den jydsk Hesteavls Standpunkt, og selv

om Tilslutningen af ældre Dyr nok kunde have været større, saa var de fremmødtes Kvalitet særdeles god, og Hesteskuet som Helhed gav Udtryk for, at den jydsk Hesterace har været og er i stærk Fremgang.

Der var til Jubilæumsskuet i Horsens anmeldt 424 Hingste og Hopper, hvoraf 23 ældre, 36 treaarige og 92 toaarige Hingste, 40 Hopper med Føl, 55 Goldhopper samt 62 treaarige og 88 toaarige Hopper foruden 11 Hoppe- og 5 Hingstefamilier. Tilslutningen var saaledes god, selv om de anmeldte langt fra alle gav Møde.

Blandt Hesteskuets Hold for enkelte Dyr var Glansnummeret afgjort de ældre Hingste, absolut den bedste større Samling af Hingste, der nogensinde har traadt paa en dansk Dyrskusplads. Der uddeltes fire 1., syv 2., seks 3. og en 4. Præmie. I Spidsen for Holdet stod den 4-aarige »Ull«, Reg. Nr. 122, Søn af »Sønderherreds Karmark«, Stbg.-Nr. 1489. »Ull« er en ualmindelig dyb, tung, men samtidig køn Hingst med fortrinlig Bringebredde og Ly-skedybde, men Ryggen er lidt lav og Hofterne noget snævre og afrundede, men fortrinlige Laar. Benene korte, meget føre og med gode Koder og Hove, men Haserne lidt rette. Bevægelsen god i Skridt, lidt vid i Trav for. Jeg anslaaer dens Vægt til ca. 2200 Pund, uagtet Hingsten ikke er mere end 1 m 77½ cm. i Baandmaal, et Udtryk for, i hvilken Grad denne Hingst opfylder det for en Trækhest saa betydningsfulde, at have sit Tyngdepunkt forholdsvist nær ved Jorden. Som Nr. 2 stod den niaarige »Boldrup Karmark«, Stbg.-Nr. 1607, der havde holdt sig ualmindelig godt, idet Lysken var bleven bedre og Krydset mindre afskydende end i dens unge Aar. Benene var føre og laadne samt Bevægelsen god. Som ung var denne Hingst absolut ikke det store Publikums Favorit, først med sit Afkom besejrede den dem, der ikke allerede, medens Hingsten var Plag, kunde se, at her stod man overfor et Individ, der paa mange og betydningsfulde Punkter netop besad det, som for mange af vore Heste manglede, det er derfor glædeligt, at denne Hingst nu endelig — ogsaa som

Individ — kom op paa den fremskudte Plads, hvor den hørte hjemme.

Som Nr. 3 stod »V æ r u m D u x«, Stbg.-Nr. 1669, en meget smuk, stor, dyb og bred, men lidt lang Hingst med fortrinlig Overlinie, føre, laadne Ben, lidt lavt ansatte Forknæ, fortrinlig Bevægelse. Den er falden efter »Dux«, Stbg.-Nr. 1489.

Som den sidste i 1. Pr. kom derefter den otteaarige »Karmark-Høvding«-Søn »Sønderherreds-Karmark«, Stbg. Nr. 1589, en ualmindelig dyb, bred, tung, velpræget og forbenet Hingst med lidt højt Kryds og mindre god Forbevægelse.

Efter disse fire meget betydelige 1. Pr.-Hingste fulgte der en Samling af velprægede og betydelige Hingste, og hos mere end een sneg den Tanke sig vist ind, ved at se denne Samling, at den jydsk Hesteavl sikkert havde godt af at samles til »stort Skue« med mindre Mellemløb end sytten Aar, og at saadan en Kraftanstrengelse en Gang imellem i avlsmæssig Henseende betyder adskilligt mere end de aarlige »Smaanøk«.

Det er givet, at den imponerende Baggrund, som de ældre Hingste dannede, uvilkaarligt maatte trykke de yngre Hold, der kun omfattede hver sin Aargang. De tre-aars dannede, som det fremgaar af foranstaaende, ikke noget særligt talstærkt Hold, men Kvaliteten var gennemgaaende god, og der uddeltes en 1., tre 2., fem 3., fire 4. og seks 5. Præmier. I Spidsen stod den betydelige, store og brede »Boldrup-Karmark«-Søn »Sejr«, med de føre Ben, men lidt lette Koder, særdeles gode Hove og fortrinlig Bevægelse. Da Hingsten var syg under Skuet, var Lysken noget opkneben, saa Hingsten tog sig mindre godt ud end sædvanlig. Efter den fulgte tre sværlemmede og betydelige Hingste med 2. Pr., ligesom de efterfølgende var ret ensartede og af forholdsvis god Kvalitet.

Hvad det 2-aarige Hold angik, savnede det absolut en Spids, og denne Mangel paavirkede maaske en og andens Syn paa Holdet, saaledes at dette som Helhed syntes

at være bedre end det senere viste sig at svare til. Der uddeltes ingen 1. Præmie i dette Hold, hvilket foraar-sagede nogen Diskussion Mand og Mand imellem. Jeg skal dertil kun sige, at ikke mindst af Hensyn til det Publikum, der skal vejledes, bør Dommerne ikke hænge et 1. Pr. Skilt paa den bedste, naar de er klar over, at den ikke opfylder de Fordringer, der med Rette maa og kan stilles til en 1. Pr. Hingst paa et Fællesskue for Jylland. Men ikke nok hermed; er Ejerne tjent med at betale Vilkaarspenge for 1. Pr. paa en 2. Pr. Hingst?

Præmierækken var lang, idet der uddeltes tre 2., atten 3., femten 4. og otte 5. Præmier, og der var blandt dem ikke faa, som med god Udvikling nok vilde kunne blive gode Hingste; desværre viste Udviklingen sig senere mindre god for mange.

Medens Hingstene var mødt ret godt op fra hele Landsdelen, er det naturligt, at det lokale Kontingent var forholdsvis større for Hoppernes Vedkommende. For Følhopperne maatte det forventes, at mange af de anmeldte ikke gav Møde, hvilket ogsaa viste sig at holde Stik, idet ca. Halvdelen blev borte. Der uddeltes fire 1., fire 2., seks 3. og fire 4. Præmier, og Samlingen maa betegnes som god, da der ikke alene fandtes fremragende Individuer i den første Del af Præmierækken, men der var ogsaa gode Hopper lige til Slutningen, og det samme maa siges om Goldhopperne, til hvilke der uddeltes tre 1., syv 2., elleve 3. og elleve 4. Præmier.

De treaarige Hopper var særdeles gode, medens de toaarige knapt stod paa Højde med dem, og filmed var mindre ensartede.

I Modsætning til de foregaaende Aars Ungskuer, hvor af og til en Samling Afkom efter en Hingst »gaar alene over Banen«, var der ved Jubilæumsskuet mødt adskillige Samlinger af Afkom saavel efter Hingste som Hopper, og det var særligt Afkomsfremstillinger efter de første, der interesserede. Der uddeltes to 1., en 2. og to 3. Præmier for Afkomssamlinger efter en Hingst. Som Nr. 1 kom

Afkomssamlingen efter »Dux«, bestaaende af 14 Hingste og Hopper, medens den efter »Boldrup Karmark« stod som Nr. 2. Kampen om Førstepladsen var haard, og »Duxerne« havde et Plus i Retning af Gang, medens »Boldrupperne« var overlegne med Hensyn til »Slag«, naar de første kom paa Fløjen, gaar jeg ud fra, at Aarsagen maa søges i, at de unge Hopper blandt »Boldrupperne« ikke stod paa Højde med Samlingens andre Individer.

2. Præmie tilkendtes en Samling Afkom paa 6 Stkr. efter »M a s s a«, Stbg.-Nr. 1675, og hvoraf de 5 var af en Aargang (2-aarige). Det var en Samling gode, stærke Plage, der gav gode Løfter om, at denne Hingst, der hører til »Prinserne«, kan faa denne paa »Aldrup«-Stammen tidligere saa kraftige Gren til igen at skyde nye, værdifulde Skud.

3. Præmie tilkendtes Afkomssamlinger, hovedsagelig bestaaende af Hopper efter »L ø s n i n g K r a n«, Stbg.-Nr. 1524, og »J y d e n«, Stbg.-Nr. 1417.

Men selv om disse Afkomssamlinger var aldrig saa gode og fremragende, traadte de dog i Skygge, da »Høvding«, Stbg.-Nr. 1055, drog ind i Ringen i Spidsen for 24 hanlige Efterkommere i direkte Hankønslinie, ordnede efter Afstamning; først »Dux'erne«, derefter »Karmark'erne« og sidst »Aldrup Høvding'erne«. Enhver, der havde Øje for Type og Præg, maatte føle sig slaaet af, at til Trods for det fælles Stammepræg, var der ogsaa Afskygninger i dette, og paa en saadan Maade, at der var Grund til at tale om en særlig Type karakteristisk for hver af de 3 ovennævnte Familier. Det var en ualmindelig smuk og god Samling af betydelige Hingste, som den gamle Høvding — der sine 23 Aar til Trods havde holdt sig ualmindelig godt —, her kunde se ud over, den mest slaaende Argumentation for denne Hingst's Betydning for den jyske Hesteavl.

Nu da Høvdings Løbebane er endt, kan det maaske have sin Betydning i korte Træk at skitsere i hvilken

Grad denne Hingst og dens direkte Efterkommere dominerede paa Jubilæumsskuet, hvilket vil fremgaa af nedenstaaende Tabeller, der angiver Præmiefordelingen indenfor de enkelte Hold til de forskellige Hingstefamilier.

Det er altsaa en paany gentagen Bekræftelse af, at Aldrup'erne fuldstændig tager Magten fra de andre, idet de denne Gang tog ikke mindre end 204 Præmier af 212. Indenfor Aldrup'erne er det igen Høvding'erne og Prins'

Høvding'er.

Hold	Antal i Præmiegruppe					Ialt Pr.
	1.	2.	3.	4.	5.	
Ældre Hingste.....	4	5	3	1	—	13
3 Aars Hingste	1	2	5	3	5	16
2 — —	—	2	15	12	6	35
Hopper med Føl	3	3	4	—	—	10
— uden —	1	3	10	—	—	14
3 Aars Hopper	1	6	10	6	2	25
2 — —	2	1	5	8	6	22
Ialt...	12	22	52	31	19	135

Prins'er.

Hold	Antal i Præmiegruppe					Ialt Pr.
	1.	2.	3.	4.	5.	
Ældre Hingste.....	—	1	3	—	—	4
3 Aars Hingste	—	1	—	1	1	3
2 — —	—	1	2	3	2	8
Hopper med Føl.....	1	—	2	3	—	6
— uden —	—	3	1	6	—	10
3 Aars Hopper	—	2	1	2	4	9
2 — —	—	2	4	3	9	18
Ialt...	1	10	13	18	16	58

Andre Aldrup'ere.

Hold	Antal i Præmiegruppe					Ialt Pr.
	1.	2.	3.	4.	5.	
Hopper med Føl.....	—	1	—	—	—	1
— uden —.....	1	—	—	2	—	3
3 Aars Hopper.....	—	—	2	4	—	6
2 — —.....	—	—	—	1	—	1
Ialt...	1	1	2	7	—	11

Stanley Munkedal'ere.

Hold	Antal i Præmiegruppe					Ialt Pr.
	1.	2.	3.	4.	5.	
2 Aars Hingste.....	—	—	1	—	—	1
Hopper uden Føl.....	—	1	1	—	—	2
Ialt...	—	1	2	—	—	3

Robert'er.

Hold	Antal i Præmiegruppe					Ialt Pr.
	1.	2.	3.	4.	5.	
Hopper med Føl.....	—	—	—	1	—	1
— uden —.....	—	—	—	2	—	2
Ialt...	—	—	—	3	—	3

erne, der tager Teten, men saaledes, at Høvding'erne tager Broderparten af Præmierne, og især de bedste. Historiens utvetydige Tale om, hvorledes indenfor den jyske Hesterace Evnen til at føre Slægten frem koncentrerer til en bestemt Gren indenfor Stammen o. s. v., er der Grund

til at lægge sig paa Sinde, thi ingen kan være blind for, at Evnen til at præstere Stamholdere nu kun giver sig Udslag mellem Høvding'er og Prins'er, og fornemligst blandt de første. Af nedenstaaende vil man ogsaa faa en stærk Antydning af, i hvilken Grad den stammedannende Evne er koncentreret til 3 Familier indenfor Høvding'erne, medens »Andre Høvding'er« ligesom »Andre Aldrup'ere« mere og mere glider over i Glemslen.

Karmark'er.

Hold	Antal i Præmiegruppe					Ialt Pr.
	1.	2.	3.	4.	5.	
Ældre Hingste.....	3	2	2	—	—	7
3 Aars —	1	—	—	2	—	3
2 — —	—	—	6	5	2	13
Hopper med Føl.....	—	—	1	—	—	1
— uden —	1	2	—	—	—	3
3 Aars Hopper.....	—	3	5	1	—	9
2 — —	1	—	3	2	—	6
Ialt...	6	7	17	10	2	42

Dux'er.

Hold	Antal i Præmiegruppe					Ialt Pr.
	1.	2.	3.	4.	5.	
Ældre Hingste.....	1	1	—	—	—	2
3 Aars —	—	—	2	—	—	2
2 — —	—	2	8	6	2	18
Hopper med Føl.....	2	—	—	—	—	2
— uden —	—	—	1	—	—	1
3 Aars Hopper.....	—	2	2	2	—	6
2 — —	1	1	1	2	—	5
Ialt...	4	6	14	10	2	36

Aldrup Høvding'er.

Hold	Antal i Præmiegruppe					Ialt Pr.
	1.	2.	3.	4.	5.	
Ældre Hingste.....	—	2	1	—	—	3
3 Aars —	—	1	1	1	3	6
2 — —	—	—	1	—	2	3
Hopper med Føl.....	1	1	—	—	—	2
— uden —	—	1	1	1	—	3
3 Aars Hopper.....	1	1	1	3	1	7
2 — —	—	—	1	4	4	9
Ialt...	2	6	6	9	10	33

Andre Høvding'er.

Hold	Antal i Præmiegruppe					Ialt Pr.
	1.	2.	3.	4.	5.	
Ældre Hingste.....	—	—	—	1	—	1
3 Aars Hingste.....	—	1	2	—	2	5
2 — —	—	—	—	1	—	1
Hopper med Føl.....	—	2	3	—	—	5
— uden —	—	—	7	—	—	7
3 Aars Hopper.....	—	—	2	—	1	3
2 — —	—	—	—	—	2	2
Ialt...	—	3	14	2	5	24

Karmark'erne er i Spidsen med saavel de fleste som de højeste Præmier, medens Dux'erne følger efter og særlig er ret talstærkt repræsenteret blandt de 2-aarige Hingste.

Hvilken af disse Familier, der særlig kommer til at bære Fremtiden, er det endnu for tidligt at udtale sig om, men hidtil har Karmark'erne Forspringet, hvilket er saa meget glædeligere, som de med Hensyn til Mellemsykke gennemgaaende er de andre overlegne.

Alt i alt var Hesteudstillingen ved Jubilæumsskuet i Horsens god, og et talende Udtryk for den Fremgang og Udvikling, som den jydsk Hesterace gennem de sidste Aartier har været underkastet, hvilket de mange Fremmede, der gæstede Skuet, paa højlydt Maade gav Udtryk for. Men selv om der er naaet langt frem, saa er der endnu langt til Maalet; maatte derfor den økonomiske Side i Hesteavlens blive saadan i de kommende Tider, at den Fremgang, som Jubilæumsskuet i Horsens viste, ikke alene kan blive udnyttet, men ogsaa fortsat.

I Lighed med det jydsk, omfattede Jubilæumsskuet i Nykøbing F. kun Heste af jydsk Race. Tilslutningen var ikke stor, og bortset fra et Par gode 3-Aars Hingste var de fremstillede Hingste ikke fremragende, medens der blandt Hopperne fandtes en Del gode.

I Modsætning til de forannævnte Skuer var ved Fællesskuerne paa Fyn og Sjælland ikke mindre end henholdsvis 3 og 4 Racer repræsenteret.

Det fynske Fællesskue omfattede kun unge Hingste af jydsk, belgisk eller Oldenborg Race. For ingen af disse Racer var Repræsentationen særlig god, bedst var de 3-aarige Jyder, hvortil der uddeltes tre 1. Præmier.

Det sjællandske Fællesskue, der afholdtes i Slagelse, omfattede ogsaa ældre Dyr af de forannævnte Racer samt Frederiksborg-Heste foruden en Del Krydsninger. Da Skuet afholdtes i Vestsjælland, var det naturligt, at Belgierne og Belgierblandingerne var overlegne i Tal, men det bør siges, ogsaa i Kvaliteten, idet der fandtes et Par gode 3-Aars Hingste, en Del gode Følhopper samt nogle gode Høppeplage. Jeg finder særlig Grund til at nævne den 3-aarige »Drincker d'Aude«, en dyb, bred, velpræget Hingst med føre, men noget svampede Ben.

Desuden fandtes der nogle Krydsninger mellem Jyder og Belgiere, hvoriblandt en Del fra Juellinge efter »Brillant de Stree« tildrog sig berettiget Opmærksomhed.

De jydsk Heste var ret faatallige, og blandt Hingstene er der kun Grund til at nævne een, »Sjællands Dux«,

en lille, men god, forbenet og velpræget Hingst. De ældre Hopper var faa og ikke fremragende, derimod var der blandt Hoppeplagene flere lovende.

Frederiksborg-Hestene var forholdsvis faatallige samt som Helhed ikke særlig godt repræsenteret, og bortset fra den treaarige »Greiner« og en à to Hopper, gælder det samme for Oldenborgerne.

Men foruden disse større Skuer er der rundt om i de lokale Landboforeninger afholdt et betydeligt Antal Dyrskuer, og selv om der findes Undtagelser, tror jeg, at Tilslutningen gennemgaaende har været mindre end Aaret forud.

Ved Siden af Præmieringen ved Dyrskuerne indtager som bekendt Kaaringerne en fremskudt Plads blandt Foranstaltningerne til Hesteavlens Fremme, og naar Tilslutningen til Hingstekaaringerne i 1922 endnu var forholdsvis god, saa maa Grunden vel først og fremmest søges i det tidlige Tidspunkt paa Aaret for deres Afholdelse, samt at der ved disse er forholdsvis gode Muligheder for Af-sætning. Der var saaledes til Hingstekaaringerne for svære Heste tilsammen anmeldt 365 Hingste mod 390 i 1921.

Angaaende den nærmere Fordeling henvises til nedenstaaende.

Der var saaledes anmeldt færre 4-aarige, men derimod flere 3-aarige end i 1921.

Hvad Kvaliteten angaar, da var den for de 3-aariges Vedkommende god, idet der blandt disse var en udtalt Spids »Sejr« — der tidligere er omtalt — samt flere, der var Grund til at nære Forhaabningen til som Avlsdyr.

Hvad de 4-aarige angaar, da var Fremstillingen ikke noget Udtryk for Aargangen, saaledes mødte bl. a. de 3 bedste 4 Aars Hingste ikke frem, man fandt det tilstrækkeligt, at de var kaarede Aaret før.

Som Helhed taget var de kaarede af godt Racepræg og god Type, og netop dettes Betydning som Udtryk for et maalbevidst Arbejde finder jeg Grund til at understrege.

Hingste af jydsk Race.

Kaaringsplads	Anmeldte				Kaarede			
	1921		1922		1921		1922	
	3 Aars	4 Aars	3 Aars	4 Aars	3 Aars	4 Aars	3 Aars	4 Aars
Tønder	38	17	31	18	8	4	4	6
Bramminge	9	6	11	8	3	3	2	3
Ringkøbing	25	13	10	4	4	2	1	—
Thisted	13	8	11	7	2	2	3	2
Brønderslev	13	6	8	6	1	3	2	1
Aalborg	9	8	11	4	2	—	1	1
Viborg	8	12	19	10	1	2	3	1
Hobro	5	2	4	1	—	—	1	—
Randers	50	19	66	19	9	5	8	2
Aarhus	19	9	23	8	3	1	5	—
Horsens	16	6	10	6	3	1	2	1
Vejle	5	2	7	1	2	—	1	1
Odense	11	9	13	4	3	3	3	1
Roskilde	6	3	5	1	—	—	—	1
Maribo	4	5	6	4	—	—	1	2
Ialt...	232	122	235	101	41	26	37	22

Hvad Farven angaar, da var ikke mindre end 35 3 Aars og 17 4 Aars røde, medens 1 3 Aars og 5 4 Aars var brune samt 1 3 Aars sort; den røde Farve er saaledes stadig den dominerende, hvilket selvfølgelig for en overfladisk Betragtning tjener til at gøre Ensartetheden mere iøjnefaldende.

Med Hensyn til Afstamningen, da er denne for de kaaredes Vedkommende mere spredt, end jeg havde ventet, idet samtlige 59 kaarede Hingste er falden efter 41 forskellige Fædre. Følgende Hingste havde 2 eller flere Sønner blandt de kaarede.

»Dux«	Stbg. Nr. 1489	5	Treaars	og	2	Fireaars
»Marsk Stig«	—	1530	3	—	-	1 —
»Absalon«	—	1594	2	—	-	1 —
»Ning Herreds Karmark«	—	1545	1	—	-	2 —
»Aldrup Høvding«	—	1264	2	—	-	» —
»Gottrup Høvding«	—	1540	2	—	-	» —
»Baunen«	—	1497	2	—	-	» —
»Boldrup Karmark«	—	1607	1	—	-	1 —
»Kellerup Dux«	—	1583	1	—	-	1 —
»Stig«	—	1578	1	—	-	1 —

Det er alle Høvding-Hingste, der saaledes udmærker sig, og med Hensyn til Familie, da er af de kaarede

Munkedal'ere	Aldrup'er	Høvding'er	Karmark'er	6	Treaars	8	Fireaars	Ialt	13
			Dux'er	7	—	3	—	—	10
			Aldrup Høvding'er	7	—	2	—	—	9
			Andre Høvding'er	6	—	3	—	—	9
			Prins'er	6	—	3	—	—	6
			Andre Aldrup'er ..	»	—	2	—	—	2
			Hollerup'er	2	—	»	—	—	2
			Stanley'er	1	—	»	—	—	1
			Andre Slægter	2	—	1	—	—	3

Er den fædrene Afstamning end ret spredt, saa løber den dog sammen i faa Familier, af hvilke en enkelt tager Magten, spalter sig ud, og af dens Grene bliver een kraftigere end de andre og overskygger dem. Med Hensyn til Hingstetillæg gælder det derfor om at holde til de Hingste, der hører til livskraftige Familier.

Var den fædrene Afstamning spredt, saa gælder det ikke mindre om den mødrene, dog har enkelte Hingste flere Dattersønner blandt de kaarede, saaledes

»Høvding«	Stbg. Nr. 1055	2	Treaars	og	1	Fireaars
»Aldrup Finsen«	—	1170	2	—	-	» —
»Prins af Jylland«	—	1000	2	—	-	» —
»Ryde Munkedal«	—	1360	2	—	-	» —
»Eg«	—	»	1	—	-	1 —
»Kellerup Lejf«	—	1338	1	—	-	1 —

Kaaringer for Hingste af belgisk Race afholdes som bekendt kun paa Øerne, og i 1922 var der efter Aars Forløb anmeldt en svensk-belgisk Hingst til Kaaringen i Maribo. Det vil af nedenstaaende Tabel fremgaa, at Anmeldelsernes Antal var lidt mindre end i 1921, men Antallet af kaarede det samme

Hingste af belgisk Race samt Krydsninger.

Kaaringsplads	Anmeldte						Kaarede					
	1921			1922			1921			1922		
	3 Aars	4 Aars	5 Aars	3 Aars	4 Aars	5 Aars	3 Aars	4 Aars	5 Aars	3 Aars	4 Aars	5 Aars
Odense	9	11	2	8	9	2	2	1	1	3	2	1
Roskilde	5	5	1	4	5	—	—	3	1	1	1	—
Maribo	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—
Ialt...	14	16	3	12	14	3	2	4	2	4	3	1

Af de kaarede var kun 2 tillagt her i Landet, medens de øvrige var indførte fra Belgien eller Holland. Som Helhed maa de kaarede siges at være en god, om end ikke særlig ensartet Samling, og der fandtes blandt dem en meget god, stor og sværlemmet 4 Aars Hingst »Jeannot II Tersaet«, der vel kunde ønskes lidt dybere og bredere, men ellers med godt Præg. Ligeledes fandtes der en god 3 Aars Hingst af godt Slag, men ikke bred af Bringe. Begge disse Hingste var indførte fra Belgien.

Fremstillingen var baade talrigst og bedst i Odense.

Med Hensyn til Handelen med Avlsdyr, da har den i 1922 været forholdsvis lille og i høj Grad paavirket af de lave Hestpriser. I Tilslutning til Hingstekaaringerne fandt der nogen Omsætning af Hingste Sted, men i betydelig mindre Grad end i de foregaaende Aar, og til lavere Priser. Ved Jubilæumsskuet i Horsens fandt der en Del

Hingstehandler Sted, og Prisen bevægede sig omkring 8000 Kr.

Det er selvsagt, at de trange Forhold for Hesteavlens har udøvet et haardt Tryk paa Avlsforeningerne, og ikke mindst paa dem, der under Højkonjunkturerne havde indkøbt deres Hingstemateriale til høje Priser, og som nu var nødt til at sætte Bedækningspengene ned for at faa et nogenlunde stort Antal Hopper. I saadanne Tilfælde blev Forholdet mellem Indtægter og Udgifter undertiden saa uheldigt, at vedkommende Forening maatte skride til Likvidation. Selv om langt det overvejende Antal Hesteavlsforeninger har holdt Stillingen i 1922, saa har desværre en hel Del maattet give op til bedre Tider.

I Fjor omtalte jeg i min Artikel i dette Blad, at Stambogsføringen for Heste af jydsk Race stod overfor en Omorganisation, hvilken traadte i Kraft fra Nytaar 1922. Stambogsføringen er nu af De samvirkende danske Landboforeninger lagt i Hænderne paa et af disse samt de provinsielle Sammenslutninger af Hesteavlsforeninger valgt Udvalg, og Resultatet af Virksomheden blev, at man fra 1922 paabegyndte en Registrering af saavel 3-aarige og ældre Hingste som Hopper af jydsk Race, der er kaa-rede eller mindst har faaet 3. Pr. ved et Landboforenings Dyrskue, saaledes at det blev Registreringens Opgave at modtage — eventuelt fremskaffe — kontrollere, og opbevare Oplysninger om det størst mulige Antal Avlsdyr indenfor Racen, Avlsdyr, der selvfølgelig maa opfylde visse Fordringer med Hensyn til Kvalitet, og saa hyppigt som muligt udsende Uddrag af disse Oplysninger i Form af en Registerstambog. Paa Grundlag af de til Registreringen indgaaede Oplysninger optages de af de indregistrerede Hopper eller Hingste, der viser sig som gode Avlsdyr i en Elitestambog, hvis Opgave det bliver nærmere at udpege og beskrive de Individier, der højner Avlen. Denne Ordning har i Aarets Løb vunden saa god Tilslutning, at der ved Aarets Udgang var Stof til et første Bind af Register-Stambogen, hvilket udkom i Foraarets

Løb. Det er selvfølgelig for tidligt at udtale sig om Nyordningens Betydning for den jydsk Hesteavl, ligesom her ikke er Stedet for en indgaaende Opredning af under hvilke Former Registreringen i Enkeltheder foregaar, men jeg tør roligt paastaa, at Nyordningen ikke alene i Øjeblikket, men først og fremmest som Tiden skrider frem, vil vise sig at være et betydeligt Fremskridt.

Den danske Hesteavl har i 1922 arbejdet under trange Kaar, der maaske er bleven følt saa meget haardere, som den »gyldne Tid« laa saa kort tilbage i Tiden, men det maa haabes, at Fremtiden maa skabe gunstigere og bedre Forhold end dem, som 1922 bragte.

Om Smaabrugsbevægelsen i de fire nordiske Lande.

Af Sekretær *Niels Siggaard.*

II.

Finland.

Inden vi gaar ind paa Smaabrugsbevægelsen i Finland, skal vi lige med et Par Ord omtale de almindelige Forhold vedrørende Landbruget. Man erindrer her, at dette Land hvad Landomraade angaar er et af de største i Europa, og at det er et langstrakt Land i Retning Nord—Syd. Begge Forhold medfører, at Landbrugsproduktionen har meget ulige Kaar i Landets forskellige Egne, saaledes kan det nævnes, at Vækstperioden i det sydvestlige Finland er ca. 210 Dage, medens den i det nordligste Finland kun er 115—120 Dage. Landet er som bekendt rigt paa Skov og Sø — de tusinde Søers Land — og bærer i saa Henseende Prisen frem for noget andet Land i Europa; over Halvdelen af Totalarealet er Skov, foruden at der findes store Arealer — væsentlig Højmosearaler — bevokset med Krat. Skoven betragtedes tidligere af Bønderne som en Fjende, mod hvilken man kæmpede med Økse og Ild for at vinde Agerland. Først da Savværks-Virksomheden tog Fart, fra Midten af det 19. Aarhundrede, og Tømmer blev Landets Eksportartikel, vaagnede Interessen for en rationel Skovdrift.

I den officielle Statistik fra 1910 oplyses, at det opdyrkede Areal, hvortil regnedes »Have, Ager og med Korn

tilsaaet Svielands*) kun udgjorde 5,7 pCt. og de naturlige Enge 2,9 pCt., mens Resten eller 91,4 pCt. var Skov, uopdyrkede Moser, Sumpstrækninger og Ødemarker m. v. Der er altsaa næsten ubegrænsede Muligheder for Udvidelse af det dyrkede Areal, og det er en selvfølgelig Ting, at det kommer til at give den finske Smaabrugsbevægelse sit Præg.

Angaaende Befolkningen*) da var den samlede Mængde i 1917 3,348,000 Personer, hvoraf 15,8 pCt. var bosat i Byerne og 84,2 pCt. paa Landet. Af Landbefolkningen var 77,5 pCt. beskæftiget ved Landbruget og dets Bierhverv, 8,6 pCt. beskæftiget ved Industrien, 4,2 pCt. var Arbejdere, Daglejere uden for ovennævnte Erhverv og 9,7 pCt. beskæftigede paa anden Maade. I Aaret 1910 var af de ved Landbrug og Kvægavl beskæftigede Hovedpersoner de 40,6 pCt. Jordejere og Jordforpagtere, de 59,4 pCt. besiddelsesløse; til disse sidste regnes saadanne Karle og Husmænd, der faar deres Løn i Naturalier, Føgeder, Arbejdere, Tjenestefolk i en Husbonds Kost og Daglejere. Denne besiddelsesløse Klasse i Finland er betydelig større end i Nabolandene, og det er en given Sag, at en saadan rummer en Fare i revolutionære Tider. Blandt Forpagterne i førstnævnte Gruppe fandtes en Mængde Landbønder, Husmænd og Indsiddere (disse har Hus og Toft). Det er denne Klasse af Forpagtere, som ifølge en af Rigsdagen i 1918 vedtaget Lov har Ret til at frikøbe deres Forpagtning, og dette Frigørelsesarbejde finder nu Sted overalt i hele Landet.

Fra de ældste Tider har det været let for ubemidlede at faa Jord i Finland. Jord var der nok af, og Staten saavel som private var villige til paa fordelagtige Vilkaar at overlade til Nybyggeren saa meget Jord, som han ønskede. I de fleste Tilfælde gik denne Bosættelse for sig paa den Maade, at Mand og Kone fik mundtlig Tilladelse

*) Man bruger at brænde Moserne forinden Opdyrkingen.

**) Dr. phil. *Östen-Elfving*, Helsingfors: Jordspørgsmaalet i Finland. Vort Landbrug Nr. 1, 2 og 3, 1922.

af Jordbrugeren til paa en Plads, som de var bleven enige om, at opføre Bolig og nødvendige Udhuse med Materiale fra Jordejerens Skov og til at rydde og opdyrke Ager og Eng i saa stor Udstrækning, som Kræfterne strakte til. De første Aar var i Reglen Friaar, hvorefter Forpagningsafgiften betaltes til Jordejeren med saa mange Arbejdsdage om Aaret, som Parterne havde aftalt, og dertil i særlige Tilfælde ogsaa Naturalier som Uld, Æg, Bær eller andet. Pengeforpagtning var ikke almindelig.

I sidste Halvdel af forrige Aarhundrede blev det ret almindeligt med skriftlige Kontrakter mellem Jordejeren og Husmændene, i hvilke Forpligtelser og Rettigheder for Husmændene blev nøje fastsat. Der var to Slags Husmænd, Jordhusmænd (Torpare) og Indsiddere (Backstuger); for de første regnede Lovgivningen, at »som Husmandssted skal anses et bestemt Omraade af en Jordjendom, som gives til Forpagtning for der at drive Landbrug, og som i det Øjemed er bebygget eller bestemt til at bebygges.« Ved Backstuger forstaas Jordparceller, der gives til Leje som Byggegrund til saadan Person eller Familie, som hører til Landbrugs- eller Industriarbejderbefolkningen eller er ligestillet med denne i økonomisk Henseende«.

Hen i 1890erne begynder Forholdet imellem Husmændene og Jordejerne at blive noget spændt. Dette hidrørte hovedsagelig fra, at Husmændene ifølge deres Forpagningsaftaler havde Ret til at hugge i Skovene og til at tage Brænde, Tømmer o. s. v. i saa stort et Omfang, at det, da Eksporten af Tømmer til Udlandet havde sat Priserne paa dette godt i Vejret, ikke kunde betale sig for Jordejerne at have Husmænd, og de begyndte derfor at modsætte sig Oprettelse af ny Husmandssteder, og de søgte tillige at nedlægge saa mange som muligt af de værende. Efter Statistikken formindskedes Husmandsstedernes Antal i Tidsrummet 1901—1912 med ikke mindre end 10,000, af disse blev de 6000 inddragne og de 4000 blev købt af Husmændene til Selveje. I Slutningen af Aar-

hundredet er Udvandringen særlig af Landarbejdere steget meget stærkt, der opgives saaledes for Perioden 1893—1918 at være udvandret ialt 267,055 Personer. Størst var Udvandringen i Tiden 1901—1913.

Allerede fra først i 1890erne har Statsmagten sin Opmærksomhed henvendt paa det uheldige i at have saa stor en Procentdel af Landbefolkningen som besiddelsesløs og saa mange af Jordbrugerne havende Husmandsbrug i Forpagtning eller i Leje. Regeringen begynder saa at bevilge Midler fra Statskassen til Udlaan for mindrebeholdede, som ønsker at købe Jord til Oprettelse af mindre Brug. I 1902 oprettedes et Fond »Den besiddelsesløse Befolknings Laanefond«, som blev flittigt brugt. Indtil 1920, i hvilket Aar Forvaltningen af Fonden blev ført over fra Statskontoret til »Kolonisationsstyrelsen«, var Fondens Midler vokset til 19 Mill. Mark, og der var med Laan fra samme blevet grundlagt kommunale Laanekasser i 329 Kommuner, fra 1921 er Forvaltningen af disse Laanekasser under Navn af »Kolonisationskasser« gaaet over til Udstykningsnævn, som ifølge Lov af 13. Maj 1919 skal vælges af hver Kommune, og som ved Siden af ogsaa har andre saadanne Hverv, som staar i Forbindelse med baade Statens og Kommunernes Udstykningsvirksomhed.

Mere direkte sigtende paa at fremhjelpe Selveje for Smaabrugerne er Loven af 15. Oktober 1918*). Denne har til Opgave at hjelpe Husmænd og Indsiddere til at blive Selvejere, til at købe deres Forpagtningsomraader til selvstændige Brug. Efter nævnte Lov er saavel Jord-ejeren som Forpagteren berettiget til at kræve Indløsning af Forpagtningsomraadet.

En Tvangsindløsning af et Husmandssted imod Parternes Ønske kan der kun blive Tale om i det Tilfælde, at der skal ske en Regulering af et større Antal Husmands-

*) Denne Lov havde været forberedt allerede fra 1914, men mødte en Del Modstand i Rigsdagen, særlig fra Socialdemokratiets Side.

steder eller Indsiderlodder, som hører til den samme Jordejer, og hvis Udskillelse til selvstændige Ejendomme forudsætter en Regulering af Ejendommen med eventuelt nødvendig Udflytning fra en Del Husmandssteder og Indsiderboliger.

Angaaende Størrelsen af det Jordomraade, som i Henshold til Loven kan udskilles, begrænses det i store Træk til det Omraade, som Forpagteren tidligere har besiddet; dog maa det ikke være større, end at en middelstor Familie der kan have sit Udkomme ved at drive Landbrug. Loven foreskriver særlige kontraktmæssige Aftaler i den Henseende og fastsætter som Maksimalgrænse for Husmandssteder 20 ha dyrket eller til Opdyrkning brugelig Jord og 20 ha Skov.

For Indsiderlodder gælder det samme som for Husmandslodder, nemlig at Indehaverne kan indløse Omraadet, dog ikke mere end 2 ha.

Jorderne blev indløste til en Pris, der fastsattes ved Vurdering efter i Loven foreskrevne Bestemmelser, og i det hele og store blev Prisen noget nær den, som Jorden havde før Verdenskrigen; herved opnaaede Husmændene og Indsiderne at faa deres Ejendomme med dertil hørende Bygninger til en forholdsvis meget lav Pris. I Kraft af denne Lov overgik der til Udgangen af 1922 ca. 50,000 Husbrug og Indsiderbrug til Selveje*).

Aaret 1921 gaves yderligere Love for Indløsning af Forpagtninger og Lejehuse, som hørte under Præste- og Klokkerembeder, samt Krongodserne. Desuden købte Staten en Del Storgodser til Udstykning.

Da den besiddelsesløse Del af Befolkningen stadig er altfor uforholdsmæssig stor i Finland, og da den tillige er daarligt stillet økonomisk og derfor let modtagelig for revolutionære Strømninger, har der været stærk Interesse for yderligere Love og Jordreformer, der kunde sætte Fart i Kolonisationen. I 1921 efter flere Aars Forberedelse fik

*) »Officiel Beretning om Jordreformen i Finland«.

Rigsdagen forelagt et Forslag til ny Lov om Anskaffelse af Jord til Kolonisationsformaal. Af Hensyn til, at Loven kom til at gribe ind i Ejendomsrettighederne, maatte der udskrives nye Valg til Rigsdagen, og her skulde Loven endda have fem Sjettedele af de afgivne Stemmer for sig og saa bagefter godkendes med to Trediedeles Majoritet, hvilket medførte, at Loven først blev vedtaget 25. November 1922. Dens officielle Navn er: »Lag om anskaffende av jord för kolonisationsändemål«, men ofte gaar den under Navnet »Lex Kallio« paa Grund af det store Arbejde som daværende Landbrugsminister *Kallio* udførte for dens Tilrettelæggelse og Gennemførelse.

Loven har til Opgave at skabe Boliger for Kolonister og det af to Slags, nemlig odlingslägenheter og bostadslägenheter. Til de første skal der være saa meget dyrket og dyrkbar Jord — ca. 20 ha —, som er nødvendig til en Families Underhold, til de sidste kun Jord til Have og til Dyrkning af lidt Kartoffler. Indehaverne af de sidste kommer derfor til at have deres væsentligste Fortjeneste ved Skov- eller Industriarbejde.

Ifølge Loven kan saadanne Kolonistejendomme oprettes gennem Tvangsindløsning af Jord i privat Eje. Dog anvendes Tvangsindløsning først, naar der ikke paa anden Maade kan faas Jord til Nybyggere. Og Fremgangsmaaden er den, at de til Staten hørende Jorder først udstykket, derefter kommer de Omraader, som gennem frivilligt Salg kan skaffes fra Præstegaarde og Klokkerejendomme eller fra Kommuner, Aktieselskaber*), Andelsselskaber, Foreninger og enkelte Personer. Og først naar der ikke kan faas nok paa den Maade, gaar man til Tvangsindløsning af Jord, og denne er kun tilladt paa de Ejendomme, som har mere end 200 ha Jord, og her sker

*) Under de stærkt stigende Priser paa Tømmer i den sidste Snes Aar er der dannet mange store Industri- og Handelsselskaber, som har opkøbt en Mængde Ejendomme for at faa Brugsret til Skovstrækningerne.

det endda paa denne lempelige Maade, at der højst tvangsindløses saa mange Procent, som Jordejeren indehaver i fulde hundrede Hektar Jord. Er saaledes en Ejendoms Areal 300 ha, skal højst 9 ha afgives, er Arealet 400 ha, skal højst 16 ha afgives o. s. v. Overstiger Ejendommen 5000 ha, maa højst 50 pCt. deraf tvangsindløses. Iøvrigt tages der meget Hensyn til ved Udstykningen, at den ikke kommer til at skade de Ejendomme, som dyrkes godt, og der tages i første Række fat paa de vanrøgtede Ejendomme og paa dem, som Manden ikke selv bebor. Loven har nemlig ogsaa som sit store Maal: baade at skaffe mere Jord til Dyrkning og at skaffe den allerede dyrkede en bedre Behandling.

Den Person, som kan erholde Jord i Følge Loven, maa opfylde visse nærmere bestemte Betingelser. Han maa være naaet Myndighedsalderen (21 Aar) og have Raadighed over sig selv og sin Ejendom. Han maa ikke have gjort sig skyldig i noget vanærende. Han maa ikke i Forvejen eje Jord eller tidligere have faaet Jord med Støtte fra Staten eller Kommunens Udstykningsfond, hvilket han senere paa Spekulation har solgt. Endvidere skal den Mand, som skal have et Smaabrug med Jord, have Kendskab til Landbrug; han maa være Ejer af det nødvendige Inventar for en saadan Ejendom eller have saa megen Kapital eller skaffe sig saadanne Laan, saa han kan anskaffe sig saadant Inventar. Desuden maa han have saa store egne Midler eller Kredit eller sikker Arbejdsfortjeneste, saa han kan faa Bygninger opført og samtidig finde sit Udkomme.

Det understreges, at Mulighed for at faa Jord i Henhold til Loven i første Række er forbeholdt Børn af Jordejere eller Jordbrugere, og i Særdeleshed gælder det for Børn af Jordejere, der ved Tvangsindløsning maa aflevere noget af deres Jord.

Som Grundlag for Indløsningssummen for et Jordomraade skal lægges den i Egnen gangbare Pris. Under en almindelig Stigning i Jordpriserne skal Indløsnings-

summen rette sig efter Gennemsnitsprisen for de foregaaende fem Aar for Landbrugsjord i den fri Handel. Findes der paa Jordomraadet Skovstrækninger — Ungskov eller brugbar Skov — skal Værdien deraf beregnes til gangbar Pris. Til Bestemmelse af Prisen for Bygninger, som indløses sammen med Jordomraadet, opgøres først, hvad det vil koste at opføre lignende Bygninger, herfra trækkes saa et Amorteringsbeløb, beregnet under Hensyn til de værende Bygningers Alder og Holdbarhedstid.

Betalingen for Afrøder, Værdiskov og Bygninger erlægges Staten forskudsvis til Jordejeren i Penge. Restbeløbet, d. v. s. Betalingen for Jorden, skal, hvis det ikke sammenlagt for de i samme Aar fra samme Jordejer afstaaede Jordstykker overstiger en Værdi af 5000 Mark, paa samme Maade udbetales forskudsvis af Staten i Penge, i andet Tilfælde udbetales Beløbet i 7 pCt.s Statsobligationer, som indløses af Staten i bestemt Rækkefølge.

De Smaabrugere, som overtager Ejendomme efter nævnte Lov, skal senere tilbagebetale Indløsningssummen til Staten. For Landbrugs-Husmændene gælder det, at der aarlig skal betales 7 pCt., og for de andre skal der aarlig betales 9 pCt., for begge Slags gælder det, at de 4 pCt. er Rente og Resten er til Amortisation af Restgælden.

Fremgangsmaaden for den Mand, som vil have Jord efter Lex Kallio, er i Korthed følgende. Han indsender en skriftlig Ansøgning desangaaende til Kolonisationsnævnet i hans Hjemegn, eller hvis han bor i en By, til Kolonisationsstyrelsen eller til Kolonisationsnævnet i den Kommune, hvor han ønsker at faa Jord. Paa Grundlag af Ansøgningen prøver saa Kolonisationsstyrelsen, om den ønskede Jord kan skaffes fra Statens Ejendomme eller gennem frit Køb. Hvis dette ikke er muligt, gaar man til Tvangsindløsning. Jordanskaffelsesplanen, til hvilken Jordejeren og Jordsøgeren skriftlig kan fremsætte deres Anmærkninger, oversendes til Kolonisationsstyrelsen for at korrigeres og endelig fastsættes; Kendelsen kan appelleres til en »ägodelningsrätte«, som er højeste Domstol.

Loven er endnu af saa ny Dato, at det er umuligt at udtale noget om dens Virkning; men den møder ikke Modstand hos de Jordejere, der muligvis kan komme i Betragtning ved eventuelle Tvangsindløsninger, da Jorden paa Grund af de foregaaende fem Aars høje Priser vil blive afstaaet til gode Priser, til Forskel for Loven af 1918. Loven af 1922 skal ligesom de øvrige nævnte hjælpe til at føre en Del af den store besiddelsesløse Befolkning over i de besiddendes Rækker for dermed at gøre dem mere stedbundne samt tillige til at bedre deres økonomiske Kaar. Desuden ønsker man ogsaa derigennem at fremme Selveje og skabe Muligheder for en stærkere Nyopdyrkning af de endnu store ubrugte Strækninger af dyrkbar Jord, der som omtalt endnu findes i Finland.

Statskonsulenternes Indberetninger for Aaret 1922.

VIII.

Beretning fra Statskonsulent Anton Christensen.

Indberetningen for 1921 indledes med nogle Bemærkninger om, at der var ringe Afsætning af Landbrugsmaskiner, og at de danske Landbrugsmaskinfabrikanter havde et trangt Aar. I 1922 kommer der mere Gang i den hjemlige Maskinfabrikation. Der er navnlig en ret betydelig Fabrikation af Kværne og af selvrensende Tærskværker.

I Vinteren 1921—22 afholdt Statens Redskabsudvalg paa Landbohøjskolen en Prøve med Kværne, som fik betydelig Tilslutning, idet der undersøgte 36 forskellige Fabrikater af Maleapparater. Den gamle Kværntype med vandretgaaende Oversten blev ikke slaet af Marken ved denne Prøve. De tre Typer af Stenkværne: de ældre Former af Overløbere, de nyere Underløbere samt Vertikalkværnene stod næsten ens med Hensyn til Arbejdsydelse og Kraftforbrug. Landbruget kan som Helhed blive godt betjent med Stenkværne af dansk Fabrikat. En tysk Valsemølle, der har været fremme en Aarrække, men som tidligere ikke er anvendt meget her i Landet, har faaet nogen Udbredelse i de sidste Par Aar, antagelig fordi den ved Prøven paa Landbohøjskolen har arbejdet forholdsvis billigt; det samme er Tilfældet med en Valsemølle af samme Konstruktion, som for nogle Aar siden blev prøvet i Odder. Resultaterne af den omfattende Prøve med Kværne

er optaget i 28. Beretning fra Statens Redskabsudvalg, som udsendtes i Sommeren 1922.

Der er fremdeles en livlig Anskaffelse af selvretnende Tærskeværker. I Jylland synes der nu flere Steder at være mere Stemning for Enkeltrensere end for Dobbeltrensere. Iøvrigt er der i de senere Aar fremkommen og prøvet nogle Typer af selvbindende Halmpræssere, som gør udmærket Fyldest. Der er ogsaa fremstillet Avne- og Emte transportør til de almindelige Selvretnere, saa man nu paa en almindelig Bondegaard kan have praktiske og bekvemme Anordninger til Transport af Halm, Avner og Emter i Forbindelse med Tærskemaskinen; for faa Aar siden havde man kun den Art arbejdsbesparende Anordninger i Forbindelse med de store Tærskeværker.

Interessen for Malkemaskiner, der var saa levende i 1921, dalede noget i 1922; dette skyldes dog næppe alene, at der er høstet daarligere Erfaringer med Hensyn til Maskinernes Anvendelighed, men i højere Grad den Omstændighed, at Haandkraften blev rigeligere og Pengene knappere end det foregaaende Aar. Det kan dog bemærkes, at nogle danske Virksomheder har optaget Fabrikationen af Malkemaskiner.

Interessen for Ensilage har medført, at der er opført nogle Taarne til Ensilagefoder omkring i Landet samt anskaffet en Del Maskiner til Skæring af Grøntfoderet samt til Hakkelsens Fyldning i Taarnene.

Statens Redskabsudvalg har i Sommeren 1922 prøvet en saadan Maskine paa Faurholm ved Hillerød, og jeg har haft Lejlighed til at se adskillige af den Art Maskiner i Virksomhed samt foretaget Observationer med nogle af disse. I 29. Beretning fra Statens Redskabsudvalg er der gjort Rede for Resultaterne af disse Prøver og Observationer. I samme Beretning er offentliggjort Resultaterne af nogle Enkeltprøver med forskellige Maskiner f. Eks. de to svenske Slaamaskiner Herkules og Viking, to Radslaamaskiner fra Holeby, et Ud-

løsningsapparat til Selvbindere, fire Kværne, en dobbeltrensende Tærskemaschine, to Halmpressere, en Roeoptager, en Foderroerenser, nogle Svingplove m. m.

I Efteraaret 1922 blev der foretaget en Undersøgelse for at faa Klarhed over Sliddet paa Skær og Muldplade under Pløjningen. Prøven, der foretoges paa Faurholm ved Hillerød, er omtalt i ovennævnte 29. Beretning; den gav ret overraskende Resultater med Hensyn til Sliddet paa Skær og Omkostningerne ved disses Vedligeholdelse, men Jorden var ogsaa usædvanlig sejt og vanskelig at pløje.

1922 kan betegnes som Halvsekelaaret for Paabegyndelse af de egentlige Redskabsprøver her i Landet. I den Anledning har jeg holdt enkelte Foredrag og givet en Oversigt over Redskabsprøvernes Udvikling i Danmark. Til Foreningen af jyske Landboforeningers Jubilæumsskue i Horsens var udarbejdet forskellige Tavler med Oplysninger om Redskabsprøvernes Organisation samt grafiske Fremstillinger, der belyste nogle Resultater fra danske Redskabsprøver.

Som i de foregaaende Aar har der været en Række Henvendelser fra Opfindere, som ønsker Raad og Vejledning angaaende Praktisering af deres Idéer. De sidste Aar har været ret trange for Opfinderne, da Maskinfabrikterne i disse Tider er ret utilbøjelige til at sætte Penge i nye og usikre Opfindelser, og der savnes Midler til at støtte Opfinderne i Realisationen af deres Idéer.

Den almindelige Konsulentvirksomhed med Hensyn til Korrespondance, Conference, Deltagelse i Møder, Afholdelse af Foredrag m. m. er gaaet omtrent som i foregaaende Aar; desuden har jeg bistaet ved enkelte Landbrugskursus og Demonstrationer omkring i Landboforeningerne. Den litterære Virksomhed er omtrent af samme Art og Omfang som i tidligere Aar; foruden Prøveberetninger har jeg affattet nogle Oversigter og Artikler til Fagblade, Tidsskrifter, Aarbøger, Leksikaer m. m.

IX.

Beretning fra Statskonsulent N. Balle.

Som i tidligere Aar har jeg ogsaa i 1922 været ret stærkt optaget af Undervisning særlig i Aarets første Maaneder, dels for Landbrugsstuderende paa Landbohøjskolen og dels paa Teknologisk Institut, hvor jeg tilrettelægger og leder Maskinkursus'ene for Landmænd. Endvidere afholdtes der ligeledes i Aarets første 3 Maaneder en Række Kursus i Maskinbrug rundt om i Provinsen, ved hvilke jeg i adskillige Tilfælde var aktiv Deltager.

I Betragtning af den Betydning, Maskinerne har i det moderne Landbrug, maa den Interesse, som disse mange Kursus bærer Vidne om, opfattes som et glædeligt Tegn paa, at Landmændene ogsaa paa dette Omraade har indset, at det gælder om at følge med i Udviklingen.

Jeg vil dog anse det for tvivlsomt, om de mange lokale Kursus vil kunne opretholdes gennem Aarene, thi der kræves i Virkeligheden et ret stort Apparat, hvis de skal gennemføres paa fuldt ud tilfredsstillende Maade.

Det er ikke saa meget den Del af Undervisningen, som kan gives i Foredragsform, der vil volde Besvær, thi som Regel vil det være let at skaffe habile Foredragsholdere og en passende Foredragssal, men Foredrag uden praktiske Øvelser paa det maskinelle Omraade er efter mine Erfaringer ikke meget bevendt, men netop Øvelserne vil det som Regel være vanskeligt at faa arrangeret, thi til saadanne kræves baade stor Plads og mange Maskiner, og da der kun kan være faa Deltagere pr. Hold ogsaa mange Lærere. I de Aar, hvor Industrien delvis ligger stille, som Tilfældet var i 1922, vil Landbrugsmaskinfabrikerne ganske vist egne sig fortrinligt, og her vil ogsaa kunne skaffes de fornødne Lærere, men disse Forhold vil dog forhaabentlig komme til at høre til Undtagelserne i Fremtiden.

Min raadgivende Virksomhed har atter i Aar for en væsentlig Del bestaaet i at vejlede Andelshaverne ved Projektering, Udbygning eller Maskinindkøb ved mindre

Landelektricitetsværker. Det herved forbundne Arbejde har været af meget forskellig Beskaffenhed og Omfang, og hvor Afleveringsprøverne har maattet gentages baade en og to Gange, før Resultaterne er blevet tilfredsstillende, har det taget ikke saa lidt Tid.

Kun i enkelte Tilfælde er mit Raad blevet søgt i Anledning af Køb af Motortraktorer, derimod har jeg hyppigt maattet afgive Erklæringer og optræde som Skønsmand i Retssager angaaende disse. Ikke desto mindre er der i Aarets Løb blevet solgt adskillige Traktorer, men Udvalget af disse er efterhaanden svundet ind til at omfatte nogle faa Mærker, og af disse er det atter »Fordson«, der i hvert Fald i Prisbillighed har trodset enhver Konkurrence. Alligevel er der paa Traktor-Omraadet i hvert Fald en interessant Nyhed at notere, jeg tænker her paa den nye Udgave af »Munktel« Traktoren, der i hvert Fald rent maskinelt hører til det ypperste, som jeg endnu har set paa Traktor-Omraadet. — Alle Tandhjul er fræsede og hærdede og gaar i Olie, og overalt anvendes Kuglelejer. Motoren er en 2-Takts 2-cyl. hurtiggaaende Glødehovedmotor, der anvender Solarolie. I Brændselsudgifter bliver den følgelig betydelig billigere end den almindelig anvendte 4-cyl. Motor med elektrisk Tænding. Til Gengæld bliver den adskillige Gange dyrere i Indkøb end f. Eks. en Fordson, saa det er vel nok tvivlsomt, om den vil kunne konkurrere med Amerikanerne, særlig da under de nuværende Valutaforhold.

Blandt Nyhederne paa Motoromraadet er der særlig Grund til at nævne den kompressorløse Dieselmotor, med hvilken der med større eller mindre Held er blevet eksperimenteret Verden over i en Aarrække. Anstrengelserne synes for saa vidt at være lykkedes, som der nu i de fleste Lande fremstilles Motorer efter dette System, der fuldt ud kan konkurrere med Dieselmotoren, hvad Forbruget angaar, men hvad det særlig drejer sig om, er derefter at faa konstateret, om de ogsaa i Driftssikkerhed kan konkurrere med Dieselmotoren. Da Fordelen ved dette Sy-

stem mest vil kunne mærkes ved de mindre Motorer (20 à 50 HK), og da det netop er disse Størrelser, der mest anvendes paa mindre Landelektricitetsværker, har Spørgsmaalet for mig haft sin særlige Interesse, og jeg har gjort et betydeligt Arbejde for at faa konstateret, hvilke Erfaringer der hidtil er høstet med denne Motortype.

Ogsaa i Aar har jeg haft en Del Opfindelser til Udtalelse og Undersøgelser, men som oftest maa man udbyde: »Ak, de skønne spildte Kræfter!« Dog findes der ogsaa fornuftige Ting iblandt, som det er værd at gøre et Arbejde med. Blandt disse sidste kan saaledes nævnes *Ellehammers* meget omtalte Petroleumskarburator, der blev gennemprøvet paa Teknologisk Institut baade ved forskellige Belastninger og ved forskellige Hastigheder. Resultaterne fra disse Forsøg er meddelt i »Motor«.

Større skriftlige Arbejder har jeg ikke haft i Aar, kun mindre Artikler i Tidsskrifter og Blade.

Boganmeldelse og udkomne Bøger.

Som første Resultat af Registreringen af danske Husdyr, foreligger nu 1. Bind af »Registerstambog for Heste af jydsk Race«.

Bogen foreligger i samme Format som de tidligere Stam-bøger, men som et Udslag af Registreringens Væsen er den anlagt paa et bredere Grundlag og indeholder derfor et større Antal Numre, baade af Hopper og Hingste, saaledes at man faar et langt bedre Overblik over det store Avlsmateriale, som for Tiden findes inden for den jydsk Hesteavl. Derved bliver Registerstambogen en meget nyttig Vejledning for alle Opdrættere af jydsk Heste. Men Bogen har ogsaa Bud til alle andre Husdyrinteresserede, thi i Forordet klarlægger Statskonsulent *Kjær*, hvorfor Registreringen er indført og hvilken Betydning den gerne skulde faa for Avlens videre Udvikling, idet det heretter er Meningen at følge de registrerede Dyrs Afkom i Fremtiden. Det siger sig selv, at en saadan Kontrol har den aller største Værdi baade for Avlens Ledelse og i Særdeleshed for Opdrætterne, som til enhver Tid gennem Registreringen kan faa faktiske og fyldige Oplysninger om alle de Individder, der har nogen som helst Betydning indenfor Avlen.

I Forordet findes der adskillige interessante statistiske Beregninger, foretaget med Registerstambogen som Grundlag, og selv om saadanne Beregninger ofte er af noget problematisk Natur, fordi Grundlaget aldrig kan blive tilstrækkelig bredt og solidt, saa er de dog i dette Tilfælde Udtryk for hvilke Hingsteslægter, der saa at sige af Racen selv udpeges som Stamholdere indenfor hele den jydsk Hesteavl.

Som det var at vente bekræfter Tabellerne, at det særlig er »Høvdingerne«, som for Tiden er forlenet med den største fremadrivende Kraft; men ogsaa andre Grene af Munkedalene staar godt, og hvad Fremtiden vil bringe, maa nødvendigvis blive en Ligning med flere Ubekendte.

Der er endvidere Tabeller, som belyser Aldersgrupperingen, Farvegrupperingen og tildels ved Kaaring og Præmiering Kvaliteten af de de i Registret optagne Dyr.

I selve Registret er Beskrivelsen af de enkelte Dyr udeladt, ellers svarer Oplysningerne i Realiteten til, hvad man fandt i de gamle Stambøger.

Billederne er samlede bag i Bogen og er ligesom hele Bogen af mere oplysende Natur end sædvanlig, idet der er medtaget adskillige smukke Hoppe- og Familiesamlinger.

I det hele taget er den foreliggende Udgave af Registerstambogen med det i al sin Korthed saa oplysende og belærende Forord af en saadan Værdi, at jeg vil anbefale alle interesserede Husdyropdrættere at anskaffe sig den, særlig fordi den belyser Registreringens Væsen og Betydning.

A. L. Søndergaard.

Det forstlige Forsøgsvæsen i Danmark. 7. Bind 1. Hefte. Udgivet ved den forstlige Forsøgskommission. Det omfangsrige Hefte (308 Sider) beslaglægges helt af en af Professor A. Oppermann forfattet Afhandling om »Dyrkning af Lærk i Danmark. Et Stykke Kulturhistorie«. (Københ.).

Register-Stambog over Korthorn. Bind II. Tyre: Nr. 208—335. Køer: Nr. 1848—4000. Udarbejdet af Registreringsudvalget for Korthorn ved C. Hedegaard. 335 Sider. (Aarhus).

Beretning om Virksomheden i De samvirkende Landboforeninger i Sjællands Stift. Udarbejdet af Sekretariatet. 128 Sider. (Københ.).

Beretning om Foreningen af danske Landbrugskandidaters Virksomhed i Aarene 1921 og 1922. Udarbejdet af L. O. Pedersen. 36 Sider. Foreningen talte den 1. Juli 1923 806 Medlemmer, af hvilke 52 er bosatte i Udlandet. (Københ.).

Næsgaardbogen 1923. Udgivet af Foreningen »Gamle Næsgaardianere«. 88 Sider. (Nykøbing F.).

Bearbejdningsforsøg og Gødningsforsøg. 2. Beretning om Forsøgsvirksomheden ved Den Classenske Agerbrugsskole paa Næsgaard. 44 Sider. (Nykøbing F.).

Smitsomme Husdyrsygdomme. Ved Dyrlæge Alb. R. Reerstorp. 74 Sider. (St. Hasselbalchs Forlag. Københ.).

Kalk og Mergel paa Sjælland. Ved V. Milthers. Danmarks geologiske Undersøgelse. III R. Nr. 23. 80 Sider. (C. A. Reitzels Boghandel. Københ.).

Fodringsforsøg med Høns. Af N. O. Hofman-Bang. Nogle Erfaringer fra Kontrolæglægningen paa Lundsgaard 1915—21. Af A. E. Holm. 112. Beretning fra Forsøgslaboratoriet. 85 Sider. (Aug. Bangs Boghandel. Københ.).

Mindre Meddelelser.

Bestyrelsesmøde i Landhusholdningsselskabet vil blive afholdt Onsdagen den 17. Oktober. Dagen før afholdes der et Møde af Belønningsudvalget og Præsidiet.

Landbrug i Alaska. I Alaska, der omtrent ligger paa Bredegrad med det sydlige og mellemste Grønland, kunde der ikke tidligere dyrkes Korn, men Forholdet er nu ændret. »Udenrigsministeriets Tidsskrift« Nr. 92 meddeler bl. a. følgende.

Den amerikanske Regering har anlagt 5 Forsøgsstationer forskellige Steder i Alaska; de er under Ledelse af en dansk Mand, Agronomen Professor *C. C. Georgeson (Jørgensen)*. Han oprettede den første Forsøgsstation i Sitka i Alaska i 1896, og det skyldes først og fremmest hans Undersøgelser og store Arbejde, at Agerbruget nu kan regnes som et af Landets fremtidige Erhverv. Det har taget aarelange Forsøg at finde og ved Krydsning at fremstille Planter, der trivedes og modnedes i den korte Alaska Sommer. Det kan anføres, at den eneste Hvedeart, der kan dyrkes med Held, er fremkommet ved Krydsning af sibirisk og nordcanadisk Hvede, og herved er skabt en saa haardfør Plante, at den modnes i et Distrikt, der kun ligger 60 engelske Mil fra Polarkredsen. Alaska Hveden er af udmærket Kvalitet, og der er ca. 2000 Acres under Kultivering. Den sydvestlige Del af Territoriet er særlig egnet for Kultivering af Bær, og det er ogsaa lykkedes Professor Georgeson at fremstille forskellige Bærplanter, deriblandt Jordbær, der kan vokse og bære moden Frugt selv under meget ugunstige Klimaforhold. I 1922 var der 364 Gaarde i Alaska.

Kvægavlen har hidtil været uden Betydning, men nu er det lykkedes Professor Georgeson ved Krydsning af Galloway Køer og det holstenske Kvæg at finde en Type særlig egnet for Alaska; han mener imidlertid, at meget tyder paa, at den bedst egnede Race for Landet vil Korthornskvæget vise sig at være. For Tiden søger man ved Krydsninger af forskellige Racer Faar og Svin at fremskaffe Dyr, som kan egne sig for Alaska.

Om Næringsværdi og Foderenhedsberegning.

Kritiske Betragtninger over Forsøgsmetodik ved Fodringsforsøg og Redegørelse for Forsøgsresultater.

Af Professor *Holger Møllgaard*.

Fodringslærens Problemer kan i alt væsentligt præciseres til to Spørgsmaal, nemlig Spørgsmaalene om Næringsbehov og om Næringsværdi.

Spørgsmaalet om Næringsbehovet er først et kvalitativt Spørgsmaal, der drejer sig om, hvad Slags Næring Dyrene behøver, og dernæst et kvantitativt Spørgsmaal om hvor store Næringsmængder, der skal tilføres, for at holde Dyrene vedlige og muliggøre de forskellige dyriske Produktioner.

Spørgsmaalet om Næringsværdi har sin Opriindelse fra det Faktum, at vi ikke er i Stand til at fodre vore Husdyr med rene kemiske Forbindelser, men maa anvende naturligt forekommende Fodermidler. Der rejser sig da det Spørgsmaal, om en Vægtenhed af hvert enkelt af disse Fodermidler kan dække Næringsbehovet ved Produktioner af samme Størrelse, eller om muligt samme Produktionsstørrelse kræver Tilførsel af forskellige Vægtmængder af forskellige Fodermidler, for at Næringsbehovet kan blive dækket. Fra dette Spørgsmaal har de første rationelle Undersøgelser over Husdyrenes Fodringslære taget deres Udspring, og uanset hvilke Former vore Forestillinger om Næringsbehovet antager, vil der i Fodringslæren altid eksistere et Spørgsmaal, der i sin Grund-

tanke er identisk med Spørgsmaalet om Næringsværdi, og af hvis Løsning til de forskellige Tider Husdyrbrugets Økonomi i væsentlig Grad vil være afhængig.

Om Husdyrenes Næringsbehov til Vedligeholdelse og til de forskellige Produktioner, ved vi nutildags, at det kan udtrykkes som et Behov af en vis Mængde bestemte kemiske Forbindelser og af en vis Mængde kemisk Energi. Om Behovet af bestemte kemiske Forbindelser ved vi endvidere, at det her i alt væsentligt drejer sig om 3 Grupper af Stoffer, nemlig Proteinstoffer, Mineralstoffer og visse særlige Forbindelser, hvis Konstitution ikke kendes, og som i Almindelighed betegnes Hjælpenæringsstoffer (Vitaminer, Kompletinger). Om Proteinstofferne ved vi fremdeles, at deres biologiske Værdi spiller en meget væsentlig Rolle for, hvor stor en Mængde fordøjeligt Protein, der skal tilføres, for at dække Proteinbehovet, og at dette sidste følgende kun kan angives ved et bestemt Tal, naar den biologiske Værdi er Maksimum, hvilket vi foreløbig søger at sikre os ved altid at anvende blandet Kraftfoder som Proteinkilde. Om Mineralstofbehovet ved vi endnu ikke saa meget, at vi er i Stand til at angive Størrelsen af Behovet for de enkelte Mineralstoffer. Men vi ved, at Behovets absolute Størrelse er væsentligt afhængigt af Sammensætningen af Foderets Mineralbestanddele, og de nyeste Undersøgelser over Væksten af de unge Dyr (Mac Collum og hans Elever) tyder meget stærkt paa, at det kvantitative Forhold mellem de enkelte Mineralbestanddele har nok saa stor Betydning som selve den absolute Tilførsels Størrelse, saaledes at vor Hovedopgave i Fremtiden rimeligvis vil være, at finde de for de forskellige Produktionsretninger gunstigste relative Forhold mellem de enkelte Mineralstoffer.

Om Behovet af Hjælpenæringsstoffer (Vitaminer) kan vi paa nærværende Tidspunkt næppe fastslaa noget bestemt for vore Husdyr. Under alle Omstændigheder er

Spørgsmaalet endnu for lidt undersøgt for Kvægets Vedkommende til, at bestemte Grundsætninger kan opstilles. Efter alt foreliggende maa man dog sikkert være berettiget til at gaa ud fra, at i hvert Fald A-Stoffets Tilstedeværelse i Foderet spiller en væsentlig Rolle for Væksten af unge Dyr. Hvorvidt det spiller nogen Rolle for Mælkeproduktionen, derom ved vi endnu intet. Imidlertid maa man ved Bedømmelsen af A-Stofspørgsmaalet indenfor Husdyrbruget ikke være blind for, at en væsentlig Del af vort Kvægs Foder i de skandinaviske Lande altid vil bestaa af grønt Løv i frisk eller lufttørret Tilstand, og da disse Fodermidler efter alt, hvad vi ved, er A-Stofrige, er det muligt, at Spørgsmaalet i Praksis i Reglen vil løse sig selv, saaledes at man kan se bort fra det, naar der ikke er Tale om særlig afvigende Fodringsmetoder. Om B-Stoffet maa det vistnok siges, at det altid vil være til Stede i saadan Mængde i vore Husdyrs Foder, at Spørgsmaalet om Behovet af det næppe vil komme til Diskussion, og det antiscorbutiske C-Stof kan man i Lande, hvor friske Rodfrugter anvendes i stor Udstrækning til Foder, sikkert lade ude af Betragtning, rent bortset fra, at man endnu ikke ved, om andre af vore Husdyr end Svinet overhovedet kan faa Scorbut.

Vedrørende Behovet af »kemisk Energi«, skal det fremhæves, at denne Udtryksmaade betyder, at naar Behovet af de ovennævnte kemiske Forbindelser er dækket, er den kemiske Sammensætning af de iøvrigt tilførte Næringsmidler praktisk talt ligegyldig, saaledes at man med tilstrækkelig Tilnærmelse kan angive Behovet af dem under eet ved at angive den Mængde kemisk Energi, de skal kunne stille til Organismens Raadighed under de forskellige fysiologiske Betingelser (Vedligeholdelse eller Produktion). Det fremgaar af det nu anførte, at vore Husdyrs Næringsbehov i den praktiske Fodringslære i alt væsentlig kan præciseres som et Behov af bestemte Mængder Protein, Mineralstof og disponibel kemisk Energi. Heraf afleder vi igen den nu aner-

kendte almindelige Definition, der betegner et Fodermid-
dels Næringsværdi som den Mængde kemisk
Energi, det pr. Vægtenhed afgiver til Ved-
ligeholdelse eller Produktion, naar det
indfodres under saadanne Omstændighe-
der, at Behovet af Protein og Mineralstof-
fer er dækket.

Denne Energi mængde kalder vi i Videnskaben for
Fodermidlets Nettoenergi, og dens Størrelse udtryk-
kes i Varmeenheder, Kalorier. I den praktiske Fodrings-
lære sætter man gerne Nettoenergiindholdet i et bestemt
tilstrækkeligt ensartet Fodermiddel lig 1 og maaler saa
alle de andre Fodermidlers Næringsværdi ved denne
Foderenhed, hvilket i Virkeligheden vil sige, at man
dividerer deres Nettoenergiindhold med Enhedens Netto-
energiindhold. De saaledes fremkomne Tal angiver, hvor-
mange Foderenheder de forskellige Fodermidler indehol-
der pr. Kilogram. De reciproke Værdier af
disse Tal kaldes Reductionstal eller Erstat-
ningstal og angiver, hvilke Vægtmængder af de for-
skellige Fodermidler, der dækker samme Behov af kemisk
Energi, og følgelig under de ovennævnte Betingelser kan
muliggøre samme Produktionsstørrelse.

I det skandinaviske Foderenhedssystem for Fedning,
er Enheden, 1 kg Kornværdi, 1530 Nettokalorier. I det
tyske Stivelseværdisystem er Foderenheden Nettoenergi-
indholdet i 1 kg Stivelse. Dette er 2365 Nettokalorier. I
det amerikanske System er Foderenheden slet og ret 1000
Nettokalorier, som kaldes 1 Therm. Hvorvidt man vil
anvende disse Enheder eller som i Videnskaben regne
direkte med Nettoenergiindholdet, er nærmest en Tempe-
ramentssag. Den eneste Fordel ved Foderenhedsbereg-
ningen er, at den giver mindre Tal at regne med, og at
man ved rigtigt Valg af Enhedens Størrelse under visse
Omstændigheder, som det senere skal ses, kan simplificere
Beregningerne af Foderrationerne i Praksis ganske væ-
sentligt. Det maa imidlertid altid erindres, at Foderenhe-

der, uanset hvilke Navne de bærer, dækker over det samme Begreb som »Nettoenergi«; en Foderenhed, en Stivelseenhed, en Kornværdi er kun Betegnelser for et vist Antal Nettokalorier. Hvis Forstaaelsen heraf kunde trænge igennem, vilde megen aldeles overflødig Diskussion om Forholdet mellem Videnskab og Praksis kunne undgaas og den mellem Praktikere altfor udbredte Ængstelse for, at Videnskabens Resultater er for lærde og for uforstaaelige for Praksis, vise sig at være unødvendig.

Af Princippet om Energiens Konstans følger umiddelbart, at et Fodermiddels Nettoenergiindhold til en eller anden Produktion er lig Indholdet af kemisk Energi i det Produkt, som fremgaar af en Vægtenhed af Fodermidlet. Udtrykker man Produktionen i Varmeenheder eller Foderenheder, er dens Størrelse følgelig et direkte Maal for Fodermidlets Næringsværdi. Man kan altsaa maale et Fodermiddels Næringsværdi ved at maale Størrelsen af den Produktion, det kan forarsage pr. Vægtenhed. Det var i Virkeligheden dette *Fjord* gjorde ved sine Svineforsøg og *Keller* ved sine Undersøgelser paa Kvæg. *Fjord* kaldte den Tilvækst, som 1 kg Blandsæd frembragte naar det gaves i Tillæg til et Vedligeholdelsesfoder hos Svin, for 1 Foderenhed, og *Kellner* kaldte Fedtaflejringen for 1 kg Stivelse givet under samme Omstændigheder for 1 Stivelseværdi. I begge Tilfælde er det Produktionens Størrelse udtrykt i de nævnte Enheder, der er Maal for Næringsværdien.

Man kan imidlertid ogsaa maale et Fodermiddels Næringsværdi, altsaa dets Nettoenergiindhold eller dets Foderenhedsindhold indirekte ved at maale Størrelsen af alle de Energitaab, det lider ved Optagelsen og Omsætningen i Organismen, og trække Summen af disse fra dets samlede kemiske Energi, dets Bruttoenergi, som vi kalder den. Taab af Energi lides dels i Form af kemisk Energi, der sidder i Gødning, Urin og brændbare Luftarter (CH_4), og dels i Form af Varme, hidrørende fra det mekaniske og kemiske

Arbejde, der foregaar i Organismen ved Fodermidlets Fordøjelse, Optagelse og Omsætning. Man faar da følgende Ligning:

Bruttoenergi \div (E. i Gødning + E. i Urin + E. i Methan + Varme) = Nettoenergi. = kemisk Energi i det fremkomne Produkt.

Denne Metode er særligt anvendt af Amerikanerne.

Endelig kan man maale Næringsværdien paa begge Maader og se om de giver samme Resultat, idet man der ved har en god Kontrol paa Forsøgets Rigtighed. Dette plejer vi at gøre paa det danske Forsøgslaboratoriums dyrefysiologiske Afdeling.

Nu er det imidlertid umiddelbart indlysende, at Forudsætningen for, at man i det enkelte Forsøg skal kunne maale et Fodermidlets Nettoenergiindhold ved direkte Bestemmelse af Energiindholdet i det Produkt, der frembringes under Forsøget, eller ved Bestemmelse af Tabene i kemisk Energi og Varme, maa være, at der er et absolut Afhængighedsforhold mellem Produktionens og Næringstilførselens Størrelse. Mere specielt udtrykt vil dette sige, at Forudsætningen maa være, at Produktionen for det første kun kan foregaa paa Grundlag af den tilførte Næring og ikke ved Nedbrydning af Dyrets eget Væv, og for det andet, at Produktionens Størrelse i hvert Fald indenfor meget vide Grænser er dikteret af Næringstilførselens Størrelse og ikke af andre Faktorer, der intet har med de tilførte Fodermidler at gøre.

For Fedtproduktionens Vedkommende er disse Forudsætninger tilstede. Ethvert Overskud af kvælstoffri Stoffe, udover hvad der anvendes til Vedligeholdelse, medfører Aflejring af Energi paa Kroppen, tildels i Glykogen, men i alt væsentligt i Fedt, og Energiflejringens Størrelse er indenfor saadanne Grænser, som har praktisk Betydning, bestemt af Overskuddets Størrelse. Heraf følger, at Resultaterne af de Undersøgelser, der er udførte

over de forskellige Fodermidlers Værdi til Fedning (forudsat at Forsøgene iøvrigt er udført omhyggeligt), kan betragtes som Udtryk for Fodermidlernes virkelige Næringsværdi, for deres Nettoenergi ved denne Produktion. Og den Slutning, der danner Grundlaget for alle de saakaldte praktiske Forsøg, nemlig: »at to Fodermidler, der kan ombyttes i lige Vægtmængder i et Husdyrs Foder, uden at Produktionen derved forandres, har samme Næringsværdi pr. Vægtenhed«, er praktisk taget rigtig for Fedningens Vedkommende.

Ganske anderledes er Forholdene ved Mælkeproduktionen. Mælken er Resultatet af et bestemt Organs, en Kirtels Virksomhed. Produktionens Størrelse er derfor i første Linie bestemt af dette Organs Ydeevne; Foderets Størrelse og Sammensætning har kun sekundær Betydning. Saasart Grænsen for Kirtlens Ydeevne er naaet, giver en selv nok saa stor Forøgelse af Foderet ikke nogen Forøgelse af Mælkeproduktionen. Alene af dette Forhold følger:

- 1) at Produktionens Størrelse maalt ved Energiindholdet i den dannede Mælk ikke uden videre kan betegnes som et Maal for Nettoenergien eller Foderenhedsindholdet i det Foder, der er tilført udover Dyrets Vedligholdsbehov, og
- 2) at den Omstændighed, at bestemte Vægtmængder af to forskellige Fodermidler kan ombyttes med hinanden i en Malkekos Foder, uden at Mælken Mængde og Sammensætning derved ændres, ikke beviser, at de paagældende Vægtmængder har samme Næringsværdi, samme Nettoenergiindhold eller samme Foderenhedsindhold til Mælkeproduktion.

Da Vanskeligheden ligger deri, at Næringsværdien ved Mælkeproduktionen vil findes mindre og mindre, jo mere Foderets Størrelse ved Tillæg eller Ombytning forøges

udover, hvad der medgaar til maksimal Produktion, kunde man tænke sig at gaa den Vej, at bestemme den mindste Mængde, der af et vist Foder skal lægges til Vedligeholdelsesbehovet for at opretholde en bestemt Mælkeproduktion. Den producerede Mælks Energiindhold vilde da repræsentere Nettoenergien i denne Fodermængde. Paa samme Maade kunde man, som det utvivlsomt ogsaa har været de fleste praktiske Forsøgslederes Tanke, formentlig betragte den mindste Mængde af et bestemt Fodermiddel, der kan ombyttes med 1 Vægtenhed af et andet, uden at Mælkeproduktionen ændres, som havende samme Næringsværdi som Vægtenheden af dette sidste.

Paa denne Vej møder vi imidlertid en ny Vanskelighed, der bestaar i, at Mælkekirtlen er i Stand til endog gennem længere Tid at producere Mælk ved Nedbrydning af Legemsvæv. Dette vil igen sige, at man ved Fradrag eller Ombytning meget vel kan formindske Produktionsfoderet endog ret betydeligt under den Størrelse, der virkelig svarer til en bestemt Mælkeproduktion, uden at denne forandres det mindste. Dyret gaar blot ud af Ernæringsligevægt, og hvis Produktionsfoderets Næringsværdi maales ved Energien i den dannede Mælk, vil den blive højere og højere pr. kg Foder, jo mere Foderet formindskes, og paa samme Maade vil ved Ombytningsforsøget Næringsværdien af det undersøgte Fodermiddel findes større og større, jo mere Dyret fjerner sig fra Ernæringsligevægten.

Denne Vanskelighed lader sig overvinde ved Hjælp af den videnskabelige Stofskifteteknik, for den praktiske Forsøgsvirksomhed er den derimod ganske uovervindelig.

Da den moderne videnskabelige Stofskiftemaalings Metodik tillader os at bestemme Ernæringsbalancens Stilling og Størrelse med tilstrækkelig Sikkerhed, lader det sig gøre under Respirationsapparatets Vejledning at indstille en Ko paa et saadant Foder, at den forbliver i Ernæringsligevægt og holder konstant Mælkemængde i Forsøgstiden. Det er imidlertid et saa omstændeligt og tids-

røvende Arbejde, at det vil være ganske uoverkommeligt at bestemme Næringsværdi til Mælkeproduktion paa denne Maade.

Ved det praktiske Forsøg har man intet andet Maal for Ernæringsbalancens Stilling og Størrelse end Forandringerne i Dyrets Legemsvægt under Forsøget. Enhver, der har haft med videnskabelige Stofskifteundersøgelser paa Drøvtyggere at gøre, ved, at disse Dyrs Legemsvægt med Lethed kan variere 5 pCt., d. v. s. ca. 20—30 kg, blot ved Forandringer i Tarmindholdets Størrelse, altsaa uden at det betyder Aflejring eller Tilsætning af Næringsstof. Den Vejledning, som Legemsvægten giver med Hensyn til Ernæringsbalancens Stilling, er derfor yderst problematisk. Hvis man kun vil have at vide, om det samlede Produktionsfoder er tilstrækkeligt til en bestemt Mælkeproduktion eller ej, kan man, ved at gøre Forsøgstiden saa lang som mulig og ved at veje hyppigt, formindske Fejlen paa Legemsvægtbestemmelsen saa meget, at man kan faa en tilnærmet Forestilling om Resultatet. Men drejer det sig om Ombyttingsforsøg, hvor hele Fejlen paa Bestemmelsen af Ernæringsbalancen overføres paa det ringe Foderkvantum, man inddrager i Ombytningen, bliver Resultaterne i Virkeligheden ganske upaalidelige. Dette illustreres skarpest ved følgende Eksempel.

To Hold Køer fodres saaledes, at Proteinminimum rigeligt er dækket og deres Ernæringsbalance er + 1000 Kalorier. Det vil sige, at de daglig aflejrer ca. 110 g Fedt, hvilket vil svare til en Tilvækst i Legemsvægt af 4—5 kg i en Maaned. Da Dyrenes Vægt kan svinge 20—30 kg, selv om de er i Ernæringsligevægt, vil en saa ringe Vægtforøgelse ikke med nogen Sikkerhed kunne konstateres.

Det er umiddelbart indlysende, at man uden at Mælkeproduktionen ændres, kan ombytte 1 kg Byg i det ene Holds Foder med den hvilken som helst Vægtmængde af et andet Fodermiddel, som blot ikke fører Dyret over i negativ Ernæringsbalance, eller under Pro-

teinminimum. Hvis Foderet nemlig formindskes ved Ombytningen, vil blot en Del af den Energi, der tidligere aflejredes, medgaa til Mælkeproduktionen.

Hvis nu imidlertid Forsøget anstilles med Køer, der befinder sig paa et nogenlunde tidligt Tidspunkt i Laktationsperioden og er blot nogenlunde stærkt malkende, vil det Hold, i hvis Foder Ombytningen sker, meget vel kunne producere samme Mælkemængde i et Tidsrum af ca. 1 Maaned, selv om det er ude af Ernæringslignevægt, naar blot Proteinminimum stadig er dækket, hvad man jo altid netop er særlig opmærksom paa ved de praktiske Forsøg. Lad os tænke os, at Holdet gaar over i en Ernæringsbalance paa 1000 Kalorier, d. v. s. det taber pr. Dyr 4—5 kg i en Maaned. Dette Vægttab kan ikke med Sikkerhed konstateres ved Vejninger af Dyrene.

Det er da klart, at vi nu yderligere uden Ændring af Mælkeproduktionen kan ombytte 1 kg Byg med alle de Vægtmængder af et andet Fodermiddel, som ikke forøger Holdets negative Balance udover 1000 Kalorier. Da nu Nettoenergien i en Foderenhed til Mælkeproduktion i det højeste kan være ca. 2000 Kalorier pr. kg, følger heraf logisk, at man, hvis Ombytningen kun angaar 1 kg Byg, vil kunne bevise Rigtigheden af alle Erstatningstal mellem 1 og 0 ved praktiske Forsøg, hvor Dyrenes Legemsvægt synker med en saa ringe Størrelse, at den ikke kan observeres med blot nogenlunde Sikkerhed (ca. 1 pCt. i en Maaned). Ombytter man 2 kg Byg, bliver Antallet af mulige Erstatningstal indskrænket til det halve.

I det første Tilfælde en enhver Tale om Bestemmelse af Næringsværdi ved Fastsættelse af Erstatningstal naturligvis ganske meningsløs, fordi alle Erstatningstal er lige gode, og Forsøget følgelig vil bekræfte Rigtigheden af hvert Tal man gætter paa før Forsøgets Begyndelse. I det andet Tilfælde vil Spillerummet for gyldige Erstatningstal være mere indskrænket, og jo større den Mængde Byg, man ombytter, er, desto færre Erstatningstal vil man

kunne bevise. Der vil dog altid være tilbage et vist Antal Muligheder, som gør, at det Erstatningstal, man angiver at have fundet ved et praktisk Forsøg, i Virkeligheden er ganske upaalideligt. Naar dertil yderligere føjes, at jeg i dette Eksempel har regnet med en meget lille Forskydning af Ernæringsbalancen, at jeg forudsætter et rent ideelt Forløb af et Holdforsøg, gennemført individuel Fodring og aldeles ensartet Forløb af Mælkeproduktionen hos de enkelte Dyr indenfor Holdet, altsaa med teoretiske Forudsætninger, som bogstaveligt talt aldrig fyldestgøres ved Forsøgenes Udførelse i Praksis, bliver det vist nu klart for enhver, at de saakaldte praktiske Forsøg er ubrugelige til Bestemmelse af Næringsværdi i Fodermidler. Det er aldeles umuligt ved et Holdforsøg at faa blot nogenlunde Sikkerhed for Rigtigheden af de Tal man finder. Man kommer derfor heller ikke uden om det Faktum, at de saakaldte Erstatningstal eller Reduktionstal i det skandinaviske Foderenhedssystem er upaalidelige Størrelser, som vi maa se i en nær Fremtid at faa erstattet med sikrere Værdier, i hvert Fald med Værdier, som vi kan arbejde videre med, fordi de ikke beror paa en tilfældig Gætning, men virkelig staar i lovmæssig Forbindelse med Stofskiftereaktioner i Organismen.

En Ting bør under alle Omstændigheder betragtes som afgjort, nemlig at Anvendelse af praktiske Forsøg til Bestemmelse af Erstatningstal ikke bør foregaa i Fremtiden. Der var intet at sige til deres Anvendelse, den Gang man ikke kunde analysere Stofskiftet hos en Malkeko saa indgaaende som nu. Men nu, da vi ved, at disse Forsøg ikke kan give paalidelige Erstatningstal, er det urimeligt at anvende dem til Undersøgelser herover.

De praktiske Forsøg bør altsaa gaa ud af Rækken af de Metoder, man anvender til Næringsværdibestemmelsen, men der bør bevares dem et stort Arbejdsfelt som

Demonstrationsforsøg og som Midler til at konstatere Fodernormers Anvendelighed i Praksis. Men man bør da utvivlsomt, som Professor *Lars Frederiksen* allerede har begyndt, gaa over til at gøre Forsøg en hel Laktationsperiode igennem. Først da bliver Resultaterne paalidelige.

Hvad skal man da gøre for at skaffe rigtige Tal for Fodermidlernes Næringsværdi til Mælkeproduktion? Af den foregaaende Redegørelse fremgaar det jo, at man selv med hele den videnskabelige Tekniks Hjælp ikke indenfor et blot rimeligt Tidsrum vil kunne bestemme de forskellige Fodermidlers Værdi til Mælkeproduktion direkte. Der er da næppe nogen anden Vej at gaa end den, man saa ofte har gaaet i Naturvidenskaben, naar man ikke kan finde en Værdi direkte, nemlig at gaa ud fra en anden Størrelse, som man kan bestemme med Sikkerhed, og saa prøve, om det ikke er muligt at bestemme Forholdet mellem denne Størrelse og den ubekendte. I det foreliggende Tilfælde kender vi, som omtalt, fra *Kellners* og flere andres Undersøgelser med ret stor Sikkerhed Fodermidlernes Værdi til Fedning, altsaa deres Nettoenergiindhold eller Foderenhedsindhold til Fedning af voksne Dyr. Hvis man nu kunde bestemme Forholdet mellem Fodermidlernes Nettoenergi til Fedning og til Mælkeproduktion med tilstrækkelig Sikkerhed, vilde Spørgsmaalet i Virkeligheden være løst, idet man da af Værdierne til Fedning kan beregne Værdierne til Mælkeproduktion. Forudsætningen herfor er dog, at det nævnte Forhold er konstant uafhængigt af Fodermidlernes Art. At diskutere dette Spørgsmaal nærmere, vilde føre os udenfor Rammen for dette Foredrag. Man kan paa Grundlag af rent teoretiske Overvejelser sige, at dette Forhold vil være uafhængigt af Foderets S sammensætning, saa længe denne ikke varierer saa meget, at man tvinger Dyret til at lave Mælkesukker af Protein eller Fedt, og en saadan S sammensætning forekommer

overhovedet ikke i Praksis. Indenfor praktisk anvendelige Fodersammensætninger vil Forholdet være næsten konstant, under alle Omstændigheder variere saa lidt, at det er uden praktisk Interesse.

Kellner har i 1905 søgt at bestemme dette Forhold, men hans Resultater er af flere Grunde ganske ubrugelige og kan tilmed ikke engang være rigtige under de Betingelser, hvorunder de er bestemt. Jeg har da i de sidste to Aar ved Hjælp af vort Respirationsapparat foretaget en Række Forsøg, dels efter en lignende Metode som *Kellners* og dels efter en ny, jeg selv har opfundet, og som giver sikrere Resultater.

Inden jeg refererer Resultaterne, maa jeg imidlertid fremsætte nogle faa principielle Bemærkninger.

I det foregaaende er det Tanken at bestemme Forholdet mellem Fodermidlernes Nettoenergi til Fedning og til Mælkeproduktion og ved Hjælp af disse Tal beregne Værdien til Mælkeproduktionen. Man kan naturligvis lige saa godt blive staaende ved Værdien til Fedning og bestemme hvor mange Nettokalorier beregnet til Fedning eller for at tale praktisk, hvor mange Fedningsfoderenheder der skal til for at producere en vis Mængde Mælk. Denne Udtryksmaade er simplere og derfor anvendt i det følgende. Det Antal Nettokalorier, der medgaar til Dannelse af 1 kg Mælk, kalder jeg *Mælkenes Energiækvivalent*.

Nu er det imidlertid uden videre klart, at det Antal Nettokalorier (Foderenheder), der medgaar til Produktion af 1 kg Mælk, maa være afhængigt af Mælkenes Sammensætning. Man maa altsaa paa Forhaand vide, at Energiækvivalentet ikke er konstant pr. kg Mælk. 1 kg Mælk kan ikke koste det samme Antal Foderenheder at producere, uanset dets Indhold af Smørfedt og andre Mælkestoffer.

Det kunde imidlertid være, at Energiækvivalentet pr. Energienhed i Mælken var konstant, at altsaa 1000 Kalorier i Mælk kostede lige mange Foder-

enheder (Nettokalorier) at producere, uanset Mælkens Fedtindhold. Da man paa Grund af teoretiske Overvejelser kommer til det Resultat, at et saadant Forhold er sandsynligt, har jeg anstillet mine Forsøg saaledes, at jeg har kunnet bestemme Energiækvivalentet pr. 1000 Kalorier i Mælken. Denne Størrelse kalder jeg i det følgende for Mælkens Produktionsækvivalent. Det udtrykker, hvor mange Fedningsnettokalorier, der skal til for at producere 1000 Kalorier i Mælk.

Jeg har anvendt to Metoder, hvis Principper kan efterses i min Beretning til N. J. F. Kongres i Gøteborg Juni 1923. Den ene Metode er i Princippet den samme som *Kellner* anvendte. Den giver Resultater, der er nøjagtige paa ca. 6 pCt.

Den anden Metode har jeg selv udarbejdet for at naa større Sikkerhed. Den har hidtil kun været anvendt til eet Forsøg, men der vil blive fortsat med den i Efteraaret. Resultaterne af de hidtidige Forsøg efter *Kellners* Princip er følgende (Tabel I):

Tabel I.

Forsøg Nr.	Kg Mælk	Fedt %	Energiækv. pr. kg	Produk- tionsækv.
28	15,4	2,84	511	831
40 II	13,9	3,13	495	807
2	10,8	3,81	602	824
46	14,3	4,05	577	769
40 I	17,3	3,16	519	850
43	15,3	3,88	603	852

Afrundes Fedtprocenterne til hele Tal faas:

For	Fedt.	Energiækv. pr. kg	Produk- tionsækv.
For 3 %	511	831	} Middel: 807 } 830 Nettokal.
— — —	495	807	
— — —	519	850	
— 4 %	602	824	} Middel: 769 } 815 Nettokal.
— — —	577	769	
— — —	603	852	

Tabellerne viser klart, at medens Energiækvivalentet pr. kg er betydeligt større for den fede end for den magre Mælk, er Produktionsækvivalentet bogstavelig talt det samme. Afvigelsen mellem Middeltallene er kun 1 pCt., hvilket i hvert Fald er aldeles uden praktisk Betydning. At Produktionsækvivalentet er konstant uafhængigt af Mælkens Fedtprocent, bekræftes stærkt af nedenstaaende Kontrolforeningsstatistik (Tabel II). De her opførte Tals absolute Størrelse kan man ikke tillægge synderlig Vægt, men Forholdene mellem Ækvivalenterne for Rødekøer og Jerseykøer er tilstrækkeligt paalidelige, da Materialet i begge Tilfælde er behandlet ensartet.

Tabel II.

I. Dansk Kvæg 1921—22.

Landsdel	Fedtprocent i Mælken	Energiækv. pr. kg Mælk	Produk- tionsækv.	
Fyen.....	3,71	582	816	} Middel: 825
Sjælland	3,64	583	827	
Jylland	3,59	583	835	

II. Jersey Kvæg 1921—22.

Fyen.....	5,49	717	803	} Middel: 811
Sjælland	5,44	723	815	
Jylland	5,29	711	816	

Tabellen viser tydeligt, at den fede og den magre Mælk har meget nær samme Produktionsækvivalent. Det koster altsaa praktisk talt det samme pr. 1000 Kalorier i Mælk at producere fed og mager Mælk. Denne for Praksis ikke uvigtige Grund-sætning turde hermed være fastslaaet.

Hvad angaar den absolute Værdi for Pro-duk-tions-æ-q-vi-valent-et kan denne endnu ikke be-tragtes som helt sikkert fastslaaet. Vi er dog utvivlsomt meget nær ved det rigtige Tal. Ved de nu citerede Forsøg har jeg i Middel af alle Forsøg fundet:

820 Nettokalorier beregnet til Fedning.

Ved det Forsøg, jeg har anstillet efter min egen sik-re-re Metode, har jeg fundet:

860 Nettokalorier beregnet til Fedning.

Teoretisk (se N. J. F. Beretning) kan jeg beregne Produktionsækvivalentet til:

850 Nettokalorier beregnet til Fedning.

Endelig har *Armby's* gamle Medarbejder *Fries* fra det amerikanske Laboratorium i Pennsylvania (State college) for nylig under et Besøg i København vist mig Resultaterne af en Række Forsøg, han har anstillet med Respirationskalorimeter og med helt andre Fodermidler end vi anvender. Naar disse Forsøg beregnes paa min Maade, giver de som Resultat:

790—800 Nettokalorier pr. 1000 Kal. i Mælk.

Middeltallet af alle de observerede Produktionsækvivalenter kommer herefter til at ligge omkring:

830 Nettokalorier.

At faa dette Tal helt sikkert, vil være en af de vigtigste Opgaver i Fremtiden.

Det vides nu fra mine Forsøg (Forsøgslaboratoriets 111te Beretning), at Nettoenergien til Fedning i en skandinavisk Foderenhed (1 kg Byg) er meget nær 1660 Nettokalorier. Det kan da allerede ses, at hvis man sætter 1000 Kalorier til Enhed for Maaling af Mælkemængde, vil:

1 Mælkeenhed konstant koste meget nær $\frac{1}{2}$ Fedningsfoderenhed at producere, naar man vedbliver at regne med Foderenhedens nuværende Størrelse.

Som det senere skal ses, er der imidlertid intet i Vejen for, at man kan definere 1 Foderenhed som et hvilket som helst andet Antal Nettokalorier, og det vil vise sig, at det har mange Fordele at definere den som det Antal Nettokalorier, der er lig Mælkens Produktionsækvivalent.

Nu har jeg imidlertid allerede i Indledningen til dette Foredrag forklaret, at Næringsbehovet kun kan sammenfattes som et Behov af kemisk Energi, naar Protein- og Mineralstofbehovet er dækket. Mineralstofferne lader vi

her ude af Betragtning. Jeg har tidligere haft Lejlighed til at behandle dette Spørgsmaal og forklaret, at vi endnu ikke har tilstrækkelige Oplysninger derom, men at man i det væsentlige kan komme ud over Spørgsmaalet ved Tilførsel af rene uorganiske Salte.

Proteinbehovet maa vi derimod beskæftige os nærmere med. Da nemlig de Vægtmængder af de forskellige Fodermidler, som udgør en Fedningsfoderenhed, indeholder meget forskellige Mængder Protein, er det indlysende, at den ovennævnte Slutning: at 1 Mælkeenhed koster 830 Nettokalorier eller $\frac{1}{2}$ Foderenhed, ikke kan være almengyldig, naar Mælkeproduktionen har et vist Proteinbehov.

Som almindeligt bekendt er man gennem en stor Række Undersøgelser fra de sidste ti Aar (Haecker, Woll, Nils Hansson, Jordan og det danske Forsøgslaboratorium) efterhaanden naaet til en tilnærmet Forestilling om Proteinbehovet ved Mælkeproduktionen. Man angiver fra forskellig Side visse Normer til Brug for Praksis. I en Del Tilfælde er disse Normer fundet ved statistiske Undersøgelser over Kontrolforeningsregnskaber (Nils Hansson). I andre Tilfælde er de fundet ved praktiske Forsøg af forskellig Art. I min Lærebog i Husdyrenes Ernæringsfysiologi har jeg givet en Fremstilling og kritisk Vurdering af de Undersøgelser, hvorpaa Proteinnormerne støttes. Det fremgaar heraf, at Proteinbehovet i Almindelighed angives i Gram fordøjeligt Renprotein pr. Kilogram Mælk, og at Spørgsmaalet om Udnyttningen ved Mælkeproteinsyntesen har spillet en afgørende Rolle for Bedømmelsen af Behovets Størrelse.

Nu er det jo klart, som jeg tidligere har haft Lejlighed til at gøre opmærksom paa ved Behandlingen af Fødringslærens historiske Udvikling*), at en Ting er, hvil-

*) H. Møllgaard: Husdyrenes Ernæringsfysiologi 1922.

ken Metode man anvender til at maale en vis Størrelse i Biologien, en anden Ting er, om det Princip, man lægger til Grund for Maalingen, virkelig spiller en afgørende Rolle i Organismen. Man kan saaledes i det foreliggende Tilfælde meget vel maale Proteinbehovet til Mælkeproduktion ved at undersøge, hvor højt Udnyttningen af den disponible Proteinmængde til Mælkeproteinsynthese kan drives op, uden at Mælkens Mængde eller Sammensætning undgaar abnorme Ændringer. Men hermed er det ikke givet, at det virkelig er Udnyttningen til Mælkeproteinsynthesen, der er biologisk afgørende for Proteinbehovets Størrelse.

Som bekendt tyder en hel Række Forsøg (Jordan, Forsøgslaboratoriet i København, Forfatteren) og en Mængde praktiske Erfaringer paa, at der er en vis Sammenhæng mellem Proteinindholdet i Foderet og Fedtindholdet i Mælken.

Hvis imidlertid Proteinindholdet i Foderet har Betydning for Fedtprocenten i Mælken, kan Proteinbehovet naturligvis ikke være bestemt af Mælkeproteinsynthesens Omfang alene, men andre Processer maa spille en Rolle med. Man kommer da ganske naturligt til den Forestilling, at det, det kommer an paa, er, at en vis Procentdel af det Foder, der medgaar til Mælkeproduktionen, udgøres af Proteinstoffer. Energetisk udtrykkes dette skarpest saaledes, at en vis Mængde af Produktionsæquivalentets Energi (Foderenhedens Energi) skal udgøres af Proteinenergi. For at faa præcise Begreber at arbejde med, har jeg ved de Undersøgelser, som skal omtales i det følgende, indført en ny Størrelse i Regningerne, nemlig den numeriske Værdi af Forholdet mellem Proteinnettoenergien og den samlede Nettoenergi i Produktionsfoderet. Denne Størrelse kalder jeg: »Produktionskvotienten«.

Problemet om Proteinbehovet ved Mælkeproduktio-

nen bliver da et Spørgsmaal om Produktionskvotientens Størrelse. Nu er det endvidere klart, at efter alt, hvad vi i Almindelighed ved om Stofskifteprocesserne i Organismen, maa vi vente, at en Forøgelse af Proteintilførslen udover, hvad der er nødvendigt for en vis Mælkeproduktion, vil medføre ikke en Aflejring af Protein, men en forøget Oxydation af Protein-stoffer, altsaa en forøget Varmedannelse. Heraf følger, at en Forøgelse af Produktionskvotienten over en vis Værdi kan medføre en Stigning af Produktionsækvivalentet. Følgelig kan Problemet om Proteinbehovet ved Mælkeproduktionen skarpest formuleres som et Spørgsmaal om: ved hvilken Værdi for Produktionskvotienten Produktionsækvivalentet har Minimum.

De Undersøgelser, der nu skal refereres, er udført med det Formaal at bestemme denne Værdi. Resultaterne af Forsøgene er sammenstillet i Tabel III. For at forstaa denne Tabel maa man først gøre sig klart, at et er, hvilken Værdi Produktionskvotienten har i det Foder, man giver Dyret, et andet er, hvilken Værdi den antager i Organismen. Den første Værdi er jeg selv Herre over, den anden er Organismen medbestemmende om, idet den ved Til sætning eller Aflejring af Energi kan ændre Produktionskvotienten fra den Værdi, den har i Foderet. Det er da klart, at medens Bestemmelsen af Produktionsækvivalentet i de enkelte Forsøg giver Oplysning om dettes Afhængighed af Værdien for Produktionskvotienten, vil en Sammenligning af dennes Størrelse i Foderet med den Størrelse, den antager i Organismen, kunne give os ikke uvæsentlige Oplysninger om Organismens Reaktion paa Variationer af Produktionskvotienten i Foderet.

Betragter vi nu først de to Forsøg Nr. 28 og 40 II + III i Tabel III, ses det, at de er karakteriseret ved, at Pro-

duktionskvotienten kun undergaar en ringe Ændring i Organismen, og dette gælder baade for Raaprotein og Renprotein. I Forsøg Nr. 28 er der et væsentligt Overskud af Energi, hvilket medfører, at der aflejres Energi dels i Form af Fedt og dels i Form af Protein paa Kroppen, saaledes at Produktionsækvivalentet antager Værdien 830 Nettokalorier. I 40 II + III er der kun et ringe Overskud af Energi, og i Overensstemmelse hermed en ringe Aflejring af Energi i Fedt og Protein, hvorved Produktionsækvivalentet faar Værdien 807 Nettokalorier. I disse Forsøg er Mælken altsaa faktisk produceret med en Produktionskvotient, der er meget nær den samme som Foderets.

Ser vi nu paa det næste Forsøg i Tabel 3, nemlig 46 og 2, viser Tabellen, at de er karakteriseret ved to Ting, nemlig:

1) at Foderet indeholder betydelig mindre Nettoenergi pr. 1000 Kalorier i Mælk, end der svarer til Produktionsækvivalentet, og 2) at den absolute Mængde Protein, der er til Disposition til Mælkeproduktionen (se de to sidste Kolonner i Tabellen), ikke er væsentlig højere, end de amerikanske og svenske Normer angiver. Naar Produktionskvotienten i Foderet er relativ høj for begge Forsøg, skyldes det da væsentligt, at den samlede Nettoenergi til Mælkeproduktion er for lav, og ikke, at den absolute Mængde Proteinenergi er for høj. Resultatet bliver som Tabellen viser, at Dyrene ved Tilsætning af kvælstoffrit Materiale fra Kroppen (i 46 tillige ved Aflejring af lidt Protein) bringer Produktionskvotienten stærkt ned i Nærheden af de ved de to første Forsøg fundne Værdier, nemlig:

	Raaprotein	Renprotein
Nr. 46.....	0,18	0,15
- 2.....	0,21	0,19

Produktionsækvivalentet antager da Værdierne 769 og 824 Nettokalorier.

Tabel III.

Forsøg Nr.	Netto-Energi i Foder pr. 1000 Kal. i Mælk		Produktionskvot. i Foder		Produktions-ækvivalent observeret Kal. korrt. i Ernæringsligev.	Produktionskvot. observeret		Fedtprocent i Mælken	Ernæringsbalance	N.-Balance	Fordejl. Protein pr. kg Mælk	
	Kal.	Kal.	for Raa-prot.	for Ren-prot.		for Raa-prot.	for Ren-prot.				Raa-prot. gr	Ren-prot. gr
28.....	1006	0,1769	0,1559	831	0,1855	0,1600	2,8	+ 1647	+ 16	49	43	
40 II + III.....	860	0,1734	0,1504	807	0,1773	0,1526	3,1	+ 455	+ 4	41	36	
46.....	696	0,2164	0,1903	769	0,1766	0,1511	4,1	- 1008	+ 8	52	45	
2.....	666	0,2702	0,2413	824	0,2127	0,1903	3,8	- 1503	- 1	59	53	
43.....	776	0,2743	0,2553	1049	0,1892	0,1749	3,9	- 2823	+ 13	68	63	
40 I.....	673	0,1732	0,1519	850	0,1378	0,1211	3,2	- 2200	- 3	32	29	

Gaar vi dernæst til Forsøg Nr. 43, ses det, at vi ogsaa her har en høj Produktionskvotient i Foderet, men den tilvejebringes paa en anden Maade end i 46 og 2, nemlig derved, at den absolute Mængde Protein, der tilføres, er meget stor i Forhold til Mælkeproduktionen (se de to sidste Kolonner), medens Foderets Indhold af Nettoenergi pr. 1000 Kalorier i Mælk er meget nær af samme Størrelse som de tidligere observerede Produktionsækvivalenter. I dette Tilfælde skulde man i og for sig ikke vente, at der fandtes nogen Anledning for Dyret til at sætte mere Energi til af sin Krop, end hvad der er nødvendigt for at faa et Produktionsækvivalent af 820—830 Nettokalorier. Der sker imidlertid noget helt andet, nemlig at Dyret sætter saa meget kvælstoffrit Materiale til at sin Krop, at det herved, samt tillige ved en ringe Proteinaflejring faar Produktionskvotienten bragt ned til Værdien:

0,19 for Raaprotein og

0,17 for Renprotein,

altsaa igen Værdier, der ligger nær dem, der er observeret i 28 og 40 II + III. Dette betyder aabenbart, at det ikke er Underskuddet af Nettoenergi, men **Produktionskvotientens Størrelse i Foderet**, der i første Linie bestemmer det malkende Dyrs Stofskiftereaktioner. Dette mærkelige Fænomen medfører naturligvis uundgaeligt, at Produktionsækvivalentet under de i 43 foreliggende Fodringsbetingelser stiger meget stærkt, nemlig op til 1049 Nettokalorier. Hvis jeg imidlertid korrigerer Proteinoxidationen til den Værdi, den vilde have, hvis Udnyttningen af det disponible Renprotein var den samme som i Forsøgene 28, 40 II + III og 46, nemlig ca. 78 pCt., falder Produktionsækvivalentet til 852 Nettokalorier. Stigningen er altsaa fremkaldt derved, at hele Overskudet af Protein simpelt hen er brændt bort og Dyret har tilsat en tilsvarende Mængde kvælstoffrit Stof af sit Legeme, hvorved der paaføres Mælkeproduktionen aldeles unødvendige ekstra Omkostninger.

Betragter man endelig det sidste Forsøg i Tabel 3, ses det, at det er karakteriseret ved et Underskud af Nettoenergi i Foderet og en Produktionskvotient, der har samme Størrelse som dem, Organismen dannede i Forsøgene 28 og 40 II + III, men den absolute Mængde Protein, der er til Disposition til Mælkeproduktion, er ret ringe (se de to sidste Kolonner). Resultatet heraf er, at Dyret ved Til sætning af Energi, væsentlig fra Fedt, bringer Produktions ækvivalenten til at antage Værdien 850 Nettokalorier, og samtidig trykkes Produktionskvotienten ned til en relativ lav Værdi. Dette Resultat er ganske i Overensstemmelse med, hvad man har fundet ved talrige Udnytningsforsøg lige fra *Köhler's* og *Kellner's* første Undersøgelser og op til vore Dage, nemlig, at det malkende Dyr for en kortere Tid kan klare sig med en relativt ringe Proteintilførsel, hvis Udnyttning til Mælkeproteindannelse da stiger op til Værdier omkring 85—90 pCt. I dette Forsøg er Udnyttningen 84,6 pCt. Rimeligvis er saadanne høje Udnyttningstal, som jeg allerede har klarlagt i Grundtrækkene af Husdyrenes Ernæringsfysiologi«, kun tilsyneladende og kommer i Stand ved et Fald af Proteinomsætningen til Vedligeholdelse. De kan efter alle Erfaringer kun holdes i kortere Tid, hvilket klart har givet sig Udtryk i Forsøg 40, idet Mælkemængden her i Løbet af ca. 3 Uger synker fra 17,3 kg i 40 I til 13,8 kg i 40 II + III, samtidig med, at Dyret passerer Ernæringsligevægtsgrænsen og standser i 40 II + III med en positiv Energibalance paa 455 Kalorier. Under denne Reaktion er Produktionskvotienten i Organismen steget med ca. 20 pCt., d. v. s. til omtrent samme Værdi, som den har i Foderet, og Udnyttningen er faldet fra 84,6 pCt. til 77,4 pCt.

Sammenstiller man alle de Værdier for Produktionskvotienter, der er fundet i Organismen med Udeladelse af Værdierne i 40, da disse jo faktisk repræsenterer et forbigaaende Stadium, faar man det i Tabel IV angivne Resultat:

Tabel IV.

Forsøg Nr.	Produktionskvotienten:	
	Raaprotein	Renprotein
28	0,19	0,16
40 II + III	0,18	0,15
46	0,18	0,15
2	0,21	0,19
43	0,19	0,17

Nu findes der i Litteraturen to meget store Forsøgsrækker over Proteinbehovets Størrelse, udført af Amerikanerne *Haecker* og *Woll*, med store Kvæghjorder over et Tidsrum af 2—6 Aar. De to Forskere har angivet den mindste Mængde Protein, som malkende Køer efter disse Forsøg kan klare sig med ud over Vedligeholdelsesbehovet og for længere Tid som en vis Procent af Proteinindholdet i Mælken. Hvis man beregner Produktionskvotienten paa Grundlag af disse Tal og under Forudsætning af, at Produktionsækvivalentet i Amerika har samme Værdi som her i Landet, hvad der jo næppe vil blive indvendt noget væsentligt imod, efter de Oplysninger jeg har faaet om de nyeste amerikanske Forsøg, faar man nedenstaaende Resultater:

	Raaprotein
<i>Haecker</i>	0,17
<i>Woll</i>	0,18

Man ser altsaa, at de Proteinnormer, der er fundet ved langvarige praktiske Forsøg, giver Produktionskvotienter af meget nær samme Størrelse som dem jeg har fundet.

Tages Middeltallet af alle de foreliggende Bestemmelser af Produktionskvotienter i det malkende Dyrs Organisme, faas følgende Værdier:

Raaprotein: 0,19
Renprotein: 0,17

Det fremgaar da aabenbart af de udførte Forsøg, at hvorledes man end fodrer en malkende Ko, søger den,

forudsat at Mælkeproduktionen opretholdes, ved Stofskiftereaktioner af forskellig Art at indstille sig saaledes, at Produktionskvotienten i Organismen antager en Værdi, der meget nær er lig med den Gennemsnitsværdi, som de langvarige amerikanske Forsøg har vist kræves for at opretholde Mælkekirtlens fulde Ydeevne gennem flere Laktationsperioder. Ved disse Stofskiftereaktioner stiger under visse Omstændigheder Produktionsækvivalentets Størrelse ret væsentligt.

Kaldes den Værdi for Produktionskvotienten, som vi stadig genfinder i Organismen, for »K«, følger heraf logisk, at Produktionsækvivalentet vil have Minimum og Produktionskvotienten holde sig uforandret i Organismen, naar Produktionsfoderet sammensættes saaledes, at dets Produktionskvotient er lig »K«. Af de anførte Forsøg synes det endvidere at fremgaa, at Produktionskvotientens Størrelse i Organismen er uafhængig af Mælkenes Fedtprocent, saaledes at altsaa Indførelsen af de energetiske Enheder ogsaa her fører ud over de større Variationer.

Værdien for »K« kan for Raaprotein uden blot væsentlige Fejl afrundes til 0,2. For Renprotein er den noget mindre, nemlig ca. 0,17. Hvorvidt denne Værdi kan betragtes som det endelige sikre Gennemsnit, vil videre Forsøg vise. Muligt er det ogsaa, at man til Brug for Praksis skal runde Tallet 0,17 op til 0,2 for at afbøde de uundgaaelige Unøjagtigheder i Fodertilmaalingen til de enkelte Dyr, som indtræder i Praksis.

Uafhængigt af, hvorvidt den endelige Værdi for »K« skal sættes til 0,17 eller en Værdi lidt højere, bevarer imidlertid den ovenanførte Grundsætning sin almindelige Gyldighed. Det kan betragtes som fastslaaet, at der ikke blot er et Minimum, men ogsaa et Maksimum for Protein-tilførslen ved Mælkeproduktionen, og at man overhove-

det kun kan ansætte Foderomkostningen ved Mælkeproduktionen til et bestemt Antal Foderenheder pr. Mælkeenhed under den udtrykkelige Forudsætning, at hver Foderenhed indeholder en bestemt Mængde Proteinenergi, nemlig saa meget, som svarer til en Produktionskvotient lig »K«.

Hvis denne Grundsætning indføres i Fodringslæren, hvad jeg ikke ser man kan undgaa, vil den paa et afgørende Punkt ændre vort bestaaende Foderenhedssystem, ligesom den vil angribe Ombytningsforsøgene i deres fundamentale Princip.

Som almindeligt bekendt kan man ved Hjælp af Kellners Stivelseværdiberegning for et stor Antal Fodermidler med tilstrækkelig Tilnærmelse regne sig til Nettoenergien pr. kg til Fedning af voksne Dyr. Den Del af Nettoenergien, der er bundet i Protein-stoffer, kan ligeledes beregnes efter Kellners Metode. Følgelig kan man beregne Produktionskvotienten for alle de Fodermidler, hvor den saakaldte »Wertigkeitsfaktor« er tilstrækkelig sikker. Hvor dette ikke er Tilfældet, vil vor Teknik uden Vanskelighed tillade os at bestemme Nettoenergien til Fedning direkte ved Forsøg. Vi kan altsaa regne med, at vi enten kender eller i Løbet af kortere Tid vil kunne bestemme Produktionskvotienten i de Fodermidler, der har praktisk Interesse. Man kan nu let overbevise sig om, at alene et Uddrag af vore typiske Fodermidler vil repræsentere alle Størrelsesordner for Produktionskvotienten fra ganske lave Værdier omkring 0,03 til høje Værdier omkring 0,5 (jfr. Tabel V).

Det er endvidere indlysende, at en Del af disse Værdier vil komme til at ligge under, en anden Del over den Værdi for Produktionskvotienten, ved hvilket Produktionsækvivalentet er konstant og har Minimum. Denne Størrelse, hvis numeriske Værdi vi slet og ret har betegnet med »K«, har da aabenbart den Egenskab, at den deler Fodermidlerne i to Grupper, der er

saaledes beskafne, at man aldrig kan naa maksimal Udnyttning af Foderet til Mælkeproduktion ved Ombytning eller Kombination af Fodermidler, der hører til samme Gruppe, medens man derimod kan fremstille et Foder, der giver maksimal Udnyttning ved Kombination af Fodermidler fra forskellige Grupper i bestemte Mængdeforhold. I Tabel V er dette Forhold illustreret talmæssigt, idet »K« her er rundet af fra 0,17 til 0,20. Tabellen angiver indenfor de sorte Linier Produktionskvotienterne for de forskellige Fodermidler og viser her Gruppedelingen med 0,20 som Skæringslinie. I Tabellens indre Kvadrat staar Tal, der angiver, hvor mange Foderenheder eller andre Energienheder af Fodermidlerne i den horisontale Kolonne, der skal kombineres med 1 Foderenhed eller anden Energienhed af Fodermidlerne i den vertikale Kolonne, for at faa et Foder, der giver maksimal Udnyttning til Mælkeproduktion. Kaldes Fodermidlerne med Produktionskvotient over 0,2 for Kraftfoder og de med Produktionskvotient under 0,2 for Grovfoder, angiver Tabellen i hvilke Forhold Foderenheder af Kraftfoder og Foderenheder af Grovfoder skal sammensættes i en Mælkekøds Produktionsfoder, for at give maksimal Udnyttning til Mælkeproduktion.

Denne Tabel viser klart Konflikten med det nu herskende skandinaviske Foderenhedssystemets Principper. Efter dette System har Fodermidlerne desto større Værdi til Mælkeproduktion, jo mere Protein de indeholder, hvilket man har givet Udtryk ved lavere Erstatningstal for de proteinrige Fodermidler. Nu er det jo imidlertid klart, at et Fodermiddel vil have størst Værdi til Mælkeproduktion, naar det er saaledes sammensat, at saavel dets Protein som dets kemiske Energi udnyttes maksimalt til Mælkeproduktion. Efter den anførte Tabel er dette kun Tilfældet, naar Foder-

midlets Produktionskvotient er lig »K«, her 0,2. Et saadant Fodermiddel vil uden videre i Produktionsfoderet give maksimal Udnytning, men alle Fodermidler, hvis Produktionskvotient afviger fra »K«, vil give mindre Udnytning, hvad enten de er proteinrige eller proteinfattige. I Systemet paa Tabel V indtager Kokuskagerden Stilling, at deres Produktionskvotient er lig »K«. De har saaledes, forudsat at Systemets Udgangspunkter er absolut rigtigt bestemt, den højeste Udnytning til Mælkeproduktion af alle de anførte Fodermidler. Alle de andre Fodermidler kan kun ved Kombination med en vis Mængde af et Fodermiddel fra den modsatte Gruppe bringes op i maksimal Udnytning.

Dernæst viser Tabellen Konflikten med det fundamentale Princip ved Holdforsøgenes Anvendelse til Bestemmelse af Erstatningstal, nemlig selve Ombytningssprincippet. Tabellen viser klart, at man overhovedet ikke kan ombytte to Fodermidler, der har forskellig Produktionskvotient, med hinanden i en Mælkekos Produktionsfoder, uden at ændre Produktionsvilkaarene. Har Foderet i Forvejen en Sammensætning, der giver maksimal Udnytning, vil en saadan Ombytning altid give ugunstigere Vilkaar for Mælkeproduktionen, hvad enten det Fodermiddel, man erstatte med, er proteinrigt eller proteinfattigt.

Vi saa i det foregaaende, at de praktiske Forsøg af metodiske Grunde var uanvendelige til Bestemmelse af Erstatningstal. Her ser vi nu, at selve det Princip, de hviler paa teoretisk Henseende, er uholdbart. Man maatte da vel nu efterhaanden kunne blive overbevist om, at det er urimeligt at anvende disse praktiske Forsøg mere til Næringsværdibestemmelser.

Kombinerer vi nu endelig Resultaterne af Undersøgelserne over Produktionsækvivalentet med vor Viden om Produktionskvotienten, kan man opstille et Foderenhedssystem, der bevarer det skandinaviske Systems formelle Principper, men som tillader Landbrugerne at sammensætte og udmaale Foderet til deres Malkekøer saaledes, at de faar saa nær maksimal Udnyttning til Mælkeproduktion som det overhovedet med vor Videnskabs samlede nuværende Viden er muligt at skaffe dem. Et Udkast til dette Systems Grundprincipper findes i Tillæget til Afhandlingen. Dette indeholder tillige de nødvendige Tabeller til Brug ved Systemets Anvendelse.

Dette i adskillige Principper ret ny Foderenhedssystem har, saavidt jeg i Øjeblikket kan overse dets Rækkevidde, Anvendelse i tre Former Tjeneste, nemlig:

- 1) Rational Beregning af Foderrationer til Malkekøer.
- 2) Beregning af Driftsdispositioner ved Indkøb af Fodermidler efter Priser paa Foder og Mælk.
- 3) Bestemmelse af Tillæg til Sommerfodring.

Paa disse tre Punkter giver Systemet aabenbart en betydelig Lettelse af Beregningerne, og løser Spørgsmaal, som man i hvert Fald har haft meget svært ved at behandle tidligere.

1) En rational Beregning af Foderrationer til malkende Køer vil sige en omhyggelig Afstemning af Foderets Sammensætning og Størrelse efter Mælkemængden og Mælkenes Sammensætning, specielt dens Fedtprocent, paa de forskellige Tidspunkter i Laktationsperioden. En saadan Afstemning forudsætter, at Maalet for Mælkemængde defineres saaledes, at det Antal Foderenheder, der medgaar pr. Mælkeenhed, er konstant. For at opnaa dette maa vi, som foran begrundet, forlade Kilogrammet som Maal for Mælkemængde og indføre en energetisk Enhed.

Udkastet til det ny Foderenhedssystem (§ 1) viser nu, at hvis man definerer en Mælkeenhed som 1000 Kalorier, faar man ret simple Tal at regne med, idet Mælkemængden da ændres med meget nær 0,05 Mælkeenheder pr. Kilo, naar Fedtprocenten i Mælken ændres med 0,5 pCt. Naar man kender Mælkens Fedtprocent, finder man Antallet af producerede Mælkeenheder ved at multiplicere det producerede Antal Kilogram med den til Fedtprocenten svarende Faktor, der for Køer i Danmark vil bevæge sig mellem 0,6 og 1,0 og findes i Tabellen i Udkastets § 1.

Defineres nu en Foderenhed som det Antal Nettokalorier, der er lig Mælkens Produktionsækvivalent, svarer der simpelt hen 1 Foderenhed til 1 Mælkeenhed og vi faar et Foderenhedssystem, der i meget ligner det gamle Fjordske Pundfoderenhedssystem. I Udkastet er en Foderenhed sat lig 830 Nettokalorier.

Produktionskvotienten bliver herefter at definere som Forholdet mellem Antallet af Protein-foderenheder og det samlede Antal Foderenheder i et Fodermiddel (se § 5). Til Udkastet hører 3 Tabeller: en, der angaar Næringsværdi og Produktionskvotient for en Del typiske Fodermidler, en, der indeholder Kombinationstal for Mælkeproduktion og en, der giver Kombinationstal for Vedligeholdelse.

For Mælkeproduktionen er »K« sat lig med 0,2 (afrundet fra 0,17). For Vedligeholdelse er den tilsvarende Størrelse beregnet til gennemsnitlig 0,1 (se § 8). Foderenhedsbehovet til Vedligeholdelse er beregnet proportionalt med $\sqrt[3]{V^2}$, hvor V er Dyrets Legemsvægt maalt i kg. Denne Beregningsmetode er den rigtige. At beregne Vedligeholdelsesbehovet direkte proportionalt med Legemsvægten (pr. 100 kg), som det sædvanligt sker i Praksis, medfører aldeles unødvendige Foderudgifter, som slet ikke er betydningsløse, hvilket tydeligt fremgaar af Tabellen i § 7, der viser, at naar en Ko paa 350 kg bruger 6 F.-E.

til Vedligeholdelse, bruger en Ko paa 700 kg ikke 12, men kun $9\frac{1}{2}$ F.-E.

Det er altsaa en Forskel paa over 25 pCt. Naar Foderenheden defineres som 830 eller højest 850 Nettokalorier, faas den i § 7 anførte simple Skala for Vedligeholdelsesbehovet. Denne er saaledes beregnet, at den indbefatter Udgifterne til Kalvens Vækst. Systemets Anvendelse til Beregning af Rationer fremgaar tydeligt af nedenstaaende Eksempler.

Eks. I. Ko. Vægt: 450 kg. Mælk: 25 kg med 4% Fedt.

Vedligeholdelse: ialt: 7 Foderenheder.

Kaalroer..... 3,2 F.-E. kombineres med Enghø..... 3,9 F.-E.
 — 13,3 kg — — — 4,7 kg

Mælkeproduktion: ialt: $25 \times 0,75 = 18,8$ Mælkeenheder =
 18,8 Foderenhed.

Kaalroer..... 4,0 F.-E. kombineres med 1,9 F.-E. Jordnødkager
 Kokuskager .. 4,0 — — —
 Palmekager .. 4,0 — — — 1,0 — Høfrøkager
 Byghalm 2,1 — — — 1,0 — Soyaskraa
 Bygskraa 0,6 — — — 0,2 — —

14,7 F.-E. kombineres med 4,1 F.-E.

Produktionsfoder kg:	Vedligeholdelsesfoder kg:	Ialt kg:
Kaalroer..... 16,7	Kaalroer..... 13,3	30,0
Kokuskager.... 1,8		1,8
Palmekager.... 2,1		2,1
Jordnødkager .. 0,9		0,9
Høfrøkager ... 0,5		0,5
Soyaskraa 0,6		0,6
Bygskraa 0,3		0,3
	Enghø 4,7	4,7
Byghalm 3,6		3,6
		44,5

Eks. II. Ko. Vægt: 550 kg. Mælk: 17 kg med 3,5% Fedt.

Vedligeholdelse: 8 Foderenheder.

Barresroer.. 5,2 F.-E. komb. med Hvedeklid.. 2,8 F.-E. Ialt 8 F.-E.
 — .. 19,2 kg — — — .. 2,1 kg » 21,3 kg

Mælkeproduktion: $17 \times 0,7 = 11,9$ Foderenheder.

Barresroer....	4,0	F.-E. kombineres med	Soyakageskraa....	2,0	F.-E.
Byg	1,2	—	Bomuldsfrøkager..	0,5	—
Byghalm	2,0	—	Soyaskraa.....	1,0	—
Byg	1,0	—	0,3	—
Ialt: 8,2 F.-E.			3,8 F.-E.		

Mælkeproduktion kg:	Vedligeholdelse kg:	Ialt kg:	
Barresroer.....	14,8	19,2	34,0
Hvedeklid.....	—	2,1	2,1
Soyaskraa.....	1,6	—	1,6
Bomuldsfrøkager	0,25	—	0,25
Byg	1,1	—	1,1
Byghalm	3,4	—	3,4
			42,45

Foderrationer, der er sammensat efter de i de to Eksempler belyste Principper, vil efter alt hvad vi i Øjeblikket ved give maksimal Udnyttning af Foderet til Mælkeproduktion. Jeg gør imidlertid udtrykkelig opmærksom paa, at Forudsætningen altid er, at man bruger bl a n d e t K r a f t f o d e r (mindst tre Slags) som Proteinkilde. Endvidere maa Dyret skærmes mod Mineralstofftab ved Tilførsel af u o r g a n i s k e S a l t e i Overensstemmelse med de Principper, jeg har angivet i Landbrugsbladene (Ugeskrift for Landmænd, Vort Landbrug) for nogle Maaneder siden.

2) Ved Beregninger over Dispositioner med Hensyn til Indkøb af Fodermidler er der altid et Spørgsmaal, der træder i Forgrunden, nemlig Spørgsmaalet om Prisen paa 1 F.-E. af de forskellige Fodermidler. Nu er det imidlertid indlysende, at en Sammenligning af Priser paa Foderenheder af forskellige Fodermidler forudsætter, at de sammenlignede Foderenheder alle giver maksimal Udnyttning i Dyrets Organisme.

Der er ingen Glæde ved, at en Foderenhed af et Fodermiddel koster 25 pCt. mindre end en Foderenhed af et andet, hvis den tillige giver 50 pCt. mindre Udnyttning!

Da Forudsætningen for maksimal Udnyttning er en bestemt Værdi for Produktionskvotienten, vil Spørgsmaalet om, i Form af hvilke Fodermidler en Foderenhed leveres billigst, kunkunneløses, naar man korrigerer alle de sammenlignede Foderenheder til denne bestemte Værdi.

Man kan f. Eks. kun sammenligne Priser paa Foderenheder til Mælkeproduktion, naar hver Foderenhed sammensættes saaledes, at dens Produktionskvotient er lig »K« (i Udkastet 0,2). En saadan Regning med korrigerede Foderenheder udføres let efter det ny System, som derved, saavidt jeg kan se, yder et ikke uvigtigt Bidrag til Løsningen af et vanskeligt Spørgsmaal inden for Driftsberegningen i Landbruget. Til Eksempel og Illustration har jeg i nedenstaaende Tabel VI beregnet Priser paa korrigerede Foderenheder til Mælkeproduktion paa Grundlag af Kombinationstabellen for $K = 0,2$ og Priser paa Foderstoffer pr. 1. August 1923. Man kan naturligvis foretage den samme Beregning for Vedligeholdelse ved Hjælp af Kombinationstabellen for $K = 0,1$.

Tabel VI.

Mælkeproduktion:		Priser paa 100 F.-E.:	
F.-E.	F.-E.	Kr.	
43	Kaalroer + 57 Lupiner.....	3,59	+ 5,58 = 9,17 Kr.
69	— + 31 Soyaskraa.....	5,75	+ 4,26 = 10,01 »
65	— + 35 Bomuldsfrøkager....	5,42	+ 5,50 = 10,92 »
47	— + 53 Rapskager.....	3,92	+ 5,80 = 9,72 »
44	— + 56 Hørfrøkager.....	3,66	+ 7,53 = 11,19 »
20	— + 80 Ærter.....	1,67	+ 8,32 = 9,99 »
67	Barres + 33 Soyaskraa.....	4,96	+ 4,54 = 9,50 »
40	— + 60 Lupiner.....	2,96	+ 5,88 = 8,84 »
100	Kokuskg. + 00.....		= 10,35 »
75	Byg + 25 Soyaskraa.....	9,38	+ 3,44 = 12,82 »
93	Palmekg. + 7 Soyaskraa.....	8,47	+ 0,95 = 9,42 »
80	— + 20 Lupiner.....	7,28	+ 1,96 = 9,24 »
58	— + 42 Ærter.....	5,29	+ 4,36 = 9,65 »
34	— + 66 Hvedeklid.....	3,10	+ 8,54 = 11,64 »

Priser pr. 100 kg pr. 1/8 1923.

Hvedeklid	17,50
Soyaskraa	28,00
Palmekager	17,50
Kokuskager	22,50
Hørfrokager	28,00
Jordnødkager	29,00
Bomuldsfrøkager	32,00 (50 %)
Rapskager	21,00
Ærter	20,00
Lupiner	20,00
Byg	25,00
Kaalroer	} 2,00
Barresroer	

I nær Forbindelse med Spørgsmaalet om Prisen paa 1 Foderenhed til Mælkeproduktion staar det blandt Praktikere saa ofte diskuterede Problem om, hvorvidt det betaler sig at holde Malkekøerne oppe paa en Mælkeproduktion, der gennem hele Laktationsperioden svarer til Mælkekirtlens fulde Ydeevne. Mange mener, at der gaar for meget Kraftfoder med dertil, og i Øjeblikket viser talrige Kontrollforeningsbøger i Danmark, at danske Landmænd af Angst for den store Foderstofregning hos Købmanden giver deres stærkt malkende Køer alt for lidt Kraftfoder i Begyndelsen af Laktationsperioden, hvorved de faktisk nedsætter Mælkeydelsen for hele den indeværende Laktationsperiode, fordi Kirtlens Ydeevne nedsættes, naar den ikke faar nok Næringsmateriale tilført straks fra Begyndelsen af. Ogsaa dette Spørgsmaal belyses imidlertid ret skarpt ved Regning med det nye System. Lad os f. Eks. forudsætte, at vi har to Køer, der i 6 Vinterfodringsmaaneder giver nedenstaaende Mælkemængder. Nr. 1 svarer til hvad en Ko, der begynder med ca. 24 kg Mælk med 3,5 pCt. Fedt, omtrentlig vil give i de 6 Maaneder, naar den fodres rigtigt, d. v. s. efter det her angivne System og saaledes, at Foderets Størrelse stadigt reguleres i Overensstemmelse med Mælkemængden paa de forskellige Tidspunkter i Laktationsperioden. Nr. 2 viser hvad en saadan

Ko i Almindelighed giver efter danske Herregaardes nuværende Fodringsystem:

Kg Mælk med 3,5 % Fedt pr. Maaned:		
1ste Maaned.....	720 kg	720 kg
2den —	720 —	570 —
3die —	690 —	450 —
4de —	630 —	420 —
5te —	540 —	390 —
6te —	420 —	360 —
<hr/>		
Tilsammen...	3720 kg	2910 kg

Efter Tabel 6 kan 100 korrigerede Foderenheder sættes til ca. 10 Kr. efter Prisen pr. 1. August. Regnes Mælkeprisen til ca. 22 Øre pr. kg, hvilket omtrentligt svarer til Trifoliums Priser i sidste Halvaar, faas følgende Resultat:

	Mælk med 3,5% Fedt	Mælke- enheder	Foder- enheder
Nr. 1.....	3720 kg = 818 Kr	2604 =	2604 à 10 Kr. = 260 Kr.
Nr. 2.....	2910 - = 640 -	2037 =	2037 à 10 - = 204 -
<hr/>			
Differents	810 kg = 178 Kr.	567 =	567 F.-E. = 56 Kr.

Hvis man altsaa straks fra Laktationsperiodens Begyndelse fodrer den rigtmalkende Ko i Overensstemmelse med dens Mælkemængde, bliver Udgiften til Foder 56 Kr. større, men Merudbyttet i Mælk andrager med den her anførte Pris, som jo for øvrigt er ret sandsynlig, et Beløb af 178 Kr. Metoden vil altsaa betale sig, saa længe Prisforholdene mellem Foder og Mælk ikke bliver helt urimelige.

3) Endelig aabner den ny Regning med Produktionskvotienter Mulighed for en i hvert Fald tilnærmet Løsning af det gamle mellem Praktikere saa omdiskuterede Spørgsmaal om, hvilke Kraftfodermidler man eventuelt skal give i Tilskud til Sommerfodringen for at skaffe de bedste Betingelser for Mælkeproduktionen. Hvis man kan faa bestemt de forskellige Græsarters Produktionskvotient nogenlunde sikkert, hvad der naturligvis lader sig gøre,

vil man heraf i Hovedsagen kunne bedømme hvilke Slags Fodermidler man skal give i Tilskud. Er nemlig Græssets Produktionskvotient lavere end »K« (0,2), skal man give Oliekager eller andre af de Fodermidler, der indeholdes i den horisontale Kolonne i Tabel V. Er den højere end »K«, skal der anvendes Fodermidler fra den vertikale Kolonne. Det er muligt, at man ikke løser hele Spørgsmaalet alene ved en saa simpel Fremgangsmaade som her angivet, fordi det kan være, at den biologiske Værdi af Græssets Proteiner samt dets Mineralstofindhold spiller en Rolle med. Men det er i hvert Fald efter dette Grundprincip Spørgsmaalet maa løses, og de her omhandlede Undersøgelser giver en god Basis for en Løsning.

Efterskrift. Idet jeg herved offentliggør dette Foredrag, som er holdt paa danske Landbrugslæreres Aarsmøde i Malling Landbrugsskole August d. A. efter indtrængende Anmodning, ønsker jeg at tilføje, at jeg ikke betragter mine Forsøg som afsluttede endnu. Værdierne for Produktionsækvivalentet maa sikres ved flere Forsøg efter den ny Metode, skønt det ikke kan nægtes, at mine Tals Rigtighed væsentlig bekræftes gennem de Oplysninger, der er fremkomne fra amerikansk Side. Endvidere skal visse Forhold ved Produktionskvotientens Omdannelse i Organismen belyses. Jeg har imidlertid ment, at de her omhandlede Forestillinger og det dertil knyttede Udkast til et nyt Foderenhedssystem burde kendes blandt interesserede Landmænd allerede nu, fordi Grundprincipperne i hvert Fald kan betragtes som fastslaaede, og det har Betydning, at man har Tid til at vænne sig til en Ændring af det bestaaende Foderenhedssystem, som bør komme saa snart vi har Værdien for Produktionsækvivalentet sikkert fastslaaet, hvilket formentlig vil kunne være Tilfældet inden Nytaar, hvis der ikke sker særlige Uheld paa Laboratoriet.

Holger Møllgaard.

Tillæg.

Udkast til et nyt Foderenhedssystem,

gyldigt under Forudsætning af, at Mineralstofbehovet dækkes samt at der fodres med blandet Kraftfoder og tages Hensyn til de sædvanlige diætetiske Regler ved Fodringen.

§ 1. Mælkemængden maales i Mælkeenheder, ved hvis Fastsættelse der tages Hensyn til Fedtprocenten. En Mælkeenhed defineres som 1000 Kalorier i Mælk. 1 kg Mælk med 6,5 pCt. Fedt bliver herved meget nær 1 Mælkeenhed. For hver Gang Mælkens Fedtindhold ændres med 0,5 pCt., ændres Mælkemængden med 0,05 Mælkeenheder pr. kg. Man faar herefter følgende Skala:

Fedt %	Mælkeenheder pr. kg Mælk
2,5	0,6
3,0	0,65
3,5	0,7
4,0	0,75
4,5	0,8
5,0	0,85
5,5	0,9
6,0	0,95
6,5	1,0

§ 2. Fodermidlernes Næringsværdi defineres een Gang for alle som deres Nettoenergi til Fedning af udvikkede Dyr korrigeret til konstant Legemsvægt og 18 ° C. Næringsværdien udtrykkes i Foderenheder.

§ 3. 1 Foderenhed sættes lig med Mælkens Produktionsækvivalent, ca. 830 Nettokalorier, (maaske 850).

§ 4. Fodermidlernes Værdi til bestemte Produktioner karakteriseres nærmere ved deres Produktionskvotient.

§ 5. Ved Produktionskvotienten forstaas Forholdet mellem Antallet af Proteinfoderenheder og det samlede Antal Foderenheder i Fodermidlet.

§ 6. Til 1 Mælkeenhed svarer 1 Foderenhed med Produktionskvotienten, $K = 0.2$ (Renprotein).

§ 7. Ved Fastsættelse af Næringsbehovet til Vedligeholdelse tager man for Kvægets Vedkommende Armby's Middeltal, 5918 Nettokalorier for en Legemsvægt af 453,6 kg som Udgangspunkt, og Energioptimum til Vedligeholdelse beregnes proportionalt med den $\sqrt[3]{V^2}$. Man faar da med Tilnærmelse følgende Skala:

Legemsvægt:	Foderenheder:
350 kg	6
400 -	6 $\frac{1}{2}$
450 -	7
500 -	7 $\frac{1}{2}$
550 -	8
600 -	8 $\frac{1}{2}$
650 -	9
700 -	9 $\frac{1}{2}$
750 -	10

§ 8. En Foderenhed til Vedligeholdelse skal have Produktionskvotienten 0,1, ved 450 kg Lgvg. svarer dette til ca. 60 g fordøjel. Renprotein pr. 100 kg.

§ 9. De analytiske Laboratorier skal i Fremtiden angive Fodermidlernes Værdi ved 2 Tal, nemlig:

- 1) kg til en Foderenhed.
- 2) Produktionskvotient.

Angivelsen af disse to Tal nødvendiggør en Bestemmelse af Renprotein, Raafedt, Træstof og Aske i Fodermidlet. De N-fri Ekstraktstoffer beregnes som Differens paa sædvanlig Maade. Der anvendes Middelfordøjelseskvotienter fra Nils Hansson's og Kellners Tabeller ved Beregningen af fordøjeligt Stof. Beregning af Foderenhedsindholdet pr. 100 kg sker herefter saaledes:

1 kg fordøjel. Kulhydrat.....	sættes =	2,8	Foderenheder
1 - Raafedt i Oliekager	— =	6,8	—
1 - — i Korn og lignende	— =	6,1	—
1 - — i andre Fodermidler.....	— =	6,0	—
1 - Renprotein	— =	2,6	—

Efter Addition multipliceres det beregnede Foderenhedsindhold med Kellner's Wertigkeitsfaktor for den paa-gældende Fodermiddelklasse.

Antallet af Proteinføderenheder pr. 100 kg er lig Antallet af kg fordøjeligt Renprotein multipliceret med 2,6. Produktionskvotienten er den saaledes fundne Størrelse divideret med det samlede Antal Foderenheder pr. 100 kg.

Produktionskvotienter og Næringsværdi.

	Ren- protein Pkv.	Nye System 1 F.-E. = 830	
		F.-E. pr. kg	kg til 1 F.-E.
Soyaskraa	0,529	2,03	0,49
Jordnødkager	0,498	2,13	0,47
Bomuldsfrøkager	0,469	2,05	0,49
Rapskager	0,327	1,91	0,52
Lucernehø før Blomstring	0,241	0,90	1,11
Blaa Lupiner	0,307	2,03	0,49
Høfrøkager	0,310	2,09	0,48
Vikker	0,285	1,88	0,53
Ærter	0,237	1,94	0,52
Hvedeklid	0,214	1,35	0,74
Rød Kløverhø	0,162	0,91	1,10
Kokuskager	0,200	2,18	0,46
Ærtehalm	0,162	0,58	1,72
Enghø, middel	0,136	0,83	1,20
Palmekager	0,173	1,94	0,52
Havre	0,121	1,70	0,59
Timothehø	0,097	0,83	1,20
Byg	0,087	2,00	0,50
Majs	0,080	2,17	0,46
Turnips	0,060	0,18	5,56
Havreavner	0,046	0,82	1,22
Kaalroer	0,056	0,24	4,17
Sukkerroesnitter, tørr.	0,038	1,91	0,52
Byghalm	0,042	0,58	1,72
Barresroer	0,040	0,27	3,70
Hvedehalm	0,033	0,41	2,44
Rughalm	0,037	0,44	2,27

	0,529	0,498	0,469	0,327	0,310	0,307	0,285	0,241	0,237	0,214	0,200
	Soyaskraa	fordørd- kager	Bomuldstrø- kager	Rapskager	Hørrøskager	Lupiner, blaa	Vikler	Lucerne f. Bl.	Ferter	Hvedekliid	Kokoskager
Produktionskvot. i Foder- midlerne	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Kokuskager.....	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Palmekeer.....	0,08	0,09	0,10	0,21	0,25	0,25	0,32	0,66	0,73	1,93	0,00
Rødkløverhø.....	0,12	0,13	0,14	0,30	0,35	0,36	0,45	0,93	1,03	2,71	0,00
Ærtehaalm.....	0,136	0,21	0,24	0,50	0,58	0,60	0,75	1,56	1,73	4,57	0,00
Enghø, middel.....	0,121	0,27	0,29	0,62	0,72	0,74	0,93	1,93	2,14	5,64	0,00
Havre.....	0,097	0,31	0,35	0,81	0,94	0,96	1,21	2,51	2,78	7,36	0,00
Timothehø.....	0,087	0,34	0,38	0,42	0,89	1,06	1,33	2,76	3,05	8,07	0,00
Byg.....	0,080	0,36	0,40	0,45	0,94	1,09	1,41	2,93	3,24	8,57	0,00
Majs.....	0,060	0,43	0,47	0,52	1,10	1,27	1,31	3,41	3,78	10,00	0,00
Turnips.....	0,056	0,44	0,48	0,54	1,13	1,31	1,69	3,51	3,89	10,29	0,00
Kaalroer.....	0,046	0,47	0,52	1,21	1,40	1,44	1,81	3,76	4,16	11,00	0,00
Havreavner.....	0,042	0,48	0,53	0,59	1,24	1,44	1,86	3,85	4,27	11,29	0,00
Byghalm.....	0,040	0,49	0,54	0,59	1,26	1,45	1,88	3,90	4,32	11,43	0,00
Barresroer.....	0,038	0,49	0,54	0,60	1,28	1,47	1,91	3,95	4,38	11,57	0,00
Sukkerroesnitteer.....	0,037	0,50	0,55	0,61	1,28	1,48	1,92	3,98	4,41	11,64	0,00
Rughalm.....	0,033	0,51	0,56	0,62	1,32	1,52	1,96	4,07	4,51	11,93	0,00
Hvedehalm.....											

Kombinationstal til 1 Foderenhed i Grovfoder, Vedligeholdelse, Renprotein: K = 0,100.

	0,529	0,498	0,469	0,327	0,310	0,307	0,285	0,241	0,237	0,214	0,200	0,173	0,162	0,136	0,121
	Soyaskraa	Jordnød- kager	Bomuldstrø- kager	Rapskager	Hørrøskager	Lupiner, blaa	Vikier	Lucerne f. Bl.	Ærter	Hvedeklid	Kokuskager	Palmekager	Rødkløverhø og Ærtehalv	Enghe, midd.	Havre
Produktionskvot. i Foder- midterne	0,097	0,03	0,04	0,06	0,01	0,01	0,02	0,02	0,02	0,03	0,03	0,04	0,05	0,08	0,14
Timothehø	0,097	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	0,02	0,02	0,02	0,03	0,03	0,04	0,05	0,08	0,14
Byg	0,087	0,03	0,04	0,06	0,06	0,06	0,07	0,09	0,10	0,11	0,13	0,18	0,21	0,36	0,62
Majs	0,080	0,05	0,05	0,09	0,10	0,10	0,11	0,14	0,15	0,18	0,20	0,27	0,32	0,56	0,96
Turnips	0,060	0,09	0,10	0,18	0,19	0,19	0,22	0,28	0,29	0,35	0,40	0,55	0,65	1,11	1,91
Kaalroer	0,056	0,10	0,11	0,12	0,19	0,21	0,24	0,31	0,32	0,39	0,44	0,60	0,71	1,22	2,10
Havreavner	0,046	0,13	0,14	0,15	0,24	0,26	0,29	0,38	0,39	0,47	0,54	0,74	0,87	1,50	2,57
Byghalm	0,042	0,14	0,15	0,16	0,26	0,28	0,31	0,41	0,42	0,51	0,58	0,80	0,94	1,61	2,76
Barresroer	0,040	0,14	0,15	0,16	0,26	0,29	0,32	0,43	0,44	0,53	0,60	0,82	0,97	1,67	2,86
Sukkerroesnitte	0,038	0,15	0,16	0,17	0,27	0,30	0,34	0,44	0,45	0,54	0,62	0,85	1,00	1,72	2,95
Rughalm	0,037	0,15	0,16	0,17	0,28	0,30	0,34	0,45	0,46	0,55	0,63	0,87	1,02	1,75	3,00
Hvedehalm	0,033	0,16	0,17	0,18	0,30	0,32	0,36	0,48	0,49	0,59	0,67	0,92	1,08	1,86	3,19

Bestyrelsesmødet

i

Det kgl. danske Landhusholdningsselskab

Onsdagen den 17. Oktober 1923.

Til Stede var Præsidenterne Lensgreve *F. Moltke*, Kammerherre *N. Juel* og Forpagter *Chr. Sonne*. Af Bestyrelsesraadets Medlemmer var mødt D'Hrr.: Proprietær *P. Andersen*, Sejersgaard, Gaardejer *H. Andresen*, Rojhus, Grev *A. P. Bernstorff*, Lindholt, Forpagter *W. Branth*, Juellinge, Forstander *N. Bredkjær*, Tune Landboskole, Professor *B. Bøggild*, Frederiksberg, Direktør *L. P. Frederiksen*, Hurup, Gaardejer *Chr. Hansen*, Tinggaard, Forstander *J. K. Jensen*, Haslev Landbrugsskole, Proprietær *V. Jespersen*, Næsbyhoved, Gaardejer *Aage Johnsen*, Højgaard, Forpagter *H. Junker*, Lerchenborg, Forpagter *O. J. Knipschildt*, København, Baron *G. Lerche*, Klampenborg, Gaardejer *H. Mortensen*, Solrød, Gaardejer *Niels Nielsen*, Farringløse, Proprietær *Aage Nikolajsen*, Kejsersgaarden, Proprietær *P. Olufsen*, Qvistrup, Godsejer *A. Pontoppidan*, Constantinsborg, Forstander *H. Rasmussen*, Næsgaard, Baron *O. Reedtz-Thott*, Fedgaarden, Lensbaron *Rosenkrantz*, Rosenholm, Proprietær *J. H. Schmidt*, Vojensgaard, Forpagter *G. F. Schroll*, Odense, Kammerherre *C. Sehestedt-Juul*, Ravnholt, Proprietær *F. Smith*, Gilleleje, Kammerherre *A. Tesdorpf*, Pandebjerggaard, Forpagter *J. Theilmann*, Hvidkilde, og Baron *J. Wedell-Neergaard*, Svenstrup.

Den ledende Præsident, Lensgreve *Moltke*, bød Bestyrelsesraadet Velkommen og rettede en særlig Velkomsthilsen til dets nye Medlemmer. Paa Grund af de 4 sønderjyske Amters Indlemmelse i Danmark vedtoges det i 1921 at forøge Antallet af Bestyrelsesmedlemmer fra 36 til 44; der blev altsaa i Fjor valgt 8 ny Medlemmer, og paa Grund af Dødsfald er der endvidere valgt 4 nye Medlemmer, saaledes at Antallet af nyvalgte Medlemmer af Bestyrelsesraadet er 12. Endvidere mindedes Grev *Moltke* 2 Mænd, der er afgaaede ved Døden, siden Bestyrelsesraadet sidst var samlet: Selskabets Æresmedlem, forhenværende Godsinspektør *H. C. G. Tilemann* og den landskendte Plovfabrikant *A. Jacobsen*, Fraugde. Man gik derefter over til Dagsordenen.

Det første Punkt paa denne var: *L æ r l i n g e u d v a l g e t s B e t æ n k n i n g*. Det paa Bestyrelsesmødet i Oktober 1922 nedsatte Udvalg til Behandling af Selskabets Lærlingeinstitution og fremsætte Forslag til Ændringer i den bestod af Inspektør *Froberg*, Landbrugskandidat *Gormsen*, Kontorchef *Hertel*, Forpagter *Schroll*, Forpagter *Sonne*, Baron *Wedell-Neergaard* og Proprietær *Willumsen*. Udvalget afgav i Februar Maaned i Aar en Betænkning, som har været offentliggjort i indeværende Aargang af »Tidsskrift for Landøkonomi« S. 173—191. Et af de af Udvalget stillede Forslag blev allerede vedtaget paa Bestyrelsesmødet i December, nemlig at Selskabet fra Tidspunktet for Afslutningen af den treaarige Læretid for de fra 1. Maj i Aar antagne Lærlinge anvender fortrinsvis dets dertil disponible Legatmidler til betydende Tilskud til udtjente Lærlinge med 1. Karakter til at supplere den praktiske Uddannelse navnlig ved at gennemgaa et Kursus paa en Landbrugsskole i Tilknytning til den treaarige Læretid eller senere. — Endvidere har Udvalget i sin Betænkning stillet nogle Forslag, som falder ind under Administrationen af Lærlingeinstitutionen og som vil blive fulgt, da Præsidiets jo alt har sanktioneret Betænkningen. Endelig forelægges til Besty-

relsesraadets eventuelle Godkendelse følgende af Udvalget stillede Forslag: 1) Anvendelse af de af Udvalget foreslaaede Skemaer til Indhentning af Oplysninger om Lærestederne. 2) At Aldersgrænsen for Antagelse af Ikke-Landmænds Sønner hæves fra 17 til 18 Aar. 3) Ret for Selskabets Læresteder til at indstille, at deres flinke, private Lærlinge, som har været underkastet samme Krav som Selskabets Lærlinge, antages under Selskabet som 2. og 3. Aars Lærlinge, idet de da efter 2 Aars Uddannelse under Selskabet sidestilles med dettes udtjente Lærlinge. 4) At der udarbejdes en Instruks, eller maaske rettere en Vejledning for Lærlingene, der — knapt og fyndigt og opslaaet i Samlingsstuen paa Lærestederne — stiller Lærlingene for Øje, hvad de under Uddannelsen bør tilstræbe, og hvorledes de i Uddannelsestiden bør opføre sig. 5) At Lærlingenes Karakterliste ændres derhen, at Karakteren for Dagbogføring bortfalder, idet Dagbogen bedømmes paa anden Maade, men at der i Stedet herfor gives en Karakter for Opførsel og Omgængelighed, samt 6) at Selskabet nedsætter et permanent Udvalg til at bistaa det under Arbejdet med til enhver Tid at søge Lærlingeinstitutionen holdt paa Højde med Tidens Krav. Disse 6 Forslag vedtoges enstemmigt.

Den næste Sag paa Dagsordenen var: Et eventuelt aarligt Bidrag af 500 Kr. til Fællesudvalget for Fjærkræavl. I de Aar, da nuværende Statskonsulent *W. A. Kock* var ansat som Selskabets Konsulent i Fjærkræavl, blev han i meget væsentlig Grad benyttet af »Dansk Andels Ægekспорт«, og til Hjælp ved Dækningen af Selskabets Udgifter ved Konsulentens Virksomhed ydede »Dansk Andels Ægekспорт« Selskabet hvert Aar et Tilskud af 500 Kr., og det er disse Penge, Selskabet hidtil har anvendt som sit Tilskud til Fællesudvalget. Nu har imidlertid Andels Ægekporten meddelt, at den fandt det rimeligt at inddrage de 500 Kr., den hidtil har ydet Selskabet, og dette maa derfor søge at skaffe anden Udvej for sit Bidrag til Fællesudvalget. Præsidiets foreslog,

at Selskabet fra Finansaaret 1923—24 at regne af sine Midler yder 500 Kr. til Fællesudvalget, og dette vedtoges.

Spørgsmaalet om eventuel Udgivelse af en Pjece om Dyrkning af forskellige Foderplanter til Erstatning for indførte Foderstoffer var derefter til Forhandling. Vore sædvanlige Grovfodermidler, i Særdeleshed Rodfrugterne, er som bekendt fattige paa Æggehvideoffer, og selv vore Kornarter har kun et forholdsvis lavt Indhold af disse for Mælkeproduktion uundværlige Stoffer. Det er først og fremmest for at raade Bod paa denne Mangel, at vi indfører den store Mængde Oliekager med et 3 à 4 Gange saa højt Æggehvideindhold som Kornarterne. I Aarene før Krigen udgjorde vor Indførsel af Oliekager ca. 600,000 t, Indførslen gik stærkt ned i Krigsaarene, har derefter været stigende, var i Fjor 388,000 t og vil antagelig i Aar nærme sig 500,000 t. Med et rimeligt Forhold mellem Oliekage- og Smørpriserne faar vi jo nok vore udlagte Penge for disse Foderstoffer ind igen, men af nærliggende Grunde vil det være meget ønskeligt, om vi kan blive mindre afhængige af denne Indførsel. En Import af 500,000 t betyder med en Gennemsnitspris af 23 Kr. pr. 100 kg 115 Mill. Kr. ud af Landet. En Formindskelse af dette Beløb vil i og for sig være meget ønskelig, særlig under de nuværende Forhold, naar en saadan Formindskelse kan foregaa uden Skade for Produktionen, men i al Almindelighed er det meget uheldigt at være i den Grad afhængig af et fremmed Raastof. Indtræder der et Misforhold mellem Oliekage- og Smørpriserne, kan Landbruget blive stillet overfor Valget enten at indskrænke Produktionen eller at producere med ringe eller ingen Fortjeneste. — Ud fra lignende Betragtninger er der da ogsaa ofte slaaet stærkt til Lyd for en forøget Æggehvide-Produktion ved Dyrkning af æggehviderige Afgrøder. Efter de nu foreliggende Erfaringer kan der ikke herske nogen Tvivl om, at der ved en mere udstrakt Dyrkning af saadanne Afgrøder med Fordel vil kunne spares en betydelig Del af

det indførte Kraftfoder. Opmærksomheden maa selvfølgelig hovedsagelig rettes paa Bælgplanterne, navnlig Lucerne, Bælgsæd (herunder Lupiner) og Græsmarksbælgplanterne.

Der foreligger ikke faa gode Vejledninger til disse Afgrøders Dyrkning, dels i større Haand- og Lærebøger, dels i Form af specielle Skrifter. Der savnes imidlertid en let læselig, overskuelig og kortfattet, paa de nyeste Erfaringer bygget samlet Vejledning i Dyrkningen, Behandlingen og Brugen af de Planter, der her kan komme i Betragtning. Præsidiets foreslog derfor, at Selskabet foranlediger Fremkomsten af et saadant Skrift, enten ved Udsættelsen af en Prisopgave eller ved Henvendelse til en paa dette Omraade kyndig og erfaren Mand. Skriftet kan næppe være mindre end 3 à 4 Ark og maa formentlig heller ikke være synderligt større. — Under den herom førte Diskussion blev det henstillet til Præsidiets at tage under Overvejelse, hvorvidt Spørgsmaalet om Dyrkningen af kvælstofholdige Planter til Nedpløjning burde medtages i den omtalte Pjece. Det vedtoges at udsætte en Prisopgave for at faa Sagen belyst.

Til Almanakstykket for Aaret 1925 blev der af Præsidiets bragt forskellige Emner i Forslag, og efter nogen Diskussion vedtoges det at søge følgende Emne behandlet: Mælkens Behandling paa Produktionsstedet, idet den nærmere Titel paa Afhandlingen overlodes til Præsidiets Afgørelse.

Efter et Forslag til Virksomhedsplan og Budget for Aaret 1. April 1924 til 31. Marts 1925 var behandlet og vedtaget til Fremlæggelse paa den kommende Generalforsamling, blev der givet Meddelelse vedrørende Udvalget for Afsætning af dansk Sædefrø til Ulandet. Dette Udvalg bestaar af Direktør *Dorph-Petersen*, Statskonsulent *K. Hansen*, Kontorchef *Hertel*, Professor *Lindhard*, Forpagter *Sonne* (Formand), Grosserer *Stallknecht* og Assistent *Lunden*, og det har paa forskellig Maade været bi-

staaet af Fuldmægtig *L. P. M. Larsen* i Statens Planteavlsudvalg.

Efter at Bestyrelsen havde valgt Baron *G. Lerche*, Klampenborg, til Medlem af Belønningsudvalget i Stedet for Hofjægermester *G. E. Grüner*, der er udraadt af Udvalget, var Dagsordenens næste Punkt: Henstilling fra Præsidiet til Bestyrelsesraadet om at stille Forslag til Medlemmerne om Valg af 2 nye Medlemmer af Bestyrelsesraadet i Stedet for Kammerherre, Baron *Wedell-Neergaard*, der ikke ønsker at modtage Genvalg, og fhv. Godsinspektør *Tilemann*, der er afgaaet ved Døden. — Det meddeltes, at efter at Dagsordenen var udsendt til Bestyrelsesraadets Medlemmer, er der sket følgende: Efter at Højesteretsdommen i Landmandsbanksagen var faldet, har Forpagter *Sonne* frasagt sig de forskellige Tillidshverv m. m., som han har beklædt, saaledes ogsaa Tillidshvervet som Medlem af Landhusholdningsselskabets Præsidium. Dette har imidlertid anmodet Hr. *Sonne* om at udsætte den endelige Afgørelse, til Præsidiet har haft Lejlighed til med Bestyrelsesraadet at drøfte den ved Hr. *Sonnes* Skrivelse fremkaldte Situation. Dette har Hr. *Sonne* indvilliget i. — Bestyrelsen rettede enstemmig og under Akklamation en Henstilling til Forpagter *Sonne* om at bevare sit Sæde i Præsidiet, og da Hr. *Sonne* kom til Stede, erklærede han sig villig hertil og bragte Bestyrelsen en Tak for dens Henstilling, som rørte ham dybt. Efter at der var rettet en Opfordring til Baron *Wedell-Neergaard* om at modtage Genvalg, hvad denne beklagede ikke at kunne gøre, vedtoges det at henlede Medlemmernes Opmærksomhed paa følgende 2 Mænd som eventuelt nye Medlemmer af Bestyrelsesraadet: Lensgreve *Danne-skiold-Samsøe*, Gisselfeld, i Stedet for Baron *Wedell-Neergaard*, og Proprietær *Lytzhøft*, Tandrup, i Stedet for afdøde Godsinspektør *Tilemann*.

Efter at Kammerherre *A. Tesdorpf* havde givet forskellige Meddelelser om Landbrugsraadets

Virksomhed i den forløbne Del af indeværende Aar, hvilke Meddelelser antagelig vil blive offentliggjorte i et af Tidsskriftets kommende Hefter, behandles den næste Sag paa Dagsordenen: Udgivelsen af et mindre Skrift om dansk Landbrug til Oplysning for Bybefolkningen. Eventuelt Anvendelsen af andre Midler til hos denne at forøge Kundskaben om vort Landbrug. Naar Selskabet har udgivet ovennævnte lille Skrift, der er udkommet under Titlen: »Hvad Bybefolkningen bør vide om dansk Landbrug«, er det for at bidrage til i populær Form at give Byernes Befolkning en nødtørftig Viden om vigtige Landbrugsforhold for muligvis derved at fremkalde en rigtigere Forstaaelse af disse end den gængse, thi det er en Selvfølge, at et hos de forskellige Erhvervsgrene tilvejebragt Kendskab til hverandres Forhold vil kunne modvirke vrang Forestillinger og bane Vejen for en rigtigere Opfattelse af Erhvervenes indbyrdes Stilling. Da Præsidiets drøftede Skriftets Udgivelse, behandlede det ogsaa Spørgsmaalet om, hvorvidt Selskabet ogsaa paa anden Maade skulde søge at medvirke til at udbrede Kendskab til vore Landbrugsforhold blandt Bybefolkningen og give den en rigtigere Opfattelse end den gængse af Landbrugets Betydning, og det er for at høre Bestyrelsesraadets Mening herom, at Spørgsmaalet er sat paa Dagsordenen. — Under Diskussionen herom blev det bl. a. fremhævet, at det maaske vilde være formaalstjenligt at lade afholde Foredrag i Foreninger og søge en Række mindre, illustrerede Artikler om Landbrugsforhold optagne i nogle illustrerede Blade. Sagen henvistes til Præsidiets Overvejelse og Afgørelse.

Den næste Sag var Meddelelse om Uddeling af Selskabets Sølvbægre i 1923. Der er i Aar indkommet 8 Ansøgninger om Uddeling af Selskabets Sølvbægre fra jyske Landboforeninger og 1 Ansøgning fra en fynsk Landboforening. Belønningsudvalget og Præsidiets havde paa et Møde vedtaget at tildele én det største

Sølvbæger, fire det store og tre det almindelige, medens der ikke kunde tildeles én af de Indstillede nogen Hædersbelønning. Det er ualmindelig mange Sølvbægre, Selskabet uddeler i Aar, og naar det pekuniært kan magte det, er Hovedgrunden den, at Selskabet af Landbrugslotteriets Overskud har modtaget 2000 Kr., af hvilket Beløb det vil anvende 1100 Kr. til Hjælp ved Dækningen af Udgifterne; endvidere har Selskabet modtaget 400 Kr. hertil fra Julius Skrikes Stiftelse. Naar der er indkommen saa mange Ansøgninger i Aar, maa Grunden hertil antagelig søges i, at Selskabet ikke i 2 Aar har modtaget ny Indstillinger, fordi det i 1920 havde modtaget 8 Indstillinger om Sølvbægre, og da Selskabet mente, at alle de Indstillede burde komme i Betragtning, saa det sig den Gang nødsaget til at fordele Uddelingen paa 3 Aar, 1920, 21 og 22, og først paany uddele Sølvbægre, naar disse 8 havde modtaget deres Bægre. Selskabet meddelte derfor i Landbrugsbladene, at det ikke modtog Indstillinger i 1921 og 22, medens det i Foraaret meddelte, at nu modtog det paany saadanne.

Kammerherre *A. Tesdorpf* gav derefter som den ene af Selskabets Repræsentanter i Landbrugsraadet Meddelelse om den Sølvbryllupsgave — et Firsband — til Maje-stæterne, som de 3 i Landbrugsraadet repræsenterede Organisationer havde givet i Fællesskab gennem Landbrugsraadet.

Redaktør Pedersen - Bjergaards Legat.
Det var i 1913, at Redaktør *J. Pedersen-Bjergaard* under Selskabet henlagde et Legat paa 10,000 Kr., hvis Renter, 500 Kr. aarlig, skulde anvendes til Uddeling af Præmier for særlig fremragende Ydelser af Folk i smaa Kaar paa Binæringernes Omraade. Dette Legat er altsaa nu uddelt i 10 Aar. Imidlertid fik Selskabet i Foraaret underhaanden at vide, at Redaktør *Pedersen-Bjergaard* paa Grund af forskellige Selskabers Sammenbrud havde mistet saa godt som alt, hvad han ejede. Præsidiets besluttede derfor at tildele Redaktør Pedersen-Bjergaard, der er godt firsinds-

tyve Aar gammel, Renterne af hans Legat, saa længe han lever, men Selskabet er i den heldige Situation, at det i alt Fald for indeværende Aar kan uddele den samme Sum til Præmier som hidtil. Præsidiets har nemlig besluttet at anvende 500 Kr. af det Tilskud fra Landbrugslotteriets Overskud, som Selskabet har modtaget i indeværende Aar, til fortsat Uddeling af Præmier. Da Selskabet meddelte, at det atter i Aar uddelte Præmier for fortrinlig Virksomhed paa Landbrugsbinæringernes Omraade, kunde det give Meddelelsen akkurat samme Form som hidtil, kun Overskriften maatte Selskabet forandre; den lød hidtil paa »Af Renterne af Redaktør J. Pedersen-Bjergaards Legat uddeler Selskabet«, nu hedder det: »Af Midler, der er stillet Det kgl. danske Landhusholdningsselskab til Raadighed af Landbrugslotteriets Overskud, uddeler Selskabet forskellige Præmier o. s. v.« Saafremt Selskabet ogsaa i de følgende Aar modtager en Andel af Landbrugslotteriets Overskud, er der jo Grund til at formode, at det bestemmer sig til vedblivende at uddele Præmier som hidtil. Selskabet har mange Erfaringer for, at Præmierne er til stor Opmuntring for de Smaakaarsfolk, der modtager dem.

Jægermester Frants Skovs Legat og Forsøgsleder L. Helwegs Mindelegat. Der blev paa Bestyrelsesmødet i Fjor givet Meddelelse om, at Selskabet havde faaet lagt et nyt Legat ind under sig, nemlig Jægermester Skovs Legat, hvis Renter skal anvendes til »Understøttelse af unge Landmænds videre Uddannelse enten i teoretisk eller praktisk Retning«. Selskabet har nu faaet udbetalt Legatsummen og har for denne købt Kreditforeningsobligationer til et samlet Beløb af 22 100 Kr., Obligationerne giver en aarlig Rente af 4½ pCt., saaledes at der hvert Aar vil blive ca. 980 Kr. at uddele. Første Halvdel af det aarlige Rentebeløb blev hævet den 1. Juli i Aar, til 1. Januar 1924 har Selskabet altsaa et Aars Rentebeløb, og Præsidiets har nu bestemt, at det efter Nytaar vil udsende Meddelelse angaaende Legatets

Uddeling. — Renterne af det andet Legat skal »anvendes til Understøttelse af en ung Mand, der søger videre Uddannelse i Planteforædling, specielt paa Roefrøavlens Omraade«, for Legatsummen er der købt Kreditforeningsobligationer til $4\frac{1}{2}$ pCt. og til et Beløb af 9800 Kr. Den aarlige Legatrente bliver altsaa ca. 430 Kr. I Legatfundatsen staar, at Enkefru Helweg skal nyde Renterne af Legatet, saa længe hun lever, nu er imidlertid Fru Helweg død i Maj Maaned, og hendes Bo har faaet udbetalt Renterne til Dødsdagen. Et Aars Rentebeløb vil altsaa først være til Raadighed den 1. Juli 1924, men Præsidiets har besluttet først at uddele Legatet, naar der er indgaaet Renter for 2 Aar, for at Selskabet kan have en større Understøttelse til Raadighed.

Efter at Præsidenten, Kammerherre *Juel*, havde givet Meddelelse om Afsløringen den 25. September af Mindestøtten for Kammerherre *Carl Bech*, ved hvilken Lejlighed Kammerherre *Juel* havde talt paa Landhusholdningsselskabets Vegne, og efter at Baron *Wedell-Neergaard* havde givet forskellige Meddelelser vedrørende »Arbejdsgivernes Ulykkesforsikring«, Afdeling C, til hvis Bestyrelse Selskabet vælger Repræsentanter, blev Mødet hævet.

Statskonsulenternes Indberetninger for Aaret 1922.

X.

Beretning fra Statskonsulent Aug. Kjær.

I 1922 har min Virksomhed formet sig i nær Tilslutning til det foregaaende Aar, og saaledes at jeg har været fuldt optaget hele Aaret.

Som sædvanlig har Kaaringerne for saavel Hingste som Hopper af svær Race lagt stærkt Beslag paa mig i Tiden fra Februars Midte til hen i April, i hvilken Tid jeg næsten uafbrudt var paa Rejse. Men desuden har jeg ogsaa i 1922 som tidligere afholdt nogle Kaaringer i Sommerens første Del.

Ellers har de egentlige Sommermaaneder været stærkt beslaglagte af Besøg paa Afkomsskuer, Landboforenings- og Fællesforeningsskuer samt Statshingsteskuerne og Bedømmelsen af de til Jubilæumsskuet i Horsens anmeldte Hingstes Afstamning.

Desuden har jeg deltaget i et betydeligt Antal Møder, der ofte har medført en Del Rejser, saaledes Statsdyrskuekommissionens aarlige Møde, Konsulentmødet, Delegeretmøder m. m. fl.

Hvad den konsultatoriske Virksomhed angaar, da har jeg saavel mundtlig som skriftlig bistaaet saavel Institutioner som Private, hvorfor min Korrespondance har været betydelig i Aarets Løb.

Hvad Foredragsvirksomheden angaar, da har den til Trods for, at Interessen for Hesteavl har været i Nedgang,

været ret betydelig, idet jeg især ved Dyrskuer og Kaarmer har holdt et betydeligt Antal Foredrag.

Som sædvanlig har jeg gennem Ritzau's Bureau i Februar Maaned udsendt Meddelelse om, at jeg foretog Anvisning af Hopper af jysk Race til fremragende Hingste tilhørende Hesteavlsforeninger i Følge Husdyrlovens § 13.

De udpegede Hingste var Boldrup Karmark, Stbg. Nr. 1607, Sønderherreds Karmark, Stbg. Nr. 1589, Værum Dux, Stbg. Nr. 1669, og Pax, Stbg. Nr. 1710, foruden at der ved velvillig Imødekommenhed fra Hørning Hesteavlsforenings Side var stillet 4 Bedækningsretter til Dux, Stbg. Nr. 1489, til Raadighed.

Som bekendt blev Stambogsføringen for Heste af jysk Race ændret fra 1. Januar 1922, og jeg har i Aarets Løb været stærkt beskæftiget med at faa den vedtagne Ordning ført ud i Livet. Det er naturligt, at en saadan Nyorientering har krævet et betydeligt Arbejde, for at Grundlaget for det fremtidige Virke i denne Sag kunde være saa godt som muligt. Det er derfor lige til, at Arbejdet med Registreringen, Forberedelsen af det 1. Bind af Register-Stambogen og det næste Bind af Elitestambogen har været forholdsvis stort.

For øvrigt skal jeg med Hensyn til de nærmere Forhold for den sværere Hesteavl i Aaret 1922 tillade mig at henvise til min Artikel »Hestene i 1922« i Tidsskrift for Landøkonomi, Hefte 10, 1923.

Bog anmeldelse og udkomne Bøger.

Die Lehre von der bäuerlichen Wirtschaft, Versuch einer Theorie der Familienwirtschaft im Landbou. Von *Alexander Tschajanow*. Professor an der Landwirtschaftlichen Hochschule zu Petrowskoje-Rasumowskoje bei Moskou. Mit einem Vorwort von Dr. *Otto Auhagen*, Professor an der Landwirtschaftlichen Hochschule zu Berlin.

Fra Professor Tschajanow, Moskwa, har »Tidsskrift for Landøkonomi« faaet tilsendt ovennævnte Bog med indtrængende Anmodning om, at den maa blive omtalt. Tidsskriftets Redaktion har derfor tilstillet mig Bogen og henstillet, at danske Landøkonomers Opmærksomhed henledes paa Skriftet, hvis dette da kan forudsættes at have nogen Interesse for dem.

I Henhold hertil har jeg læst Bogen og gennemset det meget store Talmateriale, som den indeholder. Dette Materiale er hentet fra de mange Semstwo's Regnskaber og Statistikker, der opgives at findes i stor Mængde fra de sidste Aartier, og det er benyttet til gennem Tabeller, matematiske Formler og geometriske Kurver at belyse Svaghederne i de russiske Landbrugssystemer fra før Krigen. De gamle Besiddelsesformer og Driftsformer kritiseres og gives Skyld for, at Jordmangelen i saa mange Egne af Rusland føles som trykkende, og Forfatteren slaar til Lyd for, at det fremtidige Arbejde bliver sat ind paa at skabe mere intensive Driftsformer og paa at skabe Smaabrug af en saadan Størrelse, at en middelstor Bondefamilie kan leve af den (Familienwirtschaft).

Bogen er meget teoretisk, og selv om dens Diskussioner af de forskellige Driftssystemer og Besiddelsesforhold fortrinsvis har Interesse for kommunistisk tænkende Russere, vil de formentlig dog have nogen Interesse for danske Landøkonomer, som ønsker at sætte sig ind i Nutidens Brydninger og stærke Rørelser.

Niels Siggard.

- Forsøg med Opbevaring af Frugt.** Ved *N. Esbjerg* og *E. Hollen*. 63 Sider. **Bekæmpelse af Tæger paa Æbletræer samt Bidrag til disse Tægters Biologi.** Ved *Sofie Rostrup* og *Math. Thomsen*. 60 Sider. **Forskellige Gødningsforsøg paa Mosejord.** Ved *C. J. Christensen*. 47 Sider. 165.—167. Beretning fra Statens Forsøgsvirksomhed i Plantekultur. (G. B. N. F. (Københ.).
- Beretning om systematiske Undersøgelser samt skitserede Muligheder vedrørende Jorders Trang til Grundforbedring. 1921.** Udgivet af Statens Grundforbedringsvæsen. Redigeret af *Th. Claudi Westh*. 387 Sider. III Række Nr. 6. (Københ.).
- Kampen om Verdensmarkedet.** Af Statskonsulent *S. Sørensen*, Washington. 26 Sider. (Landbrugsraadet. Københ.).
- Dansk Tidsskrift-Index.** Systematisk Fortegnelse over Indholdet af ca. 200 danske Tidsskrifter. Udgivet af Statens Bibliotekstilsyn, udarbejdet af *Svend Dahl* og *Th. Dössing*. 8. Aargang 1922. 333 Sider. (Hagerups Forlag. Københ.). — Tidsskrift-Indexen er en fortrinlig Vejledning for hver den, der ønsker Besked om, i hvilke Tidsskrifter et eller andet Emne er behandlet. Ønsker man f. Eks. Oplysning om, i hvilke Tidsskrifter et Landbrugsspørgsmaal, man særlig interesserer sig for, har været drøftet i Fjor, giver den nu udkomne Aargang Besked herom og om de paagældende Artiklers Længde. Tidligere var det brydsomt Arbejde at orientere sig herom, nu gør man det hurtigt og let ved Hjælp af Index'en.
- Det danske Markukrudts Historie.** Af *Knud Jessen* og *Jens Lind*. Udgivet af Det kgl. danske Videnskabernes Selskab. 496 Sider og 1 Tavle. (Høst's Bogh. Københ.).
- Mælkeri-Bakteriologi.** 3. forøgede Udgave. Af Professor, Dr. phil. *Orla-Jensen*. 156 Sider. (Det Schönbergske Forlag. Københ.).
- Beretning om Fyens Stifts patriotiske Selskabs Virksomhed 1922—23.** Udarbejdet af Selskabets Sekretær. 90 Sider. (Odense).
- Hvad Bybefolkningen bør vide om dansk Landbrug.** Af *H. Hertel*. Udgivet af Det kgl. danske Landhusholdnings-selskab. 71 Sider. (Aug. Bangs Bogh. Københ.).
-

Vejrforholdene i Landbrugsåret 1922—23.

(Fra 1. Oktober 1922 til 30. September 1923).

Af Afdelingschef H. Hansen.

Oktober 1922 var usædvanlig kølig, tør og solrig. Luftrykket var gennemgaaende højt og Vinden blæste hyppigst fra Horizontens nordlige Halvdel. Naar undtages den 15., der blev ca. 1° for varm, var Temperaturen hver Dag under Normalen og Afvigelserne fra denne var ofte mellem 3 og 5° , den 28. endog $7\frac{1}{2}^{\circ}$. Maanedens Middeltemperatur blev derfor usædvanlig lav — i Gennemsnit for hele Landet $2,7^{\circ}$ under Normalen —; siden 1874 har Oktober kun 2 Gange haft en lignende lav Middeltemperatur, nemlig i 1880 og 1905. Skydækket var oftest lille, hvorfor der var rigeligt Solskin om Dagen og stærk Varmeudstraaling om Natten; Nattefrost forekom derfor usædvanlig hyppigt i Indlandet, hvor mange Stationer havde Frost ca. 16—20 Gange. I Gennemsnit for hele Landet var Frostdagenes Antal 10 (normalt 3), og siden 1880 har Nattefrosten i Oktober ikke været saa hyppigt forekommende i Indlandet som i 1922. Frosten indtraf især fra den 5.—10., den 15.—17. og 19.—31.; den var gennemgaaende strengest fra den 24.—30., da de laveste Temperaturer i Indlandet mange Steder naaede ned til ca. $\div 6$ — $\div 8^{\circ}$ og paa et Par sjællandske Stationer endog ned til $\div 11^{\circ}$. Nedbøren var meget lille og

beløb sig de fleste Steder kun til ca. 5—15 mm, naar undtages Bornholm, Lolland-Falster, Sydøstsjælland og Sydlangeland, hvor der gennemgaaende faldt ca. 30—50 mm. I Gennemsnit for hele Landet faldt der kun 16 mm eller en Femtedel af Normalen. Oktober har dog tidligere haft en lignende lille Nedbør, saaledes 14 mm i 1920 og 11 mm i 1908. Nedbøren faldt paa enkelte spredte Dage, den 27.—28. væsentlig som Sne, iøvrigt som Regn. Gennemsnitlig beløb Nedbørsdagens Antal sig til 5, medens det normale Antal er 17. Solskinstimernes Antal var ca. 2—3 Gange større end normalt.

November 1922 fik — med overvejende vestlige og nordvestlige Vinde — en Middelterperatur, der i Vestjylland var ca. $\frac{1}{2}^{\circ}$ over, i den øvrige Del af Landet ca. $\frac{1}{2}$ — $\frac{3}{4}^{\circ}$ under Normalen. I Maanedens Løb var Temperaturen snart højere, snart lavere end normalt uden længere varme eller kolde Perioder; Afvigelserne fra Normalen var som Regel ret moderate og naaede kun nogle faa Gange op til 3 — $3\frac{1}{2}^{\circ}$. Nattefrost forekom temmelig hyppigt i Indlandet, saavel paa Halvøen som paa de større Øer; den var strengest den 27.—28. og naaede i Indlandet paa de koldeste Steder ned til ca. $\div 9$ — $\div 14^{\circ}$ i Jylland, til ca. $\div 6$ — $\div 8^{\circ}$ paa Fyn og Sjælland og til ca. $\div 5^{\circ}$ paa Lolland-Falster. Over store Omraader af Landet faldt der Nedbør, væsentligt som Regn, den 1.—3., 6.—9. og 23.—28. Nedbørsmængden blev omtrent normal i Maribo, Sorø, Vejle og Viborg Amter og ca. 15 pCt. for stor paa Langeland, medens den i de øvrige Dele af Landet gennemgaaende var ca. 15—35 pCt. for lille. Vejret var temmelig blæsende, og Storm eller stormende Kulding, især fra Retninger omkring Vest og Nordvest, forekom ret jævnlige.

December 1922 havde — med overvejende sydvestlige og vestlige Vinde — mildt Vejr og rigelig Nedbør. I hele Maaneden forekom kun 3 Dage, den 8.—10., paa hvilke Temperaturen var lavere end normalt; alle de øvrige Dage var milde med Dagsmidler, der hyppigst var mellem 3 og 6° for høje. Hele Maanedens Middeltemperatur blev derfor gennemsnitlig 2½° højere end normalt. Frost forekom sjældent; Frostdagenes Antal beløb sig gennemsnitlig kun til 6, medens det normale Antaler 18; i December 1911 og 1912 var Frost dog lige saa sjælden som i December 1922. Frosten indtraf væsentlig i Maanedens første Tidøgn og var forholdsvis let; de laveste Temperaturer naaede de fleste Steder kun ned til ca. ÷ 5—÷ 7°. Nedbørmængden var i Jylland gennemgaaende ca. 60—90 mm og paa Øerne ca. 60—70 mm. I Sammenligning med Normalen havde Præstø, Maribo, Svendborg, Randers Amter og Sønderjylland ca. 15—25 pCt. og de øvrige Amter ca. 35—65 pCt. for meget. Nedbøren faldt paa mange Dage, fordelt over hele Maaneden, og oftest som Regn.

Januar 1923 havde Vinde næsten udelukkende fra Horizontens vestlige Halvdel med meget mildt Vejr. Kun den 18. og 30. var henholdsvis ¾° og 2½° for kolde; alle de øvrige Dage i Maaneden var milde med Dagsmidler, der hyppigst var ca. 3½—6½° for høje. Middeltemperaturen for hele Maanedens blev derfor ca. 3° højere end normalt. Nattefrosten, der væsentlig forekom i Tidsrummet den 11.—24. og 29.—31., var som oftest forholdsvis let; de laveste Temperaturer, som de fleste Steder indtraf den 30., naaede paa de koldeste Stationer ned til ca. ÷ 10—÷ 15°. Frostdagenes Antal beløb sig gennemsnitlig kun til 12, medens det

normale Antaler 22. Nedbøren var noget ulige fordelt, men var de fleste Steder noget større end normalt; dog fik Sorø, Svendborg, Randers og Hjørring Amter 5—8 pCt. for lidt; af de øvrige Amter havde Aalborg, Odense, Frederiksborg, Københavns og Præstø Amter ca. 5—15 pCt. og Resten ca. 20—45 pCt. for meget. Nedbørsdagene, hvis Antal gennemsnitlig var 16 (normalt 13), var temmelig jævnt fordelt over Maanedens. Nedbøren faldt oftest som Regn eller Regn blandet med Sne, og kun den 29. og 30. faldt den de fleste Steder som Sne.

Februar 1923. I Begyndelsen af Maanedens herskede vestlige og sydvestlige Vinde med mildt Vejr, og de første 4 Dage blev endog meget milde med Dagsmidler, der var ca. $4\frac{1}{2}$ — 7° for høje; den 9. drejede Vinden i Øst, hvor den holdt sig Resten af Maanedens. De østlige Vinde førte Kulden frem til Danmark, saa at Dagene fra den 12.—26. kom til at udgøre en sammenhængende kold Periode med Dagsmidler, der i Tidsrummet fra den 14.—21. endog var fra 3 til $5\frac{1}{2}^{\circ}$ for lave, og Maksimumstemperaturer, der fra den 13.—22. stadig holdt sig under Frysepunktet. Hele Maanedens Middeltemperatur blev derved overalt noget lavere end normalt. Frostdagenes Antal blev gennemsnitlig 22, medens det normale Antal er 21. Frosten var gennemgaaende strengest i Dagene fra den 16.—21., men naaede de fleste Steder dog kun ned til ca. $\div 10$ — $\div 14^{\circ}$. Nedbøren beløb sig de fleste Steder til ca. 20—40 mm; i Sammenligning med Normalen fik Bornholm 60 pCt., Frederiksborg og Præstø Amter ca. 25 pCt. og Maribo, Københavns og Aalborg Amter ca. 5—10 pCt. for meget, medens Sorø, Holbæk, Randers, Thisted og Hjørring Amter fik 5—10 pCt. og de øvrige Amter ca. 20—40 pCt. for lidt. Nedbøren faldt væsentlig som Regn eller Slud paa Maanedens 3 første og 2 sidste Dage: i den

kolde Periode faldt der vel ret jævnlige Sne, men som oftest kun i smaa Mængder. Himlen var hyppigst overtrukken; Solskinstimernes Antal blev ca. 30—40 pCt. mindre end normalt.

Marts 1923 fik med overvejende sydøstlige og østlige Vinde en Middeltemperatur, der de fleste Steder var ca. $1\frac{1}{2}^{\circ}$ højere end normalt. I Maanedens første Halvdel var Temperaturen snart over, snart under Normalen; men Afvigelserne fra denne var som Regel smaa; til Gengæld blev sidste Halvdel meget mild med Dagsmidler, der hyppigst var ca. $3-6^{\circ}$ for høje. Nattefrost forekom gennemsnitlig 16 Gange (normalt 19) og overvejende i Maanedens to første Tidøgn, men var forholdsvis let; de laveste Temperaturer naaede de fleste Steder kun ned til ca. $\div 2-\div 3^{\circ}$. Der faldt sjældent Nedbør og som oftest kun i smaa Mængder; Nedbørsdagens Antal var gennemsnitlig 7, medens det normale Antal er 13 — Marts 1918 havde dog kun 4 Dage med Nedbør. — Nedbørsmængden var lille overalt, og de fleste Steder faldt der kun ca. 10—20 mm; de jyske Amter fik 35—65 pCt., Amterne paa Øerne ca. 60—65 pCt. og Bornholm 70 pCt. for lidt. Nedbøren faldt væsentlig i første Tidøgn samt den 24., sidstnævnte Dag som Regn og i Begyndelsen af Maaneden dels som Regn og dels som Sne. I første Halvdel af Maaneden var Himlen som Regel overtrukken, medens sidste Halvdel til Gengæld hyppigst havde skyfri Himmel med rigeligt Solskin. Solskinstimernes Antal blev gennemsnitlig ca. 50 pCt. større end normalt.

April 1923 havde køligt Vejr og hyppigt Nattefrost. I hele Maaneden var Temperaturen kun over Normalen den 10.—14., den 21. og den 26., og Afvigelserne var tilmed i Reglen smaa, naar undtages den 11. og 12., der blev ca. 3—5° for varme; alle de øvrige Dage i Maaneden var kolde. Middeltemperaturen for hele Maaneden blev derfor gennemgaaende 1° lavere end normalt. Nattefrost forekom især fra den 1.—9., 17.—20., 22.—25. og adskillige Steder tillige den 29. og 30.; gennemsnitlig havde April 13 Frostdage, medens Normalen er 7. Frosten var gennemgaaende strengest Natten til den 2. og 3. og naaede de fleste Steder i Indlandet ned til ca. $\div 4$ — $\div 7$ °. Indtil den 22. blæste Vinden fra østlige Retninger, i Resten af Maanedens overvejende fra Retninger omkring Sydvest og Vest. I Størstedelen af Landet faldt der Nedbør den 13.—15. og 24.—30.; Mængden var ret ulige fordelt; Bornholm fik saaledes kun 17 mm og Kyststrækningerne i det nordvestlige og sydvestlige Jylland ca. 15—25 mm, medens den Del af Halvøen, der ligger indenfor en Linie Æbeltoft—Randers — Viborg — Herning — Grindsted — Fredericia gennemgaaende fik 55—70 mm. I Sammenligning med Normalen havde Bornholm 43 pCt., Hjørring Amt 35 pCt., Aalborg og Ribe Amter ca. 15 pCt. og Thisted og Københavns Amter ca. 5 pCt. for lidt; Sønderjylland havde gennemsnitlig den normale Nedbør, medens Frederiksborg, Sorø, Præstø, Randers og Ringkøbing Amter fik ca. 15—25 pCt., og de øvrige Amter ca. 45—75 pCt. mere end normalt. Den 24. og 25. faldt Nedbøren mange Steder som Sne og Hagl, paa de øvrige Nedbørsdage væsentlig som Regn. Solskinstimernes Antal var gennemgaaende ca. 30 pCt. større end normalt.

Maj 1923 havde overvejende sydvestlige og vestlige Vinde med køligt og ustadigt Vejr. I Begyndelsen af Maanedens var Temperaturen dog oftest over

Normalen og den 5. og 6. blev endog ca. 5° for varme; men saa var Varmen ogsaa forbi; Dagenefra den 7.—31. udgjorde en sammenhængende kold Periode med Dagsmidler, der hyppigst var $2-4^{\circ}$ for lave. Hele Maanedens Middeltemperatur blev derfor ca. $1\frac{1}{2}^{\circ}$ lavere end normalt. Nattefrost forekom et Par Gange i Indlandet paa Halvøen og paa særlig udsatte Steder paa Fyn og Sjælland; den optraadte de fleste Steder i Maanedens første Tidøgn, men paa enkelte Steder ogsaa i det midterste og det sidste Tidøgn. Over Størstedelen af Landet faldt der meget hyppigt Regn, især i Tidsrummet fra den 11.—27.; Nedbørsdagens Antal var gennemsnitlig 17, hvilket er et usædvanlig stort Antal i Maj, der normalt kun har 11 Nedbørsdage. Regnmængden var stor paa Halvøen og Fyn, hvor den de fleste Steder beløb sig til ca. 75—100 mm, medens den i den østlige Halvdel af Sjælland og paa Lolland-Falster oftest kun naaede op til ca. 35—45 mm. I Sammenligning med Normalen fik Præstø Amt 3 pCt. for lidt; Københavns Amt havde den normale Nedbør og Maribo og Frederiksborg Amter 10—20 pCt. for meget; blandt de øvrige Dele af Landet fik Hjørring, Aalborg, Viborg, Aarhus og de fynske Amter mere end det dobbelte af Normalen og de øvrige Amter ca. 60—85 pCt. mere end normalt. Regnen var ofte ledsaget af Torden, og særlig den 6. og den 12.—15. havde Uvejrene stor Udbredelse. Solskinstimernes Antal var ca. 15 pCt. mindre end normalt.

Juni 1923 havde meget hyppigt vestlige og nordvestlige Vinde og usædvanlig køligt Vejr. Den kolde Periode, der begyndte den 7. Maj og, som omtalt, strakte sig over Resten af Maj, fortsattes praktisk talt gennem hele Juni; den 1. og 2. var Temperaturen dog flere

Steder lidt højere end normalt; men iøvrigt udgjorde Dagene fra den 3.—30. en sammenhængende meget kold Periode med Dagsmidler, der hyppigst var mellem $3\frac{1}{2}$ og 6° for lave. Middeltemperaturen for hele Maaneden blev derfor usædvanlig lav og var defleste Steder mellem $3\frac{1}{2}$ og 4° lavere end normalt. Ved Landbohøjskolen blev Middeltemperaturen $11,7^{\circ}$, eller $3,7^{\circ}$ lavere end normalt; i København, hvorfra der findes forholdsvis paalidelige Temperaturobservationer siden 1768, har Juni Maaned kun et Par Gange haft en lignende lav Middeltemperatur, nemlig i 1805 ($11,8^{\circ}$) og 1840 ($12,1^{\circ}$); den laveste Middeltemperatur for Juni i de senere Aar er $13,0^{\circ}$ (i 1916). Paa adskillige Stationer var Nattemperaturen i Aar flere Gange kun ca. $1-3^{\circ}$ over Frysepunktet, og paa en enkelt Station naaede den endog $\frac{1}{2}^{\circ}$ under dette (Natten til den 19.). Der faldt forholdsvis hyppigt Regn, men da Bygerne oftest var smaa, blev den samlede Nedbør for hele Maaneden overalt mindre end normalt, naar lige undtages Bornholm, der fik 20 pCt. for meget; de jyske Amter fik 30—65 pCt., de fynske 40—50 pCt. og de sjællandske Amter og Lolland-Falster ca. 10—30 pCt. for lidt. Torden forekom meget sjældent, og Uvejrene var alle temmelig lokale. Skydækket var forholdsvis stort; Solskinstimernes Antal blev ca. 25 pCt. mindre end normalt.

Juli 1923. De første 3 Dage i Maaneden dannede med Hensyn til Temperaturforhold en Fortsættelse af den kolde Periode i den forudgaaende Juni Maaned; herefter fulgte saa Sommerens eneste Varmeperiode i Dagene fra den 5.—17., der — med svage overvejende sydøstlige og sydlige Vinde og skyfri Himmel —

fik Dagsmidler, som oftest var mellem 4 og 8° højere end normalt, og Maksimumstemperaturer, der — især i Dagenefra den 12.—14. — mange Steder naaede op mellem 30 og 34°; men saa var Sommervarmen ogsaa forbi for i Aar; den 19. begyndte en ny kølig Periode, der strakte sig over Resten af Juli, hele August og et Stykke ind i September. Den varme Periode bevirkede, at Middeltemperaturen for hele Juli de fleste Steder blev mellem $\frac{1}{2}$ og $1\frac{1}{2}$ ° højere end normalt. I den varme Periode var Vejret tørt (indtil den 15.), og Solen skinnede hyppigst fra Morgen til Aften, medens den efterfølgende kolde Periode — med Vinde overvejende omkring Vest — havde meget ustadigt Vejr. Nedbørmængden for hele Maaneden blev de fleste Steder noget mindre end normalt; Mariibo og Svendborg Amter fik dog ca. 5 pCt., Præstø og Aalborg Amter ca. 10—15 pCt. for meget og Ringkøbing Amt den normale Nedbør; af de øvrige Amter fik Bornholms, Vejle og Aarhus Amter ca. 35 pCt. og Resten ca. 5—20 pCt. for lidt. Paa næsten hver Dag i Maanedens sidste Halvdel faldt der Regn, men som oftest kun i mindre Mængder. Torden forekom paa ialt 18 Dage, især i Maanedens 2 sidste Tidøgn, og Uvejrene havde flere Gange Udbredelse over Størstedelen af Landet. Solskinstimernes Antal blev de fleste Steder ca. 15—20 pCt. større end normalt.

August 1923 havde Vinde overvejende fra Sydvest, Vest og Nordvest med køligt Vejr og stor Nedbør. Som tidligere omtalt, fortsattes den kolde Periode i Juli Maaned praktisk talt gennem hele August, i hvilken Middeltemperaturen paa de enkelte Dage som oftest var ca. $1-2\frac{1}{2}$ ° for lav; hele Maanedens Middeltemperatur blev derfor de fleste Steder ca. $1-1\frac{3}{4}$ ° lavere end Normalen.

Nedbøren var mellem 100 og 135 mm i Størstedelen af Jylland, Fyn og Sjælland, ca. 70—100 mm paa Lolland-Falster og ca. 70—90 mm paa Bornholm. I Sammenligning med Normalen fik de sjællandske Amter undtagen Præstø Amt ca. 60—70 pCt. og Bornholm, Lolland-Falster, Præstø Amt og de fynske og jyske Amter fra ca. 15—35 pCt. for meget. Nedbørsdagens Antal var gennemsnitligt 20 (normalt 15); i Tiden fra den 5.—14. var Bygerne dog mere spredte og gav i Reglen kun smaa Nedbørsmængder, ligesom der i dette Tidsrum forekom enkelte Dage, paa hvilke Vejret var tørt over store Strækninger; men iøvrigt faldt der paa de fleste Regndage — særlig i Maanedens Begyndelse og sidste Halvdel — Nedbør i rigelig Mængde over næsten hele Landet. Torden forekom paa hver Dag i Maanedens sidste Halvdel, og Uvejrene havde ofte Udbredelse over Størstedelen af Landet. Skydækket var ofte stort; Solskinstimernes Antal blev omtrent normalt. Den 30. rasede en orkanagtig Storm fra Retninger omkring Vest over den sydlige Del af Landet; Stormen, der skyldtes et lavt Lufttryk, som fra England bevægede sig hen over Nordsøen, Danmark og Sydsverrig, forårsagede en usædvanlig stærk og voldsom Stigning af Vandstanden ved Sydjyllands og Sønderjyllands Vestkyst — i Esbjerg naaede saaledes Vandstanden mere end $3\frac{1}{2}$ Meter over dagligt Vand. — Den stærke og voldsomme Stigning af Vandstanden gav Anledning til store Oversvømmelser i Egnene mellem Ribe og Ballum, hvorved der anrettedes store Ødelæggelser paa Markerne og adskillige Mennesker og Dyr druknede.

September 1923 havde — med overvejende sydvestlige og vestlige Vinde — hyppigst temmelig køligt Vejr. Dagene i første Tidøgn dannede med Hensyn til

Temperaturforhold en Fortsættelse af den kølige Periode i August; men Afvigelserne fra Normalen var dog i Reglen kun ca. $1\frac{1}{2}$ — 2° ; herefter fulgte nogle forholdsvis milde Dage — den 14. og 15. var endog ca. $3\frac{1}{2}$ — 5° for varme —; fra den 19.—25. var Temperaturen hver Dag under og fra den 26.—30. hver Dag noget over Normalen. Hele Maanedens Middeltemperatur blev de fleste Steder ca. $\frac{1}{2}^{\circ}$ for lav. Vejret var ustadigt med mange Regndage ligesom i August; men fra den 8.—15. var dog store Strækninger af Landet forskaanet for Regn af nævneværdig Betydning. Nedbøren var gennemgaaende ca. 10—25 pCt. større end normalt i Jylland; Østsjælland og Lolland-Falster fik omtrent den normale Nedbør, medens Bornholm, Vestsjælland og Fyn fik ca. 15—25 pCt. for lidt. Torden forekom hyppigt og havde især i Dagene fra den 14.—23. stor Udbredelse over Landet. Solskinstimernes Antal var gennemgaaende noget mindre end normalt.

I hosstaaende Tabeller er der i Tabel I for hver Maaned i Landbrugsaaaret 1922—23 opført Varmeafvigelsen fra Normalen, saavel for de 5 Grupper, hvori Landet sædvanlig inddeles i klimatisk Henseende, som for hele Landet samt for Bornholm, hvis Temperaturforhold ofte kan være noget afvigende fra de øvrige Landsdele. Som Tabellen viser, blev hele Landbrugsaarets Middeltemperatur gennemsnitlig $0,3^{\circ}$ lavere end normalt. Af Efteraarsmaanederne i 1922 var, som før omtalt, Oktober usædvanlig kølig med meget hyppig Nattefrost og November fik en Middeltemperatur, der de fleste Steder blev omkring $\frac{1}{2}^{\circ}$ for lav. Af Vintermaanederne havde December og Januar meget mildt Vejr; Februar var mild i første Tidøgn, medens Resten af Maaneden gennemgaaende var kold. Foraaaret, der begyndte med forholdsvis mildt Vejr — Marts fik saaledes en Middeltemperatur,

Tabel 1.

Varmens Afvigelse fra Normalen.

(Celsius.)

	1922	1923	Alle 12
	Oktober	Januar	Maaneder
Vestjylland	-2.5	+3.3	-0.0
Østjylland	-2.8	+2.8	-0.3
Fyn	-2.5	+3.1	-0.4
Sjælland	-2.8	+2.6	-0.4
Lolland-Falster	-2.8	+2.5	-0.4
Danmark	-2.7	+2.9	-0.3
Bornholm	-2.6	+2.5	-0.6
	November	Februar	
	December	Marts	
	1923	April	
	Januar	Maj	
	Februar	Juni	
	Marts	Juli	
	April	August	
	Maj	September	
	Juni		
	Juli		
	August		
	September		
	Alle 12		
	Maaneder		

som gennemsnitlig var $1\frac{1}{2}^{\circ}$ over Normalen —, blev køligt i April med meget hyppig Nattefrost og den efterfølgende Sommer havde, naar undtages den forholdsvis korte Varmeperiode i Juli, næsten uafbrudt køligt Vejr; sidste Halvdel af Maj og hele Juni Maaned var endog usædvanlig kølige. Af Sommerdage, 5: Dage, paa hvilke Maksimumstemperaturen er naaet op til 25° , indtraf der ved Landbohøjskolen kun 7 (normalt 15), og disse forekom alle i Tiden fra den 7.—15. Juli. I hele Tidsrummet fra 1. April til 30. September (ialt 183 Dage) var Temperaturen under Normalen paa 145 Dage, og Afvigelserne fra denne var, som tidligere omtalt, ofte betydelige; hele det nævnte Tidsrum fik derfor en Middeltemperatur, der gennemsnitlig blev $1,1^{\circ}$ for lav. Den første Nattefrost i Efteraaret 1922 indtraf over store Omraader i det indre af Halvøen og paa enkelte Indlandsstationer paa Fyn, Sjælland og Bornholm allerede i Tiden fra den 24.—26. September; i Oktober var der i de 2 første Tidøgn hyppigt Nattefrost i Indlandet, medens Kystegnene gennemgaaende fik den første Nattefrost i Maanedens sidste Tidøgn, Christiansø, Æbelø og Anholt dog først den 27. November; til Sammenligning skal anføres, at Middeldatum for første Frost om Efteraaret i Indlandet falder ca. 5.—10. Oktober i Jylland, ca. 15.—20. Oktober paa de større Øer og i Begyndelsen af November langs Kysterne og paa de mindre Øer. I Foraaret 1923 indtraf den sidste Nattefrost de fleste Steder paa Øerne og i de mildeste Egne af Halvøen i Slutningen af April, medens den i det indre af Jylland og paa kolde Indlandsstationer paa Øerne overvejende indtraf i Løbet af Maj Maanedes første Tidøgn; enkelte særlig milde Stationer ved Kysterne og paa de mindre Øer havde dog den sidste Nattefrost i første Tidøgn af April; nogle særlig udsatte jydskke Stationer havde derimod Frost i Slutningen af Maj og en

Tabel 2.

	Frosdage		Nedbørsdage		Taagedage		Fugtligheds- grad i pct.		Skydække (0—10)	
	1922—23	Normal	1922—23	Normal	1922—23	Normal	1922—23	Normal	1922—23	Normal
Oktober 1922	10	3	5	17	2	6	81	86	4.5	6.5
November	10	10	11	14	6	9	87	89	6.7	7.1
December	6	18	21	15	8	11	91	91	8.5	7.6
Januar 1923	12	22	16	13	6	13	88	91	7.5	7.2
Februar	22	21	11	12	5	11	88	90	8.4	7.0
Marts	16	19	7	13	11	11	86	87	6.2	6.3
April	13	7	10	11	4	7	76	80	5.3	5.7
Maj	1	1	17	11	3	4	80	75	6.8	5.1
Juni	2	2	13	10	2	3	77	75	7.2	4.9
Juli	2	2	15	13	1	3	77	77	5.8	5.5
August	2	2	20	15	1	3	84	80	7.0	5.5
September	2	2	18	14	2	4	84	84	6.3	5.3
Alle 12 Maanedes	90	101	164	158	51	85	83	84	6.7	6.1

enkelt endog Natten til den 19. Juni. Middeldatum for sidste Frost om Foraaret er iøvrigt i Indlandet ca. 10. Maj i Jylland, ca. 1. Maj paa Fyn og Sjælland og ca. 15.—20. April paa Lolland-Falster og langs Kysterne. Den absolut højeste Temperatur, der i Landbrugsaaaret forekom her i Landet, var $34,1^{\circ}$ (den 13. Juli), den absolut laveste $\div 16,4^{\circ}$ (den 21. Februar).

Tabel 2 indeholder for Landet som Helhed Antallet af Dage med Frost, med Nedbør og med Taage samt Luftens Fugtighedsgrad og Skydækket, beregnet som Gennemsnit af Observationer fra ca. 30 Stationer, saavel i Landbrugsaaaret 1922—23 som Normalen for 32 Aar. Tabellen viser, at Frosten forekom forholdsvis meget hyppigt i Oktober og April og forholdsvis sjældent i December og Januar; hele Landbrugsaaaret fik 11 pCt. færre Frostdage end normalt. Nedbørsdagens Antal var lille i Oktober og Marts og forholdsvis stort i December, Maj og August; i Tidsrummet fra Maj—September inkl. faldt der gennemsnitlig Nedbør paa 83 Dage, medens det normale Antaler 63, og hele Landbrugsaaaret havde ca. 4 pCt. flere Nedbørsdage end normalt. Taage forekom sjældnere end normalt i næsten alle Maaneder. Luftens Fugtighedsgrad var forholdsvis lille i Oktober og April og forholdsvis stor i Maj og August. Skydækket var lille i Oktober og forholdsvis stort i Sommermaanederne fra Maj—September inkl.

Tabel 3 viser Nedbørens Mængde i Millimeter for hvert Amt o. s. v. I hele Landbrugsaaaret fik Danmark gennemsnitlig 591 mm, hvilket er 3 pCt. mindre end normalt. Af de enkelte Amter havde Københavns Amt den mindste Nedbør med 502 mm, Aarhus Amt den største med 665 mm. I Forhold til Normalen var Nedbøren paa Langeland og Samsø henholdsvis 17 pCt. og 11 pCt., i Aarhus Amt 3 pCt. og i Holbæk Amt 1 pCt. for stor; Viborg Amt fik den normale Nedbør, me-

Tabel 3.

Nedbør.

(Millimeter.)

	1922	1922	1922	1923	1923	1923	1923	1923	1923	1923	1923	1923	1923	Alle 12
	Oktober	November	December	Januar	Februar	Marts	April	Maj	Juni	Juli	August	September	Maanedet	
Hjørring Amt.	12	33	65	38	27	17	24	86	28	59	104	68	561	
Thisted »	11	42	88	62	37	19	35	72	14	62	114	77	643	
Ringkøbing »	10	51	79	67	21	22	43	73	24	66	107	88	651	
Ribe »	9	54	88	65	21	18	34	70	33	57	112	103	664	
Viborg Amt....	10	48	67	51	27	17	54	89	23	61	114	67	628	
Aalborg »	10	37	65	42	33	23	31	89	24	71	98	61	584	
Randers »	7	40	53	34	27	19	45	77	22	60	104	69	557	
Aarhus »	7	57	71	55	26	20	69	93	29	54	110	74	665	
Vejle »	8	53	77	60	26	19	57	82	30	43	112	75	642	
Samsø.....	6	44	52	38	24	16	62	90	30	50	112	62	586	
Odense Amt..	9	47	63	46	23	15	59	93	27	52	110	46	590	
Svendborg » ..	14	45	60	41	28	15	55	94	24	70	112	53	611	
Langeland	22	49	65	45	39	19	53	73	34	72	116	52	639	
Holbæk Amt	7	44	56	43	24	14	45	64	30	52	112	39	530	
Sorø »	15	40	56	35	30	15	39	62	31	61	115	44	543	
Frederiksborg»	12	29	56	37	35	15	36	41	42	63	132	52	550	
Københavns »	17	27	52	37	31	14	33	36	35	56	113	51	502	
Præstø »	34	34	49	41	38	14	43	37	30	77	90	54	541	
Maribo Amt ...	33	48	56	47	32	14	46	45	34	71	87	54	567	
Vestjylland	11	45	80	58	27	22	34	75	25	61	109	84	631	
Østjylland	8	47	67	48	28	20	51	86	26	58	108	69	616	
Sønderjylland ..	8	48	69	61	24	16	38	82	36	64	120	72	638	
Fyn.....	13	46	60	43	29	16	57	88	29	61	113	53	608	
Sjælland.....	17	35	54	39	32	14	39	48	34	62	112	48	534	
Lolland-Falster.	33	48	56	47	32	14	46	45	34	71	87	54	567	
Danmark	1922—23....	16	44	63	47	30	17	45	68	30	63	106	62	591
	Norm. (32Aar)	75	50	47	40	32	39	34	41	46	67	79	59	609
	Afv. i pCt. .	-79	-12	+34	+18	-6	-56	+32	+66	-35	-6	+34	+5	+3
Bornholm	51	36	62	42	45	10	17	54	47	39	78	47	528	

dens Hjørring, Thisted, Randers, Ribe, Københavns og Præstø Amter og Sønderjylland fik fra 7—11 pCt. og de øvrige Amter 2—6 pCt. for lidt. Som tidligere omtalt, var Nedbøren meget lille i Oktober og Marts og forholdsvis stor i December, Maj og August; i November, Februar og Juli var den de fleste Steder noget under, i Januar og April de fleste Steder noget over det normale; i September fik Halvøen rigelig Regn, medens Øerne gennemgaaende fik noget mindre end normalt. Juni havde flere Regndage end normalt; men da Bygerne som oftest var smaa, blev Maanedens samlede Nedbør, naar undtages Bornholm, overalt temmelig lille. I Tidsrummet fra April—September inkl. fik Danmark som Helhed 15 pCt. mere Nedbør end normalt; af de enkelte Landsdele havde i nævnte Tidsrum (Tab. 4) Aalborg, Viborg, Randers og Aarhus Amter 16—22 pCt. og de øvrige jyske Amter 7—12 pCt. for meget; de fynske Amter fik henholdsvis 21 og 22 pCt., Langeland 36 pCt., Samsø 43 pCt., Holbæk, Sorø og Frederiksborg Amter 16—18 pCt., Københavns og Præstø Amter henholdsvis 4 og 8 pCt., Maribo 7 pCt. og Bornholm 3 pCt. mere end normalt. Særlig karakteristisk for Sommeren var det meget ustadige Vejr, der begyndte den 15. Juli og strakte sig over hele August og September; i dette Tidsrum forekom der kun meget faa Dage, paa hvilke Vejret var tørt i hele Landet; Regnbygerne var dog som tidligere omtalt ofte smaa, især i Tiden fra den 5.—14. August og 8.—15. September.

Table 5 angiver Vindhypigheden i Procent i de enkelte Maaneder og hele Landbrugsaaret; dette fik et lille Overskud af nordvestlige og vestlige Vinde og et lille Underskud af Vinde fra Retninger omkring Øst. I Sommermaanederne Maj—September inkl. var Vinde fra Horizontens vestlige Halvdel adskilligt hyppigere end normalt; især forekom Vinde fra Vest og Nordvest meget hyppigt i Juni. I Februar, Marts og April blæste Vinden

Tabel 4.

N e d b ø r.

(Millimeter.)

	Juli—Septbr. inkl.			April—Septbr. inkl.		
	1923	Normal	Afvigelse i pCt.	1923	Normal	Afvigelse i pCt.
	mm	mm		mm	mm	
Hjørring Amt	231	209	+11	369	330	+12
Thisted »	253	227	+11	374	350	+ 7
Ringkøbing »	261	234	+12	401	361	+11
Ribe »	272	249	+ 9	409	383	+ 7
Viborg Amt	242	215	+13	408	341	+20
Aalborg »	230	200	+15	374	321	+17
Randers »	233	204	+14	377	328	+16
Aarhus »	238	220	+ 8	429	352	+22
Vejle »	230	231	0	399	364	+10
Sønderjylland	256	243	+ 5	412	377	+ 9
Samsø	224	177	+21	406	284	+43
Odense Amt	208	197	+ 6	387	318	+22
Svendborg »	235	209	+12	408	337	+21
Langeland	240	178	+35	400	295	+36
Holbæk Amt	203	187	+ 9	342	291	+18
Sorø »	220	189	+16	352	303	+16
Frederiksborg »	247	206	+20	366	316	+16
Københavns »	220	192	+15	324	311	+ 4
Præsto »	221	191	+16	331	306	+ 8
Maribo Amt	212	195	+ 9	337	315	+ 7
Bornholm	164	174	- 6	282	275	+ 3

meget hyppigt fra Horizontens østlige Halvdel; i Oktober var nordøstlige Vinde, i November og Januar vestlige og

Tabel 5. Vindhypighed for hele Landet. (Procent.)

	N.	NØ.	Ø.	SØ.	S.	SV.	V.	NV.	Stille
Oktober 1922	11	20	13	9	6	11	15	13	2
November —	11	3	0	6	12	17	23	27	1
December —	6	6	4	10	17	27	20	9	1
Januar 1923	8	5	2	3	15	21	26	19	1
Februar —	6	14	26	27	7	5	8	5	2
Marts —	6	16	28	21	11	4	4	4	6
April —	6	14	29	16	6	8	10	8	3
Maj —	6	6	4	8	13	25	23	11	4
Juni —	8	3	1	0	1	12	38	35	2
Juli —	3	2	5	11	13	17	28	13	8
August —	3	1	1	5	12	24	30	22	2
September —	1	1	2	11	14	28	27	15	1
Alle 12 Maaneder	6	8	10	10	11	16	21	15	3
Normal (32 Aar)	6	9	11	12	10	16	19	13	4

nordvestlige Vinde og i December Vinde fra Retninger omkring Sydvest en Del hyppigere end normalt.

Tabel 6 indeholder Solskinstimernes Antal for hver Maaned og hele Landbrugsaaet fra 8 Stationer, endvidere det samlede Antal Solskinstimer i Tidsrummet April— September inkl. tillige med den 18-aarige Normal for Stationerne Bovbjerg, Aarslev og København. Af de forskellige Maaneder havde Oktober, November, Januar, Marts og April betydelig mere Solskin end normalt; navnlig var Oktober meget solrig; Februar var derimod temmelig fattig paa Solskin. I Maj og Juni var Skydækket ofte stort, hvorfor Solskinstimernes Antal i disse Maaneder blev henholdsvis ca. 15 pCt. og ca. 25 pCt. for lille. Juli fik ca. 15—20 pCt. for meget Solskin særlig hidrørende fra, at Solen i den varme og tørre Periode oftest skinnede fra Morgen til Aften. August og September

Tabel 6. Antal Timer med Solskin.

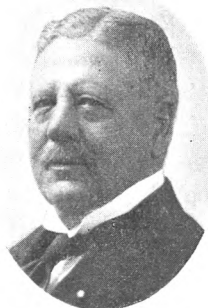
	Tystrup	Bovbjerg	Aarslev (Fyn)	Lyngby	København	Tystofte	Næsgaard (Falster)	Borholms Højskole
Oktober 1922.....	177	147	175	175	155	175	128	133
November —	78	42	74	83	66	77	76	69
December —	22	12	16	24	13	23	17	15
Januar 1923.....	48	23	46	58	44	50	35	39
Februar —	29	29	32	30	23	44	36	33
Marts —	120	111	136	134	134	125	128	128
April —	199	167	203	213	209	194	214	—
Maj —	227	195	202	201	184	206	183	224
Juni —	255	133	182	212	191	191	169	190
Juli —	279	198	254	267	248	253	263	281
August —	180	137	201	173	153	195	206	185
September —	143	100	144	151	129	156	177	153
Alle 12 Maaneder	1757	1294	1665	1721	1549	1689	1632	—
Normal for Aaret.....	—	1329	1403	—	1397	—	—	—
April—September inkl. 1923	1283	930	1186	1217	1114	1195	1212	—
Normal (April—Septbr.) ...	—	1056	1123	—	1139	—	—	—

fik omtrent det normale Antal Solskinstimer. Hele Landbrugsaaet havde gennemsnitlig ca. 10 pCt. mere og Tidsrummet April—September inkl. gennemsnitlig 3 pCt. mindre Solskin end normalt.

Direktør Frederik Møller.

(Født den 20. April 1854 — død den 22. Oktober 1923.)

Først efter 1865, da vi fik en direkte Dampskibsforbindelse med Storbritannien, begyndte der at tilflyde vort Landbrug en Indtægt af Betydning fra Hønseholdet. Ægudførslen steg langsomt, men sikkert, thi Englænderne syntes om vore Æg, som de fik til en billig Pris, og vor Overskudsudførsel naaede i Gennemsnit af Aarene 1891—95 en Værdi af ca. 7 Mill.

Kr. Da truede lav Begærlighed med at ødelægge denne opblomstrende Handel, idet mange Hønseholdere, Opkøbere og Eksportører begyndte at spekulere med Æggene; de hengemte dem om Sommeren, for naar Priserne steg hen paa Efteraaret og Vinteren at bringe dem paa Markedet som friske. Æggene var da mer eller mindre fordærvede, naar de naaede frem til vore engelske Kunder, og disses Tilfredshed tabte sig. En engelsk Købmand karakteriserede vor Fremgangsmaade med omtrent følgende Ord: Danskerne sætter selv stor Pris paa god Mad, men af os fordrer de, at vi skal lukke Øjnene i og holde os for Næsen, naar vi spiser deres Æg.

Da lykkedes det vor udmærkede Landbrugskonsulent i England, *Harald Faber*, sammen med andre gode Mænd at rejse en Bevægelse for at bevare vor ny Udførsel ved gennemført Ærlighed i vor Handel med Æg. Bevægelsen gav sig forskellige Udslag, af hvilke det vigtigste blev Oprettelsen af Dansk Andels-Ægekseport, hvis Organisation, Virksomhed og Betydning sikkert er saa almindelig kendt, at det er overflødigt at komme nærmere ind herpaa. *Frederik Møllers* Navn er som intet andet knyttet til dette Selskab.

Møller, en jysk Gaardmandssøn fra Silkeborgegnen, tog i 1874 Skolelærerexamen fra Jellinge Seminarium og var 1878—98 Lærer i Lindet ved Vejle. Her fulgte han Landbrugets Forhold i Almindelighed og særlig Andelsbevægelsens Gennembrud med levende Interesse, selv udførte han et betydeligt Arbejde indenfor Fjerkrævlen*), og *Harald Fabers* og andres manende Røst om den herskende Brist i vor Handel med Æg vakte ham til Handling for en Forbedring af dette Forhold. Han arbejdede her i Fællesskab med andre, med *Severin Jørgensen*, Lærer *P. Rasmussen*, Horsted, og flere, og Resultatet blev Oprettelsen af Dansk Andels-Ægekseport i 1895. Det er vanskeligt at sige, hvem der er den egentlige Ophavsmand til Selskabets Stiftelse, thi naar en Tanke saa at sige ligger i Luften og er bleven moden til at føres ud i Livet, er det vistnok oftest umuligt at sige, hvem den egentlig skyldes — under Overvejelserne angaaende en Forbedring af Æghandelen har de Mænd, som beskæftigede sig hermed, fremsat deres Tanker overfor hverandre, den ene har foreslaaet ét og den anden noget andet, den tredje har derved faaet en ny Tilskyndelse, og efterhaanden fik Overvejelserne faste Former og førte til et Resultat. Men

*) Da »Ugeskrift for Landmænd« i Begyndelsen af 1890'erne udsatte en Præmieopgave vedrørende Forhold, der kunde fremme vor Udførsel af Æg til England, anmodede det *Møller* om at tiltræde Dommerudvalget. Dette viser, at han alt den Gang var kendt som en dygtig Fagmand.

det vides, at Møller har haft en meget væsentlig Andel i Selskabets Oprettelse og uimodsigelig er den, der har den største Fortjeneste af dets Udvikling. Straks blev hans Formand, fik først en Hjælpelærer og opgav senere Skolen for helt at vie det Tid og Kræfter, gennemagiterede Landet for at faa Folk til at slutte sig til det, og hans af praktisk Sans og idealistisk Syn prægede Stræben herfor gav gode Resultater. Et Net af Selskabets »Kredse«, d. v. s. lokale Foreninger under Moderselskabet, blev spændt over det hele Land, og snart sporedes Virkningerne af dets Virksomhed herhjemme og i England: mangfoldige Høseholdere ogsaa udenfor Selskabet fik efterhaanden Øjet aabent for, at s p e k u l a t i v Hengemmen af Æg var en ufin og i Længden ufordelagtig Forretning, de mindre nøjeregnende af Grossisterne blev tvungne til at forbedre Kvaliteten af de Æg, de udførte, Tilliden til danske Æg vendte tilbage i England, og Selskabets Betydning kom derved til at naa langt ud over dets egne Grænser — det blev, som Harald Faber skrev, »som en Surdejg for hele vor Ægekспорт«.

Hovedformaalet for Dansk Andels-Ægeksports Arbejde var og er en Forbedring af Æggenes Kvalitet, men Selskabet har ogsaa haft andre Formaal: det har virket for en Forbedring af Høsebestanden særlig ved Præmiering af hele Høsehold — en Foranstaltning, der blev foreslaaet af Gaardejer *Anders Nielsen*, Svejstrup Østergaard —, for Fedning og Afsætning af Fjerkræ, for Oprettelsen af Ægpakkerier, Ægpræservinganstalter o. s. v. I denne store, forgrenede Virksomhed, som har været af den største Betydning for vor Fjerkræavl, blev Frederik Møller bistaet af dygtige Mænd, men han var til det sidste Sjælen i den — han var i Selskabet, hvad »Uroen« er i Lommeuret, det Hjul, der betinger dets regelmæssige, sikre Gang.

Som Lederen af et af vore store gamle Andelsselskaber fik Møller efterhaanden overdraget forskellige Tillidshverv. Han var Medlem af Andelsudvalget, Fællesudval-

get for Fjerkrævi, Landbrugsraadet, Statens Husdyrbrugsudvalg m. m.

De Aar, der skal komme, de kommer lidt før eller lidt senere med Skrøbeligheder og Sygdom, med aftagende Arbejdsevne og Energi. De havde ogsaa naaet Møller, men som den Arbejdets Mand, han altid havde været, gav han ikke op, og til det sidste bevarede han en usvækket Interesse for sin Forening. Hans fortjenstfulde Manddomsgerning faldt i den, og han viede den sit Arbejde til det sidste. Naar det gjaldt dens Ve og Vel var han som i de unge Dage Fyr og Flamme, dens Forsvarer og Talsmand. Blandt Landbrugets ledende Mænd findes der vel rigere Begavelser end Møller, men næppe nogen, der mere er gaaet op i deres Gerning end han. Derfor har Landbruget givet ham et smukt Eftermæle, der vil bevares navnlig indenfor Andelsvirksomheden, thi som der staar i Eddaen: »Ejendom dør, Frænder dør, selv man dør tilsidst; Eftermælet dog aldrig dør, naar det vel er vundet.«

H. Hertel.

Dyrlæge J. J. Schmidt.

(Født den 15. Juli 1845 — død den 12. November 1923.)

Indtil Slutningen af forrige Aarhundrede var, som bekendt, Kælvningsfeberen en frygtet Sygdom, man regnede med, at henved Halvdelen af de angrebne Dyr døde, og saa stor var Frygten for Sygdommen, at man ofte greb til Slagteøksen, naar dens Tilstedeværelse var fastslaaet. Som Regel var det de bedste Malkekøer, som angrebes, sjældent de daarlige,

Sygdommens Aarsag og Behandling var en Gaade og det af den foraarsagede Tab meget stort. Da offentliggjorde 1897 Dyrlæge *Schmidt* i Kolding sin epokegørende Behandlingsmaade af Sygdommen — Indhældning i Yveret af en Jod-Jodkaliums-Opløsning, blandet med Luft —, hvorved Dødelighedsprocenten blev bragt ned til ca. 15, senere er Behandlingsmaaden noget ændret (af Dyrlæge *Jacobsen* i Ørbæk), saaledes at Dødsfaldene nu er bragt ned til 3—4 pCt. Snart bredte Fremgangsmaaden sig, først herhjemme, senere saa godt som overalt i Verden, hvor Mælkeproduktionen har større Betydning, og den hidtil ukendte danske Dyrlæge fik indenfor Veterinærkredse universelt Ry.

Vanskeligt kunde dette have naaet en mere sympatetisk Mand end *Jørgen Jørgensen Schmidt*. Denne var en Gaardmandssøn fra Hillerup ved Haderslev, han tog Dyr lægeeksamen 1872, praktiserede i Brørup og Børkop, flyttede 1885 til Kolding og boede siden der. Da han fyldte 60 Aar, overrakte danske Dyr læger ham en Adresse, i hvilken det bl. a. fremhævedes, at han var et Mønster paa en Dyr læge: samvittighedsfuld, dygtig, udholdende, levende interesseret for sin Gerning og for Fremskridtene i Veterinærvidenskaben.

Schmidt stillede uegennyttig sin epokegørende Opdagelse til Raadighed for alle Dyr læger, og Beskedenhed var et Karaktertræk hos ham, som han bevarede, da Æresbeviser fra nær og fjærn begyndte at strømme ind til ham: Ordner, Guldmedaljer, Hædersgaver og Diplomer. Den danske Stat skænkede ham bl. a. en livsvarig Hædersgave paa 6000 Kr. aarlig, flere af vore Foreninger har hyldet ham paa forskellig Vis, saaledes Landhusholdnings-selskabet, der i 1905 tildelte ham den først uddelte Ærespris af Gammeleje Legatet og sit største Sølvbæger.

Schmidt har vel nok sat Pris paa den Ære og Anseelse, som fulgte hans Skib i Køl vandet, men sikkert har han følt en større Glæde ved Bevidstheden om at have udrettet et Dagværk, der har været til Hæder for hans Land og den Stand, han tilhørte.

Statskonsulenternes Indberetninger for Aaret 1922.

XI.

Beretning fra Statskonsulent Axel Appel.

I det følgende skal jeg kortelig omtale en Del af de Arbejdsfelter, der i omfattende Grad har lagt Beslag paa min Arbejdskraft i 1922, idet jeg iøvrigt henviser til min Afhandling om »Husdyrbruget i 1922 med særligt Henblik paa Kvægavlen og Kvægbruget«, optaget i »Tidsskrift for Landøkonomi«s Hefte 7, hvori der er gjort Rede for de forskellige Forhold og Rørelser paa Husdyrbrugets Omraade.

Som nu i en meget lang Aarrække har S t a m b o g s - f ø r e l s e n været et ret omfattende og betydningsfuldt Led i min Virksomhed. I Januar Maaned 1922 udkom 29. Bind af Stambog over Tyre af jydsk Race, omfattende 62 Tyre (Nr. 2286—2347), af hvilke de 61 eller godt 98 pCt. er udgaaet af fem Tyreslægter. De paagældende 61 Tyre fordeler sig til de fem Tyreslægter paa følgende Maade: Til Hannerup Slægten 30 eller ca. Halvdelen af samtlige Tyre, til Bjerager Slægten 14, til Assistent Slægten 8, til Elkjær- og Gøngeslægten henholdsvis kun 5 og 4 Tyre, og det bliver saaledes mere og mere Hannerup Slægten, der bliver den førende i Avlen af jydsk Kvæg; Bjerager Slægten gør sig dog i de seneste Aar noget mere gældende igen. I Løbet af 1922 har jeg gjort Forarbejder til 30. Bind.

En betydelig Del af Sommertiden har været optaget af Rejser til Dyrskuer, først og fremmest Statstyrskuer, af hvilke vi har mange her i Jylland, samt adskillige Landboforenings-Dyrskuer. Paa de førstnævnte foregaar delvis Sigtningen af Dyr til Optagelse i Stambogen med dertil hørende Beskrivelse.

Dyrskuevirksomheden er for Jyllands Vedkommende forløbet godt. Maaske har enkelte Afdelinger — Hestene f. Eks. — været mindre stærkt repræsenterede, men Tilslutningen af Kvæg har været gennemgaaende god og Besøget stort. Ydelsesbedømmelsen i en Del Landboforeninger er foretaget af det samme Udvalg, der har Bedømmelsen af Ydelsen ved Foreningen af jydsk Landboforeningers Ungskuer — og foregaar saaledes efter de samme Regler.

Ved det store Jubilæumsdyrskue i Horsens 1922 holdt jeg Foredrag med Demonstrationer over Udstillingen af Kvæg, hvilket overværedes af en meget stor Forsamling; det er en Ordning, der fremdeles viser sig meget heldig.

Med Kvægavls- og Kontrolforeningernes Fællesledelse og Institutioner har jeg — fornemlig gennem mit intime Samarbejde med Foreningen af jydsk Landboforeningers Husdyrudvalg og Konsulenter — megen Forbindelse med deraf følgende Virksomhed, men herom er meddelt ret udførligt i Afhandlingen i »Tidskrift for Landøkonomi«, til hvilken jeg tillader mig at henvise.

Jeg har i de senere Aar maattet indskrænke min Foredragsvirksomhed en hel Del. Almindelig Foredragsvirksomhed i Landboforeningerne, der i en Aarrække var betydelig, udøver jeg ikke, men begrænser mig til Foredrag ved de større Fællesskuer og Statsskuer, de store aarlige Kvægavls- og Kontrolforeningsmøder samt ved Fælleskaaringer og lignende, hvor der er Lejlighed til at faa mange Mennesker i Tale.

Som Formand for Foreningen af jydsk Landboforeningers Regnskabsudvalg, der særlig har Kontrolforenin-

gernes Ve og Vel for Øje, som ogsaa Regnskabsforeningernes gode Trivsel, som Medlem af samme Forenings Udvalg for Tilsyn med Kvægbesætninger i Jylland og paa Samsø, ved hvilket Hverv der i stigende Grad er rig Lejlighed til at følge med i Udviklingen af vore bedre og bedste Kvæghold og derigennem medvirke til disses gode Vedligeholdelse og Videreudvikling, som Medlem af Statens Husdyrbrugsudvalg, der nu sammen med Afdelingsformændene planlægger og leder Fodringsforsøgene, der udøves gennem Forsøgslaboratoriet, som Medlem af De samvirkende danske Landboforeningers Bestyrelse og som Medlem af Statsdyrskuekommissionen er en ikke ringe Del af min Tid og Kraft optaget.

Jeg er paa forskellig Maade knyttet til Registreringen af Avlsdyr af Korthornskvæg og jydsk Kvæg gennem Raadslagninger om denne Foranstaltningens heldigste Udførelse. Ved Prøve- eller Standardkaaringen for Korthorn i Møgeltønder i Efteraaret 1922 holdt jeg Foredrag med Kritik over det fremstillede Avlsmateriale og Kaaringsresultatet.

Forholdene i 1922 har medført, at jeg i tidligt Foraar 1922 ved Landbrugsministeriets Velvilje blev i Stand til at foretage en ret omfattende Studierejse i Udlandet, hvis Hovedformaal var at blive bekendt med den Del af det sortbrogede Lavlandskvæg langs Vesterhavets Kyster, der hører hjemme paa Strækningen fra Vesperfloden i Øst til den belgiske Grænse i Vest — altsaa Kvæget i Oldenburgs Marskegne, Jeverland og Østfriesland i Tyskland, samt i Holland. Et nøjere Studium af dette Kvæg — Søsterkvæget til vort jydsk Kvæg — var for mig, som Statskonsulent for det jydsk Kvæg, saa meget ønskeligere, som Spørgsmaalet om dette Kvægs Forhold til det jydsk i Henseende til fælles Oprindelse og sammes Brug var blevet levende ved, at der indenfor det danske Landomraade — efter Genforeningen med de sønderjydske Landsdele — nu findes en ikke helt ubetydelig Mængde sortbroget Lavlandskvæg, til hvis Videreudvikling, og derved ogsaa til

Stambogsførelsen, der skulde og skal tages Stilling, ligesom der hos jydsk Opdrættere var opstaaet Spørgsmaalet om Ønskeligheden af eventuelt at benytte Avlsmateriale af den sortbrogede Lavlandsrace, hvilket var født og opdrættet udenfor Jylland, i Avlen af det jydsk Kvæg til dets Videreudvikling. Rejsen var for mig lærerig og interessant, og dens Udbytte forøgedes betydeligt ved Rejseselskabet med Professor *Lars Frederiksen* og flere jydsk Kvægopdrættere fra Aarhus-Egnen.

I Følge med Prof. Frederiksen havde jeg Lejlighed til desuden at studere Markedskvæget og Markedshandelen i Groningen, Leeuwarden, Rotterdam og Bryssel samt mulige Afsætningsforhold for danske Malkekøer i Nordfrankrig, hvor Kvægbestanden under Krigen var blevet stærkt formindsket. Der syntes at være en Del Interesse for dansk Kvæg dernede, men man har hidtil hentet sit Behov i Nederlandene. Fra Frankrig rejste vi til Czekoslovakiet, hvor vi overværede en ret betydelig Landbrugsudstilling med Dyrskue. Vi saa ikke saa lidt dansk Kvæg dernede, baade rødt, jydsk og Korthorn, der gjorde god Fyldest som Malkekvæg — Brugskvæg — paa de større Gaarde i den nærmere Omegn af Prag, hvorimod det ikke skønnedes, at der foreløbig vilde kunne blive Tale om Eksport dertil af Avlskvæg med Stamtavle og Garanti for Ydelse.

Hvad det sortbrogede Lavlandskvæg i Holland og Tyskland angaar, da findes der jo nu dernede Besætninger og Kvægfamilier, der foruden den gode Størrelse, Velbyggethed og Kultur (de rene Linier) samt høj Mælkeydelse har en meget god Fedtprocent — og der arbejdes planmæssigt og rationelt for Avlens Højnelse og Konsolidering, ogsaa med den sidstnævnte Faktor for Øje, og Resultaterne er kendelige.

I Efteraaret 1922 overværede jeg det aarlige store Avlsskue med Salg af *K o r t h o r n s d y r*, fornemlig Tyre, i *H u s u m*. Til Danmark købtes en Del unge Tyre.

Paa en Rekreatjonsrejse til Norge i Ferien benyttede

jeg Lejligheden til at iagttage, hvorledes man i dette Land har grebet Stambogsførelsen an for at gøre denne saa paa-lidelig som mulig og faa lagt en fast Grund at bygge videre paa. Forholdene i Norge er paa dette Felt en Del forskellige fra de danske. Stambogsførelsen deroppe er meget stærkt centraliseret; jeg er ikke saa sikker paa, at man vedblivende vil finde sin Regning derved, men det vil jo Tiden vise.

Ganske som i tidligere Aar er der fra Landhusholdningsselskabet og Landbrugsministeriet oversendt Sager til Betænkning og Erklæring; min *l i t e r æ r e* Virksomhed har — foruden Stambogsarbejdet — omfattet Forstudier til adskillige Afhandlinger til det Jubilæumsskrift, som Foreningen af jydsk Landboforeninger lader udarbejde i Anledning af sit 50 Aars Jubilæum, samt Artikler og Afhandlinger til Tidsskrifter og landøkonomiske Ugeblade. Forskellige Udlændinge fra fremmede Lande har jeg ydet Vejledning ved deres Studium af Kvægavlsforholdene og vore Arbejdsmaader indenfor den jydsk Avl. Ligesom vi overalt i Udlandet bliver vel modtaget og hjulpet til Rette, saaledes bør vi ogsaa behandle de Fremmede, der søger til os, for at blive belærte. Det er baade det mest taktfulde og i det lange Løb det klogeste.

XII.

Beretning fra Statskonsulent Peter Aug. Mørkeberg.

Flæskeproduktionen var i 1922 en indbringende Forretning for Landbruget, og den Del af Bedriften, som gav det bedste Udbytte. Rentabiliteten var størst for de Landmænd, som selv tillagde deres Grise, ikke alene fordi de derved blev Herre over Kvaliteten, men tillige af Hensyn til de høje Priser, som betales for Pattegrise. — Kvægholdet var ogsaa tilfredsstillende for de Landmænd, som havde gode Besætninger af rød dansk Malkerace, naar de forskaanedes for de mange Udsætttere, som følger med

uregelmæssige Kælvningsforhold. Mælkeproduktionen var mere rentabel end Kødproduktionen.

Aaret bragte derfor Liv og Interesse i de Grene af Landbruget, som lægger Beslag paa mine Kræfter. Der har været fuldt op af Arbejde baade for mine Assistenters og for mit Vedkommende.

En udførlig Omtale af disse Arbejder har imidlertid næppe Interesse. Arbejdsmetoden har været den sædvanlige, og de fleste Opgaver har været de samme, som har beskæftiget mig længe. Oplysninger herom findes i mine tidligere Aarsberetninger.

Enkelte Forhold skal jeg dog tillade mig at fremdrage.

Det kan saaledes meddeles, at De samvirkende sjællandske Landboforeningers Bestræbelser for at faa ensartede Regler for Kvægbedømmelsen paa alle Skuer i Landet har været behandlede paa et Møde med Repræsentanter for alle de provinsielle Landboforeninger, og at man her enedes om, at Kvægets Eksteriør burde bedømmes for sig og dets Afstamning for sig, og at Afstammingskarakteren burde fremgaa af et ligeligt Hensyn til den Nedarvningsevne, man kan vente med Hensyn til Eksteriør, og den, man kan vente angaaende Mælkeydelsen. Sagen er senere behandlet videre ude i de enkelte Distrikter. — Paa Sjælland har man ogsaa behandlet Spørgsmaalet om Afstammingsbedømmelse for Svin, og man enedes om, at Afstammingskarakteren skulde være et Udtryk for, hvad man kan vente nedarvet af Eksteriør, Frugtbarhed og Forsøgsresultater (Vækstenergi, Trivelighed og Flæskkvalitet). Man vilde give indtil 40 pCt. for Eksteriør, indtil 40 pCt. for Frugtbarhed og indtil 20 pCt. for Forsøgsresultater. — Af Hensyn til disse Bestemmelser har man udarbejdet en ny Indmeldelsesblanket for Svin, som agtes fremstillet paa Dyrskuer, og denne Blanket har man søgt at indføre ved alle Skuer i Landet. — Ved de sjællandske Dyrskuer har jeg efter Anmodning af De samvirkende sjællandske Landboforeninger fungeret som Fællesdom-

mer ved Afstammingsbedømmelse for Kvæg og Svin. — Et Hovedarbejde for mit Vedkommende har Stambogføringen været. I Aarets Løb er Svinestambogens 10. Bind udkommet, og Størsteparten af Manuskriptet til 25. og 26. Bind af Stambogen for Tyre af rød dansk Malkerace er udarbejdet. — Registreringen for rødt dansk Malkekvæg har ogsaa været under gentagne Behandlinger i forskellige Udvalg. Man ønskede at gøre den noget mere udførlig med Stambøgerne for rødt dansk Malkekvæg som Forbillede og ventede sig derved større Tilslutning; noget endeligt Resultat paa denne Sag bragte Aaret ikke.

Svineavlen har været behandlet paa mange Møder baade i Specialforeningerne for Svineavl og i Landboforeningerne, bl. a. paa De samvirkende lolland-falsterske Landboforeningers Delegeretmøde. Ved de samvirkende danske Andels Slagteriers Aarsmøde havde man ogsaa denne Sag til Behandling. Ved begge sidstnævnte Møder aflagde jeg Beretninger, som foreligger trykt.

Fremmedbesøget har i 1922 været ret stort. Adskillige Fremmede, som har studeret Husdyrbruget her i Landet, har henvendt sig til mig om Vejledning. Mange Udlændinge har ønsket og faaet skriftlig Vejledning om vor Kvæg- og Svineavl.

Boganmeldelse og udkomne Bøger.

Den danske Landboret. Af *Herman Gram*, Kontorchef i Landbrugsministeriet. Anden gennemsete og forøgede Udgave. 467 Sider. (G. E. C. Gads Forlag. København).

Det varede længe, før den danske Landbolovgivning slog ind paa nye Baner. Endnu til Slutningen af forrige Aarhundrede var den saa at sige i det væsentlige bestemt af det givne Grundlag, det vil sige af det ved de store Landboreformer i Slutningen af det 18. Aarhundrede og Begyndelsen af det 19. tilvejebragte Grundlag. De landboretlige Love i forrige Aarhundredes sidste Halvdel søgte navnlig at fremme den Udvikling — Indførelsen af Selvejendom og Fæstevæsenets Ordning, Hoveriets Afskaffelse, Tiendens Afløsning osv. —, som Lovgivningsmagten tidligere havde lagt Grunden til. Om denne Landbolovgivning skrev *L. C. Borup* en fortræffelig Haandbog: »Den danske Landboret«, som udkom 1873, forelaa i ny Udgave 1880, og som fik stor praktisk Betydning ved en populær Klarlæggelse af mange af de Forhold, Landmanden kan blive stillet overfor.

I forrige Aarhundredes sidste Aar begyndte vor Landbolovgivning at slaa ind paa nye Baner ved Loven af 26. Marts 1898 om landøkonomiske Forskudsforeninger og Loven af 24. Marts 1899 om Tilvejebringelse af Jordlodder for Landarbejdere. Udviklingen er som bekendt ført videre ad tidligere ikke betraadte Veje, og der foreligger jo nu en Række vigtige social-økonomiske Love. Borups

Værk var for længst ikke blot udsolgt, men forældet, og som Aarene gik føltes Savnet af en ny Haandbog stærkere og stærkere. Da udgav Kontorchef i Landbrugsministeriet og Docent i Landboret ved Landbohøjskolen, *H. Gram*, i 1912 en ny Landboret, der selvfølgelig medtog de nye Love op til dette Aar. Nu er denne Haandbog udsolgt og naturligvis noget mangelfuld, thi det sidste Tiaar har jo bragt en rig Høst af helt nye eller reviderede Love, og Hr. Gram har derfor udsendt anden Udgave af Bogen, der naturligvis ikke blot medtager de nyeste Love, men ogsaa tildels er omarbejdet, ligesom enkelte Partier har faaet en noget fyldigere Affattelse for at forøge dens praktiske Betydning.

Og praktisk Betydning har Bogen ikke blot for Jurister, men ogsaa for Landmænd; thi disse kan uden at behøve at gaa til Fagmanden, i dette Tilfælde Juristen, i den finde Vejledning om, hvad der i Følge Praksis og den gældende Lovgivning er Ret i forskellige Forhold, han stilles overfor i sin Gang gennem Livet, t. Eks. vedrørende Vejvæsenet, Hegn og Markfred, Vandløb, Vandingsanlæg, Pumpeanlæg — særlig er Afsnittet om Vandingsvæsenet behandlet udførligt —, private Veje osv. Saa er der selvfølgelig andre Forhold, hvor det ikke er nok for Landmanden at søge Vejledning i Haandbogen, men i hvilke juridisk eller anden faglig Bistand som Landinspektørens er ham nødvendig, og Afsnit om disse Forhold har derfor maaske mindre praktisk Betydning for ham.

»Den danske Landboret« er altsaa en Bog baade for Landmanden og Juristen. Ordningen af Stoffet er anskuelig og Fremstillingen klar; at den ogsaa er fuldt ud paalidelig, borger Forfatterens Navn for.

- A. Undersøgelser over den danske Komælks gennemsnitlige Sammensætning. Af *A. C. Andersen* og *P. V. F. P. Langmack*. B. Om Bestemmelse af Fedt i Mælk. Af *A. C. Andersen*. C. Om Kvælstofbestemmelser. Af *A. C. Andersen* og *B. Norman Jensen*. 113. Beretning fra Forsøgslaboratoriet. 102 Sider. (Aug. Bangs Boghandel. Københ.).

Danmarks Smørpris-Statistik. 20. Aarsberetning, 1922—23. Udarbejdet af Kontoret for Mejeri-Statistik ved A. *Åxelsen Drejer*. 28 Sider. (Odense). — I Beretningsaaret April 1922 —Marts 1923 var Gennemsnittet af de ugentlige Noteringer for Smør 416 Kr. 94 Øre pr. 100 kg, medens Gennemsnittet af de ugentlig betalte Smørpriser var 424 Kr. 34 Øre — der er med andre Ord betalt en Overpris over Noteringen, der i Gennemsnit for hele Aaret var 7 Kr. 40 Øre pr. 100 kg. Denne Overpris er omtrent den samme som i Aaret forud. — Sidste Aars Smørpris er nøjagtig 100 pCt. højere i Sammenligning med det sidste Aar før Krigen. — I Aaret 1913 gik 93.3 pCt. af vor Smørudførsel til Storbritannien, i 1921—22 68.1 pCt. og i 1922—23 76.5 pCt. — Den samlede Smørproduktion er beregnet til 120 Mill. kg i sidste Beretningsaar, og selv om der tages i Betragtning, at Produktionen i de sønderjyske Landsdele er medtaget heri, betyder det nævnte Tal, at vi, hvad Produktionen angaar, er meget nær ved de normale Forhold før Krigen.

Beretning om De samvirkende danske Landboforeningers Virksomhed i Aaret 1922—23. Udarbejdet af Sekretariatet. 141 Sider. (Københ.).

Oversigt over De sjællandske Landboforeningers Virksomhed for Planteavlens Fremme indtil Aaret 1923. Udarbejdet i Anledning af De samvirkende sjællandske Landboforeningers Planteavlsudvalgs 25 Aars Virksomhed ved Konsulent *L. Rasmussen*. 360 Sider. (Aug. Bangs Boghandel. Københ.).

